

دهزگای چاپ و بلاوکردنهوهی

زنجیره ی روشنیبری

*

خاوهنی ٲیمتیا: شهوکت شیخ یهزین

سهزنووسه: بهدران شههمه ههیب

ناوونیشان: دهزگای چاپ و بلاوکردنهوهی آراس، گهرهکی خانزاد، ههولتیر

س. پ. ژماره: ٲ

www.araspublisher.com

گولزاری ههورامان

میثرووی ههورامان

گولزاري ههورامان

زماناسی و ئهدهبیات

لیکۆلینهوه و پشکنین و بهراوردکاری
محهمه د ئهمین ههورامانی

به یارمهتی

محهمه د رهشیدی ئهمین

بهرگی بهکه م

ناوی کتیب: گولزاري ههورامان - زماناسی و ئهدهبیات

بهرگی: بهکه م

لیکۆلینهوه و پشکنین و بهراوردکاری: محهمه د ئهمین ههورامانی

بلاوکراوهی ئاراس- ژماره: ۲۶۹

دهرهیتانی هونهری ناواخن و بهرگ: ئاراس ئهکره م

پیت لیدان: تریسکه ئهحمه د حهמיד

ههله گری: نووسهر

سه ره پهرشتیبی چاپ: ئاوپه حمانی حاجی مهحموود

چاپی بهکه م: ههولیر- ۲۰۰۴

له کتیبخانهی بهرپهوه بهراپه تیبی گشتیبی رهشنیبیری و هونه ره له ههولیر ژماره (۲۰۳) ی سالی

۲۰۰۴ ی دراوه تی

میژووی ههورامان

گولزاری ههورامان

زمانناسی

بهراوردی نیوان زمانی کوردیی و ئاقیستا
پشکنین و لیکنولینهوهی

محهمهد ئهمین ههورامانی

پیشگی

چاره نووس وهك باوه و وهها دهوتری منی هینایه (بازل) سويسراوه، وام ههست دهکرد، كه سهرله نوئی ژيانیكي نوئی هاتووه تهوه، به بهرما، ئەمەش بی گومان، له وهیه كه له لای زانایان دهوتری و دهوتریتهوه، تا ناخوشیت بهرنه كهوئ، واتای خوشیی، یان له زهته خۆشی نازانی چیبیه و چۆنه!

پاش ئه وهی كه چاوم كرایه وه، كه ئەمەش دوو سالیكي خایاند، سهرله نوئی و دیسانه وه ژيانی گیان و رۆحم، كه وتنه وه له رزین و وه رس بوون.

به لئی ئالیره دا له گه ل ئەم نه خوشیه دهروونییه ئه وروپامدا، كه وهك لای زۆربه ی خه لکی، كه هه موو ژيانی خۆی ده فرۆشی بۆ ئه وهی به هۆیه وه بتوانی بۆ ئه وروپا بی (كورد واته نیی یهك هه یه و یه ژنی داران، له دووره وه سهریان سه وز ئه كاته وه، كاتی كه ده چیه بن داره سه وزه كه، بۆت ده رده كهوئ، كه نهك هه ر بی به ره، به لكو گه لا سه وزه كانیسی كرمی لی ده بارئ، ئه وهی كه له ژیر سی به ریدا بیه وئ بحه سیته وه، ناحه سیته وه و نه خوشیش ده كهوئ) و ئه وروپا كه شی، به لئی جوان و رازا وه یه، به لئی به هه شته، به لئی هه رچی شتی كه تۆ به وهئ، هه یه، به م جه وه هه ر و گه وه هه ر و هیز و توانای، سه دی نه وه د و نۆی ئه و خه لکه، خۆیان و مال و مندالیان، له لایه ن خاوه ن ده سه لاتداره وه هه لم ژینراوه و هه للوو شراوه و هه لده لوو شری! وه رسیش به پرومه تیشیا نه وه دیاره!

ئهمه ی ئیره، به سه رهاتی رۆشن بیری دیرینی ده ورائی لاوی، بیاره و هه له بجه و سلیمانی و به غدا و کۆری زانیاری کورد و ئیزگی کوردی به غدا، یهك به یهك وهك لیسته ی سهر شاهه ی سهر کۆمپیوتهر پارێزکراوی ناو ئینتیرنه تی میشک سهرپاکی هاته وه به رچاوی بییری میشکم. به پیتی ئەم په رده یه كه حالی حازر له به رچاومدا یه ده مه وئ سه رهقه له می ئه و وینه گفتوگۆ که رانه ی ناو ئه و بیرانه ی ئه وده مه و یان ئه و به سه رهاته ی ئه و ده مه، بخه مه وه به رچاو: ئیمه كه له په نجاکاندا بووم به مامۆستای سه ره تایی، یه کسه ره، بیاره (جیگه ی دایکزادی خۆم) م هه لبارد، گویا ده مه وئ نه گه ر

بتوانم مناله کانی ئه وئ، باش فیر بکه م، ئه وه به لای که مییه وه توانیومه زۆر نه بی که می خزمه تی خزمان و دۆستان و هاو دپهاتیانی خۆم کرد بی (گویا، کورد واته نی یه ژنی، تا مال و یستایی مزگه وت حه رامه) به لئی بۆ ماوه ی چوار سالی، به یانیان وهك ئه رک کارم ده کرد و ئیوارانیس هه روه ها، خه لکی ته مه ن گه وره مان فیر ده کرد. ئه و چوار ساله هه ستم وه ها ده کرد. كه له لایه كه وه، خۆم به به خته وه ر ده زانیی، چونكه به شتیکی زۆری ئه رکی سهرشانم وهك مامۆستا، جابه جا کردوه و له لایه کی دیکه شه وه خۆم سه رزه نشتی خۆم کردوه، به وهی كه شیخ و به گ و، مه لا، به ته وا وه تی له هه موو روویه كه وه، خه لکیان خه له تاندوه. به گ به زۆر، شیخ به درۆ، مه لا به نه زانیی خۆی و بی توانایی خۆی و لاوازیی که سایه تی خۆی!

کاتی، ئیمه که وتینه جیبه جیکردنی ئەم جوړه گوشه ئه رکه یه، هه روهك به ره به ره بۆم ده رده كه ت و دل سوژان به ناگایان ده هی نامه وه، ئه و سی به ره یه نهك هه ر نا رازین، به لكو خه ریکی له ناو بر دمن، (ده بی لی ره شدا، به ده می خۆم ئه وه بلیم، كه له بیاره دا، من ته نها به بییری خۆم له بییری شیوعیدا هه بووم، به لام که سانی دیکه له ویدا، سیان چوارئ هه بون زۆر زۆتر له پیشی پیشه و ته ربوون. ته نها ئه وه بوو ئه وان وهك (ئه ندام) بوون و منیش له ده ره وهی ئه وان وهك خاوه نی هه ست) بووم.

به لئی ئه نجامی ئه و پیلانه ی ئه وئ (پیلانی سی به ره که) ئه وه بوو من به هۆی داوا کردنی به کتی له و شیخه گه ورا نه، له مه لا عه زیزی عیسا یی جاف كه له لایه ن به ره ی شاییه وه، وهك که سیتی تاییه تی، بۆ ناوچه ی بیاره نیردرا بوو منی بۆ (هاوار)، (نه قل) کرد و له و کاته دا مدیری مه کته بی بیاره ش ئه وهی نوو سیبوو که مانه وهی من له بیاره دا زیانی هه یه (ئه مه ش له سه ر داخوازیی ئه وان)! به لئی من بۆ هاوار، دپیه کی په ناوا و له سه ر مه رزی ئیران (به لام خه لکیکی باش خاوه ن نان و خاوه ن خولک خاوه ن ده مپاراوی و ده ست به لاو یاری ده ده ر) نیردراوم و چووم و به لئی، بۆ ماوه یه کی که م ناوچه که که له به رچاوم دووره په ریز و لادی ره نگیکی ته واو ته واو بوو، ئه و خه لکه ی ئه وئ وه هایان له من کرد، که من تائیس ته ش ئه وان به خزمانی خۆمان ده یانزانم!

هه ندی به سه رهات هه ن ئه گه رچی له پیشه وه، به باش نایه نه به رچاو، به لام زۆری بی ناچی، به باش و به سوودمه ند ده رده چن. ئا له ویدا به هۆی تیکه لی به تینه وه، له گه ل ئه واندا ئه نجامه که ی نوو سینی کتییی (کاکه یی) بوو!

دهبى ئەوئەش بىخەمە بەرچاوى خويئەنەر، كاتى كەمن چوومە ھاوار تەنھا تا پۆلى چواری سەرەتايى تىدا بوو. بەلام من لەو رۆژەو چوومە ئەوئە دەوامم كرد بەدوان و شاگردانىشم كرد بەدوو بەشەو بەشى بەيانى و بەشى ئىوارە پۆلى پىنجم كردهو سالى دووهميش پۆلى شەشم كردهو، مامۆستا يەكيان بۆ ناردين واتە و ابووين بەدوو مامۆستا و شەش پۆل. بەلئى ئەو سالى سەدى هەشتاي شاگردەكانى پۆلى شەش لە (بەكەلۆرى) دا دەرچوون و منبش وام دەزانى كە كەس بەقەدەر من كامەران نىبە!

پاش بەسەربردنى چوار سالى لە ھاوار بۆ قوتابخانەى (عەنەب) گوتىرامەو و عەنەبىش مالى كرتى تىادا نەبوو، بۆيە ھاڤە هەلەبجە و لەوئە خانووم بەكرى گرت و بەيانيان بەپايسكل (دووچرخە = ئەسپە ئاسنینه) بۆ قوتابخانە دەچووم و دەھاڤەو بۆ هەلەبجە!

لەكاتى ھاڤەچۆكردنى عەنەب و هەلەبجەمدا، رۆژىكى باران و لىزمە لە عەنەبەو بەرەو هەلەبجە بە (ئەسپە ئاسنینه) رىگای ئۆتۆمۆبىلم گرتووتە بەر.

لەرىدا جىبى پر لە خەلك، ئەوئەش بەرەو هەلەبجە وا بەدوامەو و (تووت - تووت) لەسەر پردى تەقتەقان راوى ناوم لەوئە زۆرى بۆ ھىنام و لىبى دام و لەسەر پردەكەو، بەخۆم ئەسپەكەمەو كەوتىنە خوارەو و باشى ئەوئەبوو كەوتمە ناو قورەچلپاوى، بۆيە ھىچ لا يەكم نەشكاو و بەم بۆنەيەو بەزەبىم بەخاوەن ئۆتۆمۆبىلدا بۆ دووربىنى عەقلى ھاڤەو! ھەرچى لەوئە ئەگەر شەتى لە من بكات، من واز لە بىرى خۆم دەھىنم يان گورج دەسەوامانى دەبم! يان كارىكى مەردانەى كردووە!

شاينانى باسە ئەم خاوەن ئۆتۆمۆبىلە كاتى خۆى بۆ چەند جارئ كە بۆ بيارە ھاڤەو، نانى لە مال ئىمەدا خواردووە! تەنيا سالى لە عەنەب، مامەو سالى دووهم بۆ هەلەبجە گوتىرامەو و ئا لەوئەدا، بەشيوەيەكى نەشارراوئە ئاشكرا دەسم بەكارى راميارى كرد.

شارى بەگزادە جاف، شارى قومارخانە و شەراب خواردەو و رابواردن! بۆ دوو جارئ تەقەيان لى كردم و منبش ھەرەك دەمزانى پىلانى تەقەكە لەكوئەيە، بۆيە بەھۆى ناسياوئەكەو وەك كارى كەسى چوومە لای بەرئەبەرانى ئەو وەختەى پارتى ئەوئە و پىم وتن، ئەگەر بەنەمانى من شتىكتان دەست بەكەوئە من ئامادەم! بەلام بەرەبەركانىي رۆشنىبىرى راميارى بەچەك سەرناگرئ!

بەلئى لەمە بەملاو كورئىكى لاو، مەلا رەئووفى دەرئەش برايم دوو جارئ رووبەرەو دژوئىنى دامى و چەند جارئىكىش بەشەو رىگايان پى گرتم و كاك عومەرى بۆياخچى، جارئىكىان نەجاتى دام و سوپاسى دەكەم! پىاوەتى و تىگەيشتنى خۆى يارىدەى ئەو پىاوەتییەى داو! ئومئەدەواربووم كە وئەنى ئەو زۆرىن ئەوماوئەيە لە هەلەبجە، من بەدەست پۆلىس و بەدەس ئەمەو گىرم خواردووبو باشىش ئەوئەبوو، كە ھەر لایئە لە لايانە بىرورايەكيان لەبارەى مەوئە كە ھەبوو لەگەل يەكتردا (ھاوبىر نەبوون) يەكيان نەگرتبووئە!

جەنگى دەرئەندىخان ھاڤەبەرەو و لە سلىمانى (زەعىم سدىق مستەفا) پارئىگارى سلىمانى بوو وەك دامركئەنەر، بەلام ھەرچى بۆ ئەو دەرە سوودبەخش بوایە، ئەو بەو جۆرە پەپرەوىي نەدەكرد!

بەھەر حال زەعىم سدىق ھاڤە بۆ هەلەبجە و خويئەدەواران و مووچەخۆران بەپىتى لىستەى (فەرماندار = قائمقام) بۆ سەرا و لای قائمقام و بەردەم زعىم سدىق، ھىتران (لە پارتىي و لە شىوعىي) - ئەوكاتە ھەر ئەو دوو حىزبە ھەبوون. ئا لەوئەدا، لەبەردەم قائمقام و زەعىم سدىق مستەفا، بەپىتى لىستە و ناو و ئىمزا، ھەردوولا بەبى قەيد و شەرت بەجنىئەو (بەمەلا مستەفا) ئىمزاىان كرد، كە ئەو مەرج بوو!

ئەوانەى كە لە هەلەبجە و ناوچەكانى سەر بەھەلەبجە بوون، لە خويئەدەواران و مووچەخۆران سەركيان ئىمزاىان كرد و جنىئەيان دا، جگە لە (من و عەلى قادر و فایق و حەمەھەسەن)!

بەلئى ئىمە ھەر ئەو رۆژە، بۆ حامىەى سلىمانى نىردراين و ئا لەوئەدا پەنا بەخوا، ئەوئەدە كونيان كرده سەرمان و ئەوئەدە زەخمداريان كردىن، كاتى كە ھاڤەو مالىو (پاش ھەفتەيەك) خەرىك بوون دەرگام بۆ نەكەنەو چونكە نەياندەناسىمەو!

من ھەر ئەو مانگە بەپىتى فەرمانى زەعىم سدىق نىردرام بۆ سلىمانى بۆ بەرئەبەرىتە پەرورەدە و لەوئە بەرئە (موسا سەمەد) بەرئەبەر بوو بەپىتى وتەى ئەو ئەوئە بوو كە زەعىم سدىق ناىەوئە ئىمە لەوئە (ناوچەى سلىمانى و كورەوارىي) بىئىنەو بەلام (مامزسا سەمد) من و كاك عەلى وەك مامۆستا و وەك بى دەم (مەقەت) دەمانئىرئ بۆ دووكان و لەوانەشە زەعىم سدىق ئەوئە لەبىر نەمىئەى يان لىترە نەمىئەى و بەو جۆرە ئەو دلى ئىمەى خۆش كردووە و بەدلى زەعىمىشى كردووە.

من سالی له دووکان مامهوه و نهوجا بو سلیمانی گه رامهوه و سالی ۱۹۶۵ خۆم بو بهغدا نهقل کرد و نالهویدا خۆم بو نووسین خویندن و خویندنهوه و گورجوگۆلی رۆشنییری تهرخان کرد!

به کالۆریۆسم له دانشگاهی (المستنصریة - بهغدا) له زمانی ئینگلیزی و فهرنهسییدا به پلهیهکی باش وهرگرت. به شیهیهکی رۆژانه و به کردهوه، نهو خویندنهه به کارهینا و، پتهو و زۆردارم، کرد.

لهوکاته دا، که ناوچهکانی هه ورمان رزگار کراوه، بو دیدنه خزم و که سوکار سه ریکی بیاره م دایهوه و سهیر نهوه بوو، نهوانه ی (که کاتی خۆی) له هه له بجه دا دژوینیان به مه لا مسته فا دا، نالهویدا (له بیاره دا نیشتمانی دایکزادی خۆم) به زۆر سه رانه یان لی سهندم و دژوینیان دامی، گوایا من مافی نهوم نییه برۆمهوه جینگای نازادکراو منیش له دلی خۆمدا گوتم هه له ته کاتی خۆی جنیوه که م به مه لا مسته فا نه دا بۆیه!

له بهغدا دا له شوعیه کان دههاتنه لام گوایا پییان خۆشه که هاوکاربان بکه م و منیش وهرامم هه ر ته نیا نه مه بوو پیتم نالین که نه گه ر (یوری گاگارین) بو ناسمان چوه یان نه، به من چی! به کورد چی! دوا ی نهوه نهو ده بی جلی کوردیی بۆچی بی؟ نهوانیش سه ریان له م قسه یه سوپما! وتی نه مه واتای چی نه دات؟

وتم: کاتی له هه له بجه بووم داوا له من کرا، که پاره بو کرینی جلی کوردیی بو یوری گاگارین کویکه مه وه، به لام من نه مه نه کرد و هه ر لهو کاته وه من لوته لا کراوم و به شیهیهکی رامیاری له ریک خراویی وازم هیناوه و لهو سندووقه هاتوومه ته دهره وه چونکه شتی زۆر تر ده بینم و بهرچاوم ده که وئ و بۆیه نامه وئ خۆم جاریکی دیکه بجه مه وه ناو سندووقه وه! له گه ل نه وه شدا له بیردا، ناگۆردیم خۆبشم بو نووسین و خویندنه وه ی رهوا، ته رخان کردوه و هه ر به رده وامیش ده بم! که سالی هفتا له دانشگاه دهرچووم وه ک یان به ناوی وهرگیره ی به که م بو ده زگا گشتیی رۆشنییری گوێزنامه وه. نا له وئ له سه ر و کولای به ریز دوکتۆر ئیحساندا، کاری رۆشنییری چاکم و به رهه م هینا و له وانه ییش (فۆنه تیکی زمانی کوردیی، سه ره تای فیلۆلۆژی زمانی کوردیی و به ده یان وتار له گوێزار و رۆژنامه کاند).

کاری که شایانی گوتن بی وهرگیره اندنی کتیبی زمانی ئاقتیستای سوکۆلۆف

(فۆتۆکۆپی گرتنه وه ی نه مه م له کاتی کدا ته واو کرد، که دۆکتۆر کوردستان موکریانی له سلیمانی سه ره وکی به شی کوردیی بوو، نوسخه یه کیش له وه لای نه وه) بوو. نه مه له کاتی کدا بوو، لام وایه (غازی وهیسی) له لهندن ده یخویند.

به هۆی چاپکردنی به رهه می (سه ره تای فیلۆلۆژی زمانی کوردیی) له سه ر نه رکی داموده زگا که ی خۆمان، رهوا نه بوو (ئاو یستا) که شم چاپ بکری، (موختار فایق) ییش ناگاداری نه وه یه و چونکه نه وده مه، به پرسی چاپه مه نی بوو له وئ.

به لئ وای لی هات که من بو ئیزگی کوردیی نیردرام و نا له وئ به پی توانای خۆم به شی رۆشنییری به که م ده وه له مه ند کرد!

به رنامه ی رۆشنییری جوړاوجۆرم کرده وه و هه میشه یاریده ی نهو خویندنه وارانم ده دا، که پیوستیان به یارمه تی هه بوو، به تاییه تی نهوانه ی که کوردیبه که یان لاواز بوو یه کئ له وانه (چهند که سی بوون) کاک سه عدی به رنجی بوو که پاشی ماوه یه ک بوو به نه مینداری ده ولته ت له هه ولیردا و حالی حازر سه ره وکی دانشگاه یه له هه ولیتر (دانشگاهی سه لاهه ددین).

کاک سه عدی نهو کاته له بهغدا بو ماجیسته ر ده یخویند و پیوستی به خه رجی خویندن بوو، ههروهک خۆی وتی و کوردیبه که شی هه ر ته نیا بو کاری رۆژانه ی دهره وه و ناو خه لک باش بوو! ههروهک خۆی وتی:

وه رامی من نه وه بوو، که بو نهو به رنامه یه ک ده که مه وه به ناوی (القانون والمجتمع) و به رنامه کانیشی خۆم بۆی چاک ده که م وه ک زمان به لئ تا له بهغدا بوو و ده یخویند. نهو له سه ر به رنامه که ی به سه ره مه ری به رده وام بوو!

نه مسال چومه وه بو کوردستان و به چهند پله یه ک بو خزمه تی چووم وه ک دۆست و سه ره وکی دانشگاه له وهو پیشته ر که نه مین عام بووه و بو هه ولیتر چووم نه مویستوه سه ری لی بده م، له بهر سه ر جه نجالی یان له بهر چی بوو نازانم! چاومان به دیداری گه ش نه بوویه وه! نهوه وابوو بۆیه تا ئیسته شه هه ر لۆمه ی خۆم ده که م که بو نه وه هات به خه یالما و وای لی کردم که بو لای برۆم. له لایه کی دیکه وه من هه ر له بهغدام کاتی که من وه ک نه ندامی یاریده ده ر (نه گه ر چی مامۆستا مه لا شوکری به ریز له گوێزاری کۆر له هه ولیتر ژماره یه ک، ناوی منی له بیر خۆی برده ته وه) سه ری کۆریم نه دا، باسی به رهه می (غازی ویسی) گوایا کتیبی ئاقتیستایه سوکۆلۆفی بو زمانی کوردیی

وهرگیتراوه، هاته بهر وهه بۆ ئه وه له وێ کۆر چاپی بکات. به ئێ له و رووه وه من ئه وهه دا به گوێتی کاکه له تیفدا. که من سالی ههفتاکان ئه و کتیبه م بۆ کوردیی وهرگیتراوه، به مهش به م کاری وهرگیتراوه ئاویستایه که من کردوومه ئه م بهرێزانه ئاگادارن (د. کوردستان موکریانی، د. ئیحسان فوناد، کاک موختار فایق، د. پاکیزه رهفیق حلمی) بۆیه من نامه وێ ته ماشای ئه م بهرهمه بکه م!

کاتی که من به کاک دوکتۆر وریام وت که تکام وه هایه با ته ماشای ههردووکیان (هینه که ی غازی و هینه که ی منیش) بکات و له و رووه وه بیرورای خۆی بدات و ئه ویش داخوازییه که ی وهرگرت و بێ لایه نانه بیرورای خۆی ده رپری به ئێ، کاک وریاش و کاک موختار فایقیش وه لامی ئه و هیرشه یان دایه وه که به و بۆنه یه وه برابوه سه رم! به لام من هیشتا ههست به زو لم ده که م!

به هه رحال ئه و کاته ی که له به غدا بووم، ئه ونده به رهه می رو شنبیریم هه بوو که خۆم له خۆم رازیم و ههروه ها گو قار و رو ژنامه کوردیه کان و هه ندێ له عاره بیه کان به وه ی که به به رهه می خۆم به سه رم کردنه وه ره زامه ندیان زۆر نه بی که می ده رپریوه!

خوا راسته و راستی پی ده وێ، (مسلح جلالی) بۆ من درێخی نه کرد و زه ماله ی بۆ وهرگرتم و هه میشه رتی بۆ وتاره کانم له رو ژنامه کان و گو قاره کانی رو شنبیری کوردییدا، فراوان کردبوو!

ئه گه رچی خانه نشین بوو بووم، به لام به رده وام به شداریم له به رنامه ی ئیزگی کوردیی و به رنامه ی مانگانه ی ته له فزیونی و کۆر و دانشگا به شی کوردییدا ده کرد.

به غدا ئیزگی کوردیی که فه سه ربوو به دژاوه ریی نیتوان بادینانی و سو رانی و له کۆردا، کۆرگیری له نیتوان ئه وانه ی که سه ر به کاکه مه سعودن و ئه وانه ی سه ر به دوکتۆره پاکیزه ن (خواردبوو) له دانشگادا- به پیی بیرورای من و بۆ جوونی من و تیکه لیم له گه لیا ندا، کاک وریا سه رکه وتوو ترین به رتیه به ر بووه و خۆزیا کۆر پر ده بوو به به ریزی وه ک کاک ئه وهره حمان و دانشگا ش وه ک کاک وریا و کاکه ئه مین:

ئه وه ی که ده بی له یاد نه کرێ ئه وه یه که له ده می خۆیدا کاک مسلح جه لالی رتی پی دام، که فه ره هنگی هاوکاری له (رو ژنامه ی هاوکاریدا) به ناوی فه ره هنگی هاوکارییه وه، که وه ختی خۆی له که ره سه ی زمانی کوردیی و شیوه کانی و کۆم کردبووه وه، حالی حازریش وا له کتیبخانه که ما له به غدا ئه گه ر ما بی، که وه ک

(موسوعه-ع) وه هایه به و بکه مه وه و به و نیازه قاموسیکی زۆر گه وره ی زمانی کوردیی ده رده چی به لام پاش به لا و کردنه وه ی چه ند باز نه یه ک له به لا و کردنه وه، وه ستا و منیش هۆبه که م پر سی گو تی که فلانه که س رازی نییه و منیش نامه وێ خۆم بخه مه گیتره و کیشه ی وه هاوه، به تاییه تی ئه گه ر هاتوو زانیمان ئه و نوو سه رتیکی کوردیی به ناوبانگه و ده ستیشی ده روا! نه بی به منته به سه ر هه یج لایه که وه، هه رچی چۆنی بی وام لی کرا که بۆ ئییران پرۆم و رویشتنم ئا له وێ له لای خزمان و سه ره ک هۆزان و سه ردارانی هه ورامان مامه وه و نه خشه ی کارم بۆ خۆم دانا و ئه و نه خشه یه ش له لایه کی دیکه وه به رچاو ده که وێ.

ئه وه ی که ده بی لی رده ا بۆ ترێ ئه وه یه که خه لکه که ی ئییران له هه موو روویه که وه، به تاییه تی لایه نی پاک و ته میزیی زۆر زۆر پی شکه وتوو و له رتی هه لسو که وتی دیکه وه هه ر گو شه یه ک هه ر لایه کی ژیان ئه وان زۆر وان له پی شته وه ی کوردی کوردستانی خواروو به م له لایه ن رو شنبیری رامیاریه وه کوردی کوردستانی خواروو زۆر تر وان له پی شی پی شه وه.

هه لسو که وتی رامیاری کوردیی کوردستانی خواروو ساکاره وا له روو، به لام هه لسو که وتی کوردیی کوردستانی رو ژه ه لات، رتیه و یکی زۆر نه یتی و دیبلۆماسیانه ی گرتوه ته به ر، به جو رێ مرۆقی وه ک من، ناتوانی دۆست و دۆژمن (ئاله وێ) له یه ک جو ی بکاته وه.

ده رباره ی ده ولت من یارمه تیم لی وهر نه گرتوه و سه رپاکی خه رچی ژیانم، له سه ر مالی عیزه ت به گی له وێ بووه، له گه ل ئه وه شدا به هه رچی جیگایه کدا چوویم ده ولت رتی لیتی نه گرتووم! ده ولت راسته وخۆ هه یج داوا یه کی له من نه کردوه، به لام به هۆی هۆوه چه ند جارێ داوام لی کرا و که زانیان داوا که یان سه وز نابێ و نارو ی ده ولت له گه ل (من) دا گو ردا. زۆر ترێ ئه م گو رانکاریه ش به هۆی کوردیی کوردستانی خواروو وه بوو، که له ئییراندا یه کتریمان ناسیبوو!

به هۆی که نیشکیکه وه له دانشگای سنه (کوردستان) دا، قوتابی بوو لای من، هه والی ئه و دوو براده ره و راپۆرته کانیانم (تۆکۆپی) بۆ هات پتر له وه ش، به ناو راسته وخۆ تیی گه یاندم که له وێ نه مینم باشتره!

به هه رحال، ناوی ئه و راپۆرته رانه، له ناو هه ماری می شکه مدا پارێزگاری ده کرین و

کەس نایانبی، تاکو ئەگەر پتوبستی بهوه کرد ئەو دەمه!

ئەم جوۆره کردهوانه، ناو بهناو روو ئەدەن به تاییه تیبی له کۆمه لگایه کی خۆمالتی و ناسیاودا و له بهغدا و له دانشگا و له کۆر و له ههولیر و له سلیمانی و لام وایه له هەر جیگایه کی کوردهواریبیدا ئەو روو دەدات و من بهش بهحالی خۆم ده بیه مه وه سەر ئەو تهریبهت و پهروه ده کردنه ی که ماوه ی ههفتا سالیکی که کوردهواری که وتوونه ته ژیر فشاری پارتانی دهسه لاتی تدارێ نا کورده وه! ئەگه ریش ئەمڕۆ شتی و هه له ناو میرایه تی کوردیی سلیمانی و دهۆک و ههولیردا ده ریکه وئ، لام وایه ناساییه چونکه شوینه واری کاریگه ریی دهسه لاتی بیگانه، زۆر نه بی که می کمان له وه وه، (ئوه ی که زۆر خراپه) یان له وانه وه، وهرگرتوه.

به ئی ماوه م زۆر ته سک و تروسک بوویه وه و به یانییه کیان منیان بۆ فه رمانداریی سنه و ئەوجا به ره و ژووری ویتستکردن (توقیف-ع) برد. (ئهو روژه پینج شه مه بوو) تا روژی شه مه، ئەوجا شه مه چییان لیم ده وئ، ئەوه نازانم! (شایانی باسه ئەو روژه بوو که عه لی تارانی به ده ست ئیرانه وه درایه وه).

به ئی من له وئ له سنه دا هەر کوردیکم ناسیی، بۆ من زۆر سوودیان به خشیی و خزمه تیان کردم به پیتی توانای مادییان دهستی یارمه تیان بۆ درێژ ده کردم و له گه ل ئەوه شدا، ئەوه ده بی بلیم، که پاره له که سم نه به قه رز، نه به دیاریی، وهرنه گرتوه، جگه له مالتی خزمه کانم له پاوه.

ئافاق (ی) په حمانی به مه ی زانی و پیاوانه (دهفته ری نفوس = شناسنامه که ی خۆی) له وئ وهک (بارمهت) دانا و منیان تا روژی شه مه دایه ده ست ئەو. که پیکه وه هاتینه ده ره وه، من به ره و (تاران) به نیازی هه ولدان بۆ ده ره وه چوون، رویشتم و به م بۆنه ییه وه ده بی ئەوپه ری ریزم بۆ دۆست و ناسیاوه کانی سنه م بنیرم، که وهک سه یدی حسینی و ئاغای ره مایی و ئاغا وه زیری ئاغای نه قشبه ندیی به ریز.

به ئی نزیکه ی سالتی یان نه ختی که متر له وئ مامه وه براده رانی ئەوئ که له وه و پیتتر بوون به ناسیاوم و دۆستم، که وهک به ریز کاک عه زیزی محه مه د پوور، ئاغای ئیبراهیمی، ئاغای ته وه کولی و ئاغای ئەلیاسیی و ئاغای ئەرده لان و ئاغای جنیدی و هی دیکه ریزیان لئ گرتم.

ئەم به ریزانه ده رگای مالتیان بۆ من کردبووه وه و ئەگه ریش بۆ ماوه یه کی که می ش له

مالتی یه کتیکیان بامایه وه، ئەوه دیکه یان هه والتی منی ده پرسیی و ئەم دل سوژی و ریزه بی گومان بۆ ئەوان ده گه راپه وه، نهک بۆ لایه کی دیکه.

به بۆنه ی سمیناریکی سۆ روژه وه، له تاران له باره ی کرمانان شناسیه وه، که له ویدا بوو، به وتاری به شداریم کرد و به هۆیه وه بوو به ده رگایه ک که له به رده مدا کرایه وه تا وه کو زۆر تر بناسم و بناسینم. ئا له م ده مه دا ناسیاویم له گه ل (خانم میترا خانم) دا په یدا کرد و به بۆنه یه وه میتره که ی هات به دوامدا و بردمی بۆ مالتی خۆیان. کاتی که به و نیازه بووم، مالتا وایان لئ بکه م، ئەروانم که پیتیان ناخۆشه و ناشیه لن! به ئی زۆری روژانی که له تاران بووم، له مالتی ئەوان بووم، ئەگه ریش بۆ مالتی براده ریکی کورد برۆم، ده بوایه ئەوانم ئاگادار بکرده یه!

میترا خان خاوه نی (ماسته ره) له دانشگاهی تاران، به شی کارشناسیییه و خاوه نی قه لثم و بییری په و بوو، له کاره که ی خۆیدا.

ئەگه ر بلیم هه رگیز که چه که ی خۆم ناتوانی به و جوۆره منی خۆش بووی و به و ره نگه خزمه تم بکا! زۆر راسته.

له رووی جموحوالی رو شنبیرییه وه، هەر به رده وام بووم، وتارم بۆ ئاوینه ده نووسی و له گه ل رادیو ئامریکا به شی کوردیی هاوکاریم ده کردن.

له وئ په یوه ندیم به (UN) وه کرد بۆ ئەوه ی یاریده ی ئەوه م بدا که له ئاو روپادا جیگه م بۆ داوا بکات، به لام که نیشکه که م و زاوا که م که له سويسرا بوون، زۆر هه ولیان دا و منیان بۆ ئەوئ راکی شسا. به لام زۆر به ناره حهت له ئیرانه وه بۆ ده ره وه هاتم، چونکه کاربه ده ستانی ئەوئ که خه ریکی ئەو کاره بوون، خراپ فیترکرا بوون ئەو کاره ش ئەو شته ش به من هه لئه ده ستا!

به ئی ریکه ی پئ و بۆ ماوه ی نزیکه ی چل سه عاته ری ئەوجا توانرا سه رفه راز بکریم. ریکای ورمی به ره و ئەو دیو زۆر سه خته، به لام قاچاخچییه کان کون و قوژبنی ریکا شاره زان، ئا له و ناوچانه دا کاسیی بووه به وه!

ئیش و نازاری ئەم ریکایه و برسیه تیبی تینوویه تی، که له و رییبه دا به ره نگارم بوو هه رگیز مه گه ر مه رگ له یادی گیانی زیندوومی به ریتته وه. به رابه ری ئەم روودا وه ش خۆشییه کی زۆر خۆشی به له ززهت چووه هه ستی له ززهت وه که هه رگیز ئەو له ززه ته ی که وا له ژیر داندا، قه د له یادم ناچی و ئەویش به م جوۆره بوو:

دهعهوتیان بۆ کردم.

کاک جه عفهری حاجی، که خه لکی دهۆکه، زۆر به پیاوانه، به پیرمه وه هات و نزیکه ی پینج هه زار دینار بیکیشی بۆ هینا بووم و کاک دوکتور شه وکته بامه رنیشم له وی ناسی و یاریده ی ئه وه ی دامج که (ناوم) له و لیسته یه دا بنووسری که ده چینه تورکیا وه (ئه مه ش پاش مانگی) ئه و جا ریککه وه و کاتیکیش که به ره و تورکیا چووم به سائیکه ی و به ئۆتۆمۆبیلی خویان بۆ ئه وی یان گه یاندم و (کاک مه عسوم مائی) یشم دیی و ئه ویش درێخی نه کرد و بۆ مائی خویان گازی کردم و نانی ده رخواردام.

من زۆر تر به ته مای که ریم فندی و ره شید فندی تیلی ئه مین بووم، که ده ردم بخۆن، به لام ئه وه نه بوو، که من وه هام زانیبوو!

بۆ چه ند جارێ بۆ کاری رۆیشتنم بۆ تورکیا زوو جیه جی بی به ره و (UN) ی دهۆک چووم، به لام یه کتی به چه ند پله یه ک ئه و جا ده چوو ئه وی و کابرای (سۆمالی) ش به رپرسی ئه وی بوو، ریی نه ئه دا که که س بچیتته لای، یان ببینی!

به لئ هه ره وک و تم پاش مانگی مانه وه، له دهۆک چومه (سلوی) و له ویوه بۆ ئۆتیلی ئه وی، ناوه که ی له یادم نه ماوه. ئۆتیه که پر بوو له ئه مریکایی، ئه وانه ی که هاتبوون دۆسته کانی خویان، له و کوردانه و که له سلیمانی و هه لیتدا، کاریان بۆ یان ده کرد، له گه ل خویاندا بۆ ئه مریکایان به رن.

چومه ئه نقه ره (ئه نکه ره) و ئا له ویش تا کاره که م ته واو بوو مانگیکی خایاند. دیاره چه قه له مێ له خراپیدا زۆر زیره که، ناتوانی به ته واوی چۆنیه تی هه لسوکه وتی پۆلیس و جه ندرمه ی ئه وی و گفتوگۆ و هه لسوکه وتیان وینه بگری.

هه رچی چۆنی بۆ، له وی سه رفراز بووین و به ره و (سووس-بازل) هاتین کاتی که خۆم پیشانی پۆلیس دا، که من هاتووم، منیان بۆ (لۆگانۆ-کیاسۆ) نارد و ئا له وی هه فته یه ک منیان هیشته وه ئه زمایشه کانی خویان و به دهن ته واو بوون و ئه و جا منیان بۆ شاری (سه نتگالن-دی ئه که رمولتی) نارد و خسته میانه لای کۆمه لئ ئاواره، که نزیکه ی چل که سی هه بوون! به رپرسی ئه و جیگایه که سه رۆک (هایم) ی پێ ده وتی، منی خسته ژوو ریکه وه که دوو که سی دیکه ی تیا دا بوون و هه ردووکیان خه لکی نه یجیریا بوون، یه کتیکیان ئیسلام و ئه وی دیکه یان کریستیانی بوو. ژوو ره که زۆر بچووک بوو، که ته نها ریی دوو ته ختی نوستنی یه ک که سی لئ ده بووبه وه. ئه وان زوو تر

له وی بوون به دلئ خویان هه ریه که ته ختیکی داگیر کردبوو. بۆ من وه ها ریک که وه، که جیگام ته خته ی دوومی سه ره وه ی یه کتیکیان بی و هه ر ئه و یان دوو نه زم بوو!

ئه وان لاو بوون، له خواره وه منیش که به ته مه ن پیرم ده بی به یه یژه پرۆمه سه ره وه (وه ک جیگای قوتابی داخلی سه ر و ژیر). به هه ر حال جگه له وه ش من نه مده زانی چیشته (هه ره وک وه ها بوو، ده بوایی هه ر که سی بۆ خۆی خۆراکی دروست بکردبایه) و خۆراک بۆ خۆم دروست بکه م و ئه و جا ئه وه سووچی هه لسوکه وتی خه لکی لای خۆمانه، گوايه هه ر ده بی ژن چیشته و خۆراک ئاماده بکات!

له ئیراندا هه ریه ک له هه ر خیزانی خۆراک ئاماده کردن ده زانی به قه ده ر ئه وه ی دایکی یان ژنه که ی ده یزانی!

زۆر سه یه ره من سه فاره تی سووس قیزه ی پێ دام و به ره سمی من بۆ ئیره هاتووم، که چی وه ک که سیکی ئاسایی هه راکردوو هه لسوکه وتم له گه لدا کرا. شه ش مانگی له وی مامه وه و ئه و جا رۆژی پتیا گۆتم که من ئیتر له لایه ن ده ولته تی (سووس) وه وه ک ئاواره یه کی رامیاری و هه رگیراوم ده توانم له هه ر شاریکی سویره دا که ده مه وی بژیم!

به لئ بۆ من دنیا یه کی نوئی ئازاد هاته به ره وه و هاته (بازل) و له نزیک مائی (کیژه که م و زاواکه م) وه مالم گرت.

به لئ سه ره قه له می ناو قیدیی تیپی می شکم، که وه ختی خۆی تو مار کرابوون به شپوه یه کی زۆر که م ته واو بوون، با بگه ریمه وه، بۆ خه ونه ئاگایه که م. حالی حازر بۆ بنه رته تی به رچا وکه وتوو ه کانی ئه م ماوه یه ی که له سووس، به سه ر دانیشتمندا، تیپه ریوه، ده گه ریمه وه و ده مه وی زۆر به کورتی به سه ریان بکه مه وه.

به یانیان زۆر زوو، کارکه ر بۆ کاره که ی خۆی ده چی و ماوه ی هه شت سه عات وه ک مه کینه کار ده کات و له و ماوه دا ماوه یه کی زۆر کورت بۆ نانخواردن و بۆ جگه ره کیشان هه یه و فه رمانبه ر ناتوانی له فه رمانه که ی دوور بکه ویتته وه! کاتی که دیتته وه ماله وه وه ک ماری کوژرا و بۆی ده که وی، له به ر هیلاکی و شه که تی به دهنی، ته نانه ت نانیسی پێ ناخوری! یان ئه گه ر فه رمانه که ی کاری شه وانه بوو هه ر هه مان ده ستوو به پیتی سه اعته تی کاره که ی کار ده کات و که بۆ ماله وه ده گه ریتته وه، رۆژه که ی لئ ده بی به شه و.

له رووی کرته وه، کرئ یه که یان باشه به لام هه رگیز ناتوانی ئۆتۆمۆبیلیکی نوئی پێ بکری و سه رپاکی کرئیکاران ئه سپه ئاسینه ده ستیان ماچ ده کات و چاوه روان.

کیشەى خانوو له رووى بوونیهوه به کرێ ههیه و زۆره و کهس بۆى دانامینى، به لām تا بلێت کرێبه کهى زۆر گرانه و به شێوهیه کهى گشتی سەدى چل پتر له پارهى مانگانە که دهخوات.

خاوهن خانوو هەر ئهوانه که سه رپاکى خانووه کانى (بازل) يان هى (سويس) يان هى (ئهوروپا) يان ههیه له وه به ولاوه، دوکتۆرێكى پزیشكى پسپۆر له گۆشه به کدا، دهتوانى خانووى بکړى، به لām تاماوه ده بى مانگانە پاره (قسست-ع) بدات! ته گهر پاره که ته واو بى ئاسمان تهستوونى پى دهوئ! ته و بازاری شت فرۆشتنه که هه ن، دیسان هەر کۆمه له جوړیکيان هى کۆمه لێکه که له سه رجه مى ته و روپادا هەر ئه وان به م جوړه خوینهر بۆى ههیه، پیتوانه و کیشانهى له گه ل ولاتى خو ماندا بکات.

وه عد و په یان، به بى زياد و که مه که سى ناتوانى له سنوورى دهستوردا بۆ ياریده دان، ده رپچى!

خه سته خانه هه مووى جگه له ده ندان سازى کارى دان، مسۆگه ره به هوئى (تامین الصحى) به وه! به لām کارکهر و فه رمان به ر مووچه خوړ، مانگانە بۆ کیشەى ته ندروستى، ده بى چه ند بده ن! ته م جوړه برپانه مانگانیه و پيش ته وهى پاره مانگانە که بیه به ره وه، بۆ نه خو شى و ته کسى و بۆ ورده شتى دیکه، که ده ستور دبارى کردوه، ده برئى (گل ده درپته وه).

خویندن سه رپاکى پله کانى له لایه ن ده وله ته وه ئاماده یه ته وى که ده یه وئى زۆر بخوینى و بچیتته دانشگاوه، به هه وه سه و فیل و فه ره زى تیدا نییه و ته وى که ده یه وئى، بۆ وینه بچیتته (طب - پزیشكى) به وه بخوینى چه ند نومه رى هیناوه حیسابى بۆ ناکړئ!

سه فه رکردن به شه ودا نادى رو شتن، مه یخواردنه وه، به ننگ خواردنه وه. هه موو شتى، هه مو کارى رى پى دراوه جگه له وهى، که پى ناله بار بۆ سه ر خه لک درپژ بکه بت يان ئازادى خه لک ته لڅ بکه بت!

دین ئازاده، کهس بۆ هېچ دینى کهس سه رزه نشت ناکات و ریزى بىر و دین و رامیاری به فرراوانه! من که ته مه نم، رى ته وه نادان که کار بکه م له و ولاتانه دا، وه رپسم و به تابه تى که سه رچاوه ی خویندنه وه م ده ست ناکه وئ!

ته وا دوو سالى به سه ره اتنمدا بۆ سويسرا تپه رپى و شه ش سالى کیش له ئیران و بۆیه که لکه له ی دینى کوره کانم، له سلیمانى و له هه ولیر که وتوووه ته سه ره وه و لیره ش

وه رپسم بۆیه ده بى سه رى له ولاتى (نیشتمانى داىکزاد) خو مان بده مه وه، به نیازی خو م کوردستان ئازاده و به و بۆنه یه وه منیش بىرورام و هه ست و رو حى گىانم و ژيانم سه رله نوئى به دینى کوردستانى ئازاد به دینى خزم و که سوکارم، هاو بىرانم، ده مه زه رد ده که مه وه.

به لى له پاش پرسکردن له و که سانه ی که رو شتوونه ته وه بۆ ته وئى تپگه یشتم که ده بى به رپگه ی به ره به کی رامیارییه وه ده توانم برۆمه وه، چونکه سه فاره تى سووریه لیره به وه ی که پاساپۆرتى عراقى هه بى يان له بنه ره تدا عراقى بوو بى، فیزه ی نادان!

به لى به کورپى دۆستم له بازلدا بوو که وه ک خوئى ده بوت پارتى بوو گوت که ته و کاره م بۆ ره سا بکات. ته ویش خوا هه لئاگرئ (سه رچاویكى) له ده مه وه ها ته ده ره وه و پاش چه ند روژئى (نامه یه ک) م بۆ ها ت (له زبوریه وه لای کاک عه زیز نامق-ه وه ئیمزای ته ویشى پتیه بوو، له گه ل نامه یه کدا داواى پاره ی ته و نوو سراو یه ده وىست که ناوى منى تپدا یه، بۆ پارتى له شام، بۆ ته وه ی ریم بۆ ئاسان بکه ن!) و منیش له باره ی ته م نامه یه وه و له باره ی ناوه رۆک و داواکه وه، براده ره که - کاک خه سه روم دى و ته ویش نه یه یشتم من ته و پاره یه بۆ کاک (عه زیز نامق) له زبوریه بنیترم، به و پتیه ی که ته و پتیه داوه، گوا یا من و بىرى کاک خه سه ره کراوم. هه رچى پتیم وت که ته م شته ویر نییه و چۆن ده بى، به لām ته و دانى له سه ره ته وه داگرت و منیش ده ست خو شیم لى کرد.

وه ها رپککه وت له گه ل ماله وه ی کاک خه سه ره که خه لکى هه ولیره ته وه ی ویره که ی کردم پتیکه وه چوینه وه شام و له وپته بۆ نوو سینگه ی پارتى له وپدا بۆ ماوه ی سه عاتى ماینه وه و تا وه کو نامه یان پى داین بۆ قامیشلى بۆ (نوو سینگه یان) له وئى و له ویش ماوه ی روژئى ماینه وه. به لى ته م نوو سینگانه ش هه ر یه کى شتیکيان پى ده وئى! ئیمه یش چىيان وتوو به خو شیه وه جبه جیمان کردوو هه ر له قامیشلى، به ئۆتۆمۆبیلی رو شتین بۆ نزیک ئاوه که، که پارتى به کرپى گرتبوو ته و کرپیه ی که له هه ر نه فه رپکيان وه رده گرت، دوو به رانه ر نه فه رپکى ناسایى، که خوئى له گه ل خه لکدا بۆ ته وئى بروا.

له نزیک ئاوه که سواری پیکاب کراين و به رامبه رى کرئ، بۆ هه ر که سیک و له ویش هه سواری به له م کراين و هه ریه که دیسان به رامبه رى کرئ و له ویش هه سواری پیکاب کراين و تا ناو باره گاکه، که له خاکی کوردستانى ئازاددا یه! ئا له وئى، ژوو رى هه یه سه ر به گو مرگه. پشکنین به جوړیکه ناو به ناو زنجیری جان تا ده پچرپت! شتى ناوه وه ی جان تا که تپکه ل ده بن و ده رژین و هه ندئى جاریش له ناو ده چن!

سهرپاکی ولاتی ئه وروپا ده گهرییت، نه کهس ته ماشای جانتات ده کات نه داوای پاساپۆرت!

وا ریکهوت که له ویش یه کی سهر و (په نجا) دۆلار و هه ندی پاره ی ورده (دینارمان) پیدان و ئه وجا به ئۆتۆمۆبیل به ره و زاخۆ. ئا له ویدا گومرگ چی ده کات؟! هه زار ره حمه ت له وانه ی به عس له ریکای که رکوک و سلیمانیدا. ئه وجا یه کسه ره به ره و هه ولیتر. چه ند جار رایان وه ستاین! سه یره له نیوان هه ولیتر و سلیمانیدا، داخم چه ند جار ی بی! به ئی من خۆم پاش چه ند رۆژی مانه وه له هه ولیتردا به ره و سلیمانی له گه ل چه ند که سی کدا سواربووین و له مه رزی هه ولیتر، کاتی نزیکه له شاره که دا به جیته ده ره وه رووه و سلیمانی سیپه ی پارتی و ئامازه ی وه ستاندن و ئیمه یش وه ستاین: بۆ کو ی ده چن؟ بۆچی ده چن؟ له کو تیه هاتوون؟ چیتان پییه؟ له چ گه ره کی ده بن! به ئی هه رچی چۆنی بی که وتینه وه ری به ره و سلیمانی: نزیکه کو یه دیسان سیپه ی پارتی هه مان وه ستانی ویست و هه مان پرسپاری لی کردینه وه.

له پاش پینچ ده قیقه یه ک گه یشتینه سیپه ی یه کیه تی و ئه ویش داوای وه ستاندنی لی کردینه وه و وه ستاین و ئه ویش به پرسپاری زۆر و پشکنین سهریان گیتژ کردین. به ئی پاش ماوه یه کی زۆر و کاتیکی زۆر گه یشتینه تاسلووجه و جیگا سیپه که ی ئه وسای به عس و ئه ویش دووباره ویتسانی ویست و (شناسنامه = هه ویه) ی ویست و کۆمه لی پرسپاریشی رژاند.

پاش ماوه یه ک (چه ند رۆژی)، به سلیمانیدا گه رام و ئه وه ی که به رچاوم که وت زۆر به کورتی ئه وه بوو که دوو کانه کانی به که لویه ل و ویسته مه نی ژبان و خوارده مه نی هه مه جوړ رازاوه نه ته وه. خه لکیکی زۆر له جاده و بازاره کان و کوجیه کاندای به ئیش و به بی ئیش و هه ر یه ک به جوړه، به دوای کاری، خواستی دا ماخولانیه تی. چایخانه کان پرن، کتیبه له چاپدراوی نۆی، رۆشنیری نۆی گه شه به کی زۆری کردووه و په ره یه کی باشی سه ندووه. قه راخ شه قامه کان به رۆژنامه ی کوردیی جوړاوجۆر رازاوه نه ته وه. ناوونیشانی دوو کانه کان. چایخانه کان، قوتابخانه کان به کوردیی په تی ناسراون. جاده کان نۆی کراوه یان پیوه دیار نییه و ئه گه ره و هاش بی به ره به ره و هه یان لی دی که ئۆتۆمۆبیل نه توانی به ئاسانی بیانپری، ئه و ری پانوپۆره ی که له دووریانی سهرچنار و سلیمانیه وه به ره و هه لکه به جبه ده دیان چالی تیدایه، که به زستان ده ریچه گو م دروست ده که ن! ئه م جوړه چالانه له ریکای گشتیی ئۆتۆمبیلدا، دژاوه ریبه کی زۆر به تین له ناو

کۆمه ل و کۆمه لگادا دروست ده کات و ئه گه ره هاتوو ئه م ریبانه مان له گه ل ریبی سلیمانی و قه لچوالان و له گه ل ریکای سه لاهه ددین و سهری ره ش و هه ولیتردا به راورد کرد، ده بی چی بلتین و چۆن لیکه ی بدهینه وه!

جگه له وه، له وه ش ده کات که ریکای نۆی که بۆ ئۆتۆمبیل ئاسان بی، نه کراوه ئه وانه شی که به و جوړه هه ژاریبه که هه ن، هه ره له ده می به عسدا کراونه ته و هه چاککراوان! له دانشگا کاندای لیره ش و له ویش، حیزبایه تی ده ورکیکی زۆری بینیه و ده ورکیکی زۆریش ده بینی! دموکراسیه ت و یه کسانی له باره گای مافی ئه ویدا باوی نییه و ته نانه ت هه لپێژاردنی کۆمه ل و کۆمه لگا جوړه جوړه کانی به سه ره حیزبه کانی سه ره کیدا به پیتی ره زامه ندیبیان دابه ش ده کری!

مافی مرۆف خواردن به م جوړه ده بی به هۆی ئه وه وه که شه هیده کانی ریکه ی ئازادیی کورد (که خۆیان له و پیناوه دا، به کوشه ت، به تاییه تی ئه وانه ی که به عسیان له ره واندوز و هه لکه به جبه و سلیمانی و هه ولیتردا، به هۆی هیرشیا نه وه هیرشی دایک و خوشکانیا نه وه به زاند و بوو به هۆی ئه وه که ئه م حیزبانه هاتنه وه نیشتمان هاتنه وه سه ر حازر و بازار) له گۆره پانی خوی گه ورده دا نارازی ئه وه نه پر به ریا بکه ن و میژووی دینیش کاری کاربگه ری خۆی به ریا بکات! ئه مه ش ئه گه ره به و جوړه هاته مه یدانه وه وه ک کاریکی ناره وای به رامبه ره به هاونه ته وه و هاو زمانی خود له قه له م ده دری.

له به لا و کردنه وه له چاپدان، تا سۆرانی و بادینانی وه ستاب، که سه ی هه ورامیی و هه ورامانی به کورد و به خاوه ن که له پوور و خاوه ن شارستانی نازانی! جیاوازی ئیمه و سۆرانی و بادینانی ئه وه یه، که ئه گه رچی ئیمه مادیی ره سه نین به لام رۆژی له رۆژان هه ولی ئه وه مان نه داوه که جیاوازی یه ک به یئینه ناوه وه، نه ک ته نها ئه مه ش به لکو وازمان له شیوه زمانه که ی خۆمان هیناوه، ئه گه ره ئه مرۆیش شیوه کوردیی هه بن سهرپاکیان وه چه و نه وه ی نۆی ئه و زمانه (دینییه ن) له به ره خۆشه ویستی ئه وه که کورد ئه گه ره ئه مرۆ شتیکی هه بی، ته نها زمانی کوردیی به که یه وه ک ناو هه یه تی و بۆ به ده بی ئیمه یش و ئه وانیش بیینه سه ره ئه وه ی که نیشتمان له پیتی پیشه وه یه و پارێزگاری کردنی زمانه که ی وه ک زمانیکی ره وای له سه ره پاکی کوردستاندا پارێزگاری کردنی شناسنامه ی کورده و دلسۆزیبه له پیناویدا، نه ک دابه شکردنی کوردستان به زمانی کوردیی سلیمانی و هی ده وک و پتر له وه ش، نه ک دابه شکردنی شتی دیکه، که وه ک سامانیکی به جیماوی زۆر تاییه تی بۆ دابه شکردن.

له رووی ژماره‌ی چاپدانی کتیبه‌وه، به‌لئی ژماره‌یه‌کی زۆر له هه‌ولپیر و له دهۆک و له سلیمانی له چاپدراوه و له‌وانه چه‌ندیان هی نووسه‌ری له‌و نووسه‌رانه‌ی هه‌ورامان! به‌م پێیه‌ ده‌بی ناوچه‌ی هه‌ورامان، نووسه‌ری تیا نه‌بی!

له رووی هه‌لبژاردن، یان ده‌ستنیشانکردنی ئەوانه‌ی که پێیان ده‌وتری ئەندامانی په‌رله‌مان، ده‌بی چه‌ند که‌سی هه‌ورامی به‌هه‌ته‌ی تیا‌دای، ئە‌گه‌ر هاتوو سه‌رژمه‌یری پزیشکان و مامۆستا‌یامان له سلیمانی (هه‌ر ته‌نیا له‌وئ) دا کرد، بۆمان ده‌رده‌که‌وی، که ئە‌گه‌ر نی‌واونیو نه‌بن، له‌ ده‌روبه‌ری سه‌دی سیی هه‌ن، که‌چی یه‌که‌کیان نه‌م دیی، نه‌م بیست که‌ کاریکی وه‌های پێ درا، که‌ شایسته‌ی دل‌خۆشیکردن بی، به‌دڵسۆزی میرایه‌ تیبه‌کان و بی لایه‌نیان و جیا‌وازی نه‌کردن‌یان!

له رووی ریگا‌وبانی ناوه‌وه و چه‌زیه‌تی پا‌کو‌خا‌وینی، ترافیکی ریزی لی ناگیر و پاشماوه‌ی جگه‌ره و قاقه‌زی دوو‌کانداران و بازگانان و ئاو‌ژاندنی قه‌سابان و سه‌وزه‌فرۆشان و خاوه‌ن ورده‌واله‌ ده‌ست فرۆشه‌کان ری به‌که‌م که‌س ده‌ده‌ن!

سووچی ئە‌مه‌ش، بۆ ته‌نیا لای‌ن نا‌گه‌ریته‌وه و من به‌شبه‌حالی خۆم به‌که‌مه‌ترخه‌می ئە‌و دانیش‌توانه و پێ نه‌زانین به‌وه‌یه که‌ هه‌ر که‌س، له‌ ئاستی خۆبه‌وه، وه‌ک ئە‌رک هه‌ست به‌لئی پرسینه‌وه ناکات و نه‌کات، به‌هۆی سه‌ره‌کیی ده‌زانم!

چونکه ئە‌گه‌ر کۆمه‌ل یان دانیش‌توان، به‌سه‌ریاکی لایه‌نه‌کانیا‌نه‌وه، نه‌زان یان نه‌زانی چی ده‌وی و چی پتوبسته و سوود به‌خشه به‌کۆمه‌لگا که‌ زوو بکری و چیش که ئە‌گه‌ر دووا بخری زیانیکی ئە‌وتۆ نا‌گه‌یه‌نی، ده‌بی به‌ریوه‌به‌رانی میری و سه‌رکردانی چۆن چۆنی به‌و که‌مه‌ترخه‌مییه، به‌و که‌موکوریانه بزانی!

وا خه‌ریکه ده‌گاته شه‌ش سالی و له‌ملاو له‌ولاوه کورد به‌ره‌ سويسره، زۆر به‌که‌می و به‌ره‌ ئە‌لمانیا و سوید، به‌زۆری پرژوبه‌لاون و له‌ ولاته‌کانی دیکه‌ی ئە‌ورپاشدا هه‌ن! ئە‌مانه هه‌ریه‌که به‌جۆری هۆوه، به‌ره‌ ئیره هاتوون و هی وه‌ها هه‌یه، به‌بۆنه‌ی په‌ریوتی باری ژیا‌نی و ئابوورییه‌وه و هی وه‌هاش هه‌یه، بۆ کاسپی و هه‌ریه‌که‌ی دیکه‌ی، هۆبه‌کی وه‌های لی کردوو و، که‌ خانوو مالی بفرۆشی تاوه‌کو بیت به‌ره‌ ئە‌روپا و له‌ ده‌ریادا بخنکی، یان به‌ته‌قه‌ی پۆلیس بکوری!

لیه‌ره له‌ سويس، کورد له‌ بیل و زیوریخ زۆر هه‌ن و ئە‌گه‌ر ریک که‌وت، دووان یان سیانیان له‌ جی‌گایه‌کدا کۆیونه‌وه و، جگه له‌زه‌می یه‌که‌تریکردن، چ باسیکی دیکه‌یان نییه!

(کورد واته‌نی یه‌ک) هه‌یه، یه‌ژی (قه‌ل به‌قه‌ل ده‌لی رووره‌ش) و به‌م بۆنه‌یه‌وه و هه‌ندی (زۆر که‌م) وینه‌ ده‌خه‌مه به‌رچاو:

براده‌ریکی هه‌ولپیری هات بۆ لام و قاپی شه‌رابی سووری، بۆ هینام و هه‌ندی گۆقاری کوردیم له‌ ئیران و له‌ کوردستانی خوارووه‌وه، بۆ هاتبوو، دامی که‌ بیان‌خوینیته‌وه و ده‌مزانی چه‌زی له‌ خویندنه‌وه‌یه و ئه‌ویش له‌ هه‌مان کاتدا دباریه‌کی دیکه‌ی پێ بوو ئه‌ویش ئە‌مه‌ بوو!

مامۆستا: فلانه ئافه‌ت، که‌ له‌ سه‌نتگالن-ه من باشی ده‌ناسم، که‌ کاتی خۆی له‌ به‌غدا بوو مدیره‌ی قوتاب‌خانه‌یه‌ک له‌ ماموون و له‌ ویش ئە‌ندامی ئافه‌تانی ئە‌وی بوو (اتحاد نساء العراق) که‌چی وه‌های له‌ قه‌له‌م ده‌دات لای فلانه که‌س، و فیساره که‌س، که‌ تو (واته: من) له‌ ئیزگی کوردی بووی، به‌عسی بووی و به‌فرمانی به‌عسی تو بۆ ئیران نیردراوی تیا ئە‌وه راسته؟! منیش وتم ئیسه ئە‌وه چه‌ ده‌وریکی هه‌یه، من له‌ خۆت ده‌پرسم، ئە‌گه‌ر ئە‌مه وه‌ها بویه، من چیم لی‌ره ده‌کرد! تو خۆت ده‌زانی که‌ به‌عسییه گه‌ره‌کان له‌ کوردستاندا چه‌ ده‌وریکیان هه‌یه من له‌و ئافه‌ته‌ ره‌خنه و گله‌بیم نییه، چونکه ئە‌و نه‌خۆشه و مرۆفیش که‌ نه‌خۆش بی لی ناگیر و ئە‌وه‌ش واته: ئە‌و گیرانه‌وه‌یه، که‌ تو بۆ منی ده‌گیریته‌وه، هه‌روه‌ک خۆت به‌منت وتی وه‌هایه. چونکه ئە‌و نه‌هاتوه که ئە‌وه رووبه‌رووم بلتی؟! دواي ئە‌وه‌یش من و ئە‌و لی‌ره یه‌که‌تریان ناسیوه!

من هاتمه سه‌نتگالن (بۆ یه‌که‌م جار، سالی ۱۹۹۶) و له‌وی بۆ چه‌ند جاری ئە‌و ده‌عه‌تی بۆ کردم و پتر له‌وه‌ش، ئە‌و نانی به‌من دا، هه‌لبه‌ت ئە‌گه‌ر زه‌میشم بکات، مافی خۆبه‌تی چونکه من به‌رامبه‌ری باشیه‌که‌ی نه‌متوانی باشی بده‌مه‌وه و ئە‌مه له‌لایه‌ک، له‌لایه‌کی دیکه‌وه، تکام وه‌هایه که‌ ئیوه له‌سه‌ر خویندنه‌وه‌که هه‌ر به‌رده‌وام بن باشه و خویه‌کی ته‌واوی بده‌نی و دووربن له‌م دووزمانییه! ناوی فلانه که‌سیشت هینا، که‌ خه‌لکی شاره‌زوره، هه‌رچی ده‌لی با بلتی، چونکه ئە‌و بۆ چه‌ند جاری خۆی هه‌لبژارد بۆ په‌رله‌مان و ده‌رنه‌چووو جاریکیشیان نامه‌ی کابرایه‌کی زۆر ده‌ست رۆیش‌تووی به‌عسی هینا که‌ به‌نامه‌ی بده‌می، منیش که‌ نووسینه‌که‌یم دیی، دیم که‌ سوودی بۆ به‌شی رۆش‌نیری نییه و به‌رامبه‌ر و رووبه‌روویش، پیم وت، که‌ من به‌و جۆره له‌ ئیزگی کوردی به‌شی رۆش‌نیریم وه‌رگرتوه که‌ مافی رۆش‌نیری چیه، جیه‌جی بکه‌م و هیچی دیکه!

ديسان کاکه‌ی به‌ریز، ئە‌م شتانه‌ی که‌ تو بۆ منت گیرایه‌وه، هی خۆته و چونکه تو

من تکات لی ئەکەم تۆ ئەگەر بتهوی باشترین دۆست بگریت بۆ کاتی ئەکارت نەبی، دەسه و دامانی کتیب بیی، که ئەو کتیبە هەرچی چۆنی بی، سوودبەخشە و ئەمبەن و دلسۆزە.

لێرەش پارتی و یەکیەتی هەن و هەر برادەر و دۆستتکت لەمانە هەبی لایەنەکە دیکە، لووتە لا دەبی لیت! بی گومان ئەمەش خراب دەردیکە! تەنانەت، لە جەژنی نەورۆزدا که کوردەکانی ئێرە لە جیگایە کدا کۆدەبنەوه گوایا، بۆ بەسەبردنی رۆژتیکێ پیرۆزی کورد، کهچی هەر ئەوندەت زانی هەرایەک و لەیە کدان بەرپا بوو، سەیرانە که (جەژنە که) بە ناخۆشیی دەرچوو!

کاک عەزیز نامقی بەرپزیش، ئەگەر یەکی بەدلی ئەو هەلسوکەوت نەکات! هەرەشە ی سەر ئاوەکە ی لی دەکات!

شۆینەوار کوردیی ناوچەکان هەورامان، لێرەو لەوی، بۆج!

سالی نەوهد و یەک، وەها، هاتە بەرەوه، که سەرنوشت من وەها بی که چەند سالی، لە ئێراندا، ژیانم بەرمە سەر و بەویۆنەیهوه، بۆ ئەوهی کاتەکەم بەوێردی بەسەر هاتە ناھەموارە که، خەرچ نەکرێ، بەرنامە یەکی کارکردنم (کاری خواستی ژیانم) لەپاوه و خانەگادا بۆ خۆم نەخشە کیشا.

یەکن، لەو کارانە ی که لە نەخشە کەدا، ناوم هیتابوو، گوشە ی که لەپووری رۆشنییری کۆکردنەوه بوو، که ئەویش هۆنراوه و هەلبەست و پەندی پیتشینان و واتە ی کورد دەگریتە خۆی.

ئەوهی، که سەرنجمی راکیشا، ئەوه بوو، که کۆمەلە شیعەر و هۆنراوه و هەلبەستیکمان دەستکەوت، که مێژووی دارشتنیان، بۆ دێرین دەم دەگەریتەوه پتر لەوێش، زۆرە ی جیگای دارشتنیان، نیشتمان دایگزادی ئەو شێوە زمانە نییە.

بەم بۆنەیهوه و لێرەدا، وەک وینە، بۆ لی وردبوونەوه، لەوهی که بوو، چۆن و چەند لە ناوچە یەکی دوور لە ناوچەکانی هەورامان، ئەو بەرھەمانە، بەو شێوە زمانە لەوی داپێژاوان و ئەگەر هاتوو زانیمان که داپێژەرەکانیان هەورامیی نین و جۆرە زمانی دایکزادیان شێوە زمانیکی دیکە یە.

لە (رامسەر)دا، که کاتی خۆی رەزا شای پالەویی، ئا لەویدا، کاخیکی بۆ خۆی دروست کردوو، چاوم بەکتیبی (تاریخ طبرستان رویان، مازندران تالیف - میر سید ظهیرالدین مرعشی بوو) کەوت و ئەو کتیبە، بەلای منەوه زۆر بەنرخە و چی هەولم دا، نەمتوانی نوسخە یەک لەوهم بۆ خۆم دەست بکەوی.

هەر لەبەر ئەوهی کاخە که، کرابوو بەئۆتیل، ماوە یەک لەوی مامەوه و هەندی وەرگەرته ی پتویستم لی روونووس کردوو و لێرەدا، کەمی لەو روونووسە پیتشکەش بەخوینەری بەریتز دەکەم:

ئا لەو بەرھەمانەدا، پارچە هەلبەستیکێ تیاوو، که تەمەنی بۆ (٤٣٠) سالی دەگەریتەوه و خاوەن بەرھەمیش لەنیوان سالانی (٨١٥ - ٨٩٢ کۆچی) دا ژیاوه ئەو قەسیدە، که لەو ناوچانەدا زۆر بەناوبانگە، بەشێوە یەکی گشتیی هەندی بەسەر هاتی ئەو ناوچانە دەرەخات و وا ئیمەیش هەر بۆ مەبەستی زمانەکە ی و شێوە ی، دوو دێر

دهخهینه بهرچاو: له پيشهوه، دهبي نهوه روون بکهينهوه، که رينوسهکه، رينوسى فارسىبه و دهلى:

"تا وره وشى چل شم اى شميم

واپى کرد نیازکه وشکت وهار هجره ديم"

با، بهرینوسى نه مړوى زمانى کوردی، روونوسى بکهينهوه:

"تاوهره وهشى چل شهم نهى شميم

واپهى کهرد نیازکه وهشکت وهارى هجره ديم"

با، واتای هندی وشهيان، ليک بدهينهوه:

+ وهره: کاور = بهرخ: مهبهستى بورجى (حمل-ع)ه.

(قهره)شى، پى دهوترى.

+ شيم (حوت-ع)ى عارهبيبه و مهبهستى، (بورجى گهميه = برج الحوت)ه

+ شى: چوو، رزىشت، لوا، شى، بهکارديت، بهچند واتايهک، که يهکى لهوانه، نهو

واتايه سهرهويه و نهوى دیکهش بو چيشت بهکارديت، کاتى که دهچى، يان کهف

دهکات و لهبر هوى کولان بهسهر مه نجه لدا، کهفه سهر دهکات، يان پارويهکى کون

دهگورپتهوه، دهوترى (زهرهکهى)، يان يهکى له يهکى دیکه دهکات و..... هتد

+ شهم: بهواتای (موم) بهکارهاتوه و واتای دیکه شى هيه.

+ شهکت: نارحهت، ماندوو، نهخوش، بهزيوو، زهحمهت.

+ ههجره: (هجره-ع)ى عارهبيبه و بهواتای (هاتنه بهروه، بهرنگار، تووش،

به پيريهوه چوون، کوچکردن،..... هتد) هاتوه.

+ ديم: ديم، دوو واتای هيه و يهکى يان، بهواتای (دهموچاو)، يان (ديو) هاتوهو

نهوى دیکه شيان، بهواتای (چاوم پى کهوت، بهر چاوم کهوت، بينيم، تووشى

بووم،..... هتد) دى.

لام وايه، زور نه بى، کهمى واتای نهو دوو ديره روشن بوويهوه و وا واتا

گشتيه که يان دهخهينه روو؛ نه گهرچى من دهربارهى بورجهکان ناشارهزام بهم جوهره

دهگرپتهوه:

تا وهکو بورجى (کاور = قهره = حمل-ع) بهروهو بورجى (شيم = حوت) گوتزرايهوه،

(چل شهم = موم = شهو) يکى پى چوو. وهها پى دهچى که بهزحمهت وههار = بههار

بينيم: لهکاتیکدا پارچهکه بهتهواوى ليک نه درپتهوه، لهززهتى واتاکهى، بهم جوهره، بهر زمانى چاو ناکهوى!

ههر لهو ناوچانهدا، بهشيوه بهکى دياریکراو، له ناوچهى (قهزوين)دا، له سهردهمى

خهليفهى دووهمى ئيسلامدا، کاتى که لهشکرى ئيسلام دهچپته نهوى و زور و جهور

بهکار دههين، خه لکهکه، بهخوييشاندا نيکى گهوره، نارهاى خويان، بهرامبهه نهو

بهزور خوچه سپانندهيان، دهره پرن و بهم ديره هونراويه، دروشم دهخويننهوه و نهویش،

يهژى:

"نهموسلمان بيم، نهگزيهت مهدهيم

پشين وه مهککه، ئيمه ودرهه يم"

(حالى حازر نه مه وهک شيوه فوکلورى لى هاتوه له ناودا ههر ماوه).

نهم فوکلوره له بهرههه مى (گزيده - حمزه المستوفى، ل-۷۷۶) وهيه.

واتای هندی وشه:

* بيم: دهيم، دهين

* گزيه: جزيه، سهرايه

* مهدهيم: نهدهين، دهدهين

* بشين: بچن، پرزنهوه، بگهرينهوه

* مهککه: شارى (مهک)

* وهره: ليهره

* ههيم: ههين، ليهرهين، ناجوليپين، ولاتى خومانه

لام وايه، واتاکهى زور روشن بى.

له بهرههه مى (روضات الجنان و جنات الجنان، تاليف حسين كريلاي تبريز)، پارچه

ههلبهستىكى بهم جوهره هاتوه و دهلى، يهکسهره، بهرینوسى کوردی نه مړو، (تهنيا

ديپکى):

"نهمسکه ندر رودهم را کوشتى، رودت کوشاد"

(روضات الجنان تهران، ل ۳۹۰)

واته: (نهمسکه ندر روژه مت کوشت، روژهت بکوژن)

ئەمەى سەرەو وەك لە بەرەمەكەدا، وەهاتوو، بەسەرھاتیکە، كە بەسەر (حاجى
 حەسەنى - زەتاب)دا، هاتوو ئەم رووداوەش دەگەریتەو بە سالانى (۲۳۸)ى كۆچى.
 عزالدین عادل یوسف تبریزی، كە لە سەدەى (هەشتەم) و نۆیەمى كۆچیدا ژیاو، پارچە
 شیعریكى ھۆنیووتەو و ئەم پارچە یەش زمانناس و مامۆستای ئەدەبیات و زمانى
 فارسىی دانشگای تاران دكتور محمد جواد مەشكور لە میژوو (تاریخ) نازەربایجاندا،
 وەهای لە قەلەمداو، كە زمانەكەى زمانى نازەربەه!

ئەم جۆرە بۆچوونە، ئەگەر یەكێكى دیکە، بۆى پروا، لۆمەى ناکرێ، بەلام زانای وەك
 دوكتور جواد مەشكور، ئەگەر شتى وەهای كرد بى گومان، دەبریتە، سەر لایەنى
 رامیاریى، نەك زانیاریى و ئەوجا، ئەگەر وەهاش نەبێ، كیشەكە، لەبارەى نەزانینەو
 بى، رواتر ئەوێه، كە خۆى لە شتى وەها ناپروا لابدا.

پیش ئەوێ بێینە سەر كرۆكى لێكدانەوێ ھۆنراو، دەبێ ئەو روون بكەینەو،
 كە زمانى بەناوى زمانى نازەربەه و بى، نییە و نەبوو، نازەربایجان ناوچەى
 (لەلایەكى دیکەو، لێك دراووتەو، وەك پەراوتیز) نەك نەتەو و خەلكەكەشى
 (توركن) و بەزمانى توركى قسە دەكەن و نیتوان زمانى توركىی و زمانى خەلكى ئەو
 ناوچانە، شتىكى جیاواز، بوونى نییە!

ئەوجا، با بێینە سەر كرۆكى گوتارەكە (لەپیشەو بەرئینووسى فارسى):

"سەرگاھان كە دیلم تاوەگیرى

جە ھەفت چەرخ الاوەگیرى"

بەرئینووسى كوردیى، بەم جۆرە دەگرتەو:

"سەحەرگاھان، كە دلم، تاوەگیرى

جە ئاھەم ھەفت چرخ، ئالاوہ گیتى"

واتای وشەكان:

* سەحەر: بەیانیان

* گاھان: (گاھا = وەخت = جار) جاران

* سەحەر گاھان: دەمى بەیانیان: بەیانیان جاران

* تاوگیتى: گەرم دەبوو، تا دەگرت.

* جە: ژە، لە

* ئاھ: دوو كەل، ھەوا، ناخ، داخ، ھەناسەى دەروون

* ئالاوہ: ھەلم (بخار-ع)

* گیتى: دەگرت

واتا گشتیەكەى:

بەیانیان، دلم تا دەگرت

لە ئاھدا (لە ئاھى دەروونم)، حەوت تەبەقەى ئاسمان ھەلم دەگرت! (شایانى
 باسە، سەرپاکی ئەم پارچە شیعەر) نەك ئەم دوو دێرە (كە لەگەل مامۆستا) عبداللە
 ئەیبیان (مەھابادىی، كە ھەردوو كمان، لە سمیناریك كە لە تەوریزدا، بەبۆنەى
 (یادروژ)ى ھەلەبجەو گىرابوو، بانك كرابوون پێكەو پێشانى مامۆستایەكى
 ئەدەبیات، لە دانشگای تەوریزدا دامان و ئەو وەها تیتى گەیاندىن، كە ئەم پارچە
 شیعەر، نە بەزمانى تورکییە و نە بەزمانى فارسىی و ئێمەیش، پیمان وت، كە لەوانەى
 ئەمە بەزمانى نازەربى بى ئەویش پێكەنى و وتى من خەلكى ئێرەم زمانى بەناوى
 زمانى نازەربىو، تازە دروستكراو تازە و ھەلبەستە (مەبەستى دەست ھەلبەست بوو)
 و ئەمە كیشەكەى رامیارییە، نەك زانیاریى!

شاعری بەناوبانگى نازەربایجان (تەوریزی) بەبۆنەى ھێرشى توركەكانەو، بۆ سەر
 ناوچەكانى (گورگان و ئامل، سارى) مازندرانەو، لە نیتوان سالانى (۹۲۴ - ۴۳۲)ى
 كۆچیدا، لەبارەى تالان و چەپاویانەو قەسیدەى كە داناو و لە پیشەكیەكەیدا
 (بەرئینووسى فارسى) بەم جۆرە دەلێ:

"گەر بستند بەركین، شە ترکان پیکارى

ھمە یكرو بخونخواری ھمە یكدل بجرارى

خداوندا پراكندى زھم پیبویستە خلقى را

چە از زنگان چە از گرگان چە ازامل چە ازسارى

زتنشان تلھا كردى بەسحرا سراب اندر

میان تلھا كردى زخونشان جوبھا جارى

دژى را ھم بر گردون بكردى پست با ھامون

بەيك ساعت چنان كانجا نبود ان ھرگز انگارى

(كتاب - پادشاھان آذربایجان - احمد كسروى، ل-).

واتای هندی وشه:

* کمر: که مهر، پشتوتین

* بستند: بهستووه، نامادهیه

* بهرکین: پر بهقین

* شه: له

* ترکان: تورکان، تورک

* پیکاری: بۆ جهنگ، بۆ شه

* همه: هه موو، یهک روو، وهک یهک (له ده موچاو و بهرگدا)

* بخونخواری: بۆ خوینرژتن، کوشتن و برین

* یكدل: یهكدل، بهیه کسانى، وهک یهک

* بحراری: وشه که عاره بییه و له (جر)ی عاره بییه وه هاتووه + مه بهستی چه کدار بییه

* پراکندی: پرژوبه لاویان بکهیت، تهروتوونایان بکهیت

* زهم: له یه کتریبی

* زتنشان: له تنیان، له لاشه بان

* تلهاکردی: تلیان بکه یته وه، تل بکرینه وه

* ژ خونشان: له خوینبان

* سحرأ: ته ختایى، چۆلوهۆل و بى ئاو و بى سه وزایى

* سراب اندر: بى سه روژتیر، سه روژتیر

* میان: له نیوان

* جویها: جوگه (کۆکردنه وهی فارسى)، جۆگان

* جارى: عاره بییه و به واتای (بروا)یه، رویشتن، چوون، نه وهستان

لام وایه، زۆر نه بى کهم، واتای وشه کانی روشتکرانه وه و بۆ خوینهرى ئاساییش،

واتا گشتى یه که روشتنه.

(همام-ى تۆرتیزى) که شاعری به ناویانگی نازهر بایجانه و له نیوان سه دهی حه وته م و

هه شته می کۆچیدا، ژیاوه قه سیده ی زۆری هه یه و وا دوو دیرى، له یه کى له و قه سیدانه

ده خه یه روو، که بهر تیز دوکتۆر جواد مه شکور، وه های بۆ چووه، که زمانه که یان زمانى

(پاله وى) یه و ئه مه ش دوو دیرى، له یه کى له و قه سیدانه ی:

یه که م جار بهرینوووسى فارسى:

"وه هار ول، ودیم یار خوشى بى

اوى یاران، مه ول بى مه وهاران!"

بهرینوووسى ئه مرۆى کوردی:

"وه هارو ول، وه دبى یار خووهش بى

ئه وى یاران، مه ول بى مه وهاران"

لام وه هایه، که واتای وشه کان روون بن، چونکه شیهه زمانى بابا تایرى هه مه دانیش
ههروهک ئه م شیهه زمانه بووه و به هه رحال، واتا گشتییه که ی بهم جۆره ده گرتته وه:

"به هار وگۆل، به ده موچاوی یاره وه رهنگین

به بى یار، نه گۆل جوانه نه به هارانیش!"

له فهرهنگى پاله ویدا بهر تیز زانای بهرزی فهرهنگ و زبانی پاله وى دانىگای
تاران، د. فرهوشى، له لاپه ره- ۱۴، باسى وشه ی ئه لوه ند هاتووه و وه های له قه له م
ده دات، که ناوی شاخیکه له هه مه داندا و ئه و جا ده چیتته سه ره ئه وه ی، که له و
ناوچانه دا، شاعریک، به بى ناو، به زمانى پاله وى شیعری هۆنیوه ته وه و به بوئنه یه وه،
چوار نیوه شیعرى ده خاته، بهرچاو، گوایا، به زمانى پاله وین و ئه مه ش، ئه و
وینانه یه تى: (۱)

"خیزه دایا کى زمان وى ته خوش نى

کوه الوند و دامان وى ته خوش نى

ار ته اویان خویش و نازانیان

جما شامان و بامان وى ته خوش نى"

با، هه ندی له و وشانه روشتن بکه یه وه:

خیزه دایا: دایک حیز

کى: بۆچى

زمان: زمان

ته: تۆ

خوش نى: خوش ناوى

کوه الوند: شاخى ئه لوه ند

دامان: ناوچه که، خه لکه که

ارته: نه گهر تو

اویان: ده ته وی

خویش: خزمان

نازنینان: خوشه ویستان، جوانان

جما: بوچی، له بهرچی!

شامان: خواردن، دانیشان، ده وره ور

بامان: هه مان هاوواتای (شامان) ه

لام وایه، مه بهستی شاعر روشن بی و نه ویش، به کوردیی، بهم جوړه ده گریته وه، گوایا به کیکی بیگانه، له وی یان ژنی هیناوه، یان دوست و دلداری هه به و نه ویه که ش جگه له و دوست و دلداره وی و خزمانیان که سی دیکه و هه لسه که وتی دیکه ی خه لکه که ی نه ویی ناوی، یان وهک سپله، خوی دهرده خات و شاعریش جنیویشی ده داتی و لومه شی ده کات.

له به ره می کدا، به ناوی (حافظ شیرازی - دیوان خواجه حافظ سید ابو القاسم شیرازی) وه وه به و له لاپه ره (۳۵۵) یدا، چند چووته شیعی (دوو - دوو = جووته هونراوه) بهرچاوه که ون و بهم جوړه، له رووی جوړی زمانه وه، بهرپز هاتون: جووتی عاره بی، جووتی فارسی، جووتی فارسی و عاره بی، جووتی عاره بی و فارسی، دوو جووت به کوردیی ناوچه ی هه ورامان و منیش بهم بوته به وه، وا روونوسیان ده که مه وه:

سبت سلمی بلد غیها فؤادی
و روحی کل یوم لی ینادی
نگارا بر من بیدل ببخشای
و واللنی علی رعم الاعلادی
حبیباً درغم سودای عشقت
توکلنا علی رب العبادی
امن انکرتنی عن عشق سلمی
تهز اول ان روی نکوه بوادی
به پیی ماچان غرامت بهس پهری من
غهر تو(ته) یهک وهی-رهوشتی نه ز ئیما دی

غهمی این دل بهواتت، خورد ناچار

وه غهر نه را بینی ایچ ته نه شادی

نهم جووتانه، که له سی زماندا، به شدارن لیک نه دراوه نه ته وه، جگه له عاره بیی کهان و فارسیی کهان بهم چوار دیره ی خواره، که به زمانی کوردیی هه ورامیه، وه های له قه لکه مداوه، که به شیوه زمانی ناوچه کانی شیراز دارپژراوان و نه وه به منیش به کسه ره، به رینوسی نه مرۆی کوردیی، نووسینمه وه.

روونکردنه وهی هندی وشه ی ناو چوار دیره که ی کوتایی:

به پیی: به پیی، به پیی

ماچان: وته مان، واته، گوتن

به پیی ماچان: به پیی وته یان

غرامت: (گرام-ع)ت، واته خوشه ویستیت، دلداریت (عشقت)

بهس: بهسه

پهری من: بو من

غهر تو: نه گهر تو

وهی: خرابی، به دکاری

رهوشتی از: (هه لسه که وتی = رهویه و رهوشتی) له من، رهویه و رهوشتی من.

از: به کاره یانانی له شیوه ی فارسیی هه بهواتای (له، جه، ژه) دی

ئیمما: ئیمما

دی: دیت، بهرچاوت که وت

غهم: غهم، خهم، خه فته

این: نهم

دل: دل

بهواتت: به گوتته، به وتهت، به واچته، به واتته

خورد: خوارد، خوار، وارد

ناچار: ناچار

وغهر: نه گهر، وه نه گهر، قه نه گهر، نه گینا، ننا

نه را: بوچی، له بهرچی، په ی چی

بینی: بووی، بوئی، له وهی کرد، پاسه بهر که وت.

ته: تو

ناشادی: ناشاد، عاذز، لووته لا، بی که یف، ماتومه لولول
به شپوه به کی گشتیی ده لی:

ته نیا ناوبانگی خوشه ویستیت، ههروهک دهوتری، بو من بهسه
ئه گهر تو خراپیه کت له من دی
هه رچی ده لیت، ئەم دلە ناچاره
ئه گینا، ئە گهر وهانیه، تو بو بیزاریت پیوه دیاره!؟

ئەم وینانە سەرەوه، دووانیان بیرورای دوو زانای بەرزى زمان ئەدهیبایى دانشگاهى تارانە، که به لای که میهوه، ده بی شارەزای زمانى کوردی بن، به تاییه تی، ئە گهر هاتوو زانیمان، فارسەکان، زمانى کوردی، به شپوه به ک، له شپوزاره کان زمانى فارسى ده زانن، ئەمه له لایه که وه، له لایه دیکه وه، له پیشه کی (لغتنامه دهخدا)، واته: (فهرهنگى لوغه تنامه ی دى خودا)، که نزیکه ی په نجا زانایه کی سهرپاکى لقه کانی زانیاری، خه ریکى هینانە دی و به رده وام بوونیه تیدا (خوی له خویدا مه وسووعه به که، هه موو لایه کی زانیاری گرتوو ته وه) و ئا له و پیشه که یه ئە وه دا، وها هاتوو، ئە گهر هاتوو سهرپاکى زمانى فارسى و فهرهنگه کانی له ناو بچن، له زمانى کوردییدا، هه موو ده دۆزیتته وه!.

ئەوان، به جوړی، ئەمه تی ئەگهن و ئیمه یش، وها تیی دهگه ین که گومان له وه دا نییه، که ئەو واته یه ی ئەوان راسته، چونکه زمان فارسى دهری، له سه ر ریشه و قه دی زمانى کوردییه وه دارپژراوه ته وه، له م رووه شه وه به کوردی به اوردی له نیوان فارسى دهری و فارسى کۆن و کوردییدا، ئەمه مان به رو شنى بو دهرده که وئ، به هه رحال، ئەمه جینگه ی ئەوه نییه!

ئەم به هه له رویشتنه، (جوړه کویربوونیکى له خویا یوونى خو به زۆر زانایى) به رچاو ده خات و ئەگینا ئە گهر وه ها نییه خو، له شتیکى نارۆشن لادان زۆر به و تر و ئاسان تریشه. له م باره وه، وینه مان، له رۆژه لاتنسانى ئە و روپا ییدا، زۆره و کۆلکه خۆینده واری خۆیشمان، له سه ر مېزه وه، ئاماده ن بو جوینه وه ی هه له کانی ئەوان، به لام خۆى چى نوئى به ده سه ته وه داوه هېچ! هه ر هېچ!

من ههروهک له پیشه که یه میژوو ی هه وراماندا، به درێژى باسى نه خشه ی کارکردنى

خۆم له و ماوه یه ی، که له ئیراندا بووم، کردووه و یه کى له گۆشه کانی ئەو نه خشه یه، گه ران به دوای که له پوورى هۆنراوه یی، به شپوه زمانى کوردی ناوچه کانی هه ورامان. له پیناوى هینانە دی ئەم ئاوات و خواسته دایه باور ناکم، ناوچه به ک له ناوچه کانی کوردستانى رۆژه لات مابى که بوى نه چوووم، یان، بو ماوه به ک تیایدا، نه ما بوومه وه ته وه و زۆره ی میرزایان و خۆینده وارانى ئەو جینگایانه م نه دیبى (نه دیبى!) ئەوه ی که ئەنجامى ئەو گه ران و ئەو ئاواته م به م جوړه رهنگى داوه ته وه:

یه که م: له ناو ئەو ناوچانه ی، که خۆیان (به جاف، به جوانرۆی، به کلاشیی، هتد) ده زانن، نه متوانى، تیکسته شیعریکم ده ست بکه وئ، که به شپوه که ی خۆیان (شپوه زاره که ی خۆیان) تۆمار کرابى و به شپوه ی کوردی ناوچه ی هه ورامانىش له هه موو روویکه وه، له هه موو گۆشه یه که وه، تا بلتیت زۆره و به جوړی، که بو مان، هه یه بلتین، ته نانه ت فارسىش ئەوه نده ی نییه. ئەو که له پوورە ی که فارس، شانازى پیوه ده کات، له شپوه ی هه وراماندا، له وه زۆر پتر ده ست ده که وئ و له هه موو روویه کیشه وه، له و رازاوه تر و به پیتزتره. به لام که له پوورى ناوچه ی هه ورامان، ئە گهر سه د ئەوه نده ی تر، زۆر تر کۆبکرتته وه باشتر لیک بدريتته وه ره و اتتر خزمه تگوزارى وشه ی کوردی بی، هه ر ده بی، له ژوورى له سیداره دانى دوو میرایه تی کوردستاندا بی و به و پیتیه ی! که سۆران کورده و کرمانجى کورده، ئەى هه ورامى تو چیت!

پاش ئەوه ی که ئەو دوو میرایه تییه له کوردستاندا، دامه زران (ده بی، هه موو شتى، هه ر بو خۆیان بی و ئیتر خاوه ن قه له م و کوپ کوژرا و پیاو کوژرا و مال کاول، هه ر ده بی چاوه روانى گه دایى کردن بن له باره گای ئەواندا) من چوومه وه بو کوردستان، بو ئەوه ی به ره مه مى حه وت ساله ی ئیرانم (که به نرخ، نرخى ته واو نابى به زۆریش، ئیتر له وه زۆرتر، رهنگ بی که سه ی دیکه نه بی!) ئە گهر بکری، له وئ هه ندىکى له چاپ بدری! به لئ کتیبیک (ده ستنوس) م دا به مه له بندى رۆشنبیری له هه ولیر.

له سلیمانیدا، جه نابى کاک ره ئووف بیتگه رد، که به زۆر زه حمه ت (استعلامات) ی ریگه ی داین، داوامان لی کرد، که له و رووه وه کاریکمان بو بکات، به لام ئەو وه لامى وه ها بوو که کاربان چاپکردنى (نوئخوازی) یه و کاتى، که به ره مه م له وانە ی پیشاندام دیم که چیرۆکى (۵۰) سال له مه وه رتر یان سه د سال له مه وه رتر له ئە و روپادا، ده رچوو، وه رگێردراوه، بو کوردی و منبش زانیم، که هه رچی خۆیان بیان ه وئ، هه ر ئەوه یه و ئەوه ی که له فهرهنگى ئەوان دابى، که له پوورى هه ورامى تیدا نییه!

بهره‌مه‌که‌ی هه‌ولپیریش ئه‌وه‌تا خه‌ریکه‌ تۆز خواردوو‌یه‌تی و له‌وانه‌شه‌ مشک بیخوا
یان ون بکری!

کۆری زانیاری کورد که له هه‌ولپیردا، دروستکرا، گویا لاسایی کۆری به‌غدای جارن
بکاته‌وه، گۆڤاریکی زه‌ردیان ده‌کردوه، که هه‌روه‌ک (النشرة المدرسية) وه‌هایه،
وتاره‌کانیشی (جگه له‌وه‌ی که زۆر بچکۆله‌یه به‌قه‌واره) شتی نوێیان تیدا نییه و
بریتین، له‌ جوینه‌وه‌ی ئه‌و شتانه‌ی که له‌ کۆردا، کاتی خۆی، کراوه (به‌ریز مه‌لا شوکر بۆ
وینه‌ ناوی ئه‌ندامانی کۆر و ئه‌ندامی یاریده‌ده‌رانی هیناوه له‌گه‌ڵ، نه‌وتنی هه‌ندی، که‌وا
دیاره ئه‌و چه‌زی له‌ چاره‌یان ناکات که یه‌کێکیان منم.

د. مارف- باسی کولله و ئاینه‌مه‌ل ده‌کات و وه‌های له‌ قه‌ڵه‌م ده‌دات، که مینۆرسکی
خاوه‌نی ئه‌وه‌یه، وادیاره به‌ریز د. مارف ئه‌وه نازانی که (کولله ئاینه‌مه‌ل) که‌ی ناو ئه‌وه
ده‌ستتوسه‌ی مینۆرسکی نیوه‌یه‌تی و نیوه‌که‌ی دیکه‌ی نه‌بووه و تنه‌ها که‌سیک که کولله
و ئاینه‌مه‌لی به‌ته‌واوی هه‌بێ، من بووم چونکه کاتی خۆی دوو نیوه‌یه‌که‌م ده‌ستکه‌وتن
و کردمنه‌وه به‌یه‌ک ئه‌مه له‌لایه‌ک، له‌لایه‌کی دیکه‌وه، د. مارف، که‌ی ده‌توانی (سه‌ر و
بۆر) بۆ شتیوه‌ی هه‌ورامیی دابنیت و که‌ی ده‌توانی نووسراوی هه‌ورامیی به‌رینووسی
فارسیی بخوێنیته‌وه. به‌هه‌ر حال ئه‌وه‌ی که له‌ کۆر چاوه‌روان ده‌کرا ئه‌و جوینه‌وه‌یه نه‌بوو
هه‌روه‌ها ئه‌و لاوازییه نه‌بوو، ئه‌و که‌مه‌ته‌رخه‌مییه نه‌بوو به‌لکو ته‌واوی دلسۆزی بوو!
ئه‌وه‌ی که ده‌بێ بوێژێ لپه‌ده‌ ئه‌وه‌یه که کاربه‌ده‌ستانی کۆری زانیاری کورد له هه‌ولپیر
له‌و پله‌یه‌دا، نین یان ئه‌گه‌ریش له‌و پله‌یه‌دا، زۆتر دلسۆزی کاره‌که‌یان نین!

به‌هه‌رحال، ئه‌نجامی ئه‌م گوته‌ی سه‌ره‌وه، ئه‌وه‌یه که کاتی کوردیی سۆرانی، یان
بادینانی له‌تیگیارانه‌دا بن، هه‌ورامان مه‌لبه‌ندیانه و لانه‌ی رۆژی نه‌هاتیان و کاتیکیش
که وه‌ک ئه‌مۆ، هه‌رپه‌کێ له‌وانه، خاوه‌ن میرایه‌تی بن، هه‌ورامیی نه‌ک هه‌ر کوردنیه،
به‌لکو ریشه‌ی نییه و که‌له‌پووریشی نییه و سه‌رژمیره‌کیش (ره‌چاوکردن) له‌و باره‌یه‌وه
هه‌رگیز بۆ خوێنه‌ران و زانیانی نییه!

یه‌که‌م: به‌لێ، ئیسه‌یش، ئه‌لپین، هه‌ورامیی یان شتیوه‌ی ناوچه‌ی هه‌ورامان، زمانی
کوردیی نییه، به‌لکو نه‌وه‌ی نوێی زمانی ئاقیستایییه و زمانی جافی و سۆرانی و
بادینانی و زازایی، نه‌وه‌ی نوێی زمانی (ئاقیستایی = هه‌ورامانی) ن!

دووهم: جیگای داخه که له‌لایه‌ن، (جواد مه‌شکوور و به‌ه‌رام فره‌وه‌شی) یه‌وه، یان

له‌لایه‌ن، هه‌ر پشکینه‌ری دیکه‌ی به‌ناوبانگه‌وه، (شتی) پیتی ناتۆژیتیه‌وه و به‌زۆر
بیه‌وی بیجۆی! ئه‌مه له‌لایه‌که‌وه، له‌لایه‌کی دیکه‌وه، دیسان جیگای سه‌رسورمانه، که
شاگردی که ده‌به‌وی، له‌ گۆشه‌یه‌که‌دا یان له‌لایه‌نیکی زانیاریدا بتۆژیتیه‌وه، به‌کوێرانه
په‌ناده‌باته به‌ر مامۆستا که‌ی، به‌بێ ئه‌وه‌ی ئه‌و په‌نابردنه له‌ سه‌نگی مه‌حه‌کی
به‌راوردکاری و تاقیکردنه‌وه‌ی دابێ.

سه‌رم له‌وه سوپه‌مه‌ینێ، که د. فره‌وه‌شی، چۆن به‌و زمانه‌ی ناوچه‌ی (الوند) ی
(پاله‌ویی) ی به‌ژێ و یان چۆن (جواد مه‌شکور) ئه‌و زمانه کوردیی هه‌ورامیییه‌ی
ناوچه‌ی ته‌وریز و قه‌زوین، به‌زمانی (نازه‌ری) ناو ده‌بات! یان چۆن مینۆرسکی ناوی
تایفه‌ی دینی به‌رگی زمانی به‌به‌ردا ده‌کات و به‌ناوی زمانی گۆرانه‌وه‌ی زمانێ دروست
ده‌کات و یان سه‌رم له‌وه سوپه‌مه‌ینێ که زانا کورده‌که‌ش، بۆ کاویژی ئه‌وه‌ی مینۆرسکی
ده‌کاته‌وه! یان مه‌که‌نزی که به‌پیتی گه‌توگۆیه‌ک که له‌نیوان ته‌حسین حه‌مه‌مین سان،
له‌نده‌ندا و له‌نیوان خۆیدا کرابێ گه‌یشته‌وه‌ته ئه‌وه‌ی که زمانی کوردیی به‌شیه‌کانی
زمانی فارسیی له‌ قه‌ڵه‌م بدات و، تائیسته‌ش زمانزان و زمانناسیکی کورد نه‌بێ، که
توانای ئه‌وه‌ی هه‌بێ که به‌رامبه‌ری راوه‌ستی و بۆچوونه نار‌ه‌وازییه‌که‌ی فش بکاته‌وه.
ده‌بێ ئه‌مه بۆچی؟!

سێیه‌م: ده‌ستپاکیی و په‌نابردن، به‌پشکین راسته‌قینه‌ی دلسۆز، به‌وشه و
دوورکه‌وتنه‌وه له هه‌ر جۆره هۆیه‌ک، که کاره‌که لاواز ده‌کات!

مه‌به‌ست لپه‌ده‌دا، ئه‌مه‌یه که پشکینه‌ر، نابێ هه‌رچی خوێنده‌وه، به‌راستی بزانی پتر
له‌وه‌ش ناشی به‌درۆی بزانی و گرینگ ئه‌وه‌یه که ئه‌وه‌ی ئه‌و ده‌یگاتی راسته، بۆچی و
هۆی چییه! ئه‌وه‌ی به‌ناراست ده‌زانی هۆی چییه؟! ئه‌وه‌ی خۆی ده‌یلێ چه‌ند نوێیه و
به‌لگه‌ی چییه گۆترانه‌وه‌ی (وشه، فره‌یز، رسته، پاساژ (پاسه‌یژ) یان پتر له‌وه‌ش
(دیاری کردنی سه‌رچاوه‌که‌ی نرخ‌ی نووسینه‌که‌ زیاد ده‌کات و ده‌ستپاکی زیترین ده‌کات
و راستگۆیی ده‌نوێنی!

ئه نجامی بۆچوونه که:

یه کهم: به درێژایی ته مه نی حه فتا سالی له مه و به ترتر، یان که می پترتر، له سه ر پاکی ناوچه کانی کوردستاندا، کوردیکی شاعر ئه گه ر و یستبیتی شیعر به زمانی کوردیی دایرێژ، به شپوهی ناوچهی هه ورامان دایریشتووه، (میژووی هه ورامان) یش له م رووه وه، له سه ر پاکی ناوچه جوژه کانی کوردستاندا وینهی ئه م و ته یه ی تیا دا تو مار کراوه (به سال، به ناو به جیگای جوگرافیایی).

دووه م: به ته مه نی پینج سه د سالی لیروه به ترتر، له سه ر پاکی ناوچه کانی ئیرانیشدا ئه گه ر شاعریکیش و یستبیتی به نافارسیی، یان ناتورکی شیعر دایرێژ، به زمانی کوردیی هه ورامیی دایریشتووه و وینه کان له م رووه وه، لیروه له وئ به ناو و به سال و به جیگای جوگرافیایی پیشاندا و له م رووه وشه وه زۆر زۆرترمان لایه.

سییه م: ئه وهی ده زانین، که رۆژی له رۆژان، یان سالی له سالان، یان ده می له ده مان، به درێژایی ئه و ده گاته ده ورو به ری دوو هه زار سالی میرایه تییه ک، یان ده وله تیک، به و ناوه وه، نه یه توانیوه، له و ناوچه ناوه دا فه رمانه وای بی و تا وه کو به هۆی ئه وه وه به توانی زمانه که ی له و ناوچه ناوه دا بچه سپینی!

چواره م: ئه وهی که ده بی به راستی بزانی و له وه به و لاوه، بیانوی دیکه مان به ده سه وه بی، ئه وه یه ته نیا بۆ زۆری (دین) ده گه رپته وه و به م پتیه ده بی بلتین، ده بی شپوه زمانی ناوچه کانی هه ورامان، نه وهی نوی زمانی مادیی بی و ئه گه ر وه هاش نه بوایی شپوهی هه ورامیی به و جوژه نزیکترین، شپوه زمان نه بو له زمانی میدییه وه! به هه رحال ئیره، ماوهی ئه وه نییه، که ئه و جوژه بۆچوونه، لیروه دا، په خش بکری و ئه وهی که مه به سستی ئه مه بی، ده توانی بۆ (به راوردی نیوان زمانی ئاقتیستا و کوردیی بگه رپته وه. هه ورامانی).

به هۆی ئه م به لگانه و ئه و به لگانه ش، که ئه نجامی (به راوردکاری نیوان زمانی کوردیی و ئاقتیستا) ن و له هه مووی سه رله به ترتر گه یشتووینه ته ئه وهی که بلتین: زمانی مادیی و زمانی ئاقتیستایی یه کیکه و ئه وانه ش، که وه ها پرو پاگانه ده که ن که زمانی مادیی شوینه واری نه ماوه، جیگای باوه ری هیج پشکینه ریکی راسته قینه نین و ته نانه ت جیگای باوه ری ئه و فارسانه ش (خۆیان) نییه، که ده یانه وی له هه موو

روویه که وه شوینه واری رۆشنییری کوردیی بپه نه وه، بی گومان و ته ی سه رپتی به بی به لگه زۆر بی به وه.

به کورتی زمانی مادیی، وه ک زمانیکی تایبه تی مادیی تا وه کو کۆتایی فه رمانه وایی کۆرشی هه خامه نشیی، زمانی دووه م بووه و وه ک زمانی یه که می دینیش به رده وام بووه. له کاتی هاتنه به رده وای فه رمانه وایی هتلینه کان، زمانی مادیی، وه ک زمانی ره سمیی، ناوی نه ما و یان ناوی زمانی ئاقتیستای لی ناونا و ئه گه ر وه هاش نه بوایی، ناوی ئاقتیستا، له ئاقتیستادا (خۆی) ده هات و هۆی نه بوونی ناوی (ئاقتیستا) له ناو (ئاقتیستا) خۆیدا، ئه وه ده گه یه نی که تا ئه و کاته ناوی (ئاقتیستا) نه (ئاقتیستا) بووه، به زمانه که شی (زمانی ئاقتیستا) و تراوه!

له ده می سه ره تای فه رمانه وایی ساسانییه کانه ده وری راهه ری دینی و ئاقتیستا، گه رپایه وه و ژیاوه و په ره ی سه نده وه و له کوردستانیش (کوردستانی دیرین) دا وه ک زمانی دینی و شان به شان شپوه زمان، له ناو خه لکی کوردستاندا وه ک کوردیی (شپوه) به ره و ناسیایی چون و له ده وری ئیسلامدا، کزبوونه وهی شپوهی دینی به ره و نه مان، هه نگاوی ناو شپوه زمانی کوردیش، به پتی ده ورو به ری جوگرافیایی و رامیاری و ئابووری، به ره و جیا وازه کی زۆر هه نگاوی نا، تا وای لی هاتووه، مه گه ر زمانناس، جگه له شپوه که ی خۆی له شپوه یه کی دیکه تی بگات!

به م پتیه، ئیمه ره چه له کی زمانی کوردیی ئه مرۆ، به م جوژه به رچا و ده خه یین:

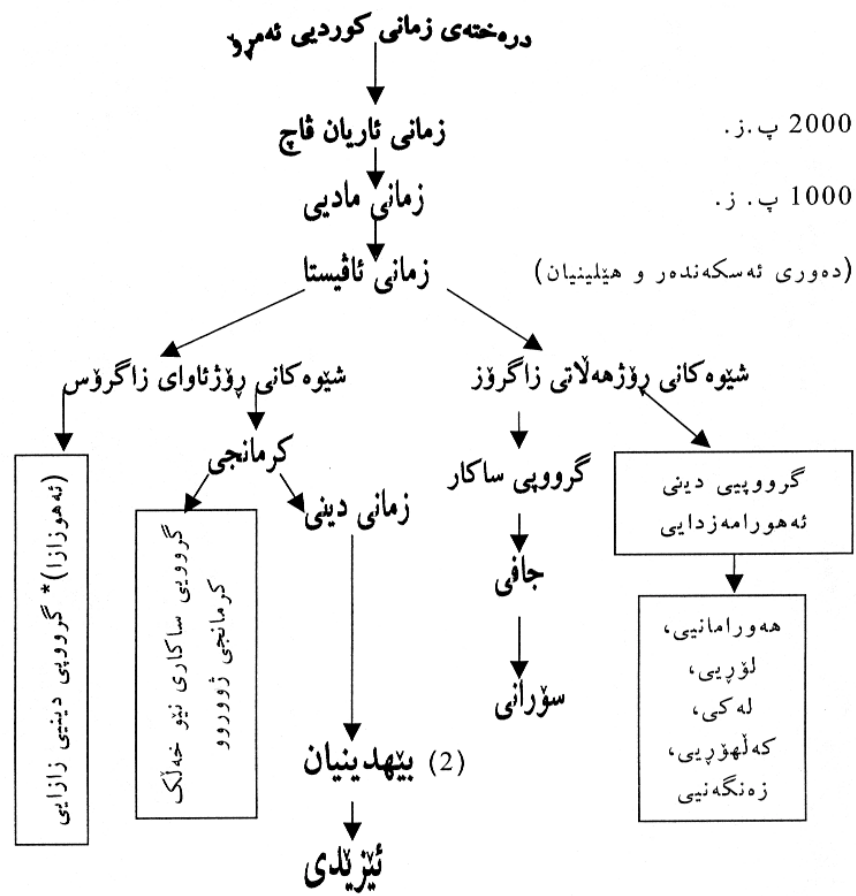
بەسەر ھاتی ئاقیستا

یەكەم: زمانی ئاقیستا یەكیكە لە زمانە ھەرە كۆن و دیرینەکانی (ئاریایی و ئیریایی، بەواتای فراوان، دوور لە واتای تەسك!) ئاریایی و بەدووەم زمانی كۆن و ھەرە دیرینی ھیندۆ ئیرانی - شان بەشانی زمانی سانسکریتی و ھاوچەرخى سەرژمێر دەکری. ئەم دووانەش، لە كۆنترین و دیرینترین زمانە ھیندو ئەوروپاییەکانە (بەپیتی ئەو بەراوردەى (بەراوردکاریی) كە لە سەدەکانی حەفدەھەمەو تا ئەمڕۆ، زمانناسان کردوویانە و باوریان پێیان ھەیە. پتر لەمەش یەكیكە لەو زمانە دیرینانەى كە لە دیرین دەمەو تۆمار کراوە) یان بەناوی زمانی ئاقیستاوە کراوە ناویانگیش ھەیە و بۆ ماوەى سەدەییەکیش، یان پتر تا ئەمڕۆیش لیکۆلینەو و تۆزینەو و ئەم زمانە وەك بنیشتە خۆشەى ژیر دندنان و ژیرقەلەمى زمانناسانى لى ھاتوووە. بەشیتوویەكى تایبەتى ھى ئەوروپاییان و ئیریانیان و کوردان و پتر لەمەش پشکنین دەرباو یەو وەك پرۆگرامیكى ھەمیشەیی و وەرزی لى ھاتوووە و لەملاو لەولاو لە ئەمەریکا و ئەلمانیاو سیمیناری وەرزانەى بۆ دەگێرێ و ئەمەش، ھەر وەك لە سیمینارەکاندا، بەزۆر بەرگوى دەکەوێ، تا ئەمڕۆیش لیکۆلینەرەوانى زمانی ئاقیستا نەیانتوانیوە بگەنە گۆلى ئاوات و بۆیە، لەم گۆرەپانەدا، دەبێ ئەوە بوتری، كە ئەوەى لە مەیدانى زمانناسى ئاقیستا دا کار دەکات، بەلای كەمیەو جگە لە زمانی فارسیی و ئینگلیزى و دەبێ كەفە سەربى بەزمانى کوردی و شیتوویەکانیەو، بەتایبەتى شیتوویەکانى ناوچەکانى ھورامانەو.

دووەم: شایانى ھینانەو یادە، كە تا ئیستا، وەك (تیۆری = بۆچوون) وەھا سەرژمێر کراوە، كە نیشتمانى داىكزادى گەلە لە ئیریاییەکان ئەو ناوچانەن، كە ئەمڕۆ بەناوی (ئاسپای كرۆکیی- اسيا المركزية) ھوویە، ئەمەش، تا ئەمڕۆش ھەر وەك بۆچوون، ھاتوووە مەیدانى پشکنینەو و واتە نەتوانراوە پالپشتى راستى لەم روووەو، بەدەستەو بەدرى و ئەگەر چى ئەمە ھەر باو برەویى ھەبە.

سێیەم: بەپیتی بۆچوونەکانى سەرەو، دابەشبوونى ئەم ھۆزانە، بەملاو بەولادا بەرەو ھیندستانى ئەمڕۆ و بەرەو ئیرانى ئەمڕۆ و بەرەو کوردستانى ئەمڕۆ و، دەبێ چۆن چوونى بووبى! چەندى پى چووبى، زمانەکانیان دەبێ چ جۆرى بووبى!

لەم روووەو، مێژوونووسان (گەریشمەن - ایران باستان) وەھای بۆ دەچى كە ئەو كۆچکردنە و ئەو كۆچکردووانە، بەلای كەمیەو، بەشیتووی پۆل پۆل و ھۆز ھۆز و

له دەمی (عەباسییه کاند)، زازاییەکان (بۆ ئەو جیگایەى ئەمڕۆیان دوور خراونەتەو (له دەمی مامووندا).

به‌رودوا، له ماوه‌ی هه‌زار سالتیکدا، رووی داوه و ئەمه‌ش، دیسان به‌لای که‌مییه‌وه، له دوو هه‌زار سالتی پیش زاییندا، رووی داوه و هه‌ر پۆلی له‌وانه، هه‌رچهند هۆزی له‌وانه‌ی نزیک به‌یه‌کتیری ریگای نه‌زانراوی له‌به‌رچاو نه‌بووی گرتوو‌ته‌به‌ر و هه‌موو ئاوات و ئامانجیکی ئەگه‌ر بووبی، ئەوه بووه که به‌زوت‌ترین کات، بگاته جیگا و شونیتیکی ئارامش و ژیانبه‌خش و ل‌واو به‌وه‌ی، که ده‌توانی ژبانی تبادا به‌سه‌ربه‌ریت.

به‌هه‌ر حال، ئەوانه‌ی که له‌و رووه‌وه، د‌واون زۆریه‌ی زۆریان لایه‌نی جوگرافیا‌ییان له‌بیر چ‌وو‌ه‌ته‌وه به‌و‌پ‌ت‌یه‌ی که ناو‌ن‌ی‌شان‌ی ن‌ی‌ش‌ت‌مان‌ی هه‌ره‌به‌ه‌ره‌تی ئەو هۆزانه‌یان دیاریی کرد‌وه‌وه؟ ئا له‌م رووه‌شه‌وه، ئەوه ده‌بی به‌رچاو به‌خری، ئەگه‌ر چ‌هند کۆمه‌له‌ هۆزیک له‌ رۆژه‌لاتی ده‌ریایی (کاسپین)‌وه هات‌بووبن، ده‌بی پ‌ی‌ش‌ه‌کی له‌ دور‌وبه‌ری ناوچه‌کانی رۆژه‌لاتی ده‌ریاچه‌که‌وه که دور‌وبه‌ری ژبانیان زۆر چاک بۆ ره‌خ‌ساوه، ن‌ی‌ش‌ت‌ه‌ج‌تی ب‌ن و نه‌ک به‌ره‌و خ‌وار‌و‌وی ناوچه‌کانی پ‌ارس ب‌رۆن، که که‌نده‌واد‌وه‌کان ده‌ریای فارس و ع‌اره‌بی ئەم‌رۆیه‌! یان ئەو هۆزانه‌ی، که له‌ رۆژئاوای ده‌ریاچه‌ی (کاسپین)‌وه، د‌ین، ب‌ی گومان تا ناوچه‌ سه‌وز و مه‌ر‌خ‌وس‌داره‌کانی رۆژه‌لات و رۆژئاوای زنجیر شاخه‌کانی زاگروژ، وه‌ستا‌بی، چۆن ده‌بی به‌ره‌و خ‌وار به‌ره‌و چه‌م و دۆله‌کانی پ‌ارس ب‌رۆن!

به‌م پ‌ت‌یه‌ ده‌بی بو‌تری، کۆچ‌کرد‌نه‌که له‌ هه‌ردو‌ولای ده‌ریاچه‌ی (کاسپین)‌وه ریگا و ش‌و‌پ‌ن هه‌ل‌ده‌ک‌ری و گومان‌یش له‌وه‌دا ن‌ی‌یه (به‌پ‌تی په‌یدا‌بوونی شار‌ستان‌یه‌ت له‌لایه‌که‌وه، هه‌روه‌ها په‌ره‌سه‌ند‌نی رۆش‌نب‌یری د‌ینی (له‌لایه‌کی د‌یکه‌وه) که ناوچه‌کانی زاگروژ به‌ش‌یان له‌و رووه‌وه، پ‌ی‌ش‌ترین بووه و پ‌تر‌ترین بووه (ع‌بد‌الح‌س‌ین ز‌ر‌بن ک‌وب. ایران قبل از اسلام) و، ب‌ی گومان نه‌وه‌ی ئەمانه‌ش، کوردی ئەم‌رۆن و ئەگه‌ر هاتوو زانیمان، زاگروژ، له‌ رووی ش‌یک‌رد‌نه‌وه‌ی زمانه‌وه، له‌ رووی جوگرافیا و م‌ی‌ژ‌وو‌وه‌وه، ئەوه ده‌گه‌ر‌یت‌ه‌وه.

چ‌واره‌م: ئەوانه‌ش‌یان له‌ رۆژه‌لاتی ده‌ریاچه‌ی (کاسپین)‌وه له‌بانه‌کانی ئەفغانه‌وه به‌ره‌و بان و بیابانه‌کانی ئ‌یران هات‌وون، له‌بانه‌کانی ئەفغانستان ئەم‌رۆوه، ده‌بی رووی دا‌بی و ل‌ی‌ره‌شه‌وه ده‌بی، به‌دوو به‌ش، یان پ‌تر کۆچ به‌م‌لاو به‌ولادا، به‌ره‌و ه‌ین‌د‌ستان و پ‌اک‌س‌تان و به‌ره‌و س‌ی‌س‌تان و بانه‌کانی د‌یکه‌ی ئ‌یران و به‌ره‌و چه‌م دۆله‌کانی پ‌ارس (ش‌یراز)ی ئەم‌رۆ، ک‌راب‌ی!

پ‌ی‌نج‌ه‌م: ئەگه‌ر باوه‌ر‌مان به‌وه هه‌بی، که ئەو بۆچ‌و‌نانه‌ راستن و بۆ پ‌تر به‌ره‌و

راسته‌و‌برد‌ن‌یان به‌ره‌و باوه‌ر پ‌یک‌ردن، به‌لای که‌مییه‌وه، ده‌بی په‌نا بۆ ناوه‌ر‌ۆکه‌کانی ئ‌اق‌ی‌ستا ب‌یری و بۆ س‌ون‌ه‌ته‌ زه‌رده‌ش‌تییه‌کان، که له‌ ماوه‌ی به‌ر‌ود‌وای جو‌را‌و‌ج‌ۆ‌ردا، نو‌وس‌را‌ون و نو‌وس‌را‌ونه‌ته‌وه و هه‌روه‌ها په‌نا، بۆم‌ی‌ژ‌وو بۆ جوگرافیا و بۆ لایه‌نی رۆش‌نب‌یری د‌یکه‌ ب‌یری، تاوه‌کو راستی و نا‌را‌س‌تی ب‌ک‌ر‌یت‌ه‌وه، واته‌ بۆ و‌ینه، به‌م جۆره‌:

(ئ‌ه‌لف): له‌ رووی ناو‌ن‌ی‌شان‌ی ناوچه‌کانی جوگرافیا‌یییه‌وه

ئ‌ی‌مه‌ وه‌های بۆ ده‌ر‌ۆ‌ین، که وشه‌ی [زاگروژ = زاگروژ = zagroz] خۆی وشه‌یه‌کی ناسا‌کاره و پ‌تر له‌وه‌ش پ‌اش‌به‌ند‌یکی گ‌ری‌کی کۆنی وه‌ر‌گ‌رت‌وو‌ه و له‌م رووه‌وه، به‌پ‌تی بۆچ‌وونی، م‌ن ئەم وشه‌یه، خۆی له‌خۆیدا واتای (مه‌ل‌به‌ندی کوردزا) به‌ده‌سته‌وه ده‌دات وه‌ک ئەم‌رۆ کوردستانی پ‌ی ده‌وت‌ری و واته، به‌م جۆره‌:

[za = za] له‌ ئ‌اق‌ی‌ستا‌دا له‌ ر‌ی‌شه‌ی [زن = zan]‌وه به‌واتای (زی = زه‌هی، زایین) هات‌وو‌ه.

[gr = gr] له‌ ر‌ی‌شه‌ی [گار = gar]‌وه هات‌وو‌ه، له‌ ئ‌اق‌ی‌ستا‌دا، به‌واتای شاخ هات‌وو‌ه حال‌ی ح‌از‌ر‌ی‌ش ئەم وشه‌یه، بۆ به‌ده‌سته‌وه‌دان‌ی هه‌مان ا‌تا به‌کار د‌ی و له‌ ناوچه جۆره‌جۆره‌کانی کوردستاندا، له‌م ناوه، وه‌ک ناوی شاخ، زۆرن.

(ب)، له‌ رووی زمانه‌وه

[kr = kr] ر‌ی‌شه‌ی (ناوه‌) و ر‌ی‌شه‌ی (کار)‌ی‌شه و (کورد)‌یش به‌کاری (کردار)‌ییه‌وه (کردارنیک) به‌ناوبانگن، له‌پ‌یش هه‌موو لایه‌کی د‌یکه‌وه به‌و کاره‌وه رۆش‌ن ک‌را‌ونه‌ته‌وه و ناسراون.

[os = oz] وه‌ک پ‌اش‌به‌ند‌ی ت‌ای‌به‌ت‌یی بۆ ناو، له‌لایه‌ن گ‌ری‌گه‌ کۆن و ود‌ی‌ر‌ینه‌کانه‌وه به‌کاره‌یت‌راوه.

به‌م پ‌ت‌یه‌ بۆمان هه‌یه، که ب‌ل‌ت‌ین، که وشه‌که، له‌ رووی زمانه‌وه و جوگرافیا‌وه و د‌ین و م‌ی‌ژ‌وو‌وه‌وه له‌م جۆره‌ به‌شانه‌ پ‌یکه‌هات‌وو‌ه.

[za + gr + kr = s-Zagraz] به‌ناو یه‌ک‌ت‌ر‌ی‌یدا له‌به‌ر هۆی ره‌وان‌پ‌ه‌وی و ده‌نگ‌س‌از‌ییه‌وه به‌م جۆره‌ی ل‌ی هات‌وو‌ه (زاگروژ).

شه‌شه‌م: له رووی میژوووبیه‌وه

(ئەلف)، ئەم ئاقیستایه‌ی، که ئیستا له‌به‌رده‌ستت دایه، چواریه‌کی ئەو ئاقیستایه‌یه که له ده‌می ساسانییه‌کاندا، پاش کۆکراوه‌یی که وتووێته به‌رده‌ست (پور داود گاڤاها، ۸۲ انتشارات دانشگاه تهران) و له‌م رووه‌وه پور داود ده‌لتی: له نامه‌ی پاله‌ویی دینکه‌رت (پهلوی دینکرت) دا، که له سه‌ده‌ی نۆیه‌می زایین، به‌رامبه‌ر به‌به‌شی یه‌که‌می نیوه‌ی سه‌ده‌ی سییه‌می کۆچی، به‌ده‌ستی (اتور فرنیخ)، ده‌ستی پین کراوه و له کۆتایی هه‌مان سه‌ده‌دا، به‌ده‌ستی (اتورپادیسرامبد) ته‌واو بووه.

(پین)، ئەم ئاقیستایه، بریتی بووه، له‌م به‌شانه:

- (یه‌سنه، ویسپه‌رده، یه‌شتا، فه‌ندایه‌ت خورده ئاقیستا) و نات‌ه‌وایشن!

ئەم ئاقیستایه، پاش هێرشێ (عاره‌ب) و هێرشێ مه‌گۆڵ و ته‌تار و ته‌میوری له‌نگ و چه‌نگیز خان، ئەوه‌ی که ماوه‌ته‌وه له‌ ده‌ست هێرشێ ئەوانه‌ ده‌رچوو، ئەم به‌شه نات‌ه‌واوانه‌ن، که ناوه‌یتران:

له‌مانه، ئەوه‌ی که زۆر جیگای باوه‌ر بن، به‌شی (گاته‌کانه‌ه)، که زمانی خودی زه‌رده‌شته و بریتییه، له (بلانک فیرس، شیع‌ر) بۆیه له‌وانه‌یه، که له هه‌موو به‌شیکی دیکه‌ باشتر به‌رگه‌ی گرتیج و له‌بیر نه‌چوو‌پیتته‌وه، به‌تایبه‌تی ته‌گه‌ر هاتوو زانیمان، که به‌شی گاته‌کان، ته‌نها له‌لایه‌ن ماگی زه‌رده‌شتیه‌وه ده‌بوا‌یج له‌به‌ر بکرا‌بایه و له‌کاتی دۆعا و نوێژکردندا، هه‌ر له‌لایه‌ن ئەوانه‌وه ده‌خوینرایه‌وه به‌هۆی زۆر خویندنه‌وه‌ی تاییه‌تیانه‌وه زۆریه‌ی گوێگرانیش، له‌به‌ریان ده‌کرد.

له‌لایه‌کی دیکه‌وه، به‌بۆنه‌ی ئەوه‌وه که شیع‌ر بوون، که‌متر هه‌له‌ی نووسه‌ره‌وه‌یان تی که‌وتوو!

بۆیه، ده‌بی، (به‌لای منه‌وه، وه‌های به‌راست‌تر ده‌زانم) زماناس زۆرتر په‌نا بۆ به‌شه‌کانی گاته‌کان ببات و بیج گومان ئەم به‌شانه‌ش، ناتوانن، به‌ته‌واویی زه‌خیره و که‌ره‌سه‌ی زمانی ئاقیستا به‌ده‌سته‌وه بدن، ئەوکاته، په‌نا بۆ به‌شه‌کانی دیکه‌ی ئاقیستا ده‌بری.

ئوه‌ی که ده‌بی روون بی لای زماناس، به‌شه‌کانی دیکه‌ی ئاقیستا، چه‌ له‌ رووی گۆتزانه‌وه‌وه، چه‌ له‌ رووی لیکدانه‌وه‌وه، چه‌ له‌ رووی قه‌رزکردنی ئەلفوییه‌ک، که له‌گه‌ڵ

ئاقیستای نووسرا و به‌ ئەلفوییه‌ی میخیدا زۆر که‌م ده‌گونجی چه‌ له‌ رووی لایه‌ندراو بی لایه‌نداری نووسه‌ره‌وه، چه‌ له‌ رووی خواشیتی خودپه‌سه‌ندی تاییه‌تی که‌سییه‌وه کاری تی کراوه و ئەوه‌ش له‌ رووی به‌راوه‌ردکارییه‌وه روون ده‌پیتته‌وه!

ئاقیستاناس و زماناسی ئاقیستا، ده‌بی کورد بی و زماناسی کوردی بی!

ئەم بیروباوه‌ری له‌م رووه‌وه، نه‌ختی، له‌وانه‌یه، سه‌رنج‌راکیشره، چونکه نه‌ختی زبری پیتوه‌یه، به‌لام من له‌و باوه‌ریه‌وه، ئەوه ده‌لتیم، که من وه‌ها به‌بیرمه‌وه ده‌روا و له‌و باوه‌رهدام، که دایک‌زادی زه‌رده‌شت کوردستانه و مه‌لبه‌ندی زمانی ئاقیستاش زۆرتر جه‌وه‌ری کوردی کوردستانی دیرینه و شارستانییه‌تی کورده‌کانی دیرینیش، له‌ خه‌لکی دیرینی ناوچه‌کانی دیکه‌ی ئیرانی پیشکه‌وتوو‌تر و سه‌ر له‌به‌رتر بووه، به‌تایبه‌تی به‌هۆی زوو هه‌لبسوونی چرای زه‌رده‌شتی و شارستانییه‌تی که له‌ دروشمی (کردارنیک، په‌ندارنیک گفتارنیک) دا، روونی ده‌کاته‌وه.

بۆ پتر رو‌شنکردنه‌وه‌ی ئەم بۆچوونه‌ی سه‌ره‌وه وا هه‌ندی وینه به‌رچاو ده‌خه‌ین:

(ئەلف)، پیتشه‌کیی، په‌نا ده‌بینه، به‌ر وته‌ی ئاقیستاناس ئیرانی و ئیراناس، د. پور داود، که له‌ پیتشه‌کی (گاڤاها) دا، وتوویه:

"له‌ سننه‌تی دینی زه‌رده‌شتیدا، وه‌ها هاتوو که پیتخامبه‌ری ئیرانییه‌کان زه‌رده‌شت، له‌ ناوچه‌ی ئازهریایجان، هاتوو ته‌ دنیاوه!"

هه‌روه‌ها به‌م بۆنه‌یه‌وه، پیتشه‌کیی (گاڤاها) ی له‌چه‌ند دیره‌ شیع‌ریک رازاندوه‌ته‌وه به‌لام ئەمه، به‌م وه‌رگرتیه‌ رو‌شناییه‌ک ده‌خه‌ینه به‌رده‌م ئیوه‌ی به‌ریت:

در فروردین جامی زمی یاداورد افرکی

وز زرته‌شت نیک پی پیغمبرایران زمین

مردی زما‌در باستان برخاست زازرپاتگان ۱

ازدوره‌ء اسپیتمان وزخاندان اب‌تین "

(گاڤاها ل- ۲۰)

رو‌ژه‌هه‌لاتناسه‌ ئه‌وروپاییه‌کان، زۆریه‌ی زۆریان، وه‌ها بۆی چوون، که زادگای زه‌رده‌شت ئازهریایجانه و هه‌ندی له‌وانه‌ش وه‌ک (پارسولومی، گه‌لانه‌ری، گولانه‌ری ئەلمان‌ی و جاکسون‌ی ئەمه‌ریکایی و هه‌رتسفیلدی ئەلمان‌ی و.....) که پتر دان له‌سه‌ر ئەوه‌ش

داده‌نین، که زمانه‌کە‌ی زەردهشت، زمانی ماده‌کان بی، ئەمەش بی گومان بەراوردکاریی زمانناسیانه ئەو پێشان ئەدات، که زمانه‌کە‌ی کوردیی ئەمرۆ؛ وەچە‌ی نوێی ئەو زمانه‌یە (زربین کوب. ایران قبل از اسلام)...

(بی)، زۆریە‌ی دانشمە‌نده ناسراوه‌کانی ئەوروپا، باوه‌ریان وه‌هایه که زەردهشت له‌پیش داموده‌زگای فه‌رمانه‌وایی (ماد) ژیاوه و ماده‌کە‌ش، که وه‌ک رۆژه‌لاتناس (تیلج = Tiele) و (هه‌وگ = Haug) و (ویندیشمان = Windischman) و (گیگەر = Geiger) و (ئولوه‌نبرگ = Olenburg) و (ئه‌دواردمه‌یه‌ر = Ed-wardMeyar) و (میلز = Mills) و (مۆلتون = Moulton) و (ریختل = Re-ichelt) و (بارسولومی = Barth Olomae) و (هورن = Horn) و (کلیمه‌ن = Clemen) و (کریستنسن = Christens) و (مارکوات = Marquart) و هتد. ده‌لێن له‌نیوان (۱۲۰۰-۸۰۰) پیش زاییندا ژیاوه. (گاتاها، ل-۲۸۴).

(پج)، له‌ ئاڤیستادا (گاته‌کان) ناوی هه‌وت کیشوه‌ر هاتوه‌ و کیشوه‌ری هه‌ره‌ گه‌وره‌ و ره‌سه‌ن، که ئاریان فاچه‌کان، له‌ویدا ده‌ژین، به‌ناوی (خقه‌نیرت = Xvan-irath) هه‌ویه‌ و ئەم ناوه‌، به‌واتای کیشوه‌ری ناوه‌ندیی = مه‌رکه‌زیی، هاتوه‌. له‌م رووه‌شه‌وه‌، وشه‌ی (میدیه = Maidha)، له‌ ئاڤیستادا، به‌واتای؛ ناوه‌راست (ناوه‌ندیی) هاتوه‌ و ئەمەش ئەوه‌ ده‌رده‌خات، که ئەم دووانه‌ (میدیه) و (خقه‌نیرت)، هه‌ر یه‌ک و اتا، به‌ده‌سته‌وه‌، ده‌ده‌ن و ئەمەش، جیاوازیی نیتوان دووچه‌رخ پێشان ده‌دات و ناوی هه‌ریه‌که‌یان به‌چه‌رخیکه‌وه‌ به‌ستراوه‌ و واته‌؛ (ماده‌کان) ناوی نیشتمانیان به‌ (میدیه) ناوانوه‌ و چونکه‌ هه‌مان واتا ده‌گرته‌وه‌ (گاتاها، ۱۴۷).

(تج)، ئاریان و‌اچه‌کان، له‌ ئاڤیستادا، وه‌ها هاتوه‌ که کیشوه‌ری ناوه‌ندیی، له‌ شه‌ش کیشوه‌ره‌که‌ی دیکه‌ گه‌وره‌تره‌ و نیشتمانی (ئاریان فاچه‌کانی) ه و ئەمەش به‌پیتی لیکدانه‌وه‌، واتای ناوی (میدیه = Maidhya)، که به‌واتای (ناوه‌راست = ناوه‌ندیی) هاتوه‌ و هه‌روه‌ک له‌ لاتینیشدا (مه‌دیوس = Medius) ه و به‌هه‌مان واتا دئ و له‌ سانسکریتیشدا (madhya) یه‌، هه‌روه‌هاش، به‌ده‌یان، وه‌ک ناوچه‌، به‌ناوی (ئاریا) وه‌ هه‌ن له‌م وینه‌شه‌، (ئالیوا = ئاریا) ناوه‌کانی کوردستان، به‌ده‌یان، به‌رچاو ده‌که‌ون و ناوچه‌ش، وه‌ک (ناوچه‌کانی ئاریز) و (ئاریزانت) و (قه‌چ) یش، وه‌ک (فاچه‌فاچ) وه‌ک به‌زمانی کوردیی هه‌ورامان، به‌و ناوه‌ویه‌ و یان (زمانی ماچۆ) یشی پج ده‌وتری و

قه‌دی (فاچ = واچ) یش له‌ (مه‌زده‌سنا) دا به‌واتای دۆعای پیروژ (مقدس) هاتوه‌ (فه‌روه‌دین یه‌شت له‌ ۶۴).

(جی)، زۆریه‌ی هاوسه‌ره‌کانی زه‌رده‌شت ناوی (ماد) بیان هه‌یه و بۆ وینه‌، ناوی (میدیوما)، (میدیوتی مانگه‌ه) کوری یه‌کیکه‌ له‌ یاره‌کانی زه‌رده‌شت، شایانی باسه‌ که (میدیوماه) ناوی یه‌کیکه‌ که له‌ (پانزه = نیوی) مانگدا، له‌ دایک بووه‌.

(می)، کاتی، که شایه‌کانی ئیران به‌تایه‌تی (کیانی = که‌یانی) و (ساسانی)، تووشی جه‌نگ و نا‌ره‌حه‌تیی نا‌هه‌موار ده‌هاتن، یه‌کسه‌ره‌، بۆ ئاته‌شکه‌ده‌ی ئازهر گوشه‌سپ (ئازهر گوشه‌سب) ده‌چوون و ده‌ستیان ده‌کرد، به‌پارانه‌وه‌ ئەنجامی ئەو دۆعا و پارانه‌وه‌ش، وه‌ک سونه‌تی دینی باسی ده‌کات، سه‌رکه‌وتن، ده‌بوو! بۆ وینه‌، که وه‌ختی (که‌یخه‌سه‌ره‌) و (گووده‌رز)، بۆ سه‌ر دوزمن، بۆ قه‌لای به‌همه‌ن، له‌ ئۆرمییه‌، هاتن چوونه‌ ئاته‌شکه‌ده‌ و پارانه‌وه‌ و له‌ ئەنجامدا سه‌رکه‌وتن و له‌پاش ئەوه‌ش نزیکه‌ی سالتی، هه‌ر له‌وئ مایه‌وه‌ (واته‌: که‌یخه‌سه‌ره‌).

خه‌سه‌ره‌ په‌روژ، کاتی که تووشی ئەوه‌بوو، که (به‌هه‌رام چوین) خه‌ریکه‌ به‌ته‌واویی ئیرانی له‌ده‌س بسینی، به‌ره‌و (ئاته‌شکه‌ده‌ی گوشه‌سپ) له‌ ئۆرمییه‌، چووا له‌وئ، خه‌یروخه‌یراتی زۆری کرد و له‌ ئەهه‌رامه‌زدا، پارایه‌وه‌ له‌شکری رۆمی له‌گه‌ل خۆیدا به‌هه‌رامبه‌ر به‌به‌شیککی باشی ئیران، هینا و ئەنجامیش ئەوه‌بوو که خه‌سه‌ره‌ په‌روژ به‌سه‌ر به‌هه‌رام چویندا سه‌رکه‌وت (۵۹۰-۶۲۱).

(فی)، ئاته‌شکه‌ده‌ی (ئازهر گوشه‌سپ) جیگای تاجگوزاریی شایانی ساسانی بووه‌ هه‌مه‌ لایه‌کی دیکه‌ش! ئەرده‌شیری بابکان، دابه‌زیوه‌ و به‌پیتی په‌تیی هاتوه‌ و له‌وئ تاجی خراوه‌ته‌ سه‌ر سه‌ر.

(دی)، زۆریه‌ی زۆری ئەو شاخ و کتیوانه‌، که له‌ ئاڤیستادا (یه‌شته‌کان) دا هاتوون، له‌ کوردستاندا، به‌هه‌مان ئاوازه‌وه‌، هه‌ن به‌لام نووسه‌ران، ناشاره‌زای جوگرافیان، به‌ (ره‌نگ) بی، بۆی ده‌پۆن! یان جیگا دیاریی ده‌که‌ن.

بۆ وینه‌، له‌ یه‌شه‌ته‌کاندا، ناوی چه‌ند شاخه‌ هاتوون، وه‌ک شاخی (هه‌که‌یریبه‌ = Hu-karya) که چی به‌زۆر ده‌بریته‌وه‌، سه‌ر شاخی (البرز) ی لای تاران، چونکه‌ ناشاره‌زای جوگرافیان، یان به‌مه‌به‌ست خۆیان له‌ ناسینی جیگا، که په‌یوه‌ندی به‌کوردستانه‌وه‌ هه‌بی

گیل ده‌کهن، یان ده‌زانج، یان ده‌زانن، که شاخی (هه‌کاری) له کوردستاندا، هه‌یه و له ناوچه‌ی (هه‌کاری) له کوردستانی ژووروو دایه و یه‌کیکه له زنجیره شاخه‌کانی زاگروژ.

(رام یه‌شت، کرده‌ی چوار، ل ۱۴۵)

یان، باسی (کرنند) و زوحاکی سنج سهر (رام یه‌شت)، کرده‌ی پینج، هاتوو و ئاله‌ویدا باسی ئه‌وه ناکرئ، که کرنند ناوچه‌یه‌که و که‌وتووته کوردستانه‌وه و وه‌های لیکده‌داته‌وه که (کرنند) سه‌ختییبه و که‌وتووته بهر زوحاکی سنج سهره‌وه، وه‌ک ریگا.

(له فه‌قه‌ره دوو، فه‌سلتی دوازده، یه‌شت‌دا، وه‌ها هاتوو، که (زه‌دهز = Zardhas) شاخیکه (ره‌نگ بی) له‌ریز شاخه‌کانی (البرز) ی تاران. به‌لجی زمانزان، ده‌بی، به‌شپه‌یه‌کی لاستیکی خۆی له لۆمه دووربخاته‌وه به‌لام زمانزان، ده‌بی به‌قه‌در پیتیستی ئه‌و پشکنینه‌ی خۆی شاره‌زای میژوو جوگرافیا و جوژی روشنبیرییه‌کانی دیکه بکات، به‌هه‌ر حال (زه‌دهز) یه‌کیکه له ریزه شاخه‌کانی زاگروژ و که‌وتووته ناوچه‌ی شاره‌زوور- سلیمانیه‌وه و نیوان قه‌رده‌داخ و سلیمانی جوئی ده‌کاته‌وه!

(یشت، ل- ۵۰).

له یه‌شته‌کاندا، ناوی شاکانی (پیشدادیی) و (که‌یانی) به‌زۆری دئ، که له ناوچه‌کانی کوردستانی دیربندا، هه‌لسوکه‌وتی شایانه ده‌کهن و ئا له‌ویدا ده‌ستیان داوه‌ته ئاوه‌دانی کردنه‌وه و شارستانییه‌ت، ناوی جیگای روودانی کرده‌وه‌کانیان به‌رچاو ده‌که‌وئ (ناوچه‌کانی کوردستان ده‌گریته‌وه) بۆ وینه (زو) کوپیی ته‌هماسب، له شایانی پیشدادییبه (فه‌روه‌دین یه‌شت، فه‌قه‌ره-) به‌م جوژه ناوی (زو = Uzava) هاتوو و وه‌ها له قه‌لم ده‌درئ که ناوچه‌کانی هه‌ردوو زئی به‌ناوی ئه‌وه‌هه‌ن (واته زئی گه‌وره و زئی بچووک) له جه‌نگی درێژخایه‌ندا له‌گه‌ل تورانییه‌کان، به‌رده‌وام بووه. (به‌نده‌ه‌ش، فه‌سلتی، فه‌قه‌ره)، (به‌غدا) یش، یه‌کیکه له ده‌ستکرده‌کانی (زو).

ئهم وینانه‌مان بۆ نمونه هینایه‌وه و تابلئیت، له‌م وینانه‌یان زۆرن و ئه‌مه‌ش ئه‌وه ده‌گه‌یه‌نئ، که کوردستانی دیرین ناوچه‌رگه‌ی فه‌رمانه‌وایی که‌یانی و پیشدادیی نه‌وه‌ک چوئ و بیابانه‌کانی (کویر) ی ئه‌فغان و ئه‌و جیگایانه‌ی که به‌زۆری زۆرداری ده‌یسه‌پیتن به‌سه‌ر نیشتمانیاندا.

به‌هه‌حال بنه‌ره‌تی ئهم ئاقتیستایه‌ی که ئه‌مرۆ هه‌یه، به‌م جوژه‌یه:

- کتاب [دینکرت = Denkart]:

ئهم کتیبه وه‌ک (دائرة‌المعارف) ی زانیاری دینی و عه‌قلیی وه‌هایه که به‌زمانی پاله‌ویی، له ده‌وره‌ی سه‌ده‌ی نۆه‌می زایین، له به‌غداد، به‌رامبه‌ری وتار و نووسینی پاشماوه‌ی پاله‌ویییه‌و، نووسراوه‌ته‌وه.

ئهم به‌ره‌مه‌ پیکه‌توو، له نۆ به‌ش و به‌شی یه‌که‌م و دووه‌می لئ ونبوو و نزیکه‌ی (۱۶۹۰۰۰) وشه‌یه.

کۆکردنه‌وه‌ی (دینکرت)، له کۆتایی به‌خشی سییه‌م وه‌ک میژوی چۆنیه‌تی نووسینی دینکرت، له شوپنه‌واره‌کان، شاگردانی زه‌رده‌شت گوتار و ئاموزگاریه‌کانی ئه‌ویان (زه‌رده‌شت) یادداشت کردوو و به‌شپه‌ی نووسینه‌وه، نووسیبوانته‌وه (ویشتاسپ شا) فه‌رمان ده‌دات، که ئهم نووسینه، له هوماره‌ی ئه‌نتیکه‌کاندا، بیاریزن) ف، په‌هله‌ویی، ل ۱۱۶).

له پاشا، له ده‌وره‌ی (دارای دارایان) دا، دوو نسخه له‌وه ئاماده‌ کران و یه‌کی له‌وانه، له (کاخ = قه‌لا = دژ) (دژ نوشت) و ئه‌وی دیکه‌یان له گه‌نج‌خانه‌ی (گه‌نج شیزگان) پارێزگارکران.

له هیرشی ئه‌سکه‌نده‌ری مه‌کدۆنیدا، یه‌کی له‌م نوسخانه، سووتاون و ئه‌وی دیکه‌یان بۆ زمانی گریکی یۆنانییه‌کان (گریکه‌کان) وه‌ریان گپراوه.

له ده‌می ئه‌شکانییه‌کاندا، یه‌کی له پادشایانی ئه‌شکانیی، به‌ناوی (ولخش = فه‌لخه‌ش) هوه، بووه به‌شه‌ پرژوبلاوه‌کانی ئهم کتیبه‌یه‌ی، له‌ملاو له‌ولاوه کۆکرده‌ته‌وه.

جاریکی دیکه‌ش، له‌سه‌ر و کلاوی ئه‌رده‌شیری بابکان (پادشای ساسانی) دا به‌فه‌رمانی ئه‌رده‌شیر، (ته‌نسه‌ر) ی (مۆبه‌د) و وه‌زیری کۆکرایه‌وه و له‌پاشیشا شاپووری یه‌که‌می ساسانی، له‌ملاو له‌ولاوه شتی دیکه‌ی بۆ خه‌سته‌سه‌ر و وه‌له‌پاش ئه‌مه‌ش (شاپووری هورمزان) به‌وینه‌ی ره‌سمیکردنی، فه‌رمانیدا.

له‌پاش هیرشی عه‌ره‌ب (اتور فرنیخ فرخزادان)، که له ده‌می سه‌ر و کلاوی (مامونی عباسی) دا، له به‌غدادا، ده‌ثیا، هه‌مدیسان، هه‌ولئ کۆکردنه‌وه‌ی ئهم کتیبه‌ی دایه‌وه و سه‌رله‌نوئ کۆیکرده‌وه، پاش ئه‌مبیش ئهم به‌ره‌مه‌ تووشی نه‌گبه‌تی دئ و ئه‌وجا دواترین- که‌سج که دیسان ئه‌وه ده‌خاته ئه‌ستۆی خۆی که کۆی بکاته‌وه (اتوریات امتان «امیدان» ه) و پاش کۆکردنه‌وه‌ی ریکوپیتی کردوو و به‌کورتکراوه‌یی گه‌وه‌ه‌ری

گرت و ناورا (دینکرت ههزاردر).

بهشی سبیه (کیتابی سبیه) (ئهم دینکهرت)ه، له باسی پزیشکی و ژن و ژنخوازی له گهڵ خۆیشاندا چۆنیهتی دروستبوونی دنیا، و چەندان وردەباسی دیکه.

په خشی چوارهم (کیتابی چوارهم)ه که بریتیه له ئاین و دین (ئاینامه) و میترووی پادشایان، ههندی میتروو پیشینانیان له بارهی بهخت و ئهستیره و دابهشکردنی شتی به چەند بهشیکهوه و بهو جۆره تا دهگهیهته بهشی ئیتر لهوه بهولاوه دابهش نهکری، باسی هیز و توانا و بهشی له بهشهکانی.

بهشی پینجهم (کیتابی پینجهم) بریتیه له وتار و ئامۆژگاری و وهلامدانوهی (اتور فرنیغ فرخزادان)ه، که له ودهمهدا، پرسیار دهکات له بهشیکه دیکه دا باسی دهورانی منالی زهردهشت دهکات و چۆنیهتی ئامۆژگارییهکانی دهبارهی ویشتاسپهوهوه ههندی وهلامی دیکه.

بهشی شهشم (کیتابی شهشم) نامهیه که، که که فهسهره، بهئهدب ئهخلاق و رهوهیه و رهوش و ههلسوکهوتهوه.

بهشی ههوتهم (کیتابی ههوتهم) بریتیه له (زهردهشتنامه) ئهم بهشه له گهڵ بهشیکه دیکه کتیبی پینجهم، میترووی تهواوی (زهردهشت)ه.

کتیبی ههشتم و نۆیهم پیکهاتوه له کورتهی (بیست و یهک)، (نەسک)ی ئاقیستا و ئاگاداری بهشه ونبوهکانی ئاقیستا دهکات (ف. پالویه، ل ۱۱۷). ئهمه بوو رازی بهسههاتی ئهم ئاقیستایه، که ئهمرو له بهردهستدایه و ئهوهش که لیتهدا، دهبی بهدی بکری، ئهمهیه:

(ئەلف): ئاقیستای بنهردتی دهمی زهردهشت خۆی بهئهلفویتی میخی نووسراوتهوه زمانهکهی زمانی مادیی بووه و بهم جۆرهش بهردهوام بووه، تاوهکو دهمی ئهسکه ندر و دۆستهکانی (هیلینی) که ئهمیش مایه (ههههس) بوو بهسهر ئاقیستا و دینی زهردهشتیدا ئهم ههههسه ناهه موارهش نزیکه ی سهدهیهکی خایاند (۳۳۱ پ.ز- ۲۵۰ پ.ز).

ئا لهم ماویهدا وهک دهوتری دوو نوسخه له ئاقیستا دهستی یۆنانیان و هیلینیان کهوتوه و یهکی لهوانه یان سووتاندوه و ئهوی دیکهشیان، بۆ زمانی گریکی وهرگێراوه و فیهلسوف و میتروونوسی یۆنانی ئهو دهمه و دواتریش نرخیکی زۆریان، بۆ ئهدهبیاتی

دینی مادهکان و دینی زهردهشتی داناوه.

بهلی به پیتی ئامۆژگاریی راویژکه رهکانی ئهسکه ندر، له دهمی فهرمانروایی ئهسکه ندردا، له ناو بردنی رابهری دینی زهردهشتی و پهرتووی دینی زهردهشتی زۆر رهوابوو بۆیه، شوینهواری ههردوولایان مهگه به دهگهمن، ماییت!

خوینهری به پیز، لهوه تی دهگات، که ماوهی ههشتا سالی بهو جۆره دوو یان سی بهر، دینه رووی ژبانوه، ئهمهش خۆی له خۆیدا دهبی بههۆی ئهوهوه، که روشنبیری دینی باب و باپیران له ناو بچیت و یان له بیر بچیتهوه و روشنبیری بیگانهی هاوچهرخ (به تایبهتی ئهگه زۆری له گهڵ دابی، دیته ناوهوه و رهوا دهبی و بهنوی سهرزمتیر دهکری!)

ئا لهم دهمه دا دهبی ئهوه بزاین که جگه له روشنبیری گریکهکان (زمانه، دین و ههلسوکهوتی دیکه) روشنبیری ئارامیهکانیش، به تایبهتی ئهوان که وهرگێره پ بوون له نیوان زمانی فارسی کۆن و مادیی و ئاقیستی و گریکی داگیرکردا.

بی گومان ناوی کتیبی دینی زهردهشتی ئهو کاته ئاقیستا نه بووه و چونکه ناوی ئاقیستا له ئاقیستا خۆیدا نه هاتوه و زۆرتیش بیر بۆ ئهوه دهچی که ئهم ناوه له لایهن بیگانهوه دانرابی! ئهگه وههههه ئهم ناوه دهبی له دهمی فهرمانروایی ئهسکه ندر و دۆستهکانی هیلینییهکاندا دانرابی و ئهم ناوهش لهوه دهکات، که جۆره وهرگێرانیکی بی که وهرگێره پان له و دهمه دا وهریان گێردرابی و ئهمهش وهههیه، و چونکه هه بهشی له بهشهکانی ئاقیستا ناوی تایبهتی خۆی ههیه و بهلام ناوی، وهک ناوی ئاقیستا له ناوڕۆکه که دا نییه!

بهم بۆنهیهوه، شایانی ئهوهیه که بخهریته رووی میتزی خویندنهوه که له لای رۆمیانی دیرین بهخوای ئاگر (قیستا = Vsta) دهوتری و له یۆنانیدا بهشیوهی (هیستیا = Hestia) هاتوه و له لاتینیشدا، وهک ئهوهی رۆمیانی دیرینه.

ئاگرپرستن لای ئهوان، ههروهک پهرسنتی بووه، که له لایهن گریکهکانیشهوه ههروهه بووه، رازی داستانی دیرینی رۆم دهگه پیتهوه، بۆ دهمی شاههنشای شای، داستانی رۆم که به ناوی (نۆماپۆمپیلویس = Numapomilius) وه بووه له شاری (رۆم)دا، ئهو ئاتشکه دهیهی ئاگرپرستنهی ئهوی دروست کردوه و ئهم دهمهش بۆ دهمی (۷۱۴- ۶۷۱ پ.ز) دهگه پیتهوه.

ئەوجا بەپیتی بۆچوونی خۆم، ئەمان لەو دەمەدا، زۆریەى خویندەوارانیان کاری وەرگێرانیان گرتووئەتە ئەستۆ، وەك سەرچاوەیەكى ژبان بۆیە نزیكە لە خواستی كەسیی خۆیان، ناوبەناو پەنگی داویتتەو، بەتایبەتی لەو ناوانەى كە لەنیوان ئێرانییەكان و گریكەكاندان، بۆیە زۆر نزیكە كە ناوی ئاقیستا لەو (قیستا) وە هاتیبی كە رۆم بەكاری هیناوه!

ئەوجا ئەگەر وەها بێ، دەبێ ناوی ئاقیستا بەم جۆرە بێ و واتای بەم شیوەیە بێ:

[ئە+قیستا = 3a+vestä] ئەمەش بەساكاریی بەم جۆرە لێك دەدریتتەو:

[ئە = a3] نامرازی دژاوەریی (نەفی)یە.

[+قیستا = vestä] ش، بەواتای ئاگرپەرستی، یان خوای ئاگر هاتوو لە شیوەی زمانى بیگانه (رۆمى)دا.

بەم پێیە دەبێ واتای ئەم فریزی سەرەو (ئاگر نەپەرست) بێ ئەگەر بەم جۆرە سەرەو بێ و دەشێت ناوێك بەم جۆرە بنوسرێ (ئەقیستا).

(بێ)، بەلێ شای ئەشكانی (بلاش)ی یەكەم كە ناوی بەشیوەی (قەلخەش) یش هاتوو، فەرمان بۆ كۆكردنەوێ ئاقیستا داو و لەسەر و كالاوی ئەویشدا دا ئەلفویبى پالەویی، لەسەر سككەى پارەو نووسینی دیکە بەكار هاتوو بۆیە دەبێ لەو دەمەو ئەلفویبى پالەویی بەكار هینرابێ.

دەوری فەرمانرەوایی بلاشی ئەشكانی بەچەرخى زیندووكردنەوێ دینی ئاقیستا و زەردەشتی و بەهینانی ناوێك ئەلفویبى گونجاو بەزمان و ئەدەبیاتی دینی زەردەشتی سەرژمێر دەكری.

ئا لێرەدا ئەوێ كە سەرنج راكێشەر بێ، ئەوێ كە ئەوێ كە نووسراو پاشماوەكانی ئاقیستا (شیعەرەكانی ناوەرۆكى گاتاكان) تێ دەگات مەگەر هەر تەنھا پیاوی پابەری دینی بێ (زۆریەى ئەوانیش، لە بەرامبەرى هەندى وشە و زاراوی دینی رادەوستان و یان كەمێ لێیان تێ دەگەن) و لە كاتى وەرگێرانیش دا، بۆ زمانى ئەو دەمەى ئەشكانى ناوبەناو لە گیرفانى خۆیان شتیکیان دەخریتتە سەر، یان ناتوانی پەنھانییەكانى هەندى زاراو شى بكەنەو و بەم جۆرە شتی زۆرى نادروست دێنە بەرەوێ بۆ چوونی دینی!

لەوانەى ئەمەى سەرەو لەبارەى لێكدانەوێ ناوەرۆكى گاتەكانەو بوو دروست بێ،

بەلام لە بارەى بەشەكانى دیکەو، هەر ئیجگار شتی زۆرى نارەوایان خستووئەتە ناوێو!

(بێ)، لەسەر و كالاوی ئەردەشیری بابكان دا جگە لە تەنسەر (وەزیر و پابەرى دینی زەردەشتی (مۆبەد=موبد) و چەند كەسیكى دینی رابەر، كەسێ نەبوو كە لە نووسینەكانى ناو ئاقیستای بەردەستى ئەو وەختە، تێ بگات و بۆیە ئەردەشیری بابكان (م. ۲۲۴) فەرمانى بەتەنسەردا بۆ ئەوێ ئاقیستا سەرلەنوێ كۆى بكاتەو ناوەرۆكى بۆ شیوە زمانى (پارسىك=فارسی ساسانى) وەرى گێرێ.

بەلێ، ئەم فەرمانە هێز و توانای لەدەمى شاپورى كورى دابەتین تر بوو و ئاقیستا كۆكرايەو وەك دینی رەسمى، لەمەیدانى دینی دا كاری سەرلەبەرئەو!

(تێ)، دەمى داگیرکردنى ولاتانى ئێران و كوردستان، لەلایەن عارەب و ئیسلامەو، دیسان دینی زەردەشتى و ئەدەبیاتی دینی میللهتانی كورد و فارسى سەرلەنوێ شۆتنبەركران و بۆ دەرمان، دەستى نەخۆشى دینی زەردەشت نەدەكەوت و راوانانى زەردەشتیش وەك كاری رەوای لێ هات و بەو هۆیەو، زۆریەى زەردەشتیان بەرەو كۆچکردن بەرەو ولاتى بیگانه وەك هیندستان (گوجەرات) چوون.

ئەوجا كۆكردنەوێ سەرلەنوێ دەكەوێتە ئەستۆى ئەو زەردەشتیانە كەوان لە هیندستاندا و ئەوانیش بەلێ، لەو درێخیان نەكرد و هەول و تەقلاى دلسۆزبان لەو رووێ داو بەم كۆكردنەوێ و لێكدانەوێكەیان، بەوشە و زاراوێ هیندی، كۆن و نوێ باووبرەوى دینی هەمە جۆرى پڕ لە ئەفسانەى ئەوێ كرد.

لە ولاتانى ئەوروپادا هەرەها لە ئەمریکادا تائىستە بۆ چەند جارێ سیمینارى ئاقیستا ناسی و ئاقیستازانى گیراوه و ئەنجامەكەشى ئەو بوو كە تاوێكو ئەمڕۆ، زمانى ناوی ئاقیستا باش شى نەكراوئەو هەلەى زۆر، لە رووی لێكدانەوێ واتای و تێگەشتنى دینیەو بەدی دەكری و بۆیە پێوستى بەسەرلەنوێ پیاچوونەو و راستكردنەو و پشكینی دەكات!

دهنگه بزوینه‌کانی ئەو ئاقیستایه که له‌بەر ده‌ستدایه:

(بۆ دیاری کردنی ئەم جوۆره دهنگانه و ناو‌نیشانی هه‌لدانیان پێویستمان به‌وه هه‌یه که په‌نا به‌رینه، به‌رده‌نگه‌کانی زمانی کوردیی، که به‌ئه‌لفوییتی عاره‌بیی و هی لاتینی، چونکه زمانی کوردیی ئەم‌پۆ، به‌پۆنه‌ی ئەو ده‌ورو به‌ره‌ تاییه‌تیه‌وه، که هه‌یه و سه‌پینراوه به‌سه‌ریدا، به‌وه دوو جوۆره ئە‌لفویتییه‌ ده‌سنوسریت).

ده‌بێ لیره‌شدا، ئەوه‌ی بو‌ترئ، که نه ئە‌لفویتی لاتینی، و نه ئە‌لفویتی عاره‌بیی نه‌یتوانیوه و یان، نه‌یان‌توانیوه و ناشتوان، وینه‌ی ته‌واوی ده‌نگسازی زمانی کوردیی بگرن، چونکه می‌ژوی ریره‌وی زمانی کوردیی، به‌دریژایی دوو هه‌زار و شه‌ش سه‌د سالی، پر له‌هه‌رس و ده‌ورو به‌ری نا‌هه‌موار و ناله‌بار و چاره‌نه‌کراوه‌ به‌سه‌ریدا سه‌پینراوه، له‌م لا و له‌و لاوه، له‌لایه‌ن زمانی بێگانه‌وه، (له‌لایه‌ک بێگانه‌ به‌زمانی ئاریانی، یان بێگانه‌ به‌وانه‌ که له‌ناوچه‌کان دا و ده‌ورو به‌ره‌کانیان به‌رپا‌بووه و به‌رپان) که‌ره‌سه‌ی جوۆراو جوۆر که له‌بواری دینی و ئابووری و رامیاری و رۆشنییری دیکه‌دا سه‌ر له‌به‌ر بوون، قه‌رز کراون، که هه‌رگیز له‌ توانادا، نابیت که له‌و که‌ره‌سانه‌ پاک بکریته‌وه، یان بۆ جیگا و شوینه‌واریان، (که‌ره‌سه‌ی کوردیی په‌تی بۆیان)، نه‌به‌داتاشین، نه‌ به‌گه‌ردان، به‌هێنریته‌ مه‌یدانی زمان‌سازییه‌وه،

بۆ‌وینه، ده‌نگی [L=l] و ده‌نگی [L=ʌ]، واته‌ لامی قه‌له‌وه‌ و لامی هه‌ژار، له‌ زمانی ئاقیستادا (که‌ دایکی زمانی کوردیی، نه‌بووه و می‌ژوی هاته‌ ناوه‌وه‌شی بۆ ناو زمانی کوردیی ده‌گه‌ریته‌وه، بۆ سه‌ره‌و کلاوی هیلینییه‌کان و وه‌رگیره‌ره‌کانیان).

یان ده‌نگی [ع]=[؟] و چه‌ندان ده‌نگی دیکه‌ی عاره‌بی که بۆ ناو زمانی کوردیی ئەم‌پۆی هاتوون، به‌هۆی دینی ئیسلامه‌وه‌ بووه و ئە‌مانه‌ش، ئە‌گه‌ر چی جیگایه‌کی تاییه‌تی دیناویان گرتووه، به‌لام له‌ رووی رینوسه‌وه، زۆر نه‌بێ که‌می گونجاون.

له‌لایه‌کی دیکه‌وه، چه‌ندان ده‌نگی دیکه‌مان که ئەم‌پۆ له‌ زمانی کوردیییدا وه‌ک بێگانه‌ هه‌ن، هه‌بوون و که‌چی، ئەم‌پۆ شوینه‌واریان نه‌ماوه، چه‌ له‌ رووی دینه‌وه، چه‌ له‌ رووی وشه‌سازی و ده‌نگ‌سازییه‌وه.

ئەو ده‌نگانه‌ش بۆ‌وینه‌ وه‌ک ده‌نگی [غ]، هه‌ر وه‌ک له‌ ریشه‌ی (غذهر) = [ghzar] دا هاتووه‌ به‌واتای (شیت و ویت) دئ و ئەم‌پۆیش بۆ واتای هه‌مان وشه‌ و هه‌مان ئاوازی وشه‌ی (گه‌جه‌ر) ماوه. شایانی باسه، وشه‌ی (لیوه‌)ش، که له‌ بنه‌ره‌تدا (رپوه) بووه،

هه‌مان واتا، به‌ده‌سته‌وه، ده‌دات. وشه‌کانی (رپوبای=تیک‌چوو)، (رپوبان=تیک‌چوو) له‌ هه‌مان ریشه‌وه‌ هاتووه.

له‌م رووه‌وه، بۆ ئەم ده‌نگه [GH=غ] که‌له‌ به‌کار هێنانی ئە‌لفویتی لاتینی ئەم‌پۆدا، بۆ‌وینه‌ گرتنی رینوس‌ی زمانی کوردیی به‌کار ده‌هێندریت (واته: لاسایی کردنه‌وه‌ی تورکه‌کان) هه‌رگیز بیری له‌ ده‌نگی ناوبراو وینه‌ی نه‌کراوه‌ته‌وه، ئە‌گه‌ر هاتوو زانیمان، هێشتا به‌ده‌یان وشه‌مان هه‌ن، که ده‌نگی [gh=غ] یان تێدایه، ئە‌وانیش، (یه‌غدان=سندووقی پۆشاک)، (داغ=گه‌رم=زۆرگه‌رم)، (دۆغ=دۆ)، (دۆغده=ناوی دایکی زه‌رده‌شت=خاوه‌ن شیر=شیرده‌ر)، (غاشا=ناوی گو‌له‌ سووره‌ی به‌نگدار=هه‌ره‌ به‌نگ)، (غۆش=غه‌زه‌ب) = (ژه‌نگی دڵ و ده‌روون)، هه‌روه‌ها (غه‌ره‌ه)، که به‌ناوی ده‌نگه‌وه‌ ناو‌نراوه.

هه‌ر له‌م جوۆره ده‌نگانه‌ی ناو ئاقیستا، که ئەم‌پۆ، له‌ ناو کوردیی ئەم‌پۆدا به‌کار نایه‌ن، وه‌ک ده‌نگه‌کانی [th=ذ] و [o=ث] بۆ ئە‌مانه‌ به‌پیتی خواستی توژ‌ه‌ده‌وه، وینه‌یان، له‌ یه‌کیکه‌وه‌ بۆ هی دیکه‌ جیاوازه، واته، هه‌ریه‌که، به‌پیتی خواستی خۆی وینه‌ی بۆ داناوه و وختی وه‌هاش هه‌بوو، یه‌ک جوۆریان، بۆ داناوه! به‌هه‌ر حال ئەم ده‌نگانه، ئەم‌پۆ هه‌ر له‌ شپوه‌ی هه‌ورامی یه‌کاندا، ده‌نگی [d=د] ی کلۆر، هه‌ر وه‌ک، به‌ریز مامۆستا ته‌وفیق وه‌هی ناوی ناوه، له‌ شپوه‌ی ناوچه‌کانی هه‌ورامان و له‌ شپوه‌ جافیدا، به‌رچاو ده‌که‌وی، وه‌ک گه‌دا = [g+ه+دا] (بێگومان، گو‌کردنی ده‌نگی [d=د] وه‌ک گو‌کردنی ده‌نگی [d=د] ئاسایی نییه‌!).

له‌ ئاقیستادا، ئیمه‌ وشه‌مان، وه‌ک وینه‌دار، بۆ ئەم ده‌نگه‌ هه‌ن، که وه‌ک، به‌بۆدا = [ب+ه+ب+ۆ+د+ا] مامۆستا ته‌وفیق وه‌هی خالی له‌ سه‌ر ئەم ده‌نگه [د] یه‌ داناوه، که به‌واتای (بۆ=بۆن=بووه) دئ له‌م جوۆره ده‌نگانه‌ی که که‌وتووه‌ته‌ ناوه‌وه‌ و کو‌تایی وشه‌وه، به‌م جوۆره، گو‌ده‌کرین. بۆ وینه‌ی دووم، له‌ ئە‌قیستادا، وینه‌مان زۆرن، بۆ‌وینه‌ وه‌ک (گا‌ئا) که‌به‌ وینه‌ی ده‌نگ‌سازی به‌م جوۆره ده‌نوسه‌ره: [gāthā] [گ+ا+ث+ا]. وینه‌ی ئەم ده‌نگه‌ له‌ شپوه‌ کوردیه‌کانی ئەم‌پۆدا، ته‌نها له‌ شپوه‌ی هه‌ورامییه‌کاندا ماوه، به‌تاییه‌تی له‌و ناوچه‌دا، که نه‌ختی به‌ره‌و دووره‌ په‌ریزی ماونه‌ته‌وه. کاتێ، که له‌ سلیمانی له‌ چله‌کاندا (ناخروئوخری چله‌کان)، له‌ سانه‌ویی سلیمانی ده‌مان خوتیند، به‌شپوه‌ زمانه‌که‌ی منه‌وه‌ ئەم ده‌نگه‌ ده‌ر ده‌که‌وه‌ت و بۆیه‌ هاو پۆله‌کانم، به‌من و هه‌ورامانییه‌کانیان، (که له‌وی وه‌ک من، بۆ ده‌رس خوتیند هاتبوون،

له بیاره و له ته ویلنه وه، (جوو)، دهوت و به کوردیان، نه ده زانین.

به شپوه یه کی کورتې، نیمه، نهوکاته، نه و شانیه کی دهنگی [س]یان تېدا بوو، (بو وینه وه: سهر، سهوای، سونه،.....)، به دهنگی [ث] گومان دهکردن. به هر حال، پاش، نه پېشه کبیه کورته ی سهره وه، ده بې بگه ینه، کرڅکی مه به سته که و، که نه ویش به م جوړه یه:

دهنگه بزوینه کانی زمانی نأقیستا (گاته کان) (۳)

له بهر نه وه ی، که گاته کان ده سته که وتن وله سهر نه و رینوسه ی که هه یه تی دهنگسازې دروست کرایه وه، به لای که مېبه وه، که موکورتی تېدا یه، چونکه هه روک وتمان، خو یندنه وه یه که به پیتی (نه لفو یی یی) نوو سرا بېته وه که تابه تی به خو یه وه نه بو یی و بو ی ساز کرابی، یان که سیکی وها به ده سته وه نه یی، که توانای نه وه ی هه بې که بتوانی دهنگه راسته قینه کانی وشه کانی گاته کان وه که جارانی ډیرینی بئاو زېته وه ده بې هه به و جوړه یی و هندی دهنگیش هه بن، که له بهر ی گومان دا بن.

بو پتر رو شکر دنه وه، ده بې نه وه، بخه ینه بهر چاو که (نه لفو یی ده می نه شکانی) ناو دراست، له سهر نه لفو یی نارامیبه وه، دروست کراوه نه ویش، چنه وینه یه کی که می هه ن، واته، نه لفو یی کتیبی پاله ویی، که ته نیا ژماره ی نه لفو ییبه که ی، یان وینه کان یان زور که من، بنه وایه بو دروست کور دنه وه نه لفو یی نأقیستا، که له کاتی په یدابوونی دا، به نه لفو یی میخی تابه تی به نه قیستا، تو مار کراوه، که نه و بنه وایه ش پیکه اتوو، له چوارده وینه بو بزوینه کان و سیوینج وینه بو دهنگه کان (کونسونانت)، (سوکولوف، زمانی نأقیستا، وهرگیرانی، م. هه ورامانی). له دهنگانه ش، هه ندیکیان نیمچه دهنگن (نیمچه کونسونانت)، که به واتای نه وه دیت، که ناتوانی، دهنگه که ی به ته وایی به ده سته وه بدات، واته، نیوانیو، ناو زه که ی ده زربنگیته وه. نه مړو نیمه، توانای نه وه مان هه یه، که سو راخی نه م دهنگانه، له ناو شپوه کانی کوردی نه مړو دا بکه ین، نه گهر واز له وه به ینین، که ته نها میز، به ده سته مانه وه و له بهر چاومانه وه بې، بو پشکنین و دو زبانه وه و تو یژ هه لدا نه وه، هه رو هها، نه گهر هه سته دل سو زی وشه ی کوردی، له گیانماندا، روابی و بنج و بهس بو یی، ده بې ته نها به وه رازی نه بېن، که بل ین: فلانه کهس و ههای و تووه و فیساره که سیش و هها!

پاکور دنه وه ی نه م و نه و بو کیشه ی به راورد کرابی و گه یشتن به نه نجامی راست و

ناراست و ده سته ه لبه ست و بو نه وه ی له پیناوی نه وه دا، که تو، نه ی پشکیننه بگه یته نه وه ی، که راست و ده ست هه لبه ست له یه که جو ی بکه یته وه و شتیکی نوی (نو تکرابی، نو بسازی) بخه یته به رده ست!

له م روو وه، ده بې نه وه فه راموش نه کریت، که تا نیستا له باره ی فونه تیکی زمانی کوردیبه وه، شتیکی نه و تو نه که و تو وه ته بهر ده ست، جگه له وه ی من (فونه تیکی زمانی کوردی، م. هه ورامانی، چاپی کوری زانیاری کورد، به غدا)، که نه مه ش، خزی له خزی دا، هوک (نه لفو یی فونه تیک) وها بو، نه مه له لایه که وه، له لایه کی دیکه شه وه، دژواریه که له نیوان بو چورونه کانی کلاسیکدا، که لاسایی کور دنه وه ی ریره ی عاره بی بو، ه ی بو چورونی مه یدانی نو یدا به یدی ده کریت.

له م مه یدانه دا، وای به باش ده زانین، که دهنگه بزوینه کانی نأقیستا (گاته کان) له گه ل نه وانه ی شپوه کوردیبه کانی نه مړو دا، به راورد بکه ین، تا وه کو نه وه مان لی روون بېته وه، که نایا دهنگه بزوینه کانی زمانی کوردی، هه روک ریزمان زانی کوردی نه مړو ی سهر میز بو ی رو یشتوون، (ژماره یان هه هه شته) یان، نه وانه ی ناو گاته کان که ژماره یان ده گاته (چوارده) سه رپاکیان له ناو زمانی کوردی نه مړو شپوه کانیدا، هه ن!

دهنگه بزوین واتای چی نه دات؟

به بیرو پای من، به پتی بو چوونم، (بزوین) بریتیبه له جومگه و نه نجامه ی، نیوان دوو دهنگی (ناو زه دار = کونسونانت)، تا وه کو دوو دهنگه ناو زه داره که، به جوانی و به روه وانی به پتی پتیست به واتا، بزرنگینه وه.

وتمان، که کوردجگه له زمانه که ی، زور به ی پتیستیبه کانی دیکه ی کوردا یه تی له ده ست داوه و به م پییه، ده بې زمانی کوردی نه مړو، نه و چوارده بزوینه (نه نجامه = جومگه ی) تیدا ما بنه وه (*).

بو نه م مه به سته ی سهره وه، و لیره دا، بو چورونه که ده خه ینه بهر ده ست زمانناس و زمانزانی کورد، له رو ی ریزمان و زانستیبه کانی دیکه ی زمانی کوردیبه وه، به تابه تی بو زارو نوان و زارو گه ردان و زارو داتاشین، به لای زور بیه وه، لاسایی زمانناسه عاره به کان و فارسه کان و نه ورو پاییه کان ده که نه وه و نه هه لانه، یان نه ولایه نه لاوازانه که بهر نه وان که و توون و به سه رباندا تپیه رپوون، له ناو پشکیننه کانی نه مانیشدا، رهنگیان داوه ته وه.

بۆ ویتنه، هیتشتا زوربهی ئەو زمانناسانه، ناتوانن جیاوازی نیوان ویتنهی ئەلفوی و ویتنهی دەنگ بکەن، یان ناتوانن جیاوازی نیوان ئاوازی دەنگ ناوی ویتنهی ریتنوسی ئەو دەنگە بکەن، بەشپۆیهکی دیکە، هەر دەنگی لە دەنگەکانی زمان، رەمزی دەنگی ههیه و شپۆهی ریتنوسی ههیه و ناوی ئەو شپۆه ریتنوسهش ههیه. ئەمه له لایهکهوه، له لای ترهوه و دەنگه به ئاوازهکان، هەر یهکه جوړه کانگایهکیان ههیه و شپۆهی ئاوازه دانهوهی هەر دەنگی به هۆی چەند ئەندامی له ئەندامهکانی ئاخافتنهوه دروست دهی و ریتنوسی هەر یهکتیکیان (ویتنه نووسین) به شپۆیهکه ده نووسری و ناو نیشان ههڵدانی تهواویی هەر دهنگیکیش، له کاتیکدا، دهکری، که کهوتیبته کووتایی وشه (مۆرفیم)وه، یان له دۆخی وهستاودا بی!

بۆ ئاگادار بوون، بهم جیاوازیانه، ئیمه، ریتنوسی (وشه=مۆرفیم) دهخهینه ناو کهوانه (.....)وه و دەنگهکانیش، چه ته نیا دەنگی، چه کۆمهله دەنگی که وشه یهکه دروست دهکەن، دهخهینه ناو دوو له ته چوارچیتوه (چوارچیتوهی دوولت) (.....)وه و به پیتی تواناش، ههول ئەدهین، که لاتینیش به کار بهیتین، له پیتاوی روشنکردنهوهی پتردا. بزویتنهکانی زمانی کوردیی، له شپۆازی لاسایی کردنهوهی ئەورووپاییهکاندا، ناویان پیتوهنراوه و واته، دهوتری:

ئە، ئا، ئو، ئۆ، ئی، ئی، ئی، ئی، به کورت و درێژکانیانهوه و به هی گیرهوه و به هی رهوانهوه و به هی ههڵکیشراو و نزمهوه. (٤)

١- ئەورووپاییه زماناسهکان، هەر له بهر ئەوهی دەنگه ئاوازه یهکه له کوردیدا ههیه، که پیتی دهوتری (هه مزه)، ویتنه له ئەلفوییه لاتینییه که یاندا بهر چاو ناکه وئ و بیری شیان له وه نه کرده تهوه که (ئەلف)ی (ئەلفوی) که یان، به دەنگی [ء] دهست پی ئەکات، بۆیه دهتوانی ئاوازه کهی بهر گوئی بکه وئ، که ناوی ئەوه دهنگهش، هەر وهک عاره ب وه های ناو بردوه لای کوردیش، هەر وه هایه، له پیتی (هه مزه دایه) که ویتنه ریتنوسه کهی (ء)یه وه رەمزی دەنگیه کهش [ء]یه و ناویشی (هه مزه)یه. زماناسه عاره بهکان، بزویتنهکانیان به (ئەلف) و (واو) و (بی)وه ناو بردوه و خو بای کورته بزویتنهکانیان، که وهک (سهر=فتحه) و (بۆر=زه ممه) و (وژیر=کسره) نه کردهوه، که دهوری جومگه ی وشه سازیبی ده بینین.

له زمانی کوردیدا، بزویتنه ههیه، که وهک (فتحه=فه تحه)ی عاره بی وه هایه،

هه میشه له ناواخن وشه و کووتاییدا، دیت و ناتوانی له سه ره تای وشه وه بهر چاو بکه وئ، ئەمهش وهک ناو، (ئه)ی پی دهوتری، بهم له رەمزی دەنگ سازیبیدا به شپۆیه [ه=ه] دیت و به پیتی دەنگ سازی لاتینی [A=a] ده گریته وه، بۆ ویتنه:

له ئەفیتستادا (دره وگه) [د+ر+ه+ۆ+گ+ه]=[drauga] که به واتای (درۆ) له کوردیی ئەمڕۆدا، دیت.

شپۆهی هه ورامان (درۆ) و شپۆهی که له هور و لورولهک (دره و) بۆیه هه شتمان له سه ر وشه هه ورامییه که داناوه، چونکه دەنگه بزویتنه [ۆ] به قه ده ر دەنگه بزویتنه [ۆ]ی جافی نه کراونه ته وه.

وشه ی (دهر)=[dar]= [دهر] که به واتای ده رگا، ده ره وه، مال، لانه، ئارامگا، جیگا و شوین دیت له سه ر پاکی شپۆهکانی کوردییدا هه یه ئەو بزویتنه ی به جوانی تیا دایه، ئەمه وشه ویتنه یه که بۆ ناواخنی وشه. وشه ی (ئه ژدهر) = [ئه+ه+ژ+د+ه+ر]=[3a+dar] دوو ویتنه ی ناواخنی تیا دایه (ئیمه ژماره سیی لاتینی مان، بۆ ویتنه دهنگه [ء] داناوه به لام ئەم دەنگه بهم جوړه هەر له به شی ئەم دهنگانه دا به کار ده پیم) به شپۆیه کهی زۆر روون، ئەم (جومگه یه=بزویتنه) هەرگیز له سه ره تای وشه وه نایه ت.

له ئافیتستادا، ویتنه ی بهم جوړه مان زۆرن، بۆ ویتنه وهک:

ئهور [3ahur]، که به واتای (خوا) دیت رەمزی سیی لاتینی له بری دەنگی [ء]یه.

ئهمه [3ama] که به واتای (زۆر، هه مه) رەمزی سیی لاتینی له بری دەنگی [ء]یه.

گه م [gam]، که به واتای، (هه نگام، هه نگاو) دیت.

گه ونه [gaona]، که به واتای، (گون، جوړ) دیت.

دووره [dura]، که به واتای، (دوور) دیت.

ئهوره [3wra]، که به واتای، (ئهور=هه ور) دیت.

یه سنه [yasna]، که به واتای، (جه ژن، نویتژ، پارانه وه، قوریانی دان، ستایش، په رستن) دیت.

مه ره ته [marata]، ئەم وشه یه له ریشه ی مه ر [mar] وه دروست کراوه، که به واتای،

(مردن، -کوچی دوایی کردن، له دهست ده رچوون، گیان ده رچوون، مه رده ی،

گوزه شته ی) هاتووه و خویشی به واتای: (مه رده، گوزه شته، مرد) هاتووه. (٥)

۲ - بزویئین، هەر لەم شێوهیە، بەلام، نەختی لەمە پتر هەلکیشراوه، ئەویش وەک بۆ وینە (ا) یە وەک (ناو)، وەک رەمزی دەنگی [â=A] یە لە لاتینی داو لە کوردیشدا [a] وەک رەمزی دەنگی بۆ ناوێکە و لە لاتینیشدا [3â] دەگونجیت.

لە ئەفقیستادا، وەک (نازاتە) = [3âzat]، کە بە واتای (نازاد) دیت.

هەر وەها لە ئەفقیستادا، وەک کامە = [kâma]، کە بە واتای (کام، ئاوات، ئامانج، خاست، ئاوات، ئارەزوو،.....) دیت.

لە ئەفقیستادا، وەک (نامە) = [anâm]، کە بە واتای (نام، ناو) دیت.

لە ئەفقیستادا، وەک (هەندام) = [handâm] کە بە واتای (هەندام، بەژن و با، ئەندام) دیت.

لە ئەفقیستادا، وەک (یاتو) = [yâtu]، کە بە واتای (جادو، فیلباز، زۆل، بی بار، نیسک) دیت.

لە ئەفقیستادا، وەک (هاڤەنە) = [hâvana]، کە بە واتای (هاوێن، ئاوەن) دیت.

لە شێوه کوردیەکاندا، زاقا [zâvâ] کە بە واتای (زاوا) ی جافی و (زاما) ی هەورامی دت.

هەر وەها، باوا = [bâwâ]، هانا = [hâna].

[dadâ] = دادا، پەرورەدەکەر، (عدل = ع)، کە بە واتای (باوک) لە جافی داو (تات) لە هەورامیدا، دیت.

ئاداد = [3âdad] بە واتای (دایک) دت و لێردا [3a=ئا] ئامرازێ نە فی (نەرت) یەو لە ئافقیستادا بەو جۆرە هاتوووە و لێرەشدا، لە شێوهی هەورامانیدا، (دایک) دژ بە (باوک) ه وەک (سالب و موجب)، یان (سارد) و (گەرم) و بۆیە ئامرازێ (نەرت) خراوەتە پێش و شەوی (داد) ه، بۆ ئەوەی واتای (دایک) بە دەستهووە بدات. ئەم بزویئین، لە ناواخن و کۆتایی وشەو دیت.

۳ - بزویئین، کە پتر لەمە ی پێشووی [I] هەلکشواترەو پانپۆرتەر، یان قەلەوترە، بەلام تاییه تیه کی جیگای وەک جومگە هەیه، ئەگەر ئەو تاییه تیه ی بۆ نەرخستی بەو جۆرە نابێ.

ئێمە بۆ ئەم دەنگە ژمارە هەشتی لەسەر دادەنێین، بۆ ئەوەی خۆی لەو جۆی بکاتەو، کەشیدە لە سەر و واتە، واتە، بەم جۆرە [â]. لە ئافقیستادا، وەک (ئاوێنگهەن) =

[3âwhngan]، کە بە واتای (دەم، زار، دەهان، ئاخاوگە، قاجگا،.....) هاتوووە. لەوانەیه، کە وشە (ئاخافتن) ی ناوچە ی بە هیدیان، زاده ی ئەو وشە ئافقیستاییه بیت.

شایانی باسه، تاییه تیه کی جیگای ئەم بزویئین، ئەو یه، کە جومگە یه ک بی لە نیوان ئاوازداریک (کۆنسۆنات) و نیمچه بزویئین [w=و] دا.

لە شێوه کانی کوردی ئەمڕۆدا، لەم وینەیه، وشە ی زۆرمان هەن کە وەک [dâw=داو]، [râw=راو]، [nâw=ناو]، ئەمە بە شیکیانەو بە شەکی دیکه یان، وەک:

(سالم) = [sâl]، (کالم) = [kâl]، (بالم) = [bâl]، بۆ جیگا تاییه تیه کی ئەم جۆرەش، دەبی بلسین، کە بزویئین کە دەبی جومگە بی لە نیوان دوو ئاوازدارداو وینەکیان، دەبی [L=ل] قەلەو بی.

شایانی، باسه ئەم وینانە و بەم جیگا تاییه تیه وه، کە یه کی لەو ئاوازدارانە (دواینه کیان) لامی قەلەو بی، لە ئافقیستادا، دەست ناکەوی، چونکە ئافقیستا لامی لاواز و لامی قەلەوی تیادا نییه و میژووی هاتنە ناوێه ی لامی قەلەو و لاواز بۆ ناوی زمانی کوردی دهگەرێتەوه بۆ دەمی فەرمانرەوایی هێلینیه کان و وەرگیره کانیا، کە بە زۆری ئەوانە بوون، کە بە ئارامیی گفتوگۆیان دەکرد، یان ئەرمەنی بوون.

ئالێره دا که جیگای خۆیه تی دەبی ئەو راستیه بخرێته، بەر چاوی خۆتەر، کە زمانی پارسی کۆن دەنگی [L=ل] ی تیدایه و ئەوجا، چونکە زمانه که مردوو، کەس ناتوانی جیاوازی نیوان (لام) هکان بکات.

۴ - دەنگە بزویئین، یان جومگە یه، کە وەک (کسره) یه کی نەرم و سووکی عارەبیی کار دەکات، دەست خستنه سەریشی، یان هەست کردن، بە دەوری می گەر لە توانای زمانناسیدا بی. باسی ئەم جۆرانەمان لە بەرهمی (فۆنتیک کوردی، م. هەورامانی، کۆری زانیاری کورد، بەغدا) دا کردوو و ئەم جۆرە بزویئینانەش، بەروالە تی هەندی هیشوو (Cluster) ئاوازدارەو دەردەکەون. بۆ ئەو وینە یه ی سەرەو:

- لە ئافقیستادا، وەک وشە (مژده) = [mida] کە هەر هەمان وشە یه لەسەر پاکی شێوه کانی کوردیدا، بە (ئاوازو بهواتا) وه.

- لە ئافقیستادا، وەک (خشقه ش) = [xishvash]، کە بە واتای (شەش) دیت.

له ئاقیستادا، وهک (سپش) = [spish]، که به واتای (ئهسپیی) دئی له شیوهی جافی دا و (ههشپش) له شیوهی هه ورامییدا و (مۆریان) له هه ندی شیوه زاری دیکه دا.

له شیوه کانی کوردیی ئه مرۆدا، ئه م بزوینه نیمچه شاراه و نیمچه ئاشکرایه بۆ وینه، وهک مــــردن = [mirdin]، (بردن) = [birdin]، (برنج) = [birinj]، (برن) = [birin]، (کرن) = [kirin].

(درین) له شیوهی (جافی) دا که به م جوړه له رووی دهنگسازییه وه دنووسرئ [dirin] و له هه ورامییدا (دریهی) = [diryay] ئه م جوړه ش، هه رله کۆتایی وله ناوه خنی وشه دا، وهک جومگه دیت.

له ئاقیستادا، وینهی دیکه، وهک (تیشتریه) = [tishtirya]، که به واتای (تیر) دیت، یان به واتای ئه سستیره دیت.

له ئاقیستادا، وهک (زهیرینه) = [zairita]، که به واتای (زهرد) دیت.

له ئاقیستادا وینه، وهک (قههیشته) = [vahishta]، که به واتای (بههشت) دئی.

۵- بزوینه دیاریی و بهر چاو و گیر، له سه ر پاکی شیوه کانی کوردیی ئه مرۆدا دهست ده که وئ وهروه ها، له ئاقیستادا هه یه، بۆ وینه:

- له ئاقیستادا، وهک (قیشتاسپه) = [vishtâspa]، که وهک ناوی پاشاه هاتووه. - له ئاقیستادا، وهک (جیجشا) = [jijishâ]، که به واتای (خۆرش=خۆرشت)، (جوړه جیشتیکه) که له خۆشای میوه دروست ده کړئ و حالئ حازر هه ورامییه کان، (خۆشاو و خۆرشتی پئی بهژن).

له شیوه کوردیه کانی ئه مرۆدا، بۆ وینه وهک:

- (پیر) = [pîr]، (ژیر) = [zîr]، (تیر) = [tîr]، ههروه ها، وهک (هه ورامانیی) = [hawramany]، وهک (زه هاویی) = [zahâwy]، (شامیی) = [shâmî].

- تیبینی؛ ئه م بزوینه ی کۆتایی، وهک (یی) ی (ته نسیب) هاتوون.

۶- دهنگه بزوینی کراوه، که له ناواخن و کۆتایی وشه وه بهر چاو ده که وئ و نیشانهی دهنگی ئه مهش، ژماره (۷) که به سه ر وینهی دهنگه وه داده نرئیت، واته: [ئ].

- بۆ وینه له ئاقیستادا، وهک (میسه) = [mêsha]، که به واتای (مئ)، (مهی)، (میث)، (پهز)، (مه ر) دیت.

- له ئه قیستادا، وهک (دینا) = [dênâ]، که به واتای (دین) دیت و به م جوړه ش هاتووه (دهینا) = [dainâ].

- له ئه قیستادا، وهک (چیچهسته) = [chêchaste]، که ناوی ده ریچه یه که له (ورمی) ن یان (ئورمی) ی ئیمرو و که به ناوی به و ئامرو ناو ده برئ، به پیچه وانهی ده می دیرینه وه که (چیچهسته) = [chêchesta] ناوی تاییه تیبی ئه و ده ریچه یه بووه، که له هه مان ده م و سه رده م دا ناوی ناوچه که (ئورامیه) بووه، (ته ماشای: ده و له تشاهی- فه رور دین یه شت بکه) (۶)

- له ئاقیستادا بۆ وینه، وهک:

(یه زمیده) = [yazmêda]، که شیوهی کاری و ده رگرتووه و به واتای (ده پیه رستم) یان (ده پرسم)، که له به نه رته دا، له ریشه ی ناوی (یه زنه = یه سنه) = [yasna] وه هاتووه که واتای (جهژن، قوربانی، په رستن، په رسای، دؤعا، پارانه وه، ستایش) هاتووه. وشه که ش به م جوړه (یه زمه یده) = [yazmaida] هاتووه.

۷- له وهی سه ره وه، (له ئاقیستادا) بۆ هه ر وشه یه ک دوو جوړه زرن گانه وه، یان دهنگدانه وه مان هینا یه وه، به مه به سته ئه وهی یه که م زمانه که مردووه. واته: که سئ نیبه گفت وگو، ئاخافتنی، پئی بکات و بۆیه (هه ندئ) بۆ وشه یه ک پتر له گو کردنی، ده خریتته بهر گوئی دهنگسازیی زمانه که وه و دوو مهیش، لیره دا، دوو جوړه بزوین، به کار هاتوون، که زرن گانه وهی یه کئیکیان له وی دیکه یان جیا وازییه کی وه های نیبه وئه مه له لایه که وه، له لایه کی دیکه وه، هه ر دوو کیان به ته واویی وهک یه ک نین وئه مه ش، ئازایی و وریایی ریگه ی (لیکۆلینه وهی به راوردیی) ده گه یه نی! بۆ ره مزی دهنگی ئه م دهنگه بزوینه، له لاتیندا [e] ئه مه باوه، به م له کوردیی دا بۆ ئه لف و بئ عاره بی (ژیرتیکی = کسره) که مده نگ هه یه.

له ئاقیستادا وینه، ئه م بۆچوونه، وهک:

+ (گه رمه) = [grma] = [ه+م+ر]، که به واتای (گه رم) دئی.

+ (زردا) = [zrda] که به واتای (دل، در، زار، زیل، زیر،) دئی له ئه لمانییدا (هیرتس = herz) پئی ده وترئ، لیره دا، هیندو ئه روپایی پیشان ده درئ!

وینه، له کوردیی ئه مرۆدا، بۆ دهنگی [ئ] = [ê] وهک:

(دئ) = [dê]، (رئ) = [rê]، (دیراوه) = [dêrâw]، (گیژاوه) = [gêzâw]،

[sêkâw] = (سینکاو)

وینه له کوردیی ته مپوډا، بو بزوینه نیمچه شارراو ونیمچه ده رکه وتوو ده کان، وهک:

کرکرگاهه = [kirkraka]، (فمک) = [nmak]، (برپړه) = [birbira]، (ژنه وانویی) = [znawny]، (په ری) = [parê]، (یه ری) = [yarê]، (ژیللی مـهـره) = [zillêmare].

(۸- نو) ی کورت، که دهنگی [و] یه وله لاتینیدا [u] یه له ئاڅیستاش داو له زاره کوردیبه کانیش داهه یه.

- له ئاڅیستادا، وهک له وشه ی (یوځمن) = [yuvan]، که بهواتای (گه نڅ، لاو، جوان، جغان) دیت، له ئینگلیزیدا (یونگ) = [young] ه و له ئلمانیشدا (یونگ = yung) ه.

- له ئاڅیستادا، وهک (دوگدا) = [dugda] که بهواتای (دویت، دویت، که نیشک، کناچن، کیژ، که نی) دئ، (زمانی ئاڅیستا، سوکولوژت)، بهواتای (شیردار) یش دئ.

ئه وهی که ده بی بوتری، بهم بونه یه وه، ئه وه یه، که ئه م کورته بزوینه له ناواخنی وشه وه دیت، به لام له کوټایی وشه وه، بهر چا و نه که وتوو!

له شپوه کانی کوه دیی ته مپوډا بو وینه، وهک:

- (کورډ) = [kurd]، (کورت) = [kurt]، (خورد) = [khurd]، (تورش)، [tursh] = (مورد، که لهوری) = [murd]، (پورشه) = [pursha]، (ورده) = [wurda]، (قوله قول) = [qulaqul]، (کوته) = [kuta]، (قه زوان و توو و مه ژگه،

له ناو هاوه ندا ده کوتری و خوراکیکی به هیز درده چیت، که بو زستانی ساردو سهخت، گهرماییی بو تن، بهرپا ده کات). (بورئ) = [burê]، که له شپوهی هورامانیدا،

بهواتای (وهروه، هاتووه). (کوره) = [kura]، که بهواتای نیرکه ی پیازی سهوز دیت، کاتی که خه ربکه توو بکات ئه وه کوره یه، وهک لاسک، لاسکی توو دانه که یه،

هروه ها، وهک وشه یه کی بازارپیش، بو لی خوړین له یه کیکی ئاسایی به کار دیت، بو وینه، ده وتري (کوره پرؤ بو ئه وئ!)، یان (کوره که م که م بدوئ!) هره وه ها، بهواتای

پوپه (لووتکه) دئ، بو وینه وهک (کوره کاژاو، کوره مره م).

۹- (نو) ی دریتز، که دهنگه که ی بهم جوړه دنووسری [و] = [û]. ئه م جوړه دهنگه له ئاڅیستادا وله زاره کوردیبه کانیشدا، به زور دست ده که وئ.

- له ئاڅیستادا، وهک له وشه ی (توور) = [tûr]، که به واتای توورانی دیت.

- له ئاڅیستادا، وهک له وشه ی (ناهووره) = [3âhûra] دا، هاتووه، که بهواتای (خوا) هاتووه. (گاتها. پوورداود)، شایانی باسه به شپوهی (ئه هوره) ش دئ.

- له ئاڅیستادا، وهک له وشه ی (په ره توو) = [paratû] دا هاتووه که بهواتای (پرد، سرد، پرده، پل، ...) هاتووه. - له ئاڅیستادا، وهک له وشه ی (یاتوو) = [yatû]

دا هاتووه که بهواتای (جادوو، فیلباز، ده ستبر، ساحر، ...) هاتووه. له زمانی کوردیی ته مپوډا، ئه م جوړه بزوینه زورن وله سه ر پاکي شپوه کانیدا هه ن و، ئه م جوړانه ش، له

ناواخنی وشه دا وله کوټاییشدا دین بو وینه، وهک:

له کوردیدا (روومهت) = [rûmat]، (شووکام) = [kamshû]، دور = [dûr]، (سوور) = [sûr]، (شایانی باسه، ئه م وشه یه، له شپوه جوړاو جوړه کانی هه ولیر و

ده وروبه ری دا، به جزری) (سوړ) = [sôr] دیت. (کوور، که لهوری) = [kûr]، که له سوړانی و جافییدا (کویر) وله شپوهی هه ورامییدا [کور]، که، جیاوازیی هه یه له گه ل

[کور] دا، واته دهنگ [و] = [کراوه تر تاوکو دهنگی] [ô=].

۱۰- دهنگه بزوینه (نو) که بو مان هه یه بهم جوړه دهنگی بده نیی [و] = [ô] و ئه مانه له یه ک ده کهن، جگه له نه ختی جیاوازیی که هه یانه مه گه رگویی زمانناسیی دیاربیان

بکات.

ئه م دوو جوړه دهنگه بزوینه، لیکنو لینه وه به راوردیی (به راوردکاری) ویکچوون و جیاوازییان له یه کتری جوئ ده کاته وه.

به هه رحال، شپوه کانی کوردیی هه ر دوو جوړه که ی تیدا یه، ئه مه له لایه که وه، له لایه کی دیکه شه وه، ئه م دووانه له ناواخن و له کوټایی وشه وه دین.

بو وینه دهنگی [و] = [ô] وهک:

- (دو) = [dô]، (روئن) = [rôn]، (کوئن) = [kôn]، (روغن) = [rôghan].

- له شپوهی ئاڅیستاییدا، وهک:

- (دو غده) = [dôghda] که ناوی دایکی زورده شته، که بهواتای (شیردار) (دو دار) هاتووه.

- ههروه ها له ئاڅیستادا وهک (گاسروره ننت) = [gasrôraynt] که بهواتای (گات خوین)، یان (گات ره وان) دئ.

شایانی باسه، (گات) یان (گاد) بهواتای (گاز، بانگ، پارانهوه، سروود، قوربانی، لا نهوه، ویرد، دۆعا، نویتژ، نما، پاریای، چریهه، لالیای، کوروزیای، نهوه لالیای،.....) دیت.

۱۱- شتیوهی دووه میان، ههر وهک له سهروهه وتمان، ئەم ره مزه یان بۆ دهنگ، پی داوه [ō]= [ō]، وینه شمان، له شتیوهکانی ههوراماندا، زۆرن و بۆ وینه وهک: (کۆر) [kôr]= که له شتیوهی سۆرانیدا، (کویر) = [kuwere] و له شتیوهی ههولپیر و دهورو بهری دا (کۆر) = [kôr]، ههروهها، له شتیوهی جافی و کرمانجیدا، له شتیوهی لهکی و لورپی و کهلهوری دا، وهک ئەوهی ناوچهکانی ههورامانه.

(سمۆره) [smôra]= شایانی باسه، ئەم بزوتنه له شتیوهی سۆرانیدا، بهر گویم نهکهوتوه، بهم له شتیوهی جافیدا، ههیه.

چونکه زمانهکهی ئاقیستا مردوه، واته ئەمرۆ، کهسی نییه وهک جارانی گفتوگۆی پی بکات ئەمه له لایهکهوه و له لایهکی دیکهوه، ئاقیستاناسان وهاییان، بهرچاو نهخستوه.

۱۲- دهنگه بزوتنی، وهک (ظمه) عارهبی، که له کووریدا (بۆری) پی دهوتری و دهنگی ئاوازه دار وهها لئ دهکات، که ئەگهر (بزوتنی) وهک [و، ۆ، و] کهوتنه دوایهوه بهکسهه زربنگهی دهنگه ئاوازه داره که بهرهه روالهتی، ئەو سی دهنگه ئەرۆن، بۆوتنه وهک:

[ب+و]، [ب+ۆ]، [ب+و]، له گهڵ وشه دا، بۆوتنه وهک: واته: (بووگ)، (بۆن)، (بوپ).

۱۳- بزوتنی وهک [ه، ا، ا، ا] که دهکهونه دواي ههر دهنگیکی ئاوازه دارهوه جوهره سهریک، یان (فتحه=ع) دهکهوتنه سهریهوه. ئەم جوهره بزوتنهوه ئەوهی سهروههش، نیمچه شارراوه نیمچه ئاشکران و زۆر کهس هه لایان لئ ناکه نهوهوه دهویشیان بۆ دانانین.

بۆ پتر لهم رووهوه بهراورد کردن، لهم وینانه دا، ئەو جیاوازیانه دهردکهون، بۆ وینه، وهک:

- خهرمان = [خ+ه+ر+م+ا+ن] - دهنگی [خ]، وهک (فتههه عارهبی) بهسهروهه بی. خورما = [خ+و+ر+م+ا]، دهنگی [خ]، وهک (بۆری بهسهروهه بی).

ئهتوانین، له رووی زانستی (فۆنه تیک) دهنگسازیهوه، بهنیمچه بزوتنی له قهلهم بدین، که زۆر جیاوازه له نیمچه کۆنسۆنات (ئاوازه دار).

۱۴- بزوتنه لۆدارهکان

بزوتنه لۆدارهکان، ههروهک، ئاویتستاناسان، که رهسهی زماناسیانه یان، بۆ ئیمه لیک داوه تهوه، له گهڵ ئەوه شدا، ههر یه که به جوهری بۆ لیکدانه وهی چوهه و هه ره به که به جوهری رینوس و دهنگسازیه کهی دیاری کردوه، بۆیه کۆمه لئ دژاوه ری، چه له رووی دهنگسازیهوه، چه له رووی گوشهکانی دیکهی ئاقیستا ناسیهوه، بۆ ئیمه بهر پا کردوه.

ئه مهش، بینگومان، دهگه ریتنهوه، بۆ ئەوهی که زمانی ئاقیستا ئەمرۆ مردوه و کهسی نییه، پیتی بیخاهفتی و ئەم له لایه کهوه، له لایه کی دیکهوه، ئەو ئاقیستایه، که حالی حازر له بهر دهست دایه، به دهست ئاقیستا نووسه ری جوهره جوهر و بۆ ماوهی دوور و نزیک و له دهه و چه رخه له یهک نه چوودا، نووسراوه تهوه و ئەو نووسه رانهش، زۆر نه بی کهم ئامبانهی بیرو بۆ چونی ساغ کردنه وهی خو بانی تیدایه، ئەگهر هاتوو زانیمان، ئاقیستا له نووسینی میخیه وه به رهه و ئەلف و بی ئارامی و نووسینه وهی به پاله و بی و ئەوجا لیکدانه وه، به فارسی و به زمانی ئه وروپایی رهنگا ورهنگ، له لای سییه مه وه، تا ئیستا وهها ریک نه کهوتوه که یه کتی له و ئاقیستا لیکد ره انه زمانی کوردی (به شتیوهکانیه وه) زانیی، یان به لای که میه وه، نه ختی شاره زایی له و رووه هه بو بی.

بینگومان ئاقیستاناسان و لیکد ره وانی (ئه وانه یان، که ئەمرۆ له میداندان) هیشتا له بۆ چوونهکانی خو باندان، له و رووه نارازین و بۆیه، سالی (۱۹۹۶) له تاراندا. کۆنگره یهک به نامی ئاقیستاناسیه وه گیرا و ئاله ویدا، یه کتی نه بو به ته و اوی له بۆ چوونهکان و لیکدانه وهکانی ئاقیستاناسان رازی بی و ههر له و رووه وه، سالی پار بو لام وایه، له ئەمه ریکاشدا کۆنگره یه کی دیکه، به هه مان بۆ نه وه گیرا و هه مان خاله سه ره کیهکانی (تاران) یان، پاتکرده وه.

ئانه مهی سه ره وه، ئەوه مان، بۆ ده رده خات، که بۆ چوونهکانی، ده ربه ره ی بزوتنهکان و لۆداره کانه وه زۆر کهم، جگه له هه ندی شتدا، یهک بگرنه وه؛ واته، بۆ وینه، هه ندی له وانه، وه هیا ن له قه له م داوه، که ژماره بزوتنه لۆ دارهکان (شهشن) و وهک:

[aê,ao] -

[ôî,âu] -

[âî,âu] -

هه‌ندیکی دیکه‌ش، ژماره بزویته لؤداره‌کانیان، به‌چوار ژماره دیاری کردووه و گویا،
ئهم بۆ چوونه‌یان، ناو ناوه، (ده‌نگسازیی ئاقیستای میللی) و ئهمیش، به‌م جۆره‌یه:

[AI, AU] -

[AI, AU] -

شایانی باسه، به‌پیتی ئهم بۆ چوونه، ژماره‌یه‌کی زۆر له بزویته شاراووه نیمچه
بزویته‌کان، ده‌قرتین یان ده‌بن به‌ژیر لیوه‌وه له ژیر ده‌نگی دیکه‌دا، ده‌توینرینه‌وه.

من به‌ش به‌حالی خۆم، هه‌ر له به‌ر ئه‌وه‌ی، که زۆر نه‌بێ که‌می شاره‌زای زمانی
کوردیم، به‌و بۆچوونه‌ دلتیانیم، بۆیه به‌م جۆره‌ی خواره‌و بۆی ده‌پۆم:

بۆ پتر رو‌شنکردنه‌وه له‌به‌ر چاوی بییری خۆینه‌ری به‌ریز، هه‌ندێ له‌به‌ره‌می ئاقیستا،
به‌دوو وینه (جۆر = ره‌نگ) ترانس‌کرپیشن ده‌خه‌ینه به‌ر چاو، واته جۆر‌یکیان پیتی
ده‌وتری (ترانس‌کرپیشن ئینتەر ناشنال) که به‌پیتی گه‌وره‌ی لاتینی ده‌نوسری
و جۆره‌که‌ی دیکه (جۆره‌کانی دیکه - پتر له‌ سێ جۆری به‌ر چاو ده‌که‌ون) که به‌پیتی
بچووک ده‌نوسری، تاوه‌کو خۆینه‌ری به‌ریز لییان ورد بیته‌وه و بیاندا له‌ سه‌نکی محه‌کی
به‌راوردکاری، (واته: ده‌نگسازیی ئاسایی و به‌شپوه‌ میللی) وه‌ک:

[NA-T] = [not] - به‌ده‌نگسازیی ئاسایی و به‌شپوه‌ی گشتیی میللی (زمانی
ئاقیستا - سوکولوف).

[MRNSYAT] = [mrat] - هه‌مان سه‌رچاوه، به‌ده‌نگسازیی ئاسایی و به‌شپوه‌ی
گشتیی میللی (زمانی ئاقیستا - سوکولوف).

[BVAT] = [bvat] - هه‌مان سه‌رچاوه، به‌ده‌نگسازیی ئاسایی و به‌شپوه‌ی گشتیی
میللی (زمانی ئاقیستا - سوکولوف).

[PRSASA] = [parasô] - هه‌مان سه‌رچاوه، به‌ده‌نگسازیی ئاسایی و به‌شپوه‌ی
گشتیی میللی (زمانی ئاقیستا - سوکولوف).

[brzaiti] = [barazaiti] - (گاتاها - پورداو).

[prt] = [paratu] - (هه‌مان سه‌رچاوه).

لام وایه ئهم وینانه‌ی سه‌ره‌وه، زۆر نه‌بێ که‌م، بزویته له‌ ناو چوونیان، دیاری کرد
وکه‌وایی بوم پیتی سه‌ره‌وه، ئاقیستاناسان، به‌خت و خۆراییی بزویته له‌ ناوبه‌رن، یان
بزویته قرتینه‌رن زۆرتر ئهم‌ش که له‌ لای فارسی زانه‌کانه‌وه سه‌ر ده‌ر ده‌هینتی، چونکه
ئلف بیتی ئهم‌پۆ زمانی فارسییی، توانای ئه‌وه‌ی نییه (ته‌نانت له‌گه‌ڵ ده‌نگدانه‌وه و
زراوه‌ی ده‌نگه‌کانی زمانی فارسییدا به‌ته‌واویی بگۆنجی) یان توانای وینه‌گرتنی
زمانه‌که‌ی نییه!

به‌هه‌ر حال، له‌گه‌ڵ ئه‌وه‌شدا، ئیمه نه‌مانتوانی ئه‌وان چییان وتوو، به‌راستترینی له
قه‌ڵه‌م بده‌ین، بۆیه له‌م رووه‌وه (ده‌نگسازیی) سه‌رچاوه‌ی جۆراوجۆر و به‌زمانی
بیگانه‌مان، خسته به‌رده‌ست و له‌ ئه‌نجامدا، گه‌یشتیینه ئه‌وه‌ی، که بتوانین ئهم بزویته
(لؤدارانه) دیاری بکه‌ین:

[aê] = [rathastar] - به‌واتای: راسته و (دینی راستگر) په‌یره‌وی که‌ری ئاهورا.

[ôî] = [rathaôista] - به‌واتای: هه‌مان بۆ چوون هاتوو.

[a] = [xvatu] - به‌واتای: خزم (خویش -) هاتوو.

[ûi] = [hûiti] - به‌واتای: درستکه‌ر، به‌ره‌ت دارپژده‌ر، هاتوو.

[ae] = [Airyana - vaevjgh] - به‌واتای ئاریان وچه‌کان (میلله‌ت، نه‌ته‌وه)
هاتوو.

[âi] = [dâitya] - به‌واتای: دادیی، قانون، هاتوو.

[ai] = [barazaiti] - به‌واتای: به‌رزایی هاتوو.

[âu] = [gâosh-urvan] - ناوی فریشته‌به‌که‌ پاسه‌وانی گیاندارانه.

[ou] = [pourchista] - به‌واتای: ناوی کیژکه‌ی زه‌رده‌شته (خوینده‌وار و زانا).

[ao] = [dûraosha] - به‌واتای: دووره‌مه‌رگ.

هه‌روه‌ک خۆینه‌ری به‌ریز له‌به‌ر چاویه‌تی و، ئیمه (ده) ژماره له‌ بزویته لؤدارمان
(پاش ئه‌وه‌ی که به‌بۆچوونه‌کانی ئاقیستاناساندا، چوینه‌وه). دیاری کرد و به‌م
بۆنه‌یه‌وه، ده‌بێ، به‌زمانی کوردییدا بگه‌ریین بۆ ئه‌وه‌ی، به‌هۆی به‌راوردکارییه‌وه،
نه‌ختی له‌م لایه‌نه رو‌شنتر بکه‌ینه‌وه.

- بۆ وینه‌ی یه‌که‌م (په‌ینتی) [pênê] ئه‌و ئاردانه‌ی، که ده‌کرینه ژیر په‌نی نان په‌چین

(نان-په‌ته‌ی) وه که له سورانییدا، ئاردی ژیر دهرخۆنه‌یه).

- بۆ وینه دووهم (پۆی) = [pôî] که به‌واتای ئه‌و به‌نه‌ دیت، که به‌پانی (جاو، جاجم، مه‌وج، به‌رمال، فهرش،) ده‌ته‌نریت (واته، به‌تانه‌که‌دا)، هه‌ر به‌کی له‌وانه (تان) و (پۆی) هه‌یه.

- بۆ وینه‌ی سییه‌م (په‌سه) = [parsa] که به‌واتای (په‌سه) دێ.

- بۆ وینه‌ی چواره‌م (په‌ویای-) = [pûiyai] که به‌واتای (رزاندن، په‌وان) دێ.

- بۆ وینه‌ی پینجه‌م (په‌یکه‌نه-) = [paekana]، ده‌سته‌گرتنی به‌ کلاش (کاری کلاشکه‌ره).

- بۆ وینه‌ی شه‌شم (په‌پای-) = [pâipâi]، واته، دواخستن، خه‌له‌تاندن، خه‌ریک کردن.

- بۆ وینه‌ی هه‌وته‌م (مه‌یکه‌ده-) = [maikada]، واته، (مه‌یخانه).

- بۆ وینه‌ی هه‌شته‌م (په‌وکه-) = [pâkai] (په‌وکه‌ی) راسته‌ره، چونکه ئه‌م وشه‌یه که شیه‌وی کوردیی ناوچه‌ی هه‌ورامانه، ده‌نگه‌ بزۆینه‌که‌ی، به‌م جۆره (ۆ) کراوه‌ نییه، به‌لکم که‌متر کراوه‌ته‌وه (به‌واتای: په‌وچی = سه‌به‌بییه، هۆبه، ده‌بی هۆبه‌که، بوتری).

- بۆ وینه‌ی نۆیه‌م (پۆره=پوره) = [poura] به‌واتای (په‌ادا) هاتوه.

- بۆ وینه‌ی ده‌یه‌م (ده‌ودان -دیه‌که‌ی شیخ سه‌هاک) = [daodân] له هه‌ورامانی له‌هۆندا.

له شیه‌وی ناوچه‌ی به‌هدیناندا، جۆر بزۆینی‌کمان، له وشه‌ی (گوتیز= گیز، خوتین= خین) دا هه‌یه، که‌کورتیه بزۆین و چوونه‌ته‌وه به‌ناویه‌کتری داو بۆمان، هه‌یه به‌م جۆره [ui] نیشانه‌یان، دیاری بی و به‌م جۆره، ئه‌توانین ئه‌و دوو وشه‌یه‌ی که گۆیان، له ناوچه‌کانی به‌هدیناندا، جیاوازه، له‌گه‌ل هه‌مان ئه‌و دوو وشه‌یه‌ی ناوچه‌کانی سۆراندا به‌په‌ی ده‌نگسازیی دیاری به‌که‌ین:

[guîz=گوتیز] (وه‌زی-ه)

[khuîn=خوتین] (ونی-ه)

وینه‌یه‌کی دیکه‌مان هه‌یه و لاشم وه‌هایه که ئه‌م وینه‌یه، له سه‌ر پاک‌ی شیه‌وه

کوردیه‌کاندا ده‌سته ده‌که‌وی و ئه‌ویش [au]= [h]، که‌له وشه‌کانی (باو، پاو، پاوروا-دا) هه‌یه و وه‌ک ناوخن دیت.

ب- ده‌نگی ئاوازه‌دار کۆنسۆنانت:

لام وایه له پێشه‌وه باسی ئه‌وه‌مان کرد، که ئاقتیستا له ناخرو ئۆخری سه‌رو کلاوی ئه‌شکانی داوسه‌ره‌تای سه‌رو کلاوی ساسانییدا، کۆکرایه‌وه- (ئه‌وه‌ی، له ده‌س سته‌می ئه‌سکه‌نده‌ری مه‌کدۆنی و ده‌سته و پێوه‌نده‌کانی وله‌ده‌سته مه‌غۆل و ته‌ته‌ر دهربا‌ز بوو) سه‌ر له نوێ به‌په‌یره‌وی نیشانه‌کانی ئه‌لفویته‌ی پاله‌ویی، که ئه‌ویش له ئه‌لفویته‌ی ئارامیه‌وه وه‌رگیراوه. (بریتی یه، له (٤٩-٤٨) نیشانه‌یه‌ک، بۆ بزۆینه‌کان و بۆ ئاوازه‌داره‌کان) دارپێزرایه‌وه.

لێره‌دا ده‌بیته ئه‌وه له یاد نه‌ کری، که ئه‌م نیشانانه (ئه‌لف و بی-یه) جۆره به‌رگیتی پێگانه‌یه، که‌به ئاوتیستا، ده‌کری، بۆیه، زۆر نه‌بی که‌م، له‌ده‌نگه‌کانی ئاقتیستا (بزۆین و ئاوازه‌دار) کران، به‌ژیر لیه‌ی به‌رگی نوێ وه! ئه‌مه له لایه‌که‌وه، له لایه‌کی دیکه‌وه، بۆ هه‌ندێ ده‌نگ، نیشانه، له‌و ئه‌لفویته‌یه‌دا، نه‌بوو، بۆیه هه‌ندێ چیلکه بۆ هه‌ندێ پیت دروست کراو ئه‌مه‌ش له‌قه‌باله‌کانی هه‌ورامان-دا زۆردیارییه!

ئه‌وه‌ی که زۆر زه‌ق و دیاری بی ئه‌وه‌یه، که ئاقتیستای سه‌ره‌تایی ره‌وایی، له ده‌می (ماد) ه‌کاندا، ده‌نگی برناخی تیا‌دا بووه ئه‌و ده‌نگه‌ش، تا ئه‌م‌پۆ هه‌ر له زمانی کوردیه‌یدا ماوه و ئه‌ویش ئه‌وه‌یه، که له وشه‌کانی (زه‌نگ، ره‌نگ، ده‌نگ، په‌نگ، هه‌ره‌به‌نگ، هه‌نگوین، ره‌نگین،...) دا هه‌یه وله زمانی ئینگلیزی‌یدا ره‌مزی ده‌نگیه‌که‌ی [ng] یه، که له راستیدا، له تیکه و بوونی دوو ده‌نگی [n = ن] و [گ = g] دا. په‌یدا بووه واته: [نگ = ng].

ده‌نگی [O=ئ] ی تیا‌دا، بووه، که ئه‌م‌پۆ له ناو زا‌ره کوردیه‌کاندا جگه له هی هه‌ورامانی، نه‌ماوه و شوینه‌واریشی نییه.

ده‌نگی [d = د] وه‌ک به‌ریزه‌ ته‌وفیق وه‌هی، ناوی ده‌نگی [d=د] ی کلۆری پیتوه نابوو، له ئاقتیستادا زۆر دیاری و کاریگه‌ره، که‌چی له شیه‌وی کوردیدا نه‌ماوه، له لایه‌کی دیکه‌وه، له ده‌نگی [s=س] دا پتر به‌ر چاو ده‌که‌وی و ده‌نگی [ر] = [r] به‌سی جۆر خۆی پیشان داوه، که‌چی له زمانی کوردیی ئه‌م‌پۆدا، به‌ته‌واویی وه‌ک ئه‌وانه‌ی ئاقتیستا به‌دی ناکرین و ته‌نها دوو ده‌نگی ماون.

لەم لاشهوه، لە زمانی کوردیی ئەمڕۆدا دەنگی [L=l] بەزۆری و بە (دووڕهنگ) بەکار دێن، بەم دەنگی [L=l] لە ئاقیستادا نیه، لە کۆتیه هاتوته ناو زمانی کوردییهوه، ئەوه مهگەر مێژوو و روشنی بکاتهوه.

نوسینهکانی ههخامه نشیان، دەنگی [L=l] یان تیا دایه و ئەمهش، لهوه دهکات، پارس (فارس) شیوه زمانیکی تاییه تیی خۆیان ههیانوه. ههروهها ئەلفوییی ئارامیی دەنگی [L=l] ی تیا دایه و زمانی گریکه کانیس، زمانی عاره بیهش، مهغۆلیه کانیس و ته تهریش، خاوهنی ئەو دەنگه و کوردیش و کوردستانیش لهو دهمهوه و تا ئەمڕۆیش، ههر له ژیر جه وروسته مەدا، دهله زۆی. له بهر ئەوهی دەنگه که، به زۆر به تاییه تی له دینی ئیسلامی پیرۆزهوه، به سه زمانی کوردیدا، ده سپینری و سه پینراوه و پتر له مهش، دەنگی [ق] و [ح] دەنگی [ع] له ئاقیستادا، دهست ناکه وهن و ئەمڕۆش، زمانی کوردیان چه به وان و چه به دەنگی [L=l]، رازاندوه ته وه. لهو لایشه وه، ئاقیستادا دەنگی [غ]= [gh] له که ره سه کهیدا به زۆری دیا ره، بهم له زمانی کوردیی ئەمڕۆدا وشه ی و هها، که دەنگی وه های تیا دا بێ زۆر که من به ده گمه ن، دەنگی [غ]= [gh] به کار دیت، یان ده نووسریت.

به ههر حال، وا لێ ره دا، باسی ده وری ههر یه که لهو کۆنسونانته (ئاوازه دارانه) ده که م که له بنه ره ته وه ره سه نن، یان بێگانهن و حالی حازر ده وریان هه یه:

(۱) دەنگی [k=ک]

ئەمه ره سه نه و بنه ره تییه و له کوردیی و له ئاقیستادا، له سه ره تای وشه وه و له ناوه راستیه وه (ناواخن) وله کۆتایی شه وه دێ، بۆ وینه وهک:

له ئاقیستادا [kâma=کامه] که به واتای (کام=ئاوات=ئامانج=خواست... هتد) دێ. له کوردیدا، وهک، مه لا ئەحمه دی کلاشی (که یفی) ده فه رمی:

"که یفی نامه که ی ره شه ی شه کرپیز

چاپار یواناش، وه شاری ته وریز"

(مێژووی م. هه ورامان -ل- ۱۱۴۰) (مێژوو=مژ)

(۲) دەنگی [g=گ]:

ئەم دەنگیشه، لهو دەنگه ره سه نانه یه، که زمانی کوردیی و ئاقیستای پێ رازاوه ته وه، ئەمه له لایه ک له لایه کی دیکه وه، مۆزیکای ئەو وشانه ی دلگیر کردوه،

که ئەم تیا یاندا به شداره، ئەم دەنگه له سه ره تا وه و له ناواخنه وه و له کۆتایی وشه وه دیت.

وینه ی ئاقیستا، وهک:

[garmə=گه رمه]، که به واتای گه رم هاتوه.

[draoga=دروگه]، که به واتای (درو) هاتوه.

وینه ی ئەم دەنگه له کوردییدا، وهک، سه یید سادق، له قه سیده ی شای تاجی (لولاک) دا، ده فه رمی:

"فه له ک سه رگه ردا ن شو پری سه ودا ته ن

مه له ک جار و کیش خاکی ده رگاته ن

ئه نبیا و وه لی گشت ئینتیزارته ن

گشتین خریدار په ی بازارته ن"

(مژ م. هه ورامانی، ل- ۱۱۸۱)

۳- دەنگی [x=خ]

ئەم دەنگه له ئاقیستاشدا وله زمانی کوردیش بووه هه یه و له هه ردوو لایاندا، ده وریکی بالا له واتا سازییدا، ده بینه ی. ئەمیش، له هه ر دوو لادا، له سه ره تا وه له ناواخن وله کۆتایی وشه وه دێ، بۆ وینه، له ئاقیستادا، وهک:

- [xshnûta=خشنووته]، که به واتای (خۆشنوود، خۆش حال، به که یف) دێ.

(تیبینی- بۆ دەنگی [sh=ش] به کار دێن و بۆیه ئیمه ش هه ر دوو کیان به کار ده هینین).

- [daxma=ده خمه]، که به واتای (ته که مه، پاله وان، ئازا، کۆلنه ده ر، ... هتد) دێ.

- [xara=خه ره]، که به واتای (که ر=هه ر=خه ر) دێ.

- [puxdha=پوخته]، که به واتای پینجه م هاتوه.

- [raoxna=ره وخشه ن]، که به واتای (روشن) هاتوه.

(تکایه، پتو بیسته، که ئەوه تیبینی بکری، که ده وری ده نگ له وشه دا، وه ک ده نگدانه وه، مه به ست (مۆرفیم=پرگه ی واتا دار)، قه دی وشه یه.

له زمانی کوردییدا وهک، کۆزاد به گی خۆرخۆزه، ده فه رمی:

"نهکه دهینم دارنه بهردهینم بهرد
 سهردم داخ کهران، چه خاس بازیم وهرد
 ههشته کلید دا ههفتم کهرد گوشاد
 کهللهم دا بهخورد، خوردم داوه باد
 بیم وه بازرگان خپرداری دهین
 وه خه یالی خام، جهم کهردهم (ضدین)

(مژ. هه ورامانی، ل ۱۱۸۳)

۴- دهنگی [gh=غ]

ئهم دهنگه له ئاقیستادا بهزۆری هاتوووه وله سهرتای وشهوه، وهک نه هاتیبی وها
 دهرده کهوئ، بهلام (پورداود- گاتاها، انتشارات دانشگاه تهران)، وه هاما تئ
 ئه گه یه نئ، که له سه رته تایی وشهوه، له ئاقیستادا، هاتوووه بهلام زۆر که مه و بهم
 بۆنه یه وه، ده لئ:

(در سر واژه بسیار کم است)، ئهم وینه یه ش دههینیتته وه:

[ghzar=غزهر] که به واتهی (شیت، لیوه، گوجهر، دیوانه) دئ.

- [bagh=به غ]، یان [bagha=به غه]، که به واتای (به گ) ی ئهمرۆ دیت و ههروه ها
 به واتای (سهردار، دهستپۆشتوو، فه رماندار، پینگه یه نهر، سه رپه رشتیکه ر، هتد)
 دئ.

- [bangha=به نکه]، که به واتای (به ننگ، هه ره به ننگ، تلیاک=تریاک، دهوای
 سړکه ر، حه شیش، دهوای گیایی له هۆشبه ر.... هتد) دئ.

- [vanghu=هونگ]، که به واتای (نیک، باش، به هادار، به به) دئ.

- [maragha=مه ره غه]، که به واتای (مربیشک، مر، مامر، کهرگ، مورخ،) دئ.
 وینه ی ئهم دهنگه که له کوردییدا زۆر که مه، زوربه ی کاتیش وشه ی دهنگی
 [gh=غی] دار، له عه ره بیه وه وهرگیراوه، به هه رحال، له کوردییدا ئهمرۆ دا وهک مه لا
 نه جه ف ده فه رمئ:

"باری له یل نه که ی،....."

ئامانه ن یا شاه باری له یل نه که ی
 حوچه ی ده روونم جه خه م که یل نه که ی!"

مژ-هه ورامانی، ل-۱۱۷۸

زه لیلی ده فه رمئ:

"قیبله م غه مگینم،.....
 زیاد جه سان، ئیمسال غه مگینم
 به دیده ت قه سه م، دیده ی شیرینم
 جه شه ب، تا به رۆ چه م په ر ئه سرینم"

(هه مان لا په ره)

له زمانی کوردییدا ئهم وشانه به دییدا ده کرتین و نه ختی له مانه پتریش:

(دۆغ-له کی، لوری، که لهو پری، فه یلی-غار، غه بغه به، رۆغه ن-مه ره م=مه له م-
 یه غدان، غه وش، غه ره غه ره).

۵- دهنگی [ch=چ]:

له ئاقیستادا، ئهم دهنگه دهواریکی بالایی هه یه و ههروه ها له کوردییدا ئهمرۆیش دا له
 ههردووکیاندا، وشه ی زۆر هه ن، که به م دهنگه رازابنه وه. له ئاقیستادا وهک:

[chitra=چیتره]، که به واتای (چاره، شانس، نگین، بهخت) دئ.

[vachangh=فاچه نگ]، واته: وتار گوفتار، واژه، وشه، وپژه.

[vavach=فاچه چ] = [vavacha=فاچه چه] واته: (وتی، گوتی، فات، فات،
 مچاچ، واچه، واچ).

له زمانی کوردییدا ئهمرۆ دا، تابلیتیت وینه مان بوی زۆرن و له سه ره تا و ناواخن و
 کۆتایی وشه وه دیت. به م بۆنه یه وه مه هجووری فه موویه تی:

"ساقی چیش واچم، وه گشت ده رده وه
 به ناله ی په رسۆز، ئاهی سه رده وه
 شه وان تاوه رۆ، واوه یلاو رۆمه ن
 گشت جه په ژاره ی، بی باکی تۆمه ن
 سامروه ت بۆ، چاوه که ی راستم
 منیچ نه زومه ری، خواشنا سم"

(مژ-هه ورامانی، ل-۱۱۷۶)

۶-دهنگی [ج=j]:

- ئەم دەنگە لە ئاقبەستادا، لە هەرەسج جیگاگەوه بەر چاود دەکەوێ، بۆ وینە، وەک:
- [جیجیشا=jijîsha]، کە بەواتای (چیشت، خۆرشت، خۆشاو، شله) دێ.
- [جاماسبە=jamasha]، کە بەناو یەکنی لە وەزیرەکانی ئەو دەمەیه.
- [جەهیکە=jahâk]، کە بەواتای (خۆشحال، هەرزە، هەرزەکار) دێ.
- [جیشە=jîva]، بەواتای (جیشای، ژبوای، ژیان،....) هاتوو ئەمانە، کە لێرەدا، هەن، لە ناوخن و لە سەرەتاو هاتوون و بەم ئەمانتوانی، وینە کۆتایی بدۆزینەوه.
- لە کوردیی ئەمڕۆدا، ئەم دەنگە وینە زۆری هەیە، بۆ وینە: بەم بۆنەتێوه جەفاییی دەفەرمی:

"ماوا نە تووی کاو، کۆی وەفاییی
دلبههری بەری، جە ناشنایی
قوللهی قە ی قاف، ئیستیغا مەزل
جەلات، تەمەنای، من نەبی حاسل
جەردەهی هیجرت بەرد جەوانیم سەرجم
پیرم هەم پەرت، ئاما چەنی خەم"

(مژ. هەورامانی، ل-۱۱۵۸)

۷-دهنگی [ت=t]:

- ئەم دەنگی [ت=t] یە، دوو جوۆرە و ئاوازی یەکیکیان لە وی دیکە تر گیراوترە، یان، ئاوازی بەرزتر و ئەستوووترە، تا ئەوهی دیکەیان (پورداود، گاتاها-انتشارات تهران، ل-۲۴).

ئەوجا ئەو دوو جوۆرە، ئایا، دەوری (فۆنیم) دەبینن، یان هەر جیاوازیان هەیە، لە گۆ کردندا! ئەمە نە (پورداود) دەربارەیهوه، شتی وتوو، نە هەر ئاقبەستا ناسیکی دیکە. شایانی باسە بۆ ناسینیان، یان جوێکردنەوهیان لە یەکتیری، چیلکەیهک لە ژیر نەرمەکیان، دانراوه (تەماشای هەمان سەرچاوه بکەرەوه). وینەمان لە ئاقبەستاوه، وەک:

- [تەفنو=tafnu]، کە بەواتای (تا، تاو) هاتوو.
- [تەنورە=tanûra]، کە بەواتای (تەنور، تەنیر) هاتوو و هەرۆههیش بەواتای

(توون) یش دێ.

- [هەپتە=hapta]، کە بەواتای حەوت هاتوو، یان هەفت، یان هەوت هاتوو.
- [بەختە=baxta] کە بەواتای (بەخت، شانس، چارە) هاتوو.
- لە وینەکی دیکەیان، وەک:
- [تکەیشە=tkaêsha]، بەواتای (تاین) هاتوو (وچەدین).
- [تەبەیش=tbaêsha]، کە بەواتای (دژژایەتی، دۆژمانیەتیکردن، دۆژمنکاری کەردەهی) دێ.

لە کوردیی ئەمڕۆدا. دوو جوۆرە دەنگی [ت=t، ت=t] وەک دەنگ، نەک وەک مۆرفیم هەن و هەندیکیش دەبێنەوه سەر دەنگی ئەو دەنگە [ط] ی عارەبیهکە، کە بەهۆی وشە ئیسلامیهوه، هاتووتە ناوهوه. یان دەنگی [ت] ی پاش دەنگیکی بی ئاواز کە وەک وشە (دەست، سست، بەست) دا هەیە دەبیستن کە ئەم دوو دەنگە بەناویە کدا دەتوینەوه. هەرۆهه دەنگی [س] ی قەلەو کە دەکەوێتە پیش دەنگی [-و] وە، یان پیشی دەنگی [ا] وە.

بۆ وینە کوردیهکە، وەک بۆ وینە یەکەم میرزا قولی (شارق) بەختیاری دەفەرمی:

"هەقش وە دەستەن،....."

یاران ئەو شەخسە، هەقش وە دەستەن
ژەقەیدی دنیا، تەمام وارستەن
ژە جامی بادە، وەلایەت مەستەن
وینە شەشدهریش، تەمام بەستە بۆ
وہتیرە شەنە، شەیتان خەستەبۆ"

(مژ. هەورامانی، ۱۱۷۲)

- بۆ وینە دووهم، وەک ئەوهی کە لە وشەکانی (سەوزە، سەگ، سال، سامال)، بەر چاوی گۆی دەکەون.
- ۸- دەنگی [د=d]:

لە ئاقبەستادا، وینە ئەم دەنگە زۆرە، هەرۆهک لە کوردیی ئەمڕۆیش وەهائە، لە ئاقبەستادا وینە، وەک:

- [دورە=dura]، بەواتای (دوور) دیت، کەلەشیوهی بادینانیدا، (دیر) ه.

الدين ساحلی) که نوولہ بی مہرہ مو:

"کریوہی خہ یال، سہریاسی ماتہم
شادہی تاژاوه، سوپای بہ فروتہم
دیوہ لوولہی دہرد، جہ قوللہی کاوان
شہ پۆلہی شیوہن، کینہی شہ تاوان
تاتہ شگای دہروون، بلتیسہی بہ لا
سینہی پر کینہی قہ لای بہر قہ لا
سہردیی (سارہ وان)، (دالہ ہۆ) ی دلان
نہ بی (گہ زہن) بار، ہہرالہ و گولان"

(مژ. ہہورامانی. ل. ۱۱۶۰)

۱۲-دہنگی [ب=b]:

ئہم دہنگہ وہ، لہ سہرہ تاو ناواخن و کوٹایی وشہ وہ، چہ لہ ئاقیستادا، چہ لہ زمانی
کوردیی ئہم پۆدا، بہ زوری خوی پیشان ئہ دات. لہ زمانی ئاقیستادا، و ہک:

- [bar=بہر]، بہواتای (بردن)، (بہردہی)، (بر) یش بوہمان واتا، بہ کار دیت.
- [baxt=بہخت]، بہواتای (بہخت، شانس، نیوچا، چارہ، نگین، ئیقبال، برد،
مراد) دی.

- [brzat=برزت]، بہواتای (بہرز، با، سہر، ہۆر) دی.

- [bazu=بازو]، بہواتای (بازوو، بال، قۆل، بہژن) ہاتووہ.

لہ زمانی کوردیدا، وینہ بوئہم دہنگہ و ہک، دوکتور سدیق موفتی زادہی دہی دہی
مہماچۆ:

"شہمائی شہ وگہرد، سہر دیار ماوا
دلہی غہرببان، و ہشنۆت ئاوا
نہ ہہرسہر بہرزئی، سہرتہرزئی و ہردہ
رازی دہردہ دار، و ہدلدار بہرہ
وہبزی ہہر گولت، دہماخ چاخ کہردہ
وہشنۆی کاوان، دل پەرداخ کہردہ"

(مژ-ہہورامانی-۱۱۵۴، ۱۱۵۵)

۱۳-دہنگی [ف=f]

ئہم دہنگہ لہ ئاقیستادا و لہ زمانی کوردیی ئہم پۆیش، بہ زوری ہہیہ، لہ جیگا جزراو
جۆرہکانی وشہ وہ دی: بو وینہ لہ ئاقیستادا، و ہک:

- [frašhta=فرہیشتہ]، بہواتای (فرہیشتہ، پیری) دی.

- [vafra=فہفرہ]، بہواتای (بہفر، و ہفر، فہرو، و ہروہ، فہرہ) دی و ہہر بو
وینہی ئہم دہنگہ لہ زمانی کوردیدا، و ہک: (خہستہی خانہ گایی) مہقاچۆ:

"چراخم دیدہت،....."

سہ وگہ ندوہ سورمہی، دہورانی دیدہت

وہ ئہ برۆی وینہی، با ی خہ میدہت

یاخۆچۆن ہیلال، ہہق ئافہ ریدہت

وہ زولفی سیات، پەرچینی لوولت

وہ بالایی چون سہول، رہندی نہ و توولت"

(مژ، ہہورامانی، ل-۱۱۱۹)

۱۴-دہنگی [و=w]:

ئہم دہنگہ بہ پیی جیگایی و دراوسیی لہ (مؤرفیم=وشہ=پرگہی واتاداری)
واتاداردا، ہندی، بہ نیمچہ ئاوازہ دار سہرژمیر دہکری و ہندی جاریش، بہ نیمچہ
بزوین و لہ لایہ کی دیکہ شہ وہ، و ہک ئاوازہ داری تہ واوی و بان و ہک بزوینی تہ واو
سہرژمیر دہکری.

بووینہ، لہ ئاقیستادا، و ہک:

[3awra=ئہورہ]، بہواتای (ئہور، ہہور، ئہر، ئہقر) ہاتووہ.

(تیبینی: رہمزی ہہمزہ (ء) بہو بۆنہ پەوہ لہ لاتینیدا نییہ، لہ ئہلفویتی ئاقیستادا
دیاری نہ کراوہ و ئہم ش لہ سہر رپڑہوی لاتینییہ و لہ سہرہ تاشہ وہ ئہمہ مان روئن
کردوہ. بہہر حال، و تمان، ئیمہ لیرہ دا (3) سیی لاتینی لہ بریی ہہمزہ، کہ دہنگیکی
ئاوازہ دارہ [3] دادہ نیین و و ہک ئوہی سہرہ وہ).

ئہوجا لہم وینہ یہی سہرہ وہ دا ئو دہنگی [و=W] ئاوازہ دارہ.

[thwaxsha =شوہخشہ]، ئالیرہ دا، دہنگہ کہ نیمچہ بزوینہ (یان دوو دہنگ تیکہ
ون ئہوانیش (ئاوازہ داریکی (بۆر) رہنگ و بزوینیک).

[gāthwya=گاڤيا]، كه به واتاي (گاڤياي) ديت و وشه كه (گاڤا) يه.

ليږه دار، دهنگه كه بزوينه و كه وتووه ته، كوڤتايي پرگه و اتاداره كه وه (گاڤا=گاسا).

نهم وينا نه ش، زورتر له زمانې كوردېي نهمرودا هه ن و بهرچا و ده كه ون و بهم پيش نهم وې وينا نه سهر وينا هينا نه وه، پيوسته نهمه بلين، كه له سهره تاي وشه وه، ههميشه به (كوڤسوانت=ئاوازه دار) سهرژمير ده كړي.

له زمانې كوردېي نهمرودا، مه لا عومهر ره نجوورېي نهمه رمي:

"به خارانه وه،....."

قيبله م وهس، سفته م به خارانه وه
وهس جه رگم بده ن، به خارانه وه
با وهس دل مار بو، وه خارانه وه
عه رزه و وه فاو به ين، وه په يمانه وه
باهر بانو، بهو په يمانه وه
نه وا ناغافل، جه رگه ي به د و اچان
جه روي بي به ينت، جه رفي به د و اچان
له يل ناساي قه ديم، وه رچه روي جه فات
با عام بزنان، وه شهرت و وه فات
ره نجووري ره نجش، وه ره نجانه وه
هه نې، وهس دلش، به ره نجانه وه"

(مژ، ههورامان، ۱۱۱۰)

۱۵-دهنگي [ng=نگ] ي پرناخي:

نهم دوو دهنگه و ټيکه وي به به كتر يه به دوو دهنگ و واته؛ ههر دهنگي له م دووانه، بو نهمه وي ټيکه له به به كتر يه بن كه مي، له ئاوازي خوږيان ون كړدوه، بو نهمه وي نهم جوړه دهنگه نوټيه بگر نه وه و دروستي بكه ن.

نهم دهنگه ههر گيزله سهره تاي وشه وه نايه ت، بهم له ناواخن و له كوڤتايي وشه وه دين. وينا نه ي نهم دهنگه له ئاڤيستادا، وهك:

- [daingu=دهنگو]، كه به واتاي (دههان، دهم، زار،...) هاتووه.

- [banga=بهنگه]، كه به واتاي (بهنگ، ههر بهنگ، تلياك، هه شيش،...) هاتووه.

- [3angrômainyu=نهمگرؤمه ينيو]، كه به واتاي (نهمه يمن) هاتووه.

له شپوه كاني كوردېي نهمرودا، نهم دهنگه، به زورېي بهرچا و ده كه وي، بو وينا نه، وهك: (سه يدياقو ما يده شتي) مه چاچو:

"شيرين تو ټوبلي، نهمامي نهمي
سه د حه يف، كه هامراز، ياراني شه ومي
نه سه ختي چون سه نك، نه نهرم چون مومي
نه زهنگي زهنگي، نه رومي رومي"

(مژ، ههوراماني، ۱۱۱۳)

هه روه ها غه مناك، محمه د ئاغاي زهنگه نه مه رهمو:

"ميرزام سياسه نك،....."

ميرزام وه دهس تو ن، دل وه سباو سه نك
ميرزام ئاوه ردي، سياسه ت سه د رهنك
ئاخر ئاوه ردي، سه نكي سه رد وه دهنك"

(مژ، ههوراماني، ۱۱۲۸)

۱۶-دهنگي [n=ن]:

ئاڤيستانا سان دوو جوړه دهنك بو نهم دهنگه يان سازداوه بهم ودها دهرده كه وي كه له پاشا لتي پاشگه ز بوونه ته وه، چونكه دهوري نه ريزمان، نه دهنگسازي، له و جوړ كړدنه وه، وه دهست نه هاتووه و بو يه، وهك وتم، وازيان لي هينا وه.

بو نهم دوو جوړه دهنگي [n=ن] نهم وينا نه يان، هينا وه ته وه:

- [nmâna=نمانه]، به واتاي (خان و مان) هاتووه.

- [haêtumant=هه يتومه نت]، ناوي رووباره

- [nar=نهر]، (نير، پياو، مه رد).

- [nâma=نامه]، به واتاي (ناو، نام، ناڤ، نامي).

- [handâma=هه ندامه]، به واتاي (هه ندام، تن، به ژن و با).

نهم وينا نه ي سهره وه، نهمه وان، كه گوايا، دوو دهنگي [n=ن] يان ديارېي كړدوه ودهاش دهر كه وتووه، كه نهمه دوو جوړه جوړ كړدنه وه يان بي سووده، له وان هه هه بگره پي ته وه، بو نهمه وي كه زمانه كه مردوه و رو نكړدنه وه شي زورتر بو دهوري

بهراوردکردن، له گه‌ل زمانى سانسکریتییدا، که زور نزیکیه‌تی، به‌تاییه‌تی زمانى (ره‌گفتیدا) بگه‌ریتته‌وه.

له‌م رووه‌وه (ته‌ماشای: S.N.Sokolov, L.Avesta, گاساها، پورداود). بکه‌ره‌وه. ئەم دهنگه له زمانى کوردییدا، به‌زوری هه‌یه‌و جگه له هه‌ندى وشه‌یه‌ک که دهنگى [n=ن] که‌ی ده‌قترتن، له‌ئاخاوتنداو جگه له‌وه‌ی که تیکه‌ل به‌ده‌نگى [g=گ] ده‌بى و پیکه‌وه دهنگى [ng=نگ] دروست ده‌کهن، ئاوازه دانه‌وه‌ی له سه‌رانسه‌رى وشه‌کانى دیکه‌دا سانا‌یه‌ه.

بزوینه له‌زمانى کوردیى ئەم‌پو‌دا، وه‌ک، سه‌یدیى هه‌ورامى یه‌که‌م، مه‌فه‌رماو‌و:

"ئه‌ز ئۆرمۆن، مه‌کانم بى ولاتم
سه‌رو پیری، خواى گیرهن خه‌لاتم
برۆ ده‌رویش، لوۆ سه‌ه‌یرۆ وه‌تۆ
نه‌نیشته‌و، هه‌یچ وه‌لاتیونه، نه‌ساتم"

(مژ، هه‌ورامانى، ۱۱۰۶)

یان، شیخ یوسف-ی نۆسمه، مه‌ره‌مۆ:

"چیش که‌رده‌ن وه ده‌سى دلدارانه‌وه
نیش مه‌دان مه‌ره‌م مشارانه‌وه
من ئەفکار وه‌خار ژرارانه‌وه
ئه‌وان پاوه‌له‌نج وه نارانه‌وه"

(مژ، هه‌ورامانى، ۱۱۱۳)

۱۷-دهنگى [m=م]:

ئهمه دهنگىكى باوه، چه له ناو ئاقيستادا و چه له ناو زمانى كوردىي ئەم‌پو‌دا و له سه‌ره‌تاو ناواخن و كو‌تايى وشه‌وه دى.

وينه‌ی ئەم دهنگه له ئاقيستادا، وه‌ک:

- [myazda=میه‌زده]، به‌واتای (ده‌زى، مزۆ، هه‌مزۆ، ئەزى) دى.
- [marata=ته‌مه‌ردم]، به‌واتای (خه‌لك، مه‌ردم) دى.
- [mar=مه‌ر]، به‌واتای (مردن، مردار، مه‌رده‌ی) دى.

- [shama=شامه]، به‌واتای (خواردنه‌وه، نۆشین) دى.

- [dâman=دامهن]، به‌واتای (مه‌رومات به‌خپۆکه‌ر، دامداریى، ئاژه‌لداریى) دى.

- [mrav=مه‌رف]، به‌واتای (مه‌ره‌مۆ، مه‌فه‌رماوو، ده‌فه‌رمى) دى.

- [mrnk=مړنک]، به‌واتای (ده‌مه‌رینى، ده‌شپینى، ویرانى ده‌کات، له‌ناو ده‌بات) دى.

وينه‌ی ئەم دهنگه، له زمانى كوردىي ئەم‌پو‌دا، وه‌ک (شه‌مسى قوره‌يشى پاوه‌بى) مه‌فه‌رماو‌و:

"عه‌زیزم یاوا، نامه‌ت وه‌لامان
(ايضا) كولناتۆ، تۆبه‌سته‌ی زامان
تانامه‌ جه‌ده‌س، (قاصد) ستانام
وه‌ر جه‌ ئەو نامه، مه‌رگى ویم دانام
نه‌زه‌ر وه مه‌زموون، نامه‌ت گوزه‌ر که‌رد
تاوانام هانام، جه‌گه‌ردوون ويه‌رد
سه‌رکه‌رد نه‌دیده‌م سه‌یلاتى هونین
سفیدیى نامه، جه‌هون بین ره‌نگین
په‌ی كو‌له‌یلی خه‌م، منت یاد که‌رده‌ن
جه‌من خاسته‌رت، وه‌یاد ناوه‌رده‌ن
سه‌وداوه جه‌رگم، تاسیم به‌رده‌وه
زامى كو‌ونه‌و نو، تازه‌ که‌رده‌وه"

(مژ، هه‌ورامانى، ل-۱۱۱۲)

۱۸-دهنگى [y=ی]:

ئهم دهنگه له ئاقيستاشدا وله زمانى كوردىشدا، هه‌یه‌و ئەوه‌ی که له‌م رووه‌وه ده‌بى بو‌ترى، ئەوه‌یه‌ که ئەم دهنگه، له هه‌ندى جیگه‌دا، نیمچه‌ بزوينه‌وه له‌هه‌ندى جیگای دیکه‌دا ئاوازه‌داره، بو‌ وينه‌له ئاقيستادا، وه‌ک:

- [yâtu=یاتو]، به‌واتای (جادوو، فیل‌باز، سیه‌ربار، خه‌لك خله‌تین، فریوده‌ر) دى.
- ئال وگۆرپىكى دهنگسازى له نىوان دهنگى [y=ی] و دهنگى [j=ج] دا.
- [yava=یه‌فه]، وه‌ک ناوى واتايى به‌واتای (شادیى، كه‌یف، خو‌شى، گه‌شه) دى.

- [یەسنە=yasna]، بەواتای (جەژن، جیژن، پەرستان، قوربانی، لا نەو، نوێژ، وێرد) دێ.

- [shyâ=شیا]، بەواتای (شادی، کەیف، خۆشی، گەشە) دێ.

وینە ی ئەم دەنگە لە زمانی کوردیییدا، وەک: مەلاحامید ئالیجانی دەفەرمت:

"بەتانه پەرسا، پیری مەبخانە
ئایا، مەزانی، مەعنای پەروانە!
بواتم: یانی پەروانە دارۆ
سەد بسۆز وەنار، ئەرواح پسپارۆ
واتش: ئافەربین، مەعلوومەن مەسی
لەئەهلی مەستان، بادە هەوەسی
وات: وادیارە کەم ئیخلاس بووگی
واتم: نەوگ تۆ، کەس نەناس بووگی

(مژ. هەورامانی. ل- ۱۱۲۶)

لەسەرەتای وشەو، ئەگەر هات بەئاوازدەر دەژمێردرێ و ئەگەر لە جیگایەکانی دیکەدا، هات، ئەو نیمچە بزۆین لەقەڵەم دەدرێ بەپیتی جووری دراوسێیەتی!

۱۹- دەنگی [ڤ=v]:

ئەم دەنگە ئاوازدەر، لە ئاڤیستادا و لە کوردیی ئەمڕۆیشدا، هەبەو ئاوازی ئەم دەنگە زمانرازی نەرەو و دلگیرە. ئەم دەنگە لەشیووی ناوچەی بادینان و ناوچەی هەوراماندا بەزۆری هەبەو بەلام، لە شیووی سۆرانی نووسین و ئاخاوتندا، زۆر کەمە. وینە ی ئەم دەنگە، لە ئاڤیستادا، وەک:

[ڤەرەز=varez=varaz]، بەواتای (وەرزاندن، وەرزش، تیکۆشان، راهێنان، کارکردن، کۆشش کردن، وەرزنا، وەرزیتر) هاتوو.

[هافانە=hâvâna]، بەواتای (هاو، ناو، ناو، ناوان) هاتوو.

[ڤەهیشتە=vahishta]، بەواتای (بەهەشت، خۆشی) هاتوو.

[خشڤەش=xshvash]، بەواتای (شەش) هاتوو.

[یەڤە=yava]، وەک ناوی مادیی بەواتای (جۆ، یەو، یەڤە) هاتوو.

وینە ی ئەم دەنگە لە کوردیی ئەمڕۆدا، وەک: سەیدی هەورامی یەکەم مەفەرماوۆ:

"....."

نەژیفانە، مەژیفۆ، بیته، ساتی
حەیاتەمنی، حەیاتەمنی، حەیاتم
نی یاپە ی تۆ، قەرارو ژبو و تا

.....

ئەز دێفانە تۆ، ئەرشیت و سەرسام
پەکەم تۆنی، تەڤستەن موشکیلاتم"

(مژ. هەورامانی، ل- ۱۰۶، ۱۱۰۷)

۲۰- دەنگی [س=s]:

لەئاڤیستادا، لە دەنگی پتر بۆ ئەم دەنگە دانراوە، بەلام، لە وینە ی وشەسازییا جیاوازییان پیشان نەدراوە و هەروەهاش، لە زمانی کوردیی ئەمڕۆدا، لە گەشت و گۆدا دەنگی [س=s] وەک دوو دەنگ ئاوازی جیاواز بەدەستەو دەدەن، بەلام وینە ی نووسینیان جوێ نەکراوە تەو و پتر لەوێش، کەوشە ی عارەبی دەنگی [ص] دار، دیتە بەرەو، زۆرە ی نووسەرانی بە دەنگی [س] دەینوسن و یەکیکیش لەوانە، ناویە ناو، منم.

وینە مان بۆ دەنگی [س=s]، وەک:

- [سەرتە=sarta]، واتە (سارد، سەرد، سەرما، زوقم، یەخبەندان).

- [ستا=sta]، واتە (ویستاند، مردایرە، راوەستاندن، ویستا، راوەسان، ویست).

- [رەسمەن=rasman]، واتە (رەزم، جەنگ، شەر، داوا، بەزم و رەزم).

- [ئەسپە=3aspa]، ئەمە بۆ نێرە کە لە کوردیی ئەمڕۆدا [ئەسپ=3aspa] ی پێ دەوتری، بەم مێیەکی کە (مایین) ی پێ دەوتری، لە ئاڤیستادا [ئەسپا=3aspâ] ی پێ دەوتری، نیشانە ی مێ (لەوشە ی ئەسپدا)، [â=ا] یە لە زمانی کوردیییدا، وینە مان بۆ ئەم دەنگە وەک مەولانا خالید مەرەمۆ:

"قیبلەم، فیراقت....."

ئارام سەندەن، سەودای فیراقت
دل قەقنەس ئاسان، جەئیشتقاقت
ساغەم کۆی شادیم، باد وە باد شانۆ
تەمام ئینتقام، وەسلت جیم سانۆ"

(مژ. هەورامانی، ل- ۱۱۱۷)

یان شیخ عهبدو ی دیوانه مه‌فاچۆ:

"دادی من جه دهس، گهردوونای گهردوون
خواجه وست وهشام، غولام وست وهتوون
سککه م سفید کهرد، جه داخی خالید
نه نیشتم جه سایی، به داخی خالید"

(مژ. هه‌ورامان، ل ۱۱۱۸-۱۱۱۹)

ئه‌مانه‌ی سه‌روهه، وینه بوون، بۆ دهنگی [س=s] که بهرامبه‌ر به‌و دهنگه [س=s] ی
ثاقیستایه، که له سه‌روهه ده‌می باسمان خستوه‌ته سه‌ری.

له زمانی کوردیییدا، جۆره ده‌نگی‌کی دیکه نزیك به‌و دهنگه، به‌م نه‌ختی قه‌له‌وتر له
ئاخواتن به‌ر گوئ ده‌که‌وئ، به‌م، وینه‌ی نووسینی (جگه، له (ل) ی عاره‌بی) بۆ دیاری
نه‌کراوه و له‌و جۆره‌ش وه‌ک: وشه‌کانی (سه‌گ) و (سه‌د) و (سه‌وزه) و (سال) و
(سامال) و... هتد. ئه‌مانه [س] که‌یان، وه‌ک قه‌له‌وتر، گو بکریت، وه‌هایه.

۲۱- دهنگی [ش=]، [ش=sh].

ئه‌م دهنگه له ثاقیستادا وله‌زمانی کوردیییدا، به‌زۆری هه‌یه و به‌ر چاو ده‌که‌وئ،
وینه‌مان له ثاقیستادا، وه‌ک:

- [ushtra=ئوشره]، که به‌واتای (وشر، شتر، حوشر، ...) دئ.

- [ranjishta=ره‌نجیسته]، که به‌واتای (ره‌نجده‌تر) دئ.

- [tishtrya=تیشتریه]، واته (تیر، ئه‌ستیره، هه‌ساره، ستاره).

- [shyâ=شیا]، واته: (شاد، وه‌شی).

(تیبینی: بۆ ئه‌م دهنگه له ئه‌لفوییه‌که‌یدا سئ وینه‌ی نووسینی هه‌ن و له
دهنگه‌کانیشتدا دوو دونگ هه‌ن، به‌م جیاوازییان، دیاری نه‌کراوه و لام وه‌هایه،
نه‌توانراوه، له یه‌کتیری، له رووی زمانناسییه‌وه ناوونیشانی هه‌ر یه‌کتی له‌وانه جوئ
بکریته‌وه).

وینه‌ی ئه‌م دهنگه له زمانی کوردیییدا، وه‌ک عه‌بدولله به‌گی هه‌ورامان، مه‌ره‌مۆ:

"یاران هامسه‌ران، ئیشه‌و خاوئ دیم
جه زبندانی تار، عه‌جه‌ب خاوئ دیم"

نازادیی وه‌ته‌ن، هه‌ورامانم دیی
ئیاخانای چۆل، کۆسالانم دیی
وه‌نه‌وشه‌ی وه‌ش بۆ چنوو‌ر جه‌هه‌ردان
ئامانه‌ خاوم په‌ی بارۆ ده‌دان
ریحان په‌لش دیز، شه‌ست په‌ر، جه‌باخان
سۆسه‌ن و نه‌سرین، شه‌وبۆی ئیاخان

(مژ، هه‌ورامان، ل ۱۱۰۴)

۲۲- دهنگی [ز=z]:

ئه‌م دهنگه، هه‌روه‌ک له ثاقیستاشداو له کوردیشتادا، هه‌ن و ده‌نگ ده‌ده‌نه‌وه. له
ثاقیستادا، ئه‌م دهنگه وه‌ک:

- [zyâ=زیا]، به‌واتای (زیان، زه‌ره‌ر، خه‌ساره‌ت) دئ.

- [zairita=زیریته]، به‌واتای (زه‌رد) دئ.

- [varz=فه‌رز]، به‌واتای (راهینان، وه‌رزاندن، وه‌رزنا، فه‌رزنا) دئ.

- [zâzâta=ئازاته]، به‌واتای (ئازاد، سه‌ره‌به‌ست) دئ.

- [zavrzika=ئه‌فریزکه]، واته (ته‌مه‌ل، بیکار، ته‌وه‌زهل، نه‌قه‌رزنده، نه‌وه‌رزیا).

شایانی باسه، ئه‌م وشه‌یان به‌م جۆرش نووسیوه و ده‌نوو‌سری (مه‌به‌ستم
ثاقیستاناسانه): ئه‌مه‌ش وینه‌یه‌کی دیکه‌یه‌تی:

- [zavarzika=ئه‌فه‌رزیکه] = (پورداود، گاساها-انتشارات دانشگاه تهران).

وینه‌مان، بۆ ئه‌م دهنگه له زمانی کوردییی ئه‌مه‌رۆدا، وه‌ک می‌رزا شکرله دیناروه‌ند
(فه‌لییه‌کانی پشتکۆ) ده‌فه‌رمی:

"دلا هاگوزه‌شت،....."

خۆشی وشادی و زه‌وق، سالان ها گوزه‌شت
ماجه‌رای پیری دیت، چه ره‌نگی ره‌شت!
کام بی وه به‌رگ، خه‌زان که‌رده نه‌شت
سپید پۆش بیه‌ن، سه‌رتاپای بالام
نه‌په‌سه‌ند بیه‌ن، قوماشی ئالام

.....

خاسه نازاران، ئەوسا منەتبار

ئیسە لە روخسار، پیرم بیەن بیزار"

(مژ، ھەورامان. ۱۱۲۳)

۲۳-دەنگی [r=]:

ئەم دەنگە، لە ئاقبەستادا ھەبە و لە ھەندێ سەر چاوەشدا، دەنگی [r] یەکی دیکە ھەبە و بەم، وەک [r] یەکی، نەناسراو چە لە وشەدا و چە لە رووی جیاوازییەو ھەبە یەکتەری، یان ئەو ی کەوا لە مەیدانی دەنگسازیبیدا. لە زۆریە بەرھەمی ئاقبەستاناساندا ھەر بەدەنگی لە قەلەم دراو و ئەویش، وەک دەنگی نەرم کە لە گۆرەپانی دەنگسازیبیدا دەنگی دێ.

بەلام لە زمانی کوردیبیدا، دوو دەنگە [r=]، [r=] ھەن و ھەریەکی لەوانە، دەوریان لە مۆرفیم دروستکردندا ھەبە. بەھەر حال، لە ئاقبەستادا، وەک:

- [raoxshna=روخشەنە] بەواتای (روشن) دێ.

- [mâtra=ماترە]، واتە (دایک، ئەدا، دالک).

- [pitar=پیتەر]، واتە (باوک، تاتە، باو، باب).

- [baivar=بەیفەر]، واتە (دەھزار، بیتەر).

- [3âtr, 3âtar=ئاتەر]، واتە (ئاگر، ئایر، ئادیر، ئار، ئادر، ئاتەش، ئاور).

- [rtaun=رتەون]، واتە (راست، رێک، بێ درۆ، ھەقق، داد).

- [burî=بورى]، واتە (بوو، دوو لە مەند، ببی، بووگە، ھتد).

- [sura=سورە]، واتە (زۆر، ھێز، قوووت).

لە کوردیبیدا، وینەمان، بۆ ئەم دەنگە، دەبێ بکریت بە دوو بەشەو واتە، بەم جۆرە: بەشی (ئەلف) دەنگی [r=] و بۆ وینە: سە یاقوی مایەدشتی دەفەرمی:

"شیرین تۆر تاکەى،....."

دلداری دیرین، شیرین تۆرتاکەى

بێ مەیلی تا چەند، جەفاو جەور تاکەى

عوومر تەمام بى، شەرت و سەور تاکەى"

بۆ بەشی (بێ) کە دەنگی [r=] ی قەلەو، وەک: ھەر لە ھەمان قەسبەدا، سە

یاقو دەفەرمی:

"شیرین تۆتۆبلی، نەمامی نەومی

سەد حەیف، کە ھامراز، نەمامی شەومی

نەسەختی چون سەنگ، نەنەرم چون مەومی

نە زەنگی زەنگی، نە رۆمبى رۆمى"

(مژ، ھەورامان، ھەمان لاپەرە)

بەلێ، وتمان کە ئەم دوو دەنگە، ھەر یەكەیان، بۆ خۆی (فۆنیمە) واتە، توانای ئەو یان ھەبە کە لە مۆرفیما، واتا بگۆرین، بۆ وینە:

- [kar=کەر]، کە بەواتای (کەر) دێ.

- [kar=کەر]، واتە (کەر، ھەر، خەر).

- [mir=مەر]، واتە (مەرشک، مامر، کەرگ).

- [mir=مەر]، واتە (دژ، پێچەوانە، دۆژمن).

- [bôr=بۆر]، واتەرەنگی (بۆر).

- [bôr=بۆر]، واتە (بەزاندن).

۲۴-دەنگی [z=]:

لە دەنگە خۆش ئاوازهکانە، کە ئاقبەستا و کوردی پێ رازاوتەو. ئەم دەنگە لە سەرتاو لە ناواخن ولە کوتاییبیەو دێ. وینەى ئەم دەنگە لە ئاقبەستاو وەک:

- [znâtra=ژنارتە]، کە بەواتای (شناس، ناسیاو، زانراو) دێ.

- [znu=ژنو]، بەواتای (ئەژنو، زانو، زەنگ، زەنگۆل).

- [yaozda=یەوژدە]، بەواتای (پاگژکردن، پاک کردن، دروستکردن، پاک کەردەى، دروستکەردەى، جوشدای، ھتد) دێ.

- [duzâpya=دوژاپیە]، بەواتای (دژوارەری، سەختەری).

- [z=ژ]، کە بەرامبەری (ژ، ژە، ج، جە، لە).

- [ghzar=غژەر]، بەواتای (گەژەر، غەجەر، گوجەر، شیت، لیو، دیوانە، ھەرزە،...) دێ.

لە کوردی ئەمڕۆدا، وینە بۆ ئەم دەنگە وەک حەسەن بەگی میکایلی مەفەرماوۆ:

".....
ستاره‌ی زوحه‌ل فیتنه‌ی زه‌مانه
جه‌للادی خوینریش، خویش و بیگانه
دلّه‌ی عاشقان، قیمه‌ی که‌باب‌کهر
جای بیژنه‌ن نه‌جای نه‌فراسیاب‌کهر"

(مژ، هه‌ورامان، ل. ۱۱۴۰)

هه‌روه‌ها، میرزا قولی (شارق) به‌ختیاری، مه‌ره‌مۆ:

"هه‌قش وه‌ده‌سته‌ن،.....
یاران‌ئو شه‌خسه، هه‌قش وه‌ده‌سته‌ن
ژه‌قه‌یدی دنیا، ته‌مام و ارسته‌ن
ژه‌جامی باده‌ی، ویلایه‌ت مه‌سته‌ن"

(مژ، هه‌ورامان، ل. ۱۱۷۲)

".....
ژه‌وه‌سواسه‌ی نه‌فس، نه‌که‌ی ئه‌ندیشه
نه‌خلی کیبرو‌حیرس، که‌نۆت ژه‌ریشه"

(هه‌مان سه‌رچاوه)

۲۵- ده‌نگی [h=ه]:

ئهم ده‌نگه‌ له‌ ئاڤیستادا، هه‌یه‌ وه‌ک (ئاوازه‌دار) و وه‌ک بزوین، له‌ ئاڤیستادا، وه‌ک
ئاوازه‌دار له‌ سه‌ره‌تاوه‌ دیت و به‌س (هه‌روه‌ک، وه‌هام بۆ ده‌رکه‌وتووه‌). به‌لام له‌ زمانه‌ی
کوردییدا له‌ سه‌ره‌تا و له‌ ناواخن و له‌ کۆتایشا دیت.

له‌ ئاڤیستادا، به‌م جووره‌ دیت.

- [هه‌نکه‌نه‌=hankana]، که‌ به‌واتای (هه‌نگ) دیت.

- [هه‌نه‌ره‌=hunara]، که‌ به‌واتای (هونه‌ر) دیت.

- [هاڤه‌نه‌=hâvana]، که‌ به‌واتای (هاو‌دن) دیت.

- [هه‌ندامه‌=handâma]، که‌ به‌واتای (ئه‌ندام، به‌ژن و با) دیت.

- [هه‌پته‌=hapta]، که‌ به‌واتای (هه‌فت، هه‌وت) دیت.

له‌ زمانه‌ی کوردییدا ئه‌م‌پۆدا، وه‌ک میرزا شه‌فیعی جامه‌پیزی مه‌فه‌رماوۆ:

"هامسه‌ران جارئ،.....
رام‌که‌فت وه‌گوزه‌ر، دره‌ختیک‌ جارئ
ده‌رخت‌چی دره‌خت، قامه‌ت‌چنارئ
به‌رزئ به‌هه‌ره‌مه‌ند، ساوای مه‌ن‌دارئ
سه‌رجه‌که‌شکه‌ن، هه‌فته‌مین و به‌رد
ریشه‌ی پانه‌خت، زه‌مین مه‌حکه‌م‌که‌رد
واتم: پیره‌دار، مه‌ننه‌ی هه‌زار‌سال
شه‌رحیک‌جه‌ی ده‌وران، باوهر وه‌خه‌یال
خه‌یلئ زه‌مانه‌ت، جه‌ویر ئاوهرده‌ن
شادیت وه‌ زه‌مان، کام‌شاهان به‌رده‌ن"

(مژ، هه‌ورامان، ل. ۱۱۲۱)

۲۸- ده‌نگی [ئ=3]:

ئهم ده‌نگه‌ له‌ ئاڤیستادا، دیاریی نه‌کراوه‌ زماناسه‌ کورده‌کانیش، له‌م رووه‌وه‌ لایان‌له‌
فه‌ره‌نگی ده‌نگ‌سازیدا، لئ نه‌کردووه‌ته‌وه‌ و وه‌ک به‌ده‌نگیان نه‌زانیبی وه‌ها ده‌ر
ده‌که‌وی.

له‌ زمانه‌، ئه‌ورووپاییه‌کانیشدا، به‌رچاوی گوی ده‌که‌وی، به‌لام ره‌مزبان بۆ دانه‌ناوه‌،
بۆ وینه‌:

(ئارم)، (بارم).

ئهم دوو وشه‌یه‌، هه‌ر دووکیان ده‌نگی [â=آ]یان تیداوه‌ و به‌م وه‌ک یه‌ک گۆ نه‌کراون،
واته‌: ده‌نگی به‌شی یه‌که‌میان دوانن وه‌ی دووه‌میش یه‌کیتکه‌ و جیاوازه‌ له‌وانه‌ی
سه‌ره‌وه‌. واته‌:

- [ئارم=ئام=3ârm]، واته‌ (قۆل، بال، ده‌سی کورسی، چه‌ک، هتد).

- [بارم=بام=bârm]، واته‌ (خه‌میره‌ی بیهره‌).

- [هارم=هام=hârm]، واته‌ (زیان، خراپه‌، ئه‌زیه‌ت).

بیگۆمان، گویچه‌کی زماناس، ئه‌وه‌ وه‌رده‌گری، که‌ وینه‌ی یه‌که‌م ده‌بی ده‌نگی
(هه‌مزه‌)ی له‌به‌رده‌مدایی، ئه‌وجا، ده‌نگه‌ بزوینه‌که‌ [â=ا]، مافی خۆی ده‌دریتتی.

به‌م پێیه‌ی سه‌ره‌وه‌، ئیمه‌ وه‌ک کوردیک، مافی ئه‌وه‌ به‌خۆم ئه‌ده‌م، که‌بۆ ئاڤیستا و بۆ

زمانی کوردیش، دەنگی [ئ=3] بخەمە ناولیستە ی دەنگسازییەو و وینە ی ئەو دەنگەش، ھەرەک نووسرا- (نەختی لە پیتشەو) ژمارە ی (3) ی لاتینییە، واتە دەنگی [ئ=3] و بەم جۆرە، دەبێ بەھەندی وشە ی ئاقیستادا، کە لە مەو بەر، ھاتە بەر پەرە ی باسمانەو، پڕۆینەو، بۆ ئەو ی وینە ی دەنگییان، کە لە ھەرھەنگدا یە راست بکەینەو، واتە:

- (aspa) = (ئەسپە) دەبێ بەم جۆرە رەمزی دەنگی بۆ بکری [ئ=3aspa=ئەسپە].
- [ئەھورە=3eahura 3]، واتە، خوا.
- [ئەسپا=3aspa]، واتە (مایین).
- [ئازاتە=3âzâta]، واتە (ئازاد).
- [ئەپەرە=3apara]، واتە (لەپاش).
- [ئەمە=3ama]، واتە (زۆر).
- [ئەنتەرە=3antara]، واتە (لەژیر، ژیر).

لە زمانی کوردیییدا، ئەم دەنگە لە سەرەتای وشەو بەزۆری دیت و زۆر کەمیش لە کۆتایی وشەو، بەلام لە ناواخنی وشەو، بەرچا و ناکەو، بۆینە، سەیدا ھەورامی یە کەم مەفەرماوۆ:

"ئەز ئۆرمۆن مەکانم بێ و تم
سەرو پیری، خوای گیرەن خە تم

.....
جەنۆ ئاخ و خەمۆ، من پە ی نیشاتن
سیواو ئاخۆ، نیۆ هیج دەسە تم
نیشات ئەر میر ومە ی، پەرسە دادم
شکات وتۆن، شکات وتۆن، شکاتم

.....
ئەز ئەر دێشانە تۆ ئەر شیتت و سەرسام
پە کەم تۆنی، تەفستەن موشکیلاتم
تەمەم بەستینەن، ئاچال و زەنجی
کە دە ی چا، کەوسەری، ئاوۆ حەیاتم

.....

تە ھەرزا، دە ی زەکات و نازەنینیت
ئەزیچ، دەرویش وتە، سا، دە، زەکاتم"

(مژ، ھەورامان، ل ۱۱۰۷)

ئەنجامی ئەم بەراوردە.

بە پیتی بەراوردکاریی رەوا یە، کە بلتین:

ا- دەنگەکانی [ب] و [پ] و [ف] و [و] لە رووی کانگاوە، زۆر زۆر لە یەکتربەو
نزیکن، بەجۆری، کە ئەمانە، لە ناوچە یە کەو، بۆ ناوچە یە کە دیکە و لە شیتو
زاریکەو، بۆ ئەو ی دیکە، جیتگای یە کتری دەگرن، بۆ وینە:

(ئاپ، ئاو، ئاف) یە ک و اتا ئە بەخشن، بەم ئاوازی کۆتایی ھەر یە کە یان نەختی
لە ویتەرەو، جیاوازە.

ب- دەنگەکانی [ژ] و [د] و [پ] و [د] و [ت] و [ج] لە رووی کانگاوە،
لە یەکتربەو زۆر نزیکن، بەجۆری، لەوشە یە کەو، بۆ یەکتیکی دیکە و بە پیتی وەچەزار،
یان شیتو زار، جیتگا گۆرکی دەکەن.

ج- بۆ دەنگەکانی [ژ، د، پ، ت] لە ریتنوسی کوردیی ئەمپۆدا، لەسەر ریترو ی
عارەبیی وینە ی بۆ دانراو و بۆیە، ھەر لەسەر ریترو ی عارەبیی، لەنووسیندا، دەرۆن.

د- چەند شیتو یە ک- بۆ دەنگی [ت] دیاریی کراو، وە ک (رەمز) بەم لەوشە دا و جۆری
جیاوازی دەنگە کە ی لەم تا ئەو، لە ئاقیستادا، شوینەواری نییە لە کوردیی
ئەمپۆشیدا، ھەر تەنھا باوەر بە یە ک دەنگی [ت] ھە یە و ناسراویشە.

ھ- پتر لە دەنگی بۆ [س=س] لە ئاقیستادا، دیاریی کراو و بەم جۆری جیاوازییە کە یان
نارۆشنە، لە گەل ئەو شیدا، لە کوردیی ئەمپۆدا، دوو جۆرە دەنگی [س=س] ھەن و
دەنگی یەکتیکیان قەلەوترە لەو ی دیکە یان و ئەویش بە پیتی جۆری دراوسیتیانی لە
دەنگ، لە بەرو دوایەو.

و- رەمز بۆ دەنگی ھەمزە دانەنراو و سەرژمێریش بە دەنگ نە کراو و ھەر وەھا لە لایەن
زمانە ئەو روپاییە کانی شەو، ھەر ناوی نە براو.

ز- دەنگی [L=l] بە قەلەو لاوازیەو، ھاتوونە تە ناو زمانی کوردییەو و لە بەر بەسەر

چوونی ماوه‌یه‌کیی زۆر به‌سه‌ر مانه‌وه‌یدا، لایه‌نیکی فراوانی له زمانی کوردیی
 ئەم‌مۆدا گرتووه، به‌لام له ئاڤیستادا ده‌نگی وه‌ها نییه!

ح- ده‌نگی [ح] به‌زمانی کوردیی بی‌گانه‌یه، به‌لام چه‌ند وشه‌یه‌ک له زمانی کوردیییدا
 جی‌گایان داگیر کردووه، هه‌روه‌ها ده‌نگی [ق] ش.

ت- له ئاڤیستادا، یه‌ک جوۆره ده‌نگ بو ده‌نگی [ر=r] دیاری کراره، به‌لام له زمانی
 کوردیییدا، دوو مۆرفیم هه‌ن و ئەوانیش ده‌نگی [ر=r] ی لاوازه ده‌نگی [ر=r] ی
 قه‌له‌وه.

ی- ده‌نگه‌کانی [س] و [ت]، به‌ته‌نیشته‌یه‌کتیه‌وه، که‌می له ئاوازیان که‌م ده‌که‌ن.

ک- ده‌نگه‌کانی [ژ=z] و [ج=j]، له‌به‌رنزیکی کانگیان، هه‌ندی جی‌گا گوژی ده‌که‌ن،
 هه‌روه‌ها له ته‌ک [چ=ch] [چ=ch] شدا.

ل- ئەو ئەلفوبییه، که ئاڤیستای پێ نووسراوه‌ته‌وه، ناتوانی ته‌واو ده‌نگه‌ دیرینه‌کانی
 ئاڤیستای می‌خی به‌ده‌سته‌وه‌ بدات و بۆمان هه‌یه‌ بلتین، که ئەوه‌ی ئەم‌مۆ له‌به‌ر
 ده‌ستدایه. ده‌نگی زۆری ون کردووه.

(دوو) هه‌ندی چاوگه‌ وشه‌ی ئاڤیستایی:

- [زه‌ف=zav]: بانگ کردن، گازکردن (چرینی خودایی، دینی)، (زاف که‌رده‌یی)
 له‌م چاوگه‌وه، وشه‌کانی [زوزف=zuzv] و [زفâ=zvâ] ی هه‌روه‌ها
 وشه‌ی [زه‌فزه‌ف=zav zav] یشی لی دروست ده‌کری. ئەمانه، جوۆره چرینیکی خودایی
 و (خورپه) شی پێ ده‌وتری.

- [به‌فه‌=BAV-A=bava]: که به‌واتایی (هاتن، ده‌سکه‌وتن، وه‌رگرتن،
 ده‌ستگیربون) دی و بۆ کاروباری (قازانج=سود) وشه‌ی (ده‌سکه‌وت=سود) به‌کار
 دی. ریشه‌ی ئەم وشه‌یه [بفه‌=bva] یه.

له‌م چاوگه‌، وشه‌ی [بوته‌=BUTA=BU-TA] دروست ده‌بی که‌شیه‌یه‌کی رابردوو
 ده‌که‌وتیه‌ به‌ر چاو به‌م تاییه‌تیه، به‌ (پارتیسه‌پل=participl) له ئینگلیزیدا.

- [دا=dâ]: که‌به‌ واتای (دان=پیدان) دی. هه‌روه‌ها به‌واتایی (دانان) وه به‌واتای،
 داهینان) یش دی.

- [که‌نه‌=kana]: به‌واتای (که‌ندن، هه‌لکه‌ندن، هۆرکه‌نه‌ی، که‌نه‌ی، کای، کپیلان)
 دی.

- [نیشه‌د=nî-shad]: به‌واتای (دانیشتن، نیشه‌ته‌یه‌ی) دی.

- [سرف=svr]: یان [سروه‌=sruta]: به‌واتای (سروه، سه‌رفه، بیستان) دی.

- [به‌ره‌=bara]: به‌واتای (هه‌لگرتن، بار کردن) دی.

- [سته‌=ste]: به‌واتای (ویست، ویستان، وه‌ستان) هاتووه و له‌م وشه‌یه، قه‌دی
 رانه‌بوردووی وه‌ک [هه‌یشه‌ته‌ی=hishtati] دروست ده‌کات، که به‌واتای (ده‌وه‌سته‌ی،
 راده‌وه‌سته‌ی) دی.

- [تره‌س=tras]: به‌واتای (ترسان، ته‌رسان) دی. ئەتوانین، ئەم وشه‌یه وه‌ک (ناوی
 کارا) وه به‌م جوۆره [تراسه‌یه‌=trâsaya] به‌کار به‌یتین، که به‌واتای (ترسینه‌ر، یان
 ترسناوه‌ر، ترسه‌ینه‌ر) دی.

- [پرسه‌=prsa]: به‌واتای (پرسین، پرس، گو کردن، ئاخوتن، پرسای) دی.

- [یه‌زه‌یه‌سه‌=yasa=yaza]: ئەم وشه‌یه، به‌واتای (په‌رستن، پارانه‌وه، جه‌ژنکردن،
 وێردکردن، په‌رسته‌ی، جه‌ژنکه‌رده‌ی، وێردکه‌رده‌ی، قوربانی دان،.....) دی.

- [سه‌نه‌ه‌=sanha]: به‌واتای (گو کردن، گوتن، واته‌ی، قاچه‌ی، قاچه‌قاچ) دی. له
 جی‌گایه‌کی دیکه‌وه باسی دی.

- [خشه‌یه‌=xshaya]: ئەم وشه‌یه، به‌واتای (حوکمکردن، ده‌ست به‌سه‌ر داگرتن،
 ده‌ست رۆیشتن، ره‌ویه کردن،.....) دی. یان به‌واتای (شاهی کردن) دی.

- [ده‌یسه‌یه‌=daisaya]: ئەم چاوگه‌ به‌واتای (بینین، دیتن، دیه‌ی) دی.

- [هه‌چه‌=hacha]: به‌واتای: (گوپرایه‌لیکردن، به‌گوته‌کردن، شوپینه‌وتن،
 شوپنه‌وته‌ی، به‌گوشکه‌رده‌ی، هه‌چه‌که‌رده‌ی،.....) دی. له کورده‌واریدا، بۆ
 (ولاخ=که‌ر=خه‌ر=هه‌ر) به‌کار هاتوه به‌تاییه‌تی بۆ لی‌خوڕین. هه‌روه‌ها بۆ یه‌کیکی
 (ترسنۆک و زه‌لیل) یش به‌کار دی، کاتی که هه‌چه‌ی ده‌که‌ن!

- [ژیفه‌=جیفه‌=jîva]: به‌واتای (ژینکردن، ژبوای) = (ژیفای) دی.

- [جه‌سه‌=jasa]: ئەم چاوگه‌ به‌ واتای (یه‌ت، دیت، یت، می، یه‌سه، دیه‌یت) دی.

- [گرز=grz]: ئەم چاوگه‌ به‌واتای (گریه‌کردن، گرز، که‌وه‌نه‌که‌وته‌ی، گراوای) دی.

- [قه‌س=فه‌ز=vaz=vas]:

ئەم چاوگه‌ به‌واتای (خواستن، فاسته‌ی، واسته‌ی، خاستن، خوازیینیکردن) دی. ئەم

چاوگه، له ریشهی [ئوس=us] هوه دروست کراوه.

- [vrnav=قرنهف]:

ئهم چاوگه بهواتای (ههلبژاردنڤ قهرچنیهی، هۆرچنیه، قهره، هقهچنیهی) دئ. ئهم وشهیه، له ریشهی [فرونو=vernu] هوه دروستکراوه وهک چاوگی شیوهی دیکه [فهر=var] ه،

- [zan=زهن]:

ئهم چاوگه بهواتای (زایین، زای) دئ. وشهی (زههی) له شیوهی ههورامانیدا، بۆ بهشی دهرهوهی، بهشی زایینی (مانگا) بهکار دئ. که بهواتای جیگای زاین دئ.

- [hunav=هونهف]:

ئهم چاوگه بهواتای (گوشین، ووشین، فشاردان، فشارای،.....) دئ. ریشهکهی [هونو=hunu] ه.

- [manzada=مهزدهه]:

ئهم چاوگه بهواتای (هاتنه بیر، یاد کردن، یادکهردهی، ویرکهردهی، هۆش نامای) دئ.

- [kr=کر]:

ئهم چاوگه بهواتای (کردن، کرن، کهردهی) هاتوو. ههر لهم چاوگهوه، چاوگی [چهر=char] یش ههیه وههر ههمان واتا دهبهخشی. ههر لهم چاوگهوه، وشهی [کهرشقی=karshvî] دروست بووه، که بهواتای کیلان دئ، یان (ههلهکندن = هۆرکهندهی) دئ. له ههمان ریشهوقهدهوه، وشهی [کهرشقهه=karshvar] هاتوو وهک واتای (کیشهور) دهدات، له فارسیدا، بهو مهبهستهی که مهرجی (سنوری) دیاریبیکراوه، ههلهکندراوه، له لایهکی دیکهوه، وشهی [کهرشقهه=karshvan] یش ههیه، که به واتای خاوهن کیتلگه دئ.

له کوردیدا، وشهی (کشتکهر، کشت وکالکهر، تهرهکالکهر) بهواتای وشهی (کهرشقهه) ی ئاقبستایی دئ. یان ههر له کوردیدا، توانای ئهوه ههیه که بووترئ: (کشتهوان، باخهوان، تهرهکالهوان، وهرزیر، رهنجدهر). ئهم چاوگه و ئهم قهدهو ئهم ریشهیه، که لهم وشهیهداوبه هۆیهوه چهندان وشه دروست دهبن، دوو دهوری ههیه و بهکیکیان، وهک چاوگهی کاری سهروهوه دووهمیان وهک (کاری یاریدههر) لهگهله

ههندی (ناو)، (ئاوهلناه)، (ئاوهلکار) دا بۆ ئهوهی بهرهو دهوری (کار) بیانگۆردئ.

کاری رانهبردوو ههر لهم چاوگهوه [کرنهوتی=krnauti]، که بهواتای (دهیکات) دئ و له ئینگلیزیدا، دهکاته (makes). (باله پارچهکانی ئهم وشهیه، وردبینهوه که بزاین چی بهسهردیت!) [KR-NAU-TI]، واته بریتی یه، له چاوگی وشهکهوه له ناویهندی و لهپاش بهندی. زمانناس ئهگهر لییان وردبیتتهوه توانای ئهوهی دهی، که ههریهکی لهو بهندانه، ناو بنئ!

- [mrav=مرهف]:

ئهم چاوگه بهواتای (گوتن، وتن، واتای، قاته، قچه، ئاخواتن، ئاخفتن، بیژان، واچه، وته، واته، ویژان،....) دئ. له بنهردادا، له قهدهی (مرو=mru) وه هاتوو، بهکار هاتنی ئهم قهدهو چاوگه، تهنها له ناوهروکی (سهرنجام وبارسان) دا ماوه و لیتهدا، زارای (سهرنجام) (و یارسان) هاته پیتشهوه بۆیه، بهپیوست دهزانئ، که نهختی دهریارهیا نهوه بوتئ (بۆ ئهمهش، تهماشای پهراویز بکه). (۹)

- [mrnk=مرنک]:

ئهم چاوگه له قهدهی [مرن=mrn] هوه دروست کراوه و بهواتای (مردن، مهردهی) دئ. ئهمیش لهقهده [مر=mr] هوه هاتوو. ئهم قهده بهواتای (بهروه مردن، ناتوانی نهمرئ، دهبی بمرئ) دئ و وشهیهکی دیکه ههیه، یان نامزای نهفی، ئهگهر خرایه پیشیهوه، ئهوکاته، واتای وشه نوویهکه رۆشنتر دهبی و بهم جۆره:

- [mr=مر]: بهروه مردن (مرۆ) لهمهوهیه

- [amr=ئهمر]: واته (نهر، جاویدان).

- [stâ-s=ستا]:

ئهم چاوگه بهواتای (وهستان، راوهستان) هاتوو، بۆ بهراوهردکردن و ئاگاداری له وهی که بهند سازی چه کاریک دهکات:

- [stê-s=ستهزنت]: که بهواتای (ههلساونهتهوه، ههلساونهوه) که بهرامبهری له ئینگلیزیدا، دهبی به:

(زهی ستود ئهپ=they stood up).

- [h =ئا]:

ئەم چاۋگە بەواتاي (نیشتن، نیشتهی، دانیشتن، دانیان، دانان) دى. ھەر لە ئاقىستادا، وشە (چاۋگ) يىكى دىكەمان، بەھەمان واتاۋە ھەيەۋ ئەۋىش [nishad=ه]، (لە پىشەۋە، باسماڭ كرى).

لەم روۋەۋە، بۆكىشەي بەراۋردكارىي، با لەم وشەيە، كە كەرسەيەكى پىك ھىناۋە، وردىيەنەۋە:

- [âhânti=ئاھانتەي]، كە بەواتاي (دادەنیشتن، نىشارە، نىششا، نىشارە) دى. ديارە (چاۋگ لە گەل راناۋە لكاۋەكەي دوۋەمى كۆ).

- [mada=مەدە]:

ئەم وشەيە، بەواتاي (مەس) دى. ئەم جۆرە بەكار ھىنانەش، بەھۆي دۆشاۋى (ھەۋم=ھەرەبەنگ) ھەيە، - (لە لايەكى دىكەۋە، بەدرىزى باسى ھەۋم كراۋە). بەشىۋەيەكى دىكە، ئەم جۆرە مەستىيە، ھى عىشقى خودايە، كە بەھۆي دۆشاۋى (ھەۋم) ھەۋە نرىك لە خوا دەبىتەۋە!

گومانى تىدانىيە، چونكە (ۋلات، نىشتمان)ى مادەكان، كەفەسەرە، بەرەزو مېۋە دەيم ودارى تىرۋە، ۋەھا لە قەلەم دەدرى، كە لەۋ كاتەدا (ۋاين=شەراب) ھەبوۋىي و قەبالەكانى ھەۋرامانىش، كە لە دەمى فەرھادى ئەشكانىدا، نووسراۋن باسى رەزىكە كە بۆ (مەي) گرتنەۋە، سوۋدەخشە و دەدرى بەكرى.

رستەيەك لەم بارەيەۋە، دەلئى: [mada-tai=مەدەتەي]، كە بەواتاي (سەرخۆش، دەبى) دىت و بەرامبەرى لە ئىنگلىزىدا، دەكاتە:

[becomes intoxicated=بىكەمس ئىنتۆكسىكەيتدە]

- [aug=ئەۋگ]:

ئەم چاۋگە بەواتاي (گوتن، وتن، واتەي ئاخاۋتەي، ئاخافتن، گوتە، قاچە) ھاتوۋە. ھەر لەم روۋەۋە بەھەمان واتا، چاۋگى (مرەف=mrav) بىشمان ھەيەۋ ئەم چاۋگەش، نەختى لە پىشترەۋە ناۋى ھات.

روالەتى وشەكە، يان قەدەكە، بەپىي دەمى واتاكەۋ كەسەكان دەگۆردرى. بۆۋىنە، ئەگەر بمانەۋى بىزىن (ئەگەر بلئىت)، لە ئاقىستادا بەم جۆرە دەگرتتەۋە:

- [vavachât=قەقەچات]، كە لە ئىنگلىزىدا، دەكاتە، (ئىف ھى سەيز=if he says).

با لەم رستەيەش (كە بەروالەت، وشەيەكە) ورد بىنەۋە، كە دەبىزىن:

- [vak-hshya=فخشەيا]، يان، (قەكسىيا)، كەبە واتاي (دەلئىم، يەژم، دەبىزىم، دەئاخەفم، ماچەم) دى ۋە ئىنگلىزىدا، دەكاتە، [ئاي شال سىپىك=I shell speak]. يان، ئەم وشەيە، [قەقەچەت=vavachat]، ئەمە بۆ زمانناسى بەرپىز، تاۋەكو لە گەل ئەۋەي سەرەۋەدا، بەراۋەردى بكات.

- [Jasa=جەسە]:

چاۋگى (جەسە)، يان (ژەسە) بەواتاي (دى، بىي، مى، دەھى، دىت، دەھىت، يەسەت) دى. كە چاۋگى لە كوردىدا، دەبى بە (ھاتن، ئامى، ھامى) دى.

بەرامبەر ھاۋدزى ئەم چاۋگە [ئەي=ai]، لە ئاقىستادا، كە بەواتاي (چوون، رۆيشتن، لۋاي، رەۋتەن، رەفتەن) دى.

پرىپۆزىشنى! كاتى كە پىش وشەي كىردارىي ۋەھا دەكەۋى، كارى پىش ئاۋلكارى جىگا (شۋىن) دەكات. بۆۋىنە دەۋترى:

- [vi-jasa=قى جەسە]، كە بەواتاي (دىتەدەرەۋە، ۋەدەردىت، بەرۆ مى، مى بەرۆ، مزىۋرە، دىتەدەشتە، دەشتەۋە يەت، ۋەدەرىيەس،).

بالەم ۋىنانەۋوردىيەنەۋە، كە پرىپۆزىشنى، لە كارى پىش ئاۋلكارىدا، چەكارى، دەكاتە سەر واتە.

- [us-jasaiti=ئوس-جەسەيتى] واتە: دەچىتە سەيران، دەچىتە گەران، دەچىتە دەرەۋە، سىياحت.

- [fra-jasiati=فرە-جەسەيتى] دىتە دەرەۋە كە بەواتاي (قى جەسە) دىت.

- [fra-jâsiati=فرە-جەسان]، بەواتاي (نرىك دەكەۋنەۋە)، (نەخشەدادەنئىن) - [نى-جەسەن=ni-jasan]، كە بەواتاي (چوونەخوارەۋە، نزم بوونەۋە، رىزۋنكردن، بى دەسە ت بوون، ھەژار بوون، زىانكردن) دى.

- [tanav=تەنەف]:

ئەم چاۋگە لە قەدى [تەنەف=tanav] ھەۋە ھاتوۋە. چاۋگە كە بەواتاي، (تەنگدان، تەنافدان، كىشاي تەنگدان، تەنگ، كىشەي،) دى.

- [vava=قەقەچ]:

نم چاوگه بهواتای (واتهوات، فاچهفاچ، فچهچ، گوتن، وتن، ئاخافتن) دئ، له جیگایه کی ترهوه هاوواتاواهاوچاوگی نم چاوگه مان هاورددهوه ئه ویش [aug=ئه وگ] بوو.

بۆ وینه ی به کار هینانی نم چاوگه تهماشای نم رسته یه، بکه:

- [مه نای- فچه فچهچ=manâi-vavach]، که بهواتای (بیرده کاته وه ده لئ!) چونکه وشه ی (مانای) له قه دی (چاوگی)، (مه ن=man) هوه دروست کراوه و بهواتای (بیرکردنه وه) دئ.

له هه مان چاوگ، ناوی دروست کراوه، که ئه ویش [فچه خش=فاخش=vak-sh] هه بهواتای (گۆ، وته، گوته، فچهچ، فاچه فاچ، واته وات،.....) دئ.

هاو واتای نم وشه یه، وهک (ناو) به جوړتیکی دیکه ش بهر چاوده که وئ و ئه ویش وهک [سه نهه=sanha]، که هه مان ده ور ده بخشی. نم چاوگه دواپی، بهواتای، (گوکردن) یش دئ.

- [مه ن=man]:

نم چاوگه بهواتای (بیرکردنه وه، ویرۆکه رده ی، یادکردنه وه، یادکه ردی، یادکه رده یۆ) دئ، هه رله هه مان چاوگ چاوگیکی دیکه وهک (مه نیه=manya) مان هه یه و هه ر به هه مانواتا و له هه مان ئه رکدا، به کار دپت و نم نه ختی به ولا وه تره وه دروا.

به هۆی نم چاوغان (دوو) هوه، ده توانین، به کار هینانی هه ندئ وینه ی ئاقتیستای بهر چاو بخه ین و وه که:

- [نهریه مه نا=narya manâh]، که بهواتای (پیاوی پیاوانه) دئ. یان وهک: [مه ن زده=manzad]، که بهواتای (بیرکردنه وه، یادکردنه وه، ویرکه رده ی، یاد هینانه وه، یادهاوردنه وه،...) دئ.

هه روه ها، وشه ی لیکن دراوی [مه نیه-مه نه=manya mana]، که له پارچه ی یه که می نم چاوگه ی سهره وه دروست کراوه، بهواتای (بیرکردنه وه، یان له حاله تی بیرکردنه وه، یان حاله ی حازر بیرده کاته وه)، که له ئینگلیزیدا، ده کاته [سینکینک=thinking].

به رامبه ر نم وشه ناساکاره ی سهره وه، وهک هاوواتای نم وشه ناساکاره شمان به کار دپت و ئه ویش [مه منانه=mamnâna] یه که به رامبه ری له ئینگلیزیدا ده کاته [ریمیمبه رینگ=remembering].

- [هه ت=hat]:

نم چاوگه، بهواتای (هه نی، هه بوون) هاتووه. له م چاوگه، وشه ی [هه نت=hant] دروست کراوه و بهواتای (هه یه، ژیاوه، له ژیاندا، زیندووه،...) هاتووه. له م چاوگه، وشه ی جوړاوجوړ دروست کراون، وهک وشه ی [هه نته م=hantam]. که بهواتای (هه بوون) دئ.

چاوگه که به م جوړه ش کۆ ده کریتته وه [هه ته م=hatam].

- چاوگی [فنه ه=vana]:

نم له گه ل چاوگی ئینگلیزیدا (تو-وین=to win) وهک یهک وانوه ئه مه ش وشه یه کی هیندو- ئیرانی ئه وروپایی، پیشان ده دات. به هه ر حال چاوگه که بهواتای (سوود وه رگرتن، ده سکه وتن، قازانج کردن، فره کردن، سوود وه رگرتی، ده سکه وتی فره، قازانج کرده ی، فره رگرتی فره،...) دئ.

به هۆی نم چاوگه ی سهره وه، وشه ی [فنه نه نت=vanant] دروست کراوه که بهواتای (قازانج، سوود، ده سکه وت) دئ، واته (ناوی لی دروست بوو). کارای نم ناوه، به م جوړه یه [فنه نه ته=vanata] یه و کۆیه که شی له دۆخی (جاروم-جرور) یان (پالده ره وه و پالپشت) دا، یان له دۆخی (هه نیه تی=ته مه لوک=تملک=مولکایه تی) ده بی به [فنه نه تام=vanatâm].

له دۆخی (رابوردووی ته و او=present prfect) دا، به م جوړه خۆی بهر چاو ده خات: [فنه نه نت=vanzant]، که بهواتای (قازانجی پی گه یشت، سوودی وه رگرت، سوودی کرد- باسی ده می گفتوگۆ کردنه وه ئه مه ش، له شپوه ی ناوچه کانی هه وراماندا، ده بی به، بۆ وینه:

موه رای موهرۆ: حاله ی حازر خه ریکه ده خوات

خوا ی خوۆ: حاله ی حازر خه ریکه پیده که نی

سوود که رای که رو: حاله ی حازر خه ریکه سوود وه رده گری.

فاچای فاچۆ=واچای و اچۆ=مواچای مواچۆ: له گوتن دایه و یه ژئ.

- [فنه ید-یای=vaid-dyâi]:

نم چاوگه بهواتای (زانین، زانیاری، دانایی) دئ، له شپوه ی هه وراماندا، وشه کانی زانای، دانای، وینای، دیده=دنیا دیده،... بۆ هه مان واتا، به کار دپن.

لهم چاوگه، وشه‌ی [فیدفا=vidvâ] دروست بووه، که به‌واتای (ده‌زانری)، له‌به‌ر چاوه، رؤشنه،) دئی.

وشه‌ی [فیدوشه‌ی=vidushayi]، له‌دوخی کرده‌و‌دایه، که به‌پریپوزیشن-هوه به‌ستراوه، -وهک بلیت: له‌ئلمانی (دوخی ده‌به‌تیب) - و واتاکه‌ی به‌م جوړه لیک ده‌دریته‌وه، (له‌گه‌ل زانین، به‌دانایی، ...).

- [fshaneya=فشه‌ونه‌یه]

ئهم وشه‌یه، تایبه‌تیه، به‌(ناژده‌ل‌داری=حه‌یوان‌داری) یه‌وه و به‌واتای (خواردن پیدان، ئالفدان، کاپیدان، گژوگیا پیدان، چاخ کردن، ... دئی.

ئهم چاوگه، قه‌ده‌که‌ی، ئهم‌یه [په‌زو=pasu] و ریشه‌که‌شیان [پسف=psv] ه و به‌واتای (پان، گه‌له، په‌ز) دئی.

وشه‌ی [فشویه=fshu-ya]، به‌واتای (پان پیکه‌وه‌نان، گه‌له) دئی، وهک بلیت (رانه‌مه‌ر=رانه‌په‌ز=گاگل) و ئهمیش چاوگه، به‌لام ئهم تایبه‌تیه‌ی هه‌یه، که وتمان له‌ه‌مان قه‌دو ریشه‌وه دروست کراوه.

- [ئهرقه‌ت=3arvat]، [ئهرقه‌ت=ام=3arvatâm] دروست بووه که ریشه‌که‌شیان [R=] یه‌و به‌واتای (جولاندنه‌وه، رؤیشتن، رؤیین، ره‌کردن) دئی.

- [جهدیه=Jadya]:

ئهم چاوگه له‌ریشه‌ی [گد=gd] هوه دروست بووه، به‌واتای (پرسین، په‌رسای، داواکردن، سوال‌کردن، پارانه‌وه، دو‌عاکردن، نو‌تیزکردن، نوشته‌کردن، جه‌ژن کردن، لا نه‌وه، ...) دئی.

له‌لایه‌کی تره‌وه وشه‌یه‌کی دیکه‌مان وهک هاوواتای ئهمه‌هینایه‌وه، ئه‌ویش [پرسه=prsa] یه‌وه هه‌روهک وتمان به‌واتای (گفتوگو) یش دئی. له‌لایه‌کی دیکه‌شه‌وه، وشه‌ی [سه‌نه=sana] هه‌ر هام واتایه‌تی.

وشه‌یه‌کی، هه‌ر وهک هاو واتای ئهمه، به‌لام ئهم تایبه‌تیه، به‌پارانه‌وه، ئه‌ویش (گات) ه و وشه‌ی (گه‌دا) ی ئهم‌رؤیش، هه‌ر له‌وه‌وه ماوه‌ته‌وه چاوگی [مرث=mrv] یش، هه‌ر واتایه‌ک له‌و واتایانه‌ده‌بخشی.

- [گوشه=gosha]:

ئهم چاوگه به‌واتای (گژیگرتن، گژی پیدان، گژیگرته‌ی، گژی‌دای.....) دئی. به‌هه‌مان واتا، وشه‌ی [سره‌ف=srav] مان هه‌یه، که‌له ریشه‌ی [سرو=sru] وه‌وه دروست کراوه.

(سیته‌م) هه‌ندی کرده‌وه‌ی پریپوزیشن

له‌مه‌و‌پیشتر، له‌به‌شی چاوگدا، چاوگی [کر=kr] مان، هینایه‌پیشه‌وه وتمان به‌واتای (کردن، جیبه‌جی کردن) دئی. به‌لئی ئهم چاوگه، کاری رابردو و رانه‌بردو و ناوی کاری و ناوی کاراو ناوی به‌رکاری لی دروست ده‌کری، بابزانین له‌گه‌ل پریپوزیشن‌دا چه کرده‌وه‌یه‌ک هه‌یه:

- [ئهی-کرنته‌تی=api-krntai]، لیره‌دا [ئهی=api] پریپوزیشن و به‌واتای (له‌پشته‌وه، له‌دواوه)، یان به‌واتای (ئاوه‌لکاره) و له‌گه‌ل کاردا، کاری پیش ئاولکار ده‌بینی و به‌م جوړه‌ی ئهم وینه‌یه‌ی سه‌ره‌وه، به‌واتای (ده‌پری) یان (ئهو ده‌پیری) دئی. ئهمه جوړیکه له‌ئینگلیزیدا، پیی ده‌وتری (ئهدقیرب پارتیکل=adverb particle). با له‌م جوړه‌ی دیی ورد بسینه‌وه: [ئهی کرنته‌تی=avi krntati]، که به‌واتای (به‌ره‌وناوه‌وه ده‌پیری).

پریپوزیشن [ئهی=avi] به‌واتای (به‌ره‌و‌پیشه‌وه) دئی.

- [ئوپه کرنته‌یه‌ن=krntayan-upa] و ئهمیش به‌واتای (ده‌پیری) دئی.

ئهم زاراه، له‌پیشتره‌وه، له‌باسی (جه‌سه‌تی)، وینه‌ی دیکه‌مان هینایه‌وه. ئهو پریپوزیشنانه، که پیش ئاولکار (ئهدقیرب پارتیکل) دروست ده‌کن، ئهمانه‌ن:

[ئهی: aip [api] واته: (له‌دواوه، له‌پشته‌وه، دواوه، پشته‌وه)

[ئهی: aibi, aoi, avi, aiwi [abi] واته: (رووبه‌روو)

[ئهنو: anu [anu] واته: (به‌پیی)

[ئهنتر: antar, [antar] واته: (له‌ناوه‌وه، ناو)

[ئه‌فه: ava] واته: (به‌ره‌و‌روو=به‌رامبه‌ر)

[ئوپه: upa] واته: (سه‌ره‌وه، سه‌ریسه‌ره‌وه، رووه‌و ئاسمان)

[په‌ره: para] [para] واته: (پیشه‌وه، به‌ره‌وه، به‌رده‌م)

[په‌ری: pari] [pari] واته: (ده‌وروبه‌ر)

[پهسچه: pascha واته: (به دواوه، له پاشکۆوه، له دواوه)

[مهت: mat[hamat واته: (له تهک، له گهڼ، له ل، له چ، له نې)

[ههچه: hacha] به واتای (له) دئ، ههروهه به واتای (ژه، جهش) دئ.

[هدهده: hada] به واتای (له گهڼ، له ل، له چ، له نې، له تهک) دئ.

بهم بۆنه یهوه، واهه ندي وینه یی ئاڤیستایی ده خه یه بهر چاو و نه وانیش: له به شتدا:

(51 yt. 10)

هاتووه! "haraity" paiti barazt ته گهر ته مه به ترانسکرپشن (وینه یی دهنگ

سازی) بنوسی، بهم جوړه ده گرتته وه:

[haraityât pati barazahat] (هه ره ییاتی په تی به رزه ت)

ته مه فره یه، به پیتی وشه به وشه ی فره یی ناو ئاڤیستاکه بهم جوړه ده گرتته وه: (هه ره

هه ره تی له به رز) 10

به پیتی رسته سازی نیو زمانی کوردیی ته مړو بهم جوړه ده گرتته وه: (له هه ره هه ره تی له

به رزه وه).

به زمانی ئینگلیزی ده بی: (from the high harati).

لیته دا:

وشه یی (هه ره تی) ناوی شاخه، که له ئاڤیستادا، له ناو گاته کاندا، بۆ چه ند جاری

ناوی هاتووه. ته مه شاخه له رووی دینییه وه، به پیرۆز ده زانری و وهه هاتووه، که

سه رتیکی پردی (سیرات) که وتوته، سه ر ته و شاخه، که به رزترین شاخی ولاتی ئاریان

فاچه.

هه ندي له فارسه ئاڤیستا ناسه کان، ده یه نه وه. بۆ شاخی (البرز) ی لای (تاران) هه ر

به بۆنه یی ته وه وه که ناوی (البرز) ه، به بۆنه یی به رزایی شاخی (هه ره تی) یه وه (ته مه

تاو لئاو ته ویش، ناو) به وی ده کن و ته وه شیان له یاد چووه ته وه، که فارس به (به رز)،

(بلند) یه ژن ولاشم وهه یه، له پیش هیرشی عاره ب و فه رمان په وایان له ئیراندا ناوی

ته و شاخه به کوئی (ره گ) ناو براوه، به ناو نیشانی به رزه وه ناسراو بووه. له لایه ن

عاره به وه ته و (ته لف و لام) هی خراوه ته سه رو ناوه که ش ناوی کوردیه!

ته مه له لایه که وه، له لایه کی دیکه وه، شاخی (البرز) به پیتی ده ورو به ری تاران، ته وه

(به رزه)، به لام هه ره له وی له روژه ته تی (تاران) وه، شاخی (ده ماوه ند) به رزترین

شاخه، ته گهریش کیشه که له ویدا، که ده بی به رزترین شاخ بی ههروهه که له گاته کاندا

وهه هاتووه ده بی (پۆیه ی زاوئی) بی شاهۆ-دا، که یه کیکه له زنجیره شاخه کانی

هه ورامان و زاگروژه. به لام به ته نیشته قه لای هه ورامانه وه، هه ورامانی ته خت. یان

شاخه به رزه که ی پشت هه ورامان، که قه لای هه ورامانی له سه ره وه دروست کراوه به ناوی

که شی (هه ره هه رات، یان هه ره هه ره) وه ناو ده بری، ناوی کانیاوه کانی ته ویشه، که بۆ

باخه کانی هه ورامانی ته خت و (که مالا) و ده ورو به ره که ی دئ. ته گهر به به رزایی بی، له

شاخه به رزه کانی ئیرانه و ته گهریش به ناو بی، هه مان ناوی پتووه یه.

- وشه یی [pati=په تی] یش پریپۆزیشن-ه و واتای (له) هاتووه.

- [barzahat=به رزه ت]، ته مه وشه یه، ناوه لئاوه و قه دو ریشه که ی له زمانی کوردیی

ته مړو دا، ماوه بۆ هه مان انا به کار دیت، که به واتای (به رز) هاتووه.

ته و جا، ده مینیتته وه سه ر ته وه ی، که قه دی وشه کان له (به ند) رووت بکه یه وه

تاوه کو، ته و مان بۆ روژن بیته وه، که بزاین له م فره یه دا، چه ئال و گوړی رووی داوه.

- وشه یی [har=هه را] (وه که له گاته کان) له ئاڤیستادا هاتووه، ته مه یه که نوسراوه و

به ته لفوی پی پالوه یی، یان ئاڤیستایش بهم جوړه یه (... واته - - - ر-ا). ته گهر

قه ده که مان، له گه ل سه ر پاکی وشه که دا، که له فره یه که دا هاتووه، به راورد کرد، ته و کاته

به نده کان ده ناسین.

وشه یی دیکه که ناوه لئاوه، وه که قه د [barza=به رزه] ه.

ته مه ی خواره وه، وینه به کی دیکه یه بۆ چۆنیه تی به کاره ییان پریپۆزیشن هه چه.

- [hacha=هه چه] ته مه وشه یه، به واتای (له) دئ، ههروهه به واتای (ژه=جه) ش

دئ.

بهم بۆنه یه وه، باله م وینه یه وردیینه وه، که له (قه ندیدات) دا هاتووه ده لئ:

[ته پاخه رات هه چه نه یان] و ته که ریش، به شپوه یی (ویته گرتنی دهنگ سازی) بی بهم

جوړه یه:

[apâxtarâtanaemat] با، وشه به وشه بۆ کوردیی ته مړو وه ری بگیرین و ته ویش،

بهم جوړه ده گرتته وه: (سه روو، له، نیمه=به ش) و ته گهریش، به پیتی رسته سازی

کوردیی ته مړو بی، بهم جوړه ده گرتته وه:

(له نیوه ی سه رووه و)، یان (له به شی سه ره وه).

- با لهم وینهی دیکه ورد بینهوه، که فرهیژهکه پریپۆزیشنێ تبادایهوه لهگهڵ نامرازی نامرازی نزیك، دا:

- [patiâyâzamâ= زهما]، ئەم فرهیژه، پێك هاتوو، له

۱- پریپۆزیشن [پهتی=pati]

۲- نامرازی نامرازه [نایا=âyâ]

۳- ناو [زهما=zamâ]

واتا گشتیهکەى (به پیتی وشه بهوشه) بهم جوړه دهگهڕیتتهوه:

(له- ئەم- زهمین) زهوی (یه)

واتا گشتیهکەى، به پیتی رسته‌سازیی کوردیی ئەمڕۆ، بهم جوړه دهگهڕیتتهوه:

(له‌سه‌ر ئەم‌زمینه) زهویی (یه).

واتابه ئینگلیزی دهکاته: (on this earth).

ئهمه وینه‌یه‌کی دیکه‌یه:

- [bawroish patidahyavai= ده‌هیه‌قه‌ی] .

ئەم فرهیژه پێك هاتوو، لهم پارچانه:

ناوی [باوه‌ریش=bâwroish] (له‌ ناوازی ده‌نگه‌کە‌ی د‌ل‌ن‌یا-نیم-ب‌و‌رن). ۱-

پریپۆزیشن [پهتی=pati].

۲- ناوه وهك پالده‌ره‌وه، یان مو‌ل‌ک‌ایه‌تی‌ی یان (اضافه=مضاف)

وشه‌ی [ده‌هیه‌قه‌ی=dahyavai] ه.

واتاکه‌ی وشه بهوشه، ده‌بیته:

(بابل، له‌ناو، له، دیتهات).

واتا گشتیهکەى به پیتی رسته‌سازیی زمانی کوردیی ئەمڕۆ دهکاته: (له ولاتی بابلدا)

و به ئینگلیزی دهکاته:

[in the country Babylon]

- ئەمه وینه‌یه‌که، که [ئه‌قی=avi] وهك پریپۆزیشن، له فره‌یزیکدا به‌دووجار پیشان

ده‌دات، ئەمیش ده‌لی:

- [asman avi zâm avi = زام ئەقی، زام ئەقی].

ئەم فرهیژه بریتییه له دووناو (ئەسمەن) و (زام) و پریپۆزیشنێک.

- [zâm=زام] واته: زهمین (زهوین).

- [asman=ئەسمەن] واته: ئاسمان.

واتا گشتیهکەى یه‌ژێ (بۆ ئاسمان، بۆ زهویی) یان (به‌ره‌و ئاسمان، به‌ره‌و زهویی).

(چوارهم) هه‌ندێ ناوی ئاوه‌لکار:

له (ناوی ئاوه‌لکار) له‌ئاقیستادا، جوړی زۆرمان ده‌ست ده‌کەون و والی‌ره‌شدا هه‌ندێ

له‌وانه، که کاریگه‌رن، ده‌خه‌ینه به‌ر چاو:

- [dargam=ده‌رگه‌م]:

له‌ دۆخی (به‌ر کار) دا، یان له‌ دۆخی (ئاوه‌ل‌ناو) دا، ئەم وشه‌یه، به‌واتای (به

د‌ر‌ی‌ژ‌ایی)، (بۆ د‌ر‌ی‌ژ‌ایی) د‌ئ.

- [dûrât=دوورات]، به‌واتای له (دووره‌وه) د‌ئ.

- [parvyai=په‌ر‌قی‌ای]، به‌واتای (بۆ یه‌که‌م جار) د‌ئ.

- [parâchâ=په‌را‌چا]، به‌واتای (بۆ دوور، په‌رهم) د‌ئ.

- [asnai=ئەسنه‌ی]، به‌واتای (نزیك) د‌ئ.

له‌جوړی پیش ئاوه‌لکاری له‌ ئاقیستا، زۆر به‌ر چاو ده‌کەون لام وایه، هینانه‌وه‌ی ئەو

جوړانه، ئەگه‌ر له‌گه‌ڵ، یان له‌ ناو رسته‌دا نه‌بن، سوودی‌ان نییه‌و ئیمه‌ش لهم هه‌له‌دا،

ماوه‌ی ئەوه‌مان هیشتا، بۆ نه‌ره‌خساوه!

والی‌ره‌دا، به‌پیتی توانا، چەند وینه‌یه‌ک له‌ کرده‌وه‌ی ئاوه‌لکار له‌ رسته‌دا به‌ر چاو

ده‌خه‌ین:

at faravaxsh yâ nu gushadvam,nu srauta

yai cha ashnat yai a durat isath.....

با به‌وینه‌ی (گۆکردن) به‌ر‌ینووسی کوردیی ئەمڕۆ، بینوسینه‌وه‌وه به‌م جوړه:

(ئەت فره‌ قه‌خشیانوو گوشه‌ د‌ق‌ه‌م نوو سره‌وته یه‌یچه‌ دوورات ئیمه‌سه).

با له‌ که‌ره‌سته‌کانی ئەم رسته‌یه وردیینه‌وه:

ئاوه‌لکاری واتای (جینگا)، به‌واتاو به‌ئهرک، (ئەت). (at) ه‌ئالپه‌دا.

- (کار) له‌ دۆخی رانه‌بردووداو حالی‌ حازردا، ئەویش (فره‌قه‌خشیا=fravaxshyâ)

(یه، که به واتای بۆتان دهئاخهفم، واته: کارهه له گهڵ (بهندا) دا وهک دوو راناو (من= کهسییه کهم) و (ئیهه= دووهمی کو).)

- (نوو=nu) :ئاوه لکارای کاته، که به واتای (نووکه، ئیستا، دهستبه جی، ئیسه) دئ. بۆ دوو جار، ئەم وشه یهش (پات) ده بیته وه.

- کاری (گوشه دهقم=gushadvam) که به واتای (گوئ بگرن) دئ. و ابزانم له م جوړه وشه یانه مان لیکدانه وه.

- (سره وته) که دوو باره کردنه وهی گوئ پرایه لیه و ئەمیش وهک (کار) به کار هاتوه، بۆ گوئ گرتن و فیر بۆن، ئەمه کاریککی (دینی یه).

- (یه یچه=a yai)، راناوه به واتای (ئه وانه) هاتوه، ئەمهش دوو جار دوو باره ده بیته وه. ئەم فره یزه (ئه وانهی له دووره وه، ئە وانهی له نزیکه وه) دوو پات ده بیته وه.

- (وشه ی=asna=ئه زنه) ش، هه ر ئاوه لکارای ماوه یه (جی) به واتای (نزیک) دئ. ئەوی دیکه شی (ئه ی زمانناسی به رتیز خۆت تیبی بگه). (له یه سنه وه، وه رگیراوه).

(پ) - به ند سازی:

(۱) - راناوی لکاو

وینه مان له ئاقیستادا زۆره، بۆ ئەوهی که راناوی لکاو وهک (مورفیم= وشه) ی ریزمانیی، واتای وشه که، به ره کوئ ده بات، یان چه ده ورئیککی ریزمانیی و واتایی، به وشه که ده بخشی!

بۆ وینه، له ئاقیستادا، (گات=گ) که خۆی له خۆیدا، (واته: گات)، به واتای، پارانه وه، نوئژ، قوربانیی، ستایش، جهژن هاتوه. باوشه ی، یان باقه دی واتایی نه ک کرداریی، وهک [stav] وه رگرین و سه رنجی بدهینن تا بزانین له گه ل راناوی لکاو ی که سیدا، چه ده ورئیککی هه یه.

قه دی [سته ف=stav] به واتایی (ستایش) ی شیهوی کوردیی ئەمرۆی ناوچه کانی کوردستان دئ (هه ورامیی، له کیی، لوریی، که له وریی، فه یلیی، زازیی،). له جافییدا یان له سۆرانییدا، ئەم وشه یه، ئەمرۆ به کار نایهت، له بهر چی؟

به شیهوه کی سه ره کیی هۆی ئەمه ده گه رپته وه، بۆ ئەوهی، که ته مه نی هاتنه ناوه وهی شیهوی سۆرانیی زۆر کورته (پتویستیی به میژو و ناسین، بۆ زمانناسین، ده وری ئابوریی بۆ رامباریی، هه یه!)

به هه ر حال، له ئاقیستادا، به م جوړه، راناوی لکاو ی که سیی وه رگرتوه: - (سته فات) = [stavât]، به ئینگلیزی ده کاته: (he) will praise، به کوردیی ناوچه کانی هه ورامان ده بیته (ستایش که رۆ)، لیره دا (ستایش) وهک (ناو) کاری پی سپیره راوه واته؛ وهک جارانی به کار هینانی (دهمی، سه ره له به ربی ئاقیستا) نه ماوه و ئەگه ر وهک (کار) به کاری به ئینن، ده بی (کاری یاریده ده ر) ی بۆ به کار به ئینن.

به شیهوی جافیی و سۆرانیی، ئەم وینه یه، وه رده گری (تاریف ده که م، ده په رستم، به شانوبالدا دیم، ده پارپتمه وه، نوئژ ده که م، قوربانیده که م، جهژنده که م، مه دحه ده که م،). رۆشن بیری ئیسلامیی و عاره بیی ده ورئیککی بالا یان دیوه، بۆ سه پاندنی زمانی عاره بیی به سه ر زمانی کوردییدا.

- (سته فان) = [stavân]، به ئینگلیزی ده بیته: (they) will praise و به کوردیی هه ورامیی ده بی به (ستایش که را) و به کوردیی جافیی، ده بی (پیدا هه لده دن، ماستا و ده که ن، جهژن ده که ن، نوئژ ده که ن، دۆ عاده که ن، ویره ده که ن، قوربانی ده دن، مه دح ده که ن، تاریف ده که ن، (مدح، تعریف=ع).

- (سته ومی) = [staumi]، به ئینگلیزی ده بیته: (I) will praise، یان praise (I) له جافیی و سۆرانییدا، ده بیته؛ پیدا هه لئه ده م، نوئژ ده که م، قوربانی ده که م، ده په ره ستم، تاریف ده که م... هتد، له کوردیی ناوچه کانی هه وراماندا، ده بی به (ستایش مه که روو) یان (ستایش که روو)، (مه په رسوو= په رسوو)، ستایش مه که روو= مه په رسم، (شیهوی پاوه و خانه گا).

له م وینه یه سه ره وه، ئەم (پاشبه ندو ناو به ندانه) که وهک راناوی لکاو، خۆبان پیشاندا، واتای گشتیی قه ده که شی (له رووی ریزمان و واتاسازی و مورفۆلۆژی وه) جوړا و جوړی کرد.

ئهی، که ده بی بۆتري له رووی راناوه که سیه، لکاو هه کانه وه، ئەمه یه:

- [ت=t] وهک راناوی که سیی سیته می تاک (پاشبه ند).

- [ن=n] وهک راناوی که سیی سیته می کو (وهک پاشبه ند).

- [و=u] وهک راناوی که سیی یه که می تاک (وهک ناو به ند).

- [ی=i] وهک راناوی که سیی یه که می تاک و وهک پاشبه ندو به هه ر دوو کیانه وه، دوو ده وریان دیی و ئەوانیش، ده وری واتایی و هی به ندسازی.

له شیوه‌کانی کوردیی ئەمپۆدا، وشەیه‌ک (قەدیک) کەها و اتای (ستەف) ئاڤیستایی بێ و واتایی بێ و توانای ئەوەی هەبێ، کە راناوی لکاوی کەسیی بەو جۆرە ئەو وەر بگرێ، بۆ وێنە، وەک (پەرست) = [parst].

(پەرست)، خۆی لەخۆی دا، قەدیکە، بۆ (قەدی رابوردوو) هی (رانه‌بوردووش) دەبێ و ئەمەش جۆرە رەویەیه‌کە و زۆرکەم روو دەدات، چونکە (کار) ه‌کانی زمانی کوردیی، بەزۆریی دوو (قەد) پیشان دەدەن و هی (رابوردوو هی رانه‌بوردوو!).

بەشیوه‌یه‌کی دیاریی تر، (قەدی ئەم کارە بۆ رانه‌بوردوو دەبێ پیشبەندی (ئە=دە)ی رانه‌بردووی بخەرتە پێشەوه و ئەوجا ئیتر لەگەڵ راناوی لکاودا کاری خۆی وەک بەندسازی جێبەجێ دەکات، واتە:

(پیشبەند- قەد- راناوی لکاو)

دە (ئە) - پەرس- ئ (بیت) = دە (ئە) - پەرسی

دە (ئە) - پەرس- ن = دە (ئە) پەرستان

دە (ئە) - پەرس- م = دە (ئە) پەرستم.

له شیوه‌کانی کوردیی ئەمپۆماندا کاری واتایی دیکەمان هەن کە بەم جۆرە سەرەوه راناوی لکاو وەرده‌گرن بۆ وێنە وەک (قەچ)، (مەرەمۆ).

شایانی باسە کە ئەم دوانە وچەندانی دیکە کە پالپشتن بۆ ئەوه کە زمانی کوردیی ئەمپۆ ئەوهی نوێی زمانی (ئاڤیستا) یە، ئەمە لە لایەکه‌وه لە لایەکی دیکەوه دەورێکی مێژوویی درێژخایەنیان بەسەردا تێپەریوه بەبێ ئەوهی قەرانیویان برزی، ئەمەش خۆی لە خۆیدا تەوانایە کە زمانی کوردیی پێشەوه دەنازی و لەلای سێیه‌میشەوه شناسنامەیه‌کە بۆ کوردو کوردستان و زمانی کوردیی. بۆمان هەیه قەدی رانه‌بوردووی ئەم دووانەش (مە-رەم) و (قەچ) بەم جۆرە بخەینه‌روو:

مەرەمۆ، واتە: (دەفەرەمۆ).

مەرەما، واتە: (دەفەرمون).

مەرەموو، واتە: (یەژەم).

ئەم قەدە زۆرتر بۆ ریزگرتنی پلەیه‌کی بەرزی دینییه‌کە لەلای کوردەکان لە دەمی دێرینه‌وه، تاوه‌کو ئەمپۆ بەکار هاتوو (سەرەنجام، یارسان، پەرتووکه دینییه‌کانی ئەهلی هەق=کاکەبی، سارلی، عەلی ئیلاهی، نەسیری، دورزی، عەله‌ویی، قزلباش،.....)

ئەم قەدە سەرەوه بەجۆری دیکەش هاتوو واتە:

- مەرەمۆ = دەفەرەمۆ؛ لەئاڤیستادا ریشه‌ی ئەم وشەیه [mrv=مەر].

- مەرەما = دەفەرمون.

- مەرەموو = یەژم (ماچم).

شایانی باسە دەنگی [m=م] وەک پیشبەندی رانه‌بوردوو هاتوو کە لە سورانیی و جافییدا بەرامبەری ئە (دە) یە.

قەدی [vach=قەچ] کە ئەمپۆ لە شیوه‌ی هەورامیدا هەرەک خۆی ماوه‌تەوه و هەوینی زمانەکی ئاڤیستاش لە سەر ئەوه‌یه (واتە: زمانی وچه‌وچه‌کان)، بەم جۆرە خوارەوه راناوی لکاوی کەسیی وەرده‌گرێ.

ماچۆ = وچۆ، قاقۆ، ئەگەرچی لە راستیدا، ئەم دەنگە [ō=ۆ]، کە لێرەدا، وەها دەرخواوه دەبوا بۆ ئەگەر باو بوا بۆ ژماره‌هەشتی بەسەرەوه دابنرابایه‌ چونکە دەنگە کە بەو جۆرە نەگراوه‌تەوه، و ئەمەش جۆرێکی تایبەتییە بەشیوه‌کانی هەورامانەوه.

- ماچا = وچا=قاقا، واتە (ئەوان) یەژن، (یان) دەلێن، (یان) ئیژن.

- ماچوو = وچوو=قاقوو=ماچم، واتە: من یەژم، یان دەلێم، یان دێتیم.

لەگاتەکاندا ریشه‌ی ئەم وشەیه بەم جۆرە هاتوو [vak=قەک] یان [vâch=قەچ] هاتوو بەم جۆرەش نوسراوه [vach=قەچ].

بابرۆینه‌وه بەدەم ئاڤیستاکه‌وه کە لە دۆخی رانه‌بوردوودا هەلس وکەوتی لەگەڵ راناوی کەسیی لکاودا چون بووه و بەم بۆنه‌یه‌وه با قەدی رابوردووی وەرگرین و بزانی چۆن بەسەر دێت:

لێرەدا ئەگەر ریشه‌کە [sta=ستە] بیت ئەوه‌خته لە دۆخی راناوی لکاوی کەسیی تاکێ سێیه‌مدا بەم جۆرە لێ دێ:

(ستەوت) = [staut] کە بەزمانی ئنگلیزی دەبیتە؛ he praised و لە شیوه‌ی کوردیی ناوچه‌کانی هەوراماندا دەبێ بە.

- [stayishnâsh=ستایشناش] یان (ستایشش کەرۆ) کە بەواتای (ستایش دەکا) دێ ئەم بەرگە نوێیه‌ چۆ پیشان دەدات!

ئەوه‌ی کە لێرەدا سەرنج راکیشەرە ئەوه‌یه کە وشە ئاڤیستاییه‌کە ناوبەندیکی

وهرگرتووه، بۆگۆرپینی (دهم، کات) ورا ناوی لکاویشی ههیه یا وهریگرتووه جگه لهوهشی راناوه کهسیه تاکه لکاوهکەشی وهرگرتووه وپتر لهوهش دهنکه بزویینی ناوهراست کورت بووهتووه واته [I=â]بووه به [I=a] لپهره دا نازایه تیبی ولپهاتوویی لیکۆلپینهوهی بهراوهردیبی یان بهراوهردکاریی دهردهخات.

وینه به کی دیکه:

- [bara=بهره] چاووهگ بۆ کاری هه لگرتن (بهر) که هه لده گیرئ وده برئ وله شیوهی ناوچهکانی هه وراماندا، ده بی به [barday=بهردهی] که له شیوهی جافییدا ده بی به [birdin=بردن] وله شیوهی ناوچهکانی بادیناندا ده بی به [bir=بر].

له (وشه ی) یان له رسته ی تهواوی وهک [bar ya ntai=بهریه نته ی] ده بینین که رپشه که هه یه وه له گه ل راناوی که سی لکاوی کۆداو له گه ل گۆرپینی قه دی کاره که بۆ رابوردوو واته بهم جۆره:

[بهر- یه - نته ی = bar ya ntai] که به واتای (بردیان، بهردشا، وئ برن، بهردیان) دئ.

به هه ر حال با پتردریژه به به ندسازیه که بده یین و بهم بۆنه یه وه بۆ پاککردنه وهی ئەم رتیبازه پتوبستیمان به سه ر چاوه ی کاره کانه.

۲- (قه دی کار) یان سه رچاوه ی (کار) له ئا قیستادا.

بیگۆمان له م به شه دا ئیمه هه ولئ ئه وه ئه ده یین که قه دی هه ندئ (کار) له ئا قیستادا بخه یینه روو به تاییه تیبی ئه وانیه که وهک که ره سه ی لیکۆلپینه وه به کاریان ده هینین.

- [prsa=پرسه] = (په رسای، پرس، په رس) = (to ask)

- [manya=مه نیه] = (ویر، بیر، فیکر) = (to think)

- [yaza=یه زه] = (په رست، په رسته ی، په رستن، لالیان، پاران) = (to wor- ship)

- [haca=هه چه] = (خۆرا، خورین، لئ خۆرین، به گوئ کردن...) = (to follow)

- [zaya=زه یه] = (بوون، زا، زای،) = (to born)

- [bava=به قه] = (بیه ی، بوون، قییه ی، ده سته کوه ت) = (to become)

- [xshaya=خشه یه] = (شاهه نشای کردن، فه رمانه وای کردن، سه رکه رده بی کردن،

حوکم کردن، سه رکار کردن، سه ردار بکردن) = (to reign)

- [tanav=ته نه ف] = (ته نه فانی، کیشه ی، توند کردن، توند کرده ی، تونای)؛ (to pull)

- [krnu=کرنو] = (که رده ی، کردن، کرن) = (to make).

- [da=ده] (دا، دای، پیدان) = (to give) [dada=ده دا]، وهک (کار).

- [grz=گرز] = (گره وای، گریه، گرین) = (to cry).

- [mrnk=مرنک] = (مرنای، مردن، کاول کردن) = (to de- stroy). [mra=مره] واته (واچه ی، فاجه، واچه، مره م، مشاچ، وتن، گوتن، ئاخواتن) = (to speak).

۳- هه ندئ (قه دی ناو) له ئا قیستادا.

ئه وقه دانیه که به پیتی ئه رک پله ی گۆران به سه ر ناوه که یان دادیت، واته (with re- duction gradation). بۆ وینه وهک:

- (نیر=ن): (په د=pad) واته (پئ، پا) = (foot) له پارسی نویدا (پا=pa) له ئالمانی نویدا (fuss) ه.

- (مئ): (ئه پ=up) (ئاب=up)، واته (ئاو، ئاوی، ئاش، ئاب، ئاپ). له پارسی نویدا، (ئاب=b) = (water) که له ئه لمانی نویدا (wasser) ه. له هیندی کۆندا [âp=ap] = (ئه پ=ئاب) ه.

(نیرومئ=بۆه ر دوو لا به کار دیت)، [gav=گه ف]، [gâv=گاف]، واته (گا، گاو، گاف) = (bull=cow)، که له ئه لمانییدا ده بی (kuh).

ئه نجامی ئەم سئ قه ده ی سه ره وه بهم جۆره ی لئ دیت:

له شیوهکانی کوردیی ئه مرۆدا، (نیرومئ) و (نیره موک) و (بی لایه ن)، ته نیاه له شیوهکانی هه ورامانی و بادینانیدا ماون، له شیوهکانی جافی و سورانییدا شوتینه مایان نه ماوه و به بیرو رای منیش ئەم ئاسان کردنه، رپه وه ی زمانی شارستانییه تیه.

له شیوه ی کوردیی هه وراماندا (پئ) وهک (نیر) هه ل سوکه وتی زمانناسیانه ی له گه لدا ده کړئ و (ئاو) یش وهک (مئ) و (گاو) یش وهک جنس بۆ (نیرومئ) به کار دئ، بۆ وینه وهک:

- گاوی فریماهه نئ = (گا-نیرومی) ی زۆرمان ههن.

- ده مانگاوی كه له گاویشا ههن. واته: (دهمانگا نیره گایه کیان هه یه). گاگهل، واته (کۆمه لئ گای نیرومی).

زمانی فارسیی نویش بۆ کیشهی نیرومی ههر وهک شتیوهی سۆرانیی وجافیی وه هایه وله زمانی ئنگلیزیشدا نیرومی بۆ زۆرکهم به کار دیت به لام زمانی ئەلمانیی له نیرومیدا له هه لئس وکه وتکردنی زماناسیدا زۆر نزیکى زمانی ئاقیستاییه.

ب- قه دی ئاوه لئاو، ئه ویش له دۆخی به کارهینانیدا به پیتی ئه رکی رسته سازیی، چه ند گۆرانکاریه کی به سه ردا دیت بۆ وینه وهک:

- [brz=برز] قه دیکه که ئاوه لئاوی لی دروست ده کری. له دۆخی (کارا=فاعل)، یان (پالپشت = مسند = مبتدا)، ده بی به (به رزه =barza).

بۆ وینه، له شتیوهی کوردیی ئه مپۆدا ده وتی:

- بالا به رزهات.

- بالا به رزه پیاوه.

- ئه و بالا به رزه.

۴- هه ندی قه دی (ناو):

به پیتی ئه رکی ناو رسته سازیی، گۆرانیان به سه ردا نایهت، یان ئه گه ر بی، به ده گمه ن رو ده دات.

- نیر: [mâh=ما] واته (مانگ، هه یف، ما، مۆنگ، ...) له پارسیی نوئ دا، ده بیته به [h m=ماه] و له هیندی کۆندا [mâs=ماس] ه وله ئەلمانیدا [mond=موند] ه.

- می: [xshap=خشه پ]، واته، (شه و، شه ب، ئه خشه پ، شه ف، شه وه، ...) .

له پارسیی نوئ دا [ab=شه ب] ه وله هیندی کۆندا [kshap=کشه پ] ه.

- (بی لایه ن): [zrd=زرد]، واته (زار، دل، زیل، در، ...) و له پارسیی نوئ دا، ده بی به [harz=هه رزه] و له ئنگلیزییدا (هه رت=heart) ه. (تیبینی: دهنگی [d=دی

ئاقیستایی، له پارسیی نوئ دا بووه به دهنگی [h=]، له زمانی ئینگلیزیی و ئەلمانیدا).

ئەنجامی ئەم بەراوردە:

وشه ی (مانگ)، له شتیوهی هه ورامانیدا (می) یه، که چی له شتیوهی سۆرانی و جافیدا، ئەم جیاوازیه نیه و که چی مانگ له ئاقیستادا، به شتیوهی (نیر) له قه لئم دراوه. له فارسیی ئه مپۆدا وهک شتیوهی جافیی و سۆرانیی، نیرومی، ده رناکه وی. که چی له ئەلمانیدا، (وشه ی) مۆند [mond]، واته؛ (مانگ)، نیره.

وشه کانی (شه و، دل) یش، له باره ی نیرو می و بی لایه نه وه، هه روهک ئه وهی ئاقیستان.

۵- هه ندی قه د، که خاوه ن پاشبه ندیکی نادیارین له واتادا، بۆ وینه، وهک:

(نیر): [pada=په ده]، واته: (په ی، گورج، تیژ، وریا، هه لمهت، ئه ژده ر، هه نگام،).

له پارسیی نوئ دا (په ی=pay) ه و له ئینگلیزییدا (په یس=pace) ه وله هیندی کۆندا، (په ده=pada) یه و له ئەلمانیی دا، (شریت=schritt) ه.

شایانی باسه پاشبه نده که، لیره دا [a=ا] یه، که له ئاقیستادا و له م وشه یه دا واتای دیاری نه کراوه (بی سنوره)!

- (بی لایه ن): [sata=سه ته]، واته: [سه د، سه ت، سه ته=sada,sat,sad].

له پارسیی نوئ دا، [سه د=sad] ه وله هیندی کۆندا [چه ته=ata] یه و له ئینگلیزییدا (hundred) = (هاندر) ه وله ئەلمانیشدا (هونده رت=hundert) ه. شایانی باسه،

هه روهک له سه ره وه و تمان، پاشبه نده که [a=ا] یه.

- (می): [ته نوو=tan]، واته: (ته ن، به دن، لاشه، جسم، به ژن، له ش) له فارسیی نوئ دا [ته ن=tan] ه وله سانسکریتییدا، [ته نوو=tan] ه وله ئینگلیزییش دا (body) یه.

شایانی باسه پاشبه نده که لیره دا، [وو=û] ه.

ئەنجامی ئەمە ی تیرە ی سه ره وه له پرووی (نیرومی) یه وه ده بی بلتین که له شتیوهی کوردیی هه ورامانیی دا (هه نگام، هه نگاو=گاف) مپی به م له ئاقیستادا (نیره) وله ئەلمانیش دا هه ر (نیره). وشه ی [سه د=sad] له کوردیی ناوچه ی هه وراماندا بی لایه نه له ئاقیستاشدا بی لایه نه و هه روهک له ئەلمانیشدا وه هایه.

۶- هه ندی قه دی (ناو) له گه ل پاشبه ندی واتادار و ئه رکاردا (وهک مۆرفیمی می یه):

- پاشبه‌ندی [tî=تیی] بۆ وینه وهک [tâtî=ته‌تیی] که به‌واتای (تاوتوو) دئ له زمانی کوردیییدا (تاوتوو، بژاردن، و جارای، چارکردن، چاره‌سه‌ر،.....) له ئینگلیزییدا ئەمه به‌رامبه‌ری (پرمیونره‌یشن=remuneration) دئ.

- پاشبه‌ندی [tât=تات] که وشه‌ی [ئه‌مرتات=3martât] لئ دروست بووه و به ئینگلیزی به‌واتای (ئیمۆرتالیتی=immortality) هاتوه که له کوردیی ئەمڕۆدا به‌واتای (نه‌مریی، ژیان، ژیاوی، ناسیاوی،.....) دئ.

شایانی باسه‌ پیشه‌ی (ئه‌مرتات) ئاقیستایی و (نه‌مریی) زمانیکوردیی ئەمڕۆ هه‌ر یه‌کی‌کین. له فارسیی نوێ دا به‌ناوی ئەم وشه‌ ئاقیستایییه‌وه ناوی مانگ (مورداد=murdad) هه‌یه، به‌لام له بریی جاویدانه.

- پاشبه‌ندی [ئه‌س=as]، [ئاس=âs] وهک له‌وشه‌ی [په‌وچه‌=raucha]، [ره‌وچه‌س=rauchas] که به‌ واتای (پۆشنایی، پۆشنی، پۆچن، رۆ، وه‌ر، قه‌ر) دئ، که له‌ زمانی ئینگلیزییدا به‌رامبه‌ر (لایت=light) ه.

- پاشبه‌ندی [مه‌ن=man]، [مان=mân] وهک له‌وشه‌ی [دامه‌ن=dâman] دا به‌رچاو ده‌که‌وێت، به‌واتای (داهیتان، دامپه‌روه‌ری، په‌روه‌ردگاری،.....) دئ. به‌رامبه‌ری ئەم وشه‌یه له ئینگلیزی دا (کریه‌یشن=creation) ه.

- پاشبه‌ندی [یش=ish] وهک له‌ وشه‌ی [سنه‌ئیش=snaish] دا که به‌واتای (بال، به‌ژن، قۆل، بازوو) دیت وله ئینگلیزییدا به‌ واتای (ئارمس=arms) دئ.

- پاشبه‌ندی [تره‌=tra] وهک له‌ وشه‌ی [قه‌سته‌ر=vastra] دایه‌و به‌واتای (قه‌سته‌ره، ده‌ره‌دامان، شوپ، وه‌سته‌ره، کراسی ژنانه، رۆب، کراسی ئاگه‌رپه‌روه‌ر،...) دئ وله ئینگلیزییدا به‌رامبه‌ری وشه‌ی (قه‌ستمه‌نت=vestment) ه.

ئه‌نجامی ئەم به‌راوردده‌:

یه‌که‌م: له‌رووی به‌ندسازییه‌وه (مۆرفیمی مئ).

له‌ وشه‌ی (تاوتوو) دا وهک وشه‌یه‌کی گه‌لیی باوی ناو کاروانچیان، یان ئال وگۆر کهری رۆزی به‌رۆزی به‌پیتی کیشانه و پیتوانه، یان هه‌ر پیتوه‌ریکی دیکه، جگه له‌ جووره ده‌نگیکی ئاوازه‌ده‌ر، که له‌ ئاوازه‌وه واتا دروست ده‌کری یان وهک لیکدراوی، چه‌ پاشبه‌ندی دیار نییه و له‌ رووی جینسه‌وه بئ لایه‌نه.

وشه‌ی (تاوتوو) به‌هۆی کاری یاریده‌ده‌ره‌وه‌و پاشبه‌ندی [ئه‌-a] ده‌وری (مئ) وهرده‌گری و به‌هۆی پاشبه‌ندی [ئه‌-â] وه‌ ده‌وری (نیر) وهرده‌گری بۆ وینه وهک:

تاوتوکهر؛ ئاد تاوتوکهر (نیر)؛ ئاده تاوتووکه‌رنه (مئ). ئەوه‌ی که باوه‌ر بۆی ده‌روا، ئەوه‌یه که وشه‌ی (ته‌یتی) ی ئاقیستایی، به‌ره‌به‌ره هه‌نگاوی به‌ره‌وئه‌وه‌ی ناوه که له‌ بریی پاشبه‌ندی (مییبه‌که) وشه‌یه‌کی دیکه. یان قه‌دیکی دیکه وه‌رله‌وه ده‌نگانه بۆ پتر ده‌نگ دانه‌وه دروست ببیت و وشه‌یه‌کی (واتاده‌نگی=onomatopaeia) به‌پیتیته مه‌یدانی وشه‌ سازییه‌وه.

دووه‌م: له‌رووی ریشه‌وه‌قه‌ده‌وه، هه‌ر وهک خۆی پارتیزگاری کراوه.

- (ئه‌مرتات) له‌گه‌ل (نه‌مریی) دا:

۱- دیاره (ئه‌مرتات) پشبه‌ندی (نه‌فی) ئاقیستایی پیتویه که ئه‌ویش [ئه‌=3a] یه‌و به‌بئ که‌م وزیاد به‌واتای (نه‌) ی نه‌فی دیت.

۲- ریشه‌که (قه‌د) بریتیه‌له (مر) له‌هه‌ر دوو وشه‌که‌دا (ئاقیستاییه‌که‌ش وکوردیه‌که‌یش).

۳- پاشبه‌ندی [تات=tât] ی ئاقیستایی به‌ره‌و [ی=i] ناو زمانی کوردیی ئەمڕۆ هاتوه.

۴- ئەوه‌ی که به‌ر چاوده‌که‌وێت، پاشبه‌ندی (نه‌مریی) بئ لایانه.

- (په‌وچه) و (په‌وچن) و (قه‌ر=وه‌ر):

ئوه‌ی که به‌ر چاو ده‌که‌وێت ئەوه‌یه که وشه‌ی ئاقیستاییه‌که‌ش و کوردیه‌کانیش خاوه‌نی هه‌مان قه‌د و ریشه‌ن. له‌ روی پاشبه‌ندی (مئ) وه وشه‌ کوردیه‌کان نییانه‌و پتر له‌وه‌ش بئ لایه‌نن! ده‌نگه‌کانی هه‌ر وشه‌یه‌ک له‌وانه بیتگانه به‌وه‌ی ئاقیستایی نین!

- (دامه‌ن) و (داهیتان).

۱- هه‌ر دوو لایان به‌پشبه‌ندی [د=âd] وه‌ خۆیان رازاندوه‌ته‌وه که له‌ رووی واتاوه (دروستکه‌ر=خالق-ع) به‌ده‌سته‌وه ده‌دات و وهک وشه‌یه‌کی سه‌ره‌کیی له‌ قه‌له‌م ده‌درئ و به‌شی دوومیشی [مه‌ن=man] وهک پاشبه‌ند به‌واتای (خاوه‌ن) له‌قه‌له‌م ده‌درئ که چی له‌وشه‌ کوردیه‌که‌دا چاوه‌کی کاری پیتوه‌به‌ند بووه و ئەمه‌ش ئەو ئالوگۆره‌یه که به‌دی ده‌کری.

۲- له پرووی واتاوه هر دووکیان یهک واتا به دهسته وه ده دن.

۳- له پرووی (پاشبه ند) هک وه که له ئاڤیستادا (می) ی دروست کردوه له زمانی کوردیی ئه مپوڊا بی لایه نه.

- (قهستره) و (قهستره = وهستره):

۱- له پرووی پاشبه ندی (می) یه وه هر دوولایان وهک یه کن وه هر دوولایان بو (میبه تی) ئه و پاشبه نده یان وه رگرتوه.

۲- له پرووی واتاوه ئه و جوهره کراسه دهره داوینانه داویندریژ، دامان شوپ (له زمانی کوردیی ئه مپوڊا تاییه تیی بووه به پارچه ی هه لاه وه و بو ئافره ته) به لام له ئاڤیستادا، تاییه تییبه به (خوری = په شم = په ژم) به ناگر په روه ربی په رستگایانی زرده شتییه وه.

۳- له پرووی (قه دی) و (ریشه) وه، هیچ ئالوگوریکی دهنگسازیی یان به ندسازی به سه ریدا نه هاتوه. ئه وهی که لیته دا ده بی بوتری ئه وه یه که پاشبه ندی (می) له شتیوهی کوردیی ناوچه کانی هه وراماندا [ئ=ئ] یه، بو وینه وهک: (کناچ=کناچی. خانم=خانمی). یان پاشبه ندی [ی=] ش وهک: (ژهن=ژهنیی، ژهنی. ته وهن= ته وه نیی، ته ونی).

- ناوی عاره بیی بو ئافره ت هر پاشبه ندی [ئ=ئ] ی دهریته داوه، وهک (فاتمه - فاتمی، خدیجه - خدیج، زینه ب-زینه بی، ئایشه - ئایشی، عه تیه - عه تیی، نه جمه - نه جمی).

- هه مووکوبه ک پاشبه ندی (می) وه رده گری، که [بی=] وهک، پیی، پیوا، پیوان، پییا، پییی، ژهنی، ژنان، کاور، کاورئ، هه نارئ، هه نارئ زور. ته وه نی (به ردی زور)، خوی (خواله ی زور)، کالی= (کالای زور)، یان زور پی نه گه یشتوو.

۷- هه ندی (قه دی کار) قه دی ئاوه لئاو که به هوئی هه ندی پاشبه نده وه (ناوکارا) دروست ده کن:

- پاشبه ندی [تر=]، [تهر=]، [تار=]، له وشه ی [داتهر=dâtar] دا، که به واتای (دروستکهر، داهیتنهر، په روه رده کهر) هاتوه و به رامبه ری له زمانی ئینگلیزییدا وشه ی (کریه تهر= creter) ه له هیتدی کون (داتهر=dhâtar) ه.

- پاشبه ندی [ون=]، [قهن=]، [قان=]، وهک له وشه ی [رته قهن=ratvan] دا هیه و ئه مه ش له ئینگلیزییدا به واتای (پایوز=pious) دی وله

کوردیی ئه مپوڊا به واتای (پاستره و، راسته وان، راسته قان، وشه که دینییه) دی.
- پاشبه ندی [قته=]، [قته=]، [قته=]، وهک له وشه ی [ئه ستقه نت=astvant] دا هاتوه، واتای (مادی، ته نیی، جه سه دی) وهک له وشه ی (ئه ستقه نت) دا، دیت.

ئه نجامی ئه م به راورده به م جوهره ده گرتیه وه:

- (داتهر) و (داهیتنهر).

پاشبه ندی وشه که ی ئاڤیستا، له ژماره ی دهنگدا له وهی (داهیتنهر) زورتره و به لایشمه وه وه هایه که ده بی پاشبه ندی (ناوی کارا) له م دوو وشه یه دا هر وهک یه ک بن، واته [-ar=] چونکه له م رووه وه ناوی کارا دروستکردن، لیته دا بریتییه له قه دی کارو و پاشبه ندی [-ar=] وهک له م ووشانه دا به ر چاوده کهن، (باسه که مان ئه م جوړانه ن):

- نووس، نووسهر، واته: (نووس+سهر) = نووسهر

- بر، برهر، واته: (بر+هر) = برهر

- فروش، فروشهر، واته: (فروش+هر) = فروشهر

- در، درهر، واته: (در+هر) = درهر

- پڙم پڙمه ر، واته: (پڙم+هر) = پڙمه ر

وشه کانی (ره ته قهن) و (پاستره و) یان (پاسته قان)، له پرووی پاشبه نده وه وهک یه ک دروست کراون جگه له به رزونزمی هه ندی بزوین. ئه وهی که له پرووی به راوردکردنی ئه م دوو وشه یه دا دهره که ویت ئه وه یه که ناوی کارا که پیک هاتوه له ئاوه لئاو و پاشبه ندی کرده وهی کار. له زمانی کوردیی ئه مپوڊا له م جوړانه مان زورده ست ده کهن و ئه مه ش پیره ویکه بو داتاشینی وشه ی نوئ بو به دهسته وه دانی واتای نوئی رۆژانه ی پیویست.

له وشه کانی (ئه ستقه نت) و (ئه ستقه مند) دا پاشبه نده کان هه روهک یه کن ئه گهر هاتوو ئه وه مان به یاد هیتایه وه که دهنگی [d=] و دهنگی [ت=] له هه ندی وشه دا جیگا گورکی ده کن.

۸- هه ندی قه دی ئاوه لئاو که له گه ل هه ندی پاشبه نندا ئاوه لئاو دروست ده کن:

- پاشبه ندی [که=] که له گه ل قه دی [هوش=hush] دا ئاوه لئاوی (هوشک=hushk) دروست ده کن که به واتای (وشک، هوشک، قشک) دی وله

پارسیبی نویدا (هوشک=hushk) ه وله سانسکریتیدا (سوسکه=suska) یه .

- پاشبهندی [ra=-] له گهډ قه دی [sux=سوخ] دا وشه ی ئاوه لئاوی [سوخره=suxra] دروست ده کهن که به واتای (red) ی ئینگلیزی هاتووه له کوردیی ئه مرۆیشدا وشه کانی (سور، سورخ، سور) مان هه ن.

- پاشبهندی [mat=مهت]، [mant=مهنت] وهک له وشه ی [خره تومه نت=xratumant] دایه و قه دی ئاوه لئاو [خرهت=xrat] ده کاته ناوی کارا (خره تومه نت) که له کوردیی ئه مرۆدا به واتای (کوژنده ر)، (نه به زیو) هاتووه و ئه مرۆش له هه ندی شتیه ی کوردییدا [خیره تهمند=xiratmand] هه یه و به هه مان و اتا به کار دیت. له شتیه ی کوردیی ناوچه کانی هه وراماندا وشه ی (خیره تیی) به هه مان و اتا هه یه و به کار دیت، له وانه یه وشه ی عاره بیی (غیره) به شدار بئ.

ئه نجامی ئه م به راورده ئه وه یه که په یه ونه ی یه کی زۆر زۆر به تین له نیوان وشه سازی نیوان ئاقیستاو زمانی کوردیی ئه مرۆدا هه یه . به تایبه تیی له م جوړه وشه سازی به دا بویه ده بی و پیبوسته بۆ وشه داتاشین یان پیکهیتانی وشه ی نوئی سازدراو بۆ گونجاندن له گهډ که ره سه ی نوئی پۆژانه ی هاوچه رخدا په نا به م ریگایه بیرئ.

ئه مه له لایه که وه له لایه کی دیکه وه وشه ی وهک (سوخره) ی ئاقیستایی که ته مه نیکی میژوو بی دوورو درتیی به سه ر بردوو سه رنجمان بۆ ئه و ئالوگۆره زۆر بچوکۆله یه راده کیشی که به سه ریدا هاتوو و بووه به هۆی ئه و نه خته جیاوازیه ی که ئه مرۆ به ر پابوو.

(له ئاقیستادا-سوخره)، له زمانی کوردیی ئه مرۆدا (سورخ، سور، سور).

ئالوگۆره که ته نها جیگا گۆرکیی دهنگی [و] و دهنگی [ر] ده گهریته وه.

۹- پاشبهندی راسته قینه ی مبی راستی (سروشتی) و له گهډ قه دی میینه و قه دی (نیر) و هی بئ لایه ندا که ئه مه ش پاشبه ندیکی هاوکیش و به رامبه ری هه یه .

۱- پاشبهندی [a=-] :

ئه م پاشبه نده تایبه تیه به جینسی میینه وه و ده چپته سه رقه دی نیرینه وه ده یکات به (می). بۆ وینه وهک :

قه دی [ئه سپ=3asp]، (-) [a=ه]، قه دیکه ئه گه ر پاشبه ندی میینه ی وه رگرت که [a=] به ده بی به (می) یان به واتای مایین دی و واته :

- [ئه سپ=3asp] - [a=] [ئه سپا=3asp] واته، (مایین).

۲- ئه مه، به ته واوی به رامبه ری پاشبه ندی [a=-] ی نیره، واته، [ئه سپ=3asp] + [a=] ده بی به [ئه سپه=3aspa] که به واتای (نیر=ئه سپ) دی.

۳- ههروه ها پاشبه ندی [a=] له گهډ قه دی [دین=dain] وهک بئ لاین، به لام بۆ (می=میینه) ده یگۆرئ و له گهډ ئه وه شدا ئه م قه ده (نیرینه) ی لی دروست ناکریت واته: [دین=dain] ده بی به [دینا=dainâ] که وهک ناویکی (می) هه لس و که وتی له گه لدا ده کرئ.

۴- پاشبه ندی [a=] که له م مه یدانده تا بیه تی یه به نیرینه وه ده چپته پاشکۆی قه دی [ده ست=dast] نیره و تایبه تی یه به نیره وه نیرینه یی رۆشن ده کاته وه و به س، واته پاشبه ندی (می)، که [a=] یه وه ر ناگریت!

واته: [ده ست=dast] - [a=ه] = [ده سته=dasta] و ئه مه ش له ئاقیستادا نیشانه ی نیری وهرگرتوو. (ته ماشای: خالی شه شه م، له م مه یدانده دا).

ههروهک له پیشتر وتمان، نیشانه ی (می و نیر) ی گینسی له زمانی کوردیی ئه مرۆدا هه ر ته نیا له شتیه ی به هدینایی و هه ورامانییدا ماوه له م پرووه ئه مانه هه ندی وینه ن:

"ئه ف رۆژا زهرین دا، چیا؛
خه ملینه میترگ، که سک بو، گیا
چهند شوخ و شهنگی، دابیا
شان سوسن، شان خومریا
ته یفین ته یه لی بو خویا"

(مژده هارۆژ - ل - ۱۴۹)

سه یدی هه ورامی، مه ره مۆ:

"لوؤ (ژیوار) مه بوو شیت و (نیشاتی)
(نیشاتی) شبنو، عه یش و نشاتم
نیشاتۆ کاکه بارۆمی خجلنۆ
خه میش، به رگم، په ژاره ش بۆ خه تم"

(مژ، هه ورامان، ل - ۱۱۰۶)

(نیشات) ناوه و بۆ ئافرهت به کار هاتوو و سهیدی چهزی لهو خانمیه که به ناوی (نیشات) ه وهیهو له شتیوهی ناوچهکانی هوراماندا، ناوی ژن ئه گهر عاره بیی بی، به کسه ره پاشبهندی (می) [=ئ=ئ] ی دهخریتته پاشکو وهک ئه مهی ئیره (نیشات) a نیشاتی)

بۆ زۆتر له م رووه وه زانین ته ماشای (ژماره ی-شه ش- ی ئه م باسه ی سه ره وه بکه ره وه).

5- قه دی ئاو له ناو له گه ل پاشبهندی [â=آ] دا ئاو له ناویکی میینه دروست ده کات، بۆ وینه وهک:

- [سوره=sura] که خو ی قه دی ئاو له ناوه و به واتای [زۆر=zôr] هاتوو به هو ی پاشبهندی [â=آ] وه ده گۆردری به ره و میینه بی واته ده بی به: [سورا=sur] .یان، ئه م پاشبهنده دهخریتته پاشبهندی [ئه که=3aka] وه ده بی ئاو له ناوی (می) واته: [ئه که=3akâ] که به واتای (شه رانی، پیس، کخ) هاتوو.

ئه نجامی ئه م به را ورده:

1- له باره ی وشه ی (سورا) وه و وشه ی (زۆر) ی ناو زمانی کوردیی ئه مپو وه ئه وه بهر چاوده که ویت که ئالو گو ژ له دهنگدا رووی داوه واته دهنگی [س=s] ی ئاقیستایی به ره و دهنگی [z=z] ی کوردیی ئه مپو چوو و دهنگی بزوینه که شه به ره و کراوه بی ههنگاوی ناوه.

2- له باره ی (نیرومی) یه وه هه میشه ئاو له ناوی شو تیکه وتوو ی ئه و ناوه یه که ئه و ئاو له ناوه ده باره یه وه ده دو ی تاریفی ده کات و پیایدا هه لده دات و ده باره یه وه شتمان بی ده لی. بۆ وینه له شتیوهی هورامانیدا ئاو له ناوی (سوور، سوورخ، زۆر، کخ) به م جوژه ده وری خو ی له گه ل ناوه که دا ده بی نی:

- پیا ی زۆردار، پیا ی سوور، پیا ی کخ.

- ژه نی زۆرداره، ژه نی سووره، ژه نی کخه.

6- هه ندی قه دکه بیی ئاو له ناوی بیان تیا دانیه و به م به هو ی هه ندی پاشبهنده وه خو بان ده که ن به ئاو له ناو

- [بوم=bum] واته زوویی یان دی، به هو ی پاشبهندی [-ی=i] وه ده بی به ئاو له ناوی (می) واته ده بی به [بومی=bumî] که به واتای (خاکی) دی.

شایانی باسه ئه م دوو (زاراو) ه له شتیوهی ناوچهکانی هوراماندا به کار دیت و به م له شتیوهیه کی دیکه دا بهرچاوم نه که وتوون ته نیا ئه وه هه یه که وشه ی (بوم) وله گه ل (لهرز) دا وشه یه کی لیک دراویان پیک هیناوه و ئه ویش وشه ی (بومه له رزه) یه، که لام وایه له سه ر پاکی شتیوه زاره کوردیه کاندایه وان و زانرا و ناسراو بی.

وشه ی (خاکی=بوومی) وهک ئاو له ناو به کار دیت، بۆیه کی که زۆریه ی کاتی له گه ل زهویی و کشت و کالدا به سه ر ده بات یان دووره په رتزه له ئاو دهانی و شارستانی ه ته وه.

به کاره یانی ئه م دوو وشه یه ش وهک ئاو له ناو به م جوژه یه:

- نازاد بومیا (خاکیا).

- په ریزاده بومیه نه (خاکیه نه).

له شتیوهی ناوچه ی به هدیناندا له دوخی (پالپشت و پالده ره وه دا) نیرومی به پاشبهندی (نیرو) یان هی (می) با شتر ده ده که و ی بۆ وینه ده وتری:

"ژلالش و ئیسیانه

کانیا سپی، خواهش ده رمانه"

یان ده وتری:

"به هه شتما دن لالش

چ قاس هونده رک خواه شه

ب گول و ئاف و وشه

با خچه کی، ب په وشه"

(مژده ها روژ- ۱۳۴)

یان ده وتری:

"توی پادشاهی پر که ره م

ئاسمان ته دانی، بی ستون

لوتف و که ره م، خشم و ستم

لالش ته کر، دژداه وتون"

(مژده ها روژ- ل- ۱۳۱)

10- پاشبهنده کانی پله ی به راوردیی.

پله ی به راورد کردن و جیاوازی کردن له نیوان پله کانیدا له رووی واتا وه ده بی په نا

ببریتنه بهر پلهکان، یان به شتیوه به کی رۆشنتر، پاشبهندی بهراورده که نرخى واتایی بهراورده که درده خات.

لهم پوهه له ئاقیستادا ئەم پاشبهندانە وەک پلهی بهراوردیی بهرچاو دهکهون، واته:
۱- پاشبهندی [yas=یاس]، [yas=یاس] یان [yâns=یانس]، بۆ وینه قه‌دی (قه‌هۆ=vahu) بهواتای (باش، چاک، خاس) هاتوو له ئینگلیزییدا بهواتای (گود=good) هاتوو له ئەلمانیدا (گوت=gut) ه.

کاتی که ئەم قه‌ده، پاشبهندی [ya=یه] ی وەرگرت ده‌بێ به (قه‌هیه=vahya) که بهواتای (چاکتر، خاستر، باشتتر، رهندتر) دیت و له ئینگلیزییدا وشه‌ی (بیتتر=better) ده‌گریته‌وه و له ئەلمانیدا (بیسر=besser) ده‌گریته‌وه.

له کوردیی ئەم‌رۆدا جگه‌له‌و واتایانه‌ی سه‌ره‌وه له شتیوه‌ی هه‌ورامانییدا وشه‌ی (به bah=مان هه‌یه، که به ته‌واویی زاده‌ی وشه‌ی ئاقیستاییه‌که‌یه له‌گه‌ڵ ئالو گۆرپیکی که‌می ده‌نگدا.

ئەم وشه‌یه له شتیوه‌ی هه‌وراماندا بهواتای (چاک، خاس، په‌ند، باش) هاتوو و پتر له‌وه‌ش وشه‌ی (به‌ه) ئاو‌لناوه و به‌م جو‌ره‌ش پله‌ی بهراوردیی دروست ده‌کات.

به‌ه=ره‌ند، چاک، خاس، باش.

به‌هه‌ه=چاکتر، زۆرچاک، زۆر رهند (رهندتر=بیهته‌ر).

به‌هه‌هه‌هه‌ه= (چاکترین، رهندته‌رین، خاسته‌رین) = (بیهته‌رین).

۲- پاشبهندی [tra=تره]، [tara=ته‌ره].

ئەم پاشبه‌نده ده‌چیتته پاشکۆی قه‌دی ئاو‌لناوه‌وه و پله‌یه‌ک له نرخى ناو نیشانه‌که زیاد ده‌بێ، بۆ وینه وەک:

- [ئه‌که = [3aka] قه‌دی ئاو‌لناوه‌و بهواتای (کخ، خراب، بیس، شه‌رانی) هاتوو. کاتی که پاشبه‌ندی [tara=ته‌ر] ده‌که‌ویتته پاشکۆیه‌وه ده‌بێ به (ئه‌که‌ته‌ره=aktara) واته (خراپتر، خراپته‌ر، کختر، کخته‌ر، پیستر، پیسته‌ر، شه‌رانیته‌ر،...)، که له ئینگلیزییدا واتای (مۆرئیشل=morevil) ئەدات.

له زمانى کوردیی ئەم‌رۆدا ئەم جو‌ره پاشبه‌ندانە‌ی پله‌ی بهراوردکاریی، له‌گه‌ڵ قه‌دی ئاو‌لناودا ده‌ورپیکی بالاییان هه‌یه له دروست کردنی وشه‌ی نوێدا.

۳- بۆ پله‌ی با له ئاقیستادا پاشبه‌ندی [ishta=یشته] بهرچاو ده‌که‌ویت که ده‌چیتته

پاشکۆی وشه‌ی (سوره=sura) هوه وشه‌ی نوێی [سه‌قیشته=savishta] دروست ده‌کات که بهواتای (به‌هیتزترین، به‌هیتزته‌رین، زۆردارترین، زۆردارته‌رین) دى و به‌رامبه‌ر (زه‌سترونکه‌ست=the strongest) ی ئینگلیزییه.

ئوه‌ی که لیته‌دا، بهرچاو ده‌که‌وی ئه‌وه‌یه که قه‌دی وشه‌که گۆرانکاریه‌کی به‌سه‌ردا هاتوو تاوه‌کو ئه‌و وشه‌یه ئه‌وپه‌له‌ با یه‌ دروست ده‌کات، که‌چی له‌وه‌ی هاوسه‌نگی له زمانه‌ کوردییه‌که‌دا ئالوگۆری به‌سه‌ردا نایه‌ت و ئه‌وه هه‌یه که‌ریشه‌که‌یان هه‌ریه‌کیکن.

۴- هه‌ندى قه‌دی ئاو‌لکار په‌نگ، پاشبه‌ندی [اره‌=ara] و ده‌ده‌گرن و پله‌ی به‌راوردکاریی دروست ده‌که‌ن بۆ وینه وەک لهم وشه‌یه‌ی خواره‌وه‌دا:

- [ئوپ=3up] + [اره‌+ara] = [ئوپه‌ره=3upara] واته (ژووروتر، سه‌ه‌رته‌ر، هۆرته‌ر، سه‌رووته‌ر، سه‌رووتر، بالا، بالا ته‌ر،...) له زمانى کوردیدا ئەم پاشبه‌ندانە (پاشبه‌ندی بهراورده‌کاریی) ده‌که‌ونه پاشکۆی هه‌ندى یان زۆرتى ئه‌و جو‌ره ئاو‌لکارانه‌و ئه‌وپه‌له‌ جو‌رانه دروست ده‌بن، بۆ وینه وەک:

- خوارتر، وارته‌ر،

- پاینتر، پاینته‌ر،

- لاپالتر، لاپالته‌ر،

- دره‌نگتر، دیرته‌ر،

- چوورته‌ر، ژووروتر،

۵- بۆ پله‌ی بالا پاشبه‌ندیکی دیکه بهرچاو ده‌که‌وی بۆ وینه له‌گه‌ڵ ئەم وشه‌یه‌دا هه‌یه:

قه‌دی وشه‌که بریتیه له، [ته‌مه=tama] و کاتی که یه‌ک ده‌گرن، ده‌نگی [t=ت] ی قه‌ده‌که ده‌قترتی و به‌م جو‌ره وشه‌که ده‌ردیت: [ره‌یشه‌ته‌مه‌=raivataama] واته زۆررۆناک، رۆشنه‌رین، که له ئینگلیزییدا به‌رامبه‌ری (mostradiant) ه.

ئەنجامی بهراوردی ئەم پله‌ی بهراوردیه

هه‌روه‌ک له سه‌ره‌وه وتمان زمانى کوردیی ئەم‌رۆ له‌ رووی پله‌ی بهراوردییه‌وه پاشبه‌نده‌کانى دیارین و ئەوانیش [تر=tr] و [ترین=trîn] ن وه‌ندى جاریش چه‌ند باره ئاو‌لناوه‌که ده‌وتریتته‌وه گویا بۆ دنیاییه له لایه‌که‌وه له لایه‌کی دیکه‌وه

رۆشنکردنهوهی پله که یه وهه ندی جاریش وشه ی (زۆر) له گه لیداو له پیشه وهیدا دیت
ئاوه لکاراوی دهکات (ته ماشایی پیشه وه بکه ره وه).

له زمان کوردیی ئه مپۆدا پاشه بندی [tr=تر] بۆ کارو ئه رکێکی دیکه ی زمان به کار
دیت و ئه ویش ئه رکی (ته رتیبی) = (ریزی) ده نوینی بۆ وینه وهک:

(ا) - با کاوه پروات، با نازاد بلۆ، باشیره بلوا.

(ب) - بایه کێکی تر پروات. واته بایه کێکی دیکه پروات، بایه کی دیی پروا؛
بایۆته ریلۆ.

(ج) - مانگی تر دیم = مانگی ته ره مه = هه یفا دیی ئه ز ده هیم، (دی = تر).

۱۱ - وشه ی لیکدراو له ئاڤیستادا:

ا- له ئاڤیستادا (وشه و ناو نیشان هه لده ره که ی) پیکه وه وشه ی لیکدرا و دروست
ده که ن بۆ وینه ده وتری:

- (ڤیس = vîs) به واتای (مال، خانوو) هاتوو؛

- (په تی = patî) به واتای (گه وه) دی.

به هه ر دوو کیانه وه به م جوړه به کیان گرتوو:

- (ڤیس په تی = vîspat) واته (گه وه ی مال).

ئه گه ر وشه به وشه به ره و کوردیی ئه مپۆ ببه ینه وه به م جوړه ی لی دی: (مال، گه وه ی)
و به م جوړه ی لی ده کرتیه وه (مالی گه وه) که ئه مه خۆی له خۆی دا ئه و واتایه ی
وشه کانی ئاڤیستا به ده سه ته وه نادات!

ئه وه ی که لی ره دا به دیی ده کرتی ئه وه یه که له ئاڤیستادا ناوه که پیش ئاوه لئاوه که
ده که وی و ئه و جا پیکه وه ناوه لیکدراوه که دروست ده که ن، که له روویه که وه ناوی
لیکدراوه و له روویه کی دیکه وه به هه ر دوو کیانه وه ئاوه لئاوێکیان دروست کردوو.

له کوردیی ئه مپۆدا ئاوه لئاوه که پیش ناوه که ده گرتی و ئه و جا به هه ر دوو کیانه وه ناوێکی
لیکدراو له لایه که وه دروست ده که ن وه لایه کی دیکه شه وه ده وری ئاوه لئاوی لیکدراو
ده توانیت ببینی! واته: - ئاڤیستا ده لی: (ڤیس په تی) = (مال گه وه ی).

- کوردیی به ژئ: (گه وه ی مال).

ب- جوړێکی دیکه ی وشه ی لیکدراو له ئاڤیستادا:

- [nr=نر] واته: نیر= پیاو.

- [gar=گه ر] واته: خراب، زالم، دیکتاتور، که لله ره ق.

هه ر دوو کیان له م باره وه له ئاڤیستادا به م جوړه ناو (ئاوه لئاو) ی لیکدراویان
دروست کردوو:

- [nr=نر] + [gar=گه ر] = [nrgar=نرگه ر] واته: نیره که ر، که لله ره ق، دیکتاتور،
که به رامبه ری له ئینگلیزییدا ده کاته (مان دیڤۆره = man-devourer).

ئه م لیکدراوه تاییه تیه به و پیاوه وه که مافی ژنه که ی خواردوه؛ ئه مه له لایه که وه
له لایه کی دیکه وه ئه م لیکدراوه یه که له کوردیی ئه مپۆدا بۆ هه مان مه به ست هه یه یان
دروستکراوه (ئه مه ته نه اوشه ی - نیره که ر - ده گرتیه وه، به لام له دۆخی که ره پیاودا)
پیره وه که دیسان وهک ئه وه ی سه ره وه ده گرتیه وه و پپچه وانه ده روینی، بۆ وینه له مه ی
خواره وه وردبه ره وه:

- [nr=نر] + [gar=گه ر] = [nrgar=نرگه ر] واته: (پیاوی که ر) له کوردیییدا به م
جوړه یه: (که ر + ه + پیاو) = (که ره پیاو)

پ- جوړێکی دیکه که له ئاڤیستادا به ر چاو ده که ویت بۆ وینه وهک:

- [vîsha=ڤیشه] واته (ژار، تیکده ر، خراپکه ر، ...) وهک (ناو) ه.

- [vaipa=ڤه یبه] واته (پرژن، پرژینه ر، فریده ر، پرژینه ر، ده ر خوارده ر، ...) وهک
(کار) یان وهک (ناوی کارا) = (که کاری ئاوه لئاو ده ببینی). ئه مانه به م جوړه ی
خواره وه یه ک ده گرن و ناوی لیکدراو (ئاوه لئاو) دروست ده که ن، واته:

- [vîsha vaipa=ڤیشه ڤه یبه] که به واتای (ژار پرژینه ر) دیت ئالیره دا
لیکدراوه که ی ئاڤیستا و ئه وه ی کوردیی ئه مپۆ هه ره وک یه کێکن و چه جیاوازی به کیان
دروست نه کردوو.

ت- لیکدراوی که پیک هاتوو له (ناو + ناو) بۆ وینه وهک:

- [daiva=ده یڤه]، واته: (دپو، ناراست، درۆ)

- [yasna=یه زنه]، واته: (جهژن، په رستن، سرود، قوربانی، نویتز، دۆعا، ...).

هه ر دوو کیان به م جوړه به کیان گرتوو:

- [daivayasna=یه زنه] واته: (دپو په رست).

(۱) یان ئەم جوړه‌ی خواره‌وه:

- [narya=نهریه] که به‌واتای (پیاو، پیاوانه، نازا، درپ، ...) دى.

- [mana=مهنه] که به‌واتای (ړوان، ړهوان، ړوخ، وژدان، زهمیر.....) دى.

ئەم جوړته بهم جوړه‌ی خواره‌وه لیکدراو پیک دهیتن:

- [naryamanah]= [نهریه‌مهنه] که به‌واتای (پیاوی ویژداندار، پیاوی پیاوانه، ...) دى.

(۲) یان، (ژماره-که لیږدها، به‌ئاوه‌لناو، له رووی ئه‌رکه‌وه سه‌رژمیر ده‌کړی) له‌گه‌ل ناودا پیکه‌وه و همر دووکیان به‌جوړته لیکدراو ناو (ئاوه‌لناو) پیک دهیتن، بۆ وینه، وهک:

- [dva=دغه]، واته (دوو) وکورت‌ه‌کشی له لیکداندای ده‌بی به [bi=بی]. له‌گه‌ل ناوی [zangra=زنه‌گره] که واتای (لاک=لاق، لنگ، قاچ، ...) دى. یه‌کده‌گرن و وشه‌یه‌کی لیکدراو به‌ههر دووکیانه‌وه پیکده‌هیتن و وهک:

- [bezangra=بیزه‌نگره]، که به‌واتای (دوو‌زنه‌گره، دوولنگ، دووپی، دووقاچ، ...) دى. له‌م جوړه له‌کورددیدا (سڼ لنگ-سڼ قاچ) یش هه‌یه که‌وهک جوړه‌قه‌رزیکى زمان ناسیى بۆ (مروى پیر) به‌کار دى، کاتى که‌مروى پیر داری به‌ده‌سته‌وه ده‌گری.

ههر له‌م جوړه، به‌لام له‌بری ژماره، ئاوه‌لناو به‌کار ده‌هینریت، وهک:

- (سیاوجامانه=سیاوجه‌مانه) ی ئه‌مروى گورانی سیاوجامانه‌ی دینیى ئاهورایی ههورامان.

- (چوارپی)، که به‌واتای (وولاخ) دى، که‌بۆ پیاوی نا‌زیریش به‌کار ده‌ینری.

۳- لیکدراوی ژماره له‌گه‌ل ژماره‌دا

له‌ ئاقیستادا له‌ ژماره (ده=دهسه) هوه، لیکدان ده‌ست پی ده‌کات و تا ژماره ده‌گاته (سه‌ته=sata) و واته به‌م جوړه‌ی خواره‌وه:

له‌ ئاقیستادا له‌ بریى ژماره (۱۰=ده)، (دهسه=dasa) به‌کار ده‌یتن و ئەم جوړه ژمارانه له‌دیته‌ه‌کانى ههورامانى ته‌ختدا بۆ گوټیز ژماردن ههر به‌کاری دین و ئە‌گه‌ر هاتوو زانیمان (دهسه گوټیز) بۆ ژماردنى گوټیز وهک (کیل=ع) ی عاره‌بیى وه‌هایه واته، ده‌وترى ده‌سته‌یه‌ک گوټیز، ده‌ دهسه گوټیز، سه‌دهسه گوټیز، که‌ده‌کاته (هزار گوټیز) = (هزارى وه‌زی).

به‌ههر حال له (۱۱) تاوه‌کو (۱۹) به‌م جوړه‌یه:

(۱) بۆ ژماره یازده ده‌وترى: (ئه‌یقه دهسه=aiwadasa)، له‌ ناوچه‌کانى ههوراماندا یه‌ژن (دهسه و یوه)، زازایه‌کان ده‌لین (دهس و یو).

(۲) بۆ دوانزده له‌ئاقیستادا ده‌وترى: (ده‌غه دهسه=davadasa)،

له‌ههورامان ده‌بیژریت: (دهسه و دوى)، زازایه‌کان یه‌ژن: (دهسه و دى).

(۳) له‌ئاقیستادا بۆ سیانزه ده‌وترى (ترى دهسه=tri dasa)،

له‌ ههورامان ده‌لین: (دهسه و یه‌ری)، زازایه‌کان یه‌ژن: (دهسه و هی‌ری).

(۴) له‌ئاقیستادا بۆ چوارده ده‌وترى: (چه‌دفارده‌سه=chatvardasa)، له‌ ههوراماندا ده‌وترى: (دهسه و چوار)، زازایه‌کان ده‌لین: (دهسه و چیر).

(۵) له‌ئاقیستادا بۆ پانزه ده‌وترى: (په‌نجه دهسه=pancha dasa).

له‌ ههوراماندا ده‌وترى: (دهسه و په‌نج)، زازایه‌کان ده‌لین: (دهسه و په‌نج).

(۶) له‌ئاقیستادا بۆ شانزده ده‌وترى: (خشقه‌ش دهسه=xshvash dasa)

له‌ ههوراماندا ده‌وترى: (دهسه و شش)، زازایه‌کان ده‌لین: (دهسه و شیش).

(۷) له‌ئاقیستادا بۆ هه‌څده ده‌وترى: (هه‌پته دهسه=hapta dasa)، له‌ههوراماندا ده‌وتریت: (دهسه و هوت)، زازایه‌کان ده‌لین: (دهسه و هوت).

(۸) له‌ئاقیستادا بۆ هه‌ژده ده‌وترى: (ئه‌شتا دهسه=3shta dasa)، له‌ ههوراماندا ده‌وتریت: (دهسه و هه‌شت)، زازایه‌کان ده‌لین: (دهسه و هه‌شت).

(۹) له‌ئاقیستادا بۆ نوزده ده‌وترى: (نه‌غه دهسه=navadasa)، له‌ههوراماندا ده‌وتریت: (دهسه و نو)، زازایه‌کان ده‌لین: (دهسه و نی‌غ).

۱- ژماره ده‌یه ده‌وریه‌کان له‌بیسته‌وه بۆ په‌نجا

(۱) له‌ئاقیستادا بۆ بیست ده‌وترى: (قى-سه‌تى=vīsatī)، له‌ههوراماندا ده‌وتریت: (ویست=wīst)، زازایه‌کان ده‌لین: (قیست=vīst).

(۲) له‌ئاقیستادا بۆ سیى ده‌وترى: (ترى سه‌ته‌م=tri satam)، له‌ ههوراماندا ده‌وتریت: (سیى=s)، زازایه‌کان ده‌لین: (هی‌رس=hirs).

(۳) له‌ئاقیستادا بۆ چل ده‌وترى: (چه‌شقه‌ر سه‌ته‌م=chashvar satam)، له‌ ههوراماندا ده‌وتریت: (چل=chil)، زازایه‌کان ده‌لین: (چپوره‌س=chiwras) یان (چپوراس).

(٤) له ئاقیستادا بۆپه نجاد ده و تری: (په نجه سه ته م=panja satam).

له هه وراماندا ده و تری: (په نجا=panjâ)، زازایه کان ده لئین: (پونچاس=punchâs).

ب- ژماره ده یه ده وریه کان له شهسته وه تا وه کو نه وه د

ژماره که وه له گه ل پاشبه ندی (تیم=tîm) دا، بۆ وینه ده و تری:

- (شه ست)، (خششه شتیم=xshvashtîm) له ئاقیستادا، له هه وراماندا (شه ست=shast) ده و تری، (شه شتی=shashtê) له ناوچه کانی دو مه لی (له زازی) دا.

- (حه فتا)، (هه پتا تیم=haptâ tîm) له ئاقیستادا، (حه فتا=haftâ) له هه ورامانیدا، (هوتی=huwtê) له دو مه لی دا.

- (هه شتا)، (ئه شتاتیم=ashtatîm) له ئاقیستادا، (هه شتا=hashtâ) له هه ورامانیدا، (هه شتی=hashtê) له دو مه لی دا.

- (نه وه د)، (نه فه تیم=navatîm) له ئاقیستادا، (نه وه د=نه فه د=navad) له هه ورامانیدا، (نیوی=niwê) له دو مه لی زازایه کاندا.

پ- لیکدراوی ناو ئه م ده یانه:

لیکدانی ژماره به مه به ست ژماردن له بیسته وه به ره و ژوور، به م ریگه دا ده روات واته به م جوړه:

- (بیست و دوو) له ئاقیستادا ده بی به (دقه چه - قیسه تی= dvacha vîsatî).

- (بیست و پینج) له ئاقیستادا ده بی به (په نجه چه - قیسه تی= panchacha vîsatî).

- (شه ست و شه ش) له ئاقیستادا ده بی به (خششه شچه - خششه ش تیم=xshvashcha xshvatîm).

- (نه وه د و سی) له ئاقیستادا ده بی به (تریچه - نه فه تیم=trîcha navatîm).

٧- ئه نجامی ئه م به را ورده

وه ک ژماره له یه که وه تا کوو (ده) وه ک یه کن.

ژماردن له یانزه وه تا کوو بیست ئاقیستا و زمانی کوردی ئه مرۆ جیا وازبان هه یه و ئه ویش بریتیه له پاش و پیش واته له ئاقیستادا ژماره بچووک پیش (ده سه =١٠)

ده خری، به لام له شیوه ی هه ورامانی و زازاییدا (ده سه =١٠) پیش ژماره ی بچووک ده که ویت.

جیا وازی زۆرتر ژماردن به ره و زۆرتر ئه وه باش رو شن ده کاته وه.

ژماردن له زمانی کوردی ئه مرۆ دا هه ندی شتی فری دراوه و هه نگاوی به ره و ئاسانتر ناوه، ئه مه ش ریپه وی هه رزمانیکه.

ژماره ی ته ربیی و پاشبه نده کانی

بۆ ژماره ی ته ربیی، له ئاویستادا له پیشه وه ژماره که دیت ئه و جا پاشبه ندی ته ربیی که [-یه =ya-] ده که ویتته پاشبه ندی (پاشکو ی) وشه (ژماره) سه ره کیه که وه و ده بی ئه وه ش به رچا و بخری که ئه و پاشبه نده هیندی جار به بۆنه ی ده نگسازیه وه ده نگیک ی که م ده کات یان ده گو پیت.

بۆ یه که مین، (نه ختی وشه سه ره کیه که به هیتزتر کراوه به وه ی که ناویکی پیوه تراوه که واتای (له هیج پتر) ده به خشی و بۆیه ژماره ی (یه ک) به کار نه هاتوو هه روه ها زمانه ئه ورو پایه کانیش هه ر به و جوړه ریپه ویان کرده). له ئاویستادا له م جوړه دروست کراوه:

- [فره +ته ره =fratarâ] که به واتای (یه که م، یه که مین) دی له ئینگلیزیدا به رامبه ر ئه م وشه یه (فی رست=first) و له ئالمانیدا (ئیرسته =erste) یه و هیج کامیکیان له سه ر ریپه وی ئه وه نه رویشتوون که (یه ک) به یین وه پاشبه ندی ته ربیی بخه نه پاشکو یه وه.

- دوو م، [دقیتیه =dvitya]

- سی یه م، [تریتیه =tritya]

- چوارم، [تووریه =turya] به م جوړه ش هاتوو [کتووریه =k-turya].

- پینجه م، [په نکشه =panktha] یان [پوخده =puxda].

- شه شه م، [خشتقه =xshtva] یان [شفتسته =shvshtha].

- حه و تم، [هه پته سه =haptatha]

- هه شته م، [ئه شته مه =3ashtama]

- نۆیه م، [نه فه مه =navama]

- ده یه م، [ده سه مه =dasama]

له یانزهوه تاوهکو نۆزده قه دی [aʊs] ژماره تهرتیبیه که وه درگرگی، وه که:

- (په نجه دهسه = pancha dasa) + (-sa) = (pancha dasasa) واته پانزهه م و به و جۆره...

(ت) - هندی به اور دکاری

(۱) - وشه (قه دی) [چایس = chaith] ئەم قه ده بۆهردوو دهمه که (را بردوو و رانه بردوو) به کار دیت بۆ وینه:

- [چایسه ت = chaithat] که به واتای (فیر کرد) دئ، به م جۆره قه ده که ی بۆده می رابردوو به کارهات وله هه مان کاتدا رسته یه کی کورتی دروست کرد. ههروه که ئه وه ی کوردیی ئەمپۆر ته نه ا جیا وازیه که ی له نیوان کوردیی ئەمپۆر ئاقیتستادا، ئەوه یه له وه ی کوردیی ئەمپۆر دا کاری یارییده ده ری (کردن) له گه لیدا به کار هینراوه.

(۲) - [چایسه تای = chaithatai] که به واتای (فیر ده کات) دئ واتای رانه بردوو وه کاره که ش له پاش (وتنه که) ده کری یان سائیر که ی؟...

ئو جیا وازیه ی له نیوان ئەم دوورسته ی ئاقیتستایه دا به دبی ده کری بریتیه له پاشبه ندی [-ai = هی] و که ده مه که ی گۆریوه و بۆمان هه یه بلتین پاشبه ندی دا هاتوو ه له م وشه یه دا یان له جۆره قه دی وه هادا!.

شایانی بیرنه چوونه، که یه کئ له که نیشکه هه ره جوانه کانی زه رده شت به ناوی (پۆرچیستا = pourchuista) وه بووه و ئەم کیژیه خاوه نی زانیارییه کی زۆر بووه له بهر دانایی وزانایی لام وه هایه، رابه ری ئافرتانی ئو زه مانه ی درابیتتی، یان شتی به و جۆره چونکه له ئاقیتستادا به و جۆره ناو ده برئ.

به لام له رووی دینییه وه زه رده شت لپی رازی بووه وه ها له گاته کاندایه اتوو ه که پۆرچیستا باوکی په یامبه ره و میردیش یارده ده ری گه وره ی زه رده شته داخم ده بی خوی چۆن بی (گاته کان، پورداود، - ۲۱۲).

بۆیه ئەم ناوی (چیستا) لیره دا، هینایه وه بۆ هه مان وشه ی سه ره وه گویا ناوی که نیشکه که ی زه رده شت له ئاقیتستادا به دوو جۆر ناوی هاتوو وه ئه وانیش [چیستی = chîstî] و [چیستا = chîstâ] که هه ر دوو لایان پاشبه ندی (می = î, â) یان به دو او ده ی، ئەمه له لایه که وه له لایه کی دیکه شه وه ئەم وشه یه پیش ئه وه ی که ناو بی له ئاقیتستادا به شتیوه ی ئاوه لئاو هاتوو ه که به واتای (داناو زانا = دانش) دئ. هه ر له م قه ده یه وه وشه ی

(دانیشمه ند = رۆشنبیر و ژیر = chistivant) ی لیوه دروست بووه و بۆیه به (پۆرچیستا) ناو بانگی ده ر کرده چونکه ههروه که وتمان دانیشمه ند وزانا ودانا، بووه (یهشت-ها، پورداود، ل ۱۰۷).

بابیتیه سه ر وینه یه کی دیکه ی به راورد، ئه ویش:

(۳) - [ستوت = stut]: ئەمه قه دی رانه بردوو و بۆر ابردویش به کار دئ و ئەمه ش به واتای (ستایش کردن)، (نوێژ کردن)، (جهژن و قوربانیکردن)، حالی حازر وشه ی (ستایش) له پارسیی ئەمپۆر دا به کار دئ وله هندی ناوچه ی کورده واریشدا، وه ک (هه واران و لورستان وله کستان) به کار ده هینری، باله م وینانه ورد ببینه وه:

- [ستهوت = staut]:

ئەم وشه یه واتای رسته یه ک ده به خشتی ئه ویش ئه وه یه که به واتای (په رستی = ئه وپرستی) یان (ئو خوشیویس = حه زی لپی بوو = عاشقی بوو).

- [ستهومی = staumî] ئەمیش به واتای ده په رستم یان (من ده په رستم) دئ.

جیا وازی نیوان ئەم دوو رسته یه ی سه ره وه، له یه که مدا بوونی پاشبه ندی [ت = t] یه وله هی دووه میشدا له بری پاشبه ندی [ت = t] پاشبه ندی [می = mî] هاتوو ه.

که واوو پاشبه ندی یه که م، واتا رابردووی تیدایه و واتای که سی سیتییه می تاکیش، به م هی دووه م واتای که سی یه که می تاک و رانه بردووی تیدایه. له کوردیشدا، هه رله (هه مان خاوه ن واتا) ده توانین به وشه یه ک رسته یه ک درووست بکه ین وه ک:

- په رستم = (په رست + م) به لام ده وترئ: ستایشم کرد، (مه ستایشم که ر).

- ده یپه رستم = (ده + ی + په رست + م).

هه ر له هه مان (قه ده وه) ده وترئ:

- [سته قات = stavât] که به واتای (ده په رستی) دئ یان (ئو ده په رستی). ده بی ئەم رسته یه، که وه ک وشه یه ک وه هایه، چه ند جیا وازی له ته ک ریشه ی (ستوت = stut) دا ده به خشتی!

ئه گه ر بیانده یه به رجاوی به راورد کردنه وه بۆمان ده رده که وئ، که:

۱- له رووی مۆرفۆلۆژییه ته نییا ریشه که هه یه، که ئه ویش [ست = st] ه و ئه وانئ دیکه ش بریتین له به ند سازیی بۆمه به سستی مۆرفۆلۆژیی که واتای ریزمانی به ده سته وه ده دن.

۲- له پرووی واتاسازیبه وه ده بینین که ئه و به ندسازبانه، به واتای (ئه و) دیت وله گه ل شپوهی گۆرینی واتای ریشه که وه ده مه که ی.

- [stavan=سته فان] له م وشه یه دا که خۆی له خۆیدا رسته یه که به واتای (ئه و ان ده په رستن = ده په رستن) دئ و ئه گه ر بیتی ش له گه ل ریشه که وه وینه کانی دیکه دا به راوردی بکه ین بۆمان ده رده که وئ که پاشبه ندی [n=ن] لیره دا بۆمه به سستی به ده سته وه دانی واتای (کۆ) دئ.

۴- ئه م وینه یه ی ئیره بریتیه له قه دی کار و وشه ی بزئویی کرداری (پریپۆزیشن) به پیتی کات وده م وواتا، پاشبه ندونا و به ندی کار و وشه سازی (مۆرفۆلۆژی) خۆی ده کات، بۆ وینه وه ک:

- [ئه پی=api] که یه که یکه له وشه بزئوه کرداریانه (پریپۆزیشن) و (پیشئاوه لکاریش) ه و قه دی کار، هه لده سوپینی به پیتی پتویست (ده م، واتا، که س).
واته: ده لپین (ئه پی کرنتاتی=api krntaki) که به واتای: (ده بریت) (ده که نی= هه لده که نی).

لام وایه پتویست به وه ده کات که وشه ی [کر=kr] و قه ده که شی [چهر =char]، که به واتای چاووگی (کرن = کردن = که رده ی) دئ. له ته ک پریپۆزیشن (یان پیشئاوه لکار) دا به شپوهیه کی دیکه به کاریان به پتین و به وردیی بۆ کاری به راوردکایی به کاریان به پتین و به م جۆره:

[ئه فی کرنتاتی = avikrntti].

ئه م وشه یه بریتیه له وشه سه ره که یه که وه وشه بزئوه که که [ئه فی = avi] یه و ئه م وشه یه ش که خۆی له خۆیدا رسته یه به واتای (لاوه لا ده ییری) یان (به ره و ژوور ده ییری)، (به ره و پیشه وه هه لده که نی) دئ.

ئه وه ی که زۆر زه ق و دیارییه لیره دا ئه وه یه که وشه سه ره که یه که، (کار) ه پرواله تی نه گۆراوه ئه وه ی که گۆردرابی، له گه ل ئه وه ی پیشوودا ته نها وشه کردارییه بزئوه که یه، که خۆی به ته نیا واتای وشه که ی گۆریوه و خۆی چوارچپوه ی ئاوه لکاری وه رگرتوه.

باوشه کردارییه بزئوه که بگۆرین و بیکه ین به [ئوپه = upa] و به م جۆره:

(ئوپه - کرنته یه ن = upa krntayan)، به واتای (به ره و ژوور وه ده بری) یان (به ره و سه ره وه هه لده که نی). ئه وه ی که ده ی سه رنجی به راوردکار رابکیشی ئه وه یه که پرواله تی

وشه سه ره که یه که ش گۆراوه و ئه ویش ئه وه یه پاشبه ندی [ئه یه م= ayam]، چوه ته جیگای [هت=at] ه وه.

(۵) - ئه م شپوهیه ی ئیره ش هه ره و که هه مان وینه کانی سه ره وه له گه ل نه ختی جیا وازیدا و ئه م تیبینه، ئه ستۆی پیشکینه ره وه که وتوه.

باله م وینه و ریبینه وه:

- (فره - جه سان = frajasân) که به واتای (نزیک بوونه ته وه) دئ.

- (فره جه سستی = frajasaiti) که به واتای (به ره و ئیره دئ) دئ. یان (دیته ده ره وه).

- (نی - جه سه ن = ni-jasan) که به واتای (به ره و خوارچوو) یان (به ره و خوارنزم بوویه وه).

لیره دا شپوهی وشه کردارییه که گۆراو واتای وشه سه ره که یه که شی گۆراو ده مه که شی گۆردرا.

به شپوهیه کی گشتی بۆمان هه یه بلتین که:

+ قه دی کاره که [جه سه =jasa] یه و وشه بزئوه کانی [فره =fra] که به واتای (به ره و پیشه وه، به رله) دئ وشه بزئوه که ی دیکه ش [نی=ni] یه که به واتای (به ره و خواره وه، به ره و نزمایی) دئ.

له سه ر پاکی وینه کان (ئاوه لکار = یان رسته ی ئاوه لکاری) دا شپوهی ئاوه لکاری به رسته که دا رهنگی داوه ته وه.

به م بۆنه یه وه (کاری پیشئاوه لکار) و ئه م وینه یه ده خه ینه به رچاو:

(at चाह्या ताम manyu jasaêt am)

(Y. 30, 4)

واته:

"له سه ره تادا ئه و دوو پۆنه (په وان) هام زاده ن"

ئه و رپنوسه ی سه ره وه (ترانس کریپشن = وینه ی ئاوازی ده نگه کان) نییه و نه ختی خۆینده وه ی هه ندئ وشه، کیشه ی ئاواز ده هیننه به رگۆی خۆینه وه وه به شپوهی (ترانس کریپشن = ئاوازی ده نگه کان) به م جۆره ده نووسئ:

“ATChAHYÂT TÂHAM MAINYÛ JASAITAM”

پیش ئه وهی، كه وینه كان بهرچاو بخهین، ده بی شاره زای ئه م نیشانانه بین وئه وانیش:
 (SG)= تاك، (.N) =نومینه پتف (كارا، پالپشت، ده ستپتكه ر).
 (Acc)= واته: (له ئهركی بهر كاردا).
 (G.)= واته: (له ئهركی پالده ره وه دا، یان، خستنه سه ر) دا.
 (Abl.)= واته: (له ئهركی، كورت كردنه وه دا).
 (Dat.)= واته: (له ئهركی، راکتشر اوو به ستر اوه (جارو مجرور) دا.
 (Instr.)= واته: (له ئهركی ئامراز بی دا).
 (Loc.)= واته: (له ئهركی - زه مان - ئاو له كاری) دا.
 (Voc.)= واته: (له ئهركی نادیار بی دا).
 ئه و جا، بابینه سه ر وینه كان (بو ناوی تاك):
 - [3asp=ئه سپ] قه دی ناوه
 Sg.N. - [ئه سپه = 3aspa] ناوی نیره (به مایین = 3aspâ = ئه سپا) ده وتری.
 Acc. - [ئه سپه م = 3aspam]
 G. - [ئه سپه هیه = 3aspahya]
 Agl. - [ئه سپات = 3aspât]
 Dat - [ئه سپای = 3aspâi]
 Instr. - [ئه سپا = 3asp]
 Dat. - [ئه سپه ی = 3aspai]
 Voc - [ئه سپه = 3aspa]
 Sg.N. - [ئه سپه = 3aspa]
 تیبینی: [3]، له بری [ئ] هه مزه یه.
 گه ر خواردن، له ناو کوردی ئه مرۆدا.

یه کهم: ناو له رووی نیرو می و بی لایه نه وه، له کوردی ئه مرۆدا، ده بی بلتین، له شپوه یه که وه، بو شپوه یه کی دیکه ده گۆردی و ئه توانین بیژین، که له سورانی و جافییدا، خه ریکه شوینه مای نیرو می جگه له راسته قینه - نه مینتی، به تایبه تیبی له کارو ئه رکی

به شپوه ی کوردی ئاوازی رسته که به م جوړه یه:
 (ئه تچه هیات تا هه م مه ینوو جه سه یته م)
 به شپوه ی ئینگلیزی به م جوړه لیک دراوه ته وه:
 (and here when those two spirits go together.)
 ئه توانین که میکی لی روژن بکه ینه وه:
 + [ئه تچه = atcha] وشه یه کی ئاو له کار بیه به واتای (له بنه رت) دا، هاتوو.
 + [هیته = هیات = hyât]، (قیرب توبی) ه.
 + [هه م = ham] به واتای پیکه وه (ئاوه لکاری چۆنیه تیبیه).
 + [مه نه = mana]، به واتای (ره وان) دی (ناو) ه.
 + [جه سه = jasa]، قه دی (هاتن) ه.
 له ئاقتیستادا وشه ی بزئوو کرداری بزئو له رسته ساز بییدا ده که ن.
 ئه مانه هه ندی له و وشه بزئوانه ن، که له ئاقتیستادا، وه ک (پریپۆزیشن) وه ک (پیش ئاو له لکار) به کار ده هینرین و ده ورکی زۆر بزئویان له رسته ساز بی ئاقتیستادا هه یه:
 - (ئه بیی = [API]=aipi)، به واتای له، دو او ه.
 - (ئه بیی = [ABI]=avi)=aiwi=aibi= (یه که سه ره).
 - [ئه نو = ANU]=anu (=) (به پتی).
 - [ئه نته ر = ANTAR]=antar، (له ناوه وه).
 ج- گه ر خواردن (ناو).
 (ئا) - گه ر خواردن (ناو) له ئاقتیستادا

یه کهم: ناو له رووی نیرو می و بی لایه نه وه، هه ر وه ک له بهر چاوه سی جوژن و ئه وانیش (نیر) و (می) و (بی لایه ن).

دوو هه م: له رووی (تاك) و (كو) یه وه، له ئاقتیستادا، (یه ک ناو) ده وری تاك له رسته سازیدا و هه ر ده گری و دوویش، وه ک دوانتی و به لام له دوو پتر، ده وری (كو) له رسته سازیدا و هه ر ده گرن.

سپیه م: ناو له ئاقتیستادا به پتی جیگای و ئه رکی له رسته سازیدا، گه ر ده خوات و ئه و گه ر خواردانه ش ده گه نه هه شت جوړ، هه ره که له م وینه یه ی خواره وه بهر چاوه ده که وئ،

ناو رسته‌دا، به‌لام له شپوه‌زاری به‌هدینایی و زازایی وه‌ورامانییدا و هه‌ندی شپوه‌ی دیکه‌دا، پر به‌پری ماون (واته: هه‌رچی ناوه‌ن، یانیره، یان میبه یان بی لایه‌نه).

دووه‌م: له رووی تاک و کو و دوانه‌وه، ناوی زمانی کوردیی، له ئه‌رکی رسته‌سازیدا، یه‌ک، هه‌لس و که‌وتی تاکی له‌گه‌لدا ده‌کری و دووان و پتیش، ئه‌رکی کو یان له‌گه‌ل ده‌کری، واته. به‌م جوهری خواره‌وه:

پیاوی هات. = پیتوه ئاما

دووپیوا هاتن. = دوی پیتی ئامی

چه‌ند پیاوی هاتن. = چند پیتوه ئامی

له‌م پارچه شیعهدا تاک و کو هه‌ن و خوینه‌ر بوی هه‌یه، که خوی ئه‌وانه جوئی بکاته‌وه:

ئیرۆ چارشه‌مبه سه‌ری نیسانه

ژیه‌زدانی پاک هاتی فه‌رمانه

مژده ژئادهم وه‌ه‌وانه

لالش خه‌ملی که‌یف و سه‌یرانه

(مژده‌ها-روژ. ۱۲۶)

یان له‌زازایی دا

چه‌می پیری

پیلئ تو زاف یامانو

میژوو دومانو کو=شاخ

هیترشه‌شت دی

ئه‌سه‌که‌ری تیرکو نی فاشیستو

ئیسست قی دتسیم قه‌تل که‌رد

مه‌بتی دیسموئه‌ستی وۆرتی چه‌می میژور

(سترانا چه‌می پیری)

وشه‌کان:

دیسیسم = ده‌رسیم

پیری = ناوی چه‌می پیریسه سه‌ری کوئی موزوردی

یامانو=هاتوون

موزور=موزوری

تیرکو=تورک

ئه‌ستی=لاشه

وۆرتی=خسته

سیتیهم: له رووی گه‌ر خوارده‌نه‌وه، (ناو) له‌زمانی کوردیی ئه‌مروژدا، گه‌ر ناخوات!

- باله‌م رووه‌وه پتر روشنیان بکه‌ینه‌وه، واته مه‌بستمان له‌گه‌ر خواردن، ئه‌وه‌یه، که ناوه‌که، به‌پیتی ئه‌رکی و جیگای له رسته‌سازیدا، جوهره پاشه‌ندی و هه‌رده‌گری، که له نیره‌وه بزمی، بو بیلاینه‌ن، جیاوازی به‌ریا ده‌کات و ئه‌م گه‌ر خوارده‌نش هه‌روه‌ک روونمان

کرده‌وه، له ئاقیستادا هه‌شت دۆخی هه‌بووه، به‌م جوهره دۆخی وه‌ها، له زمانی کوردیی ئه‌مروژدا، نه‌ماوه و نییه!

دۆخه‌کان، له زمانی ئه‌لمانیدا (جه‌رمانی کوندا) هه‌ر وه‌ها له زمانی ئینگلیزی کوندا، هه‌بووه. له‌رووی نیرومی و بی لایه‌نه‌وه، (نیرومی) ی راسته‌قینه به‌ده‌ر، هه‌رناویک له ئاقیستادا یا (نیره) - له رووی واتاوه- یان (می) یه، یان بی لایه‌نه. واته، ئیمه مه‌به‌ستمان له‌وه‌نییه، که (مرو)، نیری (پیاو) ه و مییشی (ژن) ه یان. (گا) نیری (که‌له‌گا) یه و مییشی. (مانگا) یه، یان سه‌گ، (نیری) ی (گه‌مال) ه و مییشی (دیپل، ده‌ل) ه، به‌لکو مه‌به‌ستمان به‌م جوهره‌یه:

- وشه‌ی [zasta = زه‌سته]، واته: (ده‌ست، به‌ژن)، نیره و مییشی نییه.

- وشه‌ی [daithra = ده‌یسره]، واته: (دیده، چاو)، بی لایه‌نه.

- وشه‌ی [gaitha = گه‌یسا]، واته (گیتی، دنیا)، مییه‌وه و نیری نییه.

وه‌ک ئه‌م وینانه‌ی سه‌ره‌وه، هه‌ر ناوی که‌تۆ بیگری (له هه‌ورامانی، به‌هدینایی، زازایی) دا یان (نیره) ه، یان (می) یه، یان (بی لایه‌ن) ه. به‌لام شپوه‌ی جافی و سورانی، ئه‌م جوهره جیاوازی به‌ر چاو ناکه‌وی و به‌ بیرورای منیش، ئه‌م جوهره ریره‌وه ریره‌وه‌یکی شارستانیته‌که شپوه‌ی (جافی، سورانی) وه‌ک شپوه‌یه‌کی ئه‌ده‌بی هه‌نگای ناوه، ئه‌گه‌ر بیت و ته‌ته‌له‌ی بکه‌ین، له‌و (زاراو) ه، ناشیانه که‌به ناشیانه داتا‌شراون و شپوه‌که‌یان، ناره‌وان کردووه!

+ وینه، بو (به‌ژن و بالا) ره‌نجووری مه‌ره‌مو:

"زه‌نگ زه‌ردو زایف ئال ووالای تۆم

حه‌یران و مه‌ده‌هۆش به‌ژن و بالای تۆم"

(ر.ل-۱۳۵)

+ وینه، بو دیده، ره‌نجووری ده‌فه‌رمی:

"یادیده‌ی غه‌زال مودبیر ماسانه‌ن

یان قه‌زا فرۆش لالشنا سانه‌ن"

(ر.ل-۱۳۱)

+ وینه، بو وشه‌ی (گه‌یسا)، واته: (گیتی، دنیا): ره‌نجووری مه‌ره‌مو:

"دنيا زۆر جه دهست، ساحيب دين سەندن
دين نەرووی دنيا، هەر نامش مەندن"

(ر.ل-۶۳)

زەبوونی دەفەرمی:

"ئیسمی مەعرووفش (خۆرنەوہەزانەن)
بەهەشتەن، ماچی جەئەی جیہانەن"

(مژ.هه ورامان، ل-۱۱۱۶)

هەندئ، قەدی ناوی (نیر) و (مئ) و (بیلایەن).

- قەدی ناوی (نیر).

- [ئەسپ = 3asp] و ناوەکە [ئەسپە = 3aspa] و بەواتای (ئەسپ (نیر) دئ.

هەر ئەم قەدە، دەشکرئ، بە (مئ) بەوہی کە دەئیت [ئەسپا = 3aspâ] واتە
(مایین).

وینە، بۆئەم وشە، لە ھۆنراوہی کوردیبیدا، وەک، جیہان ئارا دەفەرمی:

"بەلام بۆ وەعەشق بینای بانى سەر
جەئەسپى مەتەب، لادەى پەيابەر"

(مژ.هه ورامان، ل-۳۹۴).

- [مەرت = mart]، ناوەکە [مەرتیە = martya] یە و واتە (مەرد، مرق و ئینسان،
زەلام)

بەم بۆنە یەوہ. میرزا شەفیعی پاوہیی دەفەرمی:

"واتم شەرتمان، جەناو ویەردەن
من بازیم جە مەرد دلوازیی کەردەن"

(مژ. هه ورامان، -۴۰۹)

شایانی باسە، وشەى (مەرت) لەئاقیستادا، بەواتای (تەنئ، لاشەیین، مرقیین،
مەردئ) دئ، کە دەمرئ و ھەر لەم وشە یەش، وشەى (نەمر، جاویدان) بەھۆی ئامرازى
[ئە = 3a] ی نەفیوہە دروست دەکرئ و لە لایەکی دیکەوہ، باسى ئەمە دەکرئ.

- [زەست = zast]، ناوەکەى [زەستە = zasta] یەو بەواتای (بازوو، بەژن، پەل، بال،

قۆل) دئ. وینە بۆ ئەمە ھینرا یەوہ.

- [نەیم = naim] و ناوەکەشى [نەیمە = naima] یەو بەواتای (نیو، نیم، نیف) دئ.
لەم رووہوہ رەنجووریی، مەرمۆ:

"وہ نیم نیگای چەم، وہ عبشوہو لارہ
پەری دلەى من کەردش ئیشارہ"

(د.ر-۱۲۷)

- [ئەھور = 3ahur]، ناوەکەى [ئەھورە = 3ahura] یەو بەواتای (خودا، یەزدان)
دئ.

شایانی باسە، لە کوردەواریدا، ھەر بۆ ناوی خودا، ناوی زۆری جۆراوجۆر بەکار
دەھینن ویەکی لەوانەش (یاھو) ە. بۆ وینەى ئەمانە، رەنجووری مەماچۆ:

"کئ دیبەن، یانەى خوا بئ حاج بؤ!
نەپای حەرەمدا، حاجى تاراج بؤ!"

(رەنجووریی، ل ۲۲۸)

یان یەژئ:

"وامیق پەى عزرا، وئیل بیى نەسەرکو
مەگیلا مەوات؛ یاھوو یا من ھوو!"

(ر.ل-۲۲۲)

- [زەرەتوشتەر = zaratusht] ناوەکەى [زەرەتوشتەر = zaratushta] ە.
وینە بۆ ئەمەش یەعقوب، دەفەرمی:

"جای ھارووت بەدەست، پەى وئ کەندەنان
ئاهییری زەرەدەشت، بەزەر سەندەنان
بەواتای شەیتان، وەردەنم بازىی
نەخالق خۆشنوود نە رەسوول رازىی"

(مژ. ە.ل-۱۱۸۰)

- [یەم = yam]، ناوەکە (یەمە = yama) ە، کە ناوی (جەمشید) ەو وەک ناویکی
ئەفسانەییە، بەم بۆنە یەوہ:

- [ئەرسنە=3arthna] ، (بەرەژنە = ئەرەژنە = ئانیسک = هێرەژنە) ناوەکە
[ئەرسن = 3arthna] یە .

- [ئەمس=3ams] ، ناوەکە (3amsa) یە ، واتە (هامسا ، دراوسی ، هاوسی ،
هامسەر) ، یان بەواتای (تەنیشت ، نزیک ، بەتەنیشت ، شەریک) یش دێ .

لەم رووهوه ، رەنجووری دەفەرمی :

"هامسەران یاوان ، هامسەران یاوان

وہجەستەیی خەستەم ئازاری یاوان"

(ر.ل-۷۹)

- [پەد = pad] قەدە ، کە بە (ناوبەند) بوو بەناو ، واتە : [پاد = pād] ، (پە ، پا)
لەم رووهوه ، رەنجووری دەفەرمی :

"دیم ناگا ، جەو تیپ ، چارکەس جیایی

پەیی فەتوای قەتلم ، قەزا ، وەپای"

(ر.ل-۱۳۹)

- [نر = nr] ، ناوەکە [نەر = nar] واتە ، ئەمیش بەناو بەند بوو بە (ناو) بەواتای
(نیر ، پیساو ، کۆر) ، یان (نیر) دێ و جگە لەووش بەواتای (ئازا ، لیھاتوو ، نەبەز ،
کۆلنەدەر) دێ .

- [مەن = manah] و ناوەکە [مەنا = manâh] ، کە ئەمیش ، هەر بەناوبەند
بوو بە (ناو) و بەواتای (رۆح ، گیان ، زەمبیر ، وێژدان ، دەماخ ، بێر ، هۆش) دێ .

لەم رووهوه بۆ (ئەروا) رەنجووری مەواچۆ :

"وەقتەن جە داخ ، ئەروام چون ئایر

بەرشۆ نە قالب ، بایر وەبایر"

(ر.ل-۹۸)

بۆ (دەماخ) یش ، یەژێ .

"تۆ هەر بەی با ی سپی تارەوہ

بەیی بورجی دەماخ لەنجەو لارەوہ"

(ر.ل-۱۲۲)

یان ، دەلی :

"ممانا ، بەو خال ، لەیلی ، ممانا

عەقل و هۆش و فام جەقەیس ستانا"

(ر.ل-۱۴۲)

- (ئاتر=3tr) و ناوەکە [ئاتەر=3tar] و بەواتای (ئاگر ، ئایر ، ئاویر ، ئاهیر ، ئادەر ،
ئاور ، ئاھر ، ئاتەر ، ئاتەش...) دێ

لەم رووهوه سەییە سالیح (۱۲۵۰-۱۳۳۲) دەفەرمی :

"کۆی تووری قەلیم ، ئاتەش ئەفرۆزەن

رەوشەن ، وینەیی نار ، لەیلی نەورۆزەن"

(مژ.ه.ل-۱۱۳۷)

لەم رووهوه میرزا شەفیعی جامەرئیزی ، دەفەرمی :

"تەرسم هەن ، نەفام ، وەنە بۆ ئاهیر

سەفتم ، بابەرۆ ، باھیر وەباھیر

(مژ.ه.ل-۱۱۲۱)

لەم رووهوه مە ئەحمەدی کلاشی دەفەرمی :

"دڵ وینەیی قەقنەس شوعلەیی ئایر خیز

نە تەبەرئیزەدا ریزە بی وەرئیز"

(مژ.ل-۱۱۴۱)

- [داتەر=dâtar] ناوہ لەقەدی [داتەر=dâtr] وە دروستکراوہ و بەواتای (داهینەر
دەستووری ، یاسایی ، پەروردهکەر ، خالق ، بەختیکەر...) هاتووہ .

- [پتەر=piter] ، واتە : (باوک ، گەرە ، سەرۆک ، سەردار)

- [رون=run] ، ناوہکەیی [ریشان=rvân] ، گۆرانکاریەکی بەسەرداھات ، بەواتای
(رۆح ، رەوان ، گیان) هاتووہ . لەم رووهوه رەنجووری مەرۆ :

"ئادەم ئەو کەسەن ، وانا و زانابۆ

ئەوسا وەکردار ، خاس ئاشنابۆ

واتای نازانا ، ناشیرین شیوہن

زانای بی کردار ، داری بی میوہن

مهولای بیساران، قهبرش پهر نوور بۆ
ئهرواحش، بهزهوق، لیقا، مهسروربۆ

(ر، ل-۲۱۹)

یان، له لایهکی دیکهوه یهژی:

"تا ئهروای نازک، نهستا نووش جهدهست
واز ناوهروژن لیش، ئه سهه گیانش ههست"

(ر. ل-۱۴۱)

- [sun = سون]، ناوهکه [spân = سپان] واته (سهگ، سپلهوت، تووته)،
ناوبه ندهکه گۆردراوه.

- [ئهسمه = 3asman] واته: (ئاسمان).

- [پهتی = pati]، واته (مامۆستا، گهوره، ئاغا، سهرکار، سهردار).
[ئهختی = 3axti]، واته، (ئیش وئازار، ئاخ وداخ، زوخوا،...)

له باره ی ئیش وئازارهوه رهنجووری دهفهرمی:

"چراخم دیدهم،....."

بائی شى دیدت، بشوۆ نه دیدهم
نه دیدهی پر ئهسر، هسهرت که شیدهم
نه ی موژه ی هونین، نه چه م خه میدهم
سى روۆهن دیدهم، دیدهش نه ئیشه ن
دهک دیدهم کوۆبو، ئه ی ئیشه چیشه ن!

(ر. ل-۱۴۸)

"خاک وارا وهفهرق فرقه ی دلداران
ئاخ ئاخ و داخ داخ تا روژگاران"
له لایهکی دیکهوه رهنجووری، یهژی:
"ههچه ند جه فاشان، دل مدۆ وهچل
به لئ سهرمایه ن، په ری وایه ی دل"

(ر. ل-۱۶۴)

- [گه = gar] و ناوه که شی [گه ری = garî] یه و به واتای (گاره، شاخ، کیو،
کەش، کهژ) دى.

هه ندی (قه دى ناوی می):

- [ئه پ = 3ap]، ناوه که ش [ئا پ = 3âp]. که به واتای: (ئاو، ئاف، ئاب، ئاپ،
ئاوی) دى. له م رووه وه رهنجووری، مه ره مو:

"خالخاسانی زید (بنکووره) و (زه هاو)

نازدارانی موک، ئه ی (ئاو) تا ئه و (ئاو)."

(ر. ل-۱۵۶).

یان ده لئ:

"بکیانوۆ په ری سفته م قه تره ی ئاب

بابه س بسوچۆ، ئه ی دلئ ه ی که باب"

(ر. ل-۱۵۶).

- [دروگ = drug]، (درو، دروخ، دروی، دروو) و ئه م ناوه، به دوو باردا به کار
دیت، واته: بۆ (نیر) یش و بۆ (می) ش. له م رووه وه، رهنجووری دهفهرمی:

"ئیسته چۆن ته حقیق، زانای بی درۆ

چۆن لافی تیژاو، عومرت مه ویه روۆ"

(ر. ت-۲۱۹)

له م رووه وه مه لا عیسا ی جوانوۆیی دهفهرمی:

"ته حوالش ته حقیق په ری م بکیانه

مه که ره درۆ، مامه رو یانه"

(مژ. ه. ل-۱۱۲۰)

- [فیس = vîs] واته؛ (مال، یانه، لانه، خانه).

- [ئه مرتات = 3amrtât]، واته؛ (نه مری، جاویدانی، زینده یی).

له بنه ره تدا، قه ده که [مرتات = mrtât] ه، که به واتای (مردوو، نه ژیاو) دى، که
ئامرازى [ئه = 3a] ی نه فی چووته سه ر، یه که م واتاکه ی گۆریوه و کردوویه تی
به (نه مری) و دوه میش، قه واره ی وشه که ی (ناساکار) کردووه و به ندسازیی به سه ریدا،
رووی داوه.

لهم رووهوه، رهنجووربی دهفهرمی:

"نهوا بواچی، یهزوانی یهن
رهنجووربی غولام جاویدانیهن"

(ر-۱۰۲).

- [xshap = خشهپ] و، ناوهکهی [خشهپهن = xshapan] ه و که بهواتای (شهو،
شهف، شهب، شهوه) دئ. وشهی [خشهفن=xshafn] یشی لی دروست دهکری.

سهید (وجیه-۱۲۳۳-۱۲۵۷) دهفهرمی:

"گیان فیدای شهویو،.....
ههررؤ گیان، سهرگرد بهریایی شهویو
تارؤ بو زووان، وه سهنای شهویو
سهباو ئیواران، سهروپای شهویو"

(مژ.ه-۱۱۶۲).

ههر لهم رووهوه میزا ئولقادی پاوهیی مهفهرماؤ:

"ئیمشه و قیبلهکم، لهمن کهفتن دوور
دووربو له دیدهش، دیدهم بی یهن کوور
ئیمشه و نازارم، لهمن پیواره
عهقل و فامی من، بی یهن ئاواره"

(مژ.ه-۱۱۴۲)

- [rtî=رتیی]، واته؛ (بهش، راتوو)

- [xshartî=خشهرتیی] واته؛ (نافرته، ژن) لهم رووهشهوه، وشهیهکی دیکه بهر
چاو کهوتوهوه ئهویش، وشهی [ستری=stî] یه.

- [3az=نازی]، واته؛ (ناژهل، گاوگولک، مهرومات)

- [prthv=پرسقی] واته؛ رووبهر، وهر، بهرقهر، رووه.

- [3asp=ئهسپا]، واته؛ (مایین)، (له قهدی)، [ئهسپ = 3asp] وهیه.

- [dainâ = دهینا]، له قهدی [دهین = dain] ه وهیه و بهواتای (دین) دئ. بهم
بۆنهیهوه، (محرم) ی جهیحوون ئاواپی دهفهرمی:

"فلانکس مهردهن،....."

یاشاه ئامانهن، فلانکس مهردهن
گهر گوناهاکارهن، ئهر کهردار کهردهن
وه دینینی یاری، هسهرتهش بهردهن
پهنا وه دهرگای، سؤلتان ئاوهردهن
خیانته وه دین، یاری نهکهردن"

(مژ، ه، ل-۱۱۴۴).

- [3urvarâ = ئورقهر]، واته؛ (شهتل، رووهک، رهس، نهمام).

- [gaitha = گهیسا]، واته، (کیتی، دنیا، جیهان).

شایانی باسه، وشهی [گاتو=gatu]، که بهواتا (جیگا) دئ ههر له ههمان قهدهوه
هاتووه. لهم رووهوه زهبوونی زهنگهنه دهفهرمی:

"چه غار، بهویتهی کهللهی کوهی قاف
فهرقش، چهنی فهرق، قاف مهدا گهزاف
ئیسسی مهعرووفش (خۆزنهوهزانن)
بهههشتهن، ماچی، جه ئهی جیهانن"

(مژ.ه-۱۱۱۶).

- [savâ = سهفا]، له قهدی [سهف=sav] هوه هاتووه ئهم ناوه، بهواتای:
(سوودبهخشی، بهسوودی، سوودمهندی، سوود، بهکارهیتان، ههلسوکوت، پیویست) دئ.

هم رووهوه، رهنجووربی دهفهرمی:

"سهودای دلداریت، ئهوسا مدؤ سوود
رای راسان، نهکهی، وهراگهی مهردوود"

(ر. ل-۲۲۲).

- [grivâ = گریفا] واته؛ (پشتهمل، ملهه بهرز). مهبهست لهو جیگایهیه، که
زۆرتتر، ههوا دهیگری. بو، وینه، لهم رووهوه، سالیکی کهندولهیی دهفهرمی:

"کریوه (گریوه)ی، گریانی شاهؤ
جه (وهرهجهوهل)، جیوهی جوانرؤ"

(مژ، ه، ل-۱۱۶۱)

- [چيسا=chithâ]، واته: (چز، لابرآو، لاخراو، كوژراوه، پشتگوي خراو)، يان:
لايردن، پشتگوي خستن، كوژاندنه وه...).

هه ندى قه دى ناوى (بى لايه ن).

- (ئه ست=3ast) واته، (ئه ستو، تهن، لاشه، ئيسك) ههروه ها، به واتاى (جهسته)
ش دى. به م بونه يه وه، ره نجووربى ده فهرمى:

"دلّه كۆى دهردان، دلّه كۆى دهردان"

چونكه وه جهسته ت، كو بهسته ن دهردان"

(ر.ل-۲۱۷).

- [ئوش=3ush]، واته، (گوش، گوي، گوپچه) ليره دا ئالوگور له ده نكسازى دايه.
به م بونه يه وه، خورشيدنماى داواشى ده فهرمى:

"ياخوا مرگى نه وينم وه چاو"

نه يژنه فم وه گوش، نه يوينم وه خاو"

(مژ.ه-۱۱۵۲)

يان ماموستا كار دوخى ده فهرمى:

"هيچ گوش مه گيروو په ي به دبه ختيشا"

يا په ي كرولى شين وزاريشا"

(مژ.ه-۵۲۳)

- [سنه سيش=snathish]، (بال، قوّل، بازوو، پهل)، ههروه ها وشه ي
[فه ده ر=vadar] به هه مان واتا دى. به م بونه يه وه، ره نجووربى ده فهرمى:

"بال وینه ی به ژن، ئافتاب جه مينان"

فه زاي فه يژه ئه فزاي، خاتر جه مينان"

(ر.ل-۱۷۲).

- [مه نا = manâh] له قه دى [مه نه = mnah] وه يه و به واتاى (ويژدان، پياويى،
زه مير) دى.

- [هه نت = hant] له قه دى [هه ت = hat] هوه به واتاى (هه نيبى، ژياو، ئاراو)
ئه دات. به م بونه يه وه، ره نجووربى ده فهرمى:

"خاسان خارتان،....."

هه نيبى مه ده ن ليم، تيرى كارتان

چون په ي كه س نى يه ن، ئيعتبارتان

هه نى توپه بو، جا ئيقرارتان"

(ر.ل-۱۰۴)

- [ئه يه ر = 3ayar]، كوپه كه ش [ئه يار = 3ayâr] هوه ويه كه م به واتاى (روژ) دى و
دووه ميس (كو) ي يه كه مه. له م رووه وه، مه لاي ره نجووربى ده فهرمى:

گا شه وان تاسوب، به ي خه ياله وه

منالووم به ي جهرك، كوى زوخاله وه

گا رووان، تاشه و، هام به ي تاسه وه

تاسه ي دهردى سه خت بى قياسه وه"

(ر.ل-۹۴).

- [به يشه = baiva]، واتا؛ ده ه زار.

له زمانى كوردبى ئه مرودا زاراوى (ره نجى بيوه ر) به كاردبى وشه ي (بيوه ر) له م
وشه يه دا به واتاى (به رپانى، زور وزه فه ندى، فراوانى، بى پايانى) ده كه ويته به رچاو،
به لام، من به رچاوم نه كه وتووه، كه به واتاى (ده هه زار=ژماردن) بيت.

- [چه شمه ن = chashman]، كه به واتاى (چا، چه شم سه رچاوه، سه ر چه شمه،
چم) دى. به م بونه يه وه، ره نجووربى مه ره مو:

"ئه وسا ره نجووربى، چه م نمناكته ن"

غولامى يه كره نگ، ره وزه ي پاكته ن"

(ر.ل-۲۱۳).

يان ده لئ:

"راوه سه ر چه شمه ي حه قيقى به رده"

به سته نش، نه به ين، مه جازبى په رده"

(ر.ل-۱۵۷)

- [نامه ن = nâman]، واتا؛ (نام، ناو، ناف، نيو). به م بونه يه وه شه مسى

"عه‌زیم یاوا، نامت وه‌لامان
ئه‌یزه‌ن کولناو، تو به‌سته‌ی زمان
تانامه جه ده‌س، قاسیت ستانام
وهر جه ئه‌و نامه، مهرگی ویم وانام"

(مژ.ه.ل-۱۱۱۲).

- [دامن = dâman] واتا؛ (دامداری، ئاژه‌لداری). (دامپه‌روه‌ری-ف).
هه‌ندی قه‌دی ئاوه‌لناو.

- [به‌رز = barz] له قه‌دی [برز = brz] هوه دروست بووه به‌واتای (به‌رز) دئی به‌م
بوئه‌یه‌وه، میرزا شفیع‌ی جامه‌پرتزی، ده‌فه‌رمی:

"هامسه‌ران جارئ،....."

پام کفت وه‌گوزهر دره‌ختی‌ک جارئ
درخت چی درخت، قامت چنارئ
به‌رزی به‌هره‌مه‌ند، ساوای مه‌ن دارئ"

(مژ.ه. ۱۱۲۱-).

یان ره‌نجووری ده‌فه‌رمی:

"فیدای بالات بام، شای بوئه‌ندپایه
خه‌ت وخالی ویت، مه‌ده‌ر وه‌زایه"

(ره‌نجووری، ل-۸۵).

یان، یه‌ژئ:

"سه‌ولئ باغی من،....."

ده‌لیل شو وه‌لای سه‌ولئ باغی من
شای با به‌رزان، به‌رز ده‌ماغی من
مه‌ره‌م په‌ی ده‌روون، پر جه‌داخی من"

(ر.ل-۱۱۴).

- [مه‌ز = maz] به‌واتای (مه‌زن، گه‌وره‌وپان، پان وپۆر، پیاوانه) دئی.

- [چفه‌نت = chvant]، له قه‌دی [چشه‌ت = chvat] هوه هاتووه به‌واتای (چهند،

چهن، چندی، چندی) دئی. به‌م بوئه‌یه‌وه ره‌نجووری ده‌فه‌رمی:
"چهند کیشام نازار غه‌مزه ونازتان
چهند بیم وه‌هامراز، ریزه‌ی رازتان"

(ر.ل-۱۰۵).

- [قسه‌هو = vahu]، به‌واتای (به، چاک، باش، بی) دئی، هه‌روه‌ها به‌واتای
(رهند) یش دئی. له‌م رووه‌وه، ره‌نجووری یه‌ژئ:

"رندی بی په‌روا، په‌روانه‌ی په‌ر شه‌وق
جه‌مه‌یخانه‌ی عه‌شق، دل سه‌ر که پای زه‌وق"

(ر.ل-۱۵۶).

- [په‌رو = paru]، به‌واتای (فره، بی‌شمار،...) دئی.

- [بووری = bûrî]، به‌واتای (بیبه، بووه، بوود، ده‌ولمه‌ند).

فره‌بیزۆلۆگی

(۱): وشه‌ی [ئه‌هوره = Ahura] که به‌واتای (خوا، یه‌زدان، په‌روه‌ردگار) دئی به‌هۆی
پاشبه‌نده‌وه به‌هۆی وشه‌یه‌کی دیکه‌وه، وه‌ک (پالده‌روه + پالپشت)، فره‌بیزتیکی
(ناوونیشان ره‌نگ) دروست ده‌کن، واته: به‌م جوهره:

(ئه‌هوره + یه + پوسره = Ahurah ya puthra) به‌واتای (کوپی خوا) دئی.
(یه‌شت، ۴، ۴۹).

(۲): [ئه‌یشام = aishâm]، واتا ئینگلیزی به‌که‌ی (of those یان of them) ه، له
کورددیی ئه‌مپۆدا، به‌رامبه‌ری (ئه‌مانه، ئه‌وانه، که هه‌ریه‌که له‌مانه راناوی دیار بکردنه،
به‌ئامازه، له‌که‌ل، پاش به‌ندی، وه‌ک راناوی که‌سی لکاو وله شیوه‌ی ناوچه‌کانی
هه‌وراماندا، ده‌بی به‌ (ئادیشا، ئیدیشا).

ئه‌مانه، له روواله‌تی چوار چیه‌وی دروستکردندا، وه‌ک له‌یه‌ک وشه‌ پیک هاتبن
وه‌هایه، به‌لام، له رووی ناوه‌رۆکی وشه‌ سازبیه‌وه، دوو به‌شن و پیکه‌وه، وشه‌یه‌کی
(ئامرازی ئیشاره) ناساکاریان دروست کردووه ده‌توانین ناوی بنین، فره‌بیزی ئامرازی.

(۳): [قیس په‌تی = vîspatî]، [master of the house]، که به‌رامبه‌ری له
کورددیی ئه‌مپۆدا ده‌بی، به‌ (گه‌وره‌ی مال، سه‌رکاری مال، چاودیری مال، گه‌وره‌ی ویانه‌ی،
خاوه‌ن یانه.....)

ئەم فەریزە ناویە، بەهۆی لیکدانى دوو شەووە دروست بوو، ئەمانە = (ناو و ئاوتناو).

(٤): [narya manah = نەریە مەنە]، کە لە دوو وشەى (نەریە = narya) و (مەنە = manah) دروست بوو، (بەهۆی لیکدانەووە و) ئەنجامە کەشى (ئاوتناوی) یان (ناوی) ناساکار دەرچوووە و لە ئینگلیزییدا، بەواتای (manly in the spirit) هاتوووە و بەرامبەرى لە کوردیییدا، دەبێ بە (پیاوانە، یان پیاوی پیاوانە). ئەم جۆرە دەرپرینە، دەرپرینیکی هیندۆ-ئەوروپاییە.

(٥): [be zangar = بێزەنگەر] کە بە ئینگلیزی دەکاتە = (tow legged) و بەرامبەرى لە زمانى کوردی ئەمەردا، دەبێ، بە؛ (دوولاق، دووزەنگۆر، دووزەنگۆل، دوو ئەژنۆ، دووران، دووقاچ).

ئەم لیکدانەش، ژمارەیه، لەگەڵ وشەدا و لە کوردی ئەمەردا، ئەم جۆرانەمان هەرهن، بۆینە، وەک (چوارپى، چوارپا، چوارچا، دووروو).

شایانى باسە، ژمارە. یان دەرپراوى (بى = bi) لە [دقە = dva] هە، هاتوووە کە بەواتای [دوو = du] ی ناو زمانى کوردی دى.

(٦): وشەى [دایف = daiv] و وشەى [یەسنە = yasna]، بەهەر دووکیانەووە، پیکەووە وشەیهکی ناساکار، یان فرەزیتیکى (ئاوتناوی) پیک دەهینن و بەم جۆرە:

[daviyasna]، کە لە ئینگلیزیدا بەواتای (worshiper of daiva) دى و لە کوردی دەبێ بە (دێو پەرست)، کە لە بری (ئاوتناو) و (ناویش) بەکاردى.

(٧): وشەى (فیشە) وشەى (فەپە) و هەردووکیان، پیکەووە لەیەک دەدرتین و وشەیهکی ناساکارى فرەزیزەنگ، کە بە (ئاوتناو) و بە (ناو) یش دەروات، واتە:

- [فیشە = vaisha] + [فەپە = vispa] = [فیشە فەپە = vishavaipa]، کە بەواتای (ژارووشینەر، ژارپژینەر، ژارپژ) هاتوووە.

(٨): [ئەهمى نمانەى = ahmi nmānai]، بەرامبەرى لە ئینگلیزیدا (at this house) ه و لە کوردی ئەمەردا، (لەم ماله‌دا) دەگەرتتەووە، یان (ئەچى یانەنە، ه).

دیارە ئەم فەریزە، پیک هاتوووە، لەراناوی نامازە، لەگەڵ ناودا و پیکەووە بەهەر دووکیانەووە، ئەو فرەزیزەیان دروست کردوووە.

(٩): ئەم فریزە خوارەووە، پیکهاتوووە، لە نامرازی (جر=جەر) و (ناو) و بەهەر

دووکیانەووە، بەم جۆرە ریک خراوان: [ئەبى = abi] + [گامەى = gâmai] و بەم جۆرە ئەم فریزەیان دروستکردوو: [ئەبى گامەى = abi gâmai]، لە ئینگلیزیدا دەبێ بە (in winter) و بەرامبەرى لە کوردی ئەمەردا، بەزسان، بەزۆزان، لەزستاندا، جەزمستان، بەیەخبەندان، بەبەیسەبەندان، بەجامبەندان).

(١٠): ئەم فەریزەش، لەدوو پارچە پیک هاتوووە، قەدى وشەو پاشبەند) و بەهەردووکیان ئەم فریزەیان دروست کردوو: [مەرتیه‌شو = martyaishu]، کە بەواتای (among people) دى و بەرامبەرى لە کوردییدا، دەکاتە؛ (لەناو مەردمدا، لەناو خەلکدا).

(١١): لەم فرەزیزەدا سى وشە پیکەووە (هەر یەکی لەوانە ناویکە بۆ خۆى) فرەزیتیکى (ناوی)، یان (ئاوتناوی) یان (ناوی ئاوتناوی) دروست کردوووە و ئەوانیش بەم جۆرە:

[هاسەرە+مەسەم+ئەدقەنەم = hâ thra masam advanam]، واتە؛ (ماوەى میلی رى). یان، بەپى وشە ئاقیستایەکان بى و بەم جۆرە: (میل+فرە (ماش) + ماوەرى) دەگرتتەووە.

(١٢): (چاوی کارو ناو) هەردووکیان، پیکەووە، فرەزیتیکى ئاوتناوی ئەریان دروست کردوووە واتە: [پادا+ئەیه‌نتەم = pâdâ ayantam]، کە بە واتای (بەپى هاتن)، (بەپى نامای) یان بە (پیاوە نامای) دى.

شایانى باسە، کە (نامای) وەک چاوی، بەواتای (هاتن) دى، لەگەڵ (ئەیه‌نتەم) ی ئاقیستاییدا، جگە لە ئال و گۆر بوونی، دەنگ چە جیاوازیه‌کی ئەوتۆ بەدی ناکرێ، کە کار بکاتە ئەرکی ناوەرۆکی واتاکە!

(١٣): فرەزیزى کە کارى (جاروومجروور-ع) دەکات و لە ئەلمانیشدا (دایەتیی) ی پى دەوترى، بەهەر حال، ئەم فرەزیزە، بریتییە، لە (نامرازی و رده‌کاری و بەندسازی نیتوان وشەکان، لەگەڵ قەدى کاردا، واتە، بەم جۆرە:

[قابه‌منەم = vâbramnam]، کە بەواتای (بەسواری) دى.

د-رسته‌سازی

ئەمانەى خوارەووە، هەندى وینەن، بۆ وشەیه‌کی پیکهاتوو لەقەدى کارو لە راناوی

که سببی لکاوو بهم جوړه، بههر دووکیانهوه، وشه یه کی ناساکاریان پیک هیناوه و توانای نهوهی هه یه، که پوښاکي رسته یه کی له بهر کردبې ونه ویش (کار) و (کارا) یه. بړ وینه، وهک:

(۱): [da d mahi]=[dadamahi=دهدمه هی]، که له ټینگلیزییدا، بهم جوړه ده گرتته وه: (we) give.

له زمانې کوردیې نه مړوډا، بهم جوړه ده گرتته وه:

- (ټیمه) ده دین (س)، (ټیمه) دهی (ه) = مدهی (مدیم).

(۲): (دهدایتی=dadâiti)، بهرامبه ری: (he) gives. له ټینگلیزییداو له زمانې کوردیې نه مړوډا، ده بی به:

- ټه و دهیدا (س). (ناد) دۆ، بدۆ، دۆ (ه)

(۳): [spasy-a] = [spasyâ = سپهسیا]، که به واتای: (I) observe دئ له کوردیې نه مړوډا، به واتای (سویاس) دئ، یان به واتای (سپاس ده کم) یان (تاگدار ده بم، چاودتیری ده کم، به ته نگه وه دیم) دئ.

لیردها، له کوردییدا قه دی وشه که [spâs = سپاس]، ههروهک کۆن (دیرین) ماوه ته وه و بهم تواناکه ی کم هیتز بووه، بهوه ی، وازی له کرده وهی (کار) هیناوه و به قه ده ناویه که ی و به هاوکاری (کاری یاریده دهر = کردن)، ټه و اتایانه ی سه ره وه و پتربیش دروست ده کات. به هرحال، رسته که بهم جوړه یه:

- (min spas dakam) = (من = ټه ز) سپاس ده کم. (س)

- (azspaskaru) = (من = ټه ز) سپاس که روو (ه)

(۴): [barâmi= به رای می]

(۵): [yazai] = [yazai = یه زه ی]، که به واتای، (I) worship له ټینگلیزییدا، دئ و له کوردیې نه مړوډا، بهم جوړه ده گرتته وه:

من (ټه ز)، ده په رستم (س)، ټه ز (من) په رسوم، په رسوو (.)

(۶): [dad i]=[dadi=ده دی]، واته: (I) give له ټینگلیزییدا و بهرامبه ری له کوردیې نه مړوډا، وهک:

[dadam = دادهم]، یان [min = من]، [dadam = دادهم]

(۷): [harazan ti]=[harazantی] هره زه نتي واته: (they) leave که له کوردیې نه مړوډا، به واتای: به جی هیشتن، وازی هینان (بۆ کاره که) و به رسته که وه (کاره که و راناوه که سه که وه)، به واتای (وازیان لی هینا) (به جی یان هیشتن)، یان به واتای (ده رۆن)، (به جی ده هیلن)، (وازی لی ده هینن)، (به سووک وه ری ده گرن)، (به هرزان=به سووک) دیتته بهرچاویان.

(۸): [tapsat=ته پسه ت]، [tafsat=ته فسه ت]، به واتای: (become worm)، له ټینگلیزییدا، دئ وله کوردیشدا، به واتای: (ته بیه تی، تابه تی، یاوشا، تاویه تی). یان (گرمیه تی، گرمایه تی، گرم بوویه وه، ده ماری گرم بوون، عه سه بانی بو).

(ریشه) یان (قه دی ټه م وشه یه، [tap = ته پ]، که به واتای (گرم) یان (ته ب)، (تا) دئ.

(۹): [trs sa nti] = [tarasanti = تهره سه نتي]، واته: they are faid، که به واتای: (ټه وان) ترسان (س)، (نادی) ته رسی (ه).

(۱۰): [man ya nati = منه نیه نته ی]، واته: (think) they، که به کوردیې، واتای: (بیرده که نه وه، ورد ده بنه وه، یاد ده که نه وه) دئ.

(۱۱): [baryantai=به ریبه نته ی]، واته: (they are carried)، له کوردییدا، ده بی به (هه لگیان، سوارکران، بارکران)، (هۆرگیری، سواری کری، بارکری-ه)، یان (بران، بری).

قه دی وشه که، که له چوارچیتوهی (چاوغ) دایه [bârya=باریه] یه، که به واتای (بار، یان بارکردن) دئ.

(۱۲): [rauchaya-ti] = [rauchayatî = ره وچه یه تی]، له ټینگلیزییدا. به واتای: (she) illumine دئ ووله کوردیې نه مړوډا، بهرامبه ری: (رۆن، رۆژه، رۆژرۆشنه، رۆ هۆرمی، رۆ بۆوه، رۆژده بیته وه. رۆجیاره هۆرمی، رۆجیاررۆشنا) دئ.

(۱۳): [sau sya nti]=[saoshyanti=سو شیه نتي]، (they will bring ben-)، (efit)، که له کوردیې ده کاته: (سوود وده سته وه دهن، سوودمه ند دهن، سوود ده هینن، سوود ده به خشن،)

(۱۴): [vavacha=قه چه]، واته (he said) که بهرامبه ری له کوردیې

ئەمپوڧدا، (گوتى، وتى، فاجش، واتش، دواتش، مفاچش، مرەماش، فەرماش، فەرمووى، ... ھتدا).

(۱۵): [karanuyât=کەرە نوپات]، کەبەواتاى: (let him do) ھو لە کوردىي ئەمپوڧدا، بەواتاى، (باکارىکات، باکەرۆ، بابىکا، کەرۆ!). بەواردى بکە لە تەک:
- [karanauti =کەرەوتى]، کەبەواتاى: دەکا، ئەکا، کەرۆ، مەکەرۆ).

(۱۶): [vasami =قەسەمى]؛ (I) want واتە (دەمەوى، گەرەکمە، گەرەکما، موازوو، وازوو، قازوو، موازوو،....).

[ئوسمەھى = 3usmahi]، کە بەواتاى؛ (I) want دى لە ئىنگلىزىدا، کە لە کوردىي ئەمپوڧدا، دەبى بە: (گەرکمانە، دەمانەوى، پىويستمانە، خواستمانە، موازم، مواسم،....).

(۱۷): [3aiati =ئەيەتتى]، بەواتاى، (he) goes دى، لە کوردىيدا، بەواتاى (دەرپوا، دەچى، ملۆ، مرۆ، مچۆ) دى، بەراوردى بکە لە گەل ئەم رستەدا:

[يەينتى = yeinti]، ناوبەندى (کۆ) و پاشبەندى لکاوى پىتوھىو بەواتاى (دەرۆن، ملا، مپا، مچا، دەچن،....) دى بەزمانى ئىنگلىزىش، دەبى بە: (they) go.

(۱۸): [srunauti =سرونەوتى]، (he) heaers لە کوردىيدا، بەرامبەرى (دەبىسى، گوى دەگرى، مژنەوو، سەرھۆ، ئەژنەقى،....)

(۱۹): [afirinâmi=ئافرىنامى]، واتە: (I) gratify. واتە: (ئافەرىن، وەک ناو) وەک کردارىش، ئافەرىن دەکەم.

رستەى جۆراوجۆر

(۱): [ha = ھە] + [zrayâ = زردىا] + [ayao zrayeti = زردىە تى + ئەيەو] (yt.8,31).

لەزمانى ئىنگلىزىدا بەم جۆرە دەگرىتەوھ:

He (tishtrya) agitates the lake.

ئەگەر بەزمانى کوردىي ئەمپوڧ، بۆ لىکدانەوھى، رستەکە برۆين، دەبىن، بەم جۆرەى خوارەوھ دەگرىتەوھ: (ئەو زەريا دەجمىتى!).

بە پىتى رىزى رستەکەى ناو ئاقىستا (يەشت)، برۆين بەرپوھو بەم جۆرە دەگرىتەوھ:

ئەو زەريا، دەھىتى و دەبىا (شەپۆلى پى ئەدا).

(۲): [tafsatchi = تەفسەتچى] + [ha = ھە] + [mairyâ = مەيرىا]

[xvîsatcha = خفيسەتچە] بە کوردىي ئەمپوڧ، دەبى بە:

(ئەو زۆلە، دوابراوھ)، خەرىکە گەرم دەبى و ئارەقە دەکاتەوھ، بەم، بە پىتى رىزى وشەکانى رستەکە، بەم جۆرە دەگرىتەوھ:

(گەرمى، ئەو (زۆلە، نامەردە، دوابراوھ) ئارەقە، دەبى).

(۳): [janat = جەنەت] + [azîm = ئەژىم] + [srvaram = سرفەرەم] + [yim = يىم] + [naragaram = نەرەگەرم] + [garam = گەرەم] + [3aspâ = ئەسپا] + [zairitam = زەيرىتەم]

واتە ئەم رستەيە بە ئىنگلىزىي دەبى بە:

killed asnake, horned, horse devouring mandevouring poisonous
)yt. 19,40

واتاى ئەم رستەيە لە کوردىي ئەمپوڧا بەم جۆرەيە:

کوشتنى ماری لووشەدار (دەلووشىتى)، کە بەژەھرە زەردەکەى (ئەسپ) و (پىياو) لە ناو دەبات.

(۴): [kutha = کوسە] + [tê=تى] + [varzyân = قەرەزەيان] + [3aitai = يەى] + [yai=يەى] + [maydayasna = مەيدە يەسنە] (vd. 6,26)

بە ئىنگلىزىي، واتاکەى ئەم رستەيە بەم جۆرە دى:

What the mazdayasna must do?

واتاکەى، ئەم رستەيە بەزمانى کوردىي ئەمپوڧ، دەبى، بە:

پىويستە مەز دەيەزە (زەردەشت) چى بکات؟

(۵): [3azam = ئەزەم] + [ya = يە] + [3ahuremazda = ئەھورە مەزە]

بە ئىنگلىزىي واتاکەى بەم جۆرە دەگرىتەوھ: (I am Ahura Mazda) بەزمانى کوردىي دەبى بە: (ئەز ئەھورە مەزدام).

(۶): [ka=کە] + [m m=مام] + [stava=ستەفات] + [ka=کە] + [yazaiti= (.) Yt. 5, 8]

واته که ی ئەم رسته یه به ئینگلیزی ده بی به:

Who will extol me, who will bring me a sacrifice?

له زمانى كوردییدا، واتاكه ی بهم جوړه ده گرتته وه: كى ستایشم دهكات، كى له پیناومدا قوربانى ددهات؟

(۷): [ka=kâ] + [ئههمای=3ahmi] + [ئهشیش=3ashish] + [ئهروه ناڤى = 3aranvi] + [چیت = it] + [ئههمای = 3ahmâi] + [جهسهت = jasat] + [ئایه پتەم = 3âyaptam] 3, 9.Y (.)

به زمانى ئینگلیزی ئەم رسته یه بهم جوړه ده گرتته وه:

What share has he deserved: what happiness has com to him?

له زمانى كوردییدا، بهم جوړه ده گرتته وه:

(چه به شى، شایستیه تى؟ چه خوشی تى، پیتی گه یشت؟)

یان: (كام به ش مافی خزیه تى؟ چه خوشیه كى بوخواست؟)

(Yt. 5, 7) bâzâra ârusha aspâ staryahîsh

وینە ی گۆ کردنى ئەم رسته یه و وشەکانى، به رینووسى ئەمروى زمانى كوردیى؟ بهم جوړه ده گرتته وه: "بازەڤا ئەروشا ئەسپا سته ڤیه هیش."

پیش ئەوهى بینه، سه ر واتای گشتی رسته كه (به گشتی) لام وایه پتویست به وه بكات، كه نختى، ده باره ی وشەكان وقه ده كانیا نه وه بوترى، بو ئەوهى په یه ندى به كه به اوردكار به كه، باشت رۆشن بكرتته وه.

- [بازەڤا = bâzavâ].

ئەم وشە یه، ناساكاره و بریتیه له (قه د) و وشە ی (به زوو = bazû) كه به واتای، (بال، بازوو) هاتوه. له شتیه كانى كوردیى ئەمرودا، بو به دهسته وه دانى واتایى ئەم وشە یه، وشە ی جوړا و جوړ به كاردین: كه وهك، (قول، پهل، بازى، بازوو).

وشە ی ئەروه = arusa () = [ئهروه = arua3]، یان [ئهروشا = 3arua] یش ناساكاره و بریتیه، له وشە ی سه ره (قه د) [ئهروش = 3aru] و له گه ل به ندى پاشیه ندى (راناو) دا. به هر حال، وشه سه ره كه، به واتای (رووش = خالخال، بازگ، به لهك) دى.

وشە ی (ئهسپه) بو (نیره) و به واتای وشە ی (ئهسپ) ی ئەمرو دى، وشە ی [ئهسپا = 3aspâ] ش، به واتای (مايين، ماهين) دى چونكه نامرازی [مى =] ی به كو تايبه وه به نده. جگه له وهش بو واتای گشتی، ئەو نامرازه به كاردیت و پتر له وهش، له دۆخى كو كردنه وه دا كو مه لى نیریش، نامرازی (مى) وەر ده گرن. (۱)

وشە ی [سته ڤیه هیش = stavyahish] یش، هه رناساكاره و ئەم وشانه ش له قه دى ئەم وشه یه وه، كه [سته ڤ = stav] ه دروست ده بن:

- [سته ڤ = stav] به واتای (چاك، رهوا، دروست، سوودبه خش، دهرده خوړ، دهرده خوړ، ...) دى ئەم قه ده بچو و كتر ده كرتته وه و ده توانین، بلین [سته = sta]، ك هچا و گى [هیشته تى = hishtati] دروست دهكات، كه له ئینگلیزییدا، به واتای (stand) دى وله كوردیى ئەمرودا، ده بی به (وهستان)، یان (وهست = ویست) ه به هوى ئەم قه ده وه (وشە ی ناساكار) به هوى پاشیه ندى راناوییه وه دروست ده كهن و بهم جوړه:

- [سته ڤات = stavât]، كه به واتای (پیدا هه لده دات)، (ستایش كه رو).

- [سته ڤان = stavân]، به واتای (ستایش كه را، پیدا هه لده دن).

پاش ئەوهى، كه زۆرنه بی كه مى، رۆشنایى خرایه، سه روا تى ریشه و قه دى وشه كان بو مان هه یه، بهم جوړه واتای رسته كه لیک به دینه وه.

واتای كوردیى رسته ئاڤیستاییه كه بهم جوړه ده گرتته و: بازووی (پهل، دهس و بالی، بازگی) له هی مایین به هیترن.

له رووی رسته سازیه وه با له نیوان ئەم رسته ئاڤیستاییه و نیوان هاو واتای له ناو زمانى كوردیى ئەمرودا كه، چه جیا وازییه ك پیشان دهن وردینه وه!؟

kamâi parvya mashyanam 3aparasa tûm ya Ahura Mazda anya mana yat zarathushtrâi (vd. 2, 1), (Sok; av. p.73)

ئاوازه ی وشه كان، له م پارچه یه دا و به پیتی رینووسى كوردیى ئەمرو بهم جوړه ده گرتته وه:

"كه همای په رڤیه مه شیه نه م ئە په ره سه تووم یه ئە هوره مه زده ئە نیه مه نه یه ت زه ره شو شترای".

پیشه كى، به پتویست ده زانری، كه هه ندى له قه دى ئەم وشانه رۆشن بكرتته وه، بو

ئهوهی تینگه‌یشتنی پارچه‌که، به‌ئاسانی بیته به‌رچاوی خوینەر:

- وشه‌ی [که‌ما ی = kahmâi]، ناساکاره و پیک هاتووه، له وشه‌یه‌کی سه‌ره [که = ka] و پاشبه‌ندی راناویی.

به‌هۆی قه‌دی (که = ka) وه، چه‌ند وشه‌یه‌کی سوودبه‌خش، به‌گفت وگۆی لی دروست ده‌کری، به‌تایبه‌تی ئامرازی (پرس، پرسیار). بۆ وینه، وه‌ک:

- [کا = k]، ئامرازی پرسیاره و له هیندی کوندا (کا) = [kâ] یه و ئه‌م ئامرازی پرسه‌ش، به‌پیتی جینگا، به‌رگی ئه‌رکی رسته‌سازی ده‌پۆشی، بۆ وینه وه‌ک: [کام چیت = kâm chît]، که به‌واتای (یه‌کپیک، هه‌ر یه‌کی) دی؟

به‌هه‌رحال، قه‌ده‌که، به‌واتای (کی؟ کام؟ چه؟...) دی هه‌روه‌ها بۆ وینه‌ی ئه‌م قه‌ده، فره‌یزی وه‌ک:

[که‌م چیت مه‌رتیه‌نه‌م = kam chît martyanam] دروست ده‌کری و به‌ واتای (هه‌ندی که‌س) دی.

یان فره‌یزی [کام ته‌مه = کام ته‌مه = kâm tama] ی لی دروست ده‌کری که به‌واتای (کام له‌وانه = کامیان، کامشا) دی.

- [په‌رقیه = parvya]. ئه‌م وشه‌یه هه‌روه‌ک ئه‌وه‌ی پیتشو ناساکاره و پیک هاتوو، له‌قه‌دی [په‌ر = par]، که له‌بنه‌رتدا، قه‌ده‌که [فره = fra] یه‌و بۆ به‌ده‌سته‌وه‌دانی واتای بنه‌رتی، به‌شیتوه‌ی [فره‌ته‌ره = fra tara] وه هاتوووه بۆ ئه‌و مه‌به‌سته‌ی، که‌واتای (زۆرتله‌یه‌ک = فره‌ته‌رجه‌یۆی) به‌ده‌سته‌وه‌ بدات وله‌ رووی ده‌نگ‌سازییه‌وه، له‌ زمانی کوردیی ئه‌م‌رۆشدا ده‌نگی [پ = p] و ده‌نگی [ف = f] له‌ته‌ک یه‌کتیدا، جینگا ئال وگۆرده‌که‌ن، به‌شیتوه‌یه‌کی روونتر، وشه‌ی ناساکاری [فره‌ته‌ره = fratara] به‌ره‌و روواله‌تی [په‌رقیه = pravya] بۆ ئاسانی رۆیشتوووه.

به‌هه‌رحال، ئه‌م وشه‌یه، به‌واتای (یه‌که‌م، یوقه‌م، یقکه‌م) هاتوووه.

- [ئه‌په‌ره‌سه = 3aparasa]، ئه‌م وشه‌یه‌ش، ناساکارو ئامرازی، یان راناوی لکاوی، وه‌ک پاشبه‌ند، وه‌رگرتوووه قه‌دی وشه‌که‌ش، بریتیه له‌قه‌دی [پرسه = prsa]، که به‌واتای (پرسیار، پرس) دی و به‌ واتای (گفت وگۆ، وتوێژ، ئاخاوتن) دی.

ئه‌م وشه ناساکاره، له‌ چوار چیتوه‌ی کاری رابوردوودا هاتوووه، هه‌روه‌ک له‌کوردیی ئه‌م‌رۆشدا، ئه‌وه‌ روو ده‌دات و ده‌وتری:

(پرسیت، گفت وگۆت کرد) پرسیبوت، په‌رسات، په‌رسابیت،....)

- وشه‌ی [مه‌شیه‌نه‌م = mashyanam] یش، له‌ ریزی لیکدانه‌وه، به‌بج مه‌به‌ست دو‌اکه‌وت و وا ئیسته‌ش، بۆ ده‌گه‌رپینه‌وه و ده‌لین، ئه‌میش بریتیه له‌ وشه‌ی سه‌ره [مه‌شیه = mashya]، که به‌ واتای (مه‌رد)، (ئاده‌م) هاتوووه ئه‌مه‌ش له‌ قه‌دی [مه‌ش = mash]، که به‌واتای (میش = گیان) هاتوووه و وشه‌ی (مه‌شیه = ma-shya) ش، بۆ (نیر) و بۆ (می) ش، ده‌بج به‌ [مه‌شیا = mashyâ]، که به‌ واتای (هه‌وا = حه‌وا) هاتوووه.

شایانی باسه قه‌دی [مه‌ = ma]، که له‌هه‌مان ریشه‌یه، به‌واتای بنه‌رتی وشه‌که هاتوووه به‌شیتوه‌یه‌کی رۆشنتر، ئه‌م وشانه، له‌هه‌مان ریشه‌وه‌ن، بۆ وینه، وه‌ک:

- [مه‌رته = marta]، که به‌واتای: (تاسه‌رنه‌ژیاو)، (مر، مه‌رد)، ئه‌مانه له‌ریشه‌ی (مردن) هوه، وه‌رگیراون، یه‌کپیک که‌ناتوانی نه‌مری و به‌لکو ده‌مری.

به‌هۆی ئامرازی نه‌فیه و (a = |)، بۆمان هه‌یه، که‌وشه‌ی (مه‌ره‌ته) بکه‌ین، به‌ (ئه‌مه‌ره‌ته = 3amarata]، که به‌واتای (جاویدان، نه‌مر) هاتوووه.

هه‌ر له‌هه‌مان ریشه‌ی [مه‌ر = mar]، وشه‌ی [مه‌ره‌سو = marathû] دروست بووه، که به‌واتای (مه‌ل، بالنده، په‌له‌وه‌ر) دی.

۳- Tum zamarguza akarnava vispa daeva.

به‌وینه‌گرتنی ئاوازه‌ی ده‌نگ، به‌شیتوه‌ی رینووسی ئه‌م‌رۆی کوردیی، به‌م جو‌ره‌ ده‌رده‌چی:

"توم زه‌مه‌رگوزه ئه‌که‌ره‌نه‌قه ئیسپه‌ ده‌یقه"

واتاکه‌ی، به‌پیتی، رسته‌سازی ئه‌م‌رۆی زمانی کوردیی، به‌م جو‌ره‌ ده‌گریته‌وه:

"ئیه (کۆمه‌لی دیوان)، هه‌مووی ئه‌مه‌تان کرد"

۴- kânzâm âyenti?

ئاوازه‌ی رسته‌که، به‌م جو‌ره‌ ده‌گریته‌وه: "کام زام، ئایه‌نتی؟"

واتاکه‌ی به‌پیتی رسته‌سازی ئه‌م‌رۆی زمانی کوردیی به‌م جو‌ره‌یه: کام و ت، پرۆم؟

شایانی باسه، لیره‌دا پتویست به‌وه ده‌کات، که‌وشه‌ی [زه‌مین] = [zam] له‌ ئاقیستادا و هه‌روه‌ها وشه‌ی [زمستان] = [zim] له‌ هه‌مان سه‌رچاوه، له‌ گه‌ل ته‌نها بزوینی، وه‌ک

ناوبه ندى (قه د) جياوازي بي بهرچاو ده خهن و بۆ وشه [zam=زهم] يش، له ئاقيستا دا، وشه [bûm=بووم] يش، ههر به ههمان و اتا ديت و ئه مپوش، ئه م وشه يه، له وشه ي ساكارى (بوومه له رزه) دا له زمانى كوردى ئه مپوڊا، به كار دى.

5- (Y.19) "Jadyâmi haoma yânam parvyam thrâmimam"

ويته گرتنى ئاوازه و دهنگدانه وهى وشه كانى ئه م رسته يه، به پيى رينووسى ئه مپوڊى زمانى كوردى، به م جوڤه ده گريته وه: "جه ديامى هه ومه يانه م په رقيه م تهم (تقام) ئيمه"

وهك، رى پاك كردنه وه يهك، باشتر وه هايه، كه واتاى قه دى هه ندى له وشانه ي سه ره وه روڤن بكه ينه وه، تاوه كو تيگه يشتنى واتاى گشتى، رسته كه به ره و ئاسانى پروات.

- وشه [Jadya=جده] به واتاى (خواست، داوا، ياريدەر، پارانه وه، و يرد) دى و وشه (گات) يش هه ره ههمان و اتا دى، كه (گه دا ييه) له خوا، يان (داوا كردنه، پارانه وه يه، و يرده، نوڤه، ستايشه) كه له خوا داوا ده كرى.

بيگومان وشه [gad=گه دا] ي ئه مپوڊ، كه وهك (ناو) و وهك ئاوه ئناو يش، به كار ده هينرئيت، ههر ههمان وشه (گات=گاس) ي ئاقيستايه، له گه ل جياوازي جوڤى به كار هينانيدا.

وشه [haoma=هه ومه]، ئه مه جوڤه گيايه كه، كه له ناوچه كانى كوردستان و ئيراندا، هه يه وه دست ده كه وى، شيره ي ئه م گيايه، له لايه ن باوو بره وى دينى زه رده شتيانه وه، به پيرو ز ده زانرئ و بۆ به كار هينانى به شتيكه له ئه ركه كانى باوو بره وى دينى يان كه له كات و ده مى تايبه تى ديار بكارو دا، جئ به جئ ده كرىت.

گياى هه وما، له كه ژوكيو و چه م و دۆله كانياندا زۆره و گيايه كى به هارى و گه لا پانى تووكنه و گولى زه ردوام ده رده كات و گه و ساقه كه ي ئاوداره و شيره داره و هه ورامى يه كان به ناوى (هه ره به نگ) هه، ناوى ده به ن گوايا، خواردنى ئه و شيره يه، مرۆ سه رخوش ده كات!.

ئاليره دا، ئه گه ره به سه رگوزه شته ي زماندا بروينه وه، ئه گه ره باوه رمان بۆ ئه وه پروا، كه (هه ره به نگ) له به نه رده تا (هه ومه به نگ) بووه، زۆر رى، تبه ده چئ!.

له به ره مى (زه ند ئاقيستاي- دارمسته ته ر=Darm. Zand Avista) دا وه ها، هاتوه، كه پاله وانئ به ناوى (هه وم) هه، كاتى خوى له شه رى توورانى يه كان و

ئيرانىه كاندا (توورانى و كه يانى) دا، توانى به تى كه ئه فراسياوى توورانى ده ستگير بكات و ببدا ته، ده ست كه يه سه ره وى كه يان يه وه (ف.پ.ل-219).

وشه [yanam=يانه م]، به شه سه ره كه يه كه ي، به واتاى (ياد، يادگار، ديارى، ريز، به ره، ...، دى).

وشه كه ي ديكه، كه [parvyam=په رقيه م]، له وه و پيشتر لئى كدر ايه وه و تمان به واتاى: (يه كه م، يه كه م بار، يه كه م جار) دى، به تايبه تى به شه سه ره كه يه كه ي.

راناوى نه لكاو (سقه م=svam) به واتاى (تۆ) هاتوه

وشه (ئيمه م=3imam) يش، راناوى نه لكاو وه له دۆخى به ر كاردايه و به واتاى (من) دى. به هه ر حال به شتويه كه ي گشتى، واتاى رسته كه به م جوڤه ده گريته وه:

"ئه مه يه كه م يادگار، كه داواى (هۆم) ت لئى ئه كه م"

واتاى، به زمانى ئينگليزى به م جوڤه دپته به ر لئى كدانه وه:

"this is the first gift I ask Homa from you"

به راستى شتويه ريزبوونى وشه كان، له ناو ئه م رسته يه دا، له گه ل ههمان و اتا، وهك رسته يه كه له زمانى كوردى ئه مپوڊا، جياوازي زۆر پيشان ئه دن. خوتنه رى به ريز، بۆ هه يه هه ر دوولايان بداته، به ر كيشانه و پيوانه ي زمانناسيانه و له گه ل خو ئاشنا كردن، به ريشه شناسى، له به ر، سيبه رى لئى كوژلينه وه ي زمانناسى به هاوكارى با رى ميژوو يى و جوگرافى و روڤن بيري دينيدا.

پارچه يه كى ئاقيستا، كه له به نه رده تا، له يه سنه (2-Y.11)، ئه وه ي موزه خانه ي (كوپنهاگن) ه و منيش، له به ر ئه وه (له به ره مه كه ي سوڤوڤيدا) و ينه م گرتوه.

THRÂ YAH HA THYAM RTAVANAH
Â FR Î VA C AHAH ZAVANTI
GÂUSH-CA ASPAS-CA HAUMAS-CA
GÂUSH ZAUTARAM ZAVATI
UTA BUYÂH AFRAZANTISH
UTA DAUSH-SRAVÂH HACAMNAH
YAH MÂN HVÂSTAM NA-IT BAXSHAHAI
AI MÂN HVASHTAM NA-IT BAXSHAHAI
NARYÂH VÂ POURAHYAVÂ

HUVYÂH VÂ MARSHUYÂH
 ASPAH BARTARAM ZAVARTI
 MA BUAH YAN ARVATAM YUXTA
 MÂ ARATÂM ABISASTÂ
 MÂ ARATÂM NITHAXTÂ
 YAH MÂM ZÂVAR NA-IT JADYAH
 PARUMTI HANJAMANAI
 PARU-NARAYAH KARSHUYÂH

له لاپهړه (۱۱۰) ی (The Avestan language. S. N. Sokolov) وه وه‌گیراوه.
 (تیبینی: له مه‌ولا مامه‌له له‌گه‌ل وشه‌کان بۆ لیکدانه‌وه‌یان به‌پیتی نووسینی نه‌و
 ده‌نگسازیه که ناویستناناسانی نه‌ورویایی به‌کاریان هیتناوه‌ده‌کین و نه‌و ژماره (سییه)
 که‌خومان له‌بریی (همزه) به‌کارمان هیتناوو له‌مه‌ولا به‌کاری ناهیتین). هه‌ورامانی

لیکدانه‌وه‌ی هه‌ندی وشه‌ی سه‌ره له‌م پارچه‌یه‌دا:

- [srayah = thrâyah]: یان [trâya-s= ترايه]: به‌واتای ژماره‌ی (سی) هاتوووه‌وه‌ک
 ناوی ژماره‌ پاشبه‌ندی کوی پتویه‌یه. له‌کوردیی نه‌م‌پۆدا بۆهاو واتای نه‌م وشه‌یه،
 له‌شپوه‌ی بادینانیدا (سیه) و له‌شپوه‌ی هه‌ورامانیدا (یه‌ری) و له‌شپوه‌ی زازاییدا
 (هیری = hêrê) هه‌یه.

- [hathyam = هه‌سیه‌م]: نه‌م وشه‌یه، ناو‌کاره، به‌واتای (به‌راستی) دئ
 و به‌رامبه‌ری له‌ئینگلیزییدا، وشه‌ی (ترولی = truly) یه.

- [rta-van-as= رته‌نه]: نه‌م وشه‌ناساکاره، به‌هۆی، یان له‌سه‌ر بنچینه‌ی قه‌دی
 [rta = رته] وه و دروست بووه، که‌به‌ واتای (داد، دادوهر، ویست، کی‌شه) دئ و
 ئالیره‌دا، مه‌به‌ست وشه‌ی یه‌که‌مه، یان مه‌به‌ستی راسته‌قینه‌ که (فرمانی خوایه)، یان
 (سونبولی چاک‌ی مرۆفایه‌تییه). به‌نده‌کانی [-un-] و [-van-]، به‌واتای
 (راست‌ه‌ویی) نه‌و وشه‌یه دروست کردووه، یان گۆریوه!

- [âfri-vachas = ئافریشه‌چه]: نه‌م وشه‌یه ناساکاره به‌هۆی قه‌دی [فریی =
 fri] یه‌وه، دروست بووه‌وه‌ نه‌م قه‌واره واتایه، وه‌به‌رهم ده‌هیتنی.

ریشه‌ی (قه‌دی) ی [فریی = fri] واتای (ره‌وایی) ده‌به‌خشنی و وشه‌ی [ئافریی =

[fri] یش، به‌واتای (حه‌ز، خاست، ئوات، خواز، خواست، قاز، ناره‌زوو) دئ و نه‌وجا،
 نه‌و خواسته، چاک بی، یان خراب بی، یان (نه‌علت بی، یان ره‌حمه‌ت بی).

- [vach-as= قه‌چه‌ئه‌م]: نه‌م وشه‌یه، له‌دۆخی (ناو) دایه و به‌واتای (وشه، په‌یمان)
 هاتوووه‌ولیره‌دا مه‌به‌ستی، فرماني دینییه-خوداییه، له‌بنه‌ره‌دا، نه‌م وشه‌یه، به‌هۆی
 ریشه‌یان قه‌دی [vk= قه‌ک] ه‌وه، دروست بووه، که‌به‌واتای (قه‌چ، وتن، گوتن،
 قاته‌نی، ...) دئ.

- [zav-a-nti = زه‌قه‌نتی]: نه‌م وشه‌یه، به‌هۆی ریشه‌ی [zv= زه‌ف] ه‌وه دروست
 کراوه و واتای رانه‌بردووی تیدایه‌وه‌به‌واتای (گاز) دئ، یان چاوی (گازکردن) ه و
 قه‌دی [zav= زه‌ف] یش بۆکه‌سی سیته‌می کۆ (گازده‌کن) یه.

- [gâush = گاوش]: نه‌م وشه‌یه، ناوه‌به‌واتای (گا) دئ و به‌واتای بلاوتریش دئ،
 که‌نه‌ویش وشه‌ی (چواری) یه. له‌فارس‌یشدا، وشه‌ی (گاف) هاوواتایه‌تی و له
 کوردیشدا، وشه‌کانی (گا، گاو، گاف، و لآخ) مان هه‌ن.

- [cha = چه]: (چه) وه‌ک پاشبه‌ند، به‌کرده‌وه‌ی ئامرازی په‌یوه‌یست (په‌یوه‌ند) دیته
 ناوه‌وه، به‌شپوه‌یه‌کی رۆشنتر ئامرازی په‌یوه‌ستی لکاوه.

- [aspa-s = ئه‌سپه]: ناوه، به‌واتای (ئه‌سپ)، مه‌به‌ست نیر، دئ و بۆ
 به‌ده‌سته‌وه‌دانی وشه‌ی (مایین=ماهین) وشه‌که ده‌بج به [aspâ = ئه‌سپا].

- [hauma-s= هه‌ومه]: ریشه‌ی نه‌م وشه‌یه [hu = هو] یه‌وه‌به‌واتای (گوشین،
 فشارای) دئ. هه‌ومه، ناوی رووه‌کیکه، که‌به‌جۆری ناسراوه، که‌پیرۆزه‌بۆیه
 ده‌گوشری، تاوه‌کو دۆشای بگرن وله‌گه‌ل هه‌ندی شتی دیکه‌دا، وه‌ک خۆشایی خوایی
 و دینی، بۆ پیرۆزی ده‌خوریتته‌وه و جۆره‌سه‌رخۆشاییه‌کی خودایی، وه‌ک وه‌ها باوره،
 به‌(خۆره‌وه) دیاریی ده‌دات.

ئالیره‌دا، به‌پتویست ده‌زانری، که‌له‌بارهی (هه‌وم) ه‌وه، که‌خۆم دیومه‌بیخه‌مه‌به‌ر
 چاوی خوبه‌ری به‌ریزو نه‌ویش به‌م جۆره‌یه:

کاتی که‌له‌کوردستانی رۆژه‌لات بوم، بۆ مه‌به‌ستی زانیاری ده‌سکه‌وتن، دپیه‌ک،
 یان، ناوچه‌یه‌ک له‌ناوچه‌کانی هه‌ورامانی له‌ژن و ته‌خت و ره‌زاو و هه‌ورامانی گاوهرۆ و
 ژاوه‌رۆ، نه‌ما، که‌به‌سه‌ری نه‌که‌مه‌وه‌وه‌ له‌م ماوه‌یه‌دا، به‌ته‌نگی ناسینی زۆر شته‌وه‌بووم
 و به‌کیکش له‌وانه، وشه‌ی (هه‌وم) بوو.

به‌لئی، هه‌ورامیییه‌کان. ناویان بیستبو، به‌م له لایان، وه‌ک رووه‌ک، یان وه‌ک گولئی، نه‌ناسراو بوو!

جارتیکیان: له‌گه‌ل، حه‌مه‌ره‌شیدی ئەمینی بۆنۆت‌شه، بۆ مائی براکه‌ی، که‌له‌وی مامۆستا بوو چووین و بۆچه‌ند روژئی له‌وی ماینه‌وه‌و منیش، ئەم چوونم به‌هه‌ل ده‌زانی و بۆبه‌هه‌میشه ده‌گه‌راین و په‌یوه‌ندیشم به‌گه‌ژه‌وانه‌کانه‌وه‌ ده‌کرد. روژتیکیان به‌ره‌و تاقه‌ مائی، که‌له‌سه‌رووی ناواییه‌وه‌ بوو چووین و ئاله‌ویدا، پیره‌ژنی که‌له‌به‌ر ده‌می ده‌رگای ماله‌که‌دا، ته‌شی ده‌رئسی، دانیشتیبوو ئیمه‌ش سلاومان لی کرد (سلاوکردن باوه) و به‌ ته‌نیشتییه‌وه‌ دانیشتین و به‌ گفت و گوئی په‌یوه‌ندار به‌ژانییه‌وه‌، ده‌ستمان کردبه‌ گفت و گو و به‌ ریکه‌وت، منیش چاوم به‌گولتیکێ زه‌رد رنگی زیرین که‌وت، که‌ گولتیکه‌ کاهوو قه‌دوبالا رهنکه‌، ده‌ریدا بوو!

جوانییی ئەم گولّه سه‌رنجی پاکیشام ورووم کرده پیره‌ژن و داوای ناسینی ئەو گولّه و زانیینی ناویم کردو ئەویش یه‌کسه‌ره‌ وتی: "چۆن، ئەو گوراله‌ ناسییی! ئەوه (هه‌ره‌به‌نگه‌)!"

منیش لیم پرسی، ئەگه‌رواتای (هه‌ره‌به‌نگ) بزانی چیبیه!

ئەویش گوتی: ئەوه گولتیکه‌ په‌له‌شیره‌یه‌کی خوش (کاتی که‌له‌ ناو هاوه‌ندا ده‌یکوتی که‌ ئەگه‌ر-پیاڵه‌یه‌کی لی بخوینته‌وه، (که‌ر) ده‌بی و ته‌نانه‌ت، ریکای ماله‌وه‌تان لی وون ده‌بی و خویشت به‌شا ده‌زانیت! چون تو هه‌ورامیت و ناوی ئەم گولّه نازانیی و ناشیناسیی!

به‌لئی، له‌ گه‌رانه‌وه‌دا، من گولّه‌م به‌ (ساق و گه‌لا و گولّه‌وه) هیناو به‌دزیی کاک حه‌مه‌ ره‌شیده‌وه‌ هه‌ندیکم لی خواردو تیگه‌یشتم که‌وه‌هایه‌، پیره‌ژنه‌ وتی، به‌لئی ئەم گولّه‌م له‌ زۆریه‌ی جیگا جوور به‌جووره‌کانی هه‌وراماندا، به‌ر چاوکه‌وت.

ئەوجا، من و هه‌ا بۆی ده‌چم، که‌ئەو وشه‌یه‌ (هه‌ره‌به‌نگ)، له‌وانه‌یه‌ دره‌نگی پاشبه‌ندی (به‌نگ)ی بۆ هاتبێ، یان (به‌نگ) و (هۆم) هاو واتای یه‌کن و ئەم جووره‌ وشه‌ لیکدانه‌وه‌ش، له‌ کوردییدا زۆرن. به‌هه‌رحال، من و هه‌ا بۆی ده‌چم که‌ وشه‌ی (هه‌وم) هه‌ره‌مان وشه‌ی (هه‌ر) هه‌ به‌هۆی ته‌مه‌نی درێژی زۆر درێژ به‌سه‌ریدا و به‌هۆی به‌ریابوونی دینی ئیسلامی پیره‌ژنه‌وه‌، له‌ هه‌وراماندا، (هه‌وم) به‌ره‌و (هه‌ر) براوه‌، سابه‌ هه‌ر مه‌به‌ستتیکه‌وه‌ بووبی!

- [زه‌وته‌ر=zautar]: ریشه‌ی ئەم وشه‌یه‌ [زه‌ف=zav]، که‌ به‌واتای (زه‌ف، چرین،

بانگه‌واز، چرین، گاز،....) دی و ئەم وته‌یه‌ش، تایبه‌تیه‌، به‌سروه‌ی دینییه‌وه‌، یان به‌شیه‌یه‌کی روونترین (چرینی پیاوی دینی، رابه‌ری دینی، له‌خوا) زه‌ف-ی پی ده‌وتری. هه‌ر ئەم وشه‌یه‌ سه‌روه‌وه‌، له‌ دۆخی که‌سی سیتییه‌می تاکدا، بۆ پرانه‌بردوو، به‌م جووره‌ [زه‌فه‌ تی=zavti] به‌ کار دی.

- [ئوته‌=uta]: ئەمیش نامرازی په‌یوه‌ندیه‌ و به‌واتای (ئه‌وجا، ئینجا، له‌ پاشا، له‌ دواییدا،...، هتد) دی.

- [بوویا = buya-s]: قه‌دی ئەم وشه‌یه‌ [بو=bu] یه‌و به‌ره‌تی [قیرب تو بی = verb to be] یه‌و به‌واتا (ده‌بی) یه‌و قه‌دی پرانه‌بردووی [به‌فه‌= bava] یه‌.

- [ئه‌فره‌ زه‌نتی = a-fra-zan-ti-s]: ریشه‌ی ئەم وشه‌ ناساکاره [زنه‌ = zna] یه‌. وشه‌ی (فره‌زه‌نتی=frazanti) به‌واتا (زاده‌=کوپر، کچ=منال) دی. له‌فارسیی ئه‌م‌په‌ردا، (فرزه‌ند) به‌کار دی و هه‌روه‌هاش له‌ کوردستانیشدا، له‌ هه‌ندی شیه‌وه‌دا (فرزه‌ند) به‌کار دیت.

پیشبه‌ندی [ئه‌=a]، بۆ (نه‌فی) به‌کار دیت، یان ده‌بی بوتری، نامرازی دژاوه‌رییه‌و بۆیه‌ وشه‌ ناساکاره‌که‌ (ئه‌فره‌زه‌نتی=afrazanti) به‌واتای (بی فرزه‌ند) دی.

- [ده‌وش سه‌ره‌فه‌ = daush-sravah]: ئەم وشه‌یه‌، ناساکاره‌و بریتییه‌، له‌ (ئاوه‌لناو ناویک) ی یه‌کگرتوو بۆ ئەم مه‌به‌سته‌ی، که‌هه‌یه‌تی و به‌شی (سرفه‌) به‌واتای (وشه‌) دینی دی و ریشه‌که‌شی (سرو=sru) یه‌و وشه‌ی (ده‌وش) یش، به‌واتای (خراب، ناشیرین) دی. وشه‌که‌، ناساکاره‌، به‌واتای (ناویانگ خراب) دی.

- [هه‌چه‌منه‌ = ch-a-mna-s]: ریشه‌ی ئەم وشه‌یه‌، [هک=hk] به‌واتای (ئو) په‌یره‌ویی ده‌کات، (ئو) گوپرایه‌لی ده‌کات، شوپین ده‌که‌وی، لی ده‌خویری، هه‌چه‌کریو،...هتد دی.

وشه‌ی [هه‌چه‌=a ha]ش، بۆیه‌کیک ده‌بی که‌ (شوینکه‌وتووی کوپرانه‌) بی، واته‌ ده‌بی، له‌ ئه‌رکی (به‌رکار) دابی.

- [یه‌=s-ya]: راناوی که‌سییه‌، که‌سوودی پالده‌ره‌وه‌ به‌ر چاو ده‌خات، یان ده‌وری مولکایه‌تی ده‌بینی.

- [مام = mām]: ئەمیش راناوی که‌سییه‌ نه‌لکاوه‌و به‌واتای (من) دی، به‌م له‌دۆخی به‌رکاردا.

- [hvâstam = هفاستهم]: ئەم وشەییە، بەواتای (توابل-ع) دئی، یان چیشتی، شۆربایی، خۆراکی، که (نالەت وزەردەچەو و بەهاراتی کرابی وتام و بۆی خۆش بی و بەر دل کەرەو، بی). یان بەواتای چیشتی دئی، که باش کولینرابی، یان باش لی نرابی، یان، چاک پەزینرابی.

- [na-it=نەیت]: نامرازی نەیی (نەفی) یە، هەر تەنھا بۆ (فەرمان) بەکار نایەت. تەماشای، لێرەدا، بۆچەند جاری نامرازی (نەیە=نەری) بەکار هینراوە:

nôit aotam âha not gatramam nôit zaurva âha nôit marayush.

(sk. P. 101) (y. 9.5),

با، بەئاوازی دەنگدانەو، وینەری رینوسیی بەرچاو بخەین: (نۆیت ئەو تەم ئاھە، نۆیت گەترەمەم نۆیت زەورقە ئاھە نۆیت مەرەبوش). بەواتای (نییە سەرما لێرە، نییە گەرما لێرە، نییە پیری لێرە، نییە مردن لێرە).

(تیببەنی: لێرەدا، ئەم ناو نیشانە، بۆ بەهەشتە)!

- [bax shahi = بەخشەیی]: ریشەکی [bag=بگ] و قەدی [baga = بەگە] ی لی دروست کراوەو بەواتای (بەش) دئی، که بەرامبەری وشەیی (شەیر = shaer) ه، لەئینگلیزییدا. هەرەوھا، قەدەکه بەواتای (خوا، گەورە، پەرەردگار) دئی، جگە لەوھش بەواتای (بەخشندە) ش، دئی.

- [ât = ئات]: نامرازی پەیوەندە و زۆرتربیش، بۆدەست پیکردنی رستەیی نوئی بەکار دئی و لە کوردیی ئەمڕۆیشدا، بۆھاو واتای ئەم نامرازی پەیوەندی (قە، وە، ئیدی، هەرەوھا، ئەنجا، ئەوجا، ئینجا، بەم جۆرە، لێرەدا،...هتد).

- [tuvam = توو قەم]: راناوی کەسیی نەلکاو و بۆ کەسی دووھمی تاکەو بەواتای (تۆ، تە) دئی.

- [fshaunayahi = فشەونەیی]: قەدی ئەم وشەییە، [pasu = پەزو] ه، که بەواتای (چوارپی، رانەگاگەل، پەز، مەر، مئی) دئی. جگە لەوھش، وشەیی (پەزو) تاییە تییبە، بە (پەز) ھوہ که واتای (مئی، مەر) دەبەخشێ و حالی حازربیش، وشەیی (پەز) لە کوردەواریبیدا، بەکار دەھینریت. وشەیی [psv = پسف]، ریشەکی تە و ھەر لەم ریشەو، وشەیی [fshu-ya=فشوہیی] بەکار دەھینرئی، کە کاری (کاری) پین سپیراوەو بەواتای (پیکەوہ ژیان، پیکەوہ بەخپوکردن) دئی. لێرەدا مەبەست رانە مەرە. لەھەمان

ریشە، وشەیی [fshau-ni=فشەونی] دروست کراوە، کە بەواتای (قەلەو، چاخ) دئی. بەم وشەیی [fshaunaya = فشەونەیی]، وەک کاری رانەبوردوو، بەواتای (بەخپو دەکات، خۆراک دەدات، گزەر، ئالف پین دەدات).

- (ناریا = nâryâ-s): قەدی وشەکی [nar=نەر] ھو بەواتای (نیر، پیانو) دئی. بۆ (مئی) یش واتە (ژن=ئافرەت)، وشەیی [nârî=ناری] بە کار دەھینرئی، بە شپوہییەکی رونتر، بە پاشبەندی (ی=ی) دەبی بە (مئی).

لەم بۆنەیدا، دەبی ئەوہ بەھینریتەوہ. یاد، کە شپوہی کوردیی ناوچەیی بەھدینان (کرمانجیی) و زازایی و ھورامانیی. (نیرومی) لە دیاربکردندا، بە نیشانە دەوریتی بالای ھەییە، ھەرەوہک لە ئاقیستادا، و ھایە.

- [vâ=فڤا]: نامرازی پەیوەندە و بەواتای (یان، یا) دئی. ئەم نامرازی دەوری دەرخستنی ھاو واتا! لەو وشەدا، لەفرەبازدا. لەرستەدا، لە پارچەدا، دەبینی! یان دەوری ھەلپژاردن دەردەخات (ئەم یان ئەو)! بۆوینە لەم رووہو، لە ئاقیستادا، (قەندیدات- ھ، ١٥) ھاتووہو دەلی:

“yô gathwâm... jainti vâ vayeiti vâ xraoshyeiti vâ”

واتە:

"ئەوہی سۆزانیی بی، یا شەر دەکات، یا بەجی دەھیلئی، یان ترس دایدەگرئی..."

- [puthra=پوسرە]: ئەم وشەییە، بەواتای (کور) ھاتووہ کە بەرامبەری لەئینگلیزییدا [son = سۆن]. بۆ وینە، لە ئاقیستادا، ھاتووہو یەژئی:

[pitâ-puthracha = پیتا پوسەرەچە] کە بەواتای (باوک (و) کور) دئی و ئەم (و) پەیوەندە لە ئاقیستادا، لێرەدا [a = چە] ھاتووہ.

- (ھەقە = hava): راناوی کەسیی ھەبوونە و لە ئینگلیزییدا [ئەپۆسەسیف ریفلیکسیف پرۆنانون = aposessive reflexive pronoun] ی پین دەوترئی. لە کوردیبیدا، بە شیکە لە ریشەیی (ناوی کاری) (ھەبوون) و ریشەیی (ھەمە) و (ھەییە) و (ھەییەتی) و (دەگەریتەوہ بۆ) ی تیا یە. ببەخشن (ھەرچی دەکەم، نازانم، چی بەھینمەوہ، تاوہکو واتای رۆشن بکەمەوہ)!

لام وایە، بەھۆی ھینانەوہی ئەم راناوہ [ئەھماکە = ahmâka] کە لە ئینگلیزییدا بەواتای (ئەوہر = our) ھاتووہ، کە (ھی ئیمە) دەگرتەوہ، زۆر نەبی کەمی واتای ئەو

(راناوی مولکایه تی) یه ی سهره وه مان، روژن کرده وه.

- [mərshu=مارشو]، یان [mərshu=مارشقی]، ئەمانه، به واتای (رهحم=منالدان) و (عاسمانه ی دەم=جیگای ههستی چهشتن) دین.

- [br=بر] ه قه ده که شی ریشه ی ئەم وشه یه [am-r bart=ام-ر بارته]، که وشه ی [bar=بار]، که وشه ی [mi bar=میرامی] لئ دروست بووه به واتای (هه لده گرم) یان (بارده که م)، (به لده یی ده که م)، (پیشره ویی ده که م)، (سه رکرده یی ده که م). وشه ی [barya=بهریه]، که له هه مان قه ده، به واتای (هه لگرتن) وه ک چاوگ هاتوووه. هه ر له هه مان قه د، وشه ی [bairyente=بهریره نته] دروست ده بی، که به واتای (هه لیان گرت) دئ.

- [m=ما]: نامرازیکه، بۆ (نه هی=نه ی-ع) وه ک (فه رمان) به کار دیت. ئەم نامرازه جگه له کاری وه هاو جیگای وه ها، ئەرکی دیکه ی ناخریته ئەستۆ ناشی! بۆ وینه، له یه شتدا (۱۷-۶۰) دا، هاتوووه ده لئ:

m ni urvise" avi z usa m nam fra sm avi m

واتاکه ی به م جوژه ده گرتته وه: (مه رو بۆ ئاسمان، مه گه رپه ره وه بۆ زه وی!)

- [m arvat=مارفات]: ریشه که ی [r=ر] ه وشه که به واتای (بزپۆ، رهوت، رهویه، رو)، له ریشه ی رویشتن-ی زمانی کوردیی (ر) وه) دئ.

قه دی وشه که [arvat=ارفات] ه به هو ی پاشبه ندی [vant=فانت] ه وه که به م جوژه لئ دئ [arvant=ارفانت]، به واتای (تیر، تیرزه، رهوان، گورج، هوروش، تهوژم، ره مپه م،... هتد) دئ.

به بیرو پای من، وشه ی (ئه لوه ند=ئه روه ند=ئه رفه ند) هه ر هه مان واتا به ده سه ته وه ده دات و رووباری (ئه لوه ند) یش که له شاخه کانی لای هه مه دان وه هه لده قولئ وه شپوه یه یکی تیرزه وه له چه م ودۆله کانی ئه لوه نندا، به تووشی به ره وه به غدا دئ، هه ر به و ناوه وه، یان به و ئاوه لئاوه وه، له دیری دیرینه وه، ئەو ناوه ی لئناوه!

هه ر له هه مان رووه وه، هه ر به لاهه وه وه هایه، که وشه ی (هه مه وه ند) یش که ناوبانگی هۆزیکه ی کوردیی جهنگه رانن وله نزیک که رکوکه وه نیشته جئ بوون، هه ر له هه مان ناوچه کانی (ئه لوه ند) وه بۆ ئه وی چوون و وشه ی (هه مه وه ند) یش له بنه رته دا، ده بی

(هه م، ئەروه ند) بووی، چونکه [am=ئەم] له ئاقیستادا، به واتای زۆردار هاتوووه.

- [yux-ta=یوخته]: ریشه که ی [yug=یوگ] ه، (په یوه ندیکردن)، (په یوه سترکردن)، (به ندکردن)، له هه مان قه ده وه وشه ی [yujyati=یوجیه تی] دروست بووه، که له ئاقیستادا، به واتای (که لوپه لی و لاخی سواری-زین،... هتد) دئ.

شایانی باسه ناوی (یه خته) له کوردیییدا، بۆ ئەسپه به کار دئ، که هیشتا بۆ سواریی رانه یترابئ.

- [abi-sad-tr=ئەبی سه دتر]: به شی ناوه راسه تی ئەم وشه یه که قه دی [sad=سه د] ه، به واتای دانیشتن دئ. به شی دیکه شی، هه ر له م وشه یه، که [abi=ئەبی] یه، پیشبه ندی ئاوه لکاریه، ئامازه، بۆ جیگا ده کات. هه ر له م قه ده، وشه ی [ad-ni=ئەبیسه د] دروست ده بی وه واتای (نشته ی دانیشتن) دئ.

- [tr-ng-ni=تری-نگ-نی]: قه دی ئەم وشه یه (سنگ = -thng)، که به واتای (تەنگ) دئ، له زمانی کوردیییدا (تەنگدان، راکیشان) - (زاراوه که په یوه ندی به کۆچ و باره وه هه یه) - دئ. له لایه کی دیکه شه وه، وشه که په یوه ندی به فه رمانداریی (حوکم) یه وه هه یه. قه دی رانه بردووی ئەم وشه یه، که (سه نجه یه = thanjaya) یه، به واتای (تەنگکیشان) دئ وه واتای (کۆنترۆلی ئەسپ و چاره وا) دئ.

- [zâvr =زاقەر]: ئەم وشه یه ناوه وه به واتای (زۆر) هاتوووه، به م له دوخی به رکار دایه.

- [jadya =جهدیه]: ئەمه قه دی ریشه ی رانه بردوو [gd=گد] ه که به واتای (لئ پرسین)، (پرسین)، (په رسای) دئ. بۆکه سی دووه می تاک به کار هاتوووه (رانه بردوو، تاک).

- [paru =پهرو]: ئەم وشه یه، ئاوه لکاره، وه ک پیشبه ندی، به ند به وشه وه ده بی و به واتای (ژماره ی زۆر) دئ.

به هو ی قه دی [mant =مەنت] ه وه، وشه یه کی ناساکار دروست ده کری، وه ک [پهرو - مەنت = paru-mant]، که به واتای (پیک هاتوووه له زۆر)، یان (زۆرزۆری تیدایه) دئ.

- [ana-jam-ham=ئەنا-جەم-هەم]: به شی یه که می [ham=هەم]، ئاوه لکاره واتای (پیکه وه) به ده سه ته وه ده دات. به شی [jam=جەم] یش، به واتای (کۆ) هاتوووه، له گه ل

The Dialect of the Gathas, Y.45,13 from the so called Gatha Utavat according the Geldner edition).

نهم سئ پاسیژه، وهرگرته یه که، له (گات) هکانی (گیلدنهر)، به پییی ناوازی وشه کان: (××)

- 1- AT FRA VAXSHYA NÛ GÛSHADVAM, NÛ SRAVTA, YAI-CA ASNAT YAI-CA DURÂT ISH AthA...
- 2- AT FRAVAXSHYÂ AHAUSH MANYÛ PARVYH, YAYÂH SPANYÂH SPANYAH UTI MRVAT YAM AHRAM: NA-IT NAH MANAH, NA-IT SANHA, NA-IT XRATA VAH NAI-DA VRANAÂ, NA-IT, UGDÂ NAI-DA SYAUTHNA NA-IT DAINÂH, NA-IT RVÂNAH HACANTAI.
- 3- AT FRAVAXSHYÂ AHAUSH AHYA PARVAYAM, YÂH MAI VIDVÂH MAZDÂH VAUCAT AHURAH. YAI ÎM VAHNA-IT IM VAHNA-T ITHÂ MRNTHRAM VARSANTI, YATHÂ ÎM MANÎI- CA VAVACA, CA AIBYAH AHAUSH VÎI AHAT APAMAN.

لیکدانه وه و شیکردنه وهی هندی وشه ی سه ره، له م سئ دیره دا:

ههروهک، لای خوینهری به ریز روشنه یان ده بی لایان روشن بی، به تاییه تیی ئه وانه ی که حزبان له م جوړه پشکینانه یه. که ئاقیستا زمانیکی مردووه، واته ئه مرؤ. یه کییک نیسه، که به و زمانه دیرینه ی ئاقیستایه گفت و گو ی روژانه ی ژیانیه به سه ره بریت و ته نانه ت، ئه مه ش ده چه سپی، به سه رده می ساسانیه کانیشدا، ئه گهر پسرپوری دینی وزمانناسی ئاقیستا نه بویه تیگه یشتنی له لایهن زه رده شتیانی دیکه وه، زور ئاسایی نه بوو و بگره ش، له دوا ی لیکدانه وهش هه ره همان کیشه ی تیگه یشتن و لیکدانه وهی جوړاو جوړی ده می ساسانی، کیشه ی گه وره له به رده م ئاقیستا ناسانی ئه ورو پاییدا، به رپا کردووه، به جوړی، که زور به ی که ره سه ی ناو زمانیه گاته کان و به شی دیرینه وه، پتر له وهش وشه ی وه هان بهر چاو ده که وی، که به چه ند بهر گیکه ی جوړاو جوړو ره نگامه وه وه خو ی پیشان ده دات. بو وینه والیره دا. نمونه ی هندی له و وشانه ده خه ی نه بهر چاو:

واتای (هاتن بوکوبونه وه، جه موبونه وه) داو به پاشبه نده وه به هه موبیان پیکه وه، به واتای (دانیشتنی کو مه ل، بو کاری) هاتووه، که له ئینگلیزییدا (ئه سه مبلی= assembly) یه. - [پهرونه ر= nar-paru]: نهم وشه ناساکاره و به واتای (پیاوی زور زور) دی و بو ئه وهش، بلین ژنی زور، ده بی پاشبه ندی= [بی= می- ی بو بخریته پاشکوبه وه، واته، وهک]: [پهرونه ری= nar-paru].

- [که رشقی= vi kar]: له وانیه ریشه که ی [کرش= kr] بی، که به واتای (کیلان، کا ی، که شت) دی هه ره له م ریشه وه، له وانیه که وشه ی [که رشقه ر= kar-var] یشی لی دروست بکری، که به واتای (کیشوه ر= و ت، ناوچه ی دیار بکراو، سنوردار، مه رزدار) هاتووه، له پارسیی ئه مرؤ دا، (کیشوه ر) به کار دی. بو وینه ده و تر ی (کیشوه ری ئیران)، چونکه (مه رزی، سنووری، په ری) دیاری کراوه.

واتاگشتیه که ی:

پاش ئه وه ی، که هه ندی وشه ی سه ره کیی، له رووی واتا و ئه رکی ناو پرسته سازیه وه روشن کرانه وه، له وانیه واتای گشتیی، پارچه که، به ئاسانی بیته، بهر ئه رکی جوینه وه و به م جوړه: "سئ شتی راسته قینه له ئارادا هه ن، که هه میسه به رده وامن، وتنی به د: گا، ئه سپ، هه ومه.

گا، خراپی (پریست) یه ژئ: له وانیه نه و ت نه بی. له وانیه، بی به هاوکاری به دناوان. تو وهک من نابی، که نان و چیششت (خوراک) باش به زیی، به لکو ته نیا بو پرکردنی ورگی ژنه که ت، کوپت و خو ت.

ئه سپ، خراپی سوار ده ئاخه فئ: له وانیه قاچ (لاق) ت به شیوه یه کی جوان نه سه روینی، له وانیه تو سوا ری قاچی رازاوه نه بی، له وانیه تو نه توانی لیخوری له لاقی رازاوه. تو داوات له من کرد که هیزم (زورم) پیش کو بونه وه ی ئه و خه لکه ئه و ناوچانه، پیشان بده م. (*)

(2) K. Geldner; Avista, die heilige Bucher der Persen, Bd III,

(*) به راستی، من خو م له م وهر گپرا نه ی خو م نارازیم و له گه ل ئه وه شدا هه ره ئه و نه ده، توانام هه بوو، ئه ویش ئه و ده یه، ک نه متوانی ئه م به شه سه ره تاییه ی یه ستام. به چه ند ره نگن، ده ست بکه وی، ئه مه له لایه ک، له لایه کی دیکه وه، کیشه دینییه که یه و، هه ره فره یژئ، هه ره وشه ی، به چه ند جوړی لیک ده د ریته وه! (هه رامانی)

کاری لی دروست ناکری، مهگر بههوی کاری یاریده (کردن) هوه کاری لی دروست بکری.

ئالهم پشکیناندا، پیویسته بز من و بز ههر بهکیکی دیکه ی پشکینه که بیر له وشه ی (گوره پان) بکاته وهو بزانی که داتاشراویکی ناله باره و وشه ی (مهیدان) یش، وشه یه کی ئاریاییه و له (رهگ فیدا) شدا، بز چهند جاری پات کراوه ته وه (بو ی دهرده که وی، که وشه ی گوره پانیش وشه یه کی داتاشراوی ناله باره و بیریشی بز ته وه دهچی که پشکینه ری ئه وروپایی (له رووی به راورد کاریییه وه) به تاییه تیی له گه ل زمانی ئاقیستا و فارسیدا، که وتوونه ته، ناو کومه لی بز چوونی ناته واوه وه.

- [sru=سر]:

ئهم وشه یه، قهده و قهدی کاری رانه بوردوشی ده بی به [srva = سرقه] که چاووکی رانه بوردوو دروست دهکات، که ئه ویش به واتای (گوگرتن) ه، به ههر حال، ئهم وشه یه له رووی واتاوه، به واتای [gosh = گوش] ش دی، به م ئهمه ی ئیسته نهختی لایه نی دیکه ش دهگریته وه، که وهک گوگرته لی دهکات، شوین ده که وی، په پره وی دهکا، ئاموزگاری وه رده گری، فیر ده بی، ... هتد.

ههر له ههمان، قهده (ریشه)، [srava=سرده] یشی لی دروست ده بی، که جوړیکه له روژانه ی به کار هاتوی ژیان، له گه ل ئه و قهده کاره دا.

- [yai=یه]: ئهم راناوه (راناوی که سیی کو) یه له مه وه ئهم راناوه که سییه تاکه [ya=یه] هاتوو ه.

- [asna=ئهنه]: ئهم وشه یه ئاوه لکاره و به واتای (نزیک) دی و دژاوه ریه که شی ده بی به [dûra = دووره] که واتای (دوور) به دهسته وه ده دات. ئالهم وشه یه دا [asna=ئهنه] ریشه که بریتییه [zn=زن] که له وشه کوردیه که شدا ههر هیه ه. وشه ی (ئهنه کردن) له کوردیی ئه مرودا، به واتای (ریز کردن) دی، که وابوو، له واتایشدا، یه کتری ده گرنه وه.

- [îshâ=ئیشه]: ئهم قهده به واتای (to wish) ی ئینگلیزی هاتوو ه و ئهمه ش ریشه زمانه هیند و ئه وروپاییه که یه، که له زمانی ئاقیستادا، به زوری دهرده که وی و له کوردیی ئه مرودا، (ویستن=wistn) هو ههر ههمان ریشه ی تیدایه، واته (ویس) و (یش) وهک یهک له واتاو له دهنگ و ئاوزه دا، له گه ل که می جیاوازی، ههر

1- zavainti, zavaite, zavayanti

2- gâushcha, gashcha

3- afrazaintish, afrazainti

4- hachamnô, hachimânô

5- fsâonayehe, fshaonyehe

6- hya, haoy, huy

7- pourumaiti, pâourimaiti, pauru, Maiti, paouru, maiti

8- hanJamaini, hanJamaanahe

- [fra-vaxthya=فره-قه خسیه]:

ئهم وشه یه، ناساکاره و دوو پارچه یه و پارچه ی به که میان [fra=فره] وهک پشبه ند (له چوارچیه ی ئاوه لکاریدا) به وشه سه ره که وه که قهدی کاره، نووسراوه و به م جوړه به ههر دوو کیانه وه، واتایه کی نوی به دهسته وه ده دن له رووی ریزمانیش وه ئهم دووانه پیکه وه (ئهدقیرپارتیکه ل = adverb particle) دروست دهکن و ئهم جوړه دروست بوونه، چه له رووی وشه سازییه وه، چه له رووی ریزمان و واتاوه به ده وریکی (بزیو) له زماندا، ده ناسری!

شایانی باسه. بههوی شیوه ئاوه لکاری [fra=فره] هوه، به ده بیان وشه دروست ده کرین، ئهمه له لایه که وه، له لایه کی دیکه وه، له م ده قه دا ئهم وشه ناساکاره ی سه ره وه به م جوړه هاتوو ه [فره قه خسیا = fra-vaxthya] (واته: ده ئاخه قم) که ده بی بریتته وه، سه ر ئهم بنه رته [fra-vax-thya]، که بریتییه، له قه دی کار (که واتای رانه بردوو و دواروژی ده دات) وله شیوه ئاوه لکاره که، که پشبه نده و، وشه که ی دروست کردوه. (سوکولوف، ل ۱۱۵).

- [nû=نو]: ئهم وشه یه، ئاوه لکاره و به واتای (ئیستا، ئیسه، نووکه) دی. بز به دهسته وه دانی واتا، یان هاو واتای ئهم (ئاو لکار) ه، له زمانی کوردیی ئه مرودا، زور هاتوو ن.

- [gûtha=گووسه]: وهک قه دی (رانه بردوو) که چاوگ دهگریته وه، به واتای (گوگرته ی، گوگرتن، ئهنه وای، گوشلکه رده ی، ... گوشدان، گوش دای) دی، که له ئاقیستادا، له م قه ده رانه بوردوو، چهند جوړی له کاری رانه بردوو و داهاتوی بی ده ئاخه قیتری، به لام له زمانی کوردیی ئه مرودا، وشه ی (گوش = گوئی) وهک ناوه و

یه کینکن، ههروهه که تهک ئەم چاوه کوردیانهی وهک (ویستن، وازی، وازتهی، خازن) یشدا.

- [ئەهو=ahu]: ئەم قەده، لەبەره تدا لەم ریشهوه (to be) هاتوو، که له کوردیی ئەمڕۆدا، بەچەند بەرگ، خۆی پیشان ئەدات. بۆ وینه لێره، (فێرب تویی = verb to be) بریتیه له پاشبەندی (-ه)، بۆ وینه وهک:
- ئەم (پیاو) + (ژیر) = ئەم پیاو ژیره.
- یان: ئەم پیاو، ئەم ژیره.

ههروهه له ئاقتیستاشدا، بۆ چەند رهنگی (to be) خۆی پیشان ئەدات و رهنگیکیش له وانه (ئەهو=ahu)، که به واتای (دنیا، کهون و کائینات، جیهان، بووه) هاتوو، یان، به واتای (دەبێ، هەبێ، نەبێ) دێ. هەر له ئاقتیستادا، وشە (بووه=bu) شمان ههیه و هەر له ههمان قەدو ریشهوه، هاتوو.

- [پهرفیه=parvya]: ئەم وشهیه، ناساكاره و پێك هاتوو، له دووبهش وله (په=par) وله (فیه=vya) و بهههردووکیانهوه ئەم وشه ناساكاره یان دروست کردوو.

لهبەره تدا، بۆ بەدهسته وه دانی ههمان مه بهست، وشه ناساكارى (فره+تهره=fra = tara) بهكار هاتوو، که به واتای یه كه می ئەو دوانه دێ وشه (فره+تمه = fra = tama) ش به واتای یه كه می ئەوانه دێ (sk.p.72) ئا له م وینانهوه، وشه ناساكاره كه ی سه ره وه دروست بووه، که به واتای (یه كه م)، (یوقه م)، (یقشه م) دێ. ئەوهی که شایانی باس بێ لێره، ئەوهیه که (په = para) و (فره = fra) هەر دووکیان دهوری (بهههردوو بهشه كه وه) ئاوه لئاو دهبین، ئەگه هاتوو زانیمان که دهوری ئاوه لکاری جیگاش بهرچاو دهخه ن.

ئوهی که دهبێ لێره، له بیر نه چیتته وه ئەوهیه که وشه ی (فره تهره = یه كه م). دهوری (ناو) و هی (ئاوه لئاو) ویش دهبین!

- [مه نیو = manyu]: ئەم قەده له ریشهی [من = mn] هوه هاتوو و [مه نیه = manyah] ش به واتای چاوهگی (بیرکردنه وه) دێ، به لام وشه ناساكاره که به واتای (رۆح) هاتوو. وشه ی (مه نیه ته = mainyate) ش به واتای (بیرده کاته وه) دێ.

- [یه یا = yaya-s]: راناوی که سیه، بۆ دووانه له دۆخی (ههیه تی = مولکایه تی)

دایه و له ریشهی [یه = ya] هوه، هاتوو، که راناوی که سی تاکه و ئەم وینه یه شی (یا = yâ) ههیه.

- [سپه نی = spany-s]: ئەم ئەوه لئاوه، له پلهی به راوردیی دایه و ئاوه لئاوه که، وهک [سپه نیه = spanya] که به واتای (پیرۆزتر) ه. ئامرازی په یوه ست، یان په یوه نده و به واتای (ئهوجا، ئەمجا، ئینجا، هیدی، دیکه، هیتتر...) دێ هەر له م رووه وه ئامرازی [ئا = vâ] شمان، به هه مان و اتا، یان به واتای (و، قه) ی ناو زمانی کوردیی ئەمڕۆ دێ. ههروهه، به واتای (پاشان، به وجۆره، دواتر، دما تهر، له پاش ئەو، ... هتد) دێ.

- [مرث = mrv]: ئەم وشهیه، وهک چاوهگ به واتای (ئاخافتن) دێ که به رامبهری له ئینگلیزییدا، به واتای (to speak) دێ.

قه دی ئەم چاوهگ [مرو = mru] و [مرهف = mrav] ه، که قه دیکی رانه بوردوو. شایانی باسه جۆره هه لئس و که وتیکی تایبه تیی (کار) هکانی ئاقتیستاو زمانی کوردیی ئەمڕۆ، ئەوهیه که (کار) ی رانه بوردوو، قه دی تایبه تیی ههیه، که جیاوازی ههیه له گه ل قه دی راوردوی هه مان (کار) دا. ته ماشای ئەم وینهیه:

mroât Ahurâ Mazdâ...Zarathushtrâi

واته: (١) به پیتی ریزی وشه کانی ئاقتیستا، به م جۆره یه: "گوتی ئەهورو مه زده به زه ده دشت"

(٢) به پیتی یاسای رسته سازی زمان کوردیی ئەمڕۆ به م جۆره ده گرتته وه: "ئهوره مه زده به زه ده دشتی گوت"

تۆ: به راوردی بکه تا جیاوازی ناو رسته سازی هه ردوولا، هی ئاقتیستاو زمانی کوردیی ئەمڕۆت، بۆ ده ربکه وئ!

- [ئهره = ahra]: قه دی ئاوه لئاوه و به واتای (خراب، دژ، درۆ، بهد) هاتوو و ئەمه به شی یه که مه که له وشه ی (ئهره مه ن = ahraman)، له ئاقتیستادا به چەند شیوه یه ک بهرچاو ده که وئ (له رووی رینوسه وه) یه کتیک له و شیوانه (ئهنگرۆمه ینو = angrô-mainyu) یه که له فارسی ئەمڕۆیش وله کوردیشدا (ئهرمین) پێ ده وترئ، یان (دیو، شه پتان، خواله، درۆ، ... هتد) (پورداود، گات، ل-٢٥)

وشه ی (سه ره) ی (ئهره = ahra) و له گه ل وشه ی (مه نیو = manyu) که له مه و

پیشتر، باسی کراو به واتای (رؤح) دئی، به هر دو کیان هوه وشه ی (ئه هر مه نیو = ahra-manyu) دروست ده کهن، که هر وهک و تمان به واتای (خوای درؤ = خوای ناراست) دئی.

- [na-s=نه]: نه مه نامرزی راناوی نه لکاوه و بؤ که سی به که می تاکه له دؤخی به رکارد او به م شیان، له نووسینه کانی لیکدراوه ی ناثیستادا، به چاو ده که وی: nas, na no, له کاتی (کۆ) داو له هه مان ئه رکی رسته سازیدا، به م جوړه ی لی دئی (نا=nâ) و. بیگومان، ئه م ئه رکه (که له رسته سازیدا به به رکارد ده ناسری) جوړی زوری هه یه، به م بؤ روشنکردنه وه، له کوردیدا دهوتری (بؤمن)، لیره دا، راناوه که، که بؤ که سی به که مه، وهک ئه مه ی ئیره به کار دئی و ئه مه ش جوړیکه له جوړی زور له م مه ی دانده دا.

- [manha=منه=منه]: ئه م وشه یه، به واتای (بیر) هاتووه، له ریشه ی [mn=من] هوه یه، وهک له و وشه ی [manyu=منیو] دایه.

- [sanha=سه نه=سه ن]: وشه ی (سه ن) و (زن) به واتای (وشه) به کار دئی، به م وهک (کار) نه ک وهک (ناو) هر وهک له ناثیستادا، و هها به کار هاتووه. جگه له و هاوواتانه ی سه ره وه، له کوردیی ئه مرؤدا، وشه کانی (وته، گوته، واژه، و بیژه، قاشچ، واته، قاشچ قاشچ، گفته، هتد) به کار ده هیترین. ریشه که ی ئه م وشه یه به م جوړه یه (h(n)h) و هر وهکی له م وشانه دا: [sanaiti = سه نه یی]، که به واتای (ده ناخته فی) دئی.

- [run=رون]: ئه م ریشه یه و قه ده که ی [rvan=رفه ن]، که به واتای (رؤح=soul)، (سه رکرده)، (رابهر)، (نه فس-ع)، (الهام=ع) دئی. له هه ندی و اتاوه، له گه ل وشه ی [manyu = منیو] دا به ک ده گرنه وه. له کوردیی ئه مرؤدا، (ره وان) به هه مان و اتا هه یه.

- [hacha=هچه]: ئه م وشه یه وهک قه دی (کار) به واتای (گو تیرایه ل، شو تینکه و توو، گو شگیر،

شو تینکه و ته.... دئی) له کوردیی ئه مرؤدا، ئه م وشه یه هه یه، به م زور به که می به کار دئی، به تاییه تیی بؤ لیخوری نی (که ر=هر=خهر) دئی یان بؤ یه کینک، که زور نه زان و ساویلکه بی و هه میسه ناماده ی، جی به جی کردنی هر فرمانی که دیته به ره وه بؤی بی، به بی بیر لیکردنه وه. له لادتییه کان، به زنی زوردار، به سه ر میترده که یدا، هه میسه، فره یزی: (وهک که ره هچه ی ده کات) = (پیسسه هه ری هه چه ش مه که ره) به کار دئی.

- [ahyah=ئه هیه]: ئه مه راناوی ناماژه ی نزیکه، وهک (ئه م=this) حالی حازر وشه ی (ئه یه) وهک نامرزی ناماژه ی نزیک. له هه ندی ناوچه ی کورده واریدا، به تاییه تیی له ناوچه کانی له کستان و لوړستاندا، به کار دئی.

- [yâm=یام]: ئه م راناوه، وینه یه کی دیکه ی راناوی نه لکاوی که سیی [ya=یه] و [yâ=یا] یه، که له لام وایه به واتای (که) ی په یوه ست، په یوه ند، دئی.

- [mai=مه ی]: راناوی نه لکاوه و له ئه رکی (به رکارد) دایه.

- [s-vid v=فیدقا]: وشه که له دهوری کرده وه دا که (زانین) ه، (part. Pf). وشه که دو باره کردنه وه ی ریشه ی کاره که ی تیدایه، که دؤخی (زانین) درده خات. هه ر له م قه ده وه، وشه ی [vaida=قه یده] به واتای (فی ربوم) و وشه ی (فیدهر = va-vidar) به واتای، (ده زانن) دئی.

- [a-t va-va = فقه چت]: دو باره کردنه وه ی، له هه ندی وشه دا و اتای (ته وایی کاره که) به ده سته وه ده دات. نالیته شدا، ئه وه مان، بؤ درده خات که کاره که ته و او بووه و کراوه، یان کراوه و تائیتسته ش کاتی ناخافتن، شو تینه واری یان کاری در بیژه ی هه یه و نالیته دا (هر وهک کاره که ی پیشه وه، له وشه که ی پیش ئه مه دا) کاره که، ده می ئه م گو تنه دا ده سته ی پی کراوه، یان ته و او بووه، یان له کردندا هه ر به رده و امه. به هه ر حال ئه م وشه یه، به واتای (وتی، گو تی، گو فتی، ئو گو ت، فاتش، قاشچ... دئی له شیوه کانی کوردیی ئه مرؤدا، به تاییه تیی له شیوه ی هه ورامانییدا، ئه م جوړه به کار هی تانه بؤ مه به ستن، که به ئینگیلیزی پیی دهوتری (پریزه نت پیرفیکت=present perfect) به زوری به چاو ده که وی، بؤ وینه دهوتری:

+ یه کینک له نان خواردن نه بوو بیته وه و بؤی هه یه بی تیت (موه رای مووه روو) که به شیوه ی جافی ده بی (خه ربکم ده خوم)، یان یه کینک خه ربکی (خوتیندنه وه فی ربون) بی بؤی هه یه بی تیت (موانای موانوو)، که به سو رانیی، ده بی به (خه ربکم ده خوتیم).

(ئه مه ش، جوړه ویکچوونیکه، له چو نیه تی دروست کردنی، رسته و فره یزدا).

- [Ahura=ئه هوره]: ئه هوره، ناوی خوای خویانه، له لایه ن کوردانه وه و له لایه ن ناریا یه کانی دیکه شه وه، ئه م خوای خویانه، یه کتا په رستی درده خات و به (خوای ژیروزانا) واته (ئه هوره مه زدا) - ده ناسری.

وشه ی (ئه هوره) هه میسه له گه ل وشه ی [mzdâ-s = مه زدا] دا وشه یه کی

ناساكاربان دروست كردوهو بهواتای خوی مهزن، خوی خویان، خوی زانا، خوی ژيروانا، خوی راستیی،... هتد دئ.

- [îm=ئیم]: راناوی نه لکاو، بۆ کهسی یه کهمی تاکه (له دۆخی بهرکاردا) له ئهرکی (کارا) یان هاوکاری ئه و دایه، یان له ئهرکی بهر کاردا.

- [îthâ=ئیسا]: نامرازتیکی ئاوه لکاریی بهواتای (به و جووره) له کوردیییدا و (thus) له زمانی ئینگلیزییدا. بۆ هاو واتای ئه و وشه یه سه ره وه، فره یزی (ههروه ها) که خوی له خوییدا، بۆمان هه یه، له م جووره کارانه دا، ناوی (نامرازی ئاوه لکاری) ناساکاری لی بنیین.

- [manthra=مه نسره]: وشه یه کی ناساکاره، له کاروباری دینییدا، بهواتای (بیر=thought) دئ، یان بهواتای (وشه=بیرار=په یان) دئ.

له م باره یه وه، وشه ی دیکه مان بهرچاو ده که وی، به لام بۆ کیتشه ی دینی یه ئه م وشه یه، سازترین وشه یه. به شیتوه یه کی روشنتر وشه ی (مه نه =manah) هه ره مان واتا، به ده سه ته وه ددات، به لام وه ک ئه وه ی سه ره و ناتوانی بگونیجی، ههروه ها، وشه ی (سه نه=sanha) ش.

- [va-s=فه]: راناوی نه لکاو، بۆ کهسی دوومی کۆیه و به م جووره ش [v=] بهرچاو ده که وی و نیمچه ده وریکی هه یه.

- [varsh =فه رش]، یان [varz-s]:

ریشه ی ئه م وشه یه [vrz=فرز]، که به واتای (کارکردن) (ته واوکردن) هاتوه، له قه دی ئه م وشه یه، له کوردیی ئه مپویدا، هه یه و ماوه به کاردی، بۆ وینه، (وهرزیر) ناوی ئه و که سه یه، که (کاری خه له و خه رمان و باخه وانیی) ده کات. (وهرزاندن)، بۆ ئه و که سه یه، که وه رزی زۆر له باره ی راهاتنی کارتیکه وه ده کات. له م قه ده وه هه مه جوړ کار دروست ده کری و حالی حازریش، به کاردین، ههروه ک (ده وهرزینی)، (وهرزاندی)، (وهرزیری ده کات)، ده می کاری وهرزیری به سه رچوو. له شیتوه ی هه ورامانییدا ده وتری: (فه رزنام)، واته: وهرزاند، (فه رزنووش)، واته: ده یوه رزینم، (هه ریزه=هه لیزه م، فه رزنا): واته: مه شکمه وهرزاند (چاکم کرد).

ئالیه دا، کاری فۆنۆلۆژی-به شی ده نگ گۆرکی، دیته بهر مه بدانی پشکنینه وه، که تا ئه مپویش، له نیوان هه ورامانیی و جافی و سۆرانیی و بادینانیدا، درێزه ی هه یه!

- [yaõã=یه سا]: نامرازی پرسه و بهواتای (چهند، چند، چندی) دئ. هه ره له م رووه وه بۆ به ده سه ته وه دانی هه مان واتا، وشه ی (که سه=katha) مان هه یه.

- [aibyas=ئه ییه]: راناوی که سیی نه لکاو، کۆیه، له دۆخی بهرکار (جارو مجرور-ع) دایه.

- [avāi=ئه فای]: نامرازی سه ره سوره یینه ره، وه ک بلّییت: ئۆ!! ئا!! ئاخ! یان ئۆف!

- [ahat=ئه هه ت]: ئه م وشه یه قه دتیکی رانه بووردوه و بۆ داها توو به کار هاتوه، ئه م وشه یه له ریشه ی (...). وه وه رگی راوه (سو کۆلۆف -ل- ۱۱۶)، هه ستی داها تووی تپیدا یه. گه پرخواردنی وشه که، له دۆخی که سیی سپییه می تاک دایه.

- [a pama=ئه په مه]: لیره دا، واته له ئاقتیستادا، هاوواتای ئه م وشه مان هه یه و ئه ویش (په ره قییه=paravaya) یه، که واتای (کۆتایی، دو ماهی، دمای، مه رزی، په ری) هاتوه، که له زمانی ئینگلیزییدا وشه ی (لاست=last) ده گرتیه وه.

شایانی باسه، ئه م وشه یه [para vah =په ره فه] ناساکاره بریتییه له وشه ی [په ره = para] که واتای (په ر، دماهی، کۆتایی، مه رز، سنوور) ددات و پاشبه نده که شی، بۆ باه ته تی دروست کردنی (ناو) ه، که واتای ئاوه لکاری جیگاش به ده سه ته وه ددات.

پاش ئه وه ی، که واتای وشه سه ره کیه کافمان، روشن کردنه وه، وای به باش ده زانین، که واتا گشتیی به یان، له چوار چپوه ی رسته سازیی کوردیی ئه مپویدا، بخه یه بهرچاو:

"نوکه، گوئی بگرن هه ردوولان: ئه وانه ی که له جیگای دووره وه و ئه وانه ش که له جیگای نزیکه وه، بۆ ئیره، بۆ فیڕ بوون هاتوون!..."

ئیدی، لیره دا له باره ی دوو رهوانی سه ره تای بوونی زینده گییه وه ده ئاخه فم:

له و دووانه، پاکترین و پیرو زترین ره وان، به ره وان ی به د و پیسی گوت: ئیسه نه په یه وه ی باوه رمان، نه ریره ی فه رزاندمان، نه بیرو بۆ چوفان نه ریره ی دینمان، نه گوته مان و نه کرده وه مان، نه ویتدافمان، ته نانه ت ره وانیشمان ناتوانن پیکه وه بسازرین! نوکه ش، بۆتان ده ئاخه فم، که ئه هورومه زده، له سه ره تای بوونی زینده گییه وه، چی پی فه قاچم:

"ئه وانه ی له نیوان ئیوه دا، که په یه وه ی ئه م ئامۆزگاریه ن، ههروه ک من بیرم بۆی چوو و روشنم کرده وه، به ته واوی فه راهه م نه یه نیین کۆتایی ژبانیان، ئه فسوساوی ده بی!"

- (ئەوھى كە دەبى، لىرەدا، بەسەرىدا، نەپۇم ئەوھىيە، كە ئەنجامى ئەم لىككادانەوھى
 (واتا گشتىيەكە) من، لەسەر بنچىنەى بەراوردکردنى لىككادانەوھى (سۆكۆلۆف-ل-
 ۱۱۶، ئەوھى پورداود- گاتاھا، ل-۱۵۰) يە-).

فەرھەنگۆك

وشە: واتاكەى

(ئا): A

(ئا): پرىپۆزىشن : â
 (ئەبى): پرىپۆزىش؛ لە ناو: abi
 بەزستان = (abigamai)، لە زستاندا.
 (ئەھمى): ahmi
 لە مائەوھ، لەم مائەدا.
 (ئاپ): âp
 ئاڧ، ئاو، ئاوى، ئاب.
 (ئەپەرە): apara
 ئامرازى پەيوەندى، ئەوجا، لە پاشا، دماوھ، لە دواوھ، يىنجا.
 (ئاتەر): âtar
 ئاگر، ئاوير، ئاير، ئاھير، ئاتەش.
 (ئازاتە): âzâta
 سەرىبەخۆ، بەرەلا، ئازاد، بەرباز، پەرواز، بەرقاس.
 (ئەخشوتە): a- xshnûta
 خۆشحال، بەكەيف، بەھەوھز، بەھەوھس.
 (ئارى): âri
 ئازار، رەنج، دەرد.
 (ئانگھەن): â - hanghan
 دەھەن، دەم، زار، كەپوو.
 (ئىيرىمەن): airyaman
 پىشەوای دىنى ئارىان.
 (ئاترەڧەن، ئاتىرڧەن): âthraivan
 ئاگرەوان، ئاتەشەوان، ئايرەڧان، ئاويرەڧان.
 (ئەرسەنە): arthana
 ئەنىشك، يەرەژنە.
 (ئەدڧەنەم): advanan
 ماوھ، مەسافە، (مەبەست دووربى و نىزىكى ماوھىيە).
 (ئەوگ): aug

(ئەشموگ) : ashmogh
 پەرزەدە، پەرزەدە، پەرزەدە.
 (ئەفسەمەن) : afsman
 بېگە، ھۆنراوە، نېمە شېئەر، پېئوانە ھۆنراوە.
 (ئازەينتى) : âzainti
 زانین، ئاگاداری.
 (ئەھو) : ahû
 سەرور، گەرە (خوایگان)، خودای خودایان (ئاهورا).
 (ئەونەقتیرە) : ahunavairyā
 ئییرەن، قاچ.
 (ئەپەیتە) : apayaiti
 دینە بەرەو، دەگات، دیت، بەت، یەن، مە وەرۆ.
 (ئەپەتە) : aêiti
 دەچ، دەروا.
 (ئافەرینام) : âfrinâm
 سەرفەراز، ئەفەرین.
 (ئافەرینامی) : âfrinâmi
 سوپاسی دەگەم، دەستخۆشی لێ دەگەم، ئافەرینی دەگەم.
 (ئاتاپەیتە) : âtâpaite
 گەرمایی، گەرمیی، تاو، تین.
 (ئەز) : az
 ئەز، مەن.
 (ئەیفە) : aiva
 یقە، یۆقە، بۆدە، یەك، ئینك.
 (ئەنیە) : anya
 ھیتەر، ھی دیکە، یۆتەر، یقەتەر.
 (ئەیشام) : aishâm
 ئەوان، ئادیشا.
 (ئەنگۆقەھیشتە) : Anghuvahishta
 بەھەشت، خۆشیی، خۆشگوزەرانی.
 (ئەمەقەنت) : amavant

دووان، ئاخافتن (ریشەپە).
 (ئەزامی) : azâmi
 سەرکردە، پیتشەوا.
 (ئەزی) : azi
 ئەژدەھا، مار، دوشمن، زوحاک.
 (ئاخنە) : âxna
 لەغاو، لەغام، لگاو.
 (ئەنتەرە) : antara
 نێوان، لە ناو.
 (ئازبە) : âsyah
 ئازاترین، تیزرەوترین.
 (ئەپەر) : ayar
 پۆژ، پۆژ.
 (ئەختی) : axti
 ئازارکێشان، ئازارخواردن.
 (ئەسپە) : aspa
 ئەسپ.
 (ئەسپا) : aspa
 مایین.
 (ئەمەرتە) : a- marta
 نەمر، جاویدان.
 (ئەستەقەنەت) : astavant
 تەنی، ئەستۆیی.
 (ئەشە) : asha
 راست، چاک، پەوا، بەرەو، سەرلەبەر، خۆشەویست.
 (ئارمەتە) : ârmati
 فریشتە، پەربە، شانسی، بەخت، بەھات.
 (ئەشی) : ashi
 فریشتە، پاداشت.
 (ئەھرەمۆك) : ahrmog
 پەرزەدە، پەرزەدە، پەرزەدە.

(ئەسمەند): asmand
 ئاسمان.
 (ئەورە): awra
 ھەرو، ئەور.
 (ئەزامى): azâmi
 من، ئەز.
 (ئازوش): âsush
 ئازا، لیتھاتوو، بەتوانا، كۆلئەدەر، نەبەزاو.
 (ئەناھیتا): an - âhitâ
 پۆلا، ژەنگ ھەلئەھپن، ژەنگ ھەلئەگر، ژەنگنەگر.
 (ئەچپەھ): acyak, ashyah
 چپا، كیتو، شاخ، كەش، كۆ، كاو.
 (ئاتا، ئاسا): athâ
 ئاچا، لەوئى، لە پاشا، بەلام.
 (ئەستە): asta
 ئەست، ئىستخوان، پىشە، ئىسقان، سوخوان، ئىسك.
 (ئەزدىبىس): azdbis
 بەپىشەو، بەئىسكەو، بەئىسقانەو، بەئەسكەو.
 (ئەوگدە): augda
 وتى، گوتى، فاتش، فاجش، بقاچش.
 (ئەوختە): auxta
 بەخ، سەھۆل، بەستن، بەخەند، سەھۆلبەندان.
 (ئەپام): apâm
 ئاوەكان، دواوان.
 (گارە): gâra, gâri
 شاخ، گارە، كۆ، كەش، چپا، كاو، كیتو.
 (ئاھ): âh
 دانىشتن.
 (ئانىە): ânya
 وەھابوو، بوو.
 (ئەھماكە): ahmâk (a)

خاوەن زۆر، زۆردار، زۆرمەند، ھەلمەتدەر، ھىرشبەر، ھەمەوھەند.
 (ئەمە): ama
 زۆر، ھىز، توانا.
 (ئەزىدەھاكە): azi - dahâka
 زۆحاک، دوشمەن، دوژمەن.
 (ئەھورەمە): ahurama
 كەپخودا، كەپخوا، دەمراست، قسەرەوان، وەكئیل.
 (ئەقەرزىكە): a- vavarzika
 بىكار، بىتەرەزىبى كار، بەتال.
 (ئەقەرزىكە): vavarzika
 كاردارە، كار دەكات، ئىش دەكات، شول دەكاتن، شول ھەنە.
 (ئەنگەقەنە): anghvana
 ئاخۆر، ئاقى، ئاور.
 (ئەرىش): aresh
 راست، پەوان، پەوا، بەرپرەو، بەرەودار، سەرلەبەر.
 (ئەمسە): amsa
 ھاوسا، ھاسا، دراوسى، نىزىك، بەرامبەر.
 (ئازى، ئازىھ): âsyah, âsyah
 ئازاترەن، لیتھاتووترەن.
 (ئەنگرە): angara
 ئەھرىمەن، شەپتان، درۆ.
 (ئەتاپەتە): atâpati
 گەرم دەبى، گەرمایى، تاو دەگرى، تاو، تىن دەگرى، (تىن: وەك كار و وەك ناو).
 (ئەكوزى): aquze
 ھەشار دەدرى، ھەشار دەخوا، خۆى دەشارتتەو، دەشارتتەو.
 (ئەورقەنت): aurvant
 ئەلەند، تىزەرەو، پالەوان، كۆلئەدەر، ھىرشبەر.
 (ئەكە): aka
 خراب، شەرانى، جەنگەرەن، شەرفرۆش، بەدكردەو.
 (ئەكەتەرە): akatara
 خراپتر، جەنگەرەنتر، شەرانىتر، شەرفرۆشتەر.

بردن.
 barat : (بهرت) :
 ده بیا.
 baodha : (بهوده)
 بو، بووه، بوون.
 barana : (بهره نه) :
 برینده.
 buzya : (بوزیه) :
 بز، بزده.
 bânû : (بانوو) :
 بانوو، خانمی مال، چل چرا.
 bruvat : (بروځته) :
 ټه برځ، برځ، برځی.
 baudatai : (بوځده ته یی) :
 بوون.
 bûri : (بووری) :
 ده وله مه ند، بووه، بووده.

C & Ç

chaechasta : (چه چه سته) :
 ده ریا چه ټورمیه (ټورامیه).
 chaith - at : (چه یسه ت) :
 ده یه وی ځیر بڼ، حزی له وه یه که ځیر بڼ.
 chaitha - tai : (چه یسه ته یی) :
 ده یه وی ځیر بکات، ده یه وی دهرسی بدات.
 chitha : (چیزه) :
 چزکردن، جز، لاردن، سرینه وه، پشتگویی خستڼ.
 charat : (چهرت) :
 ده یه وی بیبکات، ده یه وی کاره که بکات.
 chash : (چش) :
 چه شته یی، چیژان، چه شتن.
 chashman : (چه شمه ن) :

ټیمه، هه مه.
 a- raitix : (ټه ریتیکس) :
 مشت قووچان، په زیل و به خیل.

B

bara : (بهره) :
 بار، هه لگرتن، بارکردن.
 bava : (به څه) :
 ده سته کن، سوود، سوودکردن، قازانچ کردن.
 barâmi : (به رامی) :
 هه لگرتن، بار، کوځ.
 baivar : (به یڅهر) :
 ده هه زار (ژماره).
 bi - zengar : (بی - زهنگه ر) :
 دوو زهنگ، دوو لاق، دوو زهنگوځ، جووت لنگ.
 bi - dva : (بی - دڅه) :
 دوو، دوئی.
 brzant : (برزه نت) :
 بهرز (بو ټیر).
 brzanti : (بهرز نه ټی) :
 بهرز (بو می).
 bumi : (بوومی) :
 خاکیی، بوومی، نیشتمانیی.
 bazu : (به زوو) :
 بازوو، قوځ، بال.
 bagha : (به گه) :
 به گ، گه وره، خوا، به سوود، سوود به خش، سوودمه ند.
 baxt : (بهخت) :
 بهخت، شانس، ناوچاوان، چاره، به هات.
 bang : (به نگ) :
 به نگ، مهستی (هه ره به نگ).
 bar : (به ر) :

دوژمنایه تی، دوژمنایه تی.
 (داتەر): dâtara
 داهیتنەر، دروستکەر.
 (دوژگدر): dugdar
 کهنیشک، کناچن، دویت، کپژ، دوختهر.
 (داسری): dâthri
 پیدەر، بهخششەر، (بۆمی).
 (دامهن): dâman
 مهر و مالآت بهختوکردن.
 (دهینا): dainâ
 دین (میتیه).
 (دیسره): daithra
 دیدهن، چاو، چاوپیتکه و تن.
 (دهیشه): daiva
 دتو، درۆ، شهیتان.
 (دهیهقه، بهسنه): daiva, yasna
 دتوپه رهست.
 (دهیو): daihu, dai hu
 دتیهات.
 (داتەر): dâtar
 دادهوان، راستپه و.
 (دهخمه): daxma
 تهکمه، نازا، پالنهوان.
 (دووره): dura
 دوور.
 (دهقه): dva
 دوو، دوین، دقین.
 (دیدن): daydi
 دهبهخشین.
 (دوژمه ته): duzmata
 په ندراری بهد.

چوا، چهشم، چهلم، کانی، سه رچاوه، چهشمه.
 (چپخه): chixra
 چهکه ره، ژبانه وه، هپژ و توانا، ههلسانه وه، رووانه وه، سه وزبونه وه.
 (چینقته پهره ته): chinvatpereta
 پردی سه رات، پردی چینقته.
 (چیسه): chitha
 چاره، شانس، ناوچاوان.
 (چیسته): chista, chisti
 ناوی که نیشکی زهردهشت، زانیاری، رۆشنبیری، دانایی.
 (چیستیه نه): chistivant
 دانشمه ند، هوشمه ند.
 (چه توره): chathwar
 چوار (ژماره).
 (چرهت، چه نهت): chrat, chvant
 چه ند؟

D

(دهدا): dadâ
 پیدان، په نه دای.
 (دیبا): dyâ
 فشاری دهدا، دهیگوشی، دهیگری.
 (دره وگه): drauga
 درۆ.
 (دیدره): didran
 توندی دهکات، هه لیده پیتکی، دهیبهستی.
 (دهیسه یه): daysaya
 دیتن، بینین، چاوپیتکه و تن، دیدارکردن.
 (دهرس): dars
 ته ماشا کردن، سه رپه رهشتی کردن، پهروه ره کردن، چاودیری کردن.
 (دره فشه): drafsha
 دره فش، بهیداخ، نالا، دروشم.
 (دقیسیهت): davisyat

fssu = pasu : (فَسُو، پَه‌زُو)
 چوارپا، چوارپي، مهر، ولاخ، مهر و مالات، پَه‌ز (مَي).
 frathange : (فَرَه‌پَه‌نَگَه)
 سه‌نگين، قورس، گه‌وره، بوزورگ.
 fxsafn : (فَخْشَه‌فَن)
 شه‌و، شه‌ف، شه‌ب.
 fra - spart : يه‌ده‌ک‌ک‌راوِيو، دانراوِيو، ناماده‌بو.

G

gaitha : (گَه‌يِيه)
 هه‌ني، گيتي، که‌ون.
 griva : (گَرِيه)
 پشتي مل، لوتکه‌ين هه‌ميشه به‌فر گرتبتي، به‌رزايي ته‌موتوالي دار.
 gâma : (گامه)
 هه‌نگام، هه‌نگاو.
 gaush : (گَه‌وَش)
 گا، چوارپي، ناژهل، چوارپا، گاه‌گهل.
 gâara : (گارِه)
 شاخ، کيتو، گاره، کاو، که‌ش، که‌ژ، کۆ، (بو نيتير).
 gâri : (گاري)
 له‌دۆخی (مَي) دا، شاخ، کيتو.
 gaithyâ : (گَه‌يِسِيَا)
 ژيان، ژيوای، گيان.
 gâush - urvan : (گاوش نُوْرَه‌فَن)
 فرشته‌ی پاسه‌واني گا، پاريزگار بکه‌ری ره‌واني چوارپي.
 gâtu : (گاتو)
 جا، جيگا، ياگن، شوتين.
 garma: garama : (گه‌رمه)
 گه‌رم.
 ghzar : (غْزَه‌ر، گَه‌زَه‌ر)
 گه‌وج، نه‌زان، هه‌ژار.
 grz : (گَرز)

duzuxta : (دوژنُوخْتَه)
 گوتاری به‌د.
 duzvarshta : (دوژفَه‌رَشْتَه)
 کرداری به‌د.
 dargah : (دَه‌رَگَه)
 دريژ.
 drâgah : (دِراگَه)
 دريژايي.
 dad : (ده‌د)
 پي دان، پي به‌خشين.
 dabita : (دَه‌بِيْتِيه)
 دووهم.
 davisyant : (دَه‌فِيْشِيه‌ت)
 دوژمن.
 dat - ta : (دَه‌تَه)
 دايي.
 da - di : (دَه‌دِي)
 ده‌دات.
 dadai : (دَه‌دَه‌ي)
 نه‌يدهم.
 dadntai : (دَه‌دَنْتَه‌ي)
 نه‌يدهن، پيشبه‌نده (ناولکار).

F

fra : (فَرَه)
 پتر، زۆرتَر، فَرَه‌تَر.
 fra - jasiti : (فَرَه‌جَه‌سَه‌پَه‌تِي)
 دپته ده‌روه، به‌رچاو ده‌که‌وي، ده‌رده‌که‌وي.
 fra - jasana : (فَرَه‌جَه‌سَه‌نَه)
 به‌ره‌و خواره‌وه.
 fsuyat, fsuyant : (فَشُوپَه‌نَت)
 ماليات، که‌لده‌ر، مهر و بزن، (تگه‌گرتن، به‌ران گرتن). بو نه‌وه‌ی زاووزي بکه‌ن.

(ریشه یه) گریه، گریان، گرهه، گرهه.

H

hahm : (هم)

پیکهوه، هه ماهه نگی، باهم، گهل، هه ره وهز.

hanjasanti : (هه نجه سه ننتی)

کوژده بنه وه.

huyâma : (هیامه)

بو ماوهی.

hâthra - mâsh : (ها سره ماش)

ماوهی میلی.

huna - hunav : (هونه)

هاوار کردن، خوینا ورژتن، زیرکاندن، رو کردن.

hach - hak : (هچ)

شوینکه وتن، به گوینکردن، فه رمان بردن، سوخه گرتن.

hvarsta : (هقه رسته)

کردار نیک.

hushka : (هوشکه)

وشک، هوشکه.

ham - myas : (هم میه س)

تیکه لبوون، تیکه لکردن، نامیخته بوون.

hangana : (هه نگه نه)

هه نگ.

hâvana : (ها فنه)

دهسکاوهن، دهسکه وان، هاوهن.

honara : (هونه ره)

هونه ر.

handâm : (هه ندام)

ئه ندام، بهژن، بهژنوبالا، هه ندام.

haetumant : (هه یتومه نت)

ئاوی حه بیات.

histaiti : (هیشته یتی)

وهستان، هیتلان، هیشته وه.

Hukirya : (هوکه ریه)

ئاوی شاخیکی به رزه له ناوچه ی هه کاری.

hapta - karshvar : (هه پته که رشقه ر)

حهوت کیشوهر، حهوت هه رتیم.

I

i : (ئی)

ریشه ی کاری (چاوگی) چوونه:

idha : (ئیده)

نوکه، ئیستا، ئیسه.

idi : (ئیدی)

فه رمانه، بچو، برۆ، هه ره.

ida : (ئیده)

ئیدی، ئهوجا، ئه نجا، له پاشا، دواتر.

ira : (ئیره)

هیترش.

ishta (sura) : (ئیشه ته)

زۆر، هیتز، توانا.

iza : (ئیزه)

خوشاوی به هه شتی، شه رابی دینی، ئاوی هه وم، دوشاوی هه وم.

iza - dus : (ئیزه دوش)

خوشاوی شه یتانی، خوشاوی به دکاری، خوشاوی دۆزه خی.

J

jiva : (ژیفه)

ژیان.

jasa : (ژه سه، جه سه)

هاتن، دهستکه وت، سوود.

jafra : (ژه فره)

قوول، ژه رف.

jijisha : (جیجیشه)

پنی خۆر، خورشت، شله.
 (جههیکا) : jahikâ
 ژنی خراب، ئافرهتی سهکسی.
 (ژندیی) : jindi
 لی ژهندن، تی ژهندن، لیدان.

K

(چهر، کهر) : kr, char
 کردن.
 (کامه) : kâma (kâm)
 کام، ئامانج، ئاوات.
 (کهسیه په) : kasyapa
 کیسهل.
 (کهرنویات) : karanuyât
 بابیکا، دهیکات.
 (کیهونه) : kyaona
 ناوی هۆزتیکی کاریگه.
 (کهرت) : karat
 بهش، کهرت، لهت.
 (کهر) : kar
 کار، ئیش، شوول، ههرمان، فهومان.
 (کارکاسه) : kâhrkâsa
 داله گوشتخوهره، سیسهرگه کهچهل.
 (کهسچیت) : kas - chit
 چه کهس، کتی؟
 (کهتومه) : ka - tama
 کام؟
 (کشقیجار) : kish - vichâr
 کشتهزار، کیتلگه، جار.
 (کهفی) : kavi
 شههاریار، گهوره، سهردار، میر.
 (کرنو) : krnu

کردن.
 (که نه) : kana
 دهکه ننی، دهکیتلی.
 (کهسچیت) : kas - chit
 چه ند کهسی، هه ندی.
 (که تهره) : katara
 کامتریان، کامیان، کهمه یان.
 (کرنهوتی) : krnuti (krnauti)
 دهیکات.
 (کرنودی) : krnudi
 کردن، بهجیته پینان.

M

(مرهف) : mrav
 ئاخفتن، گۆکردن، ماچای.
 (مه رغه) : margha
 مامر، مریشک، کهرگ، مر.
 (میژده) : mizda
 مزگینتی، مژده، موژده، هه والی خۆش، هه والی دلخۆشکه ر.
 (مه رته) : marta
 مرۆ، مرۆف، ممر، به شهر، خه لک.
 (مرنت) : mrnt
 مراندن، کوشتن، خنکاندن، له ناوبردن.
 (مه خش) : maxs
 میتش، مه گهز، مه شی.
 (مهیری) : mairi, (maori)
 مرۆچه، میترو، میترووله.
 (مه زهنت) : maznat
 مه زن، گه وره.
 (مه تره) : matra, matar
 دایک، دالک، دای، نه دا.
 (مه شیه) : mashya

mada : (مهده)

ژهراوی، سه‌رخوښ، مه‌ست، مه‌س.

mada - tai : (تهی - مهده)

سه‌رخوښ ده‌بن، مه‌ست ده‌بن، عیشقی خوایی ده‌یگری.

maragha : (مه‌رغه)

باله‌نده، مه‌ل، په‌له‌وهر.

N

naska : (نه‌سکه)

په‌رتووک، نه‌سک.

noit: (nait) : (نه‌یت)

نه، (نه‌هی).

naima : (نه‌یمه)

نیوه، نیم، نیمه.

ni - vaidaya : (نیښه‌یده‌یه)

چاودتیرکردن، چاودتیری‌کردن، سه‌رپه‌رده‌شتی‌کردن.

narya - manâh : (نهریه‌مه‌ناه)

رؤحی پیاوانه.

nafya : (نه‌فیه)

نه‌ژاد، نه‌و‌زا.

nr : (نر)

نیر.

nr - gar : (نرگر)

که‌ژه‌وان.

naman (nama) : (نامه)

ناو، نام.

nyaka : (نیاکه)

نیا.

nairikâ : (نهری‌کا)

ثا‌فره‌تی نیک (داوین پاک)، پیچ‌ه‌وانه‌ی نه‌مه‌ ده‌بن به‌ (جاهی‌کا)، واته‌ ثا‌فره‌تی خراب (jahika).

پیا، مه‌رد.

mashyâ : (مه‌شیا)

ژن، ثا‌فره‌ت.

myazda : (می‌ه‌زده)

ده‌می‌زی، شید‌ه‌ر ده‌دا.

mithra : (میت‌ره)

می‌هر، گه‌وره، ده‌ست‌رؤ‌یش‌توو.

mazat : (مه‌زه‌ت)

مه‌زن، بوزورگ.

manâh : (مه‌ناه)

گیان، رؤح، ره‌وان، پیا‌وانه.

marthyus : (مرتی‌یوش)

مردن، له‌نا‌و‌چوون، بمر.

manyente : (مه‌نی‌ه‌نتی)

بیر‌کرد‌نه‌وه، یاد‌کرد‌نه‌وه.

mâ : (ما)

ثا‌مرازی نه‌فی.

maithanam : (مه‌یسه‌نه‌م)

مال، نی‌ش‌تمان، دای‌ک‌زاد.

mitaya : (مته‌یه)

نی‌ش‌ته‌جا، نی‌ش‌ته‌جی.

mahi : (مه‌هی)

ثا‌مرازی په‌یوه‌ندی.

mâh : (ماه)

مانگ، مونگ، هه‌ی‌شه، بورج.

mizdavat : (مزده‌فته‌ت)

مزده‌ده‌ر.

mizdavant : (مزده‌فته‌نت)

مزده‌ده‌ر.

manya : (مه‌نی‌ه)

عه‌قل، رؤح، وی‌جدان.

pâdabis : (پاده‌بیش)

به پی، به پا.

pasu : (په‌زو)

په‌ز، می، مهر، مه‌یی، رانه‌مه، گهل.

pari : (په‌ری)

گرتن، جمپرین، کوت‌کردن، کپ کردن.

paristayât : (په‌ریسته‌یات)

ده‌ستیه‌سهر، راه‌ستاندن، گرتن.

prsa (pars) : (په‌رس)

پرسیار، په‌رس.

pancadasa : (په‌نجه - ده‌سه)

پانزه.

puxdha : (پوخدهه)

په‌نجه‌م، پینجه‌م.

R

rinaxti : (رینه‌ختی)

به‌جی ده‌هیلتی، ده‌روا.

rathaeshtar : (ره‌ته‌یشته‌ر)

گرووپه‌سوار، کومه‌له‌سوار، سواری جه‌نگه‌ران.

ratu : (ره‌تو)

شاگردی دینی، راتوو.

ratuni : (ره‌ته‌ونی)

راسته‌رو، راسته‌وان.

raoghana : (ره‌وغنه)

رؤن، مه‌له‌هم، ره‌وغنه، پی، چه‌وری.

ranjista : (ره‌نجیشته)

ره‌نجده‌رتترین، به‌دهن سووکتترین، زووخیزترین، له‌ش سووکتترین.

raoxshan : (ره‌وخشنه)

رؤشن.

raesha : (ره‌یشه)

ریش، زامدار، بریندار، زه‌خمین.

P

pistra : (پیشتره)

پیشه.

pitar, pita : (پیته‌ر)

باوک، باو.

pâdâ : (پادا)

به‌پی، پیاده.

pâdayântam : (پاده‌یه‌یانتهم)

به‌پیاده‌هاتوو.

pouro : (په‌ورو)

په‌ر، مه‌رز، زور، فره.

peretu : (په‌ریتو)

پرد، پل.

pazdu : (په‌زدو)

ئه‌سپیتی گه‌نم.

pati : (په‌تی)

گه‌وره، سه‌رکار.

pâd, pâdam : (پاد)

پا، پی.

peretazama : (په‌رته‌زمه)

زستانی سه‌خت، زه‌هریر. ع.

puthra : (پوسره)

کور، پور، نه‌وه.

panca : (په‌نچه)

پینج، په‌نج.

pada : (په‌ده)

برگه، به‌ند، سروود، کیشانه.

porchistâ : (پورچیستا)

ناوی که‌نیشکی زه‌رده‌شت که به‌ناوبانگه به‌زانیاریبه‌وه.

pistra : (پیشتره)

پیشه‌وه‌ر.

spân: svân : (سپان)
 سهگ، سپله وات، توونه.
 sura : (سوره)
 زۆر.
 sav - ista : (سه‌فیشته)
 به‌هینترترین.
 spanta - mainya : (سپه‌ننه - مه‌ینیو)
 یه‌کی له‌باشترین یاریده‌رانی مه‌زدا‌ی پاک.
 spanta - mainyux : (سه‌ریه‌ننه‌مه‌ینوخس)
 فریشته‌ی پادا‌شت.
 sarta: sarata : (سه‌رده‌ته)
 سارد، سه‌رد، سه‌رما، زوقم.
 sta : (ستا)
 وستان.
 sângha : (سانگه)
 فیکردن، په‌روه‌رده‌کردن، په‌روه‌رده.
 saoshyânti : (سه‌وشیانته‌ی)
 سوودبه‌خش، فه‌ردار، پی‌ویست، ده‌ردخۆر.
 syâva : (سیا‌فه)
 ره‌ش، سیا‌و، سیا‌ه.
 saena : (سه‌ینه)
 سیمرخ.
 suxra : (سوخره)
 سوور، سوۆر.
 spitavarenah : (سپیتفه‌ره‌نه)
 سپی پۆش، سپی ره‌نگ، سپی پیست، سپی چه‌رم.
 satam : (سه‌ته‌م)
 سه‌د (ژماره).
 skandah : (سکه‌نده)
 شکان‌دن.
 safa : (سه‌فه)
 سمی چوارپی.

S

rasman : (ره‌سمه‌ن)
 ره‌زمکه‌ر، جه‌نگه‌ران.
 râman : (رامه‌ن)
 ده‌سه‌موۆکردن، راهینان، فیکردن.
 razista : (ره‌زیشته)
 راسترین.
 raitaix : (ره‌یتیکس)
 (سه‌خی ته‌بع = ع)، ده‌ستبه‌لاو.
 rnav : (رنه‌ث)
 زیادکردن، خسته‌سه‌ر.
 run: ravân : (ره‌فان)
 ره‌وان، روچ.
 ratavan : (رته‌فه‌ن)
 راسپه‌و.
 staora : (سته‌وره)
 نه‌ستوور.
 savâ : (سه‌فا)
 به‌کارهینان.
 syauthna : (سیه‌وسنه)
 ئه‌رک.
 stav : (سته‌ث)
 ستایش، نویتکردن، پارانه‌وه، لالانه‌وه، گه‌دا‌یکردن.
 srunav : (سرونه‌ث)
 گویتگرتن.
 srava : (سرافه)
 سروه، هه‌وال.
 stu : (ستو)
 ویست، وستان‌دن.
 spis : (سپش)
 نه‌سپی، هه‌شپش.

tkaesha : (تکھیشہ) :
 ٹایین (مہزہب - ع) .
 tafnû (tap) : (تہفنو) :
 تا ، گہرمی .
 tanûra : (تہنورہ) :
 tapayeiti : (تہپہیتی) :
 گہرم دہبیتہوہ ، تا دہگری ، تاو دہگری .
 tap : (تہپ) :
 گہرم ، تاو .
 tâyati : (تایہتی) :
 گہرمی ، تاو گرتن .
 tap - sat : (تہپسہت) :
 گہرمبوو ، تاوگرتی .
 tri : (تری) :
 بہری ، سی .
 tishtrya : (تیشتریہ) :
 تیژدو ، تیر ، تووش ، سہرداری ناو ، میری ناو ، گہوردی ناو .
 taera : (تہیہرہ) :
 تیرہ کاو ، ریزہ شاخ .
 tans - cha : (تہنسچہ) :
 تہنانی پیاوان ، پیاوان .
 tâns - cha : (تانسچہ) :
 ٹافرہت .
 tu - tav : (توتہٹ) :
 تزیکہ ، دوورنیبہ ، لہواندہیہ .
 tutu - yas : (توتو - یاس) :
 ناگونجی ، نالوی ، دوورہ .
 tarshna : (تہرشنہ) :
 تینوو ، تہشنہ ، تینووہتی ، تہشنہی .

U

u: us : (ٹوس) :

star : (ستہر) :
 ستارہ ، ٹہستیرہ .
 snothis : (سنہوتیس) :
 بال ، بازوو .
 savâ : (سہفا) :
 سوودبہخش .
 strî : (ستری) :
 ٹافرہت ، ژن .
 striyâm : (ستریام) :
 ژٹانہ .
 spsyâ : (سپہسیہ) :
 چاودیری ، سوپاس .
 srunauti : (سرہونہتی) :
 دہسرہوی ، دہبیستی .
 sya : (سیہ) :
 بہرگری ، سببہکہردہی .
 sanah : (سہنہہ) :
 گوکردن .
 sata : (شاتہ) :
 شاد .
 shyâ : (شیا) :
 شادبوون .

T

tanav : (تہنہٹ) :
 تہنگیشان ، تہنانکیشان ، توندکردنہوہ ، چوارمیخہ .
 tanush : (تہنوش) :
 تہن ، بہدہن ، بہژنوبالا .
 tûra : (توورہ) :
 توورانی .
 tbaes : (تہبیش) :
 دوژنیکردن ، دوژمنایہتی .

varzeyant : (قهرزیه نهت) :
 وهرزاو، قهرزیا، کار کرده.
 vâstrya : (قاستریه) :
 کیشا وهرز، کشتکهر، کشتوکالکهر، باخهوان، قهرزیه ر.
 vanthvâ : (قهنثقا) :
 گهله، ران.
 vâbaramnam : (قابه رهنه م) :
 به سواری، هه لگی ر او.
 vi - jasa : (قیجه سه) :
 دهرده که وی، دیتته دهر.
 vavâchâta : (قهنه چاته) :
 نه گهر بیژی، نه گهر بقاچو، نه گهر بلیت، نه ر بقاچونه.
 vafra : (قهنفره) :
 به فر، وهر و، قهنر قهنه، وهر و، وهر ف، به رف.
 van : (قهن) :
 توپز، سه ره می کوت، می شس کوژ، مار و میرو کوژ، کوشه نده، مرینه ر.
 vidush : (قیدوش) :
 ده بی نی، ده زانی، چاو له سه ر.
 vidvâs : (قیدفاس) :
 بینین، سه ره به رهنشتی کردن، چاو دیری کردن.
 vahyâh : (قهنهیا) :
 چاکترین، خاسترین، بیته ترین.
 vadar : (قهنده ر) :
 بال، قول، بازو، دهس.
 vahu : (قهنه و) :
 باش، چاک، به ه.
 vahvi : (قهنهقی) :
 دل سوژ، به رح م.
 vanthvâ, vânthvân : (قهنسثقا) :
 شوان.
 vairya : (قهنیره) :

به ره و سه ر، به ره و دوور.
 us - jasiti : (ئوسجه سه بی تی) :
 به ره و سه یران، .
 upa - krntan : (ئوپه کرنتن) :
 به ره و ژیره وه.
 urvarâ : (ئورقهنه را) :
 رووه ک، شه تل.
 us - zaya : (ئوسزه یه) :
 دزی.
 us - vas : (ئوسقهنه س) :
 هنز، خواست، نامانج.
 upairi : (ئوپه یری) :
 له سه ره وه، له بان.
 utha : (ئوته) :
 چه ور بی، چه رب بی، پی بی.
 upama : (ئوپه مه) :
 به رزترین، سه رترین.
 udara : (ئوده ره) :
 دهره ی ده یله م، جیگای دیو و درۆ په رستان.
 udarya : (ئوده ریه) :
 کو هسار، سه ختاری، ناوچه ی ده یله مستان (مازنده ران).
 uzava : (ئوزو قهنه) :
 یاری که ر.
 V
 varzya : (قهنرزیه) :
 وهرزاندن، قهنرزاندن، قهنرزانای، راهینان، کارکردن، کارکه رده ی، کارکن.
 varz : (قهنرز) :
 قهنرزیه، قهنرزاندن، راهینان، کارکردن، کارکه رده ی، کارکن.
 varzya : (قهنرزیه) :
 وهرزی کارکردن، کاتی قهنرزان، ده می قهنرزاندن، ده م و وهرزانی، قهنرز و قهنرزانای، بو وینه (قهنرزی درو وینه).

vanghu : (قه نغهو) :
 مهردانه، پياوانه.
 vaxsya : (قه خسيه) :
 يه ژم، ماچم، ده ليم، بيتزم، ده بيتزم.
 vasami : (قه سه مي) :
 ده خوازم، موزام، هزم ليمه تي، خوازميني ده كه م، موازوش.
 varzyeti : (قه رزيه تي) :
 ده ورزي، راديت، فير ده يي، ورزش ده كات.
 vispa (vispai) : (قيسيه) :
 كومه ل، خه لك، هوژ.
 vispanâm : (قيسيه نام) :
 له هه مووان.
 vrnu : (قريو) :
 هه ليراردن، دسچن.
 vrnav : (قريو) :
 ده سچن كردن، هوژچينه ي.

X

xsha : (خشه) :
 حوكم كردن، ده سته سه رداگرتن، فه رمانه وا، شاه.
 xshnûta : (خوشنوته) :
 خوشنوود، خوشحال.
 xvatu : (خقه تو) :
 جه نگران، فه رمان به سه ردادان.
 xvafna : (خقه فنه) :
 خه و، خه ون.
 xrafstra : (خره فستره) :
 مه گه ز و ميشي زيانه خش.
 xrafstrghna : (خره فسترغنه) :
 ميشكوش، ماركوش، دوو پشككوژ.
 xshathrî : (خشه تيري) :
 نافره تي فه رمانه وا.

ناره زوو، خواست، داوا.
 vahish : (قه هيش) :
 به هه شت، خوشي، كامه راني.
 vachastashti : (فاچه سته شتي) :
 به ند، شعر، هوژناره، هه ليه ست.
 vachangh : (قه چه نغ) :
 واچه، فاژه، فاچه، وته، گوته، بيژه، واژه.
 vak - s : (فاك) :
 ده نك، سه دا، ناواز، وشه، گف (قه ول - ع).
 vayu : (فايو) :
 خواله ي با، سه ركار ي با، فره شته ي با، ميري با.
 vât - vâyu : (فاتقاير) :
 په روه رداگار.
 vâsô : (فازو) :
 واژو، خوازي، داوا ده كات.
 vaida : (قه يده) :
 فيريوو.
 vis - pati : (قيسيه تي) :
 گه وره ي مال.
 vânt : (فانت) :
 سوود، قازانج.
 varz : (قه ره ز) :
 روژن، پرشنگ، دره خشان، پرشنگدار.
 varstva : (قه رشتفه) :
 وه رزيري.
 vira : (قيره) :
 پياو، مه رد.
 virî : (قيري) :
 ژن، نافره ت، كيژ.
 vavacha : (قه فه چه) :
 گو تي، وتي، فاتش.

Z

yatu :	(یاتو)
	جادو، فیلباز، دروژن.
yava :	(یه‌فه)
	جو، یه‌فه، یه‌وه.
yaozda :	(یه‌وزده)
	دروستکردن، پاککردن، سافکردن (مه‌به‌ستی له روچ).
yahmya - Jatara :	(یه‌مییه‌جه‌تره)
	ناوچه‌ی بنیشت، کژی قه‌زوان، ناوچه‌ی که‌تیره.
yazamaide :	(یه‌زه‌مه‌یده)
	ده‌بپه‌رده‌ستم، مه‌په‌رده‌ستووش.
yatha :	(یه‌سه)
	چوژن، چهنی، چوژن چوژنی؟
yadâ :	(یه‌دا)
	ئییدی، ئه‌گه‌ر، ئه، جا، که.
yavat :	(یه‌فه‌ت)
	کاتی، له‌گه‌ل ئه‌وه‌شدا.
yeinti :	(یه‌ینتی)
	ده‌روون.
yantaite :	(یه‌ننه‌یتی)
	ده‌چن، ده‌روا.

Y

xvar :	(خفه‌ر)
	بخوژ، گوشت‌خوژ.
xvaetu :	(خفه‌یتو)
	خوبیش، خزم.
xara :	(خه‌ره)
	که‌ر، هه‌ر، خه‌ر.
xvadhâta :	(خفه‌داته)
	خودادا، خودادا.
xrausa :	(خه‌روسه)
	خروشان.
xvngnar :	(خفه‌نگه‌ر)
	خوشک، خاهه‌ر.
xsha :	(خشه)
	شاه.
xratumant :	(خه‌تومه‌ند)
	پیاوانه.
xspa :	(خشه‌په)
	شه‌و، شه‌ب.
xrura :	(خه‌روه)
	خوژ، خوژین.
yam (yama) :	(یه‌مه)
	جه‌مشید (ناوی پیش‌دادیه).
yazat :	(یه‌زه‌ت)
	ئییزه، یه‌زدان.
yaz - ta :	(یه‌زه‌ته)
	په‌ره‌ستان، ده‌په‌رستی.
yashta :	(یه‌شته)
	په‌ره‌ستان، ده‌په‌رستی.
yasna :	(یه‌سنه)
	ناوی به‌شیکه له به‌شکانی ئافیس‌تا، دوعا، ستایش، ویزد، جه‌ژن، قوربانی، نوژ.

هۆز.
zi - zna - sa : (زیزناسه)
حهزی له زانبینه.
zrd : (زرد)
زیل، دل.
zava : (زهقه)
تف لیکردن، نهعلهت لیکردن.

znu : (زنو)
زانوو، ئهژنوو.
zau - zau - mi : (زهوزهمی)
گاز دهکهه، بانگ دهکهه، چپوو.
zyâ : (زیا)
زیاندهر.
zairita : (زیریتته)
زهره، تهلا، پاره، زهر.
znâtar : (زناتهر)
شناسییا، ناسراو، ئهشناس، ئاشنا.
zan : (زن)
زانین، زانیاری.
zavaiti : (زهقهیتی)
گاز دهکات، بانگ دهکات.
zav : (زهف)
چپین، بانگ کردن، گاز کردن.
zaen : (زهین)
زین - ی و لآخ.
zrema : (زهريمه)
بههار.
zaremeya : (زهريمهیه)
وهززی بههار، بههاری.
zarenumaiti : (زهرنومهیتی)
دهوله مه ند، زهردا، زهرمه ند، ته لادار.
zarathustra : (زهروهشتره)
زهردهشت.
zaramaya : (زهروهیه)
که ری (زیده - ع).
zrdâ : (زهردا)
دهم، زار.
zantus : (زهنتوش)

5- F. Wolff, Avesta, die heiligen Buch der Persen, untersetzt auf der Grundlage, von Ch. Barfholomaeis alt- iranischen Worter buch, Strassburg 1910.

6- M. Smith, Studies in the Syntax of the Gathas of Zarathu - stra together with test, Translation and Notes philadelphia, 1929.

7- Bode, songs of Zarathustra, the Gatha, transltd, from the avesta, London, 1953.

8- W. Hinz, Zarathustra, Stuttgart, 1961.

9- H. Humbach, Die Gathas des Zarathustra, Bd - I, II; Heidelberg 1959.

10- The Avesta Lanbuage, S, N. Sokolov. Moscow 1967.

ڦاچواتن (وشه يه ک):

پاسه شايسته ن، يان رهواتر پاسنه ن، که مرۆ يا به تاييه تيبی، نه گهر مرۆيی، رهوشه نویر بۆ، هميشه دهستی به سينه وه گيرۆ، پهی ئادۆسا، ئانه شناسيا، پهی ئا قوم و خويش و که سوکاريه که دهس و دلسوژي و کاری يارده کاري، جه دم و وهخته نه، دريژ مه که راني، گوايا پيسه په نه - زانای و پيسه نهرک و سرشانه ی! په وچی منيچ نه چيگه نه مشيو بواچوو: سوپاسی فره و بي پایان پيشککش ورويا - خانم و کاک ره حمان پيري مه که روو، چونکه بي په روا ماوتوه فره جه وهخت گرانبه ها و پشوو دايژ ویشا، راو پیت - نه ره وسته ی ئی به رهه ميمه نه (به راوردی نيوان زماني کورديی و ئاڤيستا) به خه رج دا و منيچ هه رچی سه ره ماوه روويه روو، هيچ چيوئ چانه مه نبيا، که تاوؤ ئی قهرزيه بوجارؤوه (بويارؤوه) په وچی داواکارنا، که دؤست و دهسته برا و قه وم و که سوکاريی نه پيسنه وينه شا، هه ر فره و فره تهر بۆ و هميشه سه ر فره رازي باو دوورئ جه ناوه شی و ته نگانه ی با.

M. A. Hawramany
Reutlingen, Deutschland
17.06.03

نه و سه رچاوه ی که سووديان ليئوه وه رگيراوه:

۱- ايران از آغاز تا اسلام - گيرشمن، ترجمه محمد معين - تهران ۱۳۵۴.

۲- فرهنگ پهلوی - دکتتر فره وشی - تهران.

۳- گاتاها، پور داود - تهران ۱۳۵۴.

۴- ترجمه فروردين يشت اوستا، عمادالدين دولتشاهی - نه مه ريکا.

۵- ويسپرد - پور داود، بهرام فره وشی. تهران ۱۳۴۳.

۶- زماني ئاڤيستا - سوکولوف - وه رگيراني: هه وراماني.

۷- مژده ها رۆژ - (و - انورمايي) شيخ هه سه ني داسه ني - ۷۴۲هـ - ۱۲۴۶م.

۸- زرتشت و مزديسناو حكومت - جلال الدين اشتياني - ۱۳۷۴.

۹- ديواني جزيري - هه ژار - تهران ۱۳۶۱.

۱۰- تاريخ اتورياتكان - پروفيسور اقرار علي اف - تهران ۱۳۸۷.

۱۱- ديواني ره نجوري - م. قهره داغي. به غداد - ۱۹۸۳ز.

۱۲- ميژووي هه ورامان - هه وراماني ۱۳۸۰ تهران.

۱۳- رموزهاي يارسان - سيد قاسم افزلي ۲- كرمانشان.

۱۴- دهفته ري ديوانه گه وره - وتاره كاني شيخ سه هاك (دهستنوسي خومه).

۱۵- دهفته ري نه وروژ (دهستنوسي لاي خومه).

۱۶- گولزاري هه ورامان - هه وراماني - دهستنوسه و ناماده ي چاپه.

۱۷- (روضه الصفا) ميرزا ئولقادي پاوه بي - دهستنوسه و ناماده ي چاپه.

۱۸- ديواني نه حمه دي نالبه ند - چاپي - خبات - دهوك - ۱۹۹۸.

۱۹- سه رچاوه ی نه وروپايی که ناويان له ناوه رۆكدا هاتووه ته نانه ت بۆ نه گهر سوودي وشه يه كيش وه رگيرا بي.

سه رچاوه بينگانه كان:

Alist of references:

1- K. geldner, awestaliteratur, grlph, bd - 11, Strassburg 1896 - 1904.

2- H. Reichel, awestisrhes elementarbuch, heidelberg, 1909.

3- H. Reichel, iranisch, grundriss der indogermanischen sprachen und al- tertumskunde, 11, db - 4, 2. hlfte, s. 1. 84, berlin - leipzig, 1927.

4- Gmorgensterne, orthography amd sound - system of the aresta, NTS, x 11, 1942, p.p. 30 - 82.

میژووی ههورامان

گولزاری ههورامان

ئەدەبیات

بەشی یەكەم

رێپه‌وی دینی له‌ناو ههورامییەکان و جافه‌کاندا
(ره‌ه‌زه‌توسسه‌فا)

- رێپه‌وی دینی له‌ناو کورده‌کانی کاکه‌یی ناوچه‌کانی
ههوراماندا (ئیقرار).

(میرزا ئۆلقادری پاوه‌یی و خان ئەلماس)

گولزاری هه‌ورامان

پێش ساڵه‌کانی نه‌وه‌، یان به‌دریژایی ساڵه‌کانی هه‌شتا، من خۆم ئاماده‌ کردبوو، که به‌ره‌و ئێران، بۆ دیتنی هه‌ورامانی ئێران بڕۆم، به‌لام، له‌به‌ر به‌ریابوونی ناکۆکی نیوان ڕژیمی عراق و ئێران، نه‌متوانی فیزه‌ به‌ده‌ست به‌یتم و منبیش، هه‌ر به‌و خه‌یال پلاوه‌وه‌ خه‌وم ده‌دی و تاوه‌کو سه‌ره‌تای نه‌وه‌ته‌کان و هاتنه‌ دیی خه‌وه‌که‌م، که به‌شێوه‌یه‌کی زۆره‌ملیی، به‌ره‌و ئێران، پال پێوه‌نرا.

ئه‌گه‌ر به‌ده‌ستی خۆم بووای، له‌م کاته‌ زۆره‌ملیمه‌ دا، به‌ره‌و ئێران نه‌ده‌ڕۆیشتم، له‌گه‌ڵ ئه‌وه‌شدا، چونکه‌ ئه‌وه‌ له‌ به‌رچاو بوو، که به‌هه‌ورامانی ئه‌ویدا، له‌وانه‌یه‌ بتوانم بگه‌ڕێم، ناو به‌ناو ڕۆشناویییه‌کی خۆشیی زووخاوی ده‌روونی پالفته‌ ده‌کرد و گێجاوله‌ی خۆشیی ده‌جوویه‌، ژووری تاریکی دل‌مه‌وه‌ و زۆر نه‌بێ که‌م ڕۆشنی ده‌کرده‌وه‌.

به‌لێ، هه‌رچی چۆنێ بێ. پاش چهند ڕۆژی گه‌یشتمه‌ پاره‌ (ئه‌م به‌سه‌ره‌اته‌م له‌ میژووی هه‌وراماندا، به‌دریژایی باس کراوه‌) پاش چهند ڕۆژیک و شاره‌زابوونی دل و ده‌روونی خزمانی ئه‌و، گه‌یشتمه‌ ئه‌و باوه‌ری، که ئه‌گه‌ر من له‌و لێقه‌ومانه‌ی خۆم که‌متر بێر بکه‌مه‌وه‌، گۆره‌پانی پشکنین و توژینه‌وه‌ و کو‌کردنه‌وه‌ بگرمه‌ به‌ر به‌تایبه‌تی، بۆ من، ئا له‌ویدا ده‌رگای گه‌ران وازه‌ و زۆر نه‌بێ که‌م زۆرم به‌سه‌ر هه‌ندی لایه‌نی ڕۆشنییری که‌له‌پوورییدا ده‌شکێ و بۆیه‌ ده‌بێ ئه‌و هه‌له‌ له‌ ده‌ستم ده‌رنه‌چی و ته‌واوی توانایی خۆم له‌و ڕووه‌وه‌ خه‌رج بکه‌م.

له‌ روانگه‌ی کو‌کردنه‌وه‌وه‌، من به‌ختیکی ڕۆشنم هه‌بوو، به‌وه‌ی که‌ ئه‌و گه‌رانه‌ی من به‌هه‌وراماندا به‌تایبه‌تی و به‌کوردستانی ڕۆژه‌لاتدا به‌گشتیی، به‌ره‌مه‌یکی زۆری به‌خۆیه‌وه‌ دیی و ده‌بێ ئه‌وه‌ش بوتری و ناشچیتته‌ دل‌مه‌وه‌، که یه‌کیک بووبی له‌و ڕووه‌وه‌، درێخی له‌ من کردی، یان شتیکی له‌ من هه‌شار دای.

به‌هه‌رحال، با درێژی نه‌ده‌ین، له‌م گۆره‌پانه‌دا، له‌ جووری ره‌نگامه‌کانیدا، ئه‌توانم بێتم، ئه‌گه‌ر هه‌ر ته‌نیا گولبێرکردن بگه‌ڕێته‌وه‌، ئه‌وه‌نده‌ به‌ده‌سته‌وه‌ هه‌یه‌، که له‌ قالبی فۆلیومی گه‌وره‌دا، چهندانی بخریتته‌ به‌رده‌م خۆینه‌ر، ئه‌گه‌ر ده‌سه‌لاتی پاره‌وپوول (دارایی)، به‌سه‌ر ئه‌وه‌دا بشکێ بگه‌یه‌نرینه‌ چاپ. ئا ئه‌مه‌ی ئێره‌، هه‌روه‌ک، وتمان گولبێرێکه‌، له‌ هه‌ر گولزاریکدا و که به‌پێی روانگه‌ی ناسینی ناوه‌ڕۆکه‌که‌ی، ناومان لێ ناوه‌ و له‌وانه‌شه‌، هه‌ریه‌که‌ له‌م گولزارانه‌، پتر له‌ مه‌به‌ستیکی ژبانی مرۆفایه‌تی و کۆمه‌لابه‌تییه‌که‌ی،

بگه‌یه‌نی و ئه‌و بۆچوونانه‌ش ده‌که‌وینته‌ ئه‌ستۆی خۆینه‌ری ئه‌مڕۆ و دوا‌رۆژ.

ئه‌م گولالانه‌ی، که له‌م باخچه‌ ده‌ست هه‌لبێژراوه‌دا، به‌رچاو ده‌که‌ون، هه‌ندیکی زۆر که‌من و به‌ته‌مای ئه‌وه‌م، یان ئاواته‌خوایم، که به‌چاپ بگه‌یه‌نرین و چونکه‌ ئه‌م به‌ره‌مه‌ که‌له‌پوورییه‌ی، که هه‌یه‌، جگه‌ له‌وه‌ی ده‌وله‌مه‌ندی ڕۆشنییری کوردیی په‌ره‌تر پێ ده‌دات، که‌ره‌سه‌یه‌کی فراوان و ره‌سه‌ن، ده‌خاته‌ مه‌یدانی زمانناسییه‌وه‌. ڕیگا ئاسانتر ده‌کات بۆ به‌ته‌واویی ناسینی زمانی کوردیی.

من بۆیه‌ نامه‌وی، پتر لێکدانه‌وه‌، به‌تیگه‌سه‌ته‌کان بده‌م، به‌مه‌به‌ستی ئه‌وه‌، که خۆینه‌ری کورد ده‌بێ، به‌شێوه‌کانی زمانی کوردیی شاره‌زایی په‌یدا بکات و تاکو ڕچه‌له‌کی میژوویی هه‌نگاوه‌کانی زمانی کوردیی بتر بۆ ڕۆشن بێته‌وه‌.

هه‌ورامانی

٢٠٠٢/٨/٢٣

سلیمانی

پیشەکی:

ئەمە، بۆ جاری دووئەمە، کە دیوانی میرزا ئۆلقادری پاوهیی، چاپ دەکری و جاری یەكەمیان، لە لایەن، محەممەدئەمین هەورامانییەوه بوو، کاتێ، کە لە بەغداددا بوو و ئەمەش، یەكەمجار بوو، کە بەرھەمی میرزا ئۆلقادری پاوهیی، دەکەوتیتە، بەردەستی خۆیتەوارانی کوردیی عراقووە و هی ئێرانیشەوه، ئەگەرچی، لەووە پێشتر، ناو بەناو، بەشیتوویەکی پچرپچر رۆژنامەیی کوردستان، کە لە تاراندا، دەردەچوو، لە لایەن د. سدیق موفتی زادەوه، بلاو دەکرایەوه.

ئەم بەرھەمە، زۆریە زۆری بەرھەمە ھۆنراوەییەکان و ھەلبەستەکانی میرزا ئۆلقادری پاوهیی تیا، کۆبووبویەوه، جگە لە ھەندێ بەرھەمی بچکۆلەیی، کە وەك پارچە ھۆنراوەی بچکۆلە نەبێ! بەرھەمی، کوللە و ئاینەمەل و سەما و زەمینیشی تیا، بوو، کە بەرپێز عییزەدین، لە بەرھەمی فەقێ قادری ھەمەوھندی، کە لە لایەن، مامۆستا مەلا کەریمەوه، لە عراقدا، لە چاپ درابوو، بەھی یەکیکی دیکە (فەقێ رەشید ناوی) لە قەلەم داو!

بەرھەمی (رەوزەتولسەفا) شی، ھەر بەناو ھەبوو، بەلام رەنگی بەرچاو نەدەکەوت!!

بۆ جاری دووئەم، لە لایەن دەستەیی ئەنجوومەنی پاوهوه، دیوانی میرزا ئۆلقادری، لە چاپ درا و ئەم جارەشی، جگە لە ھەندێ پارچە ھۆنراوەی کورت نەبێ، چی دیکە بۆ نەخرایە سەر ئەوھی یەكەم، کە لە عراقدا، لە چاپ درا!

پتر، لەوھش، کە سەرەرای ئەو، ناوی چاپی یەكەمی بەرھەمی بەغدادی نەبرابوو، زۆریە زۆری لیکۆلینەوھەکی، کە لەوھی یەكەمەوه، بەبێ دەستکاری کردن، بۆ ناوی چاپەکی خۆیان، گۆتێزابووہو!

ئەگەرچی، ھەندێ پارچە شیعی، زۆر بەھاداری ھەن و دەستی دەستەیی ئەنجومەنی ئەدیانی پاوه، کەوتوو، بەلام ھەر لەبەر ئەوھی بۆنی دژوین فرۆشییان، پێوہی، بلاویان نەکردنەوه!

رەوزەتولسەفا:

بەم ناوونیشانەوه، میرزا ئۆلقادری پاوهیی، نزیکەیی چوار ھزار و نیوی دێرە ھەلبەستی، ترنجاندووہتە یەکتیری و بەچەند بەشیکەوه، گوايا، بۆ ئاسانی و دۆزینەوه و بەسەرکردنەوھی باسە جۆرەجۆرەکانی ناوی، داہەش کردووہ و ئەوھش، کە دەبێ بوتری، میرزا ئۆلقادری پاوهیی، ئەم بەرھەمی، لە (رەوزەتولسەفا) ھوہ - (ھەرۆک خۆی بۆ چەند جاری، ناوی دەھینێ و پاتی دەکاتەوه) وەرگیتراوہ، لەبەر ئەو، ھەندێ لە ھۆنراوەکانی، یاخود ھەندێ لە دێرەکانی، لاوازییان، پێوہ دیارییە، بەتایبەتی، لە وەزن (کیشە) و قافیە (سەرەوا)دا. بەھەر حال، بەرھەمەکە زۆر شایەنی ئەوہی، کە بکەوتیتە، بەرچاو و وەك کە لە پووڕیک و سامانیکی ئەدەبی کوردیی دینی و بیارتیری!

رەوزەتولسەفا، پێکھاتووہ، لە چەند بەشیکە سەرەکیی و وا ئیمەیش ھەندێ لەو بەشانە، دەخەینە روو. بەو مەبەستەیی، کە تێگەیشتنی ئاسانتر بێ!

- بەشی پیشەکی:

ئەم بەشەیی، دەستپێکردنە و دەبەوئ، رێگا بۆ دەستپێکردنی بەرھەمەکی، پاک بکاتەوه و ئامادەیی بکات.

ئەم بەشەیی، بەناوی خواوہ دەستپێکردووہ و بەوھش سەرەتاکەیی داداوه، کە خۆی گەورە و مەزن، خواوہنی ھەموو ھەن و نییە یەكە و خواوہنی تەوانایە و ھەرچی، شتی، رووھکی، گیاندارێ، ھەر لە مرۆقەوه، تاوہکو بچووکتربینیان لە ناو دوی تۆتی دنیا، ھەیی، ئەو دروستی کردووہ و خواوہنی دنیا و دین و بەھەشت و جەھەننەمە و خواوہنی سەما و زەمینە و نەمرە و لە کەس نەبووہ و کەسیش لێ نەبووہ و لیتی نابێ و خۆشەویستترین کەسی لە دنیا، پێغەمبەرە! لەم رووہوہ و لەم دەرڤەتەدا، دەبێ ئەوہ بوتری، کە ھۆنراوہ دژمانەکانی، لە رووی ھونەرییەوه، لەوانی دیکەیی بەھیتزرن، ئەگەرھاتوو لەم پیزەدا، بەشە دلدارییەکانیمان، سەرژمێر نەکردن!

پیش ئەوھی، کە ئەم دەرڤەتە بەجی بەھیلین، دەبی بلتین، کە ھۆنراوہ دژوینەکانی، لە پلەبەکی بەرز دان و دوا بەدوای ئەوانەیی شیخ رەزای تالەبانی، جیگای خۆیان دەکەنەوه!

ئیمە، کە چووینە پاوه، دیسان، سەرچەمی بەرھەمەکانی، میرزا ئۆلقادری پاوهییمان کۆکردنەوه و لە پاش بەراوردکردنیان، لەگەڵ چاپی یەكەم و دووئەمی دیوانی میرزا ئۆلقادردا، بۆمان دەرکەوت، کە بەرھەمەکانی میرزا ئۆلقادری، پێوستییان، بەوہ ھەیی، کە

سەرلەنۆی، لە چاپ بدرێنەو و ئەمەش، ئەركی سەرشانی ئەنجومەنی یەكیەتی نووسەرانی پاوهیه.

من، كە، (رەوزەتولسەفا)ی میرزا ئۆلقادرم، خۆیندەو، تەماشام كرد، كە كارێكی سەردەمی پیری میرزا ئۆلقادری پاوهیبییه و جۆرێكە لە گەرانەو، شتیكی بەسوودیشە، بۆ سۆفیهكان و دەرویشەكان، بەتایبەتی، ئەو دەستە و كۆمەڵە، كە هەمیشە و لە هەموو كەسێكی دیکە، خۆیان بەستوو، بەشیخ و سەركردهی دینییهو و لە دەریای پان و بەرینی خەون و خەیاڵ و بیینی جۆراوجۆر و ڕەنگامەدا، (خۆیان)، مەلەوانی دەكەن و ئاگاداری هێچ جۆرە دەستوورێكی راستەقینە ی ئیسلامی نین، كە ئەویش، قورئانی پیرۆزە!

شایانی باسە، ئەم بەرھەمە، كە بەناوی (رەوزەتولسەفا)و، پتر لە چوار ھەزار نیو، دێرە ھەلبەستە و ئەگەرچی زۆری و شەكانی عارەبێن و ئەو عارەبیانە، كە لە ناو پیاو دینییهكاندا، باو و برەویان ھەیه، كە فەسەرە، بەوشە ی جۆراوجۆری كوردییەو، كە لە توانایاندا، فەرھەنگی كوردیی دەولەمەند بکەن!

م. ھەورامانی

كوردستان (سنە)

خانەقاي، حیسامییە

۱۹۹۳/۴/۱

میرزا ئۆلقادری پاوهیی:

ھەورامانی

پێشەکی:

میرزا ئۆلقادری پاوهیی، یەكێكە لەو شاعیرانە ناوچە ی پاوه، كە شیعرەكانی وەك وێردی سەرزمان، بەسەر زمانانی زۆری خەلکی پاوه و ناوچەكانی جوانرۆو، دەوترینەو و ھەندێ جارێش، بەوێنە، یاخود وەك پالپشتی بۆ راستیی و جوانی و پاراویی، ناو بەناو دەخرێنە، بازاری دەمەتەقیتی ڕەوانی و زمان پاراوییەو.

سەیر، ئەو ھەبە، كە ئەو كەسانە، سا، زۆر نەبێ كەم، شیعی میرزا ئۆلقادری پاوهیبییهیان، لەبەر كردوو و بەوێنە جوانی و شیرینی و ڕەوانی و ڕازاویی و دەولەمەندی، دەبخەمە روو، بە (مەرحوم میرزا ئۆلقادری پاوهیی دەفەرمی)، دەستی پێ دەكەن! بەھەر حال، لە شاری پاوه و ناوچەكانی دەورووبەری و ناوچەكانی جوانرۆدا، میرزا ئۆلقادری پاوهیی، پاش مەولەوی تاوگۆزی، لە مەیدانی شیعردا، جیگایەکی بەرپێزی داگیر كردوو! لەگەڵ ئەو ھەشدا، ڕەخنەیان لێ دەگیرێ لەویدا، كە تا ئەمڕۆ، نەیانتوانیو، شەقامی، یان مزگەوتی، یان مەیدانی، یان قوتابخانە یەك، لە پاوهدا، بەناوی میرزا ئۆلقادری پاوهیبییهو، ناو بنین!

بەھەر حال، میرزا ئۆلقادری، كۆری میرزا محەمەدە و ئەویش كۆری كۆیخا جەعفەرە و ئەویش، كۆری میرزا ڕەسوولە و ئەویش كۆری میرزا تایرە و ئەویش كۆری میرزا حەبیبوللا یە و ئەویش كۆری میرزا فەتھوللا یە و ئەویش كۆری میرزا ئەحمەدە و كە بە (كابەلەد) ناسراو بوو!

لە پاوهدا، خاوەنی باخ و باخات و زەویوزار بوون و جیگای ئەو باخ و باخاتەیان، حالی حازر پێی دەووتری (دەدە زەید) كە ئیستا گەرەكێكە، لە شاری پاوه.

میرزا ئۆلقادری، كۆری نەبوو و تەنھا كچێكی ھەبوو، كە ناوی (خاوەر) بوو.

میرزا ئۆلقادری پاوهیی، ئەگەر باب و باپیرانی دەولەمەند بوون، بەلام خۆی زۆر دەستكورت بوو و بەرادە یەك، زۆریە كاتی لە دیواخانەكانی بەگ و شیخەكاندا، بەسەر بردوو! ئەمەش، بوو، بەھۆی ئەو ھەو، كە پارچە ھەلبەستی بۆنە (دەرباری ھەبێ و بێ گومان، ئەمەش، ئەگەرچی بەھۆیەو، توانیو، نەختی لە ئیش و تازاری ئەركی ژبانی

کەم بکاتەوه، بەلام لە لایەکی دیکەوه، ناو بەناو پیتی شیعەرەکانی بەرەو کەمیی چون، یان کەم گریک بوون چون!

ئا، لێرەدا، پیتیستە ئەوه بوتری، کە شیوەنە هەلبەستەکە، کە بەبۆنەی کۆچی دوایی شیخ عومەری بیارە (شیخی زیائەدین) وە نووسیبویەتی و شیوەنەکە، کە بۆ کۆچی دوایی وەکیلی جوانرۆ کردوویەتی، هونەری هەلبەستییان، وەک هونەری هۆنراوەیی ئەوانی دیکە نییە!، یان، ناگەنە (پلە و رادە)ی، ئەوان! پیاچوونەوێک، بەبەرەمەکانییا، وەهامان، بۆ دەردەخەن، کە بریتین لە چەند باسێک و چەند مەبەستێک و بەگورتیش، بۆمان هەیه، بەم جۆرە خوارەوه، ناویان لێ بنیین:

- بەشیکیان پەیوەندییان، بەجوانیی سروشتی پاووه و ناوچەکانی هەورامانەوه و هەرەها، جوانی و شیرینی و رەنگینی و نازایی و لێهاتویی ئافەرەتی هەورامانەوه؛ هەلبەتە، ئەم بەشەش، بەشی جوانی و خامی و هەرزەیی خۆیشی تیایدا، لەگەڵ هەلسوکەوتی دلداریبیدا، رەنگی داوئەوه!

- بەشیکی دیکەیان، بریتییە، لە دژوین (جینۆ) فرۆشی، کە هێرشێکی زۆری بردووتە، سەر هەندێ هۆز و هەلسوکەوتیان و هەرەها، سەر شەخسێ کە بەناوی (سەعید ئاغە) هەوهیه و پەتپەتییەکی زۆری، بەدژوین، پێ کردووه و لە دژوینەکانیشدا، لە دەوری دەمپیسیدا، بەشی جوتین فرۆشی دیکە زۆر کەم داوه!

- بەشیکی دیکەشیان، بریتییە، لە هەلبەستی بۆنە (دەرباری)، کە پتر، بۆ مەبەستی پارە، پتیکەوهی ناو و دەیهوئ، هەرچی چۆنی بی بەراتیکی پێ وەرگری!

- بەشیکی دیکە لە دەرێنە قالبیکی دینییهوه، بەلام نەک، وەک ئەوانە مەولهوی، بەلکو، بەماندوو بوونیکی زۆرەوه، لەگەڵ دەستکەوتی بایەخیکی کەمدا و کەمتر لەوانە مەولهوی!

- بەشیکیشی - باری سیاسی لە ناوەرۆکەوه، گرتووه، ئەگرچی وەک گەمە و گەف خۆیان بە دەستەوه، دەدەن!

بەشیوەیهکی، ئاشکراتر، ئەگرچی میرزا ئۆلقادری پاوهیی، لە پلە و پایەدا، لە لایەن خەلکی پاوه و هەورامانی لەوونی ئێرانەوه و خەلکی ناوچەکانی جوانرۆوه، خستووینەتە، پاش پلە و پایە مەولهوی، بەلام بەپیتی بۆچوونی من، زۆرتر لە داوایە و ئەمەش ئەوه ناگەین، کە من دەمەوئ، لە نرخی هۆنراوه و هەلبەستە بۆنەییەکانی میرزا ئۆلقادری

پاوهیی کەم بکەمەوه، چونکە هیچ کەسێ، ناتوانی، لە پلە و پایە هیچ هونەرمانەندی، نە زیاد بکات و نە کەمی بکاتەوه، بەتایبەتی ئەگەر وینە و نمونە کارە هونەرمانەندییە کە لە مەیداندا، هەبێ!

بەهەر حال، میرزا ئۆلقادر، لە ناوچەکانی خۆیدا، پلە و پایەیهکی نرخداری هەیه و ناوچەرگەیی دلێ، ئەو خەلکە گرتووه! تا، ئەمڕۆ، دووجار دیوانەکە میرزا ئۆلقادری پاوهیی لە چاپ دراوه و جاری یەکەمیان لە لایەن (محەممەد ئەمین هەورامانی) یەوه، لە عراقدا، بووه و جاری دووهمیشیان، لە لایەن ئەنجومەنی ئەدیسانی شاری (پاوه) وە بووه!

چاپکردنی چاپی دووهم، یان، راستتر، بابڵین چاپ بوونی دیوانەکە بۆ جاری دووهم، کە لە لایەن، هەرەک و تمان، ئەنجومەنی ئەدیسانی پاوهوه بووه، هەندێ پارچە شیعری بۆ زیاد کراوه، کە لەوهی یەکەمدا، دەست ناکەون و بەلام، هەلەیهکی ئەدەبی زۆر گەوره، لەمەدا، کراوه و ئەویش، ئەوه بووه، کە دەبوایە ناوی ئەوهی پیتشوو بێرابایە، کە وەک سەرچاوهیهک، ئەگەر هاتوو زانییمان، ئەو چاپکراوهی یەکەمیان لە بەرەستدا بووه و زۆرەیی زۆری بێرەکان و لیکدراوهکان و بۆچوونەکانیشیان، بەبێ دەستکاری کردن، لەوهی یەکەمەوه، وەرگرتووه! بەهەر حال، ئەمه و ئەم جۆرە گلهیی کردن، ئا لێرەدا، بەسه و مەرۆفیش بۆی هەیه، بچیتەوه، بەهەردووکیاندا، بەتایبەتی رۆی لیکدانەوهکان و بیانخاتە، تایی تەرازووی بەراورد و سەنگ و کیشانەوه! لە لایەکی دیکەشەوه، دەبێ ئەوه بلێین، کە ئەنجومەنی ئەدیسانی شاری پاوه، شایەنی ریتن و لە لایەن، منەوه، دەستیان بۆ بەسنگەوه گیراوه، چونکە توانیویانە، میرزا ئۆلقادری پاوهیی، بۆ جاری دووهم زیندوو بکەنەوه و پتر لەوهش، پیرۆزیایی، لەو کوردییەیان، دەبێ بکری، ئەگەر هاتوو زانییمان، کە ئەوان، لەویدا، پەیرهوییەکی تەواوی کوردیی ئەدەبییان، کردووه!

میرزا ئۆلقادری پاوهیی، هەرەک و تمان، دەبێ بەچەند پلەیهکی ژباندا چووبی و چووشە و ئەوانیش؛ دەوری گەنجییەتی و ئەوجا، دەوری دلداریی و پاشان، دەوری دەردیسەری ژبان و ژبانی خیزان و دیواخان و دیواخانکردن و پروکردن بەرات و ئەوجا، دەوری پیریهتی و بێرکردنەوه و بەرەو پارانەوه چون!

بەرەمەکانی، بەتایبەتی، هەندێ پارچە هۆنراوهی هەن، کە کەوتوونەتە دواي هەوای خەیاڵ و جموجولێ هەستی دەروونی، کە وەک (جامەدۆزان)یی، بۆ وینە، ئاخ و زۆخ و دووکەل و دوو و دەروونی میرزا ئۆلقادر، لە بارەیی بێ وەفایی دلدارەوه، بۆ دەخاتە روو، خۆ، پارچە هۆنراوهی (شەمال)ەکەیشی؛ رازاوهیی، ناوچەکانی هەورامانی کوردستانمان،

بەرپەنگىنى بۆيۈنە دەگرى و ۋەك تابلۆي رەنگامە، دەيانخاتە بەر پەردەي قىدىيۆ تىپىي
مىشك؛ بەسەر پاكي رەنگەكانى و دىمەنەكانىيەۋە! بەلام، پارچە ھەلبەستى (كوللە و
ئاينەمەل)، ئەگەرچى بەروالەت، لە قاوغى (گالتە و گەف)دايە، بەلام لە راستىدا، جۆرە
رەخنەيەكە، ياخود، جۆرە داۋاكردىكە، بۆ بەرپەستكردى، ئەو جۆرە ھىرشانەيە، كە بەو
بۆنەيەۋە، ھەورامان، پى شىل كراۋە! واتە، خۆي لە خۆيدا، جۆرەكە (سىمبۆلېزم)،
ياخود دەست كىشانە، بۆ ئەو جۆرە ھەلسوكەوتە راميارىيانە، كە زۆر نارەۋان و لە ھەردوو
لاۋە، جگە لە پى شىل كردنى ھەورامان و زىانبەخشىن بەخەلكەكەي، چى دىكە، لە ئارادا
نىيە و نەبوۋە و ناشى!

بەشى، پىادا، ھەلدان، ياخود شىۋەن كردنى شىخى زىائەدين و (ئاسمان و زەمىن) و
(رەۋزەتولسەفا) ىشى، پىشاندانى تەمەنى پىرىيە و، جۆرە بەرەو پەشىمان بوۋنەۋەيەكە،
لە كار و كردهۋى پىشۋوى، كە روۋى ناۋە و بەو مەبەستەي، كە چارەسەرى نىيە، جگە
لەۋى كە دەبى رىگاي دىن، بەو جۆرەي خۆي كە بۆي چوۋە، بۆي بچى و بىگىرتتە بەر!!
خۆ، بەشى، دژۋىن فرۆشتنەكەي، كە روۋالەتى ھونەرىيان، زۆر پىتۋە دىارىيە و بەجۆرى،
كە خەرىكە نرىك بەشىخ رەزاي تالەبانى بكاتەۋە، بەتايبەتى لە جۆرى رەنگ رىشتنى
تابلۆي جنىۋەكانىدا و بى گومانىش، ئەمەش دەورى ھەرزەكارىي، يان، دەورى زۆرتىنى
تەنى، ياخود ھونەرىي بوۋە و بى چەند و چوۋنى، زۆر لە پىشى پەشىمان بوۋنەۋەي و
گەرپانەۋەي، كە وتوۋە!!

ھەورامانى يەكى نەورۆز
پاۋە

ھەندى بەرھەمى بلاۋ نەكراۋەي مىرزا ئۆلقادى پاۋەيى:

لەو دووجارە چاپوۋنەي دىۋانەكەيدا، جارىكىان لە عراقدا و ئەۋى دوۋەمىشيان لە
ئىراندا، نەتوانرا، سەرىپاك و سەرجەمى بەرھەمە ھۆنراۋە و ھەلبەستەكانى، مىرزا
ئۆلقادى پاۋەيى، بگرنە دوئى توئى خۆيان و بى گومان، بۆ ئەۋەش، ھۆي زۆر و
تەنگۈچەلمە و كىشەي زۆر بەر پىي كۆكردنەۋە و لىكۆلېنەۋە و چاپكردىيان گرتوۋە.

لەۋانەيە، ھەندى، لەو ھۆيە گرېنگانەش، ئەۋە بوۋىن، كە لەو كاتى يەكەمەدا، ھەر
ئەۋەندە، بەردەست كەوتە بوۋ بى و بەلام لە چاپكردى دوۋەمدا، لەبەر زۆرىي بەرھەمەكەي
و زۆر نەشكان، بەسەر ساغكردنەۋەياندا و گرانى لە چاپدانى بەرھەمەكە بەسەرجەمىي و
لەۋانەشە، ھەندى شتىش ھەبن، كە شايەنى (بەپىي بۆچوۋنى خاۋەنى بەچاپ گەيەنەرى
دوۋەم)، بلاۋكردنەۋە نەبن!

بەھەرچال، ئەۋ بەرھەمانەي مىرزا ئۆلقادى پاۋەيى، كە تا ئەمىرۆ و لەو دووجار لە
چاپدانەي دىۋانەكەيدا، چاپ نەكران و بلاۋ نەبوۋنەتەۋە، شايەنى رىز لى گرتن، چە لە
روۋى، ھونەرۋە و چە لە روۋى روۋالەت و ناۋەرۆكەۋە! چۈنكە، بەراستى ئەم جۆرە
ھەلبەستانەي مىرزا ئۆلقادى زۆرتىر لە (دىۋ و دىي) مىرزا ئۆلقادى پاۋەيى-ن، كە لەۋانى
دىكەيدا، بەرچاۋ نەكەوتن! بۆمان ھەيە، كە ئەۋ بەرھەمانەي، كە تا ئىستە بلاۋ
نەكراۋنەتەۋە و لە بەردەست دان، بەم جۆرەي خاۋەرۋە، ناۋيان لى بنىين:

۱- بەشى نامەنوۋىن:

ئا لەم، جۆرانەدا، ھەندى نامە بۆ مىرزا ئۆلقادى پاۋەيى، لە لايەن شاعىرانى ئەۋ
سەردەمەي خۆيەۋە، بۆ نووسراۋە و ئەمىش، ھەرۋەك شىۋەي ئەۋان، بەھۆي نامەي
شىعەرىيەۋە، ۋەرامى داۋنەتەۋە.

ئەۋ نامەيەي، كە زۆر شايانى باس بى و بايەخى ناۋەيتاننى ھەي و بەتەۋاۋى لە دل و
دەروۋنىيەۋە، ھەلقوللا بى، ئەۋەيە، كە بۆ خاتو مىناي خىزانى ناردوۋەتەۋە، پاش ئەۋەي،
كە خىزانەكەي (خاتو مىنا) بەھۆي نامەيەكەۋە، كە بۆي ناردوۋە (ئا لەو كاتەدا، لە دىي
«گەرمەخانى» لە روانسەردا، لە لاي سەردار رەشىد و عەباس خانى ئەردەلانيدا بوۋە) و
ۋەھا دەردەكەۋى، كە لەۋى، زۆر ماۋەتەۋە و خاتو مىناي خىزانىشى بىتاقەتى بوۋە و
بۆيە، بەنامەيەك ھەۋالى پىسىۋە و ئەمىش بەم گىفتوگۆيە شىرىن و پاراۋە، ۋەرامىكى
رەنگىنى، بەۋىنەي (نامەي ھۆنراۋە) بۆ دەنىرى!

«عه‌له‌یکه‌السلام، فریشته‌ی نه‌نوه‌ر
 په‌شته‌ی لیکای س‌نع، حه‌یی ته‌وانگه‌ر
 وه‌ش ئامای وه‌خه‌یر، هه‌ر به‌ر گوزیده‌م
 ساقه‌ده‌م باوهر، وه‌ بانی دیدم
 ئیران، تا تووران، دنیا، سه‌رانسه‌ر
 پایه‌ندازت بو سه‌ولئی نازپه‌روه‌ر
 نه‌سته‌موول، پیشکه‌ش نیم نیگای دیدت
 نه‌سفه‌هان نه‌بروی قه‌لم که‌شیدت
 مووسل وه‌ سه‌ودای موژه‌ی خه‌میدت
 به‌سه‌ره، وه‌ بیینی دل په‌سه‌ندیدت
 حه‌له‌ب وه‌ حه‌لقه‌ی حه‌یی تار گیسووت
 قه‌فقاز، وه‌قه‌د به‌ند، بایکته‌ر جه‌ مووت
 پاریس وه‌ پرشه‌ی پیشانی پاکت
 خاوه‌ر وه‌ فیدای حوسنی رووناکت
 شه‌رم وه‌ شه‌رت و شۆن وه‌فای شه‌ریفت
 به‌ندی نه‌و به‌رزیی، بالای زه‌ریفت
 کشمیر وه‌ گوئای گول غونچه‌ی په‌ندت
 کابل وه‌ کالای، ئالای په‌سه‌ندت
 شیراز، وه‌ شوعله‌ی شوقی شه‌مامت
 جام وه‌ بۆی بخوور، عه‌بیری خامت
 کوردستان، وه‌ گه‌رد توژی پالاکت
 کرماشان سه‌ر گه‌رد بالای ئالاکت
 زه‌ر نه‌ زه‌ر نه‌فشان ته‌شرف ئاوه‌ردت
 تاران، وه‌ تاری، قار و توور کردت
 قه‌نده‌هار، وه‌ قه‌ندی غونچه‌ی ده‌قانت
 یه‌مه‌ن، وه‌ یه‌ک حه‌رف، له‌علی یه‌مانت

خه‌تا وه‌ خه‌نده‌ی قه‌بلی سالانت
 خوته‌ن وه‌ توحفه‌ی ورده‌ خالانت
 فه‌ره‌اد وه‌ ره‌نجی زه‌ریفی بافت
 کرمان، وه‌ گه‌رووی سوراخی سافت
 هه‌فت نه‌قلیم ته‌مام، نه‌ونه‌مامی نو
 نه‌دارۆن، قیامت، ره‌بای، بالای تو
 موده‌ی عومری ویم، هامسه‌ران یاران
 هه‌ر ئارۆ، وه‌ شاد، دنیا، و یاران
 جه‌ ماوه‌ی قیبله‌م سه‌لامش که‌ردن
 زینده‌گیم جه‌ حال، مه‌رده‌نی و یه‌ردن
 قادر وینه‌ی ته‌یری بی وه‌رامه‌وه
 تا مه‌حشه‌ر به‌نده‌ن به‌و سه‌لامه‌وه!

وه‌ها ده‌گپړنه‌وه، که (جیهان ئارا خانم) ده‌یه‌وئ، سه‌ری چه‌م و دوئی پاوه‌ بدات و میرزا
 ئولقادی پاوه‌بیشی، به‌و بو‌نه‌یه‌وه، پارچه‌ هونراوه‌یه‌کی ریک و په‌نگین داده‌پښی و ئا
 له‌ویدا، یاری به‌وشه‌ی جوان و جوړاوجوړ واتای کردووه و هونه‌ریکی جوان و
 هونه‌رمه‌ندانه‌ی هونه‌ری، ئا له‌ویدا، پیشان، داوه. نه‌مه‌ش، له‌وه‌ ده‌کات، که جیهان ئارا
 خانم، نامه‌ی بو‌میرزای پاوه‌یی نووسیبی بو‌یه، نه‌میش، بهم جوړه، باسی نه‌و هاتنه‌ی
 نه‌وی به‌و جوړه کردووه، که کردوویه‌تی:

قیبله‌م چه‌م سه‌ردن، قیبله‌م چه‌م سه‌ردن
 چه‌مت، چمان مه‌یل، سه‌ر چه‌م که‌ردن
 ئارۆ، زه‌لانن، هه‌وای چه‌م سه‌ردن
 چنارانسی چه‌م، وه‌هه‌م چه‌م وه‌ردن
 بو، شو، وه‌ سه‌یر، ویت مه‌ده‌ر ئازار
 چه‌مه‌ن بی سه‌یره‌ن، تا چه‌م، که‌رو کار
 نه‌ر مه‌یلت چه‌م بو، نه‌ونه‌مامی، نو
 چه‌م خو، قات نییهن، په‌ی سه‌یرانگی تو
 باله‌خانه‌ی چه‌م، چه‌مه‌ راگه‌ی ویت
 کولل بان، وه‌ خاکی توژی پاکه‌ی ویت

راسەن نە ھەر جا، شەمالەى شەم بۆ
 سەيرى چەم وەشەن، ئەرچەم نە چەم بۆ!
 خەيلپوھەن ياساخ نە داو و باشەن
 ھەر پەى چەشم ئەنداز، سەيرى تۆ خاسەن
 سا وە بان چەم، تۆ، تە شەريف باوەر
 سەيرى چەم و سەيل، شە تاوى من كەر
 بى چەمباى وە چەم، نىگادارىش كەر
 پەى سەيرى سالان، ئاويارش كەر
 ئەو ەند ئاوە شوۆر، ئەسرى چەم واران
 سۆز كەردەن، ئالان، بە وينەى داران
 قادر، جەهان چەم، كەرد وە نەزرى پىت
 تا ويران نە بۆ، بەى سەيرانگى وىت!

ديارە، خوینەر، پاش خویندەنەوى، پارچە ھۆنراو ەكە، بۆى پۆشنە، كە وشەى (چەم)،
 نزيكەى بىست جارى بەكار ھىتراو ە و پتر لەم وشە يەش، ھەر لە رىشەى ئەو، وشەكانى
 (چەشم) و (چمان) و (چەمەن) ىشى بەكار ھاوردوو ە!

لىرەدا، زانابى و ھۆنەرى لە بەكار ھىتانى وشەى (چەم) دا بە، كە بەچەند جۆرى واتا،
 بەكارى ھىناو ە و بەكار ھىنانە كەشى، ئەگەرچى بەچا، و ەھا دەردەكەوئى، كە زۆر ئاسان
 بى، بەلام لە راستىدا، ئەم جۆرە وردەكاربانە و ئەو جۆرە يارىكردنە بەوشە و راھىتانى
 جۆراو جۆرى، لە واتادا، لای زۆر بەى كەسانى ھونەرمەند، ئاسان نىبە!

چەم؛ بەواتاى (چا) و (دۆل) و (سەوزابى) و (چەمانەو ە) و سەراو ەى (ئاو)
 (چاوپروانى) و (بى چاوپنە) و (باخ و باخات)، بەكارى ھىناو ە، ئەگەر ھاتو توانىمان،
 بەچاويكى زمانناسىبەو ە، سەيرى (زاراو ەكانى چەم) مان كرد و دامان لە سەنگى مەحەكى
 لىكۆلىنەو ەو ە!

ھەندى پارچە شىعەرى بلاو نەكراو ەى، چە لە بارەى جوانى سروسشتەو ە، چە لە بارەى
 ئالوگۆر كەردنى نامەو ە ھەن و بەلام، ئىرە دەرفەتى ئەو ە نىبە، كە باسى ھەمويان بكرى،
 بۆبە، بەوينەبەكى كەم و نموونەبەكى خەست رازى دەبىن و ئەوى دىكەشىان، بۆكاتى خۆى
 و بۆدلسۆزى خۆى، بەجى دەھىلەن!

۲- بەشى دژمان (دژوین) فرۆشى:

مىرزا ئۆلقادى پاو ەبى، لە دژمان فرۆشىدا، دەستىكى بالا و زبانىكى تىژ و دەمىكى
 ھەراشى ھەبوو ە. بۆمان ھەبە، بلىپىن، كە لە جنىو فرۆشتندا، لە پاش (شىخ رەزى
 تالەبانى) مەيدانى داگىر كەردو ە.

حالى حازر، دوو پارچە ھەلبەستى مىرزا ئۆلقادى پاو ەبى، لە بەردەستمان دا بە، كە،
 باشتىن وىنەى ھونەرى جنىو فرۆشتن.

ئىمە، لەم روو ەو ە، نامانەوئى، لەمە زباتر بلىپىن، چونكە و ەھاى بەباش دەزانىن، كە
 پارچەبەك، لەو پارچانە بخەبە، بەردەست خوینەرى بەرپىز و خوینەرىش، خۆى، وەك
 حاكىمىكى ھونەرمەند، حوكمى خۆى بەسەرىدا، بدات!

و ەھا دەگىر نەو ە، كە شەخسىكى جاف، بەناوى (سەعید ئاغە) و ەدەبى و لە دىوانى
 مەحمود پاشاى جافدا، لە ھەلبەجە، دژوین، بەخەلكى پاو ە و بەمىرزا ئۆلقادى پاو ەبى
 دەدات، لە كاتىكدا، كە مىرزا ئۆلقادى پاو ەبى خۆشى لەو مەجلىسەدا، ئامادە بوو بى و
 مىرزا ئۆلقادىش، بەمەبەستى تۆلە لى سەندنەو ە، پارچە ھۆنراو ەبەكى جنىو، رووبەرووى
 ئەو سەعید ئاغەبە، دەكاتەو ە.

ھەندىكىش، و ەھاى دەگىر نەو ە، كە مىرزا ئۆلقادى، خۆى لەو مەجلىسى مەحمود پاشاى
 ھەلبەجەدا بوو ە و سەعید ئاغە لەوئى نەبوو ە و گوايا، ھەندى لەوانە، بەمەبەستى
 ھوروزاندنى مىرزا ئۆلقادى، بەرەو دژمان فرۆشى لە چوارچىو ەى ھەلبەست دا، و ەھاى
 بەمىرزا ئۆلقادى رادەگەبەنن، كە، سەعید ئاغە ناوتىك چەند روژى لەو ەو ەبەرتەر، دژمانى
 بەپاو ەبى و بەمىرزا ئۆلقادى پاو ەبى داو ە و زەمىكى زۆرى كەردوون!

ھەندىكى دىكەش، سەرگوزەشتەكە، بەپىچەوانەو ە، دەگىر نەو ە. بەھرحال، ھەرچى
 چۆنى بوو بى، مىرزا ئۆلقادى، ئەم پارچە ھەلبەستەى، پىو كەفەسەر بەدژوین، بۆ
 تۆلەسەندن لە سەعید ئاغە دارشتو ە و بەم جۆرەش، دەستى پى كەردو ە.

ھەى سەعید ئاغە، ھىچ خاست نەكرد
 ئەمشەو و ەناھەق، ناوى منت برد
 ئەرى، ھەى كەرى قەرازە قەو ەى
 كەرى كلك درىژ، قەپۆز لە زەوى

ئەر تۆقنگت ئالۆشى نىيىه!
له زهمکردنى، پاوهييت چىيىه!
گوئ شۆرى ئەحمەق، سەر قەوى سم گرد
دەنگ گەورەى نەفام، ئەمە تۆچىت کرد!

بەم جۆرە مېرزا، لەسەرى دەروا و دژوئىنى، ناقوللا و رەقق و ئاگر تى بەردەر، بەسەعيد
ئاغە، دەدات و تا دەگاتە ئەوہى، کہ دەلئى:

(پاوه گشت تەمام، عولەماى فازل
گشت کانى کەمال، عەزىز و عاقل
مەلا و سوڤى، خەلىفە و دەرويش
گشت ئەهلى تاعەت گشت رىازەتکيش
نە مزگەوت تەواو ئەهلى تاعەتە
پىنج فەرزە دايم، هەر جەماعەتە
مەشهورى عامەن، ئەهالى پاوه
کەربان، وه مەلاى لادئى حەساوه)

بەو جۆرە، مېرزا ئۆلقادرى پاوهيى، دەست دەکات، بەتارىفدانى پاوهيى و خەلکى پاوه
و زىرەکىي و لىهاتنىيان و بەزمانە پاراوهکەى خۆى تا دەتوانئى، بەشان و بالئى باشە و
چاکەياندا دئى و ئەوجا، دەگەرپتەوہ، بۆلاى سەعيد ئاغە و وەهاى پىي رادەگەيەنئى، کہ
ئىستە نۆرە نۆرەى ئەوہ و نۆرە گورزبەتى و گوايا، ئەم تا ئىستە، هيتشتا نۆرەى نەبووہ و
هېچى نەوتووہ و بەهەر حال دەلئى:

(سا خۆت بگرە بۆم، شابالئى منە
نۆيە زەرەي سەخت، گۆيالئى منە!)

لەمە بەولواوہ، جىئوى وەهاى دەداتئى، کہ ئەگەر بىيانخەيتە سەر بەردى رەقق و تەقق
(تەوہن)، شەققار شەققار دەبئى و لەوانەشە، ئەم پەرە کاغەزەى ئىترە بەرگەيان نەگريئى و
بۆيە داواى لىبووردن، لەم رووہوہ، دەکەين! بەهەر حال، مېرزا ئۆلقادرى پاوهيى بەم جۆرە
کۆتايى بەدژمانەکانى دەهينئى و دەلئى:

(ياران يە بەختى تالىعى پاوہن
سا يەقین نەحسش، بەلاى خوداوہن)

غەيرە بەزەييش، نامان بە حالش
سەد لەعنەت وە شووم بەخت و ئىقبالش)

مېرزا ئۆلقادرى پاوهيى پارچە هۆنراوہيەكى دىکەى کہ لە چوارچىوہى دژمانفرۆشىي
دايە، حالئى حازر، بەلامانەوہ، هەيە و بئى گومان، ئەم دژوئىنانەى ئەم پارچەيەى، زۆر دل
ئىشەن و بۆيە، نامانەوئى، هېچ وەرگرتەيەكى لئى بلاو بکەينەوہ. بەلام ئەوہ هەيە، بوتريئى،
کہ ئەم پارچەيە، زۆرتەر، لە قالئى بىر و هۆشى خۆيايەتى، کہ بەتەواوہتى، تەرخانى بۆ ئەو
جۆرە کارە کردووہ و بۆيە کەفەسەرە بەلايەنى هونەريى و لەگەل ئەوہشدا، ئىيمە، لەم
رووہوہ، هەرچى شتئى بلئىن، لەوانەيە، بەگوئى خوينەردا، نەچئى، چونکە بلاوکردنەوہى
پارچەکە، لەوہدا نىيە، کہ بۆ ئىترە بشئى و تەنها، ئەوہ هەيە، کہ بلئىن، پارچەکە، بەم
ناوونيشانەوہيە (مېرزام جە لای لەک.....).

ئەوہى، کہ دەبئى بوتريئى، ئەوہيە، کہ ئىيمە نامادەگيمان هەيە، بۆ ئەوہى کہ هەرکەسئى، لە
خوينەرانى خۆشەويست، ئەگەر ئەم پارچە شىعەرەى مېرزيان ويست، ئاگادارمان بکەن و
ئەدرەسى تەواوى خۆيانمان بۆ بنئىرن و تاوہکو ئىيمەيش، نوسخەيەک، لەو پارچە شىعەرەى بۆ
بنئىرن!

۳- بەرھەمى پىرى مېرزا ئۆلقادر و گەرانەوہى!:

وہک باو و نەربىتى ناو خەلکى ناوچەکانى هەورامان، و بشگرە، سەرپاکى ناوچەکانى
دىکەى کوردەوارىي، کہ ئەو خەلکە، تا وەکو گەنج و لاوہ و گورى تىايە، بەپىي
خواشەرخوازى خۆى، چى دەوئى و چى بۆ رىتک دەکەوئى و چى بۆ دەلوئى، بەبئى ترس و
لەرز و بىرکردنەوہ، دەيکات و ئەوجا، کاتئى کہ کەلکى پىئوہ نەما و، زۆخى تىادا نەما و،
سەرى لە گوئى قەبردا، لەرزىي، يان بەرەو لەرزىن چوو، ئەو کاتە، گوايا، وەک خۆيان
دەلئىن، دەگەرپتەوہ و روو دەکاتە، روالئەتەکانى دىن و خواپەرستىي و تەنيا بەو
کردوہيەى خۆيەوہ، رازىي نابئى و بەلکو سەريش دەکاتە، سەر لاوہکان و
تازەپىشگەيشتووہکان و سەرزەنشتئىكى توندوتىژيان دەکات، گوايا، ئەو شتانەى، ئەو
هەلسوکەوتەى، کہ لە کاتى جوانىدا، رەوا بووہ بۆى و بەبئى گوئى دانە، هېچ
نامۆزگاربيەک کردوونى، نابئى لە لايەن ئەمانەوہ بکرتىن و بئى گومان، نامۆزگارى
هەرەشەگۆنەى وەهاى دوور لە کردوہى راستەقینە، بەگوئى کەسدا ناچئى!

مېرزا ئۆلقادرى پاوهييش، هەرۆک، لە بەرھەم شىعەرەکانىدا، وەها دەرەدەکەوئى، تا گەنج

بووه، دهوری عاشقیه تی بینویه و لهم رووه شهوه، ناوی ئافرهت له ملا و لهولای پارچه شیعره کانییهوه، بهزه ققی ههن و (شه مال) یش، وینه به که لهو، بۆ روژبشتانه.

خۆ، ههروهک بۆمان روون بوویهوه، له پیاده لهدان به شان و بالایی جوانی ئافره تدا و ئهوجا، روونانی به رهو جنیو فرۆشیی و ئهوجا، گه رانه وهی به رهو ژتیر چه تری دین و خواپه رستی و به شان و بالی شیخ هه لهداندا، وینه به کی جوړاوجوړی سه رگوزه شته ی ژیانیتی!

به هه رحال، میرزا ئۆلقادری پاوهیی، وا، رووی به رهو دین، کردووه و شناسنامه شی لهو رووه وه، (سه ما و زهمین) ه و تیایدا، چونکه پیغه مبه ر دروودی خوی له سه ر بی، له سه ر زهمینه و هه ر له به ر ئه وهی که خوی گه و ره، دنیا ی به بوئهی خو شه ویستی ئه وه وه دروست کردووه؛ ئا له و روانگه یه وه، (زهمین) ی به سه ر (سه ما) دا، زال کردووه.

ئهوجا، دئی به شان و بالی خواپه رستی شیخه کاندا و گوایا، دهیه وئ، دهستیان پیوه بگری و تا به هو یانه وه، بتوانی له خوی گه و ره نزیک بیته وه! هه ر لهم گوږه پانه دا، میرزا ئۆلقادری پاوهیی، شیوه نامه ی شیعی بۆ کوچی دوایی به کی له و شیخانه ی هه ورامان ده نووسی و شاکاریشی، هه ر لهم گوږه پانی خواپه رستی و دینپه روه ریبه دا، سه رگوزه شته ی، دروستبوونی دنیا به و ئهوجا، له دابکبوونی پیغه مه ره، دروودی خوی له سه ر بی و ماوه ی ژیان و تاوه کو ده بیته پیغه مه ر و نامه ی خوی بو دیته خواره وه و تاکه کوچ بو مه دینه ده کات و ئا له ویدا بنچینه ی ئیسلام داده نی و دایده مه زرینی!! به راستی، ئه م سه رگوزه شته میژوو بییه شیعی، که خۆی له خۆیدا، له عاره بییه وه کراوه به کوردیی شیوه ی هه ورامان و ئه و سه رچاوه یه ش، به ناوی (روضه الاحساب) وه یه، له چوارچیوه یه کی هونه ری پیکو پیک و پاراودا، توانیوه تی لایه نیکی کتیبخانه ی کوردیی دینی، پر بکاته وه. ئه م به ره مه، دابه ش کراوه، به چه ند به شیکه وه و ژماره ی دیره شیعه رکانی یه کجار زۆرن و ئه وهی، که من به لامه وه کو بوویته وه، خراوه ته، سه ر رینووسی نوئی کوردیی و نزیکه ی چوار سه د و په نجا لاپه ریبه کی گرتوه ته وه، به بی ئه وهی، هیچ جوړی په راویتی، یاخود لیکۆلینه وه بی، یاخود لیکدان ه وه یه کی بخریته سه ر، واته؛ به لای که مییه وه، هه ر لاپه ریبه ک، بیست و دوو نیوه دیره شیعی تیا دایه و به و جوړه و به و پییه، ده بی بلتین، که نزیکه ی چوار هه زار و شه ش سه د و په نجا دیره شیعی یه.

ئه م به ره مه ی میرزا ئۆلقادری پاوه بییه، به قه ده ر زۆری دیره شیعه رکانی، له ناوه روکدا

به نرخ و به هاداره و شایه نی، ئه وه یه، که هه موو که سیکی موسو لمان ئاگاداری بی و به هه رحال، ئه م به ره مه به ناوی (رهوزه تولسه فا) وه یه! من، بۆ ئه م به ره مه، زۆر په نجم کیشاوه و چه ند نوسخه یه کی ده سخه تم ده ست که و تووه، ئهوجا، ها تووم، هه ریبه که له وانه م خستووه ته، ژتیر ته رازووی به راوورده وه، ئه نجامه که شی ئه وه یه، که حال ی حازر له به رده ست و بییر و قه له می لیکۆلینه وه م دایه و پتر له وه ش، له ریگه دایه، که فه ره ه نگوژیکی باشی بۆ بکه م و ئهوجا، بیخه مه، به رده می خوینه رانی به ریزه وه. ئهوجا، به م بوئیه وه، رووی داوامان، له و که سانه ده که یین، که خاوه نی پوولن و چه زیان، له وه یه، که خه لکی کورد، به جوړه ریبه ویی دینی وه هاوه، چه کدار بی و ئه ویش، هه ناسه یه کی ئیسراحت و پشووی خه یری پیدا بیته وه، که به هزی پوولنه که یه وه بو ی ره خستینراوه!! به شیوه یه کی رو شتر، که ئه م جوړه کارانه، کردنه وه یه کی مزگه وتی فه ره ه نگی دینییه، که هه رگیز، نه له ناوده چی و نه ده رووخی و نه کۆن ده بی و نه ده وری به سه ر ده چی! ئهوجا، ئه وه ئیمه حازرین و ئه وه مه یدانیش، بۆ ئه و خاوه ن پوولانه، که دینیان خو ش ده وئ!!

پیش ئه وهی کۆتایی به م وشه یه، به یینم، ده بی وه فادار بم، بۆ ئه و که سانه ی که لهم رووه وه، یاریده یان داوم، که وهک؛ نوسخه ی ده سخه ت بووی، یاخود، وهک یاریده دانی فۆتۆکۆیی بووی، یاخود، یاریده دان، به قاقه ز و جه وهه ر ناردن بووی، سوپاسیکی بی پایانی خو م پیشکه ش به م که سه به ریزانه بکه م و ئه وانیش، به ریزان مامۆستا، مه لا حه مه زایر و مامۆستا محه مه دی ئه نساری و مامۆستای عابیدی موتله ک و به ریتر بارامی وه لته دبه گی و ئاغای خالیدی کاک محه مه د ره شیدی ئه مینی.

گولزارى ھورامان

محەممەد ئەمىن ھورامانى

بەناوونىشانى، گولزارى ھورامانەو؛ بەپىتى پىرپەوى ئەدەب و رۆشنبىرىيى و ھەچەكانى، كە ئاوپىنەي راستەقىنەي بىن گەردى، ئەو مىللەتەن، كە ئەگەر خوانەخاستە، ئەو نەبووايىن، نەبەرد و كۆلتەدەر و نەبەزاو نەبووايەن، ھەرگىز لە داىك نەدەبوون ياخود، ھەرگىز ئەو ئەدەبە و ھەچەكانى، كە سەرىپاكى لىقەكانى ئەدەب و رۆشنبىرىيى دەگرنەو، نەدەھاتنە ناوہو!! گوايا، بەنيازى زۆرتەر زانين، لە بارەى كورد و ھۆزەكانى و شىوہزارى زمانە كوردىيەكەيان؛ لە بارەى چۆنىيەتى گەفتوگۆكردنيان و ھەلسوكەوتيان و جوړى رەنگدانەوہى باو و برەوى كۆمەلايەتى و ئابوورىيى و رامىيارىيى و دىنىيى و رۆشنبىرىيى دىكەيان، لە سەرانسەرى دەم و زەمان و چەرخى تۆماركردنى، جوړە لىقەكانى ئەو ئەدەب و رۆشنبىرىيىيە و، بەمەبەستى بەراووردكردنيان سەنگ و كىشانە كوردنيان، ياخود، لە سەنگى مەحەك دانيان، لە رووى، ژمارە و چەند و چۆنى پەلە و ھەنگاوەكانيان، لە رىبازى پىشكەوتندا، لە دەمىكدا، لە چەرخىكدا، ياخود سىيس بوونى، لە دەم و چەرخىكى دىكەدا، بەدريژايى تەمەنى دريژ و دوور و پەر لە مەترسىيى و تەنگوچەلەمە و كەفەسەر. بەتەنگوچەلەمە و كىشەمەكىشى ژيانى دىنى و دىيايى، لە پىتاوى بەرگەگرتنى مانەوہ و ژيان، لە پىتاوى خودناسين و خود بزر نەكردندا و، ھەنگاوانانىش، بەرەو سەر دەرھىتان و سەر بەرزكردنەوہدا، ھانامان بردە، ياخود پەنامان بردە، بەر سامانى ئەدەبى بەجىماوى نىوہچلى لەناوچوو و نىوہ پزاو و پواو و ونبووى ناوچەكانى ھورامان، بەو نيازەى رۆژى، لە رۆژان، خاوەنى سەرەوت و سامانىكى ئەدەبى و رۆشنبىرىيى بەربلاو و بەر فراوان و پازاوە بوون و ئەگەرچى زۆرەي زۆرىشى، لە لاين خەلكى بىگانەوہ چەپا و تالان كراوہ و براوہ و لە ناوچەكاندا، نەماوہ، بەلام زۆر نەبىن، كەم (لە ھەموو ناوچەيەكى دىكەى كوردستاندا، بەرفراوانتر، لە ھەموو روويەكەوہ تەسەلەتر) دەست دەكەوئ و بەھۆيەوہ، ياخود بەھۆيانەوہ، زۆر بە خالە نارۆشەكانى ئەدەبى رۆشن دەكەنەوہ!

بەشىوہيەكى، رۆشنتر، سامانى ئەدەبى و رۆشنبىرىيى، ناوچەكانى ھورامان، بەھۆي تەمەنى دريژيانەوہ، بەھۆي جوړاوجوړى لىقەكانيانەوہ، بەھۆي بەرفراوانى و بەرپانانسانەوہ، خوڤان لە خوڤاندا، تواناى، ئەوہيان، ھەيە، كە لاينى زۆر و ھەمەجوړ رۆشن بكنەنەوہ و كىشەي زماناسى و رۆشنبىرىيى شارراوہ، خاوبكەنەوہ، چونكە،

ھەرۆك، لاى ھەموو لاين، ئاشكرايە، بەلگەي ئەدەبى، بەھەموو جوړەكانى و لىقەكانىيەوہ، لە بەلگە پەوا و بىراو پى كراوہكان، سەررۆژىر دەكرين! واتە، ئەم پشكەينە، لە لاينەكەوہ، بەرھەمە ئەدەبىيە، لەناو نەچووہكان، دەخاتە، ناو بەرگىكى دىيارىيى و ون نەبووہو، لە لاى دووہميشەوہ، زەمىنەيەكى بەرفراوان و پانوپۆر و دوولەمەند، دەخاتە، ياخود دەسازينى، بۆ پشكەينەرانى داھاتوو و دواپۆژى كورد و كەسانى دىكەي ناكورد، كە خەزيان، لەو جوړە زانىيارىيانەيە، كە ئەمانە، خوڤان لە خوڤاندا، جوړە بەدرو خستەنەوہيەكە، بۆ ئەوانەي، كە واين لە قەلەم داوہ، كە كورد زمان و ئەدەبى، وەك ھەر نەتەوہيەكى دىكە، نەبووہ و نىيە!!

لە لاى سىيەميشەوہ، ئەم جوړە پشكەينانە، وەك (شناسنامە)يەك، خوڤان پيشانى خەلكى ناكورد، دۆستان و دوژمنان ئەدەن و پيشان دەسەلەين، كە كورد، ئەگەرچى ماوہيەكى دوورودريژە، لە ژيتر چەپۆكى باوہژنى زۆردايە، بەلام، ھەر بەرگەي گرتووہ و كۆلى نەداوہ و كەسايەتى رۆشنبىرىيى و ئەدەبى خوئ؛ كەسايەتى تايبەتايبەتى زمانى كوردىيى، لە دەس نەداوہ و ھەولەيشى داوہ و ھەولەكانىشى بەريان گرتووہ و بەرى ھەولەكانى و بەرگەگرتنەكانى و تىكۆشانەكانى، ئەو سامانە فراوانەيە، كە مستىكى زۆر بچكۆلەيە، لە خەروارەيك!

بەھەرھال، بەرھەمى (گولزارى ھورامان)، بەرھەمىكى پانوپۆر و بەرفراوانە، سەرىپاكى لىقەكانى رۆشنبىرىيى و ئەدەب، دەگرتتەوہ و بۆيە، دەبى ئەوہ بلىين، كە بەرھەمى ناوبراو، ماوہيەكى زۆرى پى دەوئ، چە لە رووى كاتەوہ، چە لە رووى بارى ئابوورىيەوہ، تاوہكو دەگاتە، ياخود دەكەوئتە بەردەم خوئنەران!

بەرھەمى (گولزارى ھورامان)، ھەرۆك، وتمان، سامانىكى ئەدەبى و رۆشنبىرىيى پانوپۆر و بەرفراوانە و، سەرىپاكى لاينەكانى، ھونەرى ئەدەبى و رۆشنبىرىيىيان گرتووہتەوہ!

بەلئى، ھەموو لاينەكى گرتووہتەوہ، بەلام لە قالب و چوارچىوہى ھۆنراوہدا، چىرۆكە ھۆنراوہ، سەرگۆزەشتەي ژيان، بەسەرھات و ھات و نەھات و بوومەلەرزە و كاول بوون و گرانى و شەپ و ئەنجامەكانى و سەرما و سلۆوہ و بەفر و سەھۆلەندان و كوچكردن و جەردەي رىگاويان و زولم و زۆرى بەگ و بەگزاوہ و فەرمانرەوايانى سەردەم و جوانى سروشت و دلدارى و خواپەرستى و شىخگەرەيتى و سۆفىگەرەيتى و دەرۆيشگەرەيتى و خوئندەوارىيى و جوړى خوئندەوارىيى و راووشكار و پىادا ھەلدان و جوړى دىكەي

هه‌مه‌په‌نگ، ئه‌مه له لایه‌که‌وه، له لایه‌کی دیکه‌وه، وه‌رگێ‌پ‌دراو، له چوارچێ‌وه‌ی شیع‌ر و هۆ‌ن‌راوه‌دا، گوایا، وه‌ک لاسایی کرد‌نه‌وه، یاخود، نازین، به‌توانا و لێ‌هاتندا، شاه‌نامه‌ی فرده‌وسی، وه‌ک وه‌رگێ‌پ‌رپان و وه‌ک، وه‌رگرتنی بی‌ر و دار‌شته‌وه‌ی سه‌ره‌له‌نوێ، له چوارچێ‌وه‌یه‌کی زمانی کوردیی‌دا، به‌چه‌ند جو‌زێ، له لایه‌ن چه‌ند که‌سیکه‌وه، که‌وتوه‌ته به‌رده‌ست و هه‌ره‌مه‌مان ده‌ستوو‌ر، به‌ره‌مه‌کانی که‌نج‌ه‌ویی، یان، هی وه‌ک ئه‌و و وه‌ک ئه‌فرانی دیکه، که‌ زۆ‌ر ناودارن و ناسراون، به‌تایبه‌تی، له ناو جه‌ماوه‌ری ئه‌ده‌بی و رۆ‌شن‌بیری کورد‌دا، وه‌ک وه‌رگێ‌پ‌رپان و، وه‌ک دار‌شته‌ی نوێی کوردایه‌تی، به‌زۆ‌ری هه‌ن و ده‌ست ده‌که‌ون!

ئیمه و هه‌ر کوردێ‌کی دلسۆ‌ز، له‌سه‌ری ئه‌رکه، که‌ شانازی به‌م جو‌ره به‌ره‌مه ئه‌ده‌بیه، ده‌وله‌مه‌نده، جو‌ر به‌جو‌ره به‌پێ‌زان‌ه‌وه، بکات، چونکه‌ په‌نا‌بر‌ده، به‌ر ئه‌ده‌بی بی‌گانه، به‌نیازی فیتروون و سوود لێ‌ وه‌رگرتن و ئه‌وجا لاسایی کرد‌نه‌وه‌ی، وه‌ک دار‌شته‌ی نوێی وه‌ک ئه‌و، یاخود هه‌ول‌دان، بۆ وه‌رگێ‌پ‌انی، هه‌نگاوێ‌کی به‌رزی پێ‌شکه‌وتنه، دلسۆ‌زییه‌کی به‌هاداره، هه‌نگاوێ‌کی به‌هێ‌ز و به‌نرخه؛ (گۆ‌ره‌پانی پێ‌شکه‌وتنی ئه‌ده‌ب و رۆ‌شن‌بیری‌دا! به‌هۆ‌ی، به‌رف‌راوانی و پانوپۆ‌ری و په‌نگینی، ئه‌م به‌ره‌مه‌مانه‌وه، به‌تایبه‌تی، پاش وردبوونه‌وه، له ده‌می می‌ژوو‌ی تو‌مارکردنیان و جو‌ری باسه‌کانیان و جو‌ری شی‌وه زمانه‌که‌یان، که‌ یه‌ش‌تینه ئه‌وه‌ی، که‌ بلێ‌ین؛ یه‌که‌م، پتر له دوو سه‌د سالێ‌ له‌م رۆ‌وه به‌تر، هه‌روه‌ک، به‌ره‌مه جو‌ر به‌جو‌ر و ره‌نگینه‌کانی، به‌رده‌ستمان، وه‌هامان، به‌ده‌سته‌وه، ده‌ده‌ن، که‌ زمانی ئه‌ده‌ب و لقه‌کانی، به‌شی‌وه‌زاری شی‌وه‌ی هه‌ورامانی (هه‌ورامی) بووه و ئه‌م شی‌وه زاره‌ش، زمانی دایک‌زادی، گه‌له‌ ئاریان و اچه‌کانه، که‌ له هه‌ندی لاوه و له هه‌ندی ناوچه‌دا، پیتی ده‌وتری، شی‌وه‌ زمانی (ماچۆ). دووه‌م، ئه‌م شی‌وه‌ زاره، که‌ به‌شی‌وه‌ زمانی (ماچۆ)، یاخود (هه‌ورامی) ناو ده‌برێ، زمانی ئه‌ده‌بی و دینی زۆ‌ریه‌ی زۆ‌ری ناوچه‌کانی کوردستان بووه، ئه‌گه‌ر زمانی سه‌ریاکی ناوچه‌کانی کوردستان نه‌بووبێ!!

سێ‌یه‌م، ئالگوو‌ری ئه‌م شی‌وه‌یه، زۆ‌ر سست بووه، چونکه‌ هه‌روه‌ک ده‌رده‌که‌وی، زمانی ئه‌ده‌بی کورد له سه‌ره‌تای هاتنی ئیسلامی پیرۆ‌زدا، له‌گه‌ڵ، هی پێ‌نج سه‌د سالێ، پاش بلا‌وبوونه‌وه‌ی ئیسلام و له‌گه‌ڵ هی ئه‌م‌رۆ‌دا، سێ‌ هه‌نگاوی گۆ‌رپ‌انکاری، به‌سه‌ردا هاتوه‌وه، ئه‌گه‌ر هاتوو، هه‌ندی لایه‌نی گ‌رنگی زمانناسیمان، لێ‌ک دانه‌وه! بۆ ئه‌م وتانه و ئه‌م مه‌به‌ستانه‌ش، له پانوپۆ‌ری کوردستانی ئێ‌ران و کوردستانی ع‌راقدا، به‌لکه‌ی زۆ‌ر رۆ‌شن، له به‌رده‌ستدان و له کاتی خۆ‌یدا، ده‌خ‌رتنه، به‌رده‌ست خوینه‌ری به‌رپێ‌ز!! به‌و جو‌ره، بۆ‌مان

هه‌یه، که‌ خوینه‌ر و پشکینه‌ری به‌رپێ‌ز، ئاگادار بکه‌ین، به‌وه‌ی، که‌ ده‌بی هۆ‌ی چی بێ، که‌ شی‌وه‌ زمانی ناوچه‌ی هه‌ورامان، یاخود شی‌وه‌ زمانی (واچه‌واچ = ماچۆ = ئێ‌ریان و اچ) هه‌ر له ده‌می دێ‌ربینه‌وه، تاوه‌کو ئه‌م‌رۆ‌ زمانی دینی و ئه‌ده‌بی ناوچه‌کانی کوردستانه و شی‌وه‌کانی دیکه‌ی زمانی کوردیش له هی‌چ کون و قوژبنی‌کی رۆ‌شن‌بیری ئه‌ده‌بی و دینی‌دا، شو‌ینه‌واریان، نییه!!

دیاره، رووبه‌رووبوونه‌وه‌ی، جو‌ره پرس‌یاری وه‌های سه‌ر سو‌په‌ینه‌ر، ته‌نها بۆ پشکینه‌ی‌کی بێ‌ لایه‌ن و راست‌ه‌وه‌ بوو. به‌مه‌به‌ستی، رۆ‌شنکرد‌نه‌وه‌ی هه‌ندی لایه‌نی، نارۆ‌شن، که‌ هه‌ندی رۆ‌ژه‌ه‌لاتناس، تو‌وی گومانیان، له زۆ‌ر لای رووی زمانناسی کوردییه‌وه، وه‌شان‌دوو (چاندوو) و ئه‌وه‌ش، بووه به‌هۆ‌ی ئه‌وه‌ی، که‌ هه‌ندی زمانه‌ناسی کورد به‌هۆ‌ی لاسایی کرد‌نه‌وه‌ی ئه‌وانه‌وه، رێ‌گای راست، له‌و رووه‌وه، بزر بکه‌ن و خه‌لکی دیکه‌ش، ناو به‌ناو به‌رپێ‌ه‌ویان‌دا، بر‌وا و که‌ ئه‌و جو‌ره‌ی ون کرد‌نه‌ش، خۆ‌ی له خۆ‌یدا، جو‌ره‌ هۆ‌یه‌که، که‌ ده‌بیته، لاوازکردنی بی‌ری یه‌ک‌گرتنی نی‌تو کورد‌ه‌واری! بێ‌ گومان، له‌مه‌ش، جگه‌ له دوژمن، که‌سی دیکه‌ سوودی، لێ‌ وه‌رناگرێ!!

ئه‌م به‌ره‌مه‌مانه‌ی، که‌ له دووره‌وه، به‌ده‌ور و پش‌تیان‌دا، روانیمان، به‌هۆ‌ی چه‌ند که‌سی‌کی دلسۆ‌زه‌وه، که‌وتوو‌نه‌ته ده‌سمان و ئیمه‌یش، له‌م رووه‌وه و ئا لێ‌ره‌دا و له چه‌ند جی‌گایه‌کی دیکه‌ی تایبه‌تیدا، ناویان ده‌هێ‌تین و سو‌پاسی‌کی، بێ‌ پایانی‌شان پێ‌شکه‌ش ده‌که‌ین!

شایانی باسه، وه‌رگێ‌ره‌په‌کان و دار‌پێ‌زه‌ره‌کانی، ئه‌و به‌ره‌مه‌مانه، که‌ ده‌می قه‌له‌مان بۆ‌ واز کرد‌نه‌وه، به‌زۆ‌ری، ناوی خۆ‌یان، نه‌داوه، یاخود ناویان، نازانێ و ئه‌و هۆ‌یه‌ش، تا ئیسته، زۆ‌ر که‌م لیتی ده‌زانێ و ئه‌وانه‌ش، که‌ ده‌می زانینی، لیسوه، ئه‌ده‌ن، وه‌های له قه‌له‌م، ده‌ده‌ن، که‌ گوایا، بۆ‌یه، وه‌هایه، چونکه‌ به‌و جو‌ره، خه‌پریان، زۆ‌رتر ده‌گات، به‌تایبه‌تی، زۆ‌ریه‌ی زۆ‌ری، ئه‌و چیرۆ‌که‌ هۆ‌ن‌راوانه، به‌شه‌وان، له‌ مالان و له دیواخانان و له مزگه‌وتان‌دا، خویترانه‌ته‌وه و به‌و جو‌ره، خه‌لک، زۆ‌ریه‌ی شه‌ویان، به‌گۆ‌ی گرتن، له‌و رازانه، به‌سه‌ر بر‌دوو!

ئه‌توانین، ئه‌م جو‌ره هونه‌رمه‌ندانه، ناو بنێ‌ین، (سه‌ریازی نه‌ناسراو) که‌ له گۆ‌ره‌پانی ئه‌ده‌ب‌دا، کاریان کردوو و، ناوی خۆ‌یان، نه‌هێ‌ناوه، یان وایان به‌باش زانیوه، که‌ ناوی خۆ‌یان نه‌هێ‌ت! به‌هه‌رحال، ئیمه، لێ‌ره‌دا، هه‌ولێ ئه‌وه ئه‌ده‌ین، که‌ هه‌ندی به‌ره‌می هه‌مه‌جو‌ر و په‌نگینی نه‌زانراو و نه‌بینراو بخه‌ینه، به‌رده‌م -ی خوینه‌رانی به‌رپێ‌ز و ئه‌گه‌ریش ماوه، ماوه‌ی دا، سه‌ریاکیان (ئه‌وانه‌یان، که‌ ناویان، هه‌یه و ده‌رکه‌وتوو و به‌ره‌مه‌یان

همه‌ره‌نگ؛ پارانه‌وه له خوا، پارانه‌وه، له پیغه‌مه‌ر، پارانه‌وه، له مه‌شا‌یخ و له پیر و...هتد.

پینجهم، به‌شی سروشتی، جوانی سروشت، دلداری، سه‌رشیتی سروشت، شیوه‌ن و چه‌مه‌ری! به‌ه‌رحال، له لیکۆلینه‌وه و پشکنین و توژی‌ه‌لدانه‌وه‌ی، ئەم جوړه به‌ره‌مانه‌دا و به‌راووردکردنیان، له‌گه‌ل، به‌ره‌می هاو‌جوړ و هاوسه‌ر و هاوتام و بو‌ی هاووینه و هاو‌نوونه‌یان، بۆمان ده‌رده‌که‌وئ، که ئەم به‌ره‌مانه‌ی، ناو کورده‌واربی ناو‌چه‌کانی هه‌ورامان، هه‌ر له سه‌ره‌تای سه‌ر ده‌ره‌ینانی ئیسلامه‌وه، تا ئەم‌ڕۆ له هه‌یچ روویه‌که‌وه، له‌وانه‌ی دراوسێ و خزماتی نزیک و دوور و هه‌ی بیگانه که‌متر نییه و که‌متر نین!

له زۆر رووه‌وه، وینه‌ی ناو ئەم به‌ره‌مانه، گه‌یشتوونه‌ته، پایه‌ی ده‌ینان، جگه له‌وه‌ی، که له هه‌ندی لایه‌نی دیکه‌وه، چه‌ند رووکه‌شیه‌کی به‌ره‌مه‌کان به‌جوړی کراوه، که له به‌ره‌مه، که به‌ره‌که‌ی لیوه، وه‌رگیراوه، ناکه‌ن! به‌شیه‌یه‌کی روونتر، له هه‌ندی رووکه‌شیدا، خراونه‌ته، قالبی کورده‌واریه‌وه! ئەم به‌ره‌مانه، میژوون، به‌سه‌ره‌اتن، دین، دنیان، سه‌رپاکی رواله‌ته‌کانی ژبانی ئەو سه‌رده‌مه‌ی کورده‌وارین و به‌خۆشی و ناخۆشی و ژان و ژینه‌وه! ئیمه، لێره‌دا، ماوه‌ی ئەوه‌مان، نییه، که هه‌ریه‌که له‌وانه، لێره‌دا، شی به‌که‌ینه‌وه، یان، بیانده‌ینه، به‌سه‌نگی مه‌حه‌کی لیکۆلینه‌وه و توژی‌نه‌وه، به‌لام، به‌شیه‌یه‌کی ساکار و سه‌رپیتی، ده‌لین، که ته‌نها خۆیندنه‌وه‌یه‌کی سه‌رپیتی، ئەمانه، ده‌مانباته، سه‌ر ئەوه‌ی، که بلتین:

- سه‌رپاکی به‌سه‌ره‌اته‌کانی کورد، به‌هات و نه‌هاتیه‌وه، تیا‌یاند، ره‌نگیان داوه‌ته‌وه و ئەمه‌ش، خۆی له‌خۆیدا، جیگای شانازییه.

- هه‌ندی جار، پیاده‌ه‌لدانیکی زۆر و بی جیگا به‌رچاو ده‌که‌وئ و ئەمه‌ش باوی ئەو سه‌رده‌مانه بووه!

- ژن، یاخود پیره‌ژن، له زۆریه‌یاند، شه‌راوییه و له هه‌ندی لاشدا، چه‌زی له کاری خه‌یره.

- پیای پیر، هه‌میشه، ته‌گبیر و راویژی باش ده‌کات و چه‌زی، له قازانج و سوودی خه‌لکه.

- دێو، هه‌وره‌تریشقه، بایه‌قوش، دال، نیشانه‌ی نه‌گه‌ته‌ی و نار‌ه‌ه‌تین.

- پارێزگاری کردنی زمانه و که‌فه‌سه‌ره، به‌که‌ره‌سه‌ زمانی کۆن و نوێوه، به‌تاییه‌تی، هه‌ی ئەو سه‌رده‌مانه.

- زۆریه‌ی خاوه‌نی ئەم به‌ره‌مانه، ناوی خۆیان، نه‌هیناوه و بو‌یه، ئەمانه‌یش، ده‌بی

به‌(سه‌ربازی نه‌ناسراو)ی ئەده‌ب و رو‌شنییری له‌قه‌لم بدرین!

- زمانی ناو ئەم به‌ره‌مانه، زمانی دینی و هه‌ی ئەده‌بی و زمانی رو‌شنییری سه‌رانسه‌ری خه‌لکی کوردستانی ئێران و هه‌ی عراق بووه و بو‌ ماوه‌یه‌کی زۆر دووردرتیش و تاوه‌کو سه‌رده‌می دامه‌زاندنی حکومه‌تی بابان، هه‌ر له په‌ره‌سه‌ندندا بووه، ئەوجا، له‌وێ به‌م لاوه، رووی به‌ره‌و کزی و کورتی هه‌یناوه و له‌وانه‌شه، ماوه‌یه‌کی دیکه، وه‌ک شیوه‌زاریکی زیندوو، شوینی نه‌مینی!!

ئیمه، هه‌روه‌ک نه‌ختی له‌مه‌وه‌تر، وتان، ئیره جیگای ئەوه نییه و ماوه‌ی ئەوه‌مان، نییه، که به‌جوړیک، یان به‌چاوێکی لیکۆله‌وه‌ی وردین، ته‌ماشای، هه‌ریه‌کی، له‌و به‌ره‌مانه، به‌که‌ین، به‌لام ئومێده‌وارین، که له جیگایه‌کی دیکه‌وه، که جیگای لیکۆلینه‌وه و پشکنینی تاییه‌تی خۆیان، بتوانین، به‌چاوێکی وردینییه‌وه، هه‌ریه‌کی له‌و به‌ره‌مانه، بده‌ینه به‌ر تیشکی هه‌لسه‌نگاندن و نرخاندنیان!

میرزا ئۆلقادری پاوه‌یی.

ره‌وزه‌تۆسه‌نا

به‌نامی بی چون؛ فه‌ردی ذول‌جه‌لال
جیهان ئافه‌رین؛ روژ و ماه و سال
یا چه‌یی بی چون؛ پادشای ئەکه‌به‌ر
قه‌دیم و قادر؛ چه‌یی ته‌وانا‌گه‌ر
که‌ریم و کارساز؛ که‌ره‌م فراوان
ره‌حیم و ره‌حمان؛ ته‌مام عاله‌میان
بی ره‌نگ، بی به‌ده‌ل، بی شه‌ریک بی که‌س
زاتی بی زه‌وال، فه‌ردی فه‌ریاد ره‌س
حه‌للی موشکیلات، ئاشفته‌ کاران
ئاگا، جه‌ عوسیان، گشت گونا‌ه‌باران
دارای جیهان دار، ده‌هنده‌ی بی باک
ئافه‌ریده‌ی جینس، ئاده‌می، جه‌ خاک
نگه‌هداری خه‌لق، نه‌و تاق -ی گه‌ردوون
ئوستادی ئەزه‌ل، کار کون، فه‌یه‌کوون

ده هندهی بی باک، دانای بی نیاز
 میعماری دهوران، دنیای روشن ساز
 تهنیای لامهکان، فهردی بی نهزیر
 بی دیدهی بی گۆش، سهمیع و بهسیر
 گۆبای بی زیان، رههنمای خهلیل
 قورئان و زهبوور، تهورات و ئینجیل
 بی ههمتای نهعزم و احیدی نهحد
 تاق - ی لهه یهلید، هم وهلهه ییولهه
 شههنشای عادل، رهئووفی بی عهیب
 رهزقاقی رازق، جه کارخانهی غهیب
 واجیبه لوجوود، دانای، لایه نام
 روشن نهفزای سویح، تاریک نمای شام
 مه تلئووبانی بهخش، روتبهی، شاهی وهر
 ناخر، هم شاهان، وه خاک موحتاج کهر
 خودای بلندی، پهستی، ههر تۆنی
 جه ههستی و نیستی، ههستی ههر تۆنی
 قه دیم و قه ییوم سانیع ههر تۆنی
 کهریم و موعتی، بی مانیع تۆنی!
 رهشنایی بهخشی، رهوان ههر تۆنی
 فهوقی سهوت و مهوت، نهحیا ههر تۆنی
 ئیجادی دنیا، مافیها، تۆنی
 بهحری که شفییات، کهرامات تۆنی
 ئاگات، جه نه سرار خه فییات تۆنی
 قووهی زور و زات، جیسمانی تۆنی
 ههره کهی جونبش، رهحانی تۆنی
 تاریک زولمانی، دهیجووری، تۆنی
 نزیکتر وهره گ، گهردهن، ههر تۆنی
 فهرباد رهسی گرد، مهخلووق ههر تۆنی

غهره زهیچ نییهن، ههرچی ههن، تۆنی
 نه ههرجا، حازر، نهز، چه کۆنی
 یا حهقق وه کههرهه، بدهر تهوفیقم
 تهوفیقت، جه سهه، بیۆ، رهفایقم
 پهرداخ دههجهی عام، ئایینهی زهینم
 رهشن کهه، شوعله، بینایی عهینم!
 تیغی قه لهه مم سۆهان دهی جه نو
 برشت بو گوستاخ، کیشای فهزلی تو
 با باوچوون مهدهح، شای بوراق سوار
 نهحمهه و مهحموود، موستهفای موختار
 خه قمولورسهلین، حه بیبی داوهر
 شه فیعی دیوان، زهلهه لهی مهحشهر
 ههر جه شه و مه ولوود پاکی شه ریفش
 ئاما وه دنیا، جیسمی له تیفش!
 موعجیزه تیفلیش، نهو چل ساله
 یه کیهک، به بیان کهه، چون بن قه باله
 گردی نه هلی بهیت، شای خهیره له نه نام
 خولهفا و نه سحاب، زومرهی خاس و عام
 مهعره کهی جیدال، ههرچی بو نه رووم
 غهزای قه تل و عام، کافر و بهد شووم
 شیخی نه سحاب، شای خهیره لیه شهه
 یاونا، تهمام، چون دوری گه وههر
 کتابچهی شیرین، چون توحفهی شاران
 رهواج بو، دایم، جه لای دینداران
 ههر کهس بوانو، وه ئیخلاسی پاک
 شهفاعت خواه بو، شای تاج - ی له ولاک
 واجیبهه، سهنای، سالارانی دین
 رازی بو لیشان، خودا و نه جمه عین.

فصل در بیان وصف ابتدای اول ذیروح که خلقت است (۱)

ساچون رۆی ئەزەڵ بینای بئی ئەندیش
زاتی بئی زهوال، قەدیم، ویش بئی ویش
نە خاک، نە زەمین، نە ئاسمان بئی
نە مەلائیکە، نە ئینس و جان بئی
نە لەوح، نە قەلەم، نە جیبریل بئی
نە بەهەشت دۆزەخ، نە سەلسەبیل بئی
نە نار، نە دۆزەخ، نە خەیر و شەر بئی
نە ئاو نە ئاوان، نە بەحر و بەر بئی
بغەیر، نە مەعبود فەردی تەنیای تاک
زی بەشەر نەبئی، غەیر جە زاتی پاک
نە بەرف (بەفر؟)، نە باران، نە رۆژ و شەوبی
نە رۆح، نە ئەجەل، نە خەوف و خەو بئی
حەقق جە نووری ویش، نە تۆی، پەردەو
نووری حەزەرەتش، جیا، کەردەو
زاتی بئی زهوال، ویش کەرد بە یارش
سەلەوات، دا بەرووی دین و دیدارش
جەو دما، بئی باک، تاکی تەنیای فەرد
قەلەم و قودرەت، ئافەریدە کەرد
فەرما: بنویسە، قەلەم عەرزش کەرد
من چیش بنوسوم، تاکی و تەنیای فەرد
ئەوەل، لائییلاھە، ئیلەللاھەن
دووەم محەمەد رەسوولەللاھەن
بەعد سازنای ئەفلاکی ئەزەرەق
یەکیەک، موسەتتەح، تەبەق، عەن، تەبەق

لەیل و نەهار و دەقیق و ساعەت
فەسل و ماھ و سال، حیبر و داوەت
خورشید و قەمەر، چەنی ستاران
رەعد و بەرق و باد، هۆرچنی باران
وہ یەک ئیشارە، بینای بئی ئەندیش
سازنا، جە نوور، محەمەدی ویش
تەمام کەرد، تەرتیب هەر هەفت ئاسمان
عەرش و کورسی و فەوق، لەوحی لامەکان
کەرمی کارساز، بئی میسل و نەزیر
پادشای عادل، تەنیای بئی وەزیر
ئەوەل جویرەئیل، دووەم میکائیل
سیەم ئیسرافیل، چوارەم، عزرائیل
هەر چوار موقەرەب، ئیجاد کەرد جە نوور
پەی خزمەتکاری، دايم جە حوزوور
پوحەلئەمین کەرد، وە پەیکی راھان
پەی ئاماو لوای، لای ئەنبییاھان
میکائیل رزق، ئومەت، دا بەدەست
رۆزی مەخلووقات، تەمام خاس گشت
دا وە ئیسرافیل، لوولەئە فەخی سوور
رۆی دنیئا ئاخەر، ئەو بدو زەرور
نامی عزرائیل، بەر ئاوەر وە بەر
کەردش، وە قابز، ئەروای ذی بەشەر
وہ حوکمی فەرمان، پادشای غەفوور
باقی، رۆحانی، پەیدا بئی، جە نوور
مولکی لامەکان، ناھوت و ماھوت
پەر بئی، جە مولک، گرووی مەلەکووت.

۱- خۆی، سەرباسەکانی، یاخود ناوونیشانی باسەکانی، بەزبانی فارسی، نووسیووە ئیمەیش،
هەرۆک، خۆی هیشتنمانەو!! (م. هەرمانی)

فصل در بیان اوصاف بهشت و دوزخ و جگونی را گوید (۲)

که ربی کارساز، بی میسل و نه زیر
 پادشای عادل تهنیای، بی وه زیر
 جه شهش دانگ نووری، موسته فای
 یهک دانگ جیا که رد، دانای دادگر
 که ردش، وه بههشت، وه قهسر و قوسوور
 وه ریزوانی پاک، غولمنان و حوور
 گیاش زه عفهران، خاکش شه که رهن
 سه نگش مرواری، دانهی گه وه رهن
 گولنه، گولزارهن، روحن، ریحانهن
 له علهن، یاقووتهن، دور و مه رجانهن
 نه خلهن رومانهن، میوه سه د رهن گهن
 زهیتوون و توففاح، تازه قه شه نگهن
 نوقلهن، نه باتهن، شه که رهن شیرین (۳)
 عوودهن، کافوورهن، عه ترهن، عه نبرهن
 فه سلش، دایم، وهقت، نه وه هارانهن
 سوژه هه واش، فه رش، به زمی یارانهن
 شه رابهن، ته هوور، باده، موففه سهل
 شیره و شه ربهت، پالوودهی، عه سهل

۲- نیمه، دوو نوسخه‌ی، دهسخته‌مان، لایه و نهوانیش، نوسخه‌ی (ج) و هی (خ) ین. نوسخه‌ی (خ) مان،
 کردووه، بهینه رت و نوسخه‌ی (خ) یش، بو یاریده دانی بهراوورد کردن و گه یشتن به نه نجامی راستی و
 دروستی. شایانی، باسه، له نوسخه‌ی (خ) دا، فرهیزی (... را گوید) ی نه م فه سله، (اورا) یه
 هه روه‌ها، له هه مان نوسخه‌دا، له م فه سله‌دا، به م دیره دهستی ین کردووه، که چی، نوسخه‌ی (م)
 نه مه‌ی تیادا، نیبه و دیره که ش نه مه‌یه:

(هه ر جه رژی، نه زل، تا رو بی، عه رسات)

به رسفا، سه فا، محمه‌د، سه له وات) (ل - ۴)

۳- له نوسخه‌ی (خ) دا، به م جو ربه:

(نوقلهن، نه باتهن، شه که رهن شیرهن)

عوودهن، کافوورهن، عه ترهن، عه بیره‌ن) (ل - ۵)

حه وزش، که وسه رهن، جو گهش سه لسه بیل
 باغش، جه ننه تن، ئوستاد جو بره نیل
 قه سرش، خشتی زهر، خشتی جه سیمهن
 باده، عه تری عوود، باغچه‌ی نه عیمهن
 لیباسش فاخر، دیبای قه شه نگهن
 حولله‌ی نه لوانات، سه د هه زار رهن گهن
 گیاش، له ریزهن، ته عمش وهش تامهن
 زرووفی جه واهیر، ئاینه‌ی جامهن
 حه قق له زایزات، ئاماده که ردهن
 وه له حمی تهیر، سو گه ندهش واردهن
 په‌ی نه هلی بههشت، پاک‌ی بی تاوان
 ته شته هینه فس، حه قق، ویش فه رماوان
 نه فس، په‌ی هه ر نه شبا، ئیشته‌ها مه که رد
 فه وری خزمه تکار، په ریش ماوهرد
 ئاره زووی هه رچی، باوهرؤ، نه دل
 وه پای ویش، مه یؤ، په‌ی نه و، وه مه نزل (۴)
 موخته سه ر، هه رکه س، خودا پی دادهن
 ئیمان ش کامل، کارش، ئاماده‌ن (۵)
 بی شک، جه ننه له ئوا، جاش، مه بو
 دایم، پای ته جیر، ته کیه گاش، مه بو (۶)، (۷)

۴ - له نوسخه‌ی (خ) دا، (په ریش وه مه نزل) ه.

۵ - له نوسخه‌ی (خ) دا، (کارش ئازاده‌ن) ه.

۶ - له نوسخه‌ی (خ) دا، (پای شه جهر ته کیه گاش مه بو) یه.

۷ - له نوسخه‌ی (خ) دا، نه م دیره‌ی خواره‌وه، له م فه سله‌دا هه یه، به لام، له نوسخه‌ی (م) دا، نیبه!

(یا، ره‌ب، به حاجت، ره سوولی سه روهر)

بیه خشی گونای، ئومه تتان، یه کسه ر) (ل - ۶)

فصل در بیان اوصاف دوزخ و جگونی را گوید (۸)

پادشای قه‌هار، دارای بی‌ئندیش^(۹)
دۆزه‌خ دروست‌کرد، جه قودره‌تی ویش
هفت ته‌به‌ق زه‌مین، به‌دوو کول، ره‌ش‌کرد
یه‌ک جه بان‌ی یه‌ک، گشت، په‌ر ناته‌ش‌کرد
هزار سال، ته‌مام، ده‌مناشان، وه‌دهم
تا‌که قرمز بی‌ی، بی‌زیاد و کم
دیسان هزار سال، ده‌مناشان، زه‌روور
تا گیل‌ره‌نگش، سفید، چون کافور
په‌ی په‌ی ده‌مناشان، نه‌یزه‌ن، هزار سال
تا‌که سی‌ا بی‌ی، چون سی‌ا زوخال
ناری جه‌ه‌ننه‌م، ئیسته، سی‌اهین
فیلافش، نیه‌ن، حه‌قق، ویش‌گه‌واهین
یه‌ک پردی، سه‌ختی، سرانش، نامه‌ن
نه‌ر په‌رسی چی‌شه‌ن، ته‌رحی، نه‌و کامه‌ن
زیان، جه‌خو‌فش، دایم، هه‌ر لاله‌ن
توولی درازیش، سی‌هزار ساله‌ن!
هزارش نه‌ش‌یب، هه‌زار درازه‌ن
په‌ی نه‌هلی عاسی، چه‌فت و ناسازه‌ن!^(۱۰)
نه‌رای ده‌لیله‌ن، نه‌یا‌گه‌ی نه‌رجوو
پرندته‌ر جه‌تیغ، باریکته‌ر جه‌موو

یانی جـه نه‌زل، هه‌رسی ته‌ل بین
جه‌مووی سه‌ر و ریش، سینه‌نما شین
مونتزه‌ر مدران په‌ی گونا باران
په‌ی نه‌هلی موشرک، گرووی به‌دکاران
هه‌رکه‌سی جه‌زرت، ره‌هنمای راش یۆ
جه‌رووی قیامت، شه‌فاعت خواش یۆ
ئیمان کامل یۆ، جه‌یه‌ومولعه‌ده‌م
بل‌یسه‌ی دۆزه‌خ، نه‌ینۆ وه‌چه‌م!
هه‌رکه‌س ناوه‌رۆ شادته‌ت، وه‌بالش
جه‌دنیا و عوقبا، ویرانه‌ن مالش
هانه‌جای زه‌حمته‌ت، خو‌ف و خه‌ته‌ردا
کی‌شیان وه‌بان، ناری سه‌قه‌ردا
جاری با دۆزه‌خ، خاری خه‌جه‌ل یۆ
مالک په‌ی کاری خه‌یرش ماتل یۆ
قودره‌ت، هه‌ر قودره‌ت، بی‌هه‌متای ویشه‌ن
تا‌که بزانه‌ن، ئیرادش، چی‌شه‌ن!!
جای قال و به‌لا، نه‌علا مه‌قامه‌ن
هه‌رکه‌س، نه‌زانان، بزانه‌و کامه‌ن!^(۱۱)

فصل در بیان سؤال حضرت برب عزت از ارواح و جواب سؤال الست بر بکم (۱۲)

دارای جیهان دار، سه‌تاری مه‌عبود
خالیقی مه‌خلووق، واجیبه‌لوجود
مه‌یل‌کرد، بسازۆ، دنیا‌ی په‌ر مه‌لال
نه‌وه‌ل، چون، عه‌رووس، ناخر، پی‌ره‌زال

۸- له‌نوسخه‌ی (خ)دا، نه‌م، (سه‌ریاسه)، به‌م جو‌ریه:

(فصل در بیان دوزخ و اهل دوزخیان و جگونی او گوید).

۹- له‌نوسخه‌ی (خ)دا، پیش نه‌م دپیره‌وه، نه‌م دپیره‌ی خواره‌وه هاتوو:

(هه‌ر جه، نه‌و ساعته‌ت، تا، رۆی، عه‌ده‌سات،

به‌ر، فه‌خری عالم، محه‌مه‌د، سه‌له‌وات) (ل-۶)

۱۰- له‌نوسخه‌ی (خ)دا، نووسراوه (خه‌یلێ ناسازه‌ن).

۱۱- له‌نوسخه‌ی (خ)دا، (هه‌رکه‌س نه‌زانان)ه.

۱۲- له‌نوسخه‌ی (خ)دا، ناوونیشانی سه‌ریاسه‌که، نه‌مه‌ی، بۆ زیاد کراوه، یاخود نه‌مه‌ی هه‌یه (... و جگونیکی را).

نه چهرخی چوارهم، واقیعهن، یهک دهشت
 تهمامی موفرح، جه قاپی بههشت
 وه قسهولی راوی، یهک پارچه لاله
 راگه، درازیش، سی هزار، ساله
 رۆخی، مهخلوقات، نینس و جان، یهکسه
 وه نه موری بی چوون، دههندهی داوهر
 نهرواحی جانی، نهولادی نادم
 جه نهول، قهدهم، تا، یهومولعهدهم
 نهوجا، نه حوزور، جهماج، جهم وهر
 وه یهدی قودرهت، تهمام، زینده کهرد
 وینهی مورچهی زهعیفی، بی زور^(۱۳)
 جوولیان، کهم کهم، نماتان، جور جور
 حهقق پهرسا، لیشان، جه رووی نیلتیفات
 چهو دهه (الست و بریکم)، وات:
 یانی، نایا، من مه عبودی نیوه
 ههرچهند، بی جیسم و بی شه بهوشیوه
 جومله نهرواح، بی دوو فیرقه جه و دهه
 بهعزی، وات؛ بهلا، بهعزی وات؛ نهعه
 مهوقیف کهرد، مهتلب، یانی های نهلهخ
 بهلا، پهی بههشت، نهعهم، پهی دۆزهخ^(۱۴)
 ههر نه و رۆ واحید، تاکی ته نیای فهر
 موئمن و کافر، یهکسه، جیا کهرد

۱۳- له نوسخه‌ی (خ)دا، نهه دپره، بهه جوره، هاتووه:

(وینهی مووریچه، زهعیف -ی، بی نوور)

۱۴- له نوسخه‌ی (خ)دا، بهه جوره به:

بهلا، پهی بههشت، نهعیم، پهی دۆزهخ!

دهرسات، دوو مه نزل، شههنشای فهتاح^(۱۵)
 قهرار دا، جه غهیب، پهی جه معی، نهرواح
 یهکی، عوللیین، قهریب، وه ریزوان^(۱۶)
 یهکی، سنجین، به دۆزهخ، عهیان
 دوو فرقه، نهرواح؛ شاد و په ریشان
 تا شین، وه ماوای، مه نزلگهی ویشان
 نهوجاگه ساکن، تا چند هزار سال
 تاکسه بزانی، زاتی، بی زهوال
 تهقدیرش، چیشهن، مهیلش، کام نهردن
 نیرادهی سازنای، کام سنعهت، کهردن

فصل در بیان ایجاد دنیا و جگونگی را گوید^(۱۷)

نوستادی، سانیح، کوللی، مهسنووعات^(۱۸)
 نیجاد، کونهنده، جوملهی، مهوجودات
 میعماری تهردس، رهنگ عه جیبی باف
 بی مهزد و میننهت، بی فعهله و نهسباب
 بی ستوون، بی قال، بی خورد بی خواب
 بی خاب و بی تاب، بی سهنگ و بی خشت

۱۵- له نوسخه‌ی (خ)دا، بهه جوره به:

(دهرسات، دوو مه نزل، پادشای فهتاح

قهراری دعا، جه خهیب، پهی جه معی نهرواح)

۱۶- له نوسخه‌ی (خ)دا، بهه جوره هاتووه:

(یهکی عه للییس قهریب جه رهزموان

یهکی سنجین، وه دۆزهخ عهیان)

۱۷- له نوسخه‌ی (خ)دا، نهه ناوونیشانه، بهه جوره، هاتووه:

(فصل در بیان پر درختی زمین و آسمانرا و جگونگی گویند)

۱۸- پیش نهه دپره، له نوسخه‌ی (خ)دا، نهه دپرهش هاتووه:

(ههر جه رۆی نهزل، تا رۆی عه رسات

بهه سهفا، سهفای محمهده، سهلهوات)

بینای موقته دیر، مه وجود سازی گشت
 جه سوچی سادق، یه کشه نبه ی، نه وه ل
 قودره ت، بهرد وه کار، دنیای پهر خه له ل
 جه هه ننه م، جه بان، دنیادا، قه رار
 زولماتی جه بان، دۆزه خ، که رد ئیزهار^(۱۹)
 بادی عه جایب، جه بانی زولمات
 ونارا، تا رووی هه یه هات و هه یه هات
 دیسان، هم به حرئ، جه وده م که رد ئیجاد
 موعه ووه ق، مدران، جه بانی نه و باد
 چل هه زار سال، رای قه عرش دوورهن
 به قه ولی راوی، وه یته ور، مه شه وورهن
 ماهی بوزرگی، عه زمی، نه زره ق
 سروشت که رد واحید، سونه ت سازی حه قق
 چه و به حرئ بی پهی، مدران، بی له نگه ر^(۲۰)
 مه بو نه له خشو، تا، وه رووی، مه حشه ر
 جه پشتی ماهی، سازا، یه ک به قه ر
 هه شتاد هه زار عه یین، چهل هه زار سه ر
 مابه یینی ئی سه ر، تاکه، وه نه و سه ر
 په نسه د سال، راهه ن، به لکه زیاده تر
 هه ر سه ری، میقدار، سی سه د شاخ دارو
 هه ر شاخی ته سبیح، زیکرئ، مه و یارو!
 ئوستادی نه ققاش، لاجیوه رد کاری
 جه که ففی جه و هه ر، دانه ی، مرواری

۱۹- له نوسخه ی (خ) دا، نه م دپیره، به م جوژه یه:

(زولماتی چۆیان، دۆزه خ، که رد ئیزهار)

۲۰- له نوسخه ی (خ) دا، به م جوژه، هاتووه:

(جهو به حرئ بی پهی مدرا وه له نگه ر)

سازان، وه یته ووه، لوتفی ئیلاهی
 نیاش نه موهره، په شت گاوی ماهی
 مه علومهن، راوی روایه ت، راسه ن
 چونکه فه رمووده ی، ئیبن عه بیاسه ن!
 به لام، چون به قه ر، سه بک بی بارش
 نه بی، دايم، دنییا، قه رارش!!^(۲۱)
 نارامش نه بی، جه وه قت و بی وه قت
 دايم، مه له رزان، چون زه لزه له ی سه خت
 دیسان، هم، جه نو، بینای بانی سه ر
 خه لقه ت که رد، کاوان، که ش و کو و که مه ر
 هه ردان، شاخان، زه ردان، ئیلاخان
 به رزان، کو ساران، زاغان سه خناخان^(۲۲)
 کانکزی که ره م، (رَبِّ الْعَالَمِیْنَ)
 یه کیه ک، قه رار دا، نه بانی زه مین^(۲۳)
 به ل لادی، زه مین، بگیرو نارام
 هه نی ساکن، بو، تا قامه لقیام
 سه نگی هه ردو خاک، گشت مه لاقی، بی
 حه ده که ی زه مین، باز، هه ر، باقی، بی
 دیسان، هم بی باک، دانای سنعه ت باف
 مه وجود، که رد، ده رده م، هه ر هه فت قولله ی قاف
 هه ر هه فت قولله ی قاف، ده وری دنیای دوون
 قافش قه رار دا، وه بی، چه ند و چون

۲۱- له نوسخه ی (خ) دا، به م جوژه یه:

(لادی نه بی، دنیا قه رارش)

۲۲- له نوسخه ی (خ) دا، به م جوژه یه:

(به رزان، کو ساران، زاخان سه خناخان)

۲۳- له نوسخه ی (خ) دا، به م جوژه، هاتووه:

(قه رار دا نه بیه یین، سه ماوه زه مین)

جهو زهله لهی سهخت، جای چوئناک دا
 کوان، وینهی میخ، کویا خاک دا (۲۴)
 زهمین سهنگین بی، هه تاکه تاوا
 تا، سهنگین، نه پشت، گاوماهی بیوا
 غهوز، وه کوی قاف، کوان، گشته وه
 ههر تاکه، جهنبش، دنیا، نیشته وه!
 بهلام دنیا، خوشرهنگی، دولبه
 خالی، جه شیوه، سه دای، زیلبه شهر
 مولکی بی صاحب، یورتی چوئ و هوئ
 نه شنوی، شه مال، نه شانای، شاقوول
 نه شار، نه قهریه، نه ئاوه دانی
 نه دار، نه ئاتش، نه ئاو نه کانی
 ته نیای بی شه ریک، لوتفش یاری که رد
 پهی ئابادانی، ئاوش، جار بی که رد!
 ئه شجارات، په کسه ر، نه باتات، په کسه ر
 بهر ئاما، جه خاک، به ئه مری داوهر
 به حوکی فه رمان، قه دیم - ی ئه قدهس
 ئاما، ئاتشه ن، وه په ک، نیم نه فهس
 جه کوورهی، دوزهخ، کهفت، وه سه ربیسات
 باقین، تا رووی، عه رسه ی عه رسات
 په ی ئید، تا که مته ر، بیوش، سوژی تاو
 ههفت جار، شوشنشان، ئه ونار، هه م به ئاو
 گشت هه م، جه قودره ت، پادشای بیچوون
 وه یتسه ور، داریا، وه رووی، ده هری دوون
 تیوور و حووش، مورغ و موور و مار
 غه یر، جه ئاده می، سازنا، وه په ک جار

۲۴- له نوسخه ی (خ) دا، به م جوړه به:

(کوان، وینهی میخ، کویا وه خاک دا)

نه چوئ و ئاوان، قه رار دا، جاشان
 مه عاش و روژی، زهید و ماواشان
 غه رزه ز، وه شهش رو، یاوا، وا، ته مام
 حه قق، ویش، فه رماوان، سیته ته، ئه یام

فصل در بیان خلقت جان و ذریت اورا گوید

هه ر جه رو ی ئه زه ل، تا رو ی عه رسات
 بهر سه فا، سه فای محه مه د سه له وات
 جه و دما، جه نو جیه انداری فه رد
 جان ش، جه کووره ی ئاتش، خه لقه ت که رد
 هه م جفتی، جه نار، که رد، وه ده مسازش
 مایل بی، وه عه یش، ناز و نیازش!
 باری حه مملش بی، شش ماهش ویه رد
 وه زعی حه مملش بی، فره ندی، ئاوه رد
 باز هه م وه مه یلان، شاهه نشای جیهان
 فه وزی فامشان، نییا، ئین جان
 گشت جامه ی، مه عاش، زینده گی پو شان
 گشت، جورعه ی ده ولت، دنیا و دین پو شان
 وه ئه مری قادر، حه بیی سو یحانی
 زیاد بیی، ئه ولاد، جانی به جانی
 چهار روبعه ی مه سکون، دنیا سه رانسه ر
 بیی به مولکشان، به ئه مری داوهر
 دهیم پارباب، با په ری ســــالان
 جه شه رق، تا وه غه رب دنیا کشت کالان
 تاکه خــــوداوه ند، حه بیی، لایه نام
 په ک شه ربعه تی، ئائینی ئیسه لام
 ئیرسال که رد پی شان، په ی ئادابی دین
 سیدق و ئیخلاس و ئیتاعه و ته مکین

ئەو، شەرىعەت، راھنمان بۆ
 جە روى قىامەت، شەفاعەت خواھان بۆ
 ئەمانەت، واتەن، سىدق كەردشان
 تاكە دوو سەد سال، وە راھ بەردشان
 چەو دما، تايغەى جانی ئىبن جانی
 ديسان، دەس كەردەن، وە ناحەزانی
 بادى، چون سەبوون، كورەى ئاتەش بىز
 دەلك، دانە رۆح، جان ئىبن جان رىز
 داش، وە دنيادا، وەبەك نىم نەفەس
 تايغەى جانی گرد كەرد، وە قەفەس
 يا حەقق جە دەرگات، بىكەس نەبۆ بەخ
 ئەوچىن بى وەرچىن، بنچىنەى دۆزەخ
 ديسان، چىن تەر، پدەر توون بە توون
 تىفلانى مەعسووم، دامنەى سبحوون
 ھەم گروو بەستەن، كەردشان، توغیان
 جە مەعسوومى وىر، روو وەلای عوسیان (۲۵)
 ھەر چەند خوداوەند، تاكى تەنباى فەرد
 ئىزھارى عوسیان، ئەھلى دۆزەخ كەرد
 ئەوان، خو فىشتەر ھەر گومرا، مەبىن
 وە فىعلی قەبىح، ئاشنا، مەبىن!!
 تاكە، خوداوەند غەزەب گرد لىشان
 عەزابى ئەلیم، ئمانا، پىششان
 غەرەز، چىن تەر، تايغەى بى عار
 چون مۆر و مەلەخ، ئامان، وە رووى كار
 خودا، تاعوون كەرد، پەرىشان، نازل
 مەلبوس بىن، وە دەست ئەسفەل بىن واسل

۲۵- لە نوسخەى (خ)دا، بەم جۆرە ھاتووە:

(جە مەعسوومى دىردا و وەلای عوسیان)

ھەم چىنى مەشتى، وە دەوانى دەو
 چىنى تەر ماما، مەنىشت نەجای ئەو
 خولاسە، چىن چىن، شكىا، ئارەزووش
 تا، ياوا، ئەوچىن، عەھدى تارى مووش
 تارەمووش، ئەرشەد، ئەولادى جان بى
 حوكمش، وىنەى، ئاو، جارى رەوان بى
 يەك فرزندى، داشت، خەيلى منال بى
 تەمام، نوكتەوان، ساحىب كەمال بى
 جە ئەسلى مەنا، ئىبلىس، نامش بى
 عاقلان تەمام، حەلقە، دامش بى
 فیتنە و خورەد مەند، خەيلى شەرور بى
 قولچماخ، دايم، ویش، جە شەر دوور بى
 نە عىلم، نە كەشف، نە كەرامات بى
 عالمان، يەكسەر، جە علمش مات بى
 جارى با ئىبلىس، فارغ بۆ پەى ویش
 بىچارەى فەقىر، جە كار مەبۆ لىش
 ساچون، تارەمووش، چەنى بن جانی
 گشت، كەمەر بەستەن، وەنافر مانى!
 پادشای شاھان، قەدىمى قايم
 كەرىمى عەزىم، حەكىمى دايم
 قەتل و عامى گشت، بن جانی فەرز كەرد
 سەد ھەزار، مەلەك، رەوانەى ئەرز كەرد
 وەبەك نىم نەفەس، ئەھلى رەوحانى
 پرىشان، ئاسار، توخمى بن جانی!
 تارەمووش، جەتاو تاوى زەمھەدىر (۲۶)
 تارىان، پەى توون، دووخانەى سەعىر

۲۶- لە نوسخەى (خ)دا، بەم جۆرە ھاتووە:

(تارە مووش، جە تاو نارى زەمھەرىر
 تارىان، وە توون، دووخانەى سەعىر)

به عزی، بن جانی، ئیمانشان، ئاورد
 جه مه لایکان، ویشان، په نهان کورد (۲۷)
 جه واتای ئیسهی، جوننی، ئه وانن
 نیم کافرن، نیم، موسولمانن
 حه قق فه رما، ئیبلیس، علمش زیادهن (۲۸)
 عه قلی بن جانی گشت، به ئه و دادهن
 دنیا، هم، جه نو، حالی کوردشان
 ئیبلیس وه ئه سیر، به زور به ردرشان
 وه ئه مری فه رمان، دانای بیه ته رین (۲۹)
 به ردرشان، وه بان، چه رخی، چواره مین
 یه ک سه و مه عه ی خاس، وینه ی قورسی خو وهر
 پاکیزه، بی عه یب، پوخته، موننه و وهر
 قه راردان، په ریش، په ی مه کته ب خوانی
 بی به مه دره سه، زومره ی، رو حانی
 نامشان نیا، مه لیکولکیبار
 یه عنی موقه ره ب، قاپی شای غه ففار (۳۰)
 تا وه زعییه ت، فه راهم ئاورد (۳۱)
 خه یلی ته که بسور، په ی ویش حاصل کورد

به لا، نه زاناش، بینای بی ئه ندیش
 ته وقی، جه له عنه ت، سازبان، په ریش (۳۲)
 جه له وحه له حفوز، په ریش، کورد ته قدیر
 ته قدیری ئه زهل، نه دارو، ته دبیه ر
 ئه به دی، دوزه خ، دایم، جاش مه بو
 ناری زه مه ره ریر، ئارامگاش، مه بو!
 هه رده م، مه واتهن، به موقه ره بان
 ته وقی، جه له عنه ت، کریان، ئاو یزان
 یه کی موقه ره ب، باره گای عیزه ت
 گرفتار، مه بو، به ته وقی له عنه ت!
 بادا، نه زانو، تا چی ش مه یو پیش
 تا، ئه و رو، هه رچی، روو مه دو، لیش!
 با هه ر مه شغوول بو، تا چند هه زار سال
 شادیی ده ماغش، با نه بو به تال
 باز هه م، جه ته قدیر، گه ر دوونای گه ر دوون
 ئه مشه و تا سه حر، چوون، مه بو، چوون!

۲۷- ئه م دیره، له وه ی (خ) دا، نیبه و له وه ده کات، که په ری بی!

۲۸- له نوسخه ی (خ) دا، به م جو ره ها تو وه:

(حه قق فه رما ئیبلیس، عه مه لش زیادهن)

۲۹- له نوسخه ی (خ) دا، به م جو ره ها تو وه:

(وه ئه مری دانای شاهی به ته رین)

۳۰- له نوسخه ی (خ) دا، به م جو ره، ها تو وه:

(یه عنی موقه ره ب، پادشای، جه بار)

۳۱- له نوسخه ی (خ) دا، به م جو ره یه:

(تا که موهره تش ته مام سه ر به رو)

(خه یلی ته که بسور، په ی ویش خاس که رو)

۳۲- له نوسخه ی (خ) دا، ئه م نیوه دیره، به م جو ره یه:

(ته وقی جه له عنه ت، سازبا، په ریش)

فصل در بیان خلقت آدم علیه السلام و جگونگی را گوید (۳۳)

هر چه رُوی نه زلّ، تا رُوی عهده سات
بهر سه فا، سه فا، موسته فا، سه لوات (۳۴)
کارسازی کاران، دهنده ی بی باک
مهیل که رد بسازو، ناده می، جه خاک
ببو به بابای نه نبیاهان، گشت
وه باقی مه خلوق، فرقه ی زیبا و زشت
فهرما، میکائیل، تو ویت راهی بهر
شوو وه سهر زه مین، مشتی خاک باوهر
میکائیل لوا، زه مین وه زه مان
واتش: خالقت، حاکش فهرماوان
چو، په ی مشتی خاک وه نه ت، مه واژو (۳۵)
بهو خاکه، جه سته ی، ناده م مه سازو!
زه مین دا جواب: وات خاکم نییه ن
ئاخه رین، جانم، وه یته وره، دییه ن!
دیت، وه مه عسیه ت، چیش ئاما پیشان
خوداوه ند غه زه ب، سه د جار گردیشان
نوتفه ی ناده میچ وه نافه رمانی
موقه سیر، مه بان، چون قهومی جانی
منیچ چه نیشان، وه چاری ناچار
مه بو بسوژ و وه شه راره ی نار

۳۳- ئه م ناوونیشانه، له نوسخه ی (خ) دا، به م جوړه هاتوه:

(فصل در بیان خلقت حضرت آدم علیه السلام و جگونگی اورا)

۳۴- له نوسخه ی (خ) دا، ئه م دپړه، به م جوړه یه:

(بهر سه فا، سه فای، محمه د سه له وات)

۳۵- له نوسخه ی (خ) دا، به م جوړه یه:

چه و بو، مشتی خاک سنعه ت، مه واژو
بهو خاکه، جه سته ی، ناده م، مه سازو!

سهرفی نه زهر کهر، توجه ی سه فا و سه یر
توژی خاک نییه ن، وه ش ئامای وه خه یر
میکائیل لوا، وه یه ک نیم نه فه س
تاشی وه حوزوور، باره گای نه قده س
عه رزه سه ر زه مین واتن مه رفی ره قق
عه رز که رد به جه ناب، مه وجودی موتله ق
ئیسرافیل، وه حوکم، (رَبِّ الْعَالَمِينَ)
ئهو، هه م، روو نییا، وه رووی سه ر زه مین
وات: حوبولفه رمان، ئه مری کارسازن
وه قه ده ر ئیمکان، خاکم نیازن!
زه مین جواب دا، وات: خاکم نییه ن
جه مه خلوقی، به د، عه زابم، دییه ن!
باز هه م ئیسرافیل چه نی جبرائیل
په یشان خاک نه بیی، تاشین لای جه لیل
ئهو ان، هه م نه حوال، واته ی سه ر زه مین
عه رز که رده ن، جه لای (رب العالمین)
فهرما، عیزرائیل، فه ردی ته نیای تاک
وه ته عجیل، کیاست، وه زه مین، په ی خاک
قابز، وات: زه مین، مه نزوورت چیشنه ن
زه مین و زه مان، هه قق سونعی ویشنه ن
ئه گه ر مه یلش بو، گه ر دوونای گه ر دوون
مه که روت، وه ئاو، به بی چه ند و چوون!
زه مین وات: قابز حیکایه ت دوورن
ئامه نتو بیلا، خودام، غه یوورن!
جه رووی دنیاوه، به عزتی خاک ئاوه رد
سه بز و سفید و سیا و سرخ و زه رد
به ردش، وه حوزوور، بینایی چاوان
شای که سیر نه لته ف، که ره م فراوان

به قه‌ولی ناقل، راوی با وققاب (۳۶)
 وه‌یت‌هور، فه‌رماوان، ره‌وزه‌تولئه‌حباب
 جه‌ خاک، ئاده‌م ئه‌سل بنیادش (۳۷)
 خودا، جویرائیل، که‌رد، وه‌ ئوستادش
 فه‌رما، سه‌عی که‌ر، وه‌ ئاره‌زووی دل
 وه‌ ئاوی زه‌لال، بس‌سازه‌ش، وه‌ گل
 جویره‌ئیل، خی‌زا، وه‌ حوکمی داوهر
 س‌لامش، بکه‌رد، وه‌ ئه‌بولبه‌شه‌ر
 س‌ازناش، وه‌ گل، وه‌ تاب، وه‌ زه‌لال
 پوختش که‌رد، چوون، س‌یم، تاویده‌ی دو‌قال
 لوولش که‌رد، وینه‌ی، لووله‌ مس‌قالتی
 که‌ردش، وقالب، سه‌روین خالتی!
 مه‌ح‌فهل، دا وه‌نم، (ماء الورد) وه‌
 بادی عه‌تر نامی‌ز، وشکش که‌رده‌وه (۳۸)
 هه‌نی نه‌و جاگه، تاکه‌ په‌نسه‌د س‌ال
 هه‌ر نه‌و جاگه، مه‌ند، چوون، کووپه‌ی به‌تال
 عه‌زازل، هه‌ر وه‌قت، چه‌مش مه‌که‌وت پیش (۳۹)
 وه‌ خه‌نده، ماما، ناخوون، مه‌دا لیش

مه‌وات؛ ئه‌ی قالب گلینه‌ی گل کیش
 فه‌ردا، مه‌بو‌چیش، مه‌وجود بی‌لیش
 خولاسه‌ی که‌لام، وه‌عدش، شی‌ی وه‌سه‌ر
 یاوا وه‌ مه‌وقیع، وه‌عه‌دی دادگه‌ر
 رو‌ح که‌رد، وه‌ قالب، جه‌نابی ئاده‌م
 ئاما، وه‌ هه‌ستی، به‌ر شی‌ی، جه‌عه‌ده‌م
 خوداوهند وه‌ لوتف، لا موته‌ناهی ویش
 وه‌ یه‌دی، قودره‌ت، بی‌هه‌متای ویش
 عه‌قل و نه‌فس و دل، شی‌ی وه‌ ده‌روونش
 گوشت و پو‌ست پی‌وه‌ن، چه‌نی ناخوونش
 سه‌ر و ده‌ست و پا، ئه‌عزا، گشت ته‌مام
 ئاخیز، که‌رد، ئاده‌م، (علیه‌ السلام)
 به‌ده‌ل باوه‌رش، وه‌ زاتی حه‌قق که‌رد
 به‌ تای بی‌هه‌متا، ئیمان‌ش، ئاوه‌رد!
 ئیبلیس چه‌و دمدا، خه‌یلی بوزورگ بی
 هه‌رچه‌ند مه‌زاجش، مه‌زاجی گورک بی (۴۰)
 (۴۱)
 چون قه‌ولی سه‌حیح، لوعه‌بی ئه‌خیارده‌ن (۴۲)
 مه‌عنای عه‌زازل، تس‌بیح دیارده‌ن (۴۳)

۴۰- نوسخه‌ی (خ) لی‌رده‌ا، کۆتایی، به‌م فه‌سله (وه‌ک خو‌ی وه‌ها نووسیوه) ده‌هین‌ی و ده‌ست
 به‌فه‌سلتیکی نو‌ی ده‌کات، که‌ به‌م ناوونیشانه‌وه‌یه:

(فصل در بیان منع نمودن حضرت آدم از خوراک گندم و چگونگی او را) ناوی فه‌سلتی له‌ بی‌ر چوو!

۴۱- لی‌رده‌ا، نوسخه‌ی (ع)، ناوونیشانی؛ فه‌سله‌که‌ی له‌ بی‌ر چوو.

۴۲- له‌ نوسخه‌ی (خ) دا، ئه‌م دیره‌ شی‌عه‌ر، پاش ناوونیشانی فه‌سله‌که‌ هاتوو، ئه‌وجا، ئه‌و دیره‌ی ئیره‌،
 به‌هه‌رحال ئه‌مه‌یه‌ دیره‌که‌:

(هه‌ر جه‌ ری‌ی ئه‌زل، تا ری‌ی عه‌ره‌سات

به‌ر سه‌فا سه‌فای محه‌مه‌د سه‌له‌وات)

(۴۳) - ئه‌م دیره‌، به‌م جو‌ره، هاتوو:

(چون قه‌ولی سه‌حیح (لعه‌ الاخیارن)

مه‌عنای عه‌زرائیل، سه‌بح دیارده‌ن)

۳۶- له‌ نوسخه‌ی (خ) دا، به‌م جو‌ره هاتوو:

(به‌قه‌ولی ناقل، راوی با وبقار

وه‌یت‌هور فه‌رماوان، ره‌وزه‌تولئه‌خبار)

۳۷- له‌ نوسخه‌ی (خ) دا، به‌م جو‌ره هاتوو:

(جه‌ خاکنه‌ن ئاده‌م، ئه‌سلتی بنیادش

خودا، جویرائیل، که‌رد وه‌ ئوستادش)

۳۸- له‌ نوسخه‌ی (خ) دا، به‌م جو‌ره‌یه:

(پاک عه‌تر، نامی‌ز وشکش که‌رده‌وه)

۳۹- له‌ نوسخه‌ی (خ) دا، به‌م جو‌ره‌یه:

(عه‌زائیل وه‌قتی چه‌شمش مه‌که‌ف، پیش)

ههفتاد هزار سال، خودا، چون يهک شهو
 خهزانه ي بههشت، گشت بهخشا به نهو
 عهززيل، يهعنى ساحيب عيزهت بى
 جه بارهگاي حهقق، په ر مهكرومهت بى
 هم ههشت هزار سال گهوره پاكان بى
 نوستادى تهدريس، مهلايكان بى
 ههزار سال، تهواف دورى عهرشش كهرد
 ههزار سال، تهعليم، نههلى فهرشش كهرد
 په نجا ههزار سال، هم جه كىوان بى
 گهوره روهانى، كه ر و بهيان بى
 نىسمى نه عزمش، دايم، نه دل بى
 نيازش يه كيهك، تهمام، حاسل بى
 تا، نهو رو، قهبيوم، قهديمى مه عبود
 تادم، جه عهدهم، تاوهرد، به وجود
 نه مجار نه مهش كهرد، پادشاي بى عهيب
 وه موقه رهبان، مه حره مانى غهيب
 گردين، وه يهك جار، گشت وه يهك قهدهم
 سوجه بهردشان، يه كسه ر، وه تادم
 گرو بى تهمام، وه شادمانى
 حاملانى عهرش، گروى روهانى
 حهقق فهرما، نيبليس دههدهى داوهر
 تو هم سوجه بهر، وه نه بولبه شه ر
 شهيتان كيرش كهرد، جه گومراهى وئيش
 نه لهخشا، نه جا، نه كهردش نه نديش
 واتش: من جه نار، نهو جه خاك بييهن
 سوجهدى من، وه نهو موناسيب نييهن!
 ته كه بور شىونا، بازاري شهوقش
 بى به ته كه بسور، سه رمايه ي تهوقش

ئاخر دانائيش، بى، به نادانى
 مه حرووم بى، جه فهزل، زاتى سوبحانى
 ببى به لهعنى تهوقه، شيبى وه گهردنهش (٤٤)
 جهفا و جهور و غه م، عه بهس بهردنهش
 قاپى هيدايهت، بههشت ليش ژنيا
 نامه ي بهد ناميش، جه عالم ونيا
 جارى، با له عين، عه دووى كينه كيش
 هه ر ته قهش مه بو، چهنى تهوقى وئيش
 خودا وه تادم مه بلى هم جهفت كهرد
 حهوا، جه لاي چه پ، تادم، بهو تاوهرد
 عه قدش كهرد، جه عهرش، عه شقش دا پيشان
 مه شغوول بين وه عهيش و شاديبى وئيشان
 وه نه مرى بيچوون، بيناي لامه كان
 داخل بين ههردوو رهوزه ي ريزوان
 پوئشان، وه بالا، حه ريرى بههشت
 چهنى فريشتان، مه كهردن گول گهشت
 حهقق فهرما، نه ليهوم، سروشتهن وه خاك (٤٥)
 عادى مه كهن نهفس، وه خورد و خوړاك
 نه فسى ههولناك، نه دارو قابل
 يهك دانه، گه ندم، نه كهن، تهناول
 بهرز نه بو، سه داي، بى مه جازيتان
 شهيتان، جه ناگاه، نه دو بازيتان
 بهر شو، جه لاتان، ههواى نهفسانى
 يه بين، به فرقه ي، نههلى روهانى

٤٤- له نوسخه ي (خ) دا، بهم جوړه، هاتووه:

(جهفا و جهور و غه م عه بهس كهردنهش)

٤٥- له نوسخه ي (خ) دا، بهم جوړه هاتووه:

(ههقق فهرما نه ليهوم، سروشتهن، جه خاك)

واتشان بهل، نامانهن سهدهدهق
 موتيعم، وه ئهمر، قهتعي رهزاي حهقق
 چهو دما، شهيتان، حهسهده بهر ليشان
 كهفت نه فكري خهيال، بهدي بهريشان
 تاوس، كه قابچي، قايي بهههشت بي
 سهرتا پای بالاش، گرد، مونهققهش بي
 شهيتان، شيبی وه لاش، وه حيله سازبي
 وه بهك دوو ئهفسوون، تاووس دا بازي!
 وپش كهرد، وه خهردهل، تاووس وه مينقار
 وستش، وه بهههشت، ئهعلای كهس نه دار
 تا شيبی گوزهرگای، ئادهم كهفت وه جهخت
 دهست كهرد وه زاربي، قهومي نا شونهخت
 ئادهم، ياوا پيش، وات: ئه ريش سفيد
 گه دای ئه ندوهبار، جه ويت نائوميد
 پهي چپش مهكهری، فهرياد و زاربي
 پهي كي، مهنالی، وه دهردي كاربي!
 واتش؛ پهي ئيئوه دهردم گرانهن
 هونواوی ديدهم، چوون سهيل، رهوانهن
 نهی جای دلگوشاد، باغچهی بهههشته
 جهی قهسری جاويد، عهنبهر سروشته (٤٦)
 بينا مورادی ناخر مهوؤ راتان
 خاکی دههري دووف، مهبو وهجاتان
 ئادهم شناسا، واتش: ئهی لهعين
 تو بشو پهي ويت، بکه زاری و شين

٤٦- له نوسخه ی (خ)دا، بهم جوړه هاتووه:

(نهی جای دلگوشاد، باغچهی بهههشته

جهی قهسری جاويد باغی هروشته)

وه تهوقی لهعنهت، ههر گرفتار باي
 تا (قام القيام)، ههر شهرمهسار باي
 جه ئادهم ويهرد، وه حهوا، ياوا
 وپش كهرد، وه خادم، جهننه تلماوا
 واتش وه حهوا: ئهلوان بپوشه
 گهندم، ئهكل كهر، تهوور بنوشه!
 حهوا، وات: يه جای دهم بازي نييهن
 چه تهوور نوش كهر و حهقق رازی نييهن!
 واتش: خوداوهند سهتتاری سرپوش
 منش كييانان، ههرچی بکهن نوش
 خيلافش نييهن، قهولي ئيلاهی
 مار وه قهولي ئهو، ههم داش گهواهی
 خولاسه، حهوا، بهختی وپش رهش كهرد
 بهعزئ، جه گهندم، فهوری، لهب چپش كهرد
 گهندم، بهرد وهشيبی، وهلاي ئادهم
 واتش، خوداوهند، منمانان كهرهم
 من بهعزئ وهردم، تو ههم بکهر نوش
 با ئينتيازيت، بيؤ، فهراموش
 ئادهم وات: حهوا، زه عيفهی نه فام
 ئه جزای مه عريفهت، عهقلی ناتمام
 بادا، زولم بکهين، وه نهفسي وييمان
 خوداوهند، غهزهب، مهگيرؤ، لييمان
 حهوا، وات: مهليک وه شاهدي مار
 دهستورش ئاوهرد، جه لای شای غهفهار
 غهزهز ئهو باباي (عليه السلام)
 وه كردهی، حهوا، كهردش خهيال خام
 بهعزئ، ميوهجات، چهنی گهندم وهرد
 وپش، مهحروومي باغ رهوزهی بهههشت كهرد

بینای بی زهوال، رهنجیا لیشان
 سزای قیامت، نمانا، پیشان!
 جهو مهلبووسی خاس، باغی بههشته
 جه گشت، نهواعات، نهو زیباو زشته
 مهلبووساتی خاس، فاخرهی بههشت (۴۷)
 دیبای شیرین، هم خوداوهند رهشت
 لیباسی نهعالی فاخرهی دولبه
 عوریان، کهردهوه، جه پا، تا، وهسه
 نیدایی ناما، واتش: یا تادهم
 ویت وست، نه تهوپردام، دنیای پهپرستم
 رهزامه ندیی من، وه جا، ناوهردی
 جه نهوهل، کهدهم، بی نه مری کهردی
 پات، کوآ، نه بو، هه رگیز، جه غوریهت
 کهم نه بو، جه لات، غوسسه و زه لالهت
 حهوا هم، جه حه بیض، هه با حه بیض مه بو (۴۸)
 هه ماهی سی جار، حه بیض جاری مه بو
 نو ماه و نو روژ، حه ملش، وه پته و ره
 وه زه حه مت، تیفلش، بکه رو، گه و ره
 ماریچ، تا مه حه شهر، وه رووی دنیاه
 وه بی، پا و دهست، بشو، وه راه
 ئیبلیس و تاوس، حهوا، تادهم، رهشت
 هه پهنج مه حهرووم بان، جه په زهوی، بههشت
 ناخر، وه مه یلان، بینای بانی سه
 هه پهنج، نائومیید، بهر کهردهن وه بهر

۴۷- نه م دپره، له نوسخه ی (خ)دا، نییه!

۴۸- له نوسخه ی (خ)دا، نه م دپره، بهم جوړه هاتوه:

(حهوا، هم به حه بیض، دایم، حایض، بو
 هه ماهی، دوو جار، حه بیضش، جا، بزبو)

فریشتان، هه پهنج، تاوه نان وه تار
 جه رووی ناسمان، تا کهوتن، به وار
 حهوا، حه واله ی مولکی حه زهیب کهرد
 قیسمه تی تادهم، و سه رانیدی بهرد
 مار، هم کهوت نه خاک و بی پا و دهست
 په ی نوتفه ی تادهم، نهو هم که مبه ر بهست
 تادهم هم په ی مار، که مبه ر بهست په ی جهنگ
 سه رش وه فرسه ت، پان کهرد وه سهنگ
 ئیسته، نهو غه رزه، هه نه و نه د نهست
 مه ندهن، باقیه ن، تا رووی قیامت
 شه ی تان، خو مه علووم عه دووی بی دینه ن
 تا (یوم الممات)، هه نه که مینه ن!
 به لام چون، تادهم خاری خاتر ریش
 بریا، جه هام جفت، شیرین رازی ویش
 فراقی حهوا، مه حهروومی، بههشت
 کوکو، بی سهنگین، خه و پالش وهشت
 حهوا، ناهی سهرد، مه کیشا، ده مدهم
 نه سرین، چون، سه یلات، مه ریزا، نه چه م
 ناهر جه کزه ش، به تاو مه خیزو
 نه سرین، جه دیده ش، گول گول مه ریزو
 مه گیلا وه سوژ، مدا، وه سهردا
 بی کهس، بی ره فیک، جه و دهشت و دهردا
 نه وه رو تارام، نه شه و خاو مه کهرد
 زامی دهروونش، هه زوخاو مه کهرد

ئادهم، پهی حهوا، مهگیلا، تاو تاو (۵۰)
 گاهئ، مهنالآ، گاهئ مهکهرد خاو
 خولاسهئ کهلام دوو سال تهمام
 مهگیلان، پهی یهک، جه سویح تا بهشام
 زامئ دهروونش، ههر زوخاو مهکهرد
 پهی حهوا، دایم، شین و زاری کهرد
 سهنگ مهتاونا، ئاهی نالهشان
 ویهرد جه گهردوون، پالآ و لالهشان
 تا، ئاخر، ئادهم، کهردش موناجات
 لالآ، به دهرگای (قاضی الحاجات)
 واتش: یا رهیبئ، من گوناهبارم
 شهرمهند و پرووزهد، نهزان کردارم
 وهحیلہئ شهیتان، ئیبلیسی بهدکار
 به تهعنی حهوا، به شاهیدی مار
 گردین، وه یهک جار، هجووم ئاوهردهن
 بهنده خهجالته، قاپئ توکهردهن
 توپه و ئیستیغفار، هانا، سهد هانا
 توپهه قبوول کهر، دانای تهوانا!
 غهیر، جه ذاتی ویت، کهرهه بی شومار
 ئومید، ههر به تون، توپه و ئیستیغفار

۴۹- له نوسخهئ (خ)دا، ئەم ناوونیشانی فەسلە، بەم جۆرهیه:

(فصل در بیان جزع و فرغ پشیمانی حضرت آدم علیه السلام)

۵۰- له نوسخهئ (خ)دا، ئەم دێره، پاش ناوونیشانی فەسلەکه هاتوو و دێرهکەش، ئەمهیه:

(ههر جه رۆئ ئەزەل، تا رۆئ عهههسات
 بهر فەخری عالم، محهمهه سهلهوات)

غهیر، جه ذاتی ویت، پهی بی کهسان کهس
 نییهن، نه داروون، ههئئ، فهرباد رهس
 بهحاجته، ئەویسم، چهئئ نامئ ویت
 ئیسمش محهمهه، بهر گوزیدهئ ویت
 بگزهه، جه گونام، نادانیم کهردهن
 جه ئۆ، وه قاپیت، پهنام ئاوهردهن
 نه رهوزهئ ریزوان، ئەگهر ههرچیم وهرد
 رهههنا، زولم وهنهفس، ویم کهرد
 من جه نادانئ، ههرچیم، کهرده ئۆ
 باکهرده، جه لای ئۆ، ویهرده بۆ!
 به بهخشندهئ ویت، بدهرهه ئامان
 سزام کافیهه، کهرهه، فراوان!
 سا، ئادهم، ئەوهئند، کیشا، ئاهی سهرد
 توپهش، قبوول، کهرد، تاکی تهنیای فهرد
 تاشیئ، وه جای بهیت، کهعهئ موعههزهه
 مهگیلا کهم کهم، مهگرهوا، دهه دهه
 حهوا، شیبئ، پهی کۆئ قوللهئ عهههفات (۵۱)
 وه زاری و زوکار، ههر ئیبدش مهوات!
 ئادهم، توچه کام لا، ویت شهههدهه
 تا وهیتهههه، من دای، وهدهه، دههههه!
 تو خودا، جه کۆئئ، ماوهه بههانه
 پهی تهسکینهئ دل، بالآت، بنمهانه
 یه خهتای من بی، گهندهم پیتههههه
 دیدهم لیلاو بۆ، گۆیا، خاس کهردهم

۵۱- له نوسخهئ (خ)دا، بەم جۆره هاتوو:

(حهوا شیبئ پهی کۆئ سههههات)

مه‌حررومی به‌هه‌شت، هه‌ر مه‌حررومی تو
 شه‌وان، تا وه رو، رووی من سیاه بو
 ساخودا، به‌هه‌شتش، با هه‌ر بو‌په‌ی ویش
 من ئه‌ر تو‌م مه‌بیی، به‌هه‌شتم په‌ی چیش
 وه‌بی تو، به‌هه‌شت دۆزه‌خن، جه‌لام
 ئاده‌م جه‌ کو‌نی، وه سه‌رگه‌ردت بام!
 ئه‌ر تو جه‌لام بی، کو‌ی قافم وه‌شته‌ن (۵۲)
 سه‌قه‌ری دۆزه‌خ، جه‌لام به‌هه‌شته‌ن!
 سه‌معی سه‌ره‌زان، وه نالین، که‌ر که‌رد
 سه‌حرای عه‌ره‌فات، وه ئه‌سرین، ته‌ر که‌رد
 حه‌قق ره‌حمش جو‌شا، ته‌ره‌حوم، که‌ردش
 که‌م که‌م، ئاده‌م، وه‌لای ئه‌و به‌ردش
 حه‌وا، چون زووته‌ر، ئاده‌م دیی وه‌چه‌م
 به‌کسه‌ر، دا، وه باد، کو‌ی خه‌رمانی خه‌م

ملاقات نمودن حضرت آدم با‌هوا در کوه‌ عرفات

نه‌ په‌نای سه‌نگی، ویش خاس په‌نه‌ان که‌رد (۵۳)
 په‌ی ئامای، ئاده‌م، ویش، وه نه‌زان که‌رد
 ئه‌سرینانی چه‌م، مالا، وه ده‌ستمال
 ته‌کنا، تو‌زی چه‌م، چه‌تر و زولف و خال
 واتش: با ئاده‌م گی‌یلا بو‌په‌ی من
 من، نه‌گی‌یلا بوم، ئی‌دخاسه‌ن، په‌ی ژن
 خاس ئی‌ده‌ن، با من، به‌بی باک زانو
 جه‌ی دما، که‌درم، خاسته‌ر، مه‌زانو!
 ئاده‌م دیا‌چیش، یه‌گ حه‌وا، ره‌نگی
 ته‌کیه‌گاش، وسته‌ن، نه‌ په‌نای سه‌نگی
 نه‌زاناش، وه ئه‌و حه‌وا نه‌شناسا
 جاری جه‌ شادیی، خه‌یلج ته‌واسا
 تا، ئاما به‌ هو‌ش، په‌رسا ئه‌حوالش
 مالا به‌ دیده‌ی، شه‌مامه‌ی ئاش (۵۴)
 مه‌ی جه‌ پیاله، له‌علی یه‌ک وه‌رده‌ن
 شوکرانه‌ی بی حه‌د، که‌ردگار، که‌رده‌ن
 ناگا جویره‌ئیل، په‌یدا بیی، جه‌ و ده‌م
 موژده‌ی ریساله‌ت، ئاوه‌رد، په‌ی ئاده‌م
 حه‌قق فه‌رما؛ چون ئه‌و سا‌یر بی جه‌ ده‌رد
 به‌خشام، گونا‌هش، تو‌به‌م قبوول که‌رد

۵۳- له‌ پیش، ئه‌م دپیری سه‌ره‌تایییه‌وه، که‌ سه‌ره‌تای فه‌سله‌که‌ی گرتبی، له‌ نوسخه‌ی (خ)دا، هه‌روه‌ک،
 له‌ سه‌ره‌تای هه‌ر فه‌سله‌یه‌کیا، ئه‌م دپیره، پات ده‌بیته‌وه:

(هه‌ر جه‌ رۆی ئه‌زه‌ل، تارۆی عه‌ره‌سات
 به‌ر سه‌فا، سه‌فای محه‌مه‌د، سه‌له‌وات)

۵۴- له‌ نوسخه‌ی (خ)دا، به‌م جو‌ره‌یه:

(مالا نه‌ دیده‌ی.....)

۵۲- له‌ نوسخه‌ی (خ)دا، به‌م جو‌ره‌هاتووه:

(ئه‌ر تو جه‌لام بیی، کو‌ی قافم ده‌شته‌ن)

ئەولادش، جە لام، خەیلی مەقبوولەن
 سەد و ویست و چووار، هەزار رەسوولەن
 محەمەد، خاتەمی، ئەنبیاهانەن
 خاک و پاش، تەمام تاجی شاهانەن!!
 حەبیبی مەحبووب، دانای داوەرەن
 شەفیعی دیوان، یەومی مەحشەرەن
 چونکە پێغەمەر، ئاخەر زەمانەن
 باعیسی ئیجاد، کەون و مەکانەن!
 هەر جە رووی ئەزەل، خەلقیان جە نوور
 بەلام، جە ئاخەر، مەکەرۆ، زوهور!
 ئەسەلش جە نوورەن، نەسلی تۆ مەبۆ
 عالەم، وینە، کا، ئەو چون کۆھ مەبۆ
 ئەحمەد و مەحموود، ئیسەم و مەقامش
 جە لای نامی ویم، نویسیان، نامش
 بەلام ئەی ئادەم، بوا چوون پیتان
 مەشغوول بین، بەکار؛ زیندەگی ویتان
 دانای فەزیلەت، شای کەرەم بێ شۆ
 دەوری دنیای دوون، گشت بەخشام بە تۆ
 بەختت بێندن، تەختت، ئامادەن!
 خودا، هەزار سال، عومرش پیت دادەن
 ئەمـری داوەرەن، من و تۆ، بەهەم
 پریریم، بینای، کەعبە، موعەززەم

آمدن جبرئیل نزد حضرت آدم و ساختن بیت المنور و مراجعت آدم (۵۵)

تا، ئادەم چەنی، شای رووحەئەمین
 تەشریف، ئاوەردەن، وە یەسەرب زەمین
 یاوان، بە سەحرای مەککە ی موبارەک
 کەردشان، ئەسبایی تەهیە تەدارەک
 جویرەئیل، نەزەر، مەکەرد، وە هەرخاک
 گشت مەبی وەخشت، سیمی تەلای پاک
 نامشان، نییا، وە بەیتولەعموور
 قیبلە ی عالەم بۆ، جە نەزا و جە دوور
 حەجەرولئەسودە، تەختی شای جەلیل
 ئەمرش کەرد، ئاوەرد، وەبالی جیبریل
 فریشتانی عەرش، فەوری، بەردشان
 جە راست، رووی بەیت، نەسب، کەردشان
 قاعیدە حەج، تەواف کەعبە هەم
 تەمام، نیشان دا، یەکسەر، وە ئادەم
 جیبریل، جە نۆ، ئادەم وداع، کەرد
 تەشریفی خەیرش، هەم وە ئاسمان بەرد
 ئادەم، مەند جا، چەنی یاری ویش
 مەشغوول ببی، چەنی، کاری یاری ویش
 فەسل، یابستان، عەین، گەرمیی خووەر
 جە تاوی سەبوون، شەرارە ی شەرەر
 جە مەککە ی شەریف، هیجەرەت کەردشان
 وە کۆی سەراندیب، تەشریف بەردشان
 بینای عەمارەت، نیان، پە ی ویشان
 فەرش ئاما، جە غەیب، چەند دەس پەریشان

۵۵- ئەم ناوونیشانە، ئەم فەسلە، لە نوسخە ی (خ)دا، نییە!

فصل در بیان فلاحتی آدم و بزریا شیدن حضرت توم علیه السلام

یه کړو، سویحی سهحر، جهنابی ئادهم
بابای سهبک روح، موبارهک قهدهم
جه دمای تاعهت، یهکتای یهگانه
بهر ئاما، وه بهر، جه خه لوهت خانه
وینه ی فه للاحان، مهیلی سارا کهرد
بهزر، نیله گاو، هم گاو اسن بهرد
جفت بهست، نهو زهمین، سهحرای کالآ
توخمش پاشنا، مالش، پیش مالآ
به عزی تهر زهمین، زیاد هم کالآ
په ی کال و مه کال، ماباقی سالآ
ماهی مه کهرد گاو، گاو په رتاف مه وهرد
به جاری دهشتی، دیم، مه کهرد
جه ی کو، هیل، مه وهرد، وه دهوانی دهو
جه نهو کو نه رمی، گاوش مه دا، ههو
ئان یهک ساعهت، وهیته ور جفتش کهرد
جای هه زار فه للاح، بری، شووم و وهرد
هوا، هم دایم، ته ماشاش، مه کهرد
هه ر ساتی سه د جار، مه رحه باش، مه کهرد
غهره ز، مه زره عه، نهو زهید و ماوا
شش ساعهت، حاسل، تخمش په ی یاوا
ئادهم، جه مه زروع، ته عجیل کهرد په ی نان
درووناش، وه داس، نیاش وه خه رمان
جه و دما، زهمین، خاری خاتر خه م
وه ئاوازی بهرز، واتش: یا ئادهم
جه فای رۆزگار، جه رگم تاوانان
توخمی بهزری توم، درهنگ یاوانان

دیسان، جیبریل، موراجه عهت کهرد
بهزری ئه ساسه ی، جفت وهکا و ئاوهرد (۵۶)
وات: یه نهو توخمه ن، تو مه یلت پیش بی
راسه ن، خوداوه ند ته قدیری ویش بی!
به لام، نه ی دانه، وه بی به هانه
فه رما، نه ی دانه، نه خاک بشانه (۵۷)
جه، دمای چهندی، بهر مه بو، جه خار
ماوه رۆ په ریت، دانه، به خه ربار (۵۸)
جه راهانی، چۆل، زاتت هه ر ئیده ن
تا، مه حشه ر، خو راک، نه ولادت ئیده ن.

۵۶- له نوسخه ی (خ)دا، نه م دتیره، به م جوړه، هاتووه:

(بهزری ئه ساسه ی یه جفت گاه، ئاوهرد)

۵۷- له نوسخه ی (خ)دا، نه م دتیره، به م جوړه، هاتووه:

(فه رموو، نه ی دانه، وه خاک بشانه)

۵۸- له نوسخه ی (خ)دا، به م جوړه یه:

(ماوه رۆ، په ریت، دانه، به خه روار)

گلهیت، نه بۆ، لیم، جهسته م پهر دهردهن
 نه وهند، فهلاحان، بازی، پیم کهردهن
 نه مه ندهن، قووهی هازو نه ندام
 زوخاو مه شانۆ، زۆخی زامانم
 ههزار ههزار کهس، جی وهرتهر سالان
 نامان، وینهی من، ئهی جاگه کالان
 وهرنهو یهک ساعت، وه مه تبوعی تو
 پیم مه یاونای، ئهی مه زروعی تو
 بهلا چوون دنیایا خه یلی و بهردهن
 دهوران وه مه خلووق چهند باریش کهردهن
 من ههم، جه تهقسیر، وه ته ورم دیبهن
 مه علوومه ن، تهقسیر، خیلافش نییه ن!
 ههر جه عه سری جان، تا عه سری ئاده م
 شهست ههزار سالهن، بی زیاد و که م
 یه کسه ر، و بهردهن، دهورانی فانی
 زاتی بی زه وال، ههر ویت مه عانی
 جه و دما، ئاده م، شای فریشه خۆ
 هۆله، بهست، وه شاد، خه رمانش که رد کۆ
 جه شنۆی شه مال، سۆزه ی بای موراد
 شه ن دا، وه کارا، گردهش دا، وه باد
 وه ختی وه سه رهن، ته مام که ردهش پاک (۵۹)
 شوکر که رد، وه زات، فه ردی ته نیای تاک
 جه سیرپی ته قدیر، یه کتای یه گانه
 هه ریه ک، دانهش بیی، به هه زار دانه!
 نه مجار، به شادیی، کی شاشان به مال
 ههم چه نی، هه و، شای شیرین جه مال

۵۹- له نوسخه ی (خ) دا، به م جوړه به:

(وه حوسنی دیرین ته مام که ردهش پاک)

جه فای ماه و سال، که ردهن، فه رامۆش
 مه شغوول بین، به زهوق، سه فای عه یش و نۆش
 تا، هه واهه ملش، زاهیر، بی، جه نۆ
 نۆ مـاهش و به رد، یاوا، وه نۆ رۆ
 په یدایی قابیل، قه بیحی قاتل
 چه نی ئه قلیمات، جه مین پهره گۆل
 هابیلی مه زلووم، مه قتوول به قه تا
 چه نی، هامشیره، زشت -ی ویش لیتزا
 جه به تنی هه و، جه پشی، ئاده م
 ههر چوار، دوو سال، په یدا بین، وه ههم
 قابیل هابیلس، دا، وه گه رده وه
 په ی دنیای فانی، قه تلش که رده وه
 جه و دما، شیت -ی، موباره ک، قه ده م
 خودا، عه تا، که رد، یه ک شه و وه ئاده م
 نووری محه مه د، ره وزه ی ره زوانیش
 مه دره خشا، چون خۆر، نه رووی پيشانیس
 هه رکه سی، یه کجار، بویناش، وه چه م
 نه شیی، یادش، تاوه رووی مه رده ن
 هه و، تا بیست سال، سالی دوو فرزند
 مه وینا، وه حوکم، زاتی خودا و ه نده
 ئوناسی پارین، بی غوسسه و خه یال
 مه که ردهش، ههم جفت، زکووری ئه مسال
 غه رهن، وهی ته رتیپ، ئه ولادی ئاده م
 زیاد بین، ته مام، جیابین، وه ههم
 یاوان، چه ل هه زار بی زیاد و که م
 نه بیهره ی فرزند، ئه ولادی ئاده م
 ویش ههم هه زار سال، عه مرش و یارا
 چه نی فرزندان، دارا و نه دارا

گاه جه هندی مشت، مه که ردش راحت
گاه جه عه ره بستان، مه که رد ئیسراحت
گاه، ته وافی بهیت، که عبهی موعه ززم
ویارا، دهوران، دنیای بهینهت کهم
شوکرانهی بی حه دد، خوداوه ند که ردش
نه ممر و نه هی حه قق، وه جا، تاوه ردش

فصل در بیان ممرض حضرت آدم وفات او جگونی را گوید

یهک رۆ، جه ته قدیر، بینای بی نهدیش
وه زعی که سالهت، نازار، یاوا پیش
ئادهم، خه ریک مه ند، چهنی ئیشی دهر
پهی پهی، مه کی شا، هه ناسانی سه رد
زانا، وه قستی جام، باده وه رده نش
ئاخر، کوچی رای، عه دهم، که رده نش
شیت، ته لب که رد، واتش ئهی فرزند
وه یته ور، ته قدیر، نه مری خوداوه ند
چون ویش فه رماوان، بینایی چاوان
هه زاره ی عومرم، وه ئاخر یاوان!
مه علومهن، جه لات، ئی دنیای فانی
پهی نه بو، جای، جاویدانی
تۆ جه دمای من جاداری جام بی
مه شغولی سه حیف، وه زیگری عام بی
حقق، جه نوتفه ی من، تۆش مه علوم که رده ن
نووری نه حمه دش، وه تو، سوپه رده ن
منیچ تۆم سوپه رد، وه زاتی نه قدس
ریشه ی ئیختیار، وه، نه دهی جه دهس
جه ودهما، فه رما، به دلّهی پهر ئیش
وه دوو کهس، هه نی، نه ولادانی ویش

واتش: دهروونم، هابیی وه زوخاال
پهی نه ختی میوه، تازه ترش و تال
بشان، وه به هه شت وه بی، داواران
وازه ن جه مه عبوود، به عزئی، باوه ران
یاران، راهیبی بین، وه فه رمووده ی نه و
پهی میوه ی به هه شت، وه دهوانی ده و
دیش، چه ولا، ئاما، یهک فریشته ی پاک
دوو مه لائیله، شوخی، شه ره فناک
فریشتان په رسان، عه زمی کوتانه ن
پهی چه مه کانئ، جستو جوتانه ن
عه رز که رده ن، پیشان چگونه گی حال
ئادهم، پهی میوه، هابیی، وه زوخاال
واتشان جه باخ، جه ننه تلمماوا
به عزئی میوه ی خاس ره سیده، یاوا
ئیمه تاوه ردیم، چه و چهنی ویمان
پهی ئادهم مه بو، ئیسته، ها پیمان!
چهنی فریشتان، نه وانیش، وه هه م
تا شین، وه حوزوور، جه نابی ئادهم
قابز، یهک دانه، سیبش بهر تاوه رد
دانه، ده ماغش، تا، ئادهم بو که رد
ته ن، دا، وه قه زا، وه ختی نه جه ل، به ست
لیوی هه سره تان، دوونی دنیا گه ست
جویره ئیل مه وات: چون یاوان واده ت
وه زاتی بی چوون، باوه ر، شه هاده ت
هه و بینادش، گرد، جه پشتی سه ر
مه که ران، زاری، پهی نه بولبه شه ر
ئادهم، وات: هه و، بگریزه، جه لام
با جه ره سوولان، خودا، نزیک بام

هەرچی مەعسییەت، وە بەندە یاوان
 بە واسییتەى تۆ، بى بە من تاوان
 حەوا بنیادش دوور کەفتەن جەلاش
 قابز، مەشغول بى، یەى قەبزی ئەرواش
 کەردش، قەبزی رۆح، هەمايۆنى ئەو
 راهى بىی، بەردش، وە دەوانى دەو
 یاواناش، وە قەسر، دلکە شای شیرین
 وە باغچەى فیردەوس، ئەعلاى عەنبەرىن^(٦٠)
 جوهرەئیل نەعشش، جە خەلق کەرد دوور
 غەسل کەردشان، بە سەدرى کافوور
 جڵەى پەر جە نوور، کەرد تەکفینش
 کەردشان نماز، وانان، تەلقینش
 نەعشى موبارەک، ئادەم بەردشان
 جە کووى سەراندیب، مەدفوون کەردشان
 حەوا، ئەولادش، تەمام سەرانسەر
 کەفتەن، نە زاریى و چەمەریى و چەمەر
 پەر چەشمە، هووناو نەچەم جاریى کەرد
 ئەوئەند، واوئەیللا، شین و زاریى کەرد
 رووى ویش، وە مەودای ناخوون پارە کەرد
 شادیش، جە یانە، دل ئاوارە کەرد
 سەرتاپاش، رەنگ کەرد، وە زۆخى زامان
 یەقەى عەنبەرىن، درپى، تا دامان
 تا، هەفت سال، تەمام، ویش نازىەت پۆش کەرد
 بەو هەفت سال، تەمام، هەر ئادەم رۆش کەرد
 هەر ئەو جەزەع و فەزەع، نۆحە، تەرانه
 بى بەعەدەتى، پەى ئەهل زەمانە!

٦٠- له نوسخەى (خ)دا، ئا لێرە بەولاولە، فەسلێ هەبە، بەناوی:
 (فصل در بیان وفات حضرت آدم و جگونیگی را گوید)

حەوا، هەم کۆچ کەرد، پەى یۆرتى عەدەم
 تەشریف بەرد، وەلای جەنابى ئادەم
 حوکمی ریسالەت، چەودەم، یاوا (شیس)
 وە عیلمى دانش، تەمکین و تەدریس
 نەزیرش نەببى، جە رووى مەهرى دوون
 سەدای تەوحیدش، مەشبی، وە گەردوون
 چون ئەو رەسید کائینات، پێش بى
 جوهرەئیل دايم، رەهنمای ویش بى
 خولاسە، جەودەم، دنیای دوون کەمکەم
 ئاوابیى، جە توخم، ئەولادى ئادەم
 گرو گرو بین، جە یەک و یەردەن^(٦١)
 شاران، پەى ویشان، ئابەدان، کەردەن
 بین وە دوو فیرقە، جوملەى خاس و عام
 جە خاکی دیمەشق، شارى میسر و شام
 بەعزى، دینی شیت قەبوول مەکەردەن
 بەعزى، وە ئەستام، سوجده مەبەردەن
 ئاخەر وە مەیلان، تاکی تەنیای فەرد
 فرزەندى شیرین، وە شیت، عەتا، کەرد
 نامش ئەنۆهش بى، بەر گوزیدەى شیت^(٦٢)
 دايم چەنى ویش، مەکەردش، تەدریس

٦١- له نوسخەى (خ)دا، بەم جۆرەبە:

(گرو گرو بین، جە یەک و یەردەن
 بەعزى وە ئەستام، سوجده، مەبەردەن
 ئاخەر، وە مەیلان، تاکی تەنیای فەرد
 فرزەندى شیرین، بەشیت، عەتا کەرد)

٦٢- بەم جۆرە، له نوسخەى (خ)دا، هاتوو:

(نام، نیا، ئەنۆهش بەر گوزیدەى شیت)

تومـوورات گـشت، ئەولادی ئادەم
سوپەرد، وە، ئەنوش، بێ زیاد و کەم
عومری شەریفش نۆسەد سالی زیاد
ویەرد، جە دەوران، دنیای بێ بنیاد
لیباسی رەحمەت، پۆشا، وە قامەت
دیدى دیدارش، کەوت، ئەو قیامەت
نەعشی موبارەک، شیت، وە دەو مەبەردەن
جە شامى شەریف، مەدفوونش کەردەن

فصل در بیان نصب حضرت نضر کائنات و خلاصه موجودات (ص) گوید (۶۳)

چون نووری حەزرت، شای ئەعلا رەقەم
بەر شیعی، جە بەهەشت، یاوا، وە ئادەم
جە ئادەم، وشیت، چون قتعی مەنقووش
جە لای، شیت، هەم شیعی وە جەبەهەى ئەنوش
جە ئەنوش ویەرد، و قسینان یاوا
چون باغچەى بەهەشت، دنیا، کەرد ئاوا
وە یەدی قودرەت، پادشای جەلیل
جە قسینان هەم شیعی، وە لای مەهلائیل
وە ئەمرى سویحان، تاکی تەنیای فەرد
جە لای مەهلائیل، یاوا، وە لای بەرد
جە بەرد، هەم ویەرد، وە ناکام
یاوا، وە ئیدریس، عەلیهەى سەلام

(۶۳) - له نوسخەى (خ) دا، بەم جۆرە، هاتوو:

فصل در بیان نوران سرور کائنات و خلاصه موجود است)

هەر جە رۆی ئەزەل، تا رۆوی، عەرەسات
بەر فەخرى عالم، محەمد (ص) سەلوات
ئاخ، ئاخ، پەى دەوران وەردەى ویەردە
داخ پەى ئەو شادیی، جێ وەرتر کەردە

تا وەقتی ئیدریس، فەندى بەر ئاوەرد
ئیرادەى عوروج، قەسرى بەهەشت کەرد
نووری محەمد، چون ئاینەى ناسخ
بەر شیعی، تا، یاوا، ئادمتوشلەخ (۶۴)
جیهان کەرد رۆشن، سەما، تا سەمەک (۶۵)
دیسان، تەشریف وە جەبەهەى مەمەک
نەگرتش قەرار، وە سەد ئیحترام
تا، یاوا، وە نوح، عەلیهەى سەلام
سابا، تا چەند سالی، چون خەرمانى گول
جەبەهەى پاکی نوح، بەیژش، وە مەنزول
جە ودمە، کە نوح، نەبى یوللا، بى
سەردارى ئەولاد، سەفیوللا، بى!
دایم، هەر مەشغوول، وە ریعایەت، بى
خەریکی ئیرشاد، رای هیدایەت، بى
نیزام دەهەندەى، گشت بى نەزمان، بى
جە ئەو لەین، پەنج، ئەولال زەمان، بى (۶۶)
تاکە هەفتەسەد سالی، جە عومرش ویەرد
عەمرى ویش، نەزای گومراهان سەرف کەرد
بە عزی، بەو حەزرت، ئیمان، ئاوەردەن
ماباقى، یەکسەر، سوحبەت، مەکەردەن!

(۶۴) - له نوسخەى (خ) دا، بەم جۆرە:

(بەر شیعی، تا یاوا، و دمتوشلیخ)

(۶۵) - له نوسخەى (خ) دا، بەم جۆرە:

(جیهان کەرد، رۆشن، سەما، تا فەلەک)

دیسان تەشریف، بەرد، وە جەبەهەى کەمەک)

(۶۶) - له نوسخەى (خ) دا، بەم جۆرە هاتوو:

(جە ئەو لەین پەنج، ئەولول عوزمان بى)

قهومی بیٰ ئەندیش، بیٰ حەییای بەدنام
 پەشت کەردەن، وە نوح، روو وەلای ئەستام
 چون، جە تایفەیی توخمی قابیل بین
 جە مەکری شەیتان، خەیلیی عامل بین

فصل در بیان حضرت نوح علیه السلام واقعه طوفان و گشتی ساختن او (۶۷)

قهولی ئەلخەنناس گرتشان، نە گۆش
 نە فەعی، وە عزی، نوح، کەردەن، فەرامۆش
 خوسووس، دوو نە فەر، فرزندانی ویش
 جاروب و کەنعان، گومرای کینە کیش
 بەد تەربین قەوم، زومرەیی ذیبی رۆح بین
 ئینکار و مونکەر، فەرموودەیی نوح بین
 یەکی، مەعاریف، قەومی، بەد ئەندیش
 جە حوزوور نوح، پانییا و پیش
 ئاغاز کەرد، وە قەوم، واتش ئەیی یاران
 ئی شەخسە، چەندسال، جە رۆزگارار
 بادی فەراسەت، ساحریی وەردەن!
 وە سیحرش، عالەم، موسسە خەر، کەردەن
 دەخیل، سەد دەخیل، زینهار، سەد زینهار
 هەرگیز، وە حەرفش، نە کەن، ئیعتیبار!
 دەست بەرد، بە عزی خاک، وە بیٰ چۆن و چەند
 وە رووی موبارەک، حەزرت نوح، شەند
 حەزرت، جەیی سەدەد، واقیعیی حال
 هانا، بەرد، وە زات، حەییی بیٰ زەوال
 نییدا، ئامما، وات: بورهان منم
 میفتاحیلقلوب، بەندەگان منم

(۶۷) - ناوی ئەم فەسلە، لە (خ)دا، نەهاتوو!

حەقیی مەزلوومان، تاعەت گوزاران
 مەبۆ، دەریافت بۆ، جە، سەم کاران
 هەنی دەردی دل، ویت مەکەر، ئیزهار
 یەکسەر، جە لای من کەشفەن ئەفکار
 مەشهور و مەعروف، گشت حال و قالەن
 ئەدنا، تەحەممل، خودا، چل شالەن
 بیئاقتە، مەبەر، عاجزەم، لیشان
 نزدیکن، تۆفان، خیزیۆ، پەریشان
 جە لاوی تۆفان، گشت، نگوونسار بان
 نە لای دۆزەخ، گشت گرفتار بان
 ئەو هل جار، قەحتی، نازل، کەرد پەیشان
 مار زەهرش، مەکەرد، نە جامی مەیشان
 قووەی، تەوالید، نە مەند، جە لاشان
 پەسمی، تەناسول، بریا، نە جاشان
 تا، یەک رۆ، دیسان، هەم، رۆحەلئەمین
 تەشریفش، ئاوەرد، وە رووی سەرزەمین
 سەلامی، سانبع، ئیجادی، زیرۆح
 دەردەم، یاونا، وە جە نابی نوح
 وات، تەوفی تۆفان، مەجمەعی ئاوان
 وادەیی دووریش، ها، وە نزدیک یاوان
 هەنیی چیش و اچوون، نزدیک، تا وە دوور
 حەقق ویش، فەرماوان، وە فاروتەننور
 یەک توولە ساج باغی بەهەشتی
 ئاوەردم، پەری ئەسبابی کەشتی
 مەسرور بیی، جە وەسی، پادشای جەلیل
 نوح، بە ئیششار، ئەخی جوورەئیل
 توولە، ساج بەردش، نیشاناش، وە خاک
 سەبزی بیی جە قودرەت، حەییی تەنیای تاک

ههفته، دوو ههفته، جه مابهین، ویهرد
 توولہساج، جه خاک ریشہش، مه حکم کهرد
 جه و دما، که مکم، بولندی بی بالاش
 سه یوان کهرد، ئەو ساج، کاکۆلی ئالاش
 پهی پهی، په یار پهی، ئەو مه کهرد نۆشش
 دایم، جویره ئیل، مه کیشا، گۆشش
 جه کوورهی ئە فلاک سه رخامش، ویهرد
 وه بورجی میزان، ویش، مه قابل کهرد
 قهه و قامه تش، مه کهرد بی خیلاف
 قائمتهر، جه قهه، بهرزی قولهی قاف
 غه رز، تا بیست سال، بالاش ههر ویهرد
 رۆ، جه رۆ، فیشتهر، ههر که شش مه کهرد
 خه بهر، دا به نۆح، وات: به مه ودای تیخ
 ئە لئان، داری ساج، په یکه ران، جه بیخ^(۶۸)
 سه سه بلئه مر، پادشای، فهردهن
 دارش، پهی که شتی، ئافه رید، کهردهن
 شه قشقه ق، بکه ره، بی زیاد و کهم
 پهی ته ختهی، که شتی، ئە ولادی ئادهم
 ببو وه که شتی، چون ره وانی رۆح
 پهی تایفه ی پاک، ئە هلی به یتی نۆح

(۶۸) - لیره، به ولاده، نوسخه ی (خ)، فه سالی نوئی ده ست پی کردوو و فه سله کهش، بهم ناوونیشانه وده یه:

(فصل در بیان ساختن کشتی حضرتی نوح علیه السلام)

پاش، ئەم ناوونیشانی شه، هه روه ک، له مه و پیشتر، و تمان، دپره شیعره که ی وه ک جار ان پات کردوو ته وه و ئەویش، ئە مه یه:

(ههر جه ئەو رۆژه، تا رۆی عه رسات
 بهر فه خری عالم، محمه مد، سه له وات)

سا نۆح، ئە مرش کهرد، فرزه ندانی ویش
 سی نه فهر، بخار، یه ک ههم مشار کیش
 تیژ کهردهن، مه ودای، تیغی بی ئامان
 شین وه بیخ دار، بهرزی بی سامان
 بریشان، دهردهم، ههم ئاوه رده شان
 جه سه ر، تا به وار، قهه قهه، کهرده شان
 تا یه ک دوو ههفته، هه وای گهرم و سه رده
 خاسته ر، جه کبریت، هه وای، خشکش کهرد
 به عد، ئۆستادان، په ری تاشای دار
 جه سه حرای کووفه، دهس به ردهن، په ی کار
 جویره ئیل، ته رتیپ، نیشان، دا، پیشان
 دهردهم، مه شغوول بین، به موشار کیشان
 ههر موهری، کهردهن، وه جهل ته خته ی ساف
 ههر ته خته، چه ل زهرع، ئالای جه وه هر باف
 هه زار موهری خاس، سازان، وه ته خته
 بالی جویره ئیل، یه کیه ک، لی ک هفته^(۶۹)
 جه وه قتی تاشای، ئە لواری که شتی
 په ی یا گه ی نه جات، ئە هلی به هه شتی^(۷۰)
 ئە شرافی قه ومان، مامان، مه ویه ردهن^(۷۱)
 یه کسه ر، گشت، وه نۆح ریش خه ند مه کهردهن
 مدان، به و سه زره ت، چه ند تیرو تانه
 مه واتشان، نۆح، بی یه ن، دیوانه

(۶۹) - له نوسخه ی (خ) دا، بهم جوژه، هاتوو:

(بالی جویره ئیل، یه کیه ک، پین ک هفته)

(۷۰) - هه روه ها، ئە مه ش، بهم جوژه، هاتوو:

(جه وه قتی تاشای، ئە نواری که شتی)

(۷۱) - له نوسخه ی (خ) دا، بهم جوژه، هاتوو:

(ئە شراف و ئە قوام، ئامان، ویه ردهن)

نه تۆفهن، نه ئاو، نه تۆفانی سهخت
 كهشتی، مهسازۆ، بهوهقت و بی وهقت
 غهزهز، وه تهعلیم، ئهخی جویرهئیل
 ئۆستادان، تهمام، كهردشان، تهعجیل
 وه حوكمی فهрман، قادری بی فهرد
 نۆح، به دووساله، كهشتیی تهمام كهرد
 به سی مهرتبهه، كهردشان، سوار
 یهك، جهبانی یهك، مدرا، بهر قهرار
 مهرتبهه پایین، پهی جای وحووشات
 ئۆلاغ و ئهغنام، باقی حهیوانات
 مهرتبهه، وهسهت، جای تهیر و تیوور
 ئهنواع و ئهقسام، توخمی ههزار جوۆر
 مهرتبهه بالآ، چه ئهندازی چه
 پهی تهبهقهه نۆح، جای بهنی ئادهم
 بهزفت و بهقییر، كهردشان قییرتاو
 پهی، وهقعی تۆفان، مهحفووز بو، جه ئاو
 تهوالش، ههزار دوو سهد گهز، تهمام
 عهرزش، شهش سهد، گهز، باقی وهسهسهلام
 سوورهتش، چون، مورغ، سهرش چون، تاووس
 سینهی كهبووتهر، دونبال، چون خهرووس
 بهلی، رووی ئهزهل، تهنورهی قهشهنگ
 خوا، پهی ئادهم، سازابیی، جه سهنگ
 دایم، جوۆش مهدا، چون، جوۆشی كووره
 حهوانان، مهكهرد، هه بهو، تهنوره
 بی پهژاره و كوس، بی غوسسه و بی غهه (۷۲)
 نان، مهكهرد، پهری، جهنابی، ئادهم

(۷۲) - له نوسخهه (خ) دا، بهم جوۆره، هاتووه:
 (بی پهژاره و فیکر، بی غوسسه و بی غهه)

ئاخر، به میرات، جه قاپی مهفتووح
 دهس، ئهو دهس، ئامان، تا، یاوا، به نۆح
 جه کارخانهه نۆح، نان، پیتش مهكهردهن
 دایم، بهو تهنوور، سهوگهه مهوهردهن
 مهعلوومهه، ئهو وهقت، پادشای غهفوور
 چون، ویش، فهرماوان، و (فوار التنور)
 هه وهقت، ئهو تهنوور، جوۆشی كوورهتاو
 هوۆر شانۆ، جه بیخ فهوارهه ئاو
 ئانه، ئیپتیدای، خهتهر و خۆفهن
 نیشانهه غهزهه، تۆفانی، نۆحهه!
 جهو دما، حهههه، موحتهههمهه نۆح
 تهنوور، نان مهكهرد، ههشهه، تا بهسویح
 دیش، كززهه ئایر، سهههتهه ئاوان
 تهنوور، گوۆل بهستهه، وینهه گوۆلاوان (۷۳)
 هانا، بهرد، وه نۆح، وات: تهنوره سهنگ
 ها، پهریبی، جه ئاو وه بی داد و دهنگ
 نۆح واتش: سهدهدهق، تاکی تهنبای فهرد
 نیشانهه، تۆفان، ئانه، مهعلووم كهرد
 ئهوهل، ئهمرش كهرد، ئههل و بهیتی ویش
 بشان، وه كهشتیی، بی خهوف و ئهیدیش
 یهك مهنكووحه داشت، واعله نام، بی
 بی سیدق و باوهه، ههه، به كهلام، بی
 چهنی فرزندیی، نامش، كهنعان، بی
 گوومرای دل، جه سهنگ، ئههلی، ئیمان، بی

(۷۳) - له نوسخهه (خ) دا، بهم جوۆره، هاتووه:

(دیش كززهه ئایر، سهههتهه ئاوان
 تهنوور ههه گوۆل بهست، وینهه گوۆل ئاوان)

جه لوای، کهشتیی، تهبره، کهردهن
 خهوفی خوداوه‌ند، وه‌دل، ناوه‌ردهن
 سا هه‌رچی، که نۆح، نه‌سیحەت، که‌ردش
 ده‌ریای ره‌حمی دل، وه‌جۆش، ناوه‌ردش
 وات: فرزه‌ند تۆفان، ها، ئامان، به‌وار
 ساراو سه‌ریسات، گشت، مه‌پۆ، وه‌ئاو
 یه‌کسه‌ر، مه‌پۆ، غه‌رق، زی رۆحیلبه‌شه‌ر
 وه‌ئهم‌ری قودره‌ت، دانای، دادگه‌ر
 وات: من جه‌ تۆفان، نه‌داروو ئه‌ندۆه
 ئاو، مه‌پۆ، وه‌ده‌شت، من مه‌شۆم، وه‌کو
 فایده‌ش، نه‌بی، هه‌رچی، نۆح، که‌ردش
 مه‌وجی، ئاو ئاما، جه‌ ناگاه، به‌ردش
 نۆح له‌رزا، جه‌ قه‌هر، پادشای غه‌ف‌فار
 عه‌رزش، که‌رد، واتش: یا په‌روه‌ردگار
 وه‌عه‌دی نه‌جات، دای په‌رئ ئه‌هلی من
 ته‌بعه‌ی مه‌خسوس، ئه‌هلی به‌یتی من (٧٤)
 ئاخ‌ر، ئه‌و فرزه‌ند، ئه‌تباعی منه‌ن
 گوم‌پرای ئه‌هلی به‌یت، ئه‌نواعی منه‌ن!
 ئه‌ما نی‌دای، ئه‌هلی تو، نی‌یه‌ن
 رۆح‌ش، په‌ی دۆزه‌خ، ئافه‌رید بی‌یه‌ن
 غه‌یره‌ز نۆح، ویش، وه‌سێ نه‌فه‌ر فرزه‌ند
 چواره‌زه‌وجه‌شان، شوخ و دل‌په‌سه‌ند
 باقی هه‌فتاد و دوو ته‌ن، موسول‌مان
 گرۆی شه‌رع و وه‌رع، جه‌ ئه‌هلی ئیمان!

(٧٤) - له‌ نوسخه‌ی (خ) دا، پاش ئه‌م دێره، دێرێکی دیکه‌ هاتوو، که‌ لێره‌دا (نوسخه‌ی م - دا)، نییه
 و دێره‌که‌ش، ئه‌مه‌یه:

(مه‌علومی وه‌عدت، گشت هه‌قق و راسه‌ن
 زاتی ده‌روون، به‌نده‌شنا سه‌ه‌ن)

گرد‌شین، نه‌گه‌شتیی مه‌رته‌به‌ی بالا (٧٥)
 به‌سته‌ن، په‌ی ویشان، سه‌یوان و ئالا
 چند، جینسی هه‌یوان وه‌حشی و تیوور
 ده‌واب، هه‌یوان، گرۆی مورغ و مور
 هه‌ر جفت چه‌نی نی‌ر و ما، به‌ردش
 یه‌کسه‌ر، گشت، داخل، وه‌که‌شتی که‌ردش
 ناگاه، جه‌ قودره‌ت، شای بی‌خورد و خاب
 زه‌مین، هۆرشانا، فه‌واره‌ی ئاب
 عیوونان، جاری، سه‌رچه‌شمان، وه‌جۆش
 خیزا، جه‌ هالان، نه‌عه‌ره‌ته و خرۆش
 دنیا و ده‌شت و ده‌ر گیل‌یا یه‌کسه‌ر
 چون به‌حری موحیت، دنیا‌ش، گردنه‌وه‌ر
 جه‌ سه‌ردا، باران، وه‌شت وه‌ بی‌مه‌دار
 مه‌رینا، قه‌ترات، ئه‌نواعی ئه‌متار
 نه‌عه‌ره‌ته‌ی خرۆش، ئاله‌ی ره‌عد و به‌رق
 جۆشیا، ئاوان، جه‌ غه‌رب و جه‌ عه‌رق
 چه‌ل شه‌و، تا رۆی چه‌ل، رۆز تا به‌شام
 وارنا، سه‌ه‌یلات، دانای، لایه‌نام
 زه‌مین گشت، ته‌مام، بی به‌ره‌ئسه‌ه‌ین
 دنیا، بی، به‌مه‌وج، مه‌جمه‌عیله‌ح‌رین
 نه‌شار، نه‌قه‌ریه، نه‌ده‌شت، نه‌ئشه‌جار
 نه‌کاوان، نه‌به‌رد، نه‌کو، نه‌کۆسه‌ر
 دوو سه‌د، زه‌رع ئاب، جه‌ به‌حری ئه‌علا‌ه
 جه‌ فه‌وقی، به‌رزان، لوا، وه‌بالا‌ه!!
 که‌شتیی وینه‌ی قول، سیای قه‌ترانی
 مه‌گیلا، جه‌ بان، به‌حری تۆفانی

(٧٥) - له‌ نوسخه‌ی (خ) دا، نووسراوه:

(گشت‌شین، وه‌که‌شتیی مه‌رته‌به‌ی بالا)

په‌ی ئەهلی کەشتیی، نه‌مه‌وجی تۆفان
 چه، باکەن، حەزەت، نۆجی کەشتیبان
 بدیه، جە سنەت، فەردی سنەتساز
 پادشای بێ باک، دانای بێ نیاز!
 جە بەحری تۆفان، بێ شوبهو خیلان
 قول نشین، نییەن، جە قاف، تا بە قاف
 عەوجی، بن عونق، بێ خەوف و ئەندیش
 ھەر سووچ تا ئیوار، مەگیلا پەیی ویش
 تۆفان، بەو رەفەت، بەو بێ پایانیش
 ئاو نییە وە ئاب، وە لای زرانیش
 مدیا، وە تۆفان، تۆفان، مەوج مەوورد
 سەیری، کۆنگرەیی کەشتیی نۆج مەکەرد
 کەشتیی وە یەک، سات، بێ زیاد و کەم
 جە کوفە، یاوا، کەعبەیی موعەززەم
 جە رەئەسی مەنبەع، بارەگای حەرەم
 ھەفت دەور کەرد تەواف، بەیتولوحتەرەم
 پەنج ماھ، چون یەک رۆ، کەشتیی گیرش وەرد
 جە تۆفان، نۆج، ھەر دەورش، مەکەرد
 جە و دما، بە ئەمر، پادشای، مەعبوود
 شیبی پەیی جەزیرە، قەریب کۆی جوود
 لەنگەر، وست، نه‌ ئاب، ھەوادا، بەیرەق
 کوشتییی، جە گەردش، مدرا، موعەوووق
 یەک ماھی کامل، تەووققف کەردش
 دەورانی کەشتیی، گشت بەلخ ئاوەردش
 ئەهلی کەشتی کرد، حاسل کەردەن یەئس
 عاجز بین، تەمام، جە بۆی نەجاس
 یەکسەر، شین، وە نۆج، ھانا بەردشان
 جگۆنەگی حال، ئیزھار، کەردشان

نۆج، ھانا، بەرد، وە پەرودەردگار
 واتش: یا رەحیم، کەرەم بێ شومار
 نیازی مەتلەب، جوملەیی کائینات
 نیک و بەد، تەمام، گشت کەشفەن جەلات
 ھا ئەهلی کەشتیی، یەکسەر، ئەوگارەن
 گشت زیندەکیشان، چون زەرەیی مارەن
 تامای نیدایێ، جە لای، جەلیل دا
 وات، دەستت باوەر، وە پەشی فیلدا
 نۆج، ھەم، بە فەرمان، عیزەت، عەمەل کەرد
 پەنجەیی موبارەک وە پەشت فیل بەرد
 فیل، یەک، عەتسە دا، بە ئەمری داوەر
 جە بینش، خووگی، بەر ئاما، وە بەر
 خووگ، کەوت، نه‌ کەشتیی، نه‌ جاسەت گشت وەرد
 سەفینەش، نه‌ بۆی، عەفونەت، پاک کەرد
 پەیدایی ئیبلیس مەلعونی، مەھتووک
 ئەویچ ھەم دەستش، داوہ پشت خووک
 خووک، ھەم عەتسە دا، وە بیتەور مەوینیش
 فەوریی، بەر ئاما، مووشی، جە بینش!
 مووشی بێ ئەدەب، رۆزی مەردم، وەرد
 جەمعی کەشتیی گشت، ھەر اسان، کەرد (٧٦)

(٧٦) - لێرە، بەم لای، ئەم نوسخەیی، کە بنچینەیی (نوسخەیی - م -)، فەسلی نوێ دەست پێ دەکات،
 بەلام، ئەم ناوونیشانە، یاخود فەسلی نوێ، لە نوسخەیی (خ) دا، نییە!
 بەلام پاش دوو دێری دیکە، ئەوجا، فەسلی نوێ دەست پێ دەکات و بەم جۆرە دیاریی دەکات و
 دەلی:

(فصل در بیان طوفان و ساکت شدن رعد و برق...)

فصل در بیان کهدن، آب توفان و کهدتی نشتن در کوه جود

یهک رۆ، و فهрман، دانای کردگار^(۷۷)
سیلسیله‌ی سه‌حاب، گشت بیبی تار و مار
بولند بیبی، بوخار، سیای توف و تهم
نوح دیا، قهوس و قوزوح، دی، وچه‌م
فه‌رما، هه‌نی دل، خالی جه خه‌وفه‌ن
ثانه، نیشانه‌ی ئینتیه‌های، توفه‌ن!
یهک بادئ، ئاما، چون شه‌ماله‌ی شه‌م
به‌حری توفانش، شه‌قشه‌ق کهدر، و هه‌م
زهمین، هه‌م ئاوش، فـرـه، وهدده‌وه
هه‌ر ئه‌وه‌ند نۆشا، تا قه‌ید، کهدده‌وه
تا، ره‌فعی توفان، بی ئاشکارا
فه‌رق سه‌ر به‌ر زان، گشت کهوت وه‌سارا
فه‌رما، وه‌ قالاو، وه‌ عاله‌م، گشت غه‌وره‌ن
بشو، بزانه، دنیا، چه، ته‌وره‌ن!
سه‌ر زهمین، هه‌ر کۆ، کهوته‌بو، وه‌به‌ر
تۆ، هه‌م، وه‌ ته‌عجیل، زوو خه‌به‌ر، باوهر
قالاو، جه‌ کهدشتیی، به‌ر، ئاما، وه‌به‌ر
په‌رواز که‌ر وه‌ بال، تاو مه‌دا، به‌ سه‌ر
ته‌قدیر، مرداری، بیبی، وه‌ دووچارش
پریا، پای، تاقت، سه‌بر و قه‌رارش

(۷۷) - نوسخه‌ی (خ) پیتش ئه‌وه‌ی بیته، سه‌ر، فه‌سلی نۆی، ئه‌م دوو دپیره‌ زیادیه، له‌ نوسخه‌ی (م) ی
بنچینه، زیاتر هه‌یه و دپیره‌کانیش ئه‌مانه‌ن:

که‌سه‌سج نه‌وا چۆن، یه‌ نا سه‌ساوه‌ن
قه‌ولی من نیه‌ن، قه‌ولی کیتاوه‌ن!
مووش و گوربه‌ و خووک چون قه‌دیم فه‌رده‌ن
ئه‌و رۆ، نه‌ کهدشتیی، حه‌قق ئیجاد، کهدده‌ن

هه‌ر تا، زه‌هری مار، مردارش کهدر نۆش
فه‌رمانی جه‌زه‌ت، نوح، کهدر فه‌رامۆش
فه‌رما، تا دنیا، هه‌ر رووسیاه، بۆه
رۆزیش، جه‌ جیفه، به‌د موهییا، بۆه
جه‌و دما، فه‌رمان، دا، وه‌ که‌بووته‌ر
واتش: تۆ بشو، زوو خه‌به‌ر باوهر
که‌بوته‌ر، و جه‌حنه‌ت، فره، دا، وه‌ بال
به‌رشیی، جه‌ کهدشتیی، وینه‌ی بای شه‌مال
دیش، ئاو نه‌مه‌نده‌ن، جه‌ سه‌ر دیاران
که‌وته‌ن، وه‌ سارا، فه‌رقی ئه‌شجاران
به‌رگۆ جه‌ زه‌یتوون، بریی، وه‌ منقار
به‌ردش، وه‌ خدمه‌ت، شای والا، ته‌بیار
دوو باره، هه‌م نوح، فه‌رما، که‌بوته‌ر
ئه‌مجاریچ، بشو، مدارا، مه‌که‌ر
دۆعا کهدر، په‌ریش، تاکه‌ ئازاد بو
وات: حویت، نه‌دل، مه‌ردم زیاد بو^(۷۸)
دایم، هه‌ر مه‌تبوع، ته‌بعی مه‌خلووق بای
جه‌ لای، شای ره‌زاق، ساحیب مه‌رزووق بای^(۷۹)
فه‌رما، بشو، خودات، بو یاوهر
تکاهن، مه‌که‌ر، زوو خه‌به‌ر، باوهر
دیسان، که‌بووته‌ر، وه‌ بی قیل و قال
به‌ر شیی جه‌ کهدشتیی، شه‌ققه‌ دا، وه‌ بال
دیا، چیش به‌رزان، هه‌ردو به‌ردو کوا
یه‌کسه‌ر، موحتاجه‌ن، وه‌ یه‌ک قه‌تره‌ ئاو!

(۷۸) - له‌ نوسخه‌ی (خ) دا، به‌م جوژه‌ هاتوه:

(وات: مه‌یلت، نه‌دل، مه‌ردم، زیاد بو)

(۷۹) - له‌ نوسخه‌ی (خ) دا، ئه‌م دپیره، به‌م جوژه‌یه:

(جه‌ لای شای ره‌زاق، ساحیب مه‌رزووق بای)

به‌عزى گل و خاک، وه ناخوون به‌ردش
 تاکه، بهو ره‌نگه، نۆح، حالى که‌ردش
 تا خود، که‌شتى، ته‌کان دا، وه چه‌پ
 هۆزکيشا، له‌نگهر، وه شادى و ته‌ره‌ب
 که‌شتى، بهو مه‌خلووق، زومره گشته‌وه
 نارامى، جه بان، کۆى جود نيشته‌وه!
 جه ماهى موچه‌ره‌م، يه‌ومى عاشووراه^(۸۰)
 که‌ردشان، خه‌يال، ئيراده‌ى سه‌حراه
 مه‌خلووقات، يه‌کسه‌ر، بهر ئاما وه بهر
 که‌رده‌ن، شوکرانه‌ى ده‌هينده‌ى داوهر
 چيش که‌رده‌ن، ته‌عريف، زه‌وق و شاديشان
 رۆشنى بيات، دنياى باريشان!
 جه زه‌وقى، ئاهه‌نگ، مه‌واته‌ن، يه‌کسه‌ر
 تازه، په‌يدا بين، جه به‌تنى ماده‌ر
 دامان، کۆى جوده جه گوزه‌رگاشان
 يه‌کسه‌ر، گشت، بيناى شه‌هري نياشان
 غه‌ره‌زه‌و جيگه، گشت بى به جاشان
 ته‌مام ببى ياتاخ، زه‌يد و ماواشان
 ئاخهر، خوداوهند، ببى چه‌ند و چۆنى
 نازل، که‌رد پيشان، ده‌رده‌م تاعوونى
 غه‌ير، جه هه‌شت نه‌فه‌ر، ئه‌هلى به‌يتى نۆح
 باقى گشت، قابز، که‌ردش قه‌بزی رۆح
 نۆح و سام و حمام و يافت، هه‌ر چووار
 چووار زه‌وجشان، مه‌نده‌ن، بهر قه‌رار

(۸۰) - له‌ نوسخه‌ى (خ)دا، ئه‌م دپه‌ره، نيبه، ياخود به‌م جۆره، هاتووه:

(جه‌وه ده‌م موچه‌ره‌م رۆزى ماه عاشوورا
 که‌رده‌ن، شوکرانه‌ى ده‌هنده‌ى داوهر)

هه‌فتادو دوو ته‌ن، ده‌ياره‌لبه‌شه‌ر
 يه‌کى، بهر نه‌شيبى، وه ئه‌مى داوهر
 خوداوهند، جه‌وه ده‌م، نيدا که‌رد وه نۆح^(۸۱)
 وات: قاپى دنيا، په‌ى تو که‌رد مه‌فتوح
 جه قاف تا به‌قاف، ببى به مولكى، تو
 زه‌رى زينده‌گيبى، ئه‌ولاده‌ت، مه‌بو
 ئه‌هلى گه‌شتى گشت، فه‌نا، دا، قه‌رار
 جه کوفرى نيعمه‌ت، قه‌ومى شه‌رمه‌سار
 پاس، خو من په‌ى، ببى که‌سان که‌سم
 سه‌وگه‌ند و عيزه‌ت، زاتى ئه‌قه‌ده‌سم
 جارى ته‌ر، تو فان را به‌نده‌ن وه ليم
 نه‌مانوون، وه قه‌وم، به‌نده‌گى و يم
 نۆح سوچه‌ى ئبخلاس، به‌نده‌گى به‌ردش
 شوکرانه‌ى نيعمه‌ت، وه جا، ئاوهرده‌ش
 جه‌وه دما، وه‌شاد، دونياى قه‌وم ته‌مام
 به‌خشا، وه يافت، چه‌نى سام و حمام!
 روبعى مه‌سكوون، گشت چون خوردمه‌ندان
 که‌ردش وه سى قسم، داش وه فرزندان
 سام، چونكه ئه‌رشه‌د، ئه‌ولادى و يش ببى
 نوورى محمه‌د، موسته‌فا، پيش ببى!
 شه‌ريفى قاپى، شاي، له‌م يه‌زهل، ببى
 ره‌سوولى ره‌سوول، زاده‌ى مورسيل، ببى
 وه‌ليعه‌هدى نۆح، والا سيفات، ببى
 ناده‌ى نه‌ديم، رووى، سه‌ر بيسات، ببى
 ئايله‌م، شام، جه‌زيره‌ى عيراق
 فارس، خوراسان، تا نيمه‌ ئافاق

(۸۱) - له‌ نوسخه‌ى (خ)دا، به‌م جۆره‌يه:

(جه نۆ خوداوهند، بيناى لاپه‌نام)

نیسفی، بهل فیشتهر، جه دنیا تمام
 رۆم و عه‌ره‌ب، گشت که‌ره‌م که‌رد وه سام
 زنج، تا مه‌غریب، هم‌ه‌به‌شه و هی‌ند
 بی‌لاد بی‌لادان، تا ئه‌قلیمی سه‌ند
 باقی گشت یه‌کسه‌ر، که‌ره‌م که‌رد وه حام
 باقی ئه‌قالیم، هه‌ر چی، مه‌ند ته‌مام
 سه‌قلاب، سه‌رانسه‌ر، تورکستان چین
 به‌خشا، وه یافت، تا مه‌غریب زه‌مین
 جه نو‌خوداوه‌ند، دانای، لا یه‌نام
 نو‌فرزه‌ندی پاک، عه‌تا، که‌رد وه‌سام
 ئه‌وه‌ل، ئه‌رمه‌خشه، ئه‌بولئه‌نبیاه
 دووهم، که‌یومه‌رث، ئه‌بولپادشاه
 ئه‌سه‌وه‌د و یه‌فن و یۆزج وه لاود
 عیلمی ئیره‌م، یۆری ساحیب جود
 به‌یافت یازده وه حام به‌خشانو
 جیابین جه هم، گشت گرو‌گرو
 هه‌ر یه‌ک وه‌جایی، ته‌شریف به‌ردشان
 هه‌ر کام ئیقلمی، ئه‌حیا که‌ردشان
 دیسان، دنیا‌ی دوون، تیپ تیپ و ته‌وق ته‌وق
 مه‌عموور بیی، ته‌مام، جه گرو‌ی مه‌خلووق
 سا نو‌ج، عه‌میری ویش، په‌ی ره‌زای باری
 سه‌رفش که‌رد، نه‌رای، تا‌عه‌ت گوزاری
 خولاس، بیی جه‌دی سی‌قه‌ومی به‌د ئه‌ندیش
 ده‌س که‌رد، وه ته‌ویبخ، ئه‌ولادانی ویش
 عومری شه‌ریفش، وه بی‌قیل و قال
 یاوا، و نو‌سه‌د، چه‌نی په‌نجا سال

فصل در بیان وفات حضرت نوح علیه السلام

تا، یه‌کرو، وه قابز، چه‌نی جوهره‌ئیل
 وه حوکمی فه‌رمان، پادشای جه‌لیل
 هه‌ردوو وه‌لای نو‌ج، ته‌شریف به‌ردشان
 جه ئه‌میری خالق، موخبر که‌ردشان
 په‌رساشان، یا نو‌ج، جه رۆزگارن
 داخو، چه‌ند ساله‌ن، دنیا، و یاران
 چه ته‌ور دیت، وه چه‌م، ئه‌ی دنیا‌ی فانی
 په‌ی که‌س نه‌مانو، وه جاویدانی
 واتش: قیاس کون، دنیا سه‌رانسه‌ر
 قه‌سری شیرین، یا کو‌شکی دوو دهر
 ئه‌وه‌ل، به‌شادی، جه‌ی دهر داخل بیم
 ئاخه‌ر، وه ناکام، جه‌ه‌و، به‌ر شیم!!
 جه‌و وه‌قته، تا حال، وه‌عه‌دی لوامه‌ن
 نه‌زانام، له‌ززه‌ت، دنیا و دوون، کامه‌ن!
 به‌عه‌د ئازاری، گران، یاوا پیش
 سام که‌رد، و نایب، وه‌لیعه‌هدی ویش
 ئه‌میری مه‌نعیات، ئه‌ولادش، ته‌مام
 سه‌همی ریساله‌ت، گشت به‌خشا، وه سام
 جه داخی دنیا، کی‌شا، ئاهی سه‌رد
 ئه‌رواحش، ته‌حویل، قه‌بزی قابز که‌رد
 هه‌رسی فرزه‌ندان، عالی مق‌دارش
 شوشتان، قالب، بوزورگه‌وارش
 جه سه‌رای شه‌ریف، به‌یتولمه‌قه‌ده‌س
 که‌ردشان، مه‌دفوون، جه‌و ئه‌رزی ئه‌قه‌ده‌س
 جه‌و دما، خودا، ته‌وفیق دا، پیشان
 مه‌شغوول بین، به‌که‌سب، ئه‌جداد ویشان

یافت، به تهربق، سهحرانشینان
 چهنی فرزهندان، مهسلهحت بینان
 سیاه چادران، ئیختیراع کهردهن
 رۆزگار تهمام، خاس وهسهر بهردهن
 بهعزئی، ئهحشامی، بهعزئی دیکانی
 بهعزئی، بهزارع، بهعزئی چۆپانی
 بهعزئی، شههرستان، بینا، نیاشان
 دهولتهت و نیعمهت، رووکهرد وهلاشان
 بهعزئی مهشغوول بین، وه سنعهت سازی
 بهعزئی، دهست کهردهن، وه شهیتان بازی

فصل در بیان اولادان سام و هام و یافت و تفرق شدن ایشان

ئهولادی یافت، نه رووی، دههری، دوون
 زیاد بیی، تهمام، نه روبعی، مهسکوون
 بین به سیوشهش نهوع، بچ زیاد و کهم
 گشت گروگرو موختهلیف، جه هم
 به سیی و شهش زبان، لوغهت، ماوهردهن
 تهکولم، چهنی یهکتر، مهکهردهن!
 یهک جه حهرفی یهک، نه مبین حالی
 تهشخیس نه مهدان، شیرین، تا تالی
 ئیسته چی تورک و رۆمی سهر زمین
 رۆمی ره وهندی چین - ی ماچینهن
 ئیسلام، یام مهجووس، تهرسا، یام یه هوود
 جه نهسلی یافت، ئامان، به وجود
 دیسان، هام، چهنی، فرزه ندانی ویش
 رای دووری ساحل، موحیت، گرد وه پیش
 جه سهحرای، جنوب، ئیقامهت کهردهن
 دهست پهی عهمارهت، زیندهگی بهردهن

جه نهشهء، تهئسیر، دۆعای پاکی نۆح
 جه ئهلفاز، پاکی سویح، سهحرگای نۆح
 فرزه ندانی هام، سهغیر و کهبیر
 زکوور و ئوناس، سیاه بین، چون قیر
 هام، هم چند ئهقلیم، قیسمهت کهرد پیشان
 خوداوهند دهولتهت، عالی دا پیشان
 گـرۆی ئه و پهنج، تا بین وه ههژده
 بهعزئی، وه ئهسنام، مه بهردهن سوجه
 وه ههژده، زبان، مه کهردهن تهقریر
 ههریهک، یهک لوغهت سهلمیای دلگیر
 ئهقلیمی مهغریب، کهردشان، بهش بهش
 یهکی شیبی موودان، یهکی شیبی حه بهش
 یهکی هیندوستان، یهکی زهنگه بار
 سارا و بهندهران، گرتشان، قهرار
 ئهغلهب، جه ئه دیان، قه دیم، ویدهردن
 ههر کام، دینی، ئیختیراع، کهردهن
 میللهت میللهتان، ئیسته، ها عامهن
 فیشتهر، جه نوتفهی ئهولادی جامهن
 ههرچی حه بهشیی، زشت و سیاه رهنگ
 توخمی ناشیرین، زشتی، بهد ئاههنگ
 گه دای کۆنه در، رهزیل - ی ئه دبار
 نۆکه ری غولام، عهبدی خزمه تکار
 جهی دنیا، یه کسهر، گشت ناتهمامهن
 ئانه، نیشانهی ئهولادهی حامهن!
 بهلام، چونکه نۆح، عهلیهی سسهلام
 دۆعای خه یرش کهرد، پهی ئهولادی سام
 وات: زومرهی ئهولادت، گشت ئهولیبان
 باقی ههر تالیب، کهسبی حهلال بان!

وه حوكمى فهрман، دانای، لهم یه زهل
 نهولادانی سام، نهنبیای مورسهل
 نو فرزندى نهو، بیى به نو هه زار
 جه پرووى دنیا و دوون، گرتشان، قهرار
 حیجاز و عراق، مهككه و میسر و شام
 فارس نهقلیمات، خوراسان، تهمام
 مهعمووروى وهسهت، دنیا سهرانسهه
 بیى، به، مولکشان، به نهمرى، داوهر

فصل در بیان اولادان حضرت سام بن نوح علیه السلام

نهرفهخشى نهرشهد، نهولادى سام بی
 بوزورگى نهوهل، گشت خاس و عام بی
 رهسولى، مورسهل، جهمعى نهنبیاه
 گروى نهولیا، زومرهى نهسفیا
 خولهفای تیمام، نهسحابى سهروهه
 شههیدى غازی، نازادى مهحشهر
 پیهره مورید و مهشایخ، تهمام
 سولهحای نهجیب، دایرهى نیسلام
 عولهمای خاس، شهریعت مهدار
 حاجیانى هج، پاکیزه، کردار
 ههرچى، موستهقیم، جاده نیسلامهن
 نهسلنى نهرفهخشه، نهولادى سامهن
 سانى كهیومهرس، هم فرزندى سام
 شیرى بی نهندیش، نادرهى نیک نام
 دنیا، جه شویش، نهو كهرد، مونهزهم
 بیى، به، پادشای، نهنبیای، نادم
 ههرچى، پادشای پرووى، سهه زهمینهه
 خاقان، خاقانان، چینی ماچینهه!

سولتان سولتانان، نیسلام پهناهان
 تاجى، مورسهسهه، تهختى، زهرجاهان
 تایفهى كهیان، كهیکهیانى، كهى
 سویاه سالاران، لهشكهركهشیى، رهى
 وهکیلى، نهیبام، نومهرای، عیزام
 بهگلهه بهگلههان، دارای سهنگین، سام
 غهزهه، جه یافت، توخمى سامى حام
 ههرچى مهخلف بی، جه دنیا، تهمام
 ههفتاد و دوو دین، ههفتاد و دوو دین
 قهرار داده بین، نه پرووى سههزهمین
 میللهت، میللهتان، ههر یهك یهكى، كیش
 ههر کام، مهزهه بی، قهرار، دان، پهى ویش
 حوکهمای، قابل، دارای دههرى دوون
 زومرهى دهولته مهنده، نه روبعى مهسکوون
 ههرچى، خویش نیقبال، نهعلا، مهقامهن
 توخمى كهیومهرس، نهولادى سامهن!
 نوتفهى، نهو پهنج، وه غایهت، یاوا
 دایر، بی، دنیا، مهعمووروى ناوا
 مهعمووروى وهسهت، دنیا و دوون یهكسهه
 بیى، به مولکشان، به نهمرى، داوهر

فصل در بیان نور آن سرور کائنات

بلنى، ههى قادر، شوعهراى بی شعور
 دیرهه، درهنگهن، مهنزلهن، دوور دوور
 دهك لیلاویت لیل، بی عهقلنى، كهم فام
 لیوهى، ههرزه گو، نهبلهه خهیا، خام
 نوورى محهمهد، هاهیلای بهندهه
 چند ههزار سالهن، موعهتههل مهندهه

مهر به ننگت کیشان، یام، که یفت وردن
 نووری هه زره ت، فه رامو ش که رده ن
 بزانه، چکون، گوزه رگاش، کامهن
 ناخر، هه وار ش، جه کام، مه قامهن
 نیاز ش، چیشهن، وه دلوازی دل
 ته شریفش، جه کو، مه گیرو، مه نزل
 مه علووم بو، جه لای، ساحیب که مالان
 ته واریخ وانان، تاریخی، سالان
 چون، نووری، هه زره ت، ره سوولی خاتهم
 نه وه ل، مه نزل، شی، وه جه بهه ی ئادهم
 جه ئادهم، نهو شیت، جه شیت نهو نهوش
 نه دیانی نه ولاد، قابیل که رد مه خشووش
 راگهش، ویتل، نه که رد، چون رو شن زه بیان
 تا شی چون خورشید، وه جه بهه ی قبان
 جه قبان، ویه رد، وه تاو وه ته عجلیل
 تا، یاوا، وه جام، جه بهه ی مه هلائیل
 همم جه مه هلائیل، دیسان گوزهر که رد
 چون، تاوی هه یات، یاوا وه لای به رد
 جه به رد، همم، ویه رد، چون هه ده ننگ دوخ
 تا، یاوا، مه نزل پیشانی، نه خنوع
 دیسان، جه نه خنوع، ویه رد، وینه ی باد
 شی، وه لای، هه زره ت، ئیدریسی دلشاد
 جه ئیدریس، ویه رد، چون ئاینه ی ناسخ
 تا، یاوا، وه شاد، ئومه تولشه له خ
 رو شن که رد، جیهان، سه ما، تا، سه مه ک
 دیسان، ته شریف به رد، وه جه بهه ی که مه ک
 جه که مه ک، ویه رد، چون، رهوانی، رو ح
 تا، شی، وه تو ی، جام، جه بهه ی پاکی نو ح

ناخر، جه لای نو ح، (علیه السلام)
 جه، دمای چندی، تا، یاوا، به سام
 غه ره ز نه رفه خشه، خابه ری شالخ
 فارغ بن نه رغو، ناخوردی تاریخ
 جه گردین، یه کسه ر، تاجیل، که رد، گوزهر
 نه که رد، مدارا، تا، وه لای، نازهر
 جه نازهر، ویه رد، چون دوردانه ی فیل
 تا، شی، وه جه بهه ی، ئیبراهیم خه لیل
 بهر شی، جه سینه ی، خه زینه ی خه لیل
 که فت، نهو پیشانی، پاکی ئیسماعیل
 جه لای، ئیسماعیل، دیسان، که رد، گوزهر
 فر، قدووم به رد، وه جه بهه ی قیذهر
 نهو، جه هه میه سه ع بن هه مل، ویه رد
 جه قیذهر، ته شریف، وه لای بهینه ت به رد
 عه دنان، وه مو عید، تا وه لای، نه زار
 جه هه یچ مه نزل، نه که ردش، قه رار
 موزه ر وه ئه لیس، موورک، دیی به چه م
 مه نزلان، ته ی که رد، په ی جه بهه ی خاتهم
 که عب، همم لووه ی، کیلاب، بی خیلاف
 قوسه یی، یاوا، به عه بدوله ناف
 جه مه ناف، ویه رد، چون بهر قی نه نجم
 مه نزل، به رد، وه تو ی پیشانی هاشم
 همم، جه لای هاشم، غه ره ز، مو حیه ت
 تا، یاوا، جه بین، عه بدوله ته لیب
 ناخر مه نزلش، به نه مری، نه لاله
 به رد، وه جامی پاک، جه بهه ی عه بدوله لاله
 به لام، عه بدوله لاله، نووری دیده ش، بی
 فرزه ندی عه زیز، بهر گوزیده ش، بی

عهبدو لموته لیب، ته مام، خوڅ عهیش، بی بوزورگ، نهو هلی، قهومی، قورهیش، بی سهر داری سوپای، مه ککه ی شهریف، بی نه سلی مه ند، پاک، حه قق، پی داده، بی دینی، حه نه فی، خه لیله لالا، بی تایین و مه زهه ب، ذه بی حه لالا، بی بابوی، ده کس، چون نه بوتالیب، بی عه بدو لالا و عه بیاس، حه مزه، عالیب، بی به لام، عه بدو لالا، نووری دیده ش، بی نه رشه دی نه ولاد، بهر گوزیده ش، بی به حوسن و جه مال، بولند، تاواز، بی جه نه هلی عه ره ب، خه یلیخ، مومتاز، بی! نووری محه مه د، شای خه یرو لبه شهر جه رووی پیشانی ش، مه درخشا، چون خوه هر که س، مه دیش، دیداری پاکش پیش حه رام مه بیی، خورد و خوراکش به لام، کائینان، زووته ر، زانا بین به عیلم و فنون، یه کیه ک، وانا بین عه بدو لالی عه ره ب، تامان، به وجود یه ی نه هلی ئیسلام، نزدیکه ن مه قسوود نه ما، خاتونان، قورهیش وه عه ره ب دیده، غه زالان، وه شادیی و ته ره ب شوخ و شه که ره ب، شیرین جه مال بین گشت یه ی، عه بدو لالا، ناشفته حال بین شه وان، تا بهر و، هه ریه کت یه ی ویش دایم، یه ی ویسال، ته کلیف، مه که رد، لیش! به لام، عه بدو لالا، دل نه دا، به که س ئیلتیفات، نه که رد، به هه وا و هه وه س

حه قق نه و دوری پاک، مه خفی تو ی په رده نه په رده ی عیسمه ت، که ردش په روه رده مه بو زیبه شهر، موخبر، نه بو، لیش تاکه، بیا و وه جای نه سلی ویش!

فصل در بیان آمدن یهودیان شام از برای قصد قتل عبدالله و چگونگی

جه و ده م یه هوودان، هه فتاد که س جه شام گشت دلیر دلیر، مه ردی خوڅ ناسام گشت لیو غه رز، وه دندان گه سته ن گشت، که مه ر، یه ی قه تل، عه بدو لالا به سته ن سوار بین، وه جه خت، یه ی که رده ن، وه ده و قه تره، دان، جه قین، یه لغار دان، جه شه و! تاکه یه ک جه به ل، مه کوگای زه ریف یه ک ساعه ت، قه ریب، وه مه ککه ی شه ریف چه و ده م، عه بدو لالا، به عه زمی شکار سوار بیی وه نه سپ، تا بهر شیی، جه شار یاوا، به و جه به ل، مه کوگای، ئی شان نه وان، هه م دیشان، نه خچیری ویشان چه و ده م هه م وه هه ب، بن عه بدوله ناف جه شکار گای، ویش، نه سپ، مدا، په رتاف دیش، هه فتاد سوار، په ر، سامی سه نگی یه هوودی بی شه رم، دلیری، جه نگی! جه ناگاه، هه م دیش، یه ک تیبه رهنگین جه رووی، ناسمان، تامان، وه زه مین وه هه ب، جه غیره ت، توند بیی، نیهادش چه نی، چند سوار، لوا، ئیمدادش داوازان، دا، وه دلیرانی، کار دهوری عه بدو لالا، گرته ن، چون حه سار

گشت تهرحی عه جیب، مهردی با وبقار
 تهمام، نیقباپ پووش، گشت نهبلهق سوار
 ناگاه، وینهی شیر، گشت ههلمهت، بهردهن
 سوپای، یههوودان، تار و مار، کهردهن
 جه بهرزی ئیقباپ، فهتخی نهو خهواس
 عهبدووللا، نه چنگ، دوژمن بیی خهلاس
 وهههب، واقیعه، وقووع دیی، وه چه
 خهیلجی حهیران، مهند، رهمزى ئیبن عه
 موعاوهدهت، کهرد، تا به یانهی ویش
 وات: به حهرهه، راز، مهحرهمانه، ویش
 واتش: ههړ ئیدهن، پهزای، ئبن جانب
 بشو، تا وهلای، عهبدوولموتهلایب!
 دهردهم، هور ئیپزا، فهوری تهشرف بهرد
 گفتوگزی وهههب، پهی موتهلایب، کهرد
 واتش: گولجی ههن، جه گولزاری من
 نه باغچهی، عیسمهت، کهس نه داری من
 پاکى، بی عه یبهن، نژیهر نه مامهه
 شوخی شیرینهه، ئامینش نامهه!
 حوسنش، چون، خورشید، نه پشتی پهردهه
 نه پهردهی عیزهت، دایم، پهروهدهه!
 پهړی، هام جفتی، پهی هام خویایه، شهو
 ئامینهه بهخشا، به عهبدووللای، نهو
 دایهی ئامینهه، فهوری تهشرف بهرد
 عهبدوولموتهلایب، خاتر نیشان، کهرد
 جگونهگی حال، فهرموودهی وهههب
 عهرز کهرد، مه خدمهت، نهو عالی نهسهه
 واتش: با غهیرئ، چی سهه زه مینهه
 شاد، نهبو، به دین، دیدی ئامینهه

جفتش، نهگهر، شاه، نهگهر، گهدها، بو
 خاس ئیدهن، با نهو پهی، عهبدووللا، بو
 عهبدوولموتهلایب، شای بولند کهوکهه
 وه حوسنی، عیسمهت، ئامینهی وهههب
 ویش، موتهلایب بیی، جه، سهه رتا، قهدهه
 زاهیر بیی، چون، سههرد، سههچه شمهی، زه مزهه
 قووبول، بهدهل، وات: موپارههک، بو
 مهبو، کاری خهیر، جه ته دارههک، بو
 بینای کاری خهیر، شادیی نیاشان
 قورههش، گشت جهه بین، جه بارهگاشان
 کهردش، ته دارههک، قوماشی رهنهگین
 پارچهی، نه تللهسیی، دیبای کاری چین
 جوملهی ماکوولات، خاتر بیی تهمام
 جهه، کهرد، بوزرگان، مهککه و میسر و شام
 وه خاترخوازیی، وهههب، کهرد رازیی
 دهرسات، وه مهجلیس، تهلهه کهرد قازیی
 وه نه مری قوودرهت، دانای، داوهریی
 زوههه، شیی، نه بورج، بهرزی موشتهریی
 جهه و ساعهت، سههعد، وه نه مری نهللا
 عهقدی ئامینهه، کهرد، پهی عهبدووللا
 سازا، بیساتی، بهزمی، شاهانه
 نه شاه، بهل، بهزمی پیغمهه رانه
 مهلایک، جه عهرش، کهردشان، شادیی
 داشان، نه مهقام، موپارههک بادیی
 مهششاتان، عورووس، ئارایش کهردهه
 دهدهمی، مهلبووسات، پهړیش ئاوهردهه
 نهو شهو مههوهشان، وه دللهی پهرشاد
 ئامینهه شان، بهرد، وه یانهی، داماد

تا که دوو سئ رۆز، جه مابهین، ویهرد
داماد نزدیکی، تامینهش، نه کهرد

به تهولی ناقل (روضه الأحاب):

وهیتهور، جه مهکتوب، کهردهنش خیتاب
دوو سهه، جه مهحبوب قورهیش و حیجاز
شوخ و شهه روخسار، شیرین غه مزه و ناز
دهردهم، وه فیراق، عهبدوئلا مهردهن
ناه حهسرهت، گشت، وه تۆی خاک بهردهن

فصل در بیان فاطمه دختر پادشاه شام بعلم نجوم بود باوضیعت عبدالله

چهو دما، شهخسئ، فاتمه نام، بی
فرزندی عهزیز، پادشای شام، بی
به عیلم و نجوم، تهمام هوشیار، بی
خهیر و شهه، جهلاش، تهمام، دیار، بی
مهزانا، دنیا، ئەمنی و تامانهن
وادهی، پیغهمهه، تاخر زهمانهن
جه تهلهب، شهخسئ ساحیب موراقیب
بهکی، جه ئەولاد، عهبدولموتهلیب
جه ئەو زهمانه، مههئ، بۆ پهیداه
وهقتهن، جه عالهم، ببۆ هوهیداه
خولاسه، کهلام، مهلیکه شامی
شای، نازهنینان، نامیده نامی
ههفت قهتا، شوتور، خهزینهی مهدفوون
بهغدان، گشت لهب ریز، جه دوری مهکنوون
دانهی مروارید، یاقووتی، ئەلماس
پهسهندیده، تبع، جهواهیر، شوناس

گهنجی جهواهیر، ههزاران، ههزار
فهرما، قهتارچی، قهتار، کریا، بار
بادیهی بهیدا، عههههستان، تهی کهرد
تا، مهنزل، وهلای شاری، مهککه بهرد
سالاری، رهندان، دهلیلی، رهم کیش
هوزداه، بارهگای خهیمه، سهرای ویش
چهودهه، عهبدوئلا، جه راگهی شکار
موراجعههت، کهرد، تاماوه، پهی شار
ناگاه، بانووی شام، دیلیش ئاسا
گهوههر شوناس بی، ههم گهوههر ناسا
تاخر، کهرد نهجا، والی زادهی، بهر
خهرامان، وه ناز، چون لهولاهوی، تهر
شیی گرتش جلهو، عهبدوئلا، وه ناز
واتش: پیا، بهر، ئەی یاری دههساز (۸۲)
عهبدوئلا، جه ئەسپ، یا، ئاوهردهوه
چهنی دولبهه، شییی، وه تۆی پهردهوه (۸۳)
تهک دا، بانی فهرش، ئالای رهنگاورهنگ
خهلیخ، حهیران مهند، جهی دهستگای قهشهنگ
ناگاه، ئەو شهخسه، دهست بهرد پهی سهپوش
چون ههور، نه رووی مانگ، نیقاب وست نه دوش
ویش وه عههههبدوئلا، زهریف، نمناه
چهند گهنجی گهوههر، چهند ئەفسوون، وانا
واتش: من جه شام، عهزمی تۆم کهردهم
پهی تۆ، جه شاهی، حیجاز، ویهردهم

(۸۲) - له نوسخه‌ی (خ)دا، بهم جۆره هاتوه:

واتش: پیاده بهر...

(۸۳) - له نوسخه‌ی (خ)دا، بهم جۆره‌یه:

چهنی، دولبهه، شییی، نه تۆی پهردهوه

ئەى گشت، بارخانە، مەتاي گرانبار
 قوماشى بى عەيب، دوژى شاههوار
 تەمامى يەكسەر، پەى تۆم ئاوەردەن
 ئەموالم بە تۆ، گشت، توفەيل كەردەن
 وپم، خۆ، ھەم مەعرف، مەلىكەى شامم
 مەحبوبە ئافاق، مەوانا، نامم!
 پەى تۆ، بەر شىيەن، جە جەد خەلاسم
 مەعلووم تۆ پەى من، من پەى تۆ خاسم
 جفتى من بە تۆ، نىيەن، ھەر جە كەون
 كـالـاى من لايق، ھەر وەلاى تۆن
 وەئامىن ویت، تۆ من ديارى كـەر
 ئەلئان، نىكاحم، پەى ویت، جارى كەر
 عەبدولئالا، واتش: بەلئى مەلىحەن
 گوفتارت، سەحیح، قولى سەحیحەن!
 بەلام، بى روخسەت، ئىجازەى پدەر
 نە مەبۆ، پەى من، ھەرگىز، موپەسسەر
 عەبدولموتەلىب، ھەر نەوع ریشەن
 سەردارى سەنگىن، مەككە و قورەيشەن
 ئەمشەو نە خدمەت، ئەو بوزرگەدار
 مەزمونى، مەتلەب، مەكەردم، ئىزھار
 ھەرچى قەرار دا، فەردا، ھەم جە نۆ
 فەرموودە، ئەمرش، ماوەرم، پەى تۆ
 ئىد وات، خىزرا، چون سەولئى ئاوا
 سوار بىيى، وە ئەسپ، وە مەنزل، ياوا
 پەيا، پەى، دەرلاو، سلاح كەند جەوەر
 روو كەرد، وە مەنزل، ئاينەى ئەنوەر
 يەكئى پەروانە، يەكئى شوعلەى شەم
 چون گول و بولبول، داخل بىن وەھەم

ئەو شەو وە مەيلان، بىناى بى ئەندىش
 نوورى محەمد، ياوا، وەلاى وپش
 بەر شىيى، نە جەبھەى ئەو عالی نەسەب
 كەفت، ئەو بەتن پاك، ئامىنەى وەھەب
 دەر لا، زىاد بىيى، حوسن و جەمالش
 ياوا، بە ئەفلاك، پاىەى ئىقبالش
 عالم گشت، تەمام، بى سەنا، خوانش
 موتىعى فەرمان، ئەمرى فەرمانش
 عەبدولموتەلىب، مەشىي وە مالش
 پەى پەى، مەپەرسا، حال و ئەحوالش
 بەعد عەبدولئالا، سوجدە، پدەر بەرد
 قىسەى مەلىكە، شامى، عەرزش كەرد
 عەبدولموتەلىب، بەبئى چون و چەند
 وات: ئەو تەقدىرش كەردەن، خوداوەند
 باعسىس، ئەبۆم، عەبىبى، نەدارۆ
 بشۆ، بوينىش، جە نۆ، ھەم ئارۆ
 عەبدولئالا ھۆرزا، دەرلا، بە زوودى
 لووا، وە سەر وەقت، وەعدەى مەوعوودى
 داخل بىيى نە تۆى، خەيمەى لاجىوورد
 چەنى فاتىمە، سەباح، خەيرش كەرد
 واتش: مەتلەبم، عەرزى پدەر كەرد
 فەرما، بە رەزاي، تاكى تەنيای فەرد
 عەبدولموتەلىب، سەلاح دان، جە نۆ
 من ھەم مەيلم ھەن، بە نىكاحى تۆ
 ھەرچى، جە لای حەقق، موقەددەر، بىيەن!
 مەبۆ، ھەر بىۆ، تەدبىرش، نىيەن!
 جەو دەم، مەلىكە، تەماشای ئەو كەرد
 دوو جار، پەيا پەى، كىشا، ئاھى سەرد!

زانا، نهمه‌ندهن، نوور، جه پیشانیش
مولتفه‌فیت، نه‌بی، به میهره‌بانیش
واتش: من عاشق شه‌وقی‌ئه‌و نوور بيم
نه وه‌عه‌یش و نۆش، شووه‌هر، مه‌سروور بيم
به خودا، مه‌یلی من، نه نه‌فسانی، بی
نه هه‌وا و هه‌وه‌س، نه شه‌یتان، بی!
مه‌قسووم، ئه‌و نوور، ئه‌و نبووه‌ت، بی
ئه‌و ده‌ریای، که‌ره‌م، ئه‌و فوتووه‌ت، بی
حه‌قق نه‌دا، به من، چون، مه‌یلی ویشهن
ره‌زاش، به‌و ته‌وره‌ن، فایده‌ش، چیشهن!
فه‌وربی، خه‌رامان، خواحافیز، که‌رد
بارخانه‌ی، ره‌نگین، هه‌م بار که‌رد، وه به‌رد!
تا، یاوا، به شام، هه‌ر به‌و دل‌ئه‌ی ریش
نا، ئومید، پال‌دا، وه بتخانه‌ی ویش
هه‌ر شه‌و، تا به‌رۆ، هه‌ر سویح، تا ئیوار
لادئ، وه‌بی یه‌ک، نه‌گرتنه‌ن، قه‌رار
تاکه، ئامینه، عیسمه‌ت، په‌ناهه
چون، حه‌ملش یاوا، به چووار، ماهه
عه‌بدولموته‌لیب، دايم، جه هه‌رحال
مه‌که‌ردش، خه‌لعه‌ت، مه‌په‌رسا، ئه‌حوال
تاشش ماه، ویه‌رد، ئه‌و سه‌ولئ ساواه
نیدایی، جه غه‌یب، وه گۆشش یاواه
واتش: ئامینه، موژده، بو‌جه تو
حه‌ملئ شه‌ریفه‌ت، فرزه‌ندئ، مه‌بو!
گرۆی مه‌له‌کووت، جه نامه‌ی نامش
مه‌که‌ران، نه گۆش، حه‌لقه‌ی غولامیش!
فیشته‌ر، جه مه‌خلووق، دنیا سه‌رانسه‌ر
مه‌بان، ئومه‌تش، تا وه پرووی مه‌حشه‌ر

مایه‌ی حه‌مل ویت، زه‌ریف، بزانه
نامی شه‌ریفش، محه‌مه‌د، وانه
خورشیدی نوورش، وه تو‌عه‌یانهن
بزان پیغه‌مه‌ر، ئاخه‌ر، زه‌مانهن
ئامینه‌ی وه‌هه‌ب، سوچه‌ی زه‌مین، به‌رد
ده‌رلاد، وه عه‌بدولموته‌لیب، عه‌رز که‌رد
واتش: ئاوازی، ئامان، وه گۆشم
مه‌زموونش، هیتمای، نه‌شیه‌ن، جه هۆشم!
عه‌بدولموته‌لیب، واقیعه‌ی ئه‌و رۆ
وات: به عه‌بدوئللا، فرزه‌ندت، مه‌بو!
بشو، مه‌دینه، به شاد، مانی
خورما، باوهره، په‌ی، وه‌زه بانئ!
ئامینه، حه‌ملش، خه‌یلئ په‌سه‌نده‌ن
یه‌قین، فرزه‌ندئ، سه‌عاده‌ت مه‌نده‌ن
به قه‌ولی مه‌کتووب، کائنانئ، کار!
ره‌مزی، ئه‌و فرزه‌ند، گشت که‌رده‌ن، ئیزه‌ار
تا، موعاوه‌ده‌ت، فه‌سلئ ئامای تو
نزدیکه‌ن، وه‌زعی، حه‌ملئ ئه‌و مه‌بو!
ئه‌ر سه‌د هه‌وا گه‌رم، راگه‌ت، هه‌م دووره‌ن
فرزه‌ندت، عه‌زیز، فرزه‌ند، زه‌رووره‌ن
عه‌بدوئللا، وه ئه‌مر، فه‌رمووده‌ی پده‌ر
پاگه‌ی، مه‌دینه، ده‌رلا، گرت، نه وه‌ر
ناقه‌ی جامبازه، په‌رواز دا، وه بال
ته‌ی مه‌که‌رد، راهان، وینه‌ی، بای شه‌مال
تا، چند رۆز، وه شار، مه‌دینه، یاوا
خاسته‌ر، جه ره‌وزه‌ی، جه‌نه‌تلماوا
جه ناگاه، ده‌ردئ، نازل، بیی په‌ریش
بیزار، بی، جه شه‌وق، زبنده‌گانی، ویش

تا، ئاخىر، شەرىھەتى سەكراتش، چەشت
 رۆحش، پەرواز كەرد، پەى رەوزەى بەهەشت
 غەرز، ئەو ناكام، نەوتوولتى ساوا
 عومرى شەرىفش، و سىيى سال، ياوا
 بەر شىيى جە دنيا، مەلالى، ماتەم
 دیدارى فرزند، ویش، نەدىي، وە چەم
 چەنى حەسەرەتان، داخى دەردەوہ
 سەر نیا، وە خاک، سىيى سەردەوہ
 چەو دما، شەخسى، وە ئاھ و نالە
 دا، وە مەوتەلىب، ئى بەدەھوالە
 عەبدولموتەلىب، (أنا لله...) وەند
 مەتلىيا، وە زام مەرگى، ئەو فرزند
 ئامىنەى بى عەيب، نەو عوروسى نۆ
 كۆبىي، وە بالاش، كۆى خەرمان، كۆكۆ
 تاكە، دوو سى ماھ، تەعزىه، دارە بى
 رۆ، جە رۆ، فیشتەر، بى قەرارە بى
 عەبدولموتەلىب، قامەتش، خەم وەرد
 شەوان، تا بە رۆ، ھەر زارىش، مەكەرد

نصل دريان خواب دیدن عبدالملطوب و رفتن بنزد كاهن بى تعبیر خواب

شەوئ، نە شەوان، شىيى نەجامەى خاب
 سەرنىيا، وە بان، موتتەكاي، گولاب
 نە خواب دا، ديش يەك زەنجىرى زەر
 تەمام شەرق و غەرب، مولكى بەر و بەحر
 وە ئەمرى بىچوون، پاكى ئىلاھى
 پۆشا، روى زەمین، جە مەھ تا ماھى
 سەر حەلقش، جە بان، پەشتى ئەو بەندەن
 سوماش، جە سىماى، ئافتاب، سەندەن!

ناگاہ، ئەو زەنجىر، پەر زىب و زىوہر
 تەبدیل، ببى، بە يەك، درەختى ئەخزەر
 چەم وەردەن، چەنى، ميوہى رەنگاورەنگ
 بەلام، ئەو درەخت، پاگىزە، قەشەنگ
 دوو پىرى کامل، نوورانى، خۆش بەخت
 ھەردووشان، نىشتەن، نەسای ئەو درەخت
 چى، واقىعاتە، كەردش، تەعەجوب
 ھانا، كەردشان، كیش، يا عەبدولموتەلىب
 بەختت، بولندەن، كەوكەبت بەرزەن
 بورجى تالعت، سەد ھەزار، تەرزەن
 تا، پەرسا، لىشان، نامشان، چىشەن
 چى عەجايبات، دل، وە ئەندىشەن
 يەكیشان، وات: نوحى نەبىوللان
 ئەو يەك، ئىبراھىم، خەلىلوللان!
 واتش: ئەى درەخت، پەر بادە ساوا
 پشت، بەپشت، ئامان، ھا وەتۆ ياوا
 جارئ، نەوھالەن، نەياوانش، بەر
 پەى تۆ، تا مەحشەر، مەبەخشۆ، سەمەر
 عەبدولموتەلىب، سەراسىمە وار
 جە خاوى شىرىن، دەرسات، ببى بىدار
 عەرەق، جە فەرەقش، مەرپىزا، تاو تاو
 شىيى بەلای كاهن، پەى تەعبىرى خاوا!
 دەرلا، پەى كاهن، خاوش، ئەدا، كەرد
 كاهن، جە ئەندۆش، كیشا، ئاھى سەرد
 واتش: ئەى خاوە، ئەسلىش، تەعبىرەن
 ئانە شەخسىتوہن، رۆشەن، زەمىرەن
 مەعلوومەن، جە پەشت، تۆ پەيدا مەبۆ
 جە قاف، تا بە قاف، ھویدا، مەبۆ

تبعی موعجیزه‌ش، چون بریقہی بہرق
 خارا، شہکافہن، جہ غہرب، تا بہ شہرق
 جوملہ مہخلووقات، دنیا، سہرانسہر
 بہ ئیعجازی ئہو، مہبۆ، موسہخخہر
 موقیمانی فہوق، گردی مہلہکووت
 ساکینان، سہتہ، دایرہی ناسوت
 غاشیہی ئہمرش، مہکیشان، وہ دۆش
 حہلہقہی غولامیش، مہکہران، نہ گوش
 زہنجیر، دہلیلہن، پہی ئہحکامی دین
 حہلقہش، ئومہتہن، سیلسیلہن، چین چین
 درہخت، شا ہیونہن، جہدیدلئوسوول
 ہہرگیز، جہ دارین، نمہبۆ، مہعزوول
 ہہرکہس، جہ ئہمرش، خیلاف کارمہبۆ
 وینہی قہومی، نوح، گرفتار، مہبۆ
 رای خہلہل، نییہن، جہ نبوودہتش
 شافیعہن، پہی، گشت، گرۆی ئومہتش
 دہلیل، رہبہرہن، راسہن، رہہنموون
 ئا، وہختہن، بہبۆ، نہ رووی دنیا و دوون
 تہعبیری خاوت، خولاسہی کہلام
 ہہر ئیئدہن، واتم، (باقی والسلام)

فصل در ذکر علامات کہ قبل از تولد آن مضمحل نشین قافلہ انبیا

درہت ہمل بہ نبوت پیویست است (۸۴)

کہسۆ، نہواچۆ، ئینہ، چہ عہقلنہ
 جہ ئیبنی عہبباس، وہیتہورہ، نہقلنہ
 ئہو رۆ، حہقیقہت، نووری محہمہد
 حہبیبی ئہزل، بہرگوزیدہی حہقق
 یاوا، وہ بہتن، ئامسینہی وہہب
 نمایان، بی چون، رۆشنی کہہوکہب!
 جوملہ کاہینان، کہ ہانہت، ئاسار
 گرۆی، رہہبانان فہراسہت، شیعار
 ئہہلی مونہجیم، کہہوکہب، شوماران
 ساحیرانی دہور، سہلیقہ داران
 گشت، موتہلیع بین، عہرہب، تا عہجہم
 مہغریب، تا مہشریق، بی زیاد و کہم!
 واقیعیہی زوہوور، خواجہی کائینات
 گشت خہبہر، داشان، جہ گشت ئہقلیمات
 باقی ئہجناس، وہحشی و وتیوور
 ئہغنام و ئہشباح، مورغی ماہی و موور
 گشت وہ یہکدیگر، بہشارہت داشان
 ئہسبایی تہرہب، شادیی، نیاشان!
 غہرہز، حہیوانات، قورہیش و حیجاز
 زہریف، وہ یہکتر، مہکہردہن، ئاواز
 واتشان، دنیا، ہا وہختہن یاوا
 بہ نووری حوزور حہزرت، بۆ، ئاوا
 دایہی محہمہد، سہفا، مہویارۆ
 جہ بہتنی پاکش، محہمہد دارۆ

(۸۴) - ئہم ناوونیشانی فہسلہ، لہ نوسخہی (خ)دا، نییہ!

یه کیهک ، مهواتهن، خوښا، به حالش
 خه یلی بولندهن، پایه ی ئیقبالش
 وهقت زایدن، نه علا، جه حوزوورش
 دنیا، مونه ووهر، به کسه ر، جه نوورش
 خودا، عادلې محمه د نه مین
 سیراجهن، په ی فوق، نه هلی سهرزه مین
 یاران، باوهران، دل، خاس دهن، وه گوش
 سه له وات، په ی حه زرهت، مه کهن، فه راموش!

فصل در بیان علل های پیش از ظهور

یهک شه و تامینه، دانای دیاری
 نه ز، جه خاو بی، یا خو بیداری!
 یهک شه خس، جه نو، وه ئاوازی بهرز
 وات به تامینه، شوخی خوئی تهرز
 نه شو، جه یادت، نامی حه ملی ویت
 نه و شه و، جه خاودا، خو من، واتم پیت
 ئیسمش موحه مه د، چونکه مه حموودن
 حه بیبی حه زرهت، دانای مه وجودن
 چند دوعای غریب، نیشان دا، به نه و
 په ی موخافه زهت، شه یاتین جه شه و
 تامینه په ی په ی تیکرار، مه کهردش
 واته، خاو و شه و، وه رۆ ئاوه ردش
 په ری واقیعات، هه ر فیکرش مه کهرد
 نه قلش په ی زه نان، قهومی قوره پیش کهرد
 زه نان، واتشان: دوو حه لقه ئاهن
 بکه ر، نه گه ردهن، به فتوای کاهن
 نهک ئاسی بی دیو، یا ساحیری بۆ
 ره مزی نه رجننه، یاسای په ری بۆ

تامینه، ئاوه رد، فه ردهن، به فه ردهن
 چند حه لقه، ئاهن، که ردش، نه گه ردهن
 دیش، ده ستی جه غه یب، ئاما، ئاشکار
 حه لقه ی ئاهن، گشت، هه وادا به قار
 واتش: لوتفی حه قق، وه چه م بداره
 ئاهن، جه لای ویت، نیگاه، مه داره
 حه ملی تو مه عبوود، نیگادار شه ن
 جنه ن و شه یاتین، به و چکار شه ن!

فصل در بیان میلاد با اسعاد آل شفیع روز میعاد (۸۵)

سا چون جه نه یام، عیسا بنی مه ریبه م
 تا، وه قستی زوهوور، ره سوولی خاتم
 هه شت سه د سال، ته مام ده ور ویه رده بی
 ده وران وه مه ردم، بازیش، که رده بی
 جه و دم، مورسلتی، یا ئولولعه زمی
 نه بی جه و دنیا، بده ر، وه نه زمی
 مه ردوم، سه ر به خوود، به سه هونسیان
 مایل بین، یه کسه ر، به کفر و عیسیان
 عه رب، تا عه جه م دنیا و دوون ته مام
 به ر شین، جه ئاداب، ئاین ئیسلام (۸۶)
 هه ر یهک، به چیوی، ئیمان ش ماوه رد
 هه ر کام، ئیتاعه ی سه گیوه ش، مه که رد

(۸۵) - ئەم ناوونیشانە، لە نوسخەی (خ)دا، نەهاتوو!

(۸۶) - لە نوسخەی (خ)دا، پاش ئەم دێرە ی ئێرە، دێرێ هاتوو، که لەم نوسخەدا، نییه و ئەمیش،

ئەمەیه:

(دایم، ئیتاعه ی شه یتان، مه که ردهن)
 سوژده، وه سوورهت، بتان مه به ردهن)

جه ناگاہ، نه سیم، سوچی سه عادهت
 گوشاد، کورد، قاپی قه سری هیدایهت
 تا، پهی جه هه نهم، قوفلش دریاوه
 دهر وازهی به هه شت، جه نو کرباوه
 حوربان، بیسات، شادی، نیاشان
 دهس دهس، ئیسته برهق، مهلبوس پوشاشان
 گه شت، وه هفت نه قلیم، نازایش کوردهن
 ویشان، چون خورشید، نازمایش کوردهن
 غولامان، قه دهح، عن ته هوروهوه
 فریشتان، وه ته شت، پهر کافوروهوه
 نیدا مه کوردهن، پهیا پهی، وه دهو
 مهواتهن، مه ولوود، نه حمه دهن نه مشه و
 نافتاب، جه شه رق، تولووعش، مه کورد
 قه مهر، سهر جه بورج، ره حمهت، پهر ناوورد
 غه رز مه هه و ماه، چهنی، سه یارات
 سه وایت، ته مام، سه قفی سه ماوات
 عه رش و کورسی، له وحی، مه لهک نه فلاک
 نوقاتی، مه رکهز، تا، دایه رهی خاک
 جه، یومنی، قه دهم، شای خهیره لئه نام
 روشن بیبی، یه کسه ر، چون، ناینه ی جام
 مه لایک ته مام، مهواتهن، یه کسه ر
 به به، مه رحه با، یا خهیره لبه شه ر
 حامیلانی عه رش، که، رۆ، بی، ته مام
 مه کوردهن، ناهه نگ، وه هه زار مه قام
 خوتبه ی وه لادتهت، مسته فا، وه ندهن
 کووسی ریسالهت، نه حمه دی ژندهن
 قه هقه هه ی شادی، بهرز بیبی، جه دنیا
 مه ولوود نامه ی، خاس، محمه د، ونیا

وه حشیات، سوجه ی شوکرانه، به ردهن
 همه د و سه نای حه قق، به جا، ناووردهن
 مهواتهن، به خ به خ شوکره ده ماده م
 پهیدا بیبی، حه زهت، شای خهیره لقه دهم
 شهوی شه ریفته ر، جه له یله تولقه در
 سه عیدته ر، جه له یل، یه وم فه تحولبه در
 دووشه نبه غوره، جه مه که ی شه ریف
 جه قه سری به یزا، مه رته به ی زه ریف
 ره بی عولئه وهل، جه دوازده هه م
 پهیدا بیبی، حه زهت، ره سوولی خاتهم
 وه قه مچی خه یات، کالای، لایه نام
 خولاسه، حه ریر، پوژشا، به نه ندام
 کهش و کو و که مهر، سه حرا و هه رد و به رد
 وه شانی حه زهت، ئیمان، ناوورد
 گشت بیبی به گولزار، رهنگی کاو کهش
 گولان، خو ش ده ماغ، بولبولان سه روهش
 مه ردوم، مایل بی، گشت به سه فا و سه یر
 خه یالاتی، شه ر، ته بدیل بیبی به خه یر
 کلیسا وه کشت ره هبانان، جه دوور
 نه و شه و وه جاری یه کسه ر، بین خاپوور
 بتی بتخانه ی، عه رسه ی، سه ر زه مین
 جه سه رتا، وه پا، شه قشه ق بیبی، جه قین
 شه یتان، جه غه رز، یه قه ی ویش کورد، چاک
 ته ختی به تلپسش، نگوون، بیبی، وه خاک
 سه ریری شاهان، گشت، بیبی سه رنگوون
 فه رمان فه رمای دهور، توونا بیبی وه توون
 زبانی مه لیک، گومرای دل، جه سه نگ
 یهک رۆژ، جه ته قدیر، گشت بی لال و له نگ

وشک بیی دهر باچهی سه رچه شمه ی ساوه
 یه هوودان، جه مولک مه سکون، نه ماوه
 نهو شهو، جه شه روف، زه لزه لهی، گران
 ناگاه، کهوت، نهو تاق کیسرای، نهوشیروان
 جه موعجیزه ی پاک، مه ولوودی، خاتهم
 سهر تاقی جامریتز، شه قششق، بیی وه هم
 چووارده که نگره، نهو پارچه ی رهنگین
 چه تاقی کیسرا، نه ما، به زه مین!
 تاته شگه دهی فارس، زه پرده شتی مه شهوور
 هه زار سال، ته مام، مه گرپا، جه نوور
 جه موعجیزه ی خاس، شای خه یرو لبه شه ر
 مه حموودی موختار، سالاری مه حشه ر
 بهو زیانه ی بهرز، نه عه رته و خرۆش
 جه شهوی مه ولوود، حه زه رت، با خامۆش
 نه سوۆز نه ی تاته ش، نه تاته شخانه
 بهل، بیی، به عیبره ت، نه هلی زه مانه
 تایفه ی قوره یش، نه ز کینه کیشان
 شین وه زیاره ت، بتخانه ی ویشان
 نه بتخانه، نوش و عه یش، مه که رده ن
 ته عام و شه راب، شه ریه ت، مه وه رده ن
 عیدی نهو، نه نو، مه ولوودی، خاتهم
 نه تفاق، نهو شووه ره، دوو که فت وه هم
 دیشان یه کایه ک، سه رنگون، بییه ن
 هیچ کام، چون، جاران، بهر قه رار، نییه ن
 هه ر کام، نه جای ویش، که فتن، نه رووی خاک
 لیش واران، غویار، سیای سه همناک
 قه بیله ی قوره یش، سه راسیمه وار
 گشت، وه نهی سهر د، حه یران بین جه کار

یه کیه ک، نیشانان، هم، وه بان، ته خت
 بتان، جه رووی، خاک، هۆر گرتن، وه جه خت
 غه رزه، تا سی جار، وهی حال، په ریشان
 بتان، هم نیان، وه جاگه ی، ویشان!
 نگوون بین، سی جار، نه رووی خاک و خه م
 نه سرین، چون سه یلات، مه ریزان، نه چه م
 تایفه ی قوره یش، وه شین و زاری
 عیدشان، گیلا، وه دهر دی کاری
 واتشان: سه وگه ند وه روتبه ی بتان
 سا، ئاخه ر، یه چیش، قومیان، لیشان
 یه ک بتی عه زیم، نه علای، نه وان، بی
 جه لاشان، مه عبوود، باقی، بتان، بی
 شه یتان، شی، نه تو ی، نه وچۆی، سه نده ل ته رز
 تاما، وه جواب، وه ئاوازی، به رز
 وات: نه ی موعاشه ر، نییه ن، ئاگاتان
 خراب بیی مه سکهن، بتخانه و جاتان!
 نه مشه و محمه د، مه حموودی، موختار
 مسته فای مورسه ل، حه بیی، نازدار
 ته وه لو د بییه ن، جه واده ی، ویش
 ئامان، وه دنیا، بی خه وف و نه ندیش
 نه عه یش، مه مانۆ، نه هه وا و هه وه س
 نه بت مه مانۆ، نه بتخانه ی که س!
 گشت مه بو، باتل، وهی وه یانه م وهی
 ته رک، مه بو، بازار، نوشانو شی، مه ی!
 چونکه، پیغه مه ر، ئاخه ر، زه مانه ن
 ناسخ و مه نسووخ، باقی، نه دیانه ن

فصل در بیان عجایبات و غرائب بنظر آن وسیده و چگونگی را گوید

همه جہ نامینه، مه نقولهن، نیمشهو
 واتش: بیدار بیم، ساقی وهنگ وهخه و
 لادی لهرز کهردم، عه تہش، یاوا، پیتم
 ههیران بیم ساتی، جه حالاتی ویم!
 دیم، مورغی سفید، شیرین په و بال
 ثاما، نیش، جه لام، چون حالزانی حال
 یهک قهدهح، له پرتیز، ثابی خو شگوزار
 تاوهردش، په ریم، وینهی خزمه تکار
 گومان، مه بهردم، داخو، یه شیرهن
 یام، عه تری کافوور، یام بو عه بیرهن
 وهقتی، که نو شام، دیم دهوای دهردهن
 چون شه کر، شیرین، چون یه خاو، سهردهن
 جه معی، جه زهان، شوخی، بالا بهرز
 گشت، په ریی په یکه ر، رندی خووری تهرز
 مدان تهسکینم، په ی په ی، جهو حالته (۸۵)
 هه ریهک، به نهوعی مه کهرد، ده لاله ت
 من هم، به خه یال، قهومی میهره بان
 مه واتهم، یاران، داخو، یه، کی بان!
 نه مشهو، چهنی، من، وهیتهور، دل سافهن
 نهر، ههن، جه نه ولاد، عه بدولمه نافهن!
 به لا، مه علووم بیی، جه دمای، نه وان
 مامان، ههر مامان، تاکه، ههفت شه وان!

(۸۵) - له نوسخه ی (خ) دا، بهم جوړه هاتووه:

(مه دام، په ی تهسکین په ی په ی جهو حالته)

یه کی شان، ههوا، زهوجهی، نادم، بی
 یه کی، عاسی - یه، یه کی، مریم، بی!
 یه کی، سوغرای مووسای، سهرودر، بی
 یه کی شان، سارا، یه کی، هاجهر، بی!
 دیسان، نیدایی، وه سه معم، یاوا
 واتش: نهو نو هال، جه ننه تولماوا
 پیوشه، جه خهلق، په نهان، جه نه زهر
 نهوینوش، وه چه م، ده ییاره لبه شه ر
 چند گروئی، عه جیب، به شکلی تیوور
 وه بال و مینقار، رهنگ هه زار په رنگ
 گشت وه محمه د، سهر فرۆز، که ردهن
 هه ریهک، وه نهوعی، شوکرانه ی حه قق که رد
 به عزئی، هم ئیبریق، جه واهیر، به که ف
 یه کسهر، مه واتهن، به من: لاته خه ف!
 به عه تری عه بیر، غه سل، که ردهان (۸۶)
 ده سدهس، ئیسته برهق، مه لبووس پو شاشان
 جه قه سری به یزا، بو بوخور، خیزا
 جه من، هم، عه رهق، کافوور، مه پرتیزا
 مه واتهم، نه ی کاش، عه بدولموته لیب
 حازر مه بیی، په ی، نه ی گشت عه جایب
 فریش تانی پاک بوینا، وه چه م
 گشت بدا، وه باد، کوئی خه رمانی خه م
 قه سری دهرومال، نزدیک، تا وه دوور
 یه کسهر، ته مام گشت بی، وه یهک قه تعه نوور

(۸۶) - له نوسخه ی (خ) دا، بهم، جوړه یه:

(به عه تر و عه بیر، غه سل که ردهان
 ده ست ده ست، گشت، سوچه ی شوکر به ردهان)

جهبانی که عبه، کوکو، نور، وارا
 مهلایک، سهف سهف، عهلم، وارا!
 وهقتی محمهده، کهفت، وه پرووی دنیا
 فهوری سوجده بهرد، وهتای بی همتا
 چون، کهسئ، پهی ویش، تهزهروع کهرد
 پهنا و ئیلتیجا، وهلای، حهقق بهرد
 دستش، بولند کهرد، دوعا، چند وانا
 چهو دما، به حوکم، دانای توانا
 یهک دهستئ هنی، پهیدا بیی جه غهیب
 پوشا، سهرتاپاش، وه دیبای بی عهیب
 هوزر گرد، بهرد، غهیب بیی، جه نهزهر
 من واتم، هانا، تهلالاهوئه کبهر
 دیسان نیدابیی، تاما، وه قایم
 وات: بهراش، وهلای باباش؛ ئیبراهیم
 نهزهر کهرد لیث، به نوازهشی زهریف
 تا، موششهرف بو، به دینی حنیف! (۸۷)
 تا، نههلی بوخار، بزنان، وه دهو
 قهتعهن، کوفری شرک، جه زهمانهی ئهو
 گرۆی رۆحانی، جن و ئینس یه کسه
 ناگاه بان، جه نووری شای خه یرولبه شهر
 قایی هیدایهت، حهقق کهردهن، مهفتوح
 سافی، ئادهم و پاکی، دوعای، نوح
 تهوحیدی شیت و ئیتاعهی ئیدریس
 تهقوای، صالح و توانای جهرجیس

(۸۷) - به پیتی نوسخه‌ی (خ) پاش، ئهم دیره، دیرتیکی دیکه ههیه، که لهم نوسخه‌ی بنچینه‌ییدا، نییه و

ئهویش، ئهمه‌یه:

(هم وه جای مه‌ولود، ئه‌نبیاهان دا
 بگیلناش، ته‌مام، وه ده‌ریا هان دا)

مه‌رتبه‌ی هوود و موعجیزه‌ی یه‌حیا
 ده‌هینه‌ی شوعه‌یب و زیکری زه‌که‌ریا
 هیمه‌تی نه‌مای ئیبراهیم خه‌لیل
 سوننه‌تی ئیسحاق، زه‌بحی ئیسماعیل
 سه‌بری ئه‌یوب، سه‌همی ئه‌شعیا
 سه‌وتی داوود، سیدقی ئه‌رمیا
 ئه‌عجازی لووت، ئه‌دعیه‌ی خه‌رتیل
 نه‌ورادی یوشه‌ع، ره‌زه‌ی ئیسموئیل
 ئاده‌می حیکمه‌ت، عولوومی لوقمان
 تاجی زولقهرنه‌ین، ته‌ختی سوله‌یمان
 ریکاری زیلکیفل، زیره‌کیی سه‌معوون
 دوعای یونس، ده‌لیلی هاروون
 خوشووعی خدر، موعجیزه‌ی، موسا
 پاکیی، ئه‌لیاس، ئه‌نفاسی، عیسا
 سه‌د و بیست و چوار هه‌زار، ئه‌نبیاه
 مه‌رتبه‌ی گشتم، دا به‌موسته‌فا
 سه‌رداری سه‌رخیل، ئه‌نبیاهانه‌ن
 خاک و پاش، تاجی، شاهی شاهانه‌ن
 روتبه‌ی، شه‌فاعه‌ت، عاسیان، پیشه‌ن
 پادشای ده‌ولت، هه‌شت ئیقلم ویشه‌ن
 خولاسه، چند ره‌مز، چند عه‌جایات
 ئهو شه‌و جه‌ ئیعجاز، مه‌ولوودی ئهو زات
 یه‌ک، جه‌ شۆن یه‌ک، گشت روودان، وه‌ هم
 ئامینه، ئهو شه‌و یه‌کسه‌ر، دیی، وه‌ چه‌م!

عهبدو لموته لیب، ئەو شەو چەنی خەم
 پەنا، بەردلا، بە کەعبە، ئەعزەم
 مەکەرد مونا جات، مەلالا، تاو تاو
 ناگاہ جەو دەم دا، دیدەش، شیی نەخاو
 جگۆنەگی حال، بە کسەر، واتەن، پێش
 خەیلێ دلۆش بیی، ئەو جە خوابی ویش
 دەردەم، هۆرئێزا، نامی ئەللا بەرد
 عەزمی دیدەنی، لای ئامینە، کەرد!
 یاوا، بە قاپی، قەسری بزێ گولان
 دەس دا، وە حەلقە، پەری فەتخلباب
 ئامینە وە هەب، تەنیای دل خەفیف
 جوا بێش داو، وە دەنگی زەعیف
 عەبدو لموته لیب، تاقەتش، بریا
 چون کورە ی حەداد، دەروونش گریا
 واتش: دەخیلم، سزا، پێم مەدەر
 زووتر، وە تەعجیل، قاپی گوشاد، کەر!
 ئامینە، دەرلا، قاپی، گوشاد، کەرد
 عەبدو لموته لیب، تەشریف، وە تۆ بەرد
 نیگاہ کەرد، بە نووری چەهرە ی ئامینە
 دیش، خالی مەندن، جای ئەو خەزینە
 تاقەت پێش نەمەند، مەردی بیچارە
 دەس بەرد، یەخە ی ویش، بکەرۆ بارە
 وات: ئەو شوعلە ی پاک، نووری چەهرە ی، تۆ
 ئاخەر، وە کۆ شیی، نەونە مامی، نۆ
 ئامینە واتش: وەزعی حەملم کەرد
 بە یەک فرزەندی، چون دوردانە ی فەرد

چون ئاساری ئەو هیچ دیار نییەن
 بۆ، راس، واچە پێم، عەیب و عار نییەن
 ئامینە واتش: مەبەر دل ئازار
 خیلافش، نییەن، وە پەرەردگار
 ئەمشەو، فرزەندی، فرە، زانم، دییەن
 جە رەبەعی، مەسکون، رەنگی، ئەو نییەن!
 گۆزەشە، عەجیب، واقیعاتی، شەو
 بە کسەر، تەمام گشت عەرز بکەرد، بە ئەو
 واتش: تیوورات مەغلووبە، کەردەن (۸۸)
 ناگاہ، جە لای من، محەمەد، بەردەن
 ئینە ساتیوون، باز ئاوەردەشان (۸۹)
 دیسان، هەم، وە دەس، من سوپەردشان
 ئەو مورغی سفید، مەوینیش، وە چەم (۹۰)
 ویش، چون پەروانە، ئەو کەردەن وە شەم
 محەمەد بەردەن، وینە ی قەوم و خویش
 دایم، مەشغولەن، ویش، شیر، مەدۆ، پێش
 وە پارچە ی حەریر، پۆشان، سەرتاپاش
 نمازۆ، ساتی، من بشۆم، وە لاش!
 عەبدو لموته لیب، هیجران کەشیدە
 وات: ئیستە چکۆن، ئەو نووری دیدە!
 ئامینە، واتش: هە ی هات، تەو جۆه کۆه
 نەمتاوی، دینی، دیدە ی ماھی نۆه

(۸۸) - له نوسخە ی (خ) دا، بەم جۆرە هاتوووە:

ئامینە واتش تیووران مەغلووبە کەردەن

(۸۹) - له نوسخە ی (خ) دا، بەم جۆرە یه:

ئینە لەحزێوون باز ئاوەردە نشان

(۹۰) - له نوسخە ی (خ) دا، بەم جۆرە یه:

ئەو مورغی سفید، مەوینی وە چەم

دیداری پاکش، به من بنمـانـه
 هه‌نی جهی فیشته‌ر، ماوهر به‌هانه
 چون شه‌خس وه ته‌شستی زهر نیگاره‌وه
 وه به‌ک ده‌س، ئی‌بریق که‌س نه‌داره‌وه
 محمه‌ده‌ ئاوهرده‌ خاو، خاوی خه‌رامان
 غه‌سلش دان، ته‌مام، جه‌سه‌ر تا دامان
 واتش: تا سی‌رۆژ، نه‌په‌رده‌ی حه‌ره‌م
 ده‌یارلبه‌شه‌ر، نه‌وینۆش، وه‌چه‌م
 عه‌بدولموته‌لیب وات: به‌زاتی، پاک
 ئارۆ، ویم، به‌تۆ، مه‌که‌رۆم، هیلاک
 ئامینه‌ زاناش، چارش، ناچاره‌ن
 عه‌بدولموته‌لیب، دل، بی، قه‌راره‌ن
 واتش: جه‌فلان حوجره‌ی، مونه‌ووهر
 پی‌چیان وه‌سووف، ئالای بۆ‌عه‌نه‌ر
 بشۆ، فرزه‌ندت، بوینه‌ وه‌چه‌م
 خاترت، جه‌م که‌ر، دل، مه‌ده‌ر، وه‌خه‌م
 عه‌بدولموته‌لیب، شادیی که‌رد، ئاغاز
 شی، قایی، حوجره، منوهر، که‌رد، واز
 ناگا دیش، شه‌خسی، خیزا وینه‌ی شیر
 غه‌را، وه‌هه‌بیه‌ت، ده‌ست دا، به‌شمشیر
 وات: جه‌و زیاده‌تر، پا‌مه‌نیه‌ نه‌وه‌ر
 مه‌کرووت شه‌قشه‌ق، وه‌مه‌ودای خه‌ته‌ر
 محمه‌ده‌ مه‌خلووق، مه‌له‌که‌وت بییه‌ن
 تا سی‌رۆژ مه‌جال، دیده‌نش نییه‌ن
 تا مه‌لایه‌کان، جه‌به‌شاره‌تش
 گشت، نه‌بان، فارغ، جه‌زیارته‌ش
 راگه‌ی که‌س نییه‌ن، مه‌علووم بۆ، وه‌لیت
 بشۆ، دماوه، ساکن به‌ر په‌ی ویت!

عه‌بدولموته‌لیب، روو ئاوهرده‌ وه‌په‌س
 جه‌خه‌وف ئه‌و شه‌خس، نه‌کیشا، نه‌فه‌س
 له‌رزش، شییی نه‌دل، وه‌بی‌چه‌ند و چوون
 په‌له‌په‌ل، به‌رشیی، روو که‌رد، وه‌به‌یروون
 مایل بیی که‌رد، قه‌زا، بی‌مانع
 په‌ی قه‌ومی قوره‌یش، به‌یانی واقع
 خه‌وفش شییی نه‌دل، ته‌مام که‌وت نه‌ده‌نگ
 هه‌فت شه‌و، بی‌زویان، وینه‌ی لالی له‌نگ
 جه‌ودما، به‌ئه‌مر، حه‌یی، لایه‌نام
 شه‌وی، هه‌م زووته‌ر، وه‌ر جه‌نمای شام
 فریشتانی عه‌رش، چه‌سه‌ر زه‌مینه
 محمه‌ده‌شان به‌رد، وه‌لای ئامینه
 جویریل، ئه‌سباب، گه‌هواره‌ش، که‌رد جه‌م
 ته‌خته‌ی عوود، تاشا، چه‌نی چۆی قه‌له‌م
 که‌ردش په‌ی محمه‌ده‌، بی‌شکه‌ی موباره‌ک
 خاتر بیی جه‌غه‌یب، ته‌مام ته‌داره‌ک
 میکائیل ده‌ستپیچ، جه‌نوور دروست که‌رد
 ئیسرافیل یاوا، سه‌ر بی‌شکه‌ش ئاوهرده
 حاملانی عه‌رش، هه‌ر قوماشی
 هه‌ریه‌ک وه‌ته‌رحی نه‌قش نه‌ققاشی
 ئاوهرده‌ن، به‌وار، ده‌سه‌ده‌س جه‌بالاه
 فاخیره‌ی به‌هه‌شت، ئه‌لوانی ئالاه
 پی‌چاشان، وه‌تۆی، تای زه‌ریافه‌وه
 وه‌پارچه‌په‌رند، سیمی سافه‌وه
 عه‌بدولموته‌لیب، فارغ بیی جه‌غه‌م
 جه‌شادیی سه‌ر به‌رد، وه‌چه‌رخه‌ هه‌فته‌م
 چه‌ند شوتر، که‌رد، زه‌یح، چه‌نی سه‌ده‌ئه‌غنام
 سی‌رۆژ، تا ئیوار، حازر که‌رد ته‌عام

دهسدهس، مهخلووقات، وه زبافهت بهرد
 زومرهی سهنادید، قورهیش، دهعهوت کهرد
 پهرساشان، فرزه‌ند، تو نامش چپشه‌ن!
 واتش: محمه‌د، مه‌حموود هم ویشه‌ن
 عه‌بدولموته‌لیب، تا یه‌کرو، به‌ردش
 داخل وه هه‌ره‌م، به‌یتوللا، که‌ردش
 هه‌ر چووار، مه‌قام، مه‌ککه‌ی موعه‌ززه‌م
 ته‌واف که‌رد، ته‌مام، په‌ی جیغزی خاته‌م
 ئه‌و رو، هه‌ر جه‌ سوچ، تا به‌ خوژ تاوا
 موناجاتش که‌رد، هه‌ر تاکه، تاوا!
 واتش: ئیلاهی، شای که‌ره‌م بی شو
 محمه‌د تو‌دان، سوپه‌ردم، به‌ تو
 جه‌ شه‌پری دوشمه‌ن، جه‌ مه‌کری شه‌یتان
 هم جه‌ قه‌زای سه‌خت، به‌لای ناگه‌هان
 جه‌ که‌عبه‌ی شه‌ریف، هیممه‌ت خواهی که‌رد
 ته‌شریف، هم، وه تو‌ی قه‌سری به‌یزا به‌رد
 ئه‌و دانه‌ی گه‌وه‌ر، شیوه‌ی شیرینه
 جه‌ نو ته‌شریف به‌رد، وه لای ئامینه
 ئامینه واتش: ئه‌ی نووری دیدم
 ته‌وافت قه‌بوول، ئه‌ی به‌ر گوزیده‌م
 دیده‌ش چون دیده‌ی ئاهوانی دوور
 سروس‌تتش دایم، به‌ سورمه‌ی کوی توور
 پرچی موشکینش، مه‌که‌ردش شانه
 هه‌رکه‌س، مه‌دیدش، خویش و بیگانه
 روچی ویش مه‌که‌رد، فیدای جه‌مالش
 مه‌فتوون بی، دایم، جه‌ نوخته‌ی خالش
 مه‌زانا، ویشه‌ن، شای تاجی له‌ولاک
 مه‌حبووی به‌ حه‌قق، پادشای ئه‌فلاک

فصل در بیان منجمان

عه‌بدولموته‌لیب، یه‌ک رو، بی ئه‌ندیش
 مونه‌جیمان گشت، به‌رد وه حوجره‌ی ویش
 که‌وکه‌وب شماران، که‌ردشان حیساب
 دل دان، به‌ نجووم، زیگری ئیسترلاب
 ئیسمش محمه‌د، چه‌نی مه‌ولوودش
 به‌ختی هوما‌یون، بینای وجوودش (۸۹)
 هه‌ر چووار چه‌نی چووار بورچی سه‌عید
 شه‌مس، قه‌مه‌ر، په‌رجیس، ناهید (۹۰)
 مدران موته‌فییق هه‌ر هه‌شت، جه‌ یه‌ک تاق
 جه‌ خانه‌ی میزان، په‌ی سه‌یری ئافاق
 جه‌ ئه‌هلی ریاز، ته‌سنیف و ته‌رقیم
 دانای ده‌قاییق، گوینده‌ی ته‌قویم
 جه‌ دمای ته‌حقیق، مه‌سه‌ئه‌له‌ی موشکیل
 ته‌سدیقی کوللی که‌ردشان، خاسل
 واتشان، تالع، ئه‌و تیفللی سه‌روه‌ر
 ته‌مام فه‌رخه‌نده‌ن، به‌رزه‌ن مونه‌ووهر
 چونکه، جه‌ بیسته‌م دهره‌جه‌ی جه‌ددیی
 ئیتیفاق که‌وته‌ن، نه‌جمی ئه‌حمه‌دیی
 دینی قه‌ویش، جه‌ نو عایدن
 یه‌ومه‌ن، فه‌یه‌ومه‌ن، جه‌ ته‌رائیده‌ن (۹۱)

(۸۹) - له‌ نوسخه‌ی (خ) دا، به‌م جزره‌ هاتوو:

(ئیسمش محمه‌د، چه‌نی مه‌ولوودش)

به‌ختی هوما‌یون، به‌ختی وجوودش)

(۹۰) - ئه‌م دیره‌ هه‌لبه‌سته، که‌ لیره‌دا هه‌یه، له‌ نوسخه‌ی (خ) دا، نییه!

(۹۱) - له‌ نوسخه‌ی (خ) دا، به‌م جزره‌ هاتوو:

(دینی قه‌دیش، جه‌ نو عایدن)

یه‌ومه‌ن، فه‌یه‌ومه‌ن، وه‌زیر هه‌ر ئیده‌ن)

نیشانه‌ی سه‌عید، نه‌و نیکو ته‌خته‌ر
 تالعش، میزان، مه‌لولودش قه‌مه‌ر
 مه‌رته‌به‌ی عالیش، خه‌یللی عه‌زیمه‌ن
 تا رووی قیامت، هه‌ر موسته‌قیمه‌ن
 به‌ده‌لیللی شه‌مس، زه‌هره‌ی عه‌تارد
 هه‌رسئ شان، وه‌ بورج عه‌قره‌ب، بین وارد
 دایمه‌ن، تالع، نه‌و شای تینه‌ت پاک
 خاتیب جه‌ده‌نگ، خیتابی له‌ولاک
 که‌وکه‌ب، شوماران، داننده‌ی ته‌خبار
 عه‌بدولموته‌لیب، که‌رده‌ن، خه‌به‌ردار
 واتشان: فرزند، نه‌رجمه‌ندی تو
 فه‌رمان، فه‌رمای ده‌ور، ده‌هری دوون مه‌بو
 به‌حوکمی بیچوون، لوتفی ئیلاهی
 ره‌فیش نیبه‌ن، جه‌مه‌ه، تا ماهی
 مولکی نه‌رده‌بان، فه‌له‌ک به‌نده‌شه‌ن
 شه‌ه‌نشاهان، گشت سه‌ر نه‌فکه‌نده‌شه‌ن
 نه‌هلی جین و ئینس، مه‌خلوقات یه‌کسه‌ر
 وه‌حه‌شوی تیور، جومله‌ی زی به‌شه‌ر
 گشت مه‌حکه‌م، نه‌میری که‌س نه‌دارشه‌ن
 موتیعی ئایین، خریدارشه‌ن
 هه‌ر که‌س، جه‌فه‌رمان، نه‌میری نه‌و سه‌روه‌ر
 جه‌به‌دبه‌ختی به‌خت، پا بنیو وه‌به‌ر!
نه‌که‌رو، حه‌لقه‌ی، غولامیش نه‌گوش
جه‌فه‌رموده‌ی، نه‌و، بیو فه‌راموش
 به‌تیغی قه‌هرش، سه‌رنگوون مه‌بو
 نه‌رواش، وه‌دۆزه‌خ، توونوتوون مه‌بو
 جه‌بابا ئاده‌م، تا عیسی‌ای مریه‌م
 نه‌نیاهان گشت، ته‌مام وه‌سه‌رجه‌م

گشت جه‌یه‌ک میزان، ترازووی قه‌ده‌ر
 نه‌وان گشت چی سه‌ر، محمه‌د چه‌وسه‌ر
وه‌قتی کیشانشان، نه‌ک به‌راه‌ر بو
محمه‌د جه‌گشت، به‌ل، زیادته‌ر بو!
 حه‌ق مه‌حبوب ته‌ر، جه‌حه‌بیبی ویش
 خه‌لقه‌ت نه‌که‌رده‌ن، بینای بی نه‌ندیش
 ده‌روونش، ده‌ریای به‌حری عه‌مانه‌ن
 یه‌قین، پیغه‌مه‌ر، ئاخ‌ر، زه‌مانه‌ن!
 عه‌بدولموته‌لیب، سوچه‌ی شوکرش به‌رد
 نه‌هلی که‌واکیب، یه‌کسه‌ر، خه‌لعه‌ت که‌رد
 جه‌و دما، خیزا دلّوه‌ش، بی وینه
 تاشیی وه‌مه‌نزل، وه‌لای ئامینه
 حه‌زره‌ت، ستانا، گرتش، نه‌باوه‌ش
 وینه‌ی ده‌سته‌گول، بو نیا، وه‌بو‌ش
 گفتوگوئی ویش و نه‌خبار که‌واکیب
 به‌یان که‌رد، په‌ری ئامینه‌ی وه‌هه‌ب
 واتش: نه‌ی فرزند، خه‌یللی په‌سه‌نده‌ن
 ته‌مام، موکه‌پرهم، سه‌عاده‌تمه‌نده‌ن
 منمانش، جه‌خه‌لق، جه‌رۆزگاران
 حیفزش که‌ر جه‌تیر، دیده‌به‌دکاران
 شه‌وان، تا به‌رۆ، غافل نه‌بی لیش
 نه‌وا زه‌حمه‌تی، دووریا، یاوو پیش!
 عه‌بدولموته‌لیب، چه‌نی ئامینه
 که‌ردش گفتوگو، خه‌یللی، بی وینه (۹۲)

(۹۲) - له‌نوسخه‌ی (خ)دا، نه‌م دپه‌ر شیعره، به‌م جوژه‌هاتوو:

(عه‌بدولموته‌لیب، خه‌یللی بی وینه
 که‌ردش گفتوگو، چه‌نی ئامینه)

فصل در بیان سردادن کسانی بان سرور (۹۲)

جه مهووری نه خبر، کیمایی نه زهر
جه رووی به سیرت، وهیته وردان خه بهر
بی ردد و خیلاف، بی سه هو و غه لته
ته وهل که سی شیر، دابو، بهو جه زرت
والیده ی پاکش، تامینه ی وه هه ب
هم نو، به که نیز، تهو، ته بو له هه ب
هردوو شیر مه دان، دایم، بهو سه روهر
تاکه دوو سی سال، بی خه وف و خه تهر
به لام قاعیده ی ته شرافی جه رهم
جه هه وای ناساز، مه ککه ی موعه ززم
عاده ت بی، دایم، چونکه په ریشان
مه دان، وه دایان، گشت تیفلتی ویشان
عهره ب، عه شایر، هه ر سال، جهو ته تراف
مامان، وه مه ککه، مه که رده ن، ته و اف
به هار، تا، پاییز تیفلان، مه به رده ن
به ته هلی قوره ییش، خدمت، مه که رده ن
تیشان هم، وه قهر، ته وانای ویشان
نه قد و جینس، که رهم، مه که رده ن پیشان
تهو سال، جه عهره ب، روودا، بی نانینی
غالب بیی ته مام، قه حتی، گرانیبی!
جه بی قووتی، خه لک، جه قووه، کهوت
ماوای مدارا، خو شبه خت و به دبه خت
دارا و نه دارا، ندادان و داننا
گشت جه دهستی جوع، مه که رده ن هانا

(۹۲) - له نوسخه ی (خ) دا، ته م (فهلته)، بهم جوړه دهستی پی کردووه:
(ذکر اوضاع حضرت رسالت پناه ویردن...)

مه ردم، جه سه حرا، فه ریاد، مه که رده ن
هه رده م چون هه یوان، گیاه مه وه رده ن
عه ورات و هه یوان، عه شایر، یه کده س
شیر نه مه نده بی، جه پستان، کهس
خیلی بهنی سه عد، ساوی، وه خاک
یه کسه ر، منالان، جه ده رگای ته فلاک
هه لیمه نام، بنتی بهنی وه هه ب
ته سل مه ندی پاک، عهره ب، بن عهره ب
جه سه حرای تهو زهید گیاه مه وه رده ن
په ی په ی شوکرانه ی، خالیق مه که رده ن
نه قووت، نه قنیات، نه خوړاک و نه خه و
وه زعی هه ملتش بی، ده رده م، هه ر ته وشه و
ده ردی ئاشکار، ده ردی نی هه نانی
ده ردی گرانیبی، ده ردی زه یسانی
گشت جه م بیی وه لاش، ده رده و بهانی ده رده
دایم هه ر شکور، خودا وه ند مه که رده
ناگاه هه ر تهو شه و شه خسی دبی نه خاو
ئاوهرده په ری تهو، یه ک پیاله، ئاو!
واتش: بنوشه، په ی تو، زاد، مه بو
روزی هه م شیرت، هه م زیاد، مه بو
هه لیمه، خه یلی، جه و ئاو، که رده ن نوش
ته شنه و گرسنه ی ویش، که رده فه راموش
وات: ته ی هه لیمه، مه زانی من کیم؟
واتش: نه وه لالا، ئاگاه نیم، جه ویم!
وات: من تهو شوکرهم، تو شوکرت مه که رده
تیلتیجات، وه پای، قاپی، هه قق مه به رده
ده ستوورت تیده ن، بشو، وه به قها
رزقی، په ری، تو، بییه ن، موهه ییا!

نوورئ، جه مهككه، مهياوؤن، بهدهس
 باودهش، پهي وپت، مهواچه، بهكس!
 حهقق زياد كهرد، رؤزبي، هم شيرت
 تهنگي عهسرهتي بهر شوؤ، جه ويرت
 ههليمه، جه خاو، شيرين، ببى بيدار
 مدرهخشا، چون گول، گولغونچهي وههار
 بارخانهي دهردان، جه لاش بار كريا
 ستووتى، قووتش، دهروونش دريا
 پهستانش، په شير، نهحوالش خوؤشدل
 جهمالش، تهعنه مهدا، وهردى گول
 زهنان، واتشان: ئاخو، ههليمه
 نهو رهنك و روخسار، نهو خوؤف و بيمه
 چه تهور، تهبديل، بى، حالت پى حاله
 توؤ چكؤت ئاوهرد، نهى جام جهماله
 چون، زهوجهي، سهرحهده، ئاراني
 به وينهى دوختهه، شههر، ياراني!
 بهلام ههليمه، ههر خهندهش مهكهرد
 رازى نيهانى، ئاشكار نهكهرد!
 غهرهز، ههليمه، ماباقى ياران
 كوؤى كهتوون، وه بيل خهزينهداران
 وه عهزمى تهواف، مهككهى موبارهك
 پراهيى بين وه راه، گشت وه تهدارهك
 ههليمه وپش و فرزهندي شووههر
 يهك، دراز، گوؤشهه، پيرى بار نهبهه!
 چهنى يهك شووتر، قلخى قاتى سال
 كهم قووه، بئ تووك، بئ تين و بئ حال
 نه شووتر، تاقهت، تهواناي راش بئ
 نه خهر، هم تايشت، ئاماو لواش بئ

ئيدگر وه ئهوكير، ئيد پير، نهو لاغر
 يهواش، به يهواش، ئاخو، به ئاخو
 تا، يوان، به شارى مهككهى موعهززهم
 كهردشان، تهواف، بهيتوللا ههرهم
 خيلى بهنى سهعد سهبعهت كهردشان
 فرزهندي ئهشراف، تهمام بهردشان
 ههليمه، ههرچههه، گيلان، به مالان
 جه عهمره جه زهيد، پهرسا نهحوالان
 يهك تيفل نهبى، پهي نهوقاتى نهو
 جه قهومى قورهيش، پهي نهوزاعى نهو
 پهشيمانى وهرد، نهو جه ئاماي وپش
 واتش: يه تهقسير، نههل و قهوم و خوئش
 ههركهسئ بهردش ساحيب ئيقبالئ
 نهداشان، به من، هيچ كهس منالئ
 جه ناگاه، شهخسى، بوزرگى نهعهزهه
 ئاما جه ناگاه، ههليم، ديبى، به چهه
 فهرما، جه ئيوه، زهني، شيردار بوؤ
 ئايا، داخوؤ، بوؤ، خزمهتگوزار بوؤ
 ههليمه واتش: نهى شهخسه كئ بوؤ
 وهيتهور نيشانهى بوزرگى پيش بوؤ
 واتشان: عهبدولموتهليب ئييدهه
 سهردارى قورهيش، ياگهى ئومييدهه
 ههليمه، لووا، سهلامئ، كهردش
 رهسمى تهحييهت، وهجا، ئاوهردش
 عهرزش كهرد: بهل، من ساحيب شيرم
 دايم رهزاعههه، نهقش زهميمم
 پهرسا، جه كيئنى، نامى، توؤكامهه؟
 واتش: بهنى سهعد، ههليمه نامههه

عهبدولموته لیب خه نده، کهرد ده رحال
 وات: شوکرم، به زات، فهردی بی زهوال
 چون سه عد و هلیم، نیکه نامشان
 سیفاتی خاسه ن، جه مه قامشان
 واتش: تیفللی هه ن، چون دانه ی گه وهه ر
 به لام، یه تیم هه ن، نه دارۆ پده ر
 وه قه بیله ی سه عد گشت ئیزهار که رده م
 هه ر ئید چون نامش، وه یه تیم به رده م
 واتشان: یه تیم، عوقوبه ت، دارۆ
 فایده ش نییه ن، په ی ئیمه ، ئارۆ
 ئومیدم ئیده ن، تو به ریش وه لای ویت
 یه قین، نه فعی خاس، جه و مه یا وۆ پیت
 هلیمه واتش: لیت نه بز، زه حمه ت
 بشۆم به شووهه ر، که رده م مشووره ت
 هلیمه لووا، تا وه لای شووهه ر
 واتش: تیفللی هه ن، نه دارۆ پده ر
 نه ز چیش که رده م، هه نی جه لای که س
 جه ی شاره، تیفللی، نه یاوام به ده س!
 شووهه ر، وات: هلیم چون نییه ن ده لیل
 بشۆ، ئه و یه تیم، باوه ر، وه ته عجیل
 مه بادا، یۆته ر، ببه رۆش، په ی ویش
 جه وده ما، په ی تو، بیۆ به ئه ندیش
 هلیمه ی سه عید، جه گشت ئه قارب
 تاشییی وه یانه ی، عهبدولموته لیب
 واتش: شووهه رم روخسه ت، دان وه پیم
 ئامام، محمه د، به رۆم، وه لای ویم
 عهبدولموته لیب، همدی حه قق که رده ش
 هلیم، وه یانه ی، ئامینه، به رده ش

یاوا، وه لای ئه و خاالدانه ی فلفل
 ئامینه، چون دیش، خه ندان بی چون گوڵ
 چه نی هلیمه، موبه ت، نما نا
 موباره ک بادیی، رای سه فه ر، وانا
 به رده ش وه جای خا و، سه یدی، سه روه ر
 شای قاپه قه وسه ین، سالاری مه حشه ر
 هلیم، نیگا که رده، وه یه ک فریشه
 جه سه رتا وه پا، نوور، پیتدا وه شته
 یه ک شوعله ی ئه نوهر، شه معی شه ریفه
 یه ک مه لائیکه، جیسمی، له تیغه
 مه فتوون بیی، ده رلا، وه یه ک ئیشاره
 ئاوه رده ش، وه به ر، نه تو ی گه هواره
 په ستانی راستش، چون، شامی شه ربه ت
 نیان، نه ده هان، فه رخنده ی هه زه رت
 سه رتا پای ئه ندام، ده مارش، یه کسه ر
 گشت په ر بیی، جه شیر، به ئه مری داوه ر
 هه زه رت، هه م نوش که رده، شیری بۆ عه نبه ر
 خه یلی شیرینته ر، جه شیرهی شه که ر
 هلیم، په ستانی چه پیش، به ر ئاوه رده
 تا، ئیشاره ده م پاکی هه زه رت که رده
 سووره ت چه رخوا، ئیمتیناع که رده لیش
 چون توعمه ی هه رام، هیچ ده م نه دا، لیش
 مه علوم، بۆ جه لای، مه عنی شکاوان
 چون ئین عه بباس، وه یته ور فه رماوان
 هه زه رت، بی مه ئخه ز، بی قانون نییه ن
 هه ر جه رووی تیفللی، عه دالته بییه ن!
 په ستان، چه پیش، ده خل، نه که رده ن
 یه قین، په ی شه ریک، ئه و منه ا، ده رده ن

حه‌لیمه ماچۆ، نه‌ک، جه‌گشت ئه‌وقات
 شیر بکه‌ردا نۆش، خواجه‌ی کائینات
 شام مه‌که‌رد، مه‌خفت، تا واده‌ی نه‌هار
 نه‌هارش مه‌که‌رد، تا واده‌ی ئی‌وار
 نه‌عاجز مه‌بی، نه‌مه‌بیی دلگیر
 نه‌مه‌که‌ردش وه‌رک، نه‌مایل به‌شیر
 هه‌ر وه‌قت مه‌نۆشا، مه‌مکه، راست مه‌وه‌رد
 جه‌په‌ستانی، چه‌پ، ئیعتیراز، مه‌که‌رد
 وه‌په‌ستانی چه‌پ، خه‌نده مه‌که‌رد پیم
ناعیلاج مه‌دام، وه‌فرزندی ویم
ئه‌ویچ هه‌م په‌ی ویش، خه‌یلی دانابی
 عیلمی نۆکه‌ریی زوودته‌ر، زانا بی!
 تومه‌ز، ئه‌و تیفله، هه‌ر به‌و نه‌فامی
زاناب، قانون، خواجه و غولامی!
 تا حه‌زرت، ته‌مام، شیر نه‌که‌ردا نۆش
 ئید مه‌یلی شیرش، مه‌که‌رد فه‌رامۆش
 جه‌دمای حه‌زرت، هه‌رۆ نه‌رمۆوه
 مه‌وه‌ردش، که‌مکه‌م، جه‌رووی شه‌رمۆوه
 ئامینه قیسه‌ی حه‌رفی ویش ته‌مام
 موعجیزه‌ی ره‌سول، عه‌لیه‌یسه‌لام!
 گشت په‌ی حه‌لیمه، یه‌کیه‌ک، به‌یان که‌رد
 تا چه‌ند ده‌لیلی بوره‌انیش، ئاوه‌رد
 واتش: وه‌فرمان ویت، نه‌که‌ی خجل
 هه‌رگیز، مه‌مه‌د، نه‌که‌ری غافل!
 ئی‌خباری یه‌هوود، کاهیتانی کار
 ره‌مزش، جه‌لاشان، نه‌بۆ ئاشکار
 بی که‌س، بی دل‌سۆز، بی قه‌وم و خویش
 نه‌وا، ئاسیبی، دووریا، یاوۆ پیش

ئینه، ها واته‌م، بگی‌ره، نه‌گۆش
 له‌حزی، محه‌مه‌د، نه‌که‌ی فه‌رامۆش
 چه‌نی شووه‌رت، نه‌شیی نه‌جای خا (۹۳)
 موبه‌دیل مه‌بۆ، عه‌یشت، وه‌زوخوا
 ئه‌ر سه‌رت فه‌له‌ک، زیت، هه‌م خاک بۆ
 با قه‌لبت، تاهر، شیرین، هه‌م پاک بۆ
 خودای محه‌مه‌د، زاتی، بی زه‌وال
 مه‌ویانو، په‌ریت، جه‌توعمه‌ی حه‌رال
 جه‌سایه‌ی حه‌زرت، خۆش نشین مه‌بیی
 دايم، ده‌وله‌تمه‌ند، دنیا و دین مه‌بیی!
 غه‌ره‌ز، ئه‌و سه‌ردار، نازه‌نین نازان
 تاکه‌ فارغ بیی، جه‌ریتزه‌ رازان
 هه‌رچی، نه‌قدی جینس، حازر بیی جه‌وده‌م
 گشت وه‌حله‌یمه، یه‌کسه‌ر، که‌رد که‌رم
 جه‌و دما، حه‌زرت محه‌مه‌د ئاوه‌رد
 ته‌سلیم به‌حله‌یم، به‌نی سه‌عدش که‌رد
 حه‌لیم، حه‌زرت، به‌رد وه‌لای شووه‌رش
 لوتفی خوداوه‌ند، بیی به‌ره‌به‌رش
 شووه‌ر وات: حه‌لیم، سه‌عاده‌ت مه‌نده‌ن
 عه‌جه‌ب، فرزندئ، دانا و په‌سه‌نده‌ن
 جه‌ی تیفله‌ خاسته‌ر، جه‌ئاده‌میزاد
 نه‌بۆ، هه‌رگیز، ئه‌به‌ده‌ن، لا ئۆباد
 خولاسه‌ی که‌لام، حه‌زرت، به‌ردشان
 چه‌نی عه‌شایر، گشت بار، که‌ردشان

(۹۳) - له‌نوسخه‌ی (خ)دا، ئه‌م دێره‌هه‌یه، به‌لام لێره‌دا، نییه:

(خوراکی نه‌هار، یا شام هیچ نییه‌ن
 تالیب و توعمه‌ی حه‌رام، هیچ نییه‌ن!)

ناما، نیدای، نه‌قیری، عامهن
 ئەمسال، وه زەنان، دوختەر حەرامهن!
جە یومنی مەولوود، موستەفای ئەمین
هەرجا، حامیلەن، جە رووی سەر زەمین!
 وه‌زعی حەملشان، گشت زکوور، مەبۆ
 هەم، جە فیعلی بەد، شەیتان، دوور مەبۆ
 حەلیم، محەمەد، گرت، وه بانێ دۆش
 سووار ببی وه کۆل، پشتی دراز گۆش
 بەلام، دراز گۆش، قوووت پەیدا کەرد
 جەو حدوودی خاس، هەر بازیش مەکەرد
مەشیی، وه پاو، وه سەد شادیی و زوق
سم مەدا، وه‌خاک، سەر مەبەرد وه فەوق
 زەنان، واتشان: حەلیمە چیشەن!
 دراز گۆشی تو، سرووری پیتشەن!
 چی سەر لاغر بێ، ئەرواش سەندە بێ
 جە مەرکەبان گشت، جیا مەندە بێ!
 جە ئەی لا، وه‌پتەور، دەماغش بەرزەن
 چالاقی زەوقش، وه هەزار تەرزەن
وات: ئەی غافلان نەزان ئەحوالان
بەر شییهن، جەلام لاغری سالان
ئێستە، جە شادیی، بەرزەن بەیره‌قم
 حاملی حەزرت، حەبیبی حەقم!
 تەیری تێژرەفتار، ئاهووی تەتارم
 نووری عەرش بییهن، ئارۆ سووارم
 غەرز، جە ئەتراف، سارا و هەرد و بەرد
 کەش و کۆ و کەمەر، نالەکاو و هەرد
 یەکسەر، وه حەزرت، سەلام مەکەردەن
 هەم وه حەلیم، گشت بانگ مەکەردەن

پەیی پەیی مەواتەن، خوڤشاد وه‌حالت
 نووری محەمەد، مەشۆ، وه مالت!
 خولاسە، چەند رەمز، چەند عەجایبات
 موشاهەدە کەرد، نە رووی سەر بیسات
 زبان، جە تەقدیر، ئەعجازش لەنگەن
 عەرسەیی سەر زەمین، مەسافش تەنگەن!
 (القصة) وه مولکی بەنی سەعد یاوا
 جە فەیزی حەزرت، دنیا ببی ئاوا
 مالات و ئەغنام، رەنجییدی رەنجوور
 دەر لاجی دەم دا، یەکسەر، بێ مەغرور
 وه ئەهل و ئەحشام، بەرەکەت وارا
 نەدار و فەقیر، گشت بی بە دارا!
 قەحتی، گرانی، رەم کەرد، جە‌لاشان
 نەعمەت، زیاد ببی، جە بارەگاشان
 جە یومنی حەزرت، سەیدی ئەبرار
 ئاوان جاری بین، جە سەنگ و جە‌خار
 توخمی مەزرووعات، بە وینەیی ئەشجار
 هەریەک، دانش ببی، بە یەک سەد هەزار
 حەلیمە، عالەم، پەرتیش بی مایل
 ببی بە مەلەکە، قەوم و قەبایل
 جە فەری قەدووم، ئەو سەولتی ساوا
 جە دین و دنیا، وه دەولەت یاوا
 بەلام، چون حەزرت، چیسەش جە نوور بێ
 عەرەقش، گلاب بێمش کافوور بێ
بە شیرە خواریی، ئەو گۆل ئەندامە
 بەولش، نەکەرد، هەرگیز نەجامە!
 خالق، چون وه‌پاک خەلقش کەردە بێ
 پاکان وه پاک، پاک، ئاوەردە بێ

ئهگهر كهردهبووش، جه شام، يا نههار
فهووری فریشتان، بهردهن، نهو كهنا!
 هه لیم، ماوهردش، بشۆ، رووش وهئاو
 مدیا، چیش، شوژیان، به عهتر و گولاو
 فریشتان، تهشت ئیبریق، ماوهردهن
 دایم، نهندامش، تا هر مه كهردهن
 هه ر وهقت نهندامش، بکهفتا، وه بهر
 روژی روشن مه كهرد، وه یه و مه له حشه ر
 گاهه نهندامش، نه ر بییا مه كشووف
 چون بهدري كامل، مهستی نه خسووف
 هه تا، مه تاوا، فه ریادش مه كهرد
 تا مه پۆشاشان، نه وسا، شیر مه وهرد
 جیسمی له تیفش، بی شك، جه نوور بی
 بی سورمه دایم، دیدهش، مه خموور بی
 یهك، جه نه وساف شای بولند پایه
 چوون، مینای بیگهرد، هیچ نه بیش سایه
 شهوئی، جه شهوان، نهو سهروو تازاد
 زیانش، به نامی خالق، بیی گوشادا!
 نه وهل، كه لیمه، خواجهی كائینات
 هه ر لا ئیلا ه ئیلله لا، مه وات!
 به بی، بیسمیلا، تاکی ته نیای فهرد
نه کاری مه كهرد، نه خوراك مه وهرد
 هه ر به دهستی راست، عه مه ل، مه كهردش
 دهستی چه پ، جه كار، هیچ نه بهردش
 به دهستی چه پیش، نهو شای به هره مه ند
 نه هیچ مه به خشا، وه نه هیچ مه سه ند
 غه ره ز نهو نهو هال، شیرین جه ماله
 عه مری شه ریفش، یاوا، دوو ساله

جه دمای دوو سال، هه لیمه یهك رو
 هوژ گرت، هه لیمه، شای فریشته خو
 بهردش وه، مه ككه، شه ریفی نه عزم
 وه لای ئامینه، بانووی موحته رهم
 ئامینه، نهو رو، مه دهوش بیی جه هووش
 وینهی دهسته گول، بو نیا، وه بووش
 عه بدولموته لیب، جه ئیشتیاقش
 په ی په ی، مه بو سا، دوو نه برۆی تا قش
 هه رتا، یهك هه فته، به ند بیی جه لاشان
 هه لیمه عه رز كهرد، جه خاك و پاشان
 ئاب، هه وای مه ككه، دل، وه نه ندیشه ن
 جه هه راره تش، بو ی سه بوون پیشه ن
 محه مه د، جه نو كهره م بکه ن، پی م
 تا به روشو، دیسان، وه لای ویم
 نه وه ند ئیلحاح كهرد، هه رتا كه تاوا
 ئیلتیماس، نهو وه قبوول یاوا
 جه لای ئامینه، ویشان گوزه ر كهرد
 ته شریفی هه زه رت، هه م چه نی ویش بهرد
 تا یاوان، به شادا، وه ماوای ویشان
 وه زیفه ی سالان، هه ر دریا پیشان
 چه و ده م محه مه د، شای بولند ئیقبال
 عومری شه ریفش، یاوا، وه سی سال
 دوو نه فه ر ئیخوان، ریزاعی هه م داشت
 مه شی و ه سه حرا، هه ر سویح، تا به چاشت
 به عه زمی نیاز هه یوان چرانی (۹۴)
 نه شه بان، نه مال، به روژ، شوپانی

(۹۴) - له نوسخه ی (خ) دا، به م جوژه هاتوووه:

(به عه زمی نیاز هه یوان چرانی
 مه كهرد په ی ویشان، دایم چوپانی)

هه زههت، بهو خلعته، كهس نه داره وه
 بهو له فزی شیرین، شه کهر باره وه!
 په رسا، جه دایه، کون برادران
 دیارشان نییه، یه وه کوم هشان!
 هه لیمه واتش: روم فیدات بو
 برادرانت، هانه سه حرا و کو
 مه شغولهن، به کار هه یوان چرانی
 به شه و هانه مال، به روت، شوپانی
 فه رما، تو په ی چیش منیچ نه کیانی
 من چهنی نه وان، ته فئاوت زانای
 هه لیمه واتش: وه بانای دیدهم
 سه باح، تویچ بشو، نهی نووری دیدهم

نهل در بیان مشق صدر آن عالی مقدار بار خالق پروردگار

چون، عهلا، سه باح، سه رهش شانه کهرد
 پرچی مشکینش دانه دانه کهرد
 دیدهی شه هبازش رهشت به سورمه ی توور
 خیزا جه ته لعت، دیبای کوکوی نوور
 لیباسی نه علا، پوتشا، به قامهت
 په ری نه و قامهت، خیزا قیامهت
 په ی وه قعی نه زهر عهینی به دکاران
 یه ک گهردهن به ندیی، رووی روتگاران
 گشت له علی یومن، فه یروزه کانی
 جوزئی ته لیسمات، چون نه قشی جانی
 دهستش نه گهردن، مینای محمه د
 په خش بیی قامهت، ره عنای محمه د
 جه ناگاه دس به رد شای تاج له ولای
 جه ویش کهرده وه، هه وادا نه خاک

وات: نهو کهس نیگاه دارنده ی منهن
 ره حمهت، بی پایان، عه تاش عه زیمهن
 نیگاه مه دارو، وه جه نه لتافی ویش
 جه قه ولوان و قه ول، گهردهن به ندم چیش
 ته شریف بهرد، وه شیی، وه بی مدارا
 چهنی ئیخوانان روو کهرد وه سارا
 هه لیم، وه سیهت کهرد نهو به فرزه ندان
 خه یلی لاله کهرد، بهو نه رامه ندان
 واتش: ده خیلیم جه سه حرا و جه کو
 تارو تاگاتان، جه محمه دممه بو
 خولاسه ی که لام هه رسی چهنی هه م
 شین وه چراگاه هه یوان، وه بی خه م
 ناگاه دوو نه فه ر، بهرگی سفید پوتش!
 یه کیشان هه زهت، گرت وه بانای دوش
 به ردشان، وه بان، یه ک کوهی بولند
 سینهش، شکاوان، وه بی چون و چهند
 یه کی، جه ئیخوان، روونیا، په ی مال
 په ری هه لیمه، تاوهردش، هه و آل
 به چهند ئیزتیراب فه ریادش مه کهرد
 په ری هه لیمه، دادی حالش کهرد
 وات: موشکیل به گیان، تو بیباوی پیش
 سینهش، چاک بییهن وه سه ر مه و دای نیش (۹۵)
 هه لیمه، چهنی شوو هه رش دهر لاد
 روو کهردهن، به دهشت، به داد و بی داد

(۹۵) - له نوسخه ی (خ) دا، بهم جوړه هاتووه:

(موشکیلنه وه گیان، تو بیباوی پیش
 سینهش چاک بییهن، وه سه ر مه و دای نیش!)

ته عجيل كهردشان، تا ياوان، به كو
 ديش، هزرهت، نيشتهن، وینهی ماهی نو
نيگاه به تهرهف ناسمان، مه كهرد
 ديا، پهی هليم، زهرده خندهش كهرد
 هليمه بؤسا، روخساری پاكش
 فهرقی مونه ووهر، تاجی، له ولاكش
 واتش: فيدات بام، ئه رواحه كهی ویم
 واقيعاتی ویت، بهيان كهر پهریم
 هزرهت دا، جوواب، چهنی ئه غنام
جه لای ئیخوان، نيشته بيم ناکام
ناگاه دوو نه فهر، پهيدا بين جه سه ر
 من جه لای ئیخوان، بهر كهردهن وه بهر
 چون نه سیمی سویح، بادهی عه ن بهر بؤ
 تا من ياوانان، وه بانى ئه و كو
 قورس وه بئ تیغ سینهم شكاووان
 به لام زه حمه تی، به من، نه ياوان!
 دهس بهردهن دلّم، نه گوشه ی دهر وون
 يهك نوفته جيا، سیای پهر جه هوون
 ئاوردهن وه بهر، هه وادان، نه خاك
 دهر وونم، جه غه شش، غيره، كهردهن پاك
 واتشان: ئانه، خه تی له عینهن
 ئه تباعی كفر و ئینکاری دینهن!
 يه كيشان ئیبريق، سفید چون سه دهف
 ئه و يهك، هم ته شتی زه مرود نه كهفت
 ئاوردهن وه بهر، شش تشان ته مام
 نه ئیش، بئ نه زوخ، نه دهر بئ نه زام
 ویشان، وینهی تهیر، شه ققه دان وه بال
 شين وه ناسمان، وه بئ قیل و قال

هليمه، چهنی شووه هرهش، جه نو
 هؤر گرتن محمه د جه بانى ئه و كو
 بهرد شانؤ، دیسان، وه يانه
 شایع بی جه لاش، خویش و بیگانه
 جه معی جه مهردوم، خه یلی فراوان
 واتشان، ناسیب، چیش، پهنهش ياوان
 سه لاج، هه ر ئیدهن، به سیدق و یه قین
 بووه راش وه لای، يه كی، جه كاهن
 هزرهت، فه رماوا، به ئه هل و مهردوم
 سه حیه له زاج، بی به لا و دهر دم
 خه یالی مهردوم، جه ناسیبی جن
 هیچ مه ززه تی، نه ياوان، به من
 خولاسه ی كه لام، قه وم قبول نه كهرد
 هليم محمه د، وه لای كاهن، بهرد
 واتش: ئه ی فرزه ند، دلّهبای دلّكیش
 عه جیب وهی ته وره، واقیع بییهن لیش
 چی ره مزه، خه یلی، دلّ وه ئه ندیش
 بدینه کیتاب، بزانه چیش شه ن!
 كاهن، وات: جاری خاموش كهر زبان
 تا، ئه و شه رحی ویش، بكه رۆ به بیان
 محمه د، ته مام، واقيعاتی ویش
 به بیان كهرد پهری گومرای كینه كیش
كاهن، چون جه رگش، به دبی وه تیش دا
 محمه د كیشا، وه سینهی ویش دا
 فه ریاد كهر، جه نو، واتش ئه ی مه حشه ر
 عه ره ب، عه شایر، قه ومی بئ خه بهر
 به بیان محمه د، پاره كهن، وه تیغ
 كهس، جه قه تلی ئه و، نه كه رۆ دريغ

مَنِیچ چەنی ئەو، برتزان هوونم
سەرروازەن، جە خەم، دیکی دەروونم
ئەگەر بیاوۆ، ئێد، بەحەدی ویش
نە ئوسوول، مازۆ، نە ئاین، نە کیش
نە بت مەمانۆ، نە هەم بتخانە
مەبوۆ، وە سەردار، ئەهلی زەمانە
ماوەرۆ، دینی، تازە، وە رووی کار
باقی ئەدیان گشت، مەبوۆ نگوونسار
جە بەتھا و یەسریب، مەگێرۆ مەنزل
دینی میللەت کشت، مەکەرۆ باتل!
حەلیمە هۆرتیزا، دەردەم وات فەوت
ئە ی پیری مەخشووش، خەرەفیای فەرتووت
لێوێ بەدکەلام، بەدخووی بەدچارە
تەنخوای محەمەد، توۆ بکەن پارە (٩٦)
دەس بەرد، عەمامەش، جە سەر شەندەو
حەزەرەتش، جە دەس، کاهن سەندەو
وە چەند خەیاڵات، غایەلەو ئەندیش
حەزەرەت، یاونا، هەم وەبانە ی ویش
جەو دما خویشان، گرووی تەوم و فەرد
خەیلی سەر زەنش، حەلیمشان کەرد
واتەن: محەمەد، رمووزی پێشەن
جە خەوفش، دايم، دل وە ئەندیشەن!
هەنووز، تا ئاسیب، روو نەدان لیش
بەرهش، وەلای قەوم و کاری ویش

(٩٦) - له نوسخە ی (خ)دا، بەم جۆرە هاتووه:

(لێوێ بەد کەلام، بەد خوێ بێچارە
تەنخوای محەمەد، توۆ کەران پارە)

ئاخیز کەرد، دەر لا، حەلیمە ی عەرەب
حەزەرەت، سوار کەرد، وە پشتی مەرکەب
هاتفی ئامما، نە چەرخی چەپگەرد
وات: جە بەنی سەعد، بەرەکەت کۆچ کەرد
نە کەردش مەدار، بەو دلە ی پەر غەم
تاکە دەروازە ی، مەککە ی موعەززەم
پە ی قەزای، ساحیب، پا ئاوەردەو
محەمەد، دەر لاد، پیا کەردەو
جەو دەما، حەزەرەت، کەردە بێ غافل
دیش لە کە ئەبری، سفید بی نازل
نیگاہ کەرد، حەزەرەت دیارش نییەن
شوعلە ی بەدری نوور، روخسارش نییەن
دەس کەرد بە فەریاد، بە شین و زاری
ئەسرین چون چەمە، چەمان کەرد جاری
مە پەرسا، جە خەلق، مەدا، بەسەردا
مە گیللا، بەدەو، بەو دەشت و دەردا
راهی بێ پەرسا، ئە ی عەرەت چێشەن
تۆ، پە ی کێ، وە پتەور، خاترت ریشەن
وات: پە ی محەمەد، قورەیشی نەسەب
ئیبنی عەبدوللا، موستەفا، لە قەب
جە کوۆ، چە ساتی، غافلەم کەردەن
غافلەن ویم بوۆ، ئەز کێ بەردەن
هەرچەند مە گیلو و دیارش نییەن
وە ی، وە یانەم وە ی، یە وە کوۆ شیبەن
راهی ب وات: بشوۆ، وە بتخانە زوو
پەناھ بەر، و بی بوزورگ مە عبوود
یە قین، ئەو پەرتیت، مە بوۆ رەهنموون
تە حقیق، مە زانوو، فرزەندت جە کوۆن

حەلیمە وات: ئەی پیر دێوانەیی ئەحمەق
 خەرەفیای خرتەبع، بە چەهرەیی ئەزەرق
 مەرتۆ، ئەزانای، جە رووی سەرزمین
 جە شەوی مەولوود، محەمەد ئەمین
 ئەهلی کوفر و شرک، گشت بییەن خجل
 حوکمی بتخانان، گرد بییەن، باتل
 وجوودی پاکش، جەیی زەمانەدا
 لاویز، ئاوەردەن، وە بتخانەدا
ئەو چۆی رەق و وشک، چیش کەردەن پەیی ویش!
تاکە من بشۆم، پەناھ بەروون پیش!
 راهیب وات: عەورەت، هەزیان مەواچە
 جەیی فیشتەر مەبەر، تۆ دەسەپاچە
 تاکە من بشۆم، وە تۆی بتخانە
 تەنخوای تۆ عەرز کەم، بە مەحرەمانە
 پەری فرزندت، کەردەن شەفاعەت
 بەل پەیداش، کەرد، هەبەل جەیی ساعەت
 ئەو پیری جاھل، خەیزا پەلەپەل
 تا شیی سوجدە بەرد، سی جار وە هەبەل
 عەرز کەرد ئەی عەورەت، سەعدیەیی دلتەنگ
 مەرتیزنوو ھووناو، ئەسەری لالەرەنگ
 یەک محەمەد نام، عالیەم پەیی راغب
 ئیبن عەبدوللا، عەبدولموتەلیب
 ئارۆ گوم بییەن، جە کووچە شاردا
 گیلان بە مەخلووق، ئەهلی بازاردا
 نییەن، ناپەیدان، ئەز کۆی بەردەن
 ئیستە ھا، پەناش، بە تۆ ئاوەردەن
 مەعلوومەن، جە تۆ، محەمەد، جە کۆن
 ھەنی ویت زانی، ئیختیار، وە تۆن

شەیتان، شیی نە تۆی، ئەو چۆی سەندەل چۆ
 واتش: ئەی مەحشەر، غافلوتان بۆ
 ھەبل، چون، شەفت زویربی، جە قار
 ناگاھ، وینەیی، سەگ، ئاما، وە گوفتار
 وات: جە محەمەد، من کارم چیشەن
 دايم، دەروونم، خۆ جە ئەو ریشەن!
 ئەو کەسەیی دارۆ، ھیچ نەدارۆ، باک
 ئیمە گشت، وە دەست ئەو مەبەن ھیلاک!
 دنیاش، بە کامەن، فەلەک یارشەن
 خودای، لامەکان، نیگەھدار شەن
 تۆ سفارش کە، وە بت پەرستان
 وە بادە خۆران، ئەهلی سەرمەستان
 رەزای من ئیدەن، حەرقم، نەکەن رەد
 بکۆشان، پەری، قەتلی محەمەد
 پیر جە بتخانە، بەر ئاما، وە بەر
 وات بە حەلیمە: تۆ ھیچ خەوف مەکەر
 فرزندت خەیلی شانس عەزیمەن
 حەبیبی حەزرت، دانای قەدیمەن
 بشۆ پەرسە، جە نۆ ئەحوالش
 شاد مەبی وە دییەن، دیدەیی جەمالش
 حەلیمە، جەوییر، یەئس حاسل کەر
 ھانا، وە (عەبدولموتەلیب)ش، بەرد
 واتش: محەمەد، جە فلانە گوزەر
 گوم بییەن، ئیسە، نەداروو خەبەر
 عەبدولموتەلیب، دێویا، دەردش
 سەرزمین، تەم بەست، جە ئاهی سەردش
 نالا، وە زگار، پیچیا، جە دەرد
 دەرلا تەشریفش، وە کۆی سەفا بەرد

قه بیلله قوره بيش، جهم كهرد، وه سهف دا
هه ربهك، راهیبه كهرد، وه بیهك ته ربهف دا
نه مهككهه شه ریف، ئه ترافش، ته مام
گیلا هه ره جه سوچ، تاكه نمای شام!
هیچ كهس نه یاوا، جه ئه و نیشانی
دیارش نه بی، جه هیچ مه کانی!
عه بدولموته لیب، ویش موسه له ح كهرد
ته شریف وه ته و اف، به بیتولحه ره م بهرد
مونا جاتش كهرد، هه ره تا، كه تاوا
دوعاش، وه هه دهف، ئیجابته یاوا
هاتف ناما، وه گوشش، دهر لاد
وات: پهی محمه مد، خاتر، بكه رشاد
بزان محمه مد، خودایه دارو
جه كووره ی ناگر، نیگاش مه دارو
عه بدولموته لیب، واتش: ئه ی هاتف
محمه مد، جه كوژن، ها جه كام ته ربهف
وات: ها جه سارای وادی ته هامة
نه په نای درهخت، ئالای په رخامة
نیشتهن په ری ویش، به شادمانی
ساغ و سه لامهت، پهی تو مزگانی
عه بدولموته لیب، جه كه عبه ی ئه نوهر
سیلاحش پوشا، راگهش، گرت نه وهر
مه سهوودی سه قه فی، وه ره قه بن نه وفه ل
عه مرو، بی چه نیش، هه رسی بی به ده ل
دیشان، محمه مد، مه حمودی موختار
ها، نه پای درهخت، سه بزی مه رغوزار
دیش، ته نها، نیشتهن، ئه ده ب چون جار ان
مه شغوولنه، چهنی ئه وراقی داران

عه مرو په رسا لیش، کینی وه ته نها
واتش: محمه مد، ئیبن عه بدوللا!
عه مرو، هه زره تش، وه لای بابوش بهرد
عه بدولموته لیب، ساکین بی جه دهرد!
دیدهش، به جه مال، خواجه ی کائینات
ره وشه ن، كهرد، به نوور، شای ئه علا سیفات
شوکرانه ی حه قق كهرد، به شادی و ته ربه
تا به ردش، وه لای، ئامینه ی وه هه ب
ئامینه، چون دیش، ساتی شی، جه هوش
جه دمای، ساتی، باز ئاما، به هوش
عه بدولموته لیب چه ند ئوشتتر، چه ند زهر
دا به، یه تیمان، عاریانی بهر
دیشان، حه لیمه، جه نو، غه نی كهرد
جه نو، هه زره تش، هه م به ئه و سوپه رد

فصل در بیان سال چوارم از ولادت حضرت ص

به لئ، جه مه کتووب، عوله مای سییه ر
به قه ولی سه ریح وه یته وردان خه به ر
چون شه ققی سه در، خیلافش نییه ن
نهك جارئ، سه د جار، به ل واقیع بییه ن!
دیشان، حه لیمه، حیلمی خه یر ئه ندیش
هه م هه زره ت بهرد، وه قه بیلله ی ویش
به دیده، به گیان، خزمه تش، مه كهرد
دایم، هه ر سوچده، به نده گیش مه كهرد
شووه ر كه رده بی، به قاپی وانش
هه ردوو فه رزه ندان، بین پاسه وانش
گاه گاه، ماوه ردش، مهككه ی موعه ززه م
مه كه ردش ته و اف، كو ی سه فا و زه مزه م

جه نابی حه زرهت، به ریی، جه گشت عهیب
 جار جار، جه نه زهر، حه لیم، مه بیی غهیب!
 حه لیمه، جهی باب، دایم خایف بی
 غه مگین و غه مبار، زهره و زایف بی
 غه رهز، تا حه زرهت بیی به پنج ساله
 نه عجازش، مه بهرد، کافران، زاله
کاهنتی، جه دوور، حه زرهت دیی به چه م
 نالا و پیچ وه ردش، چون ماری نه رقه م
 واتش: نهی عه شرهت، قهومی قورهیشی
 شادیی په شیمان، گشت جه دهس بهرشیی
 ئینه پیغهمه، ئاخو، زه مانه ن
 خراب کونه ندهی بت و بتخانه ن!
 کس، جه دهستی نهو بهر نمه شو، بهر
 ئارو، قه تلش کهر، وه مه ودای خه نجهر
 عه بدولموته لیب، قه دهغه ن کهر دش
 په نهها، جه نه زهر، نه هالی بهردش
 قه بیلهی قورهیش، قهومی کینه کیش
 جه خه وفی حه زرهت، مه کهردهن، نه ندیش
 رو، جه رو فیهشته، حه سه د، مه بهرون
 جه شای نه نبیا، حه زهر مه کهررون

فصل بیان، در رفتن آهینه و بردن نقر کائنات بمدینه

سا حه زرهت، عه مرش، چون یاوا، به شش
 دنیا، جه نوورش، بی به مونه ققهش
 چون فرهی قدوم، نه علای ره فیعه
 بهردن، وه مه نزل، (دار النافعة)
 یهک ماه، جهو مه کان گوزهران کهردهن
 چهنی نه قاریب شهو به رو بهردن!

ناگاه، جه بازیی که چبازی چه پگهره
 نامینه شهریهت، جامی نه جهل وهره
 رو حش، وه رهوزهی ریزوان ته شریف بهرد
 ههر نهوجا، نه عشش، مه دفوونشان کهره
 حه زرهت دوود، جه فرهق نوورینش خیزا
 نه سرین، جه دیدهی نه سرینش ویزا
دوعای مه غفیرهت، پهی والیدهی پاک
کهر دش تهقا، پهی فرهدی ته نیای تاک
 سیوای جه حه زرهت، نومولومنین
 کو بی وه بالاش، خه مین، پهی خه مین
 دهرا، پهی مه ککه، موراجه عهت کهره
 حه زرهت، هم، جه نو، چهنی ویش ئاوهرد
 عه بدولموته لیب حه زرهت دیی به چه م
 گرتش نه باوهش، چون پهروانه و شه م
 پهروئ نامینه کیشا، ئاهی سهرد
 نه پهردهی دهروون، جه رگش جو ش ئاوهرد
 جه و دما، پهنا، به قاپی حه قق بهرد
 ویش وه ته ربیهت، حه زرهت مه شغوول کهره
 جه گاه و بی گاه، جه وهقت و بی وهقت
 بیی به موسته حفیز، نهو شای بولند بهخت
 مه وات؛ محمه د فره یاد رهس مه بو
 جه گشت کس، زیادهتر، بالا دهس مه بو
 عومری شه ریفش یاوا، به حهفت سال
 سیحری ساحران، یه کسه، کهره بهتال
 چهند جه ره بانان، کییتاب ئاوهردن
 عه بدولموته لیب، باخه بهر، کهردهن!
واتن: محمه د نوور لیش مه وارو
سیفاتی حه زرهت ئیبراهیم دارو

ساحیب تورهی میهر، نبووهت مه بۆ
یه قین، پیغهمهر، ئەهی ئوگەت، نه بۆ
 جه موحافه زهت ویت، نه کهری خجل
 مورادت، جه لای ئەو مه بۆ حاسل
 عه بدولموته لیب، شادی کهرد غالب
 رووی خیتابیش کهرد، وه ئەبو تالیب
وات: فرزند بشنهو جه ئەهلی کیتاب
گشت، جه محهمهد، مه کهران خیتاب
 وه (أمة الامین) ههم واتش جه نو
 وه زامن من دام، محهمهد به تو
 یهک دهقیقه ئەو فهرامۆش نه کهی
 ههم شه معی ئوجاغ من خامۆش نه کهی
 ئەو جه فرزندان، ئەرشه د بشماره
 جه بانی دیدهت، نیگاش بداره
 بهل، ههم جه و سال، جه و زهید و ماوا
 قه حتیی عه زیمی، به مه کهکه یاوا
 ههفت سال، چون یه کسه، واران نه وارا
 زه مین جووشش دا، چون سهنگی خارا
 وه ئەمیری فهرمان (رب العالمین)
 بریا، توخمی رزق، نه رووی سهرزهمین
 عه لهف، ئەشیا، یه کسه، گشت وهردهن
 ئەوراقی ئەشجار، گشت تهمام کهردهن
 باقی هیچ نه مه ند، هه نی په ریشان
 مایل بین، به زهبح، ئەولادی ویشان
 نان به تو، ئیتر، مه بهردهن، نامش
 کهس نه زانا، خو چوونهن، تامش!
یهک روقییه نام، زه عیفه ی بی عهیب
ناما، وه گووشش، هاتف جه غهیب

واتش: ئەهی مه حشه، تایفه ی قوره بيش
 وه ختهن په ریتان، شیرین ببۆ عه بيش!
 وه قتی ئەرزانی، ئەمن و ئامانهن
 واده ی پیغهمهر، ئاخو زهمانهن
 نامش جه کهونهین، دايم سه رته وقه ن
 زوهوورش، باعيس، رۆزی مه خلوقه ن
 بارانی نافیع، به واسیته ی ئەو
 مه وارۆ، په یتان، چهند رۆز و چهند شه و
 ته فحوس بکه ن جه بهینی ویتان
 یهک، شه خسی بوزورگ، ها جه دلپتان
بالا بلندن، سفید ئەندامه ن
گوشاد پیشانی، شیرین کهلامه ن
 ئەو شه خسه، چه نی فرزند زاده ی ویش
 ههفت ساله ی عه زیز، حه قق پی داده ی ویش
 به بیان وه ته واف، و به یتسه لسه رام
 باقی سه نادید، زومره ی خاس و عام
 وه قه لیبی تاهیر، وه عه قیده ی پاک
 جه کوۆ (ابو قیص) سه رساوان نه خاک
 ئەو شه خسه، کهرد دۆعا، په ی باران
 مابا قی مه خلوق، گشت دهست هۆرداران
 قوره بيش، جه هاتف، چهند شادیی کهردهن
 په ناھ، وه عه بدولموته لیب بهردهن
 واتششان: هاتف وه تووش دان واده
 ئانه، تو ئانه ههم فرزند زاده
 هاتف مه نزوورش، ههر جه تو بییه ن
 یه قین، غه یر، جه تو، کهسی ته ر نییه ن!
 وه یتسه و محهمهد، مابا قی یاران
 با یه کسه، بشیم، به دۆعای یاران

چون سه‌هەر، تلووع فه‌جر، ئاوهردهش
 عه‌بدولموتهلپ، محهمه‌د، به‌ردهش
 تايه‌ه‌ی قوره‌يش، هه‌ر به‌تنی دووکه‌س
 شین وه به‌یتوللا، تیپ تیپ و ده‌سده‌س
 عه‌بدولموتهلپ، هه‌زرت گرت، نه‌دۆش
 لالانه‌ قاپی، سه‌تتاری سیپ پۆش
 نه‌و به‌ده‌ل دۆعا، یاران، به‌ ئامین
 قبول کهرده‌، وه لیش بینای بیه‌ته‌رین
 دهر له‌ حزه‌ هه‌وری، ئاوهردهش، نه‌سه‌ر
 ریزنا، سیلات، به‌ ئه‌م‌ری داوهر
 هه‌فت شه‌ب، تا به‌ رۆ، وارا، به‌ تاجیل
 ساراو سه‌زه‌مین کهرده‌ به‌ ده‌ریای نیل
 تايه‌ه‌ی قوره‌يش، ئه‌رفه‌عی ئه‌شراف
 فارغ بین ته‌مام، جه‌ دۆعا و ته‌واف
 عه‌بدوللا و جه‌زعان، ئین هوره‌یره
 چهند که‌س، چون شه‌هاب، ئین موغه‌یره
 به‌کسه‌ر وه عه‌بدولموتهلپ، عه‌رز کهرده‌
 نیگه‌هدارت بۆ، تاکی ته‌نیای فه‌رده
 جه‌ ئه‌لفازی تۆ، ئه‌ی واران وارا
 په‌ری زینده‌گیی و دارا و نه‌دارا
 جوایش داوه‌، ئه‌له‌مدولیا
 موته‌لیب واتش: په‌ناه به‌ ئه‌للا
 خوداوهند عالهم لوتفش تا سه‌ر بۆ
 ئینشاللا، مه‌بۆ، به‌نده‌ په‌روه‌ر بۆ!
 جه‌ که‌به‌ی شه‌ریف، موراجه‌عت کهرده‌
 دیسان، هه‌زه‌تش، چه‌نی ویش ئاوهرده
 خودا، حافظ کهرده‌، جه‌ لای قه‌وم و خویش
 تا، یاوا، به‌لای، هه‌رم، سه‌رای ویش

عه‌بدولموتهلپ ویش په‌شتی هه‌زرت
 فیه‌شته‌ر، جه‌ فرزند، مه‌که‌رۆ، مه‌که‌مه‌ت
 ده‌ نه‌فه‌ر فرزند، به‌ر گوزیده‌ داشت
 جه‌وانانی، خاس، په‌سه‌ندیده‌ داشت
 هه‌ر ده‌ براده‌ر، به‌شه‌ادیی و ته‌ره‌ب
 حارث، عه‌بدوللا، هه‌م ئه‌بوله‌هه‌ب
 مه‌قسووم، زرار، زیپ، غالیب
 عه‌بیاس، هه‌مه‌زه‌، هه‌م ئه‌بوتالیب
 خوسوس، عه‌بیاس، مه‌ردی مه‌یدان گیر
 شیپری بی ئه‌ندیش، درنده‌ی دلپیر
 بغه‌یر، جه‌ هه‌مه‌زه‌، عه‌بدوللا و عه‌بیاس
شه‌هیدانی پاک، زاتی حه‌قق شناس
 باقی به‌ هه‌زرت، ئیمان ناوه‌رده‌ن
گشت به‌ کافری، جه‌ دنیا مه‌رده‌ن
 به‌لام، نه‌و سه‌ردار، قه‌بیله‌ی قوره‌يش
 عه‌بدولموتهلپ، بوزورگی خۆش عه‌يش
 دایم، په‌ی هه‌زرت، وه بی مدارا
 وینه‌ی دیده‌ی ویش، نیگاش مه‌دارا
 مه‌نزورش، مه‌داشت، به‌ دیده‌ و به‌ دل
 ساتی هه‌زه‌تش، نه‌که‌رده‌، غافل
 نه‌ جامه‌ی خاودا، نه‌و شای، په‌ر وبقار
 که‌س یاراش نه‌بی، بکه‌رده‌ش بی‌دار
 هه‌ر هه‌زرت مه‌شیی وه ده‌وانی ده‌و
 مه‌که‌رده‌ش، بی‌دار، نه‌و جه‌ شیرین خه‌و
 ئه‌ر جه‌ هه‌رم بی، ئه‌ر جه‌ خه‌لوه‌ت بی
 هه‌ر هه‌زرت، جه‌ لاش دایم مه‌هره‌م بی
 دایم، هه‌ر سوچه‌ی محهمه‌د، مه‌وه‌رده
 هه‌ر موشاهه‌ده‌ی، ئه‌عجازش مه‌که‌رده

مۆبته تی ره‌حمش، نه‌ک وینه‌ی فرزه‌ند
 هه‌ردوو دیده‌ی ئه‌و، مه‌وردش سه‌وگه‌ند
 په‌ری ته‌فاخور، ده‌وری زه‌مانه
 موته‌سیل، جه‌ لای، خویش و بیگانه
 دايم، هه‌ر سه‌نه‌ی هه‌زه‌تش مه‌که‌رد
 به‌ مو‌عجیزه‌ی، ئه‌و سه‌وگه‌ندش مه‌وه‌رد
 مه‌وات: محمه‌د دین و دنیامه‌ن
 دمای من هه‌ر ئه‌و جاداری جامه‌ن

فصل در بیان مریضی عبدالطلب

ناگاه ده‌ردی سه‌خت، بیی به‌ دووچارش
 جه‌ ئی‌شی زامان، بریا، قه‌رارش
 می‌زاجی ته‌بعش، گی‌لا، به‌ تالیی
 ئه‌وقاتی حالش، بیی به‌ به‌دحالی
 زانا، واده‌ی کو‌چ، ئاخ‌ر که‌رده‌نش
 ته‌ش‌ریف، ئه‌و هه‌وار، عه‌ده‌م به‌رده‌نش
 عه‌بدولموت‌ه‌لیب، کی‌شا، ئاهی سه‌رد
 فرزه‌ندانی ویش، یه‌کسه‌ر، ته‌له‌ب که‌رد
 حازر بین، جه‌ لاش دل په‌ر، جه‌ وه‌سواس
 نیشته‌ن، نه‌ ده‌ورش، زکور و ئوناس
 واتش: من واده‌ی، ها مه‌رگم یاوا
 ئه‌جه‌ل میهمانه‌ن، په‌ی جه‌نگ و داوا
 په‌ی مه‌رده‌ی هه‌رگیز، ده‌غده‌غه‌م نییه‌ن
 ئه‌ی راگه‌، عالم گشت پیدای، شییه‌ن
 مه‌ر په‌ی محمه‌ده‌د، غوسسه‌م بو‌ ئارو
 بی‌ که‌س؛ نه‌ پده‌ر، نه‌ مادده‌ر دارو
 ئه‌ویچ خو‌ مه‌علوم، لی‌تان عه‌یانه‌ن
 خاترم په‌ی ئه‌و، هه‌ر په‌ریشانه‌ن

کی‌تان مه‌تاوین، ته‌عه‌هود، که‌رین
 ته‌ش‌ریفی هه‌زه‌ت، لای ویتان به‌رین
 به‌عه‌د، فه‌وتی من، نیگه‌هدارش بو
 چون، خواجه‌ غولام، خزمه‌تکارش بو
 چه‌وده‌م ئه‌بوله‌هه‌ب سو‌جده‌ی پده‌ر به‌رد
 په‌ی خزمه‌تکاری، هه‌زه‌ت، عه‌هدش که‌رد
 خه‌یلی حه‌ولش دا، هه‌ر تاکه‌، تاوا
 ئیلتی‌ماس ئه‌و، به‌نزوول نه‌یاوا
 زی‌ر، حارس، به‌ ئه‌م‌ری پده‌ر
 ته‌عه‌هود، که‌رده‌ن، په‌ری ئه‌و سه‌روه‌ر
 غه‌ره‌ز، هیچ کودام، نه‌که‌ردش په‌سه‌ند
 حالی بین جه‌کار، دانای خوره‌دمه‌ند
 تا، ئه‌بو‌تالیب، دیا، دیش به‌ده‌ل
 مه‌تله‌بی ئه‌وان، هیچ نه‌بی حاسل
 زانا، ئه‌و سه‌ردار، مورادش ئه‌وه‌ن
 هه‌زه‌ت، جه‌ لای ئه‌و، سه‌لامه‌ت ره‌وه‌ن
 به‌ ئه‌و به‌یان که‌رد، ئه‌و هه‌م ئی‌زه‌ارش
 به‌ عه‌رزی پده‌ر، بزگرگه‌وارش
 وات: ئه‌ر ره‌زاشه‌ن، سه‌رداری قوره‌یش
 به‌نده‌، مولته‌زم، سه‌د جار، مه‌بو‌ پیش
 شه‌رت بو، محمه‌ده‌د، خدمه‌ت کارش که‌م
 هه‌ر تاکه‌ زینده‌م، کو‌مه‌ک یاریش که‌م
 هه‌رگیز، جه‌ ئه‌مرش، به‌ر نه‌شۆم وه‌ به‌ر
 یه‌قین، مه‌حکوم، تا (یوم‌ المحشر)
 محمه‌ده‌د، جه‌لام، به‌ فه‌رموده‌ی تو
 جه‌ فرزه‌ندانم، عه‌زیزته‌ر، مه‌بو
 فرزه‌ندم، نو‌که‌ر، ویم خاکه‌سارش
 ئه‌هل و عه‌یالم گشت په‌رستارش

نازۆم، بنیشو گهردی نه پهنگش
 گردین، بوین، وه گهرد، مینای قهشهنگش
 عهبدو لموته لیب، سهرداری کامل
 نیلتیماسی نهو، قه بوول، کهرد به دل
 دلوهش بی، خه یلی، خه ندان بی که مکهم
 تا، رووی خیتاب کهرد، وه خواجهی عالم
 واتش: نهی فرزه ند، نووری دیده کمهم
 نیین عهبدو لالا، بهر گوزیده کمهم
 من، خو، وه سوژ، فیراقی تاسهت
 جه هیجرانی بو، عهتری هه ناسهت
 وه غوسسهی تووه، جهی دنیای فانی
 مه شو، وه مه نزل، جای جاویدانی
 به عهده فوهوقی من، وه دلنه وازی
 چهنی کام، عه موژ، مویت، مه سازی
 تاکه، به لای نهو وه سیهت که روون
 په زامه ندیی تو، وه جا، باوه روون
 چهو دما، چه زرهت، خواجهی کائینات
 (فخر المرسلین)، کیشا، تاهی سهرد
 وات: فه لکه مه لهم، وزامم شه ندهن
 سه که راتی مهوت، ته لخنه جان که ندهن
 ناسان، بی جه لام، بادهی مهوت وه ردهن
 هیچ باکم نییهن، هه نی، جه مه ردهن
 بو سا، گونای پاک، گولرهنگی چه زرهت
 وه غونچهی دهان، قه شهنگی چه زرهت
 بو نیسا، وه بو، نهو سه وولی ساوا
 نهو دند وه سیهت کهرد، ههرتاکه تاوا
رهختی زینده گیی، وه جای نه بهد بهرد
گیان ته حویلی دهس، قه بزی قابز، کهرد

نهو شی، وه عهدهم، چه زرهت جیا مه ند
 بهو ته ور، دل، جه شای نه بوتالیب مه ند
 چون نه بوتالیب، جه ریعایه تش
 هیچ نه بی غافل، جه حیمایه تش
 ههرتاکه قه ریب، زه مانه ی هیجرهت
 جه مه ککه بهر شی، ته شریفی چه زرهت
 هه ر نهو رو، چهنی چه زرهت، شه رتش کهرد
 شه رت و وه فای ویش، ته مام وه سه ر بهرد
 چه ودهم نهوشیروان، جه تهختی شاهیی
 نهو چهنی حاته م، مه نشووری نامیی
 پهراگه نده بی، ههردوو بهختشان
 فه لکه، تاراج دا، تاج و تهختشان
 چون نه بوتالیب، سهرداری سهروه ر
 مه حزی وه سیهت، فه رمووده ی پدهر
 دایم محمه مه د، نه وازش مه کهرد
 هه ر وه دیده ی نهو، سه وگه ندش مه وهرد
 نه کهرد قبول، ساتی فیراقش
 دایم، مه بو سا، دوو نه برۆی تاقش
 شه وان، جای خاوش، هه ر جه لای ویش
 چون جه دوشمنان، دل، وه نه ندیش بی
 وه قتی ته ناول، نان، هه م چهنی ویش
 دایم ته عامات، له زیز، مه دا، پیش
 چون جه نه هل و بهیت، ته جروبه که ردهن
 هه ر وهقت، چهنی نهو ته عام مه وه ردهن
 مه بی، وه سه د پهنگ، ته عمه ی گونا وگون
 ویشان سیر مه وهرد، ته عام، هه ر نه فزوون
 نه گهر، وه بی نهو ته عام، مه وه ردهن
 جه گرسنه گی، زوعف، مه که ردهن

ته‌عام، فراوان، ماوه‌ردن تاهیر
 تا دهس مه‌وه‌ردن، مه‌یاوا، ناخر
 چون **ته‌بوتالیب**، مه‌شناسا، واتش:
 دایم، ناگابان، جه موعجیزاتش
 دهره‌جه‌ی نبووه‌ت، به‌عد جه به‌عسه‌ت
 نیلتیماس که‌رد، جه نه‌مری جه‌زرت
 خولاسه، نه‌وه‌ول (جَنَة المأوی)
 تا، سنعش، وه‌سال، دوازده، یاوا!

گفتار در بیان وقایع، از سال سیزدهم تا سال بیست

جه قه‌ولی ئیخبار شیرین ئینتیخاب
 وه‌یتهور، جه مه‌کتوب، ره‌وزه‌تولته‌حباب
 سالی سی‌زده‌هه‌م، جه به‌تخا، مه‌قام
 عه‌مری هه‌مایون، شای خه‌یروئنه‌نام
 چون ته‌بوتالیب، سه‌رداری سه‌روه‌ر
 جه‌وده‌م دا، که‌ردش، ئیراده‌ی سه‌فه‌ر
 بشو، تا به‌شام، په‌ری، تجاره‌ت
 خه‌رمانی سه‌سره‌ت، بدو، وه‌ غاره‌ت
 جه‌زرت به‌مه‌جزووم، فه‌رماوا، نه‌ی عه‌م
 من مازی، نه‌جا، جه مه‌ککه‌ بی‌خه‌م
 نه‌مادهر، پده‌ر، نه‌ ئیخوان، داروون
 وه‌بی تو‌نه‌وقاتی، وه‌ تال مه‌ویاروون
 ته‌بوتالیب، نه‌ژنی، دیققه‌ت که‌رد حاصل
 دهریاچه‌ی ره‌حمش، جو‌شیا، نه‌ دل
 وات: وه‌للا سه‌رفت، گشت نه‌قشی دل‌هن
 فیراقت جه‌لام، خه‌یلئ موشکیله‌ن
 نه‌ر جه‌رده، نه‌هل نه‌لئان یاوان، پی‌م
 مه‌بو‌ببه‌رووت، یه‌قین، چه‌نی وی‌م

په‌ریشان، مه‌به‌ر، خاتر، بکه‌ر شاد
 نمازوون، نه‌جا، هه‌رچی، بادا، باد
 خولاسه، که‌لام، ته‌داره‌ک، که‌ردش
 خواجه‌ی کائینات، چه‌نی ویش به‌ردش
 قافیله‌ی قوره‌یش، دهرده‌م بی‌ی راهی
 هه‌م ته‌بوتالیب، ئوم‌یدی گاهی (۹۷)
 جه‌زرت، سووار، که‌رد، چه‌نی تجاران
 وه‌عه‌زمی مایه‌ی، خه‌پیدی شاران
 قافیله‌ی سه‌نگین، ئالای خو‌ش ته‌رغیب
 یاوان، به‌شه‌ش، میل به‌میسری قه‌ریب
نه‌وجا، یه‌ک شه‌خس، عالی مه‌قامی
راهیب عه‌جیب، به‌خیرا، نامی
 یه‌ک سه‌ومه‌عه‌ی خاس، به‌رزی دیاری
 قه‌رار داب‌ی په‌ی، تاعه‌ت گوزاری
 سیفاتی جه‌زرت، یه‌کیه‌ک، مه‌زانا
 دایم، په‌ی مه‌ردوم، به‌حسش، مه‌وانا
 به‌عیلمی ته‌ورات، زه‌بوور و ئینجیل
 هه‌م به‌چند مه‌کتوب، بورهان و ده‌لیل
 مه‌زاناه، نه‌و شاه، شیوه‌ شیرینه
 قه‌ده‌م، ماوه‌رو، به‌و سه‌ر زه‌مین
 هه‌ر جا راهی بی، ته‌مام، نه‌عزده‌م بی
 جه‌لای به‌خیرا، جه‌رگشان، جه‌م بی
 نه‌و رو، به‌خیرا، ویش شی‌ی وه‌بالا
 قه‌ده‌م به‌رد، وه‌بان، سه‌ومه‌عه‌ ئالا

(۹۷) - له‌نوسخه‌ی (خ)دا، به‌م جو‌ره‌هاتووه:

(قافیله‌ی قوره‌یش دهرده‌م بی‌ی راهی
 هه‌م ته‌بوتالیب نه‌مین-ی کاهی)

خه یلی نیگاه کهرد، بهو دهشت و دهردا
 وه راه و یاران، وه گشت گوزهدا
 دیش، یهک قافلّه، سهنگین دیارهن
 گشت ساحیب بوراق، ئوشتر سوارهن
 گشت عه ره ب سوار، ئه ریابی دهولت
 گشت مهردی مه عقوول، ئه هلی مشوورته
 گهرمای تابستان، بهرری تووناوتوون
 جوّشی ئافتاب، شه راره ی، سه بوون!
 هه راره ی تابش، بدو، وه هه ر کهس
 دهر لا، مه کهردش، و سفته قه قنهس
یهک له که، ئه بری، وه سه د جههد و جهخت
 مه گیلا، چهنی قافلّه ی، خو شبهخت
 هه ر بهو ئه ندازه، جهه رووی هه واوه
چهنی کاروان، مه شی، به راوه!
 تاکه، قافلّه، وه نزدیک یاوا
 سه دای، دوپ و سه نگ، ئه و زهید و ماوا
 هه ر کامی په ی ویش، وه له به یک له به یک
مهوات: یا ره سوول، سه لام و عه له یک
 به خیرا، جهی سیر خه یلی عه جیب مه ند
 هه رفش، نه دهان، یه کسه ر، شی ی وه به ند
 شه خسی، جهه و دما، ئاوه رد، ئه و نه زه ر
 مه و سووف، جهه ئه و ساف، خاتهم پیغه مه ر
 شه جهه ر وه جهه ر، خاک وه تاب و باد
 سو جده، مه به رده ن، گشت، به خاتر شاد
 وه حشیات، مامان، گشت وه ئه قدامش
 هه ر کامی، په ی ویش، مه که رده سلامش
 به خیرا، زانا، فه ورپی، که ویشهن
 نیشانه ی، فه خری مورسه لین پی شهن

قافلّه ی قوره یش، به چهنده غه رائیب
 تا، یاوان، وه پای سهومه عه ی راهیب
 جه که فری مه نزل، په ی سه ر ئه فرازی
 یه کسه ر، مه شغوول بین، وه بار ئه ندازی
 حه زه رته، چهنی، عه م، چه وده م وه جه ختی
 فه ری قه دووم به رد، وه پای دره ختی
 درهخت، کام درهخت، خوشکی هه زار سال
 سه بز و خوره م بی، شانا، په ر و بال
 به خیرا، راهیب، خیرا، بی ئه ندیش
 سهومه عه ی خاس، ته رتیب دا په ی ویش
 شی ی نه تو ی خه لوته، سهومه عه ی په ر عه یش
 ته له ب کهرد، ته مام، قافلّه ی قوره یش
 واتش: حازریان، ئه هلی کاروان
 خواجه، تا غولام، پیر، تا جه وان
 ته شریفی ئه و شای، مه لایهک قه دده م
 هه ر نه و جا، به ند بی، به ئیشاره ی عه م
 قیبله ی قوره یش، حازر، تا غائب
 یه کسه ر، شین وه تو ی سهومه عه ی راهیب
 به خیرا، یه کیهک، نه زه ر که رد لی شان
 دیش، نییهن، مه تله ب ئه و جه دلیشان!
راهیب، جه مه جلیس فه وری ئاخیز که رد
 ته شریف هه م، وه بان، سهومه عه ی ویش به رد
دیا، ئه و شه خسه، هه ر هانه جای ویش
 هانه خیالدا، سه روستهن، ویش
 سه حاب، جهه بالاش، هیمای هه ر به ندهن
 سایش، چون سه یوان، په رش ئه فکه ندهن
 راهیب حالی بی، هه م ئاما، به وار
 روو که رد، وه یاران، ئاما، به گو فتار

واتش: من واتم، ئیوه یه کسه ر گشت
 خواجه تا غولام، زیبا، تا وه زشت
 چهنی ساریبان، تا مهردی کیبار
 یه کسه ر، حازریان، پهی نه کلی نه هار
 ئیوه چهنی من، ته خه لف، که رده ن
 چند که س، وه یاران، ته شریف ناوهرده ن
 واتشان: به غهیر، یهک خورده سال
 نه مه ندهن، وه جا، غهیر، جه مندال
 راهیب، سه وگه ند وهرد، به لات و مه نات
 مه یۆ، ههم نه ویچ، به یۆ، وهی بیسات
 حارس، چون شنه فت، ته عه هود، که رده ش
 حه زره ت، چهنی نه و ته شریف ناوهرده ش
 سه رچه شمه ی دهریای دین و مه زاهیب
 داخل بیبی وه جه مع، سه ومه عه ی راهیب
 بهر ناما، وه که ل، چون به دری کامل
 شو عله ی جه مالش، ره نگین که رد مه نزل
 جه فه پری قدووم، پاکی پیغه مه ر
 راهیب سه ر نه فراز، مه نزل، مونه ووهر
 نه ترافی قهریه، که فه ر، جه په رته و
 جه دیباجی ته لعته ت، هه مایۆن، نه و
 گشت بیبی به رهوزه، به هه شتی باقی
به خپرا، زاناش، یه قین، به تا قی
محهمه د، خاتهم، نه نبیاهانه ن
 شه رده ف به خشی تاج گشتین شاهانه ن
 خاس که رد، ته ماشای دیبهن، دیدارش
 حهیران، بیبی جه نوور، به دری روخسارش
 نه وسافی مه کتووب، نیشانه ی خاتهم
 موشاهیده ش که رد، یه کسه ر، دی وه چه م

جه دمای نه هار، ئاخیز که رده شان
 گشت وه لای، نه موال، ته شریف به رده شان
 به ئیشاره ی نه و شه خسی، پاک نه زهر
 مه ند نه بوتالیب، چهنی، نه و سهروه ر
 راهیب، چون مه یلش، ته مام بیبی راغیب
 رووی خیتابش که رد، وه نه بوتالیب
 واتش: نه ی جوان، ریشه دلکی شه ن
 داخۆ، چهنی تو، نه سیبش چیشهن
 نه بوتالیب وات: به من فرزه نده ن
 نه ی جیسم به نده ن، هه ر به نه و به نده ن!
 راهیب وات: وه لالا موشکیل که ر ئاسان
 من تو خاسته ر، نه وم شناسان
 چون دایه و بابۆش نه ر کۆی سه فا بان
 مه یۆ، هه ر دوو فه وت، زومره ی نه موات بان
 نه بوتالیب وات: خـوداوه ند داده ن
 محهمه د، به من براده ر زاده ن
راهیب وات: سه دده ق فه رمووده ت راسه ن
 حهرفی دووباره ت، بی که م و کاسه ن
 روو که رد وه خدمه ت، شای خه یرو لبه شه ر
 په ری ئیمتیحان، نه یقانی خه به ر
وات: نه ی محهمه د شای سه عاده تمه ند
به (لات) و (عوززا)، مه دهر ووت سه وگه ند
 هه رچی من جه تو، مه کرووم خیتاب
 جه رووی سه داقه ت، پیتم به ر جواب
حه زره ت، فه رماوا، که نه ی بی خه به ر
به (لات) و (عوززا)، سه وگه ند من مه دهر!
 هه رگیز، نه دارووم، جه نه و دوشمه ن ته ر
 سه وگه ند، هه ر وه زات، ده هه نده ی داوهر

راهیب حالی بیی، شای له ولاک ویشهن
 حوکمی ئەو ئەلین و ناخەرین پیتشهن!
 ئەمجار، (من الله) سەئەلتوکش وات
 پەرسا، جە ئەحوال، خواجەیی کائانات
 غەرەز، جە حەزەت چەند سوئالات کەرد
 جە رۆح، جە قالب، جە دەوا، جە دەرد
 جـوابش داوه، وه دهوانی دهو
 یهکیهک، موتابق، مهعلووماتی ئەو
 دیا، پهی دیدهی سیای مهخموورشن
 مهستی قەترانی بی سەمهی توورشن
 جە ئەبوتالیب، پەرسا دیدهی ئەو
 وات: سەرمەش زایل مەبۆ، دمای خەو
 وات: مهخمووری دیدەش، دايم خود رهنگن
 بی مهی مهست و بی، سورمه سیتوہنگن
 خەبال کەرد پەری، ئیتمینان دەر دەم
 مەهری نبوووت، بوینوو، بە چەم
 راهیب، چەند لالا، سوجدەیی ئەدەب بەرد
 حەزەت، هەر مەدام، ئیمتیناع مەکەرد
 تا، ئەبوتالیب کەردش، ئیلتیماس
 دۆشی موبارەک، وەزە کەرد جە لباس
 مەهری نبوووت، تەبەخ تەبەخی سوور
 جە بەینی کەتفەین، شای ئەعلا زهوور
 راهیب شەرەفیات، وە میهری خاتم
 هەم بۆسا، دەر دەم، هەم مالا نەچەم
 واتش: مهعلوومەن، قیبلەیی یەقینەن
 وەللا، رەحمەتەن لیلعەلەمینەن!
 بوزورگی بی عەیب، عەزیمە ششانەن
 یەقین پیتشەمەر، ناخەر، زەمانەن

خەتموئەنبیا، موختار، رەسوولەن
 دۆعاش، گشت جەلای خودا، قەبوولەن
 رووی مەحشەر، شافع، گوناھبارانەن
 سەرداری زومرەیی گشت سەردارانەن
 وەخاشاکی پاش، عالەم موحتاجەن
 ئەختاری مەنزل، تەختی میعراجەن
 مەخلووق گشت پەریش، موسەخخەر مەبۆ
 عالەم ئومەتی ئەو پیتشەمەر مەبۆ
 نیھانی واتش، وە ئەبوتالیب
 یەھوودانی شام، غالیبەن غالیب
 چەنی مەمەد، عەداوەت، داران
 دايم، وە ئەنگوشت، ساعەت مشماران
 نادم، بەر جەشام، مەشوای سەفەر
 ئەر مەشیی، حەزەت، چەنی ویت مەبەر
 چەند عەدوی ناخەر، گومرا هانە پیتش
 نەوا، ئاسیی بی دووریا، یاوۆ پیتش
 قەبیلەیی قورەیش، یەکسەر، جە غائب
 واتەن، مەمەد، جەلای ئەی راهیب
 خەیلی موختەرەم، قەدرش زیادەن
 نیشانەیی دەوڵەت، خودا، پی دادەن
 چەو دەم یەھوودان، جە رۆم چەند نەفەر
 وە عیلمی تەورات، زانا، بین خەبەر
 مەمەد، جە دەم، جە سن سەغیرا
 راش، مەگنۆ، وەکەفر، وەلای بەخیرا
 یەھوودان، شمشیر، قەتلی بەتەل، ئەو
 بەستەن، نەکەمەر پەری قەتلی ئەو
 یلغاردان وە جەخت چون بەرقی شاھب
 تا کەفر مەشهوور سەومەعی راهیب

گشت دیشان وهچهم، حوزووری هه زرهت
خورشید روخساری په نووری هه زرهت
گشت وه به خپرا، یه کسه، عهرز کهردهن
دهلیلی بورهان، تهورات، ئاوهردهن
واتشان: ئهی شهخس، دارای موعجیزات
چهند وه سفش کهردهن، ئه لها، جه تهورات
نه سخ مه کهره، دین، مووسای به نی عومران
مابا قی ئه دیان، گشت پیغ مه ران
مه بو، قه تلش کهین، وه سه مه ودای تیغ
ئه سالی بنیادش، باوهرین، جه بیخ
تو ههم کو مه ک کهر، یار، هه باقییهن
جه عیسا و مووسا، تهفاوت نییهن!
ته رساو یه هوودی، هه رچهند فنوونهن
تهورات و ئینجیل، هه ریه ک، مه زمونهن!
راهیب دا، جواب، تایفه ی یه هوود
واتش: ئهی شهخسه (واجب الوجود)
وه سفش جه و کتوب، سه ماوی کهردهن
پهرده ی حیجابش، وه رۆ، ئاوهردهن
یه دی قودره تش به ئه و ئه سییرهن
جه دامی دوشمه ن، پریش ره به رهن
په ی قه تلش، یارای، دهستی کهس نییهن
مایه ی عه قلتان، یه، وه کو شییهن
ههم ئه گهر، ئهی شهخس، ئه گهر ئه و نه بو
ئاگاش، جه ئه عجاز، رویای خه و نه بو
جه ویای مه عیشته، زینده گی ویشهن
قه تلش، په ی ئیوه، فایده ش، چیشهن!
یه هوودان خه یال، کهردهن فه راموش
پهن دی به خپرا، گرتشان، نه گووش

چون ئه بوتالیب، خه وفش کهردهن
ئیراده ی شامش، نه دل، کهردهن باتل
مایه ش، جه میسر، یه کسه فرۆش کهردهن
ههم چهند بارخانه، مه تاعش ئاوهردهن
نه مه ند جا، چهنی دوشمه ن کاونا
تا هه زرهت، وه شار، مه ککه یاونا
عومری شه ریفش، یاوا، هه فده سال
په ری تجارهت، یه مه ن کهردهن خه یال
زیتر و عه بباس، هه ردو و مونه خب
فرزندان سولبی عه بدو لموته لیب
ته شریفی خه یرش، بشو چهنی شان
به لکه فایز، بان، جه مایه ی ویشان
جه ئه بوتالیب، ئیلتیماس کهردهن
ته شریف، هه زره تی نه بووی به ردهن
جه نابی سه ید، ئه ولادی ئاده م
شه فیعی مه خلوق، سالاری خاتمه
سووار بیی وه زین جام بازه ی با پاه
چهنی هه ردو و عه م، راهی بیی نه راه
خاک و هه رد و پرد، سه لام مه کهردهن لیش
هه زرهت، هه یران بیی جه حالاتی ویش
غه رهن، چند خه بهر، چند خه وار یقات
چهند سپیری عه جیب، ههم چند موعجیزات
یه کیه ک، دین، وهچهم، جه شای ئه نبیا
جه سه رداری پاک سوپای ئه سفییا!
هه ر جه و سال، هورمز، بن نه وشیروان
مه عزوول، بیی جه تهخت، حه یاتی دهوران
هه ر جه، ئه قاریب، تایفه ی ویشان
نه هه ردو و دیده ش، مه یلی گهرم کیشان

سال نۆزدههم، عومرى پيغهمه
 خهسره و پيرويز، نشت، نهجاي پدهر
 جه سالى بيستم، سديقى نهكبه
 جه ملازمان، شاي خه يرولبه شه
 شيبى وه تجارهت، ديسان پهرى شام
 هم چهنى ياران، سهحابه ي نيك نام
 جه يهك مه نزل، نزول كه ردشان
 رهسمى كاروان، وارده وهر دشان
 ته شريفى حه زرهت، شاي نه رفوعه لقه در
 قهدهم، رهنج كهرد، په ي درهخت سه در
 به نشت و راحت، چون مه له كه ي عه رش
 سهف به ستهن، جه فوق، فريشتانى فه رش
 راهيبى كه بير، ثاما، په ي ته سديق
 په ي تازمايى، په رسا، جه سديق
 وات: نه و شه خسه كين، نه پاي نه و درهخت
 چون پادشاهان، ساحيب تاج و تهخت
 واتش: محمه د، وه عالهم موحه ب
 ثين عه بدوللا، عه بدولته ليب
 راهيب، وات: وه لالا، نه و پيغهمه رهن
 شان شه فاعهت، يه ومه له حشه رهن
 سهردارى نه عزم، گشت سهرداران
 مه علوم بؤ خاتم، پيغهمه رانه!
 وه يتهور جه ئينجيل دييه نم، وه چه
 جه عيساي مريم، ره سولى خاتم
 به غير، نه و دوو شه خس باقى هيچ ره سول
 وه پاي نه و درهخت، نه كه ره رهن نزول
 سديق، هه ر نه و رۆ، په ي به مه تله ب بهرد
 به نبه ووه تش، به دل باوه ر كهرد

به بيست و يهك سال، سونعى نه و سهروه
 عومرى هه مايون، شاي خه يرولبه شه
 مه لائيك كه م كه م، ويشان كهرد ئيزهار
 گاهى، جه خه ودا، گاهى، جه بيدار
 تا يهك رۆ حه زرهت، فه رماوا، نه ي عه
 من عه جايبات، مه وينوم، وه چه
 چهنده شه و سى نه فهر، سه رتاپا تاهر
 روو به روو سه ربح، وه من بين زاهر
 به ديققهت، نه زهر، وه من كه ردشان
 وه روو پيشانيم نه نگوشته در دشان
 واتشان؛ ويشهن، به لام چون سياوان
 واده ي زهورش، هيماي نه ياوان
 من جه ي سى سه خسه، خه وفم حاسلتهن
 هه ر شه و تا به رۆ، وه سه وه سه دلتهن
 نه بوتاليب وات: خه وف به ركهر نه دل
 ثانه، خه يالتهن، زو مبه بؤ باتل
 خه ته رهى خه يال، په ي گشت كه س بييهن
 نه و نه وعه نومور، گشت كه سى دييهن!
 تا سى شه و ويهر، ديسان، هم جه نو
 حه زرهت، وات: نه ي عه م، مه علوم بؤجه تو!
 جومله ي سى شه خسه، نه مشه و يهك نه فهر
 زاهير بيى وه من، چون شه مسى قه مه ر
 جه ناگاه دهس بهرد، پهرى دهروونم
 نه كهرد جه راحت، نه رپزا، هوونم
 به لكه جه و زحمهت، راحت، ياوا پيم
 حه قيقهت، خه يلى حه يران بيم جه ويم
 نه بوتاليب دل كهرد په ر نه نديش
 دووربا، ئاسيب، نه ياوا بؤ پيش

بهردش، پهی ده‌فعی خه‌ت‌ره‌ی خه‌یال
 وه‌لای ته‌بیب دانای پهر کهم‌مال
 به‌یان کهرد پهریش، چگونه‌گی حال
 به‌لای نه‌و ته‌بیب دانای پهر کهم‌مال
 هه‌نی دهردی دل، ته‌مام، واتم پیت
 مده‌ونه‌ش، به‌ تو، تو به‌ خودای ویت
 ته‌بیب دیا، پهی جیسمی له‌تیش
 کهرد مولاحزه، نه‌فهی شه‌ریفش
 نه‌عزای مویاره‌ک، هه‌زرت، دبی به‌چهم
 موهری نبووه‌ت، نیشانه‌ی خاتهم
 وات: نه‌بوتالیب نه‌ی فرزه‌ندی تو
 به‌خت نه‌رجومه‌ند، هه‌مایونی تو
 بلنده‌ن، به‌لام، نه‌یاوان، هالا
 پارچه‌ نه‌قده‌سش، بریان وه‌ بالا
 جه‌ عیب و عیله‌ت، مه‌برپا پاکه‌ن
 خوا جه‌ فریشتان، هه‌ر هه‌فت نه‌فلاکه‌ن
 جه‌ ناسیب جنی شه‌باتین دوورهن
 جن، که‌ی قودره‌تش، وه‌ شوعله‌ نوورهن!
 نه‌و نه‌شخاسانه، نه‌و دبیهن جه‌ شه‌و
 گشت مه‌لایه‌که‌ن، مه‌یان، وه‌لای نه‌و
 پهی ناگاداری، وه‌قتی زه‌روورته
 ته‌فتیش مه‌که‌ران، پهری نبووه‌ت
 نه‌گه‌ر یه‌هوودان، بزنان خه‌به‌ر
 شمشیر، پهی قه‌تلش مه‌وینان که‌مه‌ر
 تا، نه‌بوتالیب، دارای زه‌م‌مانه
 هه‌زرت، به‌رده‌وه، وه‌ ده‌لته‌ت خانه
 به‌عد موده‌تی، جه‌ مابه‌ین، ویه‌رد
سی‌ باره‌ هه‌زرت، عه‌زی عه‌موش کهرد

فه‌رما: من نه‌مشه‌وه‌م نه‌ نازاد بیم
 بی‌ غوسسه‌ و خه‌یال، وه‌یت‌هور نه‌خاو دیم
 یه‌ک دار، جه‌ سه‌قف خانه‌ به‌رداشتم
 وه‌نه‌زده‌ بانئ نوقره، گوزاشتم
 دیم، دوو که‌س، جه‌وسه‌ر لیم بین ناشکار
 جه‌و پیچه‌ی نوقره، تامان به‌ وار
 یه‌کتی دوور مدرا، یه‌کی‌شان جه‌لام
 وینه‌ی خریدار، خاس کهرد ته‌ماشام
ناگاه وینه‌ی به‌رق، ده‌س وه‌ به‌تنم به‌رد
دلتم جه‌ پهرده‌ی دهرورن به‌ر ناوهرد
 وات: خه‌یلئ پاکه‌ن دلئ پیغه‌مه‌ر
جای ره‌مه‌ن، پهی رووی زه‌لزله‌ی مه‌حشر
ئید وات: هه‌م دل، نیا، نه‌جای ویش
بیداریم نه‌ز، ساچیش، تاما پیش!

فصل در بیان ذکر وقایع سال بیست و پنجم از ولادت آن

خه‌دیجه‌ کویرا، هه‌قق رازی بو لیش
 شای شیرین، نه‌ندام، به‌نده‌ی جگه‌رکیش
 کناچه‌ی خولید، شای شیرین خالان
 سه‌رداری زومره‌ی، ساحیب که‌مالان
 جه‌ لای خاتوونان، قوره‌یشی عه‌ره‌ب
 مه‌ویارا، دایم، به‌ شادی و ته‌ره‌ب
 جه‌ مالی دنیا، زینه‌ت و جه‌مال
 گوناش مه‌دره‌خشا، چون دوردانه‌ی لال
 شانازی مه‌کهرد، وه‌ گه‌نج و گه‌وه‌ر
 غه‌نی بی‌ ته‌مام، جه‌ تلای نه‌حمه‌ر
 پهی نه‌هلی توجار وینه‌ی سه‌رمایه
 یه‌کسه‌ر جه‌ لای نه‌و مه‌به‌رده‌ن مایه

تا، ئەبوتالیب، جە قەلیلی مال
 دیسان، جە کسەت، کەلفەت و عەیاڵ
 وە خواجەیی عالەم، خەیلێ شکات کەرد
 واتش: بە وەتۆن، دەرمانی گشت دەرد
 خەدیجەیی خۆتەلدا جە رۆزگارەن
 مەدۆ، بە شیرکەت، زەر بە تەجارەن
 ئەگەر تۆ، وە ئەو کەری ئیشارەت
 یەقین، مەکیانۆ، مایەیی تەجارەت
 میاوو نەفعی، بە تۆ چی سەفەر
 سەنگی سەرد مەبۆ، پەیی تۆ، وە گەوھەر
 حەزەرەت زەمیرش ئەسەری غەیب بێ
 زبانش، ئیخبار، سەدقی لارەیب بێ
فەرما، قەبوول بۆ، نیازت، جە سەر
من هەم خۆشحالم، دايم، پەیی سەفەر
بەلام ئیلتیماس، من جە خەدیجە
 ئەگەر مەبەخشۆ، ئاخەر نەتیجە
 غەرەزی خاس ئیدەن ئەگەر قەایل بۆ
 ئەویچ وە سەودای ئیتمە مایل بۆ
 نەک حەرفم، جە لاش بۆ بە هەدەر
 جەودما پەیی تۆ، بێۆ مۆکەدەر
 ئەبوتالیب وات: مەتەرسووم یۆتەر
 وەر جە تۆ، سەقەت کەرۆ، پەیی سەفەر
 چون جە گەفتوگۆ جەستوجۆی خەبەر
 ئەبوتالیب و چەنی ئەو سەروەر
ئەو بەحسە، ئەو رۆ، تاکەیی خۆرئاوا
وہسەمعی شەریف خەدیجە یاوا
 وە موعجیزەیی پاک، شای بوراق سوار
 خەیلێ مایل بێ، زەر بدۆ وە خەربار

بەشەرەتی حەزەرەت شەرکەت کەرۆ
 غولامی ئەمین، چەنی ویش بەرۆ
پەیغام کەرد وەلای شای خەیرولبەشەر
مستەفای ئەمین، سالاری مەحشەر
 شەفتم تۆ مەیل تەجارەت داری
 عەرزی کەمینی، مەغدور مەداری
 بزانی یەقینت ئەگەر عازمەن
 ئیزھار کەر بەمن، هەرجیت لازمەن
 جە شیرینی نام، شیرین گوفتارت
 جە ئەسلی ئیخلاس، حوسنی کردارت
یەقین، من هەم تۆم وەئەمین دییەن
خیانەت، جە بەین، من و تۆ نییەن!
 ئەو نەفعە بادا، وەغەبەر مەیاوو
 مەسەلەحەت، ئیدەن، بە تۆ بیاوو
 قاسید، سفارش، ریزەیی راز شەرەت
 یاونا، خزمەت، شای شیرین حەزەرەت
 حەزەرەت، تەقدیر کەرد، وە فەراخەت بەل
 پەیی ئەبوتالیب چگۆنەگی حال
 ئەبوتالیب هەم، بە شادیی و مەزاق
 واتش: (لە الحمد) نەعمە ئیلتیفاق
 واتش: خوداوەند سیریری سویحانی
 رزقییەن، پەیی تۆ، کەردەن ئەرزانی
 جەودما، حەزەرەت، شای خەیرولبەشەر
 کەردش، تەدارەک ئیرادەیی سەفەر
 خەدیجە، مایەیی تەجارەت، داپیش
 مەیسەرە نام، هەم غولامی ویش
 پەیی خزمەتکاریی شاهی ئەنبیاه
 هەم پەیی واقیعی، هەم بەلەدی راه

ئەرسەد، كە دېرەن، مەنزىل ھەم دوورەن
 جە بەعزى كىتاب، ۋە ھىتەور مەستوورەن
 خەدىجە يەككى، جە قەومانى وپش
 ئەمىن و مەحرەم، زەرگشەنى وپش
 حوزەيمە نام، سوخەن سەنجىدە
 دانای دانشمەند، دل پەسەندىدە
 چەنى مەيسەرە، ئەو دوو ھەم نەبەرد
 ھەردوو بە خەدمەت، خەزەت راھىيە كەرد
 قافىلەي قورەيش، ۋە عەزمى سەفەر
 راى چول و بىدى گرتشان، نەوەر
 خەزەت سوار بىي، ۋە پشتى ناقدە
 چەنى غولامان شىرىن عەلاقە
 مەنزىل، بە مەنزىل، منمانا، ئەعجاز
 كەش و كۆ و كەمەر، چەنەش مەكەرد راز
 جە ئەسلى راودا، ۋادەي عەسرى تەنگ
 ناقدەي خەدىجە پاى راستش بىي لەنگ
 ھەوا، ھۆلناك، راگە خەوف و بىم
 جىا مەند، جە شۆن، قافلەي عەزىم
 حوزەيمە، دەرلا، عىلاجش نەكەرد
 تا، ئاخىر، ھاناش، ۋەلاي خەزەت بەرد
 خەزەت گىلاۋە، مەندەر كەردەوہ
 تا جە لاى ناقدە، پا ئاۋەردەوہ
 دەستى موبارەك، مالا ۋە پاى ئەو
 خەيلى مەشغوول بى چەنى دوعاى ئەو
 ناقدە، پاى سەقەت، فەورى ئاخىز كەرد
 بارۆيش تەمام، سەربارش ھەم بەرد
 نىشت نە جامبازە، مەفريا، چون تەير
 حوزەيمە، دەرلا، جە دوور ھەر مەكەردش سەير

سەداي زەنگى ئەو، مەشىي ۋە فرسەنگ
 پەي گشت قافلە بى، ۋە پيش ئاھەنگ
 حوزەيمە، ئەي كار، خەيلى غەربى دى
 ھەم چەند موعجىزات سەختى عەجىب دى
 واتش: مەمەد، شانئ عەزىمەن
 فەرموودەش، مەقام راى موستەقىمەن
 تا، ياوان، ۋەجاي تەرسا مەزاهىب
 ۋەلاي سەومەعەي نەستۆراي راھىب
 خەزەت، تەشرىفش ۋە پاى سەنگ بەرد
 مەيسەرە، ناقدەي خەزەت تاقت كەرد
 ئەھلى قافىلە ساكىن بىن يەكسەر
 جە لاى بارخانەي پاكى پىغەمەر
 نەستۆراي راھىب، ئاما بى خەبەر
 نوورى خەزەتتەش، ئاۋەرد ئەو نەزەر
 پەلەپەل خىزا، جە شوعلەي نوورش
 سەر ۋەقەدەم ساخت شىي ۋە حوزوورش
 عەرز كەرد، خاترم، پەر جە ئەندىشەن
 تولات و عەززا، تۆ نامت چىشەن
 خەزەت جواب دا، شوخى پەسەند بۆ
 فەرما تۆ دايت ھەر بى فرزەند مەبۆ
 من لات و عەززا، ۋەسەگ مەزانوم
 وپتان ھەم ۋەسەگ دۆزەخ مەوانوم
 ئاخىز كەرد جەلام، دوورگىر ۋە تەعجىل
 تۆ بەغەير، جە بت، نەدارى دەلىل
 نەستۆرا، ئىحتىياتى نوورى خەزەت كەرد
 پەي پەي ۋە زاھىر، كىشاشا ئاھى سەرد
وات: سەوگەند بەوكەس بەسیرەن بى چەم
ئىنجىلش كىاست، پەي عىساي مریەم

ئىنە پىغەمەر، ئاخىر زەمانەن
 خولاسە، مەخلوق گىشت ئىنەس و جانەن
 ئىتاعەى ئەمرش، رىستگار بىيەن
 بى ئەمرىش دايم گىر فتارىيەن
 دنيا، گىشت مەبۆ، غەبدى زەر سەندش
 سەر كەشان، تەمام، مەبان و بەندش
 حەدە هېچ كەس نىيەن، جە غەلغەلەى ئەو
 كەرۆ، جە مەساف، مەقابەلەى ئەو
 مەيسەرە، چەنى حوزىمەى پەر هۆش
 حەرفى نەستوورا، گىرتشان نەگۆش
 غەقىدەى حەزەت، گىرتشان نەدۆل
 بە يەقىن باوەر كەردشان حاسل
 دىسان، ھەم حەزەت چەنى يەك بەھوود
 بەھوودى كاھىن، گومراى بى و جود
 بەھوود غەرزش كەرد، وەبى چۆن و چەند
 بە لات و غەززا، مەدەر ووت سۆگەند
 حەزەت، وات: ئەرمەن رام بگنۆ لىشان
 دەر سات، رووى وپم، مەگىلنۆ لىشان
 بەھوود، وات: تۆ حەقق و جانب دارى
 مەعلووم، خوداى وپت، وە چەم مدارى
 چەو دەما، واتش، وە حەقق سۆگەندەن
 ئىنە ھەر ئەو شەخس، سەعادەتمەندەن
 خودا، جە تەورات، ئىسىمى ئەو بەردەن
 وەسفش، پەى مووساى بەنى عومران كەردەن
 غەرەز نەقدى جىنس، يەكسەر، بەردشان
 ماىيەى مىسر، گىشت، خرىد كەردشان
 شەرتى تىجارەت، مەبۆ، بەو تەور بۆ
 نەفەش چون رىژەن، رىژاى نۆ ھەور بۆ

بارخانەى باز، بىيى وە شادىيى و خورەم
 روو نىان، نە رووى، مەككەى موعەززەم
 مەنزل، بە مەنزل، تەبىي كەردەن راھان
 ئىلزەم، دا، تەمام، گىروى گوم - راھان
 مەيسەرە دىا، دوو مورغى ئەزەق
 پەى چەتر دارىيى مدران، موعەو وەق!
 ھەرىكەى، بە چەتر، شىرىنى ئەعلا
 جە فەوقى حەزەت، گىرتەن وە بالا
 ھەر بە ئەندازە، رەبىتى ناقەى ئەو
 مەو بەران، دەر دەم، بە دەوانى دەو
 نمازان، زەرەى شوعلەى ئافتاب
 بگنۆ، نەگەردەن، شای گەردەن نىقاب
 چەنى ھەم حەزەت، شای گەردوون بى گەرد
 وە مەككەى شەرىف، موراجەعەت كەرد
 وەختى داخلى بىن چون نەجمى گەردوون
 خەدىجەى كوبرا، چەنى چەند خاتوون
 ھەر موشاھەدەى مورغان مەكەردش
 دوورا دوور سوجدە، حەزەت مەبەردش
 خاتوونان، جەى رەمز بەكسەر حالى كەرد
 تەعرىفى حەزەت، وە ميان ئاوەرد
 ناگاہ مەيسەرە، ئاماجە لاوہ
 سەر فروز ئاوەرد، مدران، وە پاوہ
 خەدىجە پەرسا، ئەحوالى حەزەت
 جە مورغانى فەوق شای شىرىن شەو كەت
 مەيسەرە غەرز كەرد؛ شەخسەى كەرىمەن
 بزان مەمەد، شانەس غەزىمەن
 ھەر جە پاى ناقە، تا قىسسە نەستور
 جوملەى موعجىزات، نەدىك، تا، وە دوور

به حسی به هوود و نه فعی ئه و سه فه ر
 به کایهک، عهرز کهرد، جه لای ئه و دولبه ر
 خه دیجه ی کویرا، جه کیسه رته تی مال
 به ئاوازی حوسن، شای شیرین جه مال
 زومره ی سه نادید، قوره یش و عه ره ب
 ته له ب کارش بین، به شادیی و ته ره ب
 مولته فیت نه بی به ئه زواجی که س
 مایل هیج نه بی، به مه زاجی که س
 جه مه یلی حه زره ت، ده روونش که یل بی
 جه فیراقی ئه و ئه سرین په ر سه یل بی
یهک عه وره تی بی نه فیسه نامی
 زه عیفه ی مه زیووت، شیرین که لامی
زه عیفه عاقل، ساحیب که مال بی
 حه کیم -ی زه نان، حالزانی حال بی
خه دیجه، په نا، به و زه عیفه به رد
 ئیزهار، مافی زه میر، ویش که رد
نه فیسه، وه زات، خودا، سه وگه ند وه رد
په ی مه واسه له ت، حه زره ت عه هدش که رد
 تا شیی وه خدمه ت، شای (به تحا) یانه
 عه رزی خدمه ت که رد، به مه حره مانه
 واتش: خه دیجه، به تو مه فتوونه ن
 جه فیراقی تو، جه رگش په ر هوونه ن
 بالی مه رحه مه ت، بکیشه ش وه سه ر
 نیکاحش بکه ر، وه ئه مـــــری داوهر
 قه ومی قوره یش گشت، ته له ب کارشه ن
 ئه هلی سه نادید، گشت داغ دارشه ن
 که س وه جفته ی ویش، قابل نه زانان
 زی به شه ر، به ویش، مه حره م نه وانان

حه زره ت، فه رماوا، ئه ر حه قق ره زاش بو
 ره زام، وه قودره ت، هه رچی قه زاش بو!
 نه فیسه، زانا، حه زره ت، رازیسه ن
 راغیب، وه ته زویج فیتوای قازیسه ن
 دا، وه خه دیجه، موژده ی به شاره ت
 خه دیجه، خه رمان خه م دا، به غاره ت
 قه راری ساعه ت، مه سه وودی ئه و رو
 په ری به سته ی عه قد، شای فریشته خو
 چون بابوش، زوودته ر، فه وتش که رده بی
 عه سمه ت، په ناھ په شتی په رده بی
 یهک عه موئی داشت، یهک عه مو زاده
 هه ر دوو عه لوه مای ئه و وه قه ت و واده
 عه مروی بن ئه سه د، نامی عه موش بی
 جانشین جای مولکی بابوش بی
 عه م عه مو زاده ش، وه ره قه ی بن نه وفه ل
 شیری مه یدان گیر، سه ردار ی سه رته ل
 هه ر دوو ته له ب که رد، په ی ته زویجی ویش
 به قانونی قه وم، بوزورگانی پیش
 جه وده ما، حه زره ت، شای ئه علا سیفات
 خه تمولورسه لین، خواجه ی کائینات
 ئه بوتالیبش حال ی که رد جه کار
 هه م ئه عمامی ویش گرد، که رد خه به ردار
 په ری کاری خه یر، مشووره ت که رده ن
 ته شریف وه مه نزل، خه دیجه به رده ن
 یهک نه فه ر، عاله م، جه عیلمی دارا
 قازی ئه و ئه ییام، قه ومی نه سارا
 ئه و هه م وه مه جلیس که رده شان ئه ختار
 چه نی چند بوزرگ، دارای روژرگهار

تا، ئەبوتالیب، خوتبەیی، وانا
 واتش: خوداوەند، عەلیمەن دانا
 بییەن شەو و رۆژ، فەسل و ماھ و ساڵ
 حەمد و سەنا، پە زاتی بی زەوال
 ئیمەیش، وە ئەولاد، ئیبراھیم سروشت
 ھەرتا، وە ئادەم، یەکیەک پشت بە پشت
 فەزلمان جە سەر مەخلوق گشت بییەن
 ئینە، مەعلومەن، خیلافش نییەن!
 کەعبەش، وە ئەولاد، مەناف سوپەردەن
 زەمزەم، وە ھاشم، ئەرزانی کەرەدن
 عەبدولموتەلیب، مەعلومەن، لیتان
 یەکسەر، گرد دیتان، وە دیدە ی ویتان
 بەندە، خو ئەعیان، قەوم مەزانان
 دايم، وە رەئیس، حوکم، مەوانان
 ئاخەر محەمەد، برادەر زادەم
 شای، زیبا، تەلەت خودا پی دادەم
 بەر گـوزیدە ی زات، دانای داوەرەن
 جە مەلایەکان، شەرەفناک تەرەن
 مەکی شاش چەنی قورەیش بەرابەر
 ئیـد زیادتەرەن، وە دانای داوەر
 خەدیجە ی خویلد، تەلەب کارشەن
 بە دیدە، بە گیان، خریدار شەن
 بیست شوتر، مەھر، حەقق سەداقش
 تا تەبیدیل، نەبو، بەزمی مەزاقش
 وەرەقە ی بن نەوفەل، خوتبە ی ویش وانا
 واتش: خوداوەند، حەیییەن تەوانا
 بەعد حەمدی زات، پادشای باریبی
 وە دینی حەنیف، عەقدش کەرد جاریبی

عەمرو ی بن ئەسەد وات، بە حەلالی
 ھەم، بە ھامجفتی بە خویش ئیقبالی
 خەدیجە ی خویلد، بە ئەمری ئەللا
 دام، بە محەمەد، ئین عەبدوللا
 یەکی، پەروانە، یەکی، شوعلە ی شەم
 پیر و غەرە بان، ھەردووشان، بە ھەم
 سا چون خەدیجە خوشحال بی بە دل
 مرادش، جە لای خودا، بیی حاسل
 فەرما کەنیزان، تا داشان نەدەف
 سروود وانا شان، یەکسەر، بی تەخەف
 بەل، ھەر ئەو رۆژ، زەھرە ی پاک ئەندیش
 چەنی موشتەری، خورشید، سیای ویش
 نە خەلۆتخانە ی یاتاخ ی دەبیجور
 مەسوول بین، تا وەقت سفیدی کافور

فصل در بیان سال سی و پنجم از ولادت حضرت و بیان بعض امور

حەزرت، جەودما، جە مەککە ئاوا
 عومری شەریفش، و سی و پەنج یاوا
 چەندی، وەقایعات، چەند مەملەکە ی سەخت
 روودا، یەکیەک، بە وەقت و بی وەقت
 زاتی بی زەوال، تاک و تەنیای فەرد
 جە شەری دوژمن، موحافەزەش کەرد
 جە بەعزی کوتب، سەیر، مەستوورەن
 جە لای راویان، وەیتەر، مەشھوورەن
 فاتمە ی زەھراء، حەقق رازی بۆلیش
 جەو ساڵ، پەیدا بیی، جەلای قەوم و خویش!
 تا، عومری حەزرت، یاوا، بە سبی و ھەشت
 تەنھا، جە سەحراء، مەکەردش، گولگەشت

مه‌یاوا، به سه‌مع، شه‌ریفش هه‌رسات
 به ناوازی به‌رز، که‌رات و مه‌رات
شه‌جهر و جه‌جهر، نه‌باتات، یه‌کسه‌ر
سه‌لام، مه‌که‌رده‌ن، گشت، به پتغه‌مه‌ر
 روژشنی عه‌جیب هه‌م مه‌دیش وه‌چه‌م
 خه‌وف، مه‌به‌رد، وه‌دل، چه‌م منیا وه‌هه‌م
 به‌ل، به ته‌سیخ، ته‌سلی حیکایه‌ت
 وه‌یته‌وره، راوی، که‌رده‌ن روایه‌ت
 قه‌ریب، به به‌عسه‌ت، نامای روژحانی
 نزدیک بیی، نزوول، وه‌حی ره‌ببانی
 ته‌شریف هه‌زرت، نه تووی ته‌نده‌روون
 هه‌ر وه‌قت، په‌ی کارئ، مه‌شبی وه‌به‌یروون
 شه‌جهر و جه‌جهر، یه‌کسه‌ر، وه‌له‌بیک
مه‌وات: یا ره‌سوول، سه‌لام و عه‌له‌بیک
وه هه‌رجا، هه‌زرت، ته‌شریف مه‌به‌ردش
هه‌ر نه‌شیا، په‌ی ویش، سه‌لام مه‌که‌ردش
 هه‌زرت، جه‌ ناواز، جه‌ دهنگ و بی‌ده‌نگ
 هه‌یران، مه‌نده‌ بی، جه‌ لای دار و سه‌نگ
 یه‌مین و یه‌سار، نیگاه مه‌که‌ردش
 که‌س نه‌بی، چون خه‌وف نه‌دل مه‌به‌ردش
نه‌وجا، مه‌گورتزا به‌ویش مدا دوور
مه‌شیی وه‌ جای، هه‌نی، هه‌م وه‌یته‌ور
جه‌ودما، و حوکمی شای لا ته‌ناهی
ناساری نه‌نوار، لوتفی ئی‌سلاهی
 ذاتی عه‌قیده‌ش، وه‌ حه‌قق که‌رد حاسل
 جای سیراجه‌ی دل، هه‌زرت گرد مه‌نزل
 سه‌فحه‌ی زه‌میرش، بغه‌یر، جه‌ ته‌للا
 خالی بی ته‌مام، جه‌ ماسیوه‌للا

مه‌یلی حه‌قق، به‌وته‌ور، جه‌ دل نه‌قشش به‌س
 جه‌ گشت ئوموورات، غه‌یره، کی‌شا ده‌س
 قه‌نع، که‌رد، نه‌دل، مه‌یلی عه‌لایق
 لابه‌رد ئیختیلاف، چه‌نی خه‌لایق
 مه‌رتبه‌ی عیشقش، به‌و جاگه‌ یاوا
 هه‌ر شه‌و، تا سوّب و سوّب، تا خوژئاوا
 یادش، هه‌ر هه‌وای یادی خوودا بی
 که‌ی خودا، جه‌ ته‌و، یادش جیا بی
 مه‌واته‌ن، عه‌ره‌ب، گومرای ده‌روون ره‌ق
 نه‌دین محه‌مه‌د، عاشق بو به‌ حه‌قق
 چون مه‌بو، که‌سی، دل په‌سه‌ندیده
 عاشق بو، وه‌یاد، خوودای نادیده
 ته‌سویری خه‌یال، نه‌فسانی، نه‌ دل
 وه‌ ناوی ته‌غم‌از، شتش وینه‌ی گول
 ته‌شریف به‌رد، په‌ی به‌یت، که‌عبه‌ی موعه‌ززه‌م
 مه‌که‌ردش، ته‌واف، باره‌گای هه‌ره‌م
 مه‌نزل، جه‌ کووی به‌رز هه‌را، دا قه‌رار
 شه‌وان، تا به‌ رو، روان، تا ئی‌وار
 به‌ قاعیده، قه‌عر، ته‌وه‌جوه‌ که‌ردش
 وه‌یته‌ور، زیافته‌ت، دايم مه‌به‌ردش
 رای عبوودیه‌ت، وه‌یته‌ور، گرت نه‌وه‌ر
 مه‌حکه‌م بیی به‌ حوکم، ده‌ هه‌نده‌ی، داوهر
 گاهئ، په‌ی کاری شای گه‌ردوون بی گه‌رد
 ته‌شریف، وه‌ حوچره‌ی خه‌دیجه‌ مه‌وه‌رد
 ته‌ندک روژی قورس..... زادی جو
 مه‌به‌ردش، دیسان، رو مه‌نیا په‌ی کو
 هه‌ر جه‌ کووی هه‌را، مه‌عبه‌دگای جارن
 ته‌وقات، سه‌رف مه‌که‌رد، جه‌ روژگارن

ههر به عیبادت، شای فریشته خو
 رو مه کهرد، وه شهو، شهو مه کهرد وه رو
 حوجره‌ی دهروونش، وه حوکمی شاه‌ی
 مه‌نقووش بی‌ی، به نقش ذاتی ئیلاهی
 رو حه‌لئه‌مین، بی‌ی به موعه‌لیمش
 له‌فزی قورئان، کهرد به ته‌که‌لومش
 جه‌ خاودا، عیلمه‌لیه‌قین واتهن پیش
 ره‌مزی سه‌ماوی ئاشنا کهرده‌ن لیش
 سینهی بی‌ کینه، ساف و مه‌حفوز کهرد
 شاره‌زای ئه‌وزاع، له‌وحه‌لمه‌حفوز کهرد
 یاوا، وه حه‌را، بورجی ریساله‌ت
 سویح جه‌ کو‌ی به‌تخا، شه‌مسی نبوه‌ت
 بالاش بی به‌ جای حیلمی ستایش
 وه خاتهم، ته‌لعه‌ت، ده‌ریا، ئارایش
 جه‌ لوتفی بی‌ چوون، یه‌زدانی بی‌ باک
 فه‌رقش، قایز بی‌، به‌ تاجی له‌ولاک
 ده‌روونی پاکش، چون ئاینه‌ی جام
 مه‌ئمانا، دنیا، جه‌ قاف تا به‌ قاف
وه‌حشی و تیوور و خاک و ههرد و به‌رد
یه‌کسه‌ر، گشت، چهنیش گفتوگو مه‌کهرد
 شیرین حه‌یاو حیلم، شیرین داد و ده‌نگ
 شیرین خولق و خو، شیرین شیوه‌ زه‌نگ
 مه‌ولای روداری خاسش فه‌رماوان
 چون، به‌ ئیرسییه‌ت، به‌ حه‌زرت یاوان
 ئه‌گه‌ر موعه‌جیزه‌ش نه‌ویا، چی‌و ته‌ری
 جه‌مالش وه‌س بی‌، په‌ی پی‌غه‌مه‌ری
 ئیپتیدای دنیا، تا وه‌ رووی مه‌حشهر
 جومله‌ی موسه‌نیف، واسیفان، یه‌کسه‌ر

گشت وه‌ ته‌سنیفات، تا وه‌ رووی مه‌رده‌ن
 که‌س وه‌سفی حه‌زرت، ته‌مام نه‌که‌رده‌ن
 غه‌یر، جه‌ خوداوه‌ند، وه‌سفی ئه‌و زانان
 جه‌ که‌لامی ویش، مه‌دحی ئه‌و وانان
 وه‌سفش، جه‌ سوحف کهرده‌ن، په‌ی ئاده‌م
 په‌ی شیت و ئیدریس، دایم ده‌ماده‌م
 په‌ی مووسای که‌لیم، دایم جه‌ ته‌ورات
 چهنده‌ کهرده‌ن، سه‌نای، خواجه‌ی کائینات
 په‌ی نوح - ی نه‌بی، دیسان، ههم په‌ی هوود
 وه‌سفش، جه‌ زه‌بوور، کهرده‌ن، په‌ی داود
 چهنده‌ جار، جه‌ ئینجیل، ئه‌وسافی خاتهم
 خودا، کهرده‌ن، په‌ی عیسا بنی مه‌ریه‌م
 سی جوژئی قورئان کهرده‌ن خه‌لاتش
 یه‌کسه‌ر، ئیشاره‌ن، جه‌ موعه‌جیزاتش
 ئه‌غلبه‌، رمووزات پای په‌شت به‌رده‌ن
 خودا، حیکایه‌ت، په‌ی حه‌زرت کهرده‌ن

فصل در بیان اول وحی حضرت جبرئیل آورده

عومری هومایون، شای خه‌یرولبه‌شهر
 یاوا، چهل سال، به‌ ئه‌م‌ری داوهر
 چون رووی دووشه‌نبه، خاسه‌ی ئه‌یام بی‌
 یه‌ومی هه‌قه‌ده‌ههم، شه‌ه‌ری سیام بی‌
 شای خه‌قی، په‌نا، حه‌بی‌بی داوهر
 شه‌فیعی دیوان، زه‌لزله‌ی مه‌حشهر
 جه‌ غاری حه‌را، خاوه‌ش به‌رده‌ بی‌
 جه‌ بان سه‌نگی، ته‌کیه‌ش کهرده‌ بی‌
 به‌ ئه‌م‌ری فه‌رمان، پادشای جه‌لیل
 نزول کهرد، وه‌ خه‌یر، جه‌وده‌م جو‌ربیل

به شکلی سوورەت، وینە ی ئینسانی
 چەنی توحفەجات، وەحیی رەببانی
 جە غاری حەرا و ئەوجای بەهەشت بۆ
 یاوا وە خزمەت شای فریشتە خو
 چوون شکۆفەیی جە رووی پەردەو
 وە ئەدەب، حەزرەت، بێدار کەردەو
 جویرەئیل واتش: یا ئەحمەد ئیقەرە
 شەفیعی دیوان، باعیسی مەبدە
 جواب دا، حەزرەت، جە رووی خەوف بیم
 فەرما: چیش و اچۆم، من خۆنەوار نیم
 جویریل، وە سەخت، حەزرەت، وشارا
 تا، پالووی راستش، جە چەپ، وبارا
 گومان، بەرد، داخۆ، جەنەتلماوا
 موقەدیمە ی مەوت، وە گیانش یاوا
 دووبارە، ئیقەرە، واتش جویرەئیل
 بوچە حوکمەن، جە دانای جەلیل!
 حەزرەت، وات، خو من هیچم نەوانان
 چیش و اچووم، حەقق ویش، عەلیم و دانان
 دیسان، وشارا، ئەندامی حەزرەت
 نم دا، وە بالایی، نەمامی، حەزرەت
 سی بارە، ئەو پەیک بەرنەدی رەهبەر
 ئیقەرە، تەکلێف کەرد، ئەو بە پیغەمەر
 باز هەم واقیع بیی تەغییری حالەت
 سەرورە و شادی و عەجز و مەلألەت
 ئاخەر، جویرەئیل، چون شنۆی نەسیم
 وات: (بسم الله الرحمن الرحيم)
 (اقرأ باسم ربك الذي خلق الإنسان... هتد)
 بە قەولی ناقل، عولەمای سییەر
 بەکیەک، جە مەکتووب، وەبیتەور دان خەبەر

وە شارای ئەوێ، نەفسی ئەمارە
 بەر کەرد، نە دەروون، ئەو شەم روخسارە
 سانی، هەم سیفات، نەفسی لەووامە
 دوور و ست، نە جەستە ی ئەو جەمین جامە
 سالیسەن، سیفات، بەسەری، بەدەو
 مەحوو کەرد، جە قەلب، هەمایۆنی ئەو
 چەو دما دیسان، هەم رۆحەلئەمین
 پاشنە ی پای ویش، دا نە رووی زەمین
 وە ئەمری قوورەت، پادشای باری
 یەک چەشمە، زەلال، ئاو بیی جاری
 جویرەئیل وزو، سەندش بەو ئاوە
 تەعلیم کەرد، حەزرەت، هەر بەو سەراوە
 مالا، وە ساعید سفیدی، پەر نوور
 وزو، سەندەو، مەلاییک دەستوور
 جویرەئیل نییەت، ئیمامەت، ئاوەرد
 حەزرەت، هەم جە پەشت بەو ئیقتدا کەرد
 دەردەم، جەماعەت، چەنی جویرەئیل
 دوو رکعت نماز، کەردەن بە تەعجیل
 هەر ئەو دوو رکات، دايم مەکەردش
 تاکە ی قەرار دان، پەنج فەرزه پەرش
 سا چون، ئە ی سوورەت واقع بی جەودەم
 حوجرە ی دەروونش، پەروازە بیی جە خەم!
واتش: مەبادا، یە خیانەت بۆ
سیحر، یا ئەفسوون، یا کەهانەت بۆ
چەو غایلە ی سەخت، شی پە ی قوللە ی کۆ
وە چاری ناچار، ویش هەوا دەرو
 نیدایی ئاما، وات: یا محەمەد
 حەبیبی حەزرەت، ئەزەل و ئەبەد

ئانه كۆمەشپىيى، خەيالت چىشەن خاترت، جەكى، دل، وه ئەندىشەن تا خەزەرت، نەزەر، وه ئاسمان كەرد دىش كە جوپرەئىل بە شىۋەي يەك مەرد مدران، موعەووق، ھاوۋە فەوقەوۋە تەن، وه جە لای نوور، شادىيى و زەوقەوۋە وات: يا محەمەد، خو من دەلىلم تو، رەسووللا، من جوپرەئىلم ئەندىشەت نەبو، خەوف بەر كەر نەدل مورادت جە لای حەقق بىيەن، حاسل خەزەرت، جە مەعنای گەفتوگۆي بىگەرد جە خەيالىي وئىش، پەشىمانى وەرد وه ھەر تەرەف دا، ئىرادى راش بى فەورى جوپرەئىل جە نەزەرگاش بى بەعدەز وقووعى قەزىيەي عەزىم بە چەند خەياللات، بى خەوف و بى بىم ھەم رۆ، وه مەككە تەشرف ئاۋەردش تەشرف وە مەنزل، خەدىجە بەردش خەدىجە عەرز كەرد، يا ئەبولقاسىم جە دووريت، برىان، خاۋ و خوراك قاسىد كىيانام، ديارت نەبى دووربا، دوور جە تو، ئاسارت نەبى تەشرفى خەيرت، وه كو بەردە بى بە خودا، ئىمانم، پەي تو ھەردە بى **خەزەرت، فەرماۋا: (انى اخاف أن اكون كاهناً)** فەرما من خەوفم خەيلى ھانە دل فىشتەر دەغدەغم، پەي بىيەن حاسل پەي چىش، ئەو شەحە، نەوا كاهن بو وزاھىير، تلا، وه باتىن ئاھىن بو

خەدىجە عەرز كەرد، وات: مەعازللا ئەي نوورى عەينەين، ئىبن عەبدوللا خوداي زىلجەلال بى ھەمتاي فەردەن فەزلى وئىش بە تو، ئەرزانى كەردەن من ئومىدم ھەن، ساحىب عىزەتبىاي ھەنى پىغەمەر، مولكى مىللەت باي تاكە دوو سى رۆ، جە مابەين و بەرد خەزەرت، ھەم وە غار حەرا، تەشرف بەرد تەن وە توئى لباس پارچەي قەشەنگى جە نو تەكىە دا، وە بانى سەنگى دووبارە، ئامما، ئەخى جوپرەئىل وات: يا محەمەد ھورزە وە تەعجىل خەزەرت، دبا، دىش، شەخسى مۈنەوۋەرد مدران، وە پاۋە، چون شوعلەي قەمەر ئەو ھەم، جە شوئش راھى بى نە را گوزەر كەردشان، تا وە كوئى سەفا جوپرىل قەدەم جە ئەرز مەحكەم كەرد جە ناگاھ، ھەم سەر وە ئاسمان بەرد پەرى شابالش، ئەفشان كەردەوۋە مەشرفىق، تا مەغرىب، دنيا شەردەوۋە پاھ سورخ بال سەبز، سەربالش زەردەن يەك گەردەن بەندىيى، ياقووت نە گەردەن مووى سەر چوون مەرجان، پىشانى بلوور روخسارش رەنگىن، رەنگى ھەزار جور جە رووى پىشانىش، بە خەتى زاھىير كەلىمەي، شەھادەت، تەبىبەي تاھىر ئەوھل (لا اله الا الله) ھەن دووم، محەمەد رەسوولەللا ھەن

چه زرهت، چه پیران، مه‌ند، جهی پهر و باله
 جهی قهد و قامهت، جه‌به‌هی جه‌ماله
 فه‌رما تو کینی، ره‌حیمه‌کوموللا
 هم نامت چیشهن، ئین عویه‌دللا
 نه‌دیه‌نم وه چه‌م، هه‌رگیز وینه‌ی تو
 وه‌یته‌وره، قامهت، بوزورگی نیکو
 وات: من جویره‌ئیل فه‌رمانه‌ردارم
 په‌یکی پادشای، دانای قه‌ههارم
 وه لای نه‌نبیاء، جه‌میعی مورسه‌لین
 هه‌ر من نازل بیم، وه پرووی سه‌ر زه‌مین
 تو، نه‌ی محمه‌هد، دیسان، بوانه
 من مامووری تو، ماوهر به‌هانه
 چه‌زرهت، وات: سا من چه‌ته‌ور بوانووم
 هیچ نه‌وه‌نده‌نم، هیچ نه‌زانووم
 جویریل به‌و ته‌ور، وشاراش به‌جوش
 مه‌هل بی چه‌زرهت، به‌ریشو چه‌هوش
 باز، وات بوانه، من ئوستادی تو
 ماموورم، به‌ئه‌مر، شای فریشته‌ی خو
 شای خه‌تمی په‌نا، جه‌وابی ته‌عجیل
 دیسان هم جه‌نو واتش جویره‌ئیل
 باز هم جویریل، وه سه‌ده‌جه‌هد و جه‌خت
 چه‌زرهت، وشارا، وه فشاری سه‌خت
 سی نوبه‌ت، روو دا، نه‌ی قیل و قاله
 نه‌ی وه‌حی ره‌حمه‌ت، جه‌نگ و جیداله
به‌قه‌ولی راوی، ره‌وزه‌تولئه‌حباب
 جه‌ودما، چه‌زرهت، شای فه‌له‌ک ریقاب
 ته‌شریفی چه‌زرهت، موراجه‌عت که‌رد
 فه‌ر و قه‌ده‌مش، هم وه مه‌نزل به‌رد

خه‌دیجه‌ لووا، وه ئیستیقبالش
 جه‌ پرووی ئیراده‌ت، په‌رسا، نه‌حوالش
 وات: دایو و بابوم، سه‌ده‌جار فیدات بو
 رو‌حی ره‌وانم، سه‌ه‌رگه‌ردی رات بو
نووری، مه‌وینم، جه‌ پرووی جه‌مالت
 هه‌رگیز، نه‌دیه‌نم، جه‌گو‌نای لالت!
 فه‌رما، په‌یم بکه‌ر، سه‌رگوزه‌شته‌ی ویت
 نه‌ی نووره، جه‌کو، ئاخ‌ریاوان پیت
 چه‌زرهت، به‌یان که‌رد، خاتری مه‌لال
 نه‌وه‌ل، تا ئاخ‌ر، چگونه‌گی حال!
 خه‌دیجه‌عه‌رز که‌رد، فه‌ردی بی زه‌وال
 خودای لایه‌نام، به‌رزی بولند مال
 لوتفش چه‌نی تو، دل مه‌ده‌ر وه دل
 چه‌نی خه‌یالات، ویت مه‌که‌ر خجل
 به‌قه‌ولی واتهن، سه‌رداری سه‌روه‌ر
 دوو سی رو، جه‌مال، ته‌وه‌قف بکه‌ر
 هه‌ر وه‌قت جویریل زاهیر مه‌بولات
 من نه‌علام بکه‌ر، سه‌رم بو فیدات
دیسان جویره‌ئیل به‌شیوه‌ی به‌شهر
ثاما، وه خزمه‌ت، سالاری مه‌حشهر
 خه‌دیجه‌ زاناش، مه‌علووم بی جه‌لاش
 چه‌زرهت جویره‌ئیل، ها، جه‌نه‌زه‌رگاش
 وه بانای زانو‌ی چه‌پی ویش جه‌نو
 نیشانا چه‌زرهت، شای فریشته‌خو
 په‌رسا، مه‌وینی؟ چه‌زرهت وات: نه‌عم
 ها، وه فه‌وقه‌وه، مه‌وینوش وه چه‌م
 دیسان نیشاناش، وه زانو‌ی راستش
 په‌رسا، مه‌وینی، ویش و ئه‌ساسش

حه زرهت، فهرماوا: هيمای ديارهن
 نهو نه جاگهي ویش ههر بهرقه راره
 باز حه زرهتش بهرد، وه توئی جامه ی ویش
 په ی ئید، تا خاسته ر، مه علوم به بولیش
 فهرقی موباره ک، پاکي پیغهمه ر
 جه توئی گریبان، ویش تاوهرد وه بهر
 خه دیجه عه رز که رد، دیسان به و سه روه ر
 نه مجار، جویره ئیل، مه یوت، نهو نه زهر
 حه زرهت، فهرماوا، نه مه ندهن، هالا
 ديارهن، که مکهم، مه شو، وه بالآ
 خه دیجه، عه رز که رد، دیسان هم جه نو
 واتش: فیدات بام موژده بز، وه تو
 تانه، فریشتهن، به تو ديارهن
 مامووری حه زرهت، په روه ردگارهن
 په قین، هه قق نهوش وا گوزار که ردهن
 ته علیقه ی مه نسه ب، په ی تو تاوهردهن
 خه دیجه کویرا، سافی بی عه مه ل
 هانا، بهرد وه لای وهره قه بن نه وفه ل
 واتش: ئیبنی عه م دل وه نه ندیشهن
 جویره ئیل چونه ن، نیشانه ش، چی شهن
 وهره قه دا، جواب، قددوسه ن قددوس
 فریشته دوورهن، جه سه دای ناقووس
 ساتی نه شناسان، خودا، به ده لیل
 فایده ش، چی شهن زیگری جویره ئیل
 خه دیجه کویرا، وات: عه فاکه لآلا
 ساحیب کارمه ن، ئیبنی عه بدولآلا
 ماچو، جویره ئیل، ئامان، وه لای من
 وشاران، ته مام، سه ر تا پای من

یانی وه یحهر فسه، تو باوهر داری
 هه نی نهو کازب، وه چه م مه داری
 وهره قه وات: به ل، نه ر رو حه لئهمین
 نازل، بز، وه ی جا، نه پرووی سه ر زهمین
 خه یری، عه زمی، روو مه دۆ، په ی عام
 خوسووس، په ی مه ککه، مه دینه، هم شام
 نامووسی نه کبه ر، په یکی جا هانه ن
 مابه ین، جیی خودا و نه نبیا هانه ن
 په ی مووسا و عیسا، وه حی تاوهردهن
 مو بهت، هه رچه نی، نه نبیا، که ردهن
 خه دیجه واتش: سیوای جویره ئیل
 مه رقوم هه ن، جه پرووی تهورات و ئینجیل
 جه ی زه مانه دا، وه بی دهر دیسه ر
یه تیم، فه قیر، بزوه پیغهمه ر
خودای زیلجه لال، نهو غه نی که رۆ
زه نی با فه خر و حی شمه ت باوهرۆ
 وهره قه وات به لی، حه قق دانا و نیکن
 وه سفی نهو ژنه، گشت سیفاتی تۆن
 خه دیجه په رسا، مه ر نهو پیغهمه ر
 سیفاتی چی شهن، پیم بده ر خه به ر
وهره قه وات: وه سفش بی حه د شمارهن
 بهرگوزیده زات، په روه ردگارهن
 به لی، وه روئییه ت، نه ک شه ویای خه ودا
 ئاشکار، مه شو، وه بانی ئاودا!
 سه نگی سه رد دایم، هه ر سات، وه چه ند ته رز
 مه که ران، سه لام، وه ئاوازی به رز
 چون عیسا، مه رده ی سه د ساله مه زار
 به ئیعجاز، چه نیش، مه یا، وه گو فتار

ئەشجار، ئەشیاھ، جە مەھ تا ماھیی
 بە نبووەتیش، مەدان گەواھیی
 وەرەقە وات: ئەلئان، بشۆ وە یانە
 زوودتەر، محەمەد، پەي من بکیانە
 حەزرت، تەشریفش، لای وەرەقە بەرد
 واقیعاتی ویش، یەکیەک، بەیان کەرد
 وەرەقە، سێ نۆیەت، پەیا پەي جە نۆ
 وات: ئەي محەمەد موژدە بۆ، وە تۆ
 بە راستی من، جە رای سەرودیت
 گەواھی مەدون، بە پیغەمەریت!
 بە قدوومی تۆ، عیسا، بنی مریەم
 بەشارتیش دان، بەبی زیاد و کەم
 واتشان شەخسی، بەتخا، مەقامش
 جە ئاسمانان، ئەحمەدەن، نامش
 چونکە جە ئینجیل وەسفش عەیانەن
 ئانە پیغەمەر، ئاخەر زەمانەن!
یەقین جویرەئیل، جە سەدرەي مەنزڵ
تەشریفش وە لای تۆ بییەن نازل
وەرەقە ئاخیز کەرد، مدرا، وە پاوە
فەرقي موبارەک، حەزرت، بۆساوە
 واتش: نزدیکەن، وە چاری ناچار
 ماموور بی پەي جەنگ مەعرەکەي کوففار
 ئەي کاشکی جەودەم من جە حەیات مەبام
 دايم، جە حوزوور، خاک و پات، مەبام
 قەومی قورەیش، تۆ، بەرکەران جەي زەید
 سیوای زاتی حەقق، نەداری ئومید
 حەزرت، فەرماوا: یانێ رویەتەن
 قەومان، بەر کەران، من جە ئەي وەتەن!

وەرەقە، وات: بەل، مەر بەتەناوت
 کەس نییەن چەنیت، نەبۆش، عەداوەت
 رەزاشان، نییەن، کەس، بە تەرغیبت
 مەکیشان زبان، گشت پەي تەکزیت
 غەرەز، جە بازی کەچبازی چەپگەرد
 بەعد، موودەتی، وەرەقە وەفات کەرد
 بەلام حەدیث، فەرموودەي حەزرت
 شەیتان بە وەرەقە نەبەردەن زەفرەت
 بەهەشتی باقی، ئەعالاجاش مەبۆ
 سەهەندی تووبا، تەکیەگاش مەبۆ
خەدیجە، نە خەيال، نە فیکر وەسواس
تەشریف بەرد وە لای کاهین عەداس
 بەحسی جویرەئیل، بەیان کەر پەریم
 نیشانش چیشەن، یەکیەک، واپە پیم
 عەداس سەوگەند وەرد بە زاتی ئەقدەس
 تا جە تۆ، مەتلەب نەیاوۆم بە دەس!
 جە رۆحەلئەمین، خاترت جەم کەر
 هەرچی بزائۆم مەدرووم خەبەر
 خەدیجە واتش: زینهار سەد زینهار
 حەرفم جە لای کەس، نەکەي ئاشکار
 وە ئاین ویش، عەداس، عەهدش بەس
 هەنی ئەي رازە، نەمواچم، بە کەس
خەدیجە واتش: بە ئیسمی ئەللا
ئەمشەو محەمەد، ئین عەبدوللا
 جویرەئیل، وە لای ئەو نازل بییەن
 مەتلەب، هەر ئیدەن، خیلافش نییەن
 عەداس، وات: جە سەر زاتی ئەو سەرودەر
 ئامای جویرەئیل، نامووسی ئەکبەر

ٺه گهر بهو مه نزل، نزوول كه رده بو
 مه بو، خه يري خاس، هم ٺاورده بو
 لاکين، جه شه يتان خاتر پهر خارم
 خه يالات خه يلي مه دؤ، ٺازارم
 نهک وه ٺاسانهش، سهري ساوا بو
 دووريا، ٺاسيبي، پهنهش ياوا بو
 ياخو، وه مه کري هوشش به رده بو
 سهوداي جنووني، حاسل كه رده بو
 ٺهي کيتابي من، پهر، جه به شارهت
 ببهر، پهر، ٺهو كه رهوش زيارهت
 تاكه سالم بو، جه سيحري ٺه فسوون
 جه مه کري شه يتان، جه سهوداي جنوون
 خه ديجه کيتاب عه داس خواهش زات
 به ردهش وه خزمهت، خواجهي کائينات
 بابشين وه لاي عه داسي پهر فام
 به بيان كه ين، پهر تيش حيكايهت ته مام
 چهنی خه ديجه هه زرهت ته شريف به رده
 ياناخي عه داس، وه نوور ٺاوا كه رده
 سه لام كه رده هه زرهت، سه لام ستانا
 دهر ساعهت، هه زرهت، وه لاي ویش وانا
 جامه ي موبارهک پهر شه ره فناکش
 لابه رده، جه مابه ين، كه تفه يني پاکش
 موهري نبوهت، هه زرهت دبي به چه م
 جه شادي سه به رده، وه چه رخي هه فته م
 فه وري چون مالا، وه رووي خاک دهس
 سوجه، به رده وات، قدهوس قدهوس
 وات: وه ٺلا که تو، ٺهو پيغه مهري
 ٺهو شه فاعهت خوي، يه ومه له حشهري

موژده ي، تو شان دان هه ردهو به ته عجيل
 موسا، جه تهورات، عيسا جه ٺينجيل
 وات: ٺهي خه ديجه، موژده بو، وه تو
 ٺه ٺان محمه د، پيغه مه ر مه بو
 وات: يا محمه د وه ٺلا جه وه زه مان
 ته کليف که ر، مه ردم، جه کوفري نسيان
 کاشکي من جه ودهم جه حه يات مه بيم
 دايم هه ر خاشاک، خاکی پات مه بيم
 چهنی ٺه سحابت، ته کبير بوانام
 وه رووي دوشمنت، شمشير يشانام
 وات: يا محمه د، سه رداري سه رته وق
 مه ٺمووريت، مه علووم بييهن وه مه خلوق
 هه زرهت، وات: هه لاي ليم مه علووم نييهن
 غه ير، جه ٺهو شه خسه، ٺامان و شييهن!
 عه داس وات: وه زود، وه ٺه مري خالق
 تو ماموره ني، وه سه ر خه لايق!
 به عزي، وه کازيب قه ولت، مه زانان
 به عزي، وه ساحر، نامت، مه وانان!
 مه بو، وه ناچار چه ي شاره بارکه ي
 جه قهومي شيرکهت، زالم، فيرار که ي
 هه زرهت، ٺهي هه رفه گران ٺاما ليش
 فه رما، ياني قهوم گومري به د ٺه نديش
 مه که ران، وه بهر، ٺيمه چي شاره
 جه ي مولک و ماوا، مه بيم ٺاواره
 عه داس وات، به ل هيج که س نه بو
 بغه ير، جه قوره يش، دوشمه ن، چهنی تو
 گشت چهنيت مه بان، به خونه خواره
 يه قين، مه که رات جه ي زه يد ٺاواره

حەقق مەدۆت نەسرەت، وە سەر خەلایق
ئینشاللا بئى شک، تۆ مەببى فایق
جەودما، حەزرەت، شای خەتقى پەنا
سەردارى سەرخیل، جەرگەى ئەنبیا
چەنى خەدیجە عەزەم را کەردەن
تەشریف، وە مەنزل، موقەددەس بەردەن
پەى پەى جوبەرئیل، وە بئى نەهایەت
هەر مامما، بە وار، ماوەردش ئایەت
پەنھان، جە موشرک، قورەیشى عەرەب
ئایاتى شەریف، کەرد بە موخاتەب

فصل در بیان وحی و نزول جبرئیل

جوبەرئیل هەر رۆ، وەحى ماوەرد پەرىش
ئیزھارش مەکەرد، بە دۆستانى ویش
شەش سالى تەمام، جە مابەین و بەرد
نبووەت، جە لای کەس ئیزھار نەکەرد
سەحیحى موسلیم، هەم، جە بوخارا
عولەمای سییەر، پەى یادگار
شەرحى ئەحادیس، وەیتەور ئاوەردەن
رەزەتولئەحباب، نەقلشان کەردەن
سوئال کەرد حادیس، یافى بنى هیشام
واتش: یا رەسول سەد جار فیدات بام
بە عەشقى ئەو شای بینای بئى نیاز
وەحیی مەکتووبەن، یاخۆ، وە ئاواز
جوبەرئیل چیشەن، پەیم و اچە کەمکەم
چۆنەن، بئى جیسەمەن، یاخۆ، موجه سەسەم!
حەزرەت، فەرماوا: یا ئیبن هیشام
ئامای جوبەرئیل، عەلیھیسسەلام

گاھى، وینەى ویش، گاھى چون بەشەر
ماوەرۆ، کەلام، دەھندەى داوەر
دایم، چەنى من، وە ریزە رازان
چون یارى گییانى، ئاواتە وازان
وەحى، هەر نەوع نەوع، جەلای شای غەففار
بە فرقە فرقە، ماوەرۆ، بەو راز
دایم، جە سامش، تەنگ مەبۆ نەفەس
گاھ، سەد اش بەرزەن، چون نالەى جەرەس
هەرچی جوبەرئیل، ماوەرۆ بە وار
مەشۆ، نە حیفز، یەکیەک چون تۆمار
نەشۆ، حەرفش، هەرگیز، جە ویرم
دایم، هەر وەحین، نەقشى زەمیرم!
نەقلەن، جە حەزرەت، ئومەلموئمنین
عایشە، سەدیق قیبلەى دنیا و دین
سای حۆزى تەلەت، ریزەى راز شەکەر
رازى بۆ لیش حەقق، جە بالایی سەر
فەرما، یەک رۆژ دیم، یەک سەرماى سەخت
بئى بە وەلەک ریز، وە سەد جوهد و جەخت
وەحیی، وە حەزرەت ریسالەت یاوا
چەمیا، چوون چەمە، نەوتوولی ساوا
جە رووی پیشانش، ئەو شەمسى پەر نور
دەسەس، مەپیزنا، عەرەق چون کافوور
هەم ئیبن عەبباس، رازى بۆ حەقق لیش
کەردەن روایت، جەو شای خەیر ئەندیش
چون یەک رۆ حەزرەت، شای ئەعلا سیفات
خەتموئورسەلین، خواجەى کائینات
جە فەزای کەعبە، نیشتەبئى وە شاد
لوتفى خوداوەند، ماوەرۆش وە یاد

جه ناگاه عوسمان، بن مه‌عززون ياوا
 خاک و پای هه‌زرت، وه دیده ساوا
 هه‌زرت، چه‌نی‌ئو، ته‌وازوع که‌ردش
 ره‌سمی بوزورگی وه جا، ئاوهردش
 رووی موباره‌کش، وه ئاسمان که‌رد
 که‌مکه‌م، تا نیگاش، وه زه‌مین ئاوهرد
 نه‌زهر، تا وه لای، راس‌تی ویش ئاوهرد
 به‌لام، جه عوسمان ئی‌حتراز مه‌که‌رد
 چون که‌سئ، عیلم و دهرس وهر که‌رؤ
 مه‌عنا و مه‌تنی‌ئو، نه دلّ باوهرؤ
 نه‌دارا، په‌ی‌په‌ی، نامی‌حقوق مه‌به‌رد
 وه چه‌م، چند هه‌زار، ئیشاره‌ت مه‌که‌رد
 سا به‌عد ساتئ، شای مینای بیگه‌رد
 دیسان، هه‌م نه‌زهر، وه ئاسمان که‌رد
 چه‌و دما، وه لوتف، دیا وه لای‌ئو
 نه‌زهر که‌رد به‌ره‌مز، سه‌رتاپای‌ئو
**عوسمان، عه‌رز که‌ردش، واتش: يا مه‌حمود
 من توم، وه‌یت‌ه‌وره، نه‌دییه‌ن وه وجود
 فه‌رماوا، عوسمان: حالی بیت جه کار
 وات: تانه چیش بیی، شای والا ته‌ببار
 فه‌رما: قاسید بی، جه قایی بالا
 حوکمش ئاوهرده‌ن، جه هه‌قق ته‌عالا
 عوسمان وات: چیشه‌ن، بفه‌رما، کامه‌ن
 حوکمش، چه ته‌وره‌ن، جه کام نه‌قسامه‌ن
 عوسمان وات: ئو رؤ، من سوچه‌ به‌ردم
 باوهر، به هه‌زرت، پیغمه‌ره‌ که‌ردم
 به وه‌حدانییه‌ت، پادشای جه‌ببار
 نه‌تؤی ده‌روونم، ئیمان گرت قه‌رار**

ئهر سه‌د، جه هه‌زرت، ویم نه‌که‌رد غافل
 به‌لام، هه‌ر دوودش مه‌دا، نه‌تؤی دلّ
 دیسان، هه‌م به‌قول، عوله‌مای سییه‌ر
 جه نزوول وه‌حی، وه لای پیغمه‌ره
 جه‌سته‌ی موباره‌ک، ئهو شای شیرین خؤ
**جه‌ودما، سه‌نگین، مه‌ویا، وینه‌ی کؤ
 نه‌قله‌ن، جه هه‌زرت، ئه‌عالی موخته‌به‌ر
 هه‌م یه‌کپؤ، هه‌زرت، پاک‌ی پیغمه‌ره
 سووار بی نه‌ پشت ناقه، راه نه‌وهرد
 ته‌شرف، لای سه‌حرای ته‌هامه‌ به‌رد
 جه‌ودما، وه‌حی نازل بی وه لاش
 عه‌ره‌ق که‌رد، ته‌مام، جه سه‌رتاپاش
 ناقه، جانبازه، لیش شتویا، ره‌بت
 مدرا چؤک، مه‌دا، خه‌میا، که‌فت وه خه‌فت
 جه زؤر ئهو وه‌حی، پادشای بالا
 وینه‌ی که‌پووته‌ر، خاس خاس مه‌ناللا**

(إن الله يأمر بالعدل والاحسان و ایتاء ذا القربى وينهى عن الفحشاء والمنکر لعلمکم
 تذکرون)

که‌س نه‌واچؤ، یه حیکایه‌ته‌ن
 جه موجته‌هیدان، یه ریوایه‌ته‌ن
 وه‌ختئ که‌ نازل مه‌بؤ جه دوور
 روخساری هه‌زرت، مه‌ویا وه کافوور
 مه‌واهیم، مه‌بؤ، جیسمی له‌تيفش
 سه‌دا، هه‌ر وه‌فه‌وق، فه‌رقی شه‌ریفش
**ئیمامی عوسمان حه‌قق رازی بؤ لیش
 کیتابه‌ت مه‌که‌رد، یه‌ک رؤ نه‌جای ویش
 جیسم هیدایه‌ت، فه‌رقی خویش مه‌زموون
 هه‌ر تاکه‌ نایه (لا یستوی القاعدون)**

دایم حـهـزـهـت، پهـی رۆـج رـهـوانـش
رـانـش، مـهـنـیا، وـهـزـیرـی رـانـش
ئـهـوـهـل، سـهـر بـی نـاـزـل بـی جـهـوـدهـم
دـهـر لا زـینـوورـهـین، قـامـهـتـش بـی خـهـم
فـهـرـما، مـن ئـهـمـرۆـز، وـه ئـایـهـت قـهـسـهـم
مـهـحـهـل بـی، رـانـم، بـبـۆ، وـه قـهـلـهـم!

فصل در بیان مبعوث شدن حضرت رسالت پناه و آنچه واقع شده و چگونه

چون تایفه‌ی جن، ئه‌ولادی جان بین
گشت ئه‌هلی عیزه‌ت، جه ئاسمان بین
ئه‌وه‌ل گرد، کیشان چهنی ئاهی سهرد
جه ره‌جمی شه‌یتان، خو‌فشان، نه‌دل به‌رد
ته‌مامی، یه‌ک رۆ، زه‌رد و زایف بین
گرۆی که‌م نه‌سره‌ت، ئه‌هلی تایف بین
هه‌ریه‌ک ناقه‌یی، یام گو‌سفه‌ندی
مه‌که‌رده‌شان، زه‌بح بـی چۆن چهندی
نه‌راگه‌ی بتان، سه‌رفشان، مه‌که‌رد
دایم، مه‌نالان، چهنی داغ و ده‌رد
تا، ئه‌موالشان، گشت به‌رشیی جه ده‌س
نه‌قدی جسشان، بی به‌ خار و خه‌س
واته‌ن، ستاران، هیچ نه‌بان که‌م
ئه‌موالی ئیمه، گشت شییی به‌عه‌ده‌م
جه‌ودما، گشت ته‌رک، عاده‌ت که‌رده‌شان
باده‌ی، ره‌زاله‌ت، می‌حنه‌ت، وه‌رده‌شان
ئیبلیس، خیتاب که‌رد، وه‌ زریه‌تی ویش
وات: ئه‌مری روودان، نه‌ز، چیشنه‌ن چیش
نوقته‌ی سه‌ر زه‌مین، په‌شیو مه‌وینوون
ره‌هبانان، عاجز، بتخانان، مه‌حزوون

ئه‌حبابان کیاست، گشت وه‌ هو‌لناک
وه‌ هه‌زار مه‌عنا، هه‌ریه‌ک، مشتت خاک
تا، یه‌ک مشت خاک، سارای توهامه
وه‌شبو‌ته‌ر، خه‌یلخ، جه‌ بو‌ی شه‌مامه
ئاوه‌ردن، وه‌لاش، یه‌کایه‌ک بو‌که‌رد
مولاحه‌زه‌ی مولک، گروگرو که‌رد
بو‌که‌رده‌ش واتش: یه‌ومه‌لمه‌حشه‌ره‌ن
ئهی بو‌، هه‌ر بو‌ی پاک، پای پیغه‌مه‌ره‌ن!
چیش که‌روون، هانا، هه‌ی داد، هه‌ی بـی داد
که‌ردم، گشت عه‌به‌س، ره‌نجم شییی وه‌ باد
ده‌ردم، بـی ده‌رمان، وه‌ی، وه‌ یانه‌م وه‌ی
نه‌مامی، شادیم، جه‌ نو، کریا، په‌ی
توخمی پاشیده‌م، جه‌ زه‌مین بریا
به‌رگی زه‌حمه‌تم، جه‌ لای حه‌قق دریا
مه‌عزول بیم، جه‌ ته‌خت، فه‌رمان فه‌رمای دیم
جه‌ ته‌وقی له‌عنه‌ت، به‌دته‌ر، ئاما پیتم
ئه‌هلی کفر و شرک، گشت مه‌بان پامال
بتان گشت باتل، بتخانان به‌تال
مه‌مه‌ده‌ خاته‌م، پیغه‌مه‌رانه‌ن
سالاری سه‌رخیل، گشت سه‌روه‌رانه‌ن
مه‌بعووسی به‌ر هه‌قق جاش جه‌ ته‌مامه
شه‌فیعی موختار، یه‌ومه‌لقیامه
ته‌به‌عه‌ی ئه‌رمه‌ن، وه‌ ده‌وانی ده‌و
مه‌بو، گشت بشو، وه‌ ئیتاعه‌ی ئه‌و
با، به‌حسی شه‌یتان، بمانۆ جاری
هه‌م، به‌یان، مه‌بو، جه‌ که‌ناری

خه سرهوی لالتپوش، دارای لالتکه مهر
 بوزورگی لالبه خش، شای گهر دوون نهفسه
 یهک رۆ دیش، جه بان تهختی زهرنگار
 سهر تاقی، جام ریز، گشت ناما، بهوار
 بهو تهوره، زاناش دوس ویش بهشکهست
 دهرسات، جه غهره ز، لیوی حهسرهت گهست
 دهردم، رهمالان، ساحران ویش
 مونه جیمان گشت، تهلهب کهرد وه پیش
 نهی تاسیب چیشه، وه جامه ریز، یاوان
 تاقی کیسرا، تهمام، جهرگم شکاوان
 خه سره و فراوان، خه وفش نه دل بهرد
 رهنگش، بی بی بهرنگ زه عفرانی زهر
 ناخیز کهرد، شیبی جه خه لوه تخانه
 قاپی پهست، جه خه لق، خویش و بیگانه
 یا نه و، په شیبوی، شیبی نه جامه ی خواب
 سهر نیا، وه بان، سهر نیگای گولاب
 جه و دم خوداوه ند، پادشای شاهان
 هادی مه دده به خش، گرووی جهم جیهان
 یهک مه لهک کیاست، وه دهوانی دهو
 وه خه لوه تخانه ی، خابگای خه سره و
 فریشسته یاوا، وه پای بالینش
 لادا، جه روخسار، په رده ی موشکینش
 واتش: نهی کیسرا بۆ موسلمان بهر
 به خودای، واحید، شه هادهدت باوهر
 بهزه ییت به یق، تق، بهویت دا
 باخو، عهسایج، ماوهروون پیت دا

خه سره و سهرسام بی بی، خه یلی خه وفش کهرد
 لهرزا، وینه ی دهنگ، شانای بادی سهر د،
 مه لهک ته شریف بهرد، مه لیک خجل مه ند
 خانه ی خه م، مایه ی، شادی و شوقیش مه ند
 حیجاب و حه راس، حاجییانی ویش
 وه ته عه ب، ههر دوو، ته لهب کهرد وه پیش!
واتش: نهی شه خسه، سهرسامی سهنگی
 نه ژدهای نه بهرد، زیننده ی جه نگی
 په ی چیش قاپیتان، په ریش، واز که رده ن
 وینه و شیر، به من حه مله، ناوهرده ن
واتشان: به شهر مانان، نهو به رده ن
 خارج، جه قاپی، گوزهر نه که رده ن
 حیجایی، حوراس، هم، ئینکار که رده ن
 سه د ده فعه و تاج، شاه سه و گه ند وه رده ن
سالی نایه نده، وه دوانی دهو
مه لهک نازل بی بی، دیسان، وه خه سره و!
 واتس: موسولمان، مه بی بی نه ی جی دا
 یاخو، عهسایج، ماوهروون پیت دا
خه سره وات: جاری، موهلهت دهر، موهلهت
 بادا، بوویاروون، لادی، به غه فلهت
 مه لیک خایب بی، مه لیکه ره نجه رۆ
 حیجاب و موراس، ته لهب، کهرد، وه دۆ
 خه یلی کدوورهدت، حاصل کهرد لی شان
 عه زابی سهختی، نمانا، پیشان!
دیسان، جهو سهعات، جه سالی سته م
ههر نهو فریشته، شیرینی ته عزم
 حازر بی بی جه لای سهریوی، خه سره و
 رووی رۆشه ن، بکهرد، وه تاریکه شه و

واتش: ئەى كیسرا، بۆ موسولمان بەر
 بەو هەدانییەت، حەقق، ئیمان باوەر
خەسرەو بەدل وات، بەدل کافییەن
 سزام، جەى فیشتەر، بى ئەنسافییەن!
فریشتە، عەسا، شەكست، وەپیش دا
جەرگش، دا، وەدەم، مەودای نیش دا
 ئەمجارە بۆ وە سەیر تەماشاکەرە
نەقلش، جە خالید، ئیبى زوهرە
 ھەر وەختى، خەسرەو خاستەر جەدارا
 پا، منیا، بەدەر، پەى سەیری سارا
دوو شەخسى، پيشرەو ھەم سووار بییەن
 دايم، جە حوزوور، ئاشکرا بییەن
مەواتەن، خەسرەو، مەعلووم پادشاهی
تۆ بەندەى خودای، ئەما، نەك خودایى
 خەسرەو، ھەم بەسەر، ئیشارەت مەكەرد
 یەك رۆ، سوورابیى، شای كینەكیش
 دیسان، ئەو دوو شەخس، بەقاعیدەى پیش
 واتش—ان، تۆ، ویت، بەندە بووانە
 ویت، بەخودای تامە، واحید، مەزانە
 خەسرەو، چون جارن، ئیشارەت مەكەرد
 چەو دەم، تەغییرى، فەراھەم ئاوەرد
ناگاہ، ئەو دوو شەخس سببەت كەردەن
شكایەت تەمام، بەحاجیب بەردەن
 حاجیب شیى وەبان، سەیری خەسرەو
 دیا، دیش، كە شاھ، ھا نەجامەى خەو
 سەدای پای حاجیب، خاسى خزمەتكار
 جە خاوى غەفلەت، خەسرەو بیى بیدار
شاھ واتش: حاجب، عەجەب نامەردى

پەى چیش، نەى خاوە، من بیدار كەردى
بەلتى، جەى خاوە، عەجەب خاوى دیم
ھەر كاتى، زانام، وەئاسمان، شیم!
 تا، مەلايكان، گشت، ھجووم كەردەن
 من، وەئاسمان، ھەفتەمىن بەردەن
 یاوام، بەجایى، فەرخندەى وەحدەت
 وە پایەى سەریر، **بارەگای عیزەت**
شەخسى، جە مەقام، روو ئاوەرد جەسەر
 جە حوزوورى حەقق، دە ھەندەى داوەر
 حەقق فەرما، كلید، خەزانەى زەمىن
بەدەر، وەى شەخسە، دەبى قاروقین
 ناگاہ، تۆ ئامای، من كەردى بیدار
 نامى ئەو شەخس، ھەر پیغەمبەرەن
 حەبیى مەحبوب، دانای، داوەردەن
 پا، بەحسى كیسرا، جارى بمانۆ
 تا، ئەو رۆ، نامەى حەزەت مەمانۆ

فصل در بیان کسانی که بدولت السلام ایمان آورده شده و چگونه احوالات

بەقولى ناقل دۆعاى موستەجاب
 راوى ربوایەت، رەزەتولئەحباب
 ئەوہلین، كەسى، ئیمانئش ئاوەرد
 بەقەولى حەزەت، بەدل باوەر كەرد
 ئەبووبەكر بى، سیدیقى ئەكبەر
 تەسدیق كەرد، بەقەول، خودا و پیغەمەر
 جە قەولى حەزەت، لاندەا، یەك موو
 (رضى الله، تعالی عنه)
 وەسفش، جە قورئان، جەقق كەرد ئاشكار
 (ثانى اثنين، اذ هما فى الغار)

راش، کوا، پەي ئەهل ڤەزڵەت، مەتابان
 ویش ببی، بەسەر مەشق ئەهلی سەحابان
 هەر ئەو پۆ، سیدیق، سیدقش نمانا
 بەکسەر، سیدقشان، جە سیدیق زانا
 هەر ئەو سیدق بی، سیدیقی ئەکبەر
 تا بی پەروبال، بالی پینغەمەر
 یاران، جە مابەین، ئەو تیغی مەودا
 ناگاہ، یەکیەک شین، و شوڤن ئەودا
 ڤیدای سیدقت بام، شای سیدق و یەقین
 سیدقت ببی بەتاج، پەری ڤەرقي دین
بازە هەم بەڤەول، خەدیجەي کویرا
 والیدەي حەزەرەت، ڤاتیمەي زەهرا
ئەوڵ، جە ژەنان، ئەو ئیمان ناوەر
 بەپینغەمبەری حەزەرەت، باوەر کەرد
 هەم جە مەوالی، زەید بنی حاریس
 ئیمانبیش، ناوەر، خاستەر جە واریس
 بەعەدەز ئان بیان **حەقق رازی بۆ لیش**
ئیمانش ناوەر، بی پەروا و ئەندیش!
 جەو دەما، **عەلی**، شیری کردگار
 سواری دلّ، ساحیب دۆلفەققار
 بەعەدەز، ئان، **زوبید، ئیمامی عوسمان**
 یەک نەشوونی یەک ناوەر دەن ئیمان
 هەم، **عەبدوړرەحمان** شەجیعی بی خەوف
 مەردی مەیدان گیر، یانی ئیبنی عەوف
 ڤەرموودەي، ئایەت، بەدل کەرد قبوول
 ئیمانش ناوەر، بەخودا و پەسوول
 جەودما **سەعید**، موتاپەعەت کەرد
 ئیمان، بەخودا و بەپەسوول ناوەر

تەلحە، ئیمانش، بەحەقق کەرد حاسل
 دینی حەزەرەتش، قبوول، کەرد بەدل
 موجاهیید وەیتەوړ روایەت کەردەن
 پەي شاهي مەردان، دەلیل ناوەر دەن
 ڤەزلی خوداوەند، جە شانی عەلی
 ئید بی، مەکرەمەت، خەفیفی و جەلی
 ئەوسال، جە قورەیش، قەحتی عەزیم بی
 نەباد، نەباران، نەشنۆی نەسیمی بی
 چون، ئەبو تالیب ساحیب عەيال بی
 پەر خەرچ و کەم دەخۆل، ویرانە مال بی
 عەباس، جەو دەمدا، ساحیب دۆلەت بی
 هەم سەدری مەجلیس، گشت مەشورەت بی
 شای خەتمی پەنا، سالاری سەروەر
 شەڤیعی کویرا، زەلزەلەي مەحشەر
 وات: ئەبو تالیب شەکستە بالەن
 ساحیب کلفەت و ئەهل و عەبالەن
 بەحالی ویمان، بادا ستەم کەین
 هەریەک فرزندۆ، ئەمسال، وە خەم کەین
 وە حوزووری عەم تەشرف بەردشان
 پەي ئەبو تالیب وات: بەخودا دادەن
 یەکی برادر، یەک برادر زادەن!

وینەى چیرۆكە شیعری ئەهلى هەقق

خان ئەلماس، لەم چیرۆكە شیعەرە كورتەى دا، ئەوهەمان، بۆ دەردهخات كه یهزدان، خۆى له سۆ بهرگدا، له كاتى (جەم دا) له جەمخانهدا، خۆى پيشان دەدات، واتە، يەكەمجاریان له روواله تى (مهولا) دا و دووهم جار له روواله تى (شاخوشین) دا و سێهەم جار، له شێوهى شێخ ئیسحاق دا و بۆ خۆى، وهك خۆى دهلت؛ له رووانگهى پيشبینى (روواله تى دیدگای) سۆفیگه ریه تیبیه وه دیمه نى ئەو جەمانه ی دیوه و له كۆتاییشدا، شه ریه تى ئەو جەمانه ی له رووانگه ی دیتنیکى كورتەوه، خواردووه ته وه و ئەمهش، ئەوه دەردهخات كه خان ئەلماس، له پله یه كى رهوا و بهرزى دینى ئەهلى هەقق دایه، بۆیه ده بێ پروا پیتكراوى ئەهلى هەقق بێ، وهك شاعریكى دینى.

له شه رتى ئیقرار - دا، خان ئەلماس، باسى راستیى و راستگۆیى شه رتى وه فاداریى ئەو كه سه دهكات، كه به ئەهلى هەقق خۆى له قه له م دەدات، یان ده چپته ژیر رهویه و رهوشتییه وه، كه جوړیکه له ئیمان هینانى راستیى به پیتی په پیره وى ئەو دینه.

له چیرۆكە شیعری (هەنى ههزاره) دا، خان ئەلماس، چیرۆكى سه ركه وتنى شێخ (صفى الدین) دهكات، كه بۆ یه كه مجار، له پاش به سه رچوونى ههزار سال، نوێ كردنه وه ی دینى ئەهلى هەقق نۆره دیتته وه، مه يدان. ئا لیسه دا مه ولا، دیتته وه مه يدانى جهنگ و ره مزه كانیشى، ئەوانه ی كه هه زاره یان پر كردووه ته وه له مه يدانى جهنگى سه ركه وتنى دینى ئەهلى هەققدا، ئاماده ده بن و له به شداریى نوێ كردنه وه ی دینه كه دا، هاوكار ده بن.

له چیرۆكى (چوارگوشه ماتهن) دا، خان ئەلماس، باسى ئەنجامى شه ره كه دهكات و ئا له ویدا، جیاوازیى نێوان دوژمنى به د و به دترین دهخاته روو، كۆتایی وینه و سه ره ئەنجامى ئەو شه ره وینه ده گریت.

خان ئەلماس

یاران مه سه ستان دیم،...

یهك شه و نه جایى جه می مه ستان دیم

سه دای هۆهۆى یار چه پ وه ده ستان دیم

به زمى هه ققانى هه قپه رستان دیم

شیرینی شه و كه ت سولتان سه هاك دیم

هه فتادو دوو پیر ژه نوورى پاك دیم

سولتانی سه رجه م شای سه همناك دیم

چه هار ته نه ی له نگه ر چه رخی ئەفلاك دیم

یه كایه ك مه ردان (بطون طیار) دیم

ده و خواز سواران، رۆزى شمار دیم

سه فسف غولامان یه كتا یه كره نگ دیم

ناجى سواران ئاماده ی جهنگ دیم

چه ند قه تار قه تار سه ف په یوه سه ته دیم

یه كره نگ غولامان كه مه ر به سه ته دیم

چه ند شاهی جه مشید نام، گشت دینان دیم

هه زار ئەسه كنده ر كه مه ته رینان دیم

مه نسوورى سه رمه ست ساقى مه یده ر دیم

پادشای باده ی هه وزى كه وه سه ر دیم

پیااله شان جام، خاتون ره زیار دیم

نه قشى نه ققاشان باتن ته یار دیم

جه م جومله ساده ره نگین ره نگین دیم

گرد سه نا گوئ شای سه هه مگین دیم

جه مخانه ی گونبه د خه زرای په ر نوور دیم

جه معى حه قیقه ت، عالم مه شهوور دیم

گا گونبه د خه زرای چله نشین دیم

گا جه معى نۆسه د شاهی خوشین دیم

یاری یاوهری گشت ژه ئیقراړه

ئیقراړ زهوقی دل ته مامی یاره
سروش که رده ی ههقق شیرین گوفتاره
هه رکهس وه پاکی ساحیب ئیقراړه
روو سفید ژه لای شای ساحیبکاره
ئیقراړ جفتی پاک عیباده تکاره
هه رکهس بی شهرت بۆ کهم ئیعتباره
ئیقراړ که ی لایق دزد و بهدکاره
شاویش وه مابهین جفت و ئیقراړه
کوڅهنه عارفه ن، قه دیم عه یارهن
په ی مهردان (زومای) که رده ن ته ی کاره
وه بهدی ئیقراړ چه م وه رمه داره
مه سووزین وه نار، وه نیم ئیشاره
هه رسه ریوه وه شهرت که متهر ساکاره
شاه ئه و سه رمه ده ی وه سه ر قه ناره
یاران ئه مانه ت هه رکهس شه رتداره
سه ر و مال و جان توفه یلی یاره
ئیقراړ و دوعای سویح و ئیواره
ئیقراړ هه م شه ریک گونا و کرداره
ئیقراړ ژه باتن شه رتش ته یاره
هه رچی بترسیی که م ژه ئیقراړه
نوتقی خان ئه لماس ئاخیر ئیزهاره
هیچ کاری مه نعتهر نییهن وه ی کاره
خه قوملورسه لین هه زار و یهک نام
سه د سه لوات جه نوور جه مالی مه ولام

شناسا هه رکهس ساحیب یه سیر دیم
گاهئ قاپی یار گاه په رده ویر دیم
گاهئ بلووران جای نوسه دان دیم
دهنگی نه عره ته ی مه ولای مهردان دیم
گاهئ چل ئه بدال، چلان وه چل دیم
جه ممی پر زینه ت، شای به رزه مل دیم
به زمی ههققانی مه ولای مهردان دیم
که لام وهش، که کمیم دهوای دهردان دیم
چراغش ژه نوور سوولتانی دین بی
بوی عه ترش عه تران پیر بنیامین بی
که وسه ر باده ی جام، تازه جه لای نو
مه نوشان وه عه شق شه هنشای شاهو
وه ئه مری فه رمان دارنده ی داوهر
سه فسه ف غولامان، که بده ری حه بده ر
ئه لماس که متهرین نیگاه نه که ردم^(۱)
وه دیدارشان، شه ریه ت مه وه ردم
زیکری زه بانم سه حه ر تا وه شام
سه د سال وات وه نوور جه مالی مه ولام

شه رتی ئیقراړه

ئه ی دونیا ئه سیر شه رتی ئیقراړه
یاوهران هه رکهس ساحیب ئیقراړه
ژ به حری باتن شه رتش ته یاره
ئیقراړ خاسکه رده شای ساحیبکاره

۱- به بیرو پای من، (نیگاه نه که ردم) نییبه، که له دهسخه ته که دا، به و جوړه، هاتووه به لکو (نیگاهئ که ردم) ه، که به ته و او بی له گه ل ناوهر و کی وانا گشتیبه که بیدا، ده لوی. (هه ورامانی)

هه‌نی هه‌زاره

وه‌عه‌ده ته‌مامه‌ن هه‌نی هه‌زاره
وه‌لای سه‌ه‌رافان دیم ئاشکاره
زولفه‌ق‌قار وه‌سته‌ن دلدل وه‌ زینه
که‌شاکه‌ش ره‌زم چاله‌ی قه‌زوینه
مه‌نیش نه‌وه‌هم یاران‌ی وه‌رین
مه‌واته‌ن تورک، مه‌یۆ‌ژه سه‌ه‌رین
مه‌چۆ وه‌ ما‌وا‌ی که‌م روان پایین
هه‌قی هه‌قداران مه‌سانۆ‌تایین
وه‌شۆ‌نی که‌لام نه‌ی نه‌و سه‌واره
نی‌ش‌شانه‌ی نه‌زهل وه‌نه‌ش دیاره
مینگه‌ش بچۆ‌وه‌ مو‌لکی رۆ‌مات
مات که‌ری نی‌زام، ته‌مام سه‌ه‌ریسات
با‌وه‌ره وه‌جۆ‌ش غولغوله‌ی خونکار
وه‌ ده‌ستووری قه‌وم کوففاری کوففار
کوش‌تارشان که‌ی وه‌ ده‌شتی چاله
وه‌یلان بگ‌ی‌لۆ‌چ‌ه‌ند هه‌زار عاله
چند جه‌ سه‌ره‌ه‌نگان کوش‌ته‌که‌ی وه‌ تیخ
بونی چند شاهان بگ‌نی‌ۆ‌ژه بیخ
هه‌فت شه‌و وه‌ هه‌فت رۆ‌ژ وه‌خوونا‌وخوون
با‌وه‌ره وه‌ جۆ‌ش هه‌فت کوره‌ء گه‌ردوون
نه‌وسا زاتی پاک یه‌کتای یه‌گانه
چون ئافتاب مه‌یۆ‌وه‌ رووی زه‌مانه
نه‌وسا یارسان رووی هه‌شت، شانه
جه‌شن مه‌گ‌ی‌رۆ‌به‌هه‌شت شانه
هه‌فتادو دو‌ودین، وه‌یه‌ک دین مه‌یۆ
سه‌ر مه‌زه‌ه‌ب وه‌ده‌ست بنیامین مه‌یۆ

خان نه‌لماس یه‌قین نه‌و وه‌قت و وه‌عه‌ده
بی‌شک ئاقانان مو‌شکۆ‌ل گوشاده
زیکری زه‌بانم سه‌حه‌ره تاوه‌ شام
سه‌ده سه‌لوات وه‌نوور جه‌مالی مه‌ولام

چوار گۆشه‌ ماته‌ن

چوار گۆشه‌ ماته‌ن،...
سه‌راف مه‌زانۆ‌چوار گۆشه‌ ماته
بگ‌یر بگ‌یره، سالات، سالاته
ئاشۆ‌ی شارانه‌ن شاخۆ‌شین واته
نوتقی نه‌زه‌لنه‌ن وه‌ رۆ‌زگاران
کۆهان مارگ‌ی‌رۆ‌ده‌شتان سواران
ته‌ک به‌ ماران ده‌ین نه‌ک وه‌ سواران
زه‌ه‌ری مار بی‌هه‌ته‌ر ژه‌ نی‌زه‌داران
ته‌ک وه‌ماران ده‌ین نیش وه‌ ژاره‌وه
نه‌ک نام‌ووس وه‌ده‌س نی‌زه‌داره
ماران مو‌سو‌لمان رای هه‌ق‌شناسه‌ن
سواران کافر خودا نه‌شناسه‌ن
غولغوله و رۆ‌مات، خاقان و قه‌یسه‌ر
چون مه‌له‌خ گ‌ی‌رۆ‌سه‌ره‌مین یه‌کسه‌ر
زه‌نگی زه‌نگ‌ییان تاتاره‌ی هۆ‌که‌ش
نه‌کراو نه‌تراف تورکانی سه‌رکه‌ش
نه‌ ژۆ‌یر بالی هیند توغ‌ییانی عه‌سکه‌ر
خ‌ی‌زو هه‌یاهوو نامداران یه‌کسه‌ر
ژه‌ شام تا هه‌له‌ب، به‌لخ و بوخارا
ژه‌ نه‌ترافی چین فه‌خ‌فوور و دارا
گردا گرد جه‌هان فه‌ره‌ه‌نگ وه‌ نه‌و رووس
بلند بۆ‌نالهی سه‌ده‌ای ته‌پل و کوس

کاسه‌ی که‌لله‌ی سهر قه‌یسه‌ر وه‌جام بۆ
 پیاله‌ی شه‌ر به‌ت مه‌جلیسی سام بۆ
 تورکان ژه‌ سه‌رین کوردان و دامان
 وه‌پای سه‌هه‌ندکۆ، سان دان غولامان
 وه‌هه‌نگامه‌ی ته‌نگ ئه‌وان یه‌لیشه‌و
 قه‌وم باباخوشپین ئازاد پر جه‌و
 نه‌هه‌ر هه‌فت ئیقلم حوکمش ئیزهار بۆ
 بولبول جار بده‌ی، ده‌ور ده‌وری یاربۆ
 مه‌شریق تا مه‌غریب به‌نده‌ر تا به‌نده‌ر
 گرد به‌بۆ بابوس شای ساقی که‌وسه‌ر
 ئاوی سه‌ه‌رافان رۆشنا زیه‌نان
 دانه‌ شناسان بینایی عه‌ینان
 شادیکه‌ن شادیی عه‌جه‌ب ته‌ماشاشا
 فیکری هه‌قق بکه‌ن نییه‌ن جای حاشا
 خان ئه‌لماس یه‌قین بکه‌ره‌ باوهر
 وه‌عه‌ده‌ ته‌مام بۆ جیهان بۆ یه‌کسه‌ر
 زیکری زیانم سه‌حه‌ره‌ تا وه‌شام
 سه‌ده‌ سه‌لوات وه‌رویه‌وه‌ جه‌مالی مه‌ولام
 چه‌زده‌ته‌هم عه‌لی وه‌لای ویش ئاوه‌رد
 جه‌ده‌ سه‌اله‌گی ئیمانش ئاوه‌رد
 ته‌رکی کیشی دین ئه‌بو تالیب که‌رد
 عه‌لی ویش به‌و ته‌ور به‌حه‌زرت سوپه‌رد
 که‌س جه‌ فرزندش ئیمتیاز نه‌که‌رد
 خاتری چه‌زرت خاکپای چه‌زرت
 رۆحی، ویش مه‌که‌رد وه‌ فیدای چه‌زرت
 چه‌زرت هه‌م به‌و ته‌ور خه‌فی یا جه‌لی
 هه‌ر سات، سه‌دجار مه‌وات: یا عه‌لی
 نه‌ک به‌زیان ئادابی ره‌سمی

خورشتی پای نه‌علی سمی ستووران
 هیندگیر و فه‌ره‌نگ ئیران و تووران
 چاکاچاکی تیخ نامی نامداران
 به‌رق و ره‌عد و قرچ، قران سواران
 چینی که‌مه‌ندان به‌ه‌رام سه‌رکه‌شان
 قاژه‌ی نه‌واکان تیر نه‌ ته‌رکه‌شان
 شه‌راره‌ی ئاته‌ش شوئی ستاران
 هه‌نگامه‌ی نه‌به‌رد توپ وقومپاران
 هه‌یهات و گوردان به‌رگی فولاد پۆش
 ته‌له‌بکاری ره‌زم، خوونی سیاه‌وش
 گه‌رد و توژ و ته‌م مه‌رکه‌بان ژه‌ خاک
 گیرو که‌هکه‌شان، مه‌رته‌به‌ی ئه‌فلاک
 هه‌ر جه‌ هیندوستان تاوه‌ فه‌ره‌نگی
 ئاراسته‌ مه‌بۆ چون توپی جه‌نگی
 (یوم الحشر) بۆ نه‌چاله‌ی قه‌زوبین
 چند هه‌زار عاله‌ بگیلۆ وه‌زین
 چند هه‌زار عاله‌ گیز ئه‌بله‌ق نیشان
 بگیلۆ وه‌زین بی سه‌روسامان
 هه‌فت شه‌و و هه‌فت رۆژ جه‌نگی دین مه‌بۆ
ئاوی ناسیاوان کولت وه‌خوبین مه‌بۆ
 سوورئ ئیسرافیل وه‌رووی ئه‌وره‌وه
یالدار و باتدار نه‌چوار ده‌وره‌وه
 ته‌ختی زه‌رنیشان شاهی به‌گله‌ران
 مه‌بۆ یورتگای سمی ستووران
 ناله‌ی شاه حه‌یده‌ر شه‌ققه‌ی زولفه‌ققار
 ژه‌ هه‌ر ده‌ر، مه‌بۆ ساتی چند هه‌زار
 نه‌ سوولتانیه‌، قر بۆ سوولتانان
 نه‌ زه‌نگان گیسرو عه‌زیم دیوانان

له حمۆكه له حمى، جيسمۆكه جيسمى
 كه ريمى كارساز تاكى ته نيای فهدرد
 (هل اتى) وه شان عهلى نازل كهدرد
 واليدهى عهلى فاتيمهى خو شهبهخت
 جه نه بو تاليب سوئال كهدرد به جهخت
 واتش: جه عهلى نه دارى خه بهر
 جه دينى نه جدا، وئيش شيبهين وه بهر!
 جه دين و ئايين قه ديم ويه ردهن
 دينى محمه د ئيختيار كهدرد
 يه خه يلئ عه بيهن پهرى شانى تو
 فرزه نددت وه بته وور ناخه له ف ببو
 مه حكومى ئايين نه كيشو وه كيش
 به ريشو جه دين ئابادى وئيش
 تو بو به حوكم لئيش قبوول مه كهدرد
 فه رما باوه ران بدهش گاوسه ر
 نه بو تاليب وات: وه سهن نه فسانه
 هه نى جهى فيشته ر نه فسوون مه وانه
 چون عهلى نه مرى خيلاف نه كهدرد
 سوجده به خوداى محمه د به ردهن
 به خودا محمه د دينى حه قق دراؤ
 پهى چئيش پئغه مبه ر ئومه تنه ئارؤ
 تا نه بوتاليب يه كپرؤ شيبى وه بهر
 شيبى پهى دلگه شاي قه سرى پئغه مه ر
 بزائو عهلى يه چئيش مه شعوولنه
 نه سلئ عه قبه ددهش به كام ئوسوولنه
 جه زرهت جه و ده مدا جه نه خلهى شه ريف
 نه پاي نه و ته لار مه رته بهى زه ريف
 چه نى شاي مه ردان ساعهت به ساعهت

ئاوا مه كهدرد نه نماى جه معاههت
 نه بو تاليب ديش حه يران مه ند جه كار
 په رسا جه جه زرهت شاي بوراق سوار
 وات: يا محمه د عه ترى عه نيه ر بو
 يه چه سنعه تنه گر ته نت وه خو
 جه زرهت دا جواب به و گوفتاره وه
 به و ريزه رازان شه كه ره باره وه
 واتش: يا عه مى ئينه سه لاتهن
 جويره ئيل ئاوه رد خودا وه ند واتهن
 رو شنى راي چوول، جاده مه قامهن
 سيححه تى ئيسپات نه هلى ئيسلامهن
 جه دنيا سيححه ت جه سته و قامه تنه
 ما يهى ئازادى رووى قيامه تنه
 هه م كليدى قولف قاپى به هه شتهن
 سه رما يهى سه يران سه فا و گولگه شتهن
 سابو تو هه م دين ئيسلام قبوولكه ر
 ئيمان به خوداى لايه زه ل باوه ر
 به خودا مه نزورم هه ر ئيدهن نهى عه م
 بلئيسهى دؤزه خ بسوؤزى وه نار
 چه نى مو شريكان تا يفهى كوففار
 نه بو تاليب وات: دينت سه ريحهن
 فه رمو ودهت حه ققه ن قه ولت سه حيحهن
 به لام من جه دين ئابا و نه جدا ديم
 به ر نموشوم سا، هه رچى مه يو پئيم
 عه بدولموته ليب هه ر دينئى داشتهن
 به رزى مه زره عه پهى من گوزار شتهن
 ته بريئه م نييهت، من جه دينى نه و
 تا مه حشه ر هه ر هام وه ئايينى نه و

به لّام توّ من همم وه غهیر مه شماره
 دایم دینی ویت مـــــه حکم بداره!
 هه رچی جویره ئیل حوکمش ئاوه ردهن
 خوداوه ند وه توّ چیش ئیزهار که ردهن
 ئە مری حوکمی ویت توّ وه جا باوهر
 جه عه دوی قوره یش زه ره خه وف مه کهر
 جه گرووی دوشمه ن هیچ نه بووت ئە ندیش
 کهس هه دش نییه ن پا بنیۆ وه پیش
 هه رتا من زینده رووی سه ر بیساتم
 دایم پشتته بان په شتی په ناتم
 ئومووراتی ویت هسه ب ئە غوای دلّ
 مرادت ته مام گشت بکه ر حاسلّ
 فه رماش هم عه لی دینش دینی توّ ن
 هام راز و هام قه ول، هام نشین توّ ن
 مه بوّ جه ئە مرت بهر نه شوّ وه بهر
 غولامی توّ بوّ تا یه ومه له شه ر
 جه عه رم جه نوّ مازوون که رد ئارۆ
 دینی توّ مـــــه حکم نیگا بدارۆ
 عه قیل هم مه ردی شیرینی خوّم بوّ
 ئە ویچ هم تابع دینی توّ مـــــه بوّ
 به ته قوییه تت ویم هه ته لمه قه دور
 کوّ تاهیم نییه ن جه نزیک تاوه دوور!

فصل در بیان سال چهارم از نبوت آنچه در آن سال واقع شده

شای خه تمی په ناه، سالاری سه روهر
 ده ستگیری دنیا، شه فیعی مه حشه ر
 به حسی نبووت هه ر په نهان مه که رد
 وه مه خفیعی ده عوه ت، سالّ وه سه ر مه وهر د
 سدیقی ئە که به ر، رازی بوّ حه قق لیش
 ته کلیف مه که رد ئە و به یارانی ویش
 دایم پنهانی هه ر شه ب، تا به شام
 مه وانا به شه وق داستان ئیسه لام
 سیّ سالّ وه ی نه فه س ته مام گشت و به رد
 خه یلیّ کهس نه رای هی دایه ت ئاوه رد
 تاکه نازلّ بیی و بیّ قـــــو واقوه
 ئایه ی (فـــــا صدع بما تـــــمروه)
 هه زه رت، نبووت، ویش ئاشکار که رد
 په ناهه م به زات پاک ئە قـــــده س به رد
 ده س که رد و ته بلیخ ده عوه تی یاران
 سه دای بوزورگیش و یه رد جه شاران
 هه ر سالّ دوو سیّ کهس موسولمان مه که رد
 گومـــــراهان نزای هی دایه ت ئاوه رد
 ئە وه لّ جار موشرک تایفه ی کوففار
 هیچ کهس جه قه ولش نمه که رد ئینکار
 گاه و هلاشان ته شریف مه به ردش
 په ری ئیمتیهان گوزه ر مه که ردش
 مه واته ن ئە ی شه خس گردین بیی راغیب
 ئیبنی عه بدوللا عه بدولموته لیب
 ئە مری عه زیمی گه رته نش نه وهر
 جه ئاسمانان مه در وه خه بهر

چه و دهم خوداوهند تاکی ته نیای فهدرد
 بت وه بتپه رست یه کسه ر مه عیوب که رد
 فه رما کافران دۆزه خ جاشاننه
 شه یسانی له عین ره هه نماشانه!
 چه و دهم موشریکان گومرای بی خه بهر
 یه کسه ر بییه ن دوشمه ن گرووی پیغه مبه ر
 قه بیله ی قوره یش هه سه د مه به رده ن
 یه کسه ر ته مه نای قه تلش مه که رده ن،
 نه قلنه ج هه زره ت عایشه ی نه نوهر
 ئومه لمومنین سه د یقه ی سه روه ر
 نه و هه م ج هه زره ت روایه ت که رده ن
 په و که ی ئاشکار ته مام بی په رده ن
 فه رما چون داشته م یه ک هامسایه ی به د
 به ریی ج هه ئیمان ج هه گشت مه زه ب ره د
 یه کی نه بوله هه ب سارقه البه یت
 یه کی، عه تبه بی، بن نه بی موقه یت
 ئانه، نه وان که ره د نه وان که ره ده بو
 بی نی نه و که رده ی ویشان وهرده بو
 نه و به یانش که م نه و وه ع و حاله ت
 سا خه حاله ت بام سه د جار خه حاله ت
 هه زره ت به و حه یا هه ر به و نه رمه وه
 بو له فزی شیرین هه ر به و شه رمه وه
 مه واته ن: نه ی قه وم بن عه بدوله ناف
 دل ج هه هامسایی ویتان بکه ن ساف
 به د هامسایه نی تا چه ند مه بو چه ند
 بترسن ج هه قه هر زاتی خوداوه ند
 زولمی کافران یاوا به غایه ت
 پراوی هه م وه یتسه ور که رده ن روایه ت!

واتش: یه ک تۆیه ت مه گیلام دلخواز
 دیم هه زره ت ج هه تاف مه وقی زیلحیحجاز
 من ماعه مه له ی نه شیا مه که رد م
 ئیبرازیمه بی چه نی نه و مه رد م
 هه زره ت حولله سه وز ج هه ته داره ک
 وه سه ته بی وه بان دۆشی موباره ک
 وات: نه ی مه خلوق حه ق ئیده ن وه لالا
 نییه ن غه یر ج هه (لا اله الا الله)
 نه سنامانی چۆب گشت نگوون سار که ن
 به وه حدانییه تی خودا ئیقرار که ن
 شه خسه ج هه شۆنش هه ر وه عزمی ج هه نگ
 په ی په ی ج هه غه ره ز په ریش مه وست سه نگ
 ئاخه ر هه وادا پارچه سه نگی سه رد
 پاشنه ی موباره ک هه زره ت مه جرووح که رد
 با وجود نه قلنی کوفر خو کوفر نییه ن
 کوفر هه ر شامل نه و گومرا بییه ن
 وات: یانه ی ویتان، هه یج خراپ مه که ن
 هه رگیز گویش وه قه ول نه و گومرا مه که ن
 واتش: ئانه کیین ئی کاره که ره دش!
 ئیسمی محمه د، بی نه ده ب به ره دش
 واتشان: نه بو له هه به ن وه یتسه ور
 پرازاده ش مه دۆ ج هه فا و ج هه ور
 مه که ره و وه یتسه ر و دایم ته کزیبش
 شیونان ج هه لای مه رد م ته ر غیبش!
 نه قلنه هه م یه ک پۆ، قوره یش ج هه م وه رده ن
 ج هه به حسی هه زره ت مه شووره ت که رده ن
 نه وه لجار هه ر ئید مه سه له حه ت زانان
 په ی نه بوتالیب په یغام کیانان

بوزورگانی قهوم خاتر په ر خاره ن
 تاره زوی دیده ی تو ئینتیی زاره ن
 تا نه بوتالیب روخسه تدا پییشان
 ته وازوعش کهر د، په کیه ک جه نیشان
 واتهن: تو بوزورگ نه جابهت دارایی
 تو سهیدی قوره یش بوزورگه وارایی
 بهل چون نه قلنه جه ئیبنی ئیسحاق
 قه بیله ی قوره یش گشت به ئیتیفاق
 مه علوومه ن لیشان که نه بوتالیب
 دهر حه قق به حه زرت کومه که ن غالب
 مه شغوولنه دایم به ریعایه تش
 تاغییهن ته مام جه حیمایه تش
 عه ماره نامی نه جیب نه بیره
 شوخی بن وه لید ئیبنی موغه بیره
 په سه ندی مه جلیس حاس په سه ندان بی
 باش بالادهس هونه رمه ندان بی
 عه ماره شان په ی نه بوتالیب به رد
 به هه زار نه نواع هه ره م عه رزشان کهر د
 واتهن: ئه ی جه وان نادان وه نادانه ن
 قه ومی قوره یش په ی تو شان کیانانه ن
 ته نخوای محه مه د خزمهت کهر و پییت
 ته و او بکهره به فـرزه ندی ویت
 محه مه د ته نخوای ئه و بدهر پیمان
 تا قه تلش بکه یین به ده سستی ویمان
 چون خیلافی کیش دینی توش کهر دهن
 نامی خـوداهان وه باتل به رده ن
 عوقه لای قوره یش صغاو دانا
 ئه حیا و ئه موات گشت، دوزه خ زانا

لیل کهر دهن مینای جامی ژینمان
 نه فهر قش وستهن نه ما به ینمان
 عه وه زی مه ردیی هه ر مه ردیی بی یهن
 که س جه عاماره مه عقوولتهر نی یهن!
 ئه بو تالیب وات: هه ر به نده مه رده ن
 به د خه یالی یه وه ن په ی ویشان کهر دهن
 فرزه ندی غه بیره وه من بسپاران
 په روه رده ش که رووم په ری رۆزگار ان
 من فرزه ندی ویم بدوم وپییشان
 قه تلش بکه ران وه ده سستی ویشان
 حه رف ئی خه یال ناوه رده ن نه دل
 موشکیلی وه ی سه خت که س نه کهر دهن حه ل
 هیچ که س ئه ی خه یال نه دل ناوه رده ن
 دیوانه سه و دای وه یته ور نه کهر دهن
 جگهری ویت بدهر بکه راش پاره
 ویت جهرگی مه ردوم نیگا بداره!
 عه جیب سه لاحت، عه جیب ئیلتیام
 عه جیب گفت وگوی ئیزهاری په یغام
 وات: واچه به قه وم ئه ی خه یال خامه ن
 نه جزای عه قلشان گشت ناتمه مامه ن
 محه مه د ریشه ی جگهر گوشه ی من
 په ک مووجه ئه ندام ئه و مه له ک چاره
 نمه ده وش وه سه د هه زار عه ماره
 ئه ی مه تله ب نه دل به رکه ران وه بهر
 هه رگییز په ی ئه وان نمه بو مه یسه ر
 جه و دما مه تعه م بن غه زا جه نو
 وات: ئه بو تالیب به نه فعی په ی تو
 وه لالا قه وم چه نیت سه لاحت سازان
 به تو موکه دده ر موپارز وازان

حورمه تی تو شان وه جا تاوهردهن
سه لاج هه ئیده ن ئی کاره که ردهن
ئه بو تالیب وات: جه ئه نساف دووری
قه سه ت هه ئیده ن دايم جه ی کاره
چه نی قه سوم ببین به خوونه خوواره
محهمه د دايم هه بهر قه رار بو
روجه رو فیشته هه پایه دار بو
من تازینده ی روی سه ره زه مینم
هه ئیده ن خه یال ئه سلی یه قینم
چه نی جوش وه تای ریشه ی گیانه وه
مه ده وش وه ده س، دوش منانه وه!
باقی ئه ی مه تعه م مه علووم بو وه تو
جه قه زا و قه دهر هه رچی مه علووم بو
جه و دما قوره بش جه روی نادانی
که مکهم ده س که رده ن وه غه زارانی
تا بریا جه به بین حیلیم و حه لاوه ت
شه یتان مه حکهم که رد پایه ی عه داوه ت
هه ر قه بیله یی جه به رزه بانان
ئه زیه ت مه دان به موسولمانان
شه وان تا به رۆ مه گرتنه که مین
تا ئه هلی تاعه ت هۆرگیلا جه دین
وه بی به هانه هه ر مامان مه شین
دايم هه ر جه ویای قه تلئ حه زره ت بین
به لام خوداوه نند تاکی ته نیای فه رد
به ئه بو تالیب حه زره ت مه علووم که رد
واتش: ئه ی عه شره ت به بی دلگه ردی
مه علووم بکه ن پیتم مه ردیی و نامه ردی
قه سوم خه یال قه تلئ محهمه د داران
نه که ن ئه ی عه شره ت جه رۆزگارن

چون ره حم جه به ین عه داوه ت نی یه ن
غیره ت په ی مه ردان هه ر قه دیم بی یه ن!
محهمه د جه لای حه ق به ر گوزیده ن
محهمه د حه بیب خودای نادیده ن
محهمه د شیوه ش شه مسی خاوه رهن
جه مه لایکان شه ره فنا ک تهره ن
هه ر که س محهمه د بنواز و به دل
وه لا مورداش زوو مه بو حاسل
یام هه ر که س چه نیش عه داوه ت دارۆ
یه قینوه به ختتش غه ره ب مه وارۆ
مه بو هه م عه شره ت جه سه باقه تش
ساییت قه ده م بان جه حیمایه تش
قه ومی به نی هاشم غه بر ئه بوله هه ب
یه کسه ر، وه رد سه وگه ند قه بیله ی عه ره ب
تا که یه ک نه فه ر جه ئیمه مه نده ن
سه ر جه به نده گی محهمه د سه نده ن
به لام ئه بوله هه ب گومرای کینه کیش
هه ر موخالیف بی چه نی ریشه ی ویش
تا (تبت یدا ابی له ب) ن
نازل بیی ده رده م ئایاتی موبین
حه ی مه علووم که رده ن حه مالی خارهن
ئه به دی دوزه خ جه زاش هه ر نارهن

جهو دما حه زرهت تا جبهشی شاهان
 حه بیبی داوهر شای ئه نیبهاهان
 په ردهی خهوفی شهرم جه مابهین ویهرد
 حوکمی نبوهت وه عام ئیزهار کهرد
 له عنهت کهرد وهبت وه بت په رستان
 وه گرووی موشرک ئه هلی سهرمهستان
 قورهیش دیویان چون ئاته شپاره
 پهی موسولمانان جه ههر که ناره!
 غه رز وه ههر کهس فرسهت ماوهردهن
 جه ئه هلی ئیسلام زه جر مه که ردهن
 تا ئاخر حه زرهت شای خهیره لئه نام
 مه لوول بی داخ که مدهسیی ئیسلام
 فه رما: ئیوه کهم کافر بی حیساب
 مه بو خه لاسکهین ویتان جهی عه زاب
 گوریز دهن جه قهوم قورهیشی سهرکهس
 ئه مشه و هیجرهت کهین بشین وه حه بهش
 به عزئی موهاجیره ئه وه ل یازده مهرد
 چهنی چووار ژهن ئه و شه و هیجرهت کهرد
 نیشتن جه کهشتیی بهرشین جه ئاوان
 غه رز تا به مولک جه به شه یاوان
 تا سـووردهی (والنجم اذاهوی) هم
 وه لای پیغه مه ر نازل بیی جه ودهم
 حه زرهت سوجه بهرد شوکر لالا کهرد
 موشریکان یه کیهک چهنیش سوجه بهرد
 پهی موهاجیران ئه ی خه بهر به ردهن
 واتهن موشریکان ئیمان ئاوه ردهن

دیسان جه حه بهش هم هیجرهت که ردهن
 ته شریف پهی مه که کی شه ریف ئاوه ردهن
 په رسانشان خه بهر جه راه و یاران
 جه حه زرهت جه قهوم، ئه هلی بهدکاران
 واتشان، بهل قهوم به ئیتتیفاق
 سوجه بهردشان یه کسه ر به نیفاق
 محمه د چون یاد خودای ئیمه کهرد
 جهو بونه ئیمه هم سوجه مان بهرد
 ئیسته قورهیشی عه داوهت داران
 ئه ر بگنو ودهس یه کی جـه یاران
 مه که راش وه زیح په ری بتخانه
 هی واتهی مه خلوق دهوری زه مانه
 ئاخر ناعیلاج خایف و زه عیف
 عه ودهت که ردهشان وه مه که کی شه ریف
 ههر یه کی ویش وست وه یانه ی که سی
 ههر یهک په نا بهرد وه سایه ی شه خسی
 ئیلا عه بدوللا بن مه سعوود نه بو
 پهی مولکی حه بهش گیلاوه جه نو
 دیسان هم قورهیش هوجووم ئاوه ردهن
 بینای عه داوهت هم تازه که ردهن!
 دووباره حه زرهت فه رماوا یاران
 وه ئه هلی هیجرهت مه یحنهت گوزاران
 مه زانوم ههر ئید بهد به ته ر مه بو
 موراجه عهت کهن په ی حه بهش جه نو
 بهر نه شین جه قهول فه رمووده ی حه زرهت
 موهاجیر دیسان که ردهشان هیجرهت
 به غهیر جه سیغار هه شتاد و دوو مهرد
 چهنی یازده زهوج شای مینای بی گهرد

کۆچ کەردەن یەكسەر جەو زەید و ماوا
تاكە ئەو كەله حەبەش هەم یاوا

«فصل در بیان مهاجرت دوباره به حبشه و چگونگی

ان سال و سزاسانیدن به حضرت»

هەجری موهاجیر وە قورەیش یاوا
توی دەروونی جەرگ یەك یەك شكواوا
گشت بەئیتتیقاف نەسبەت بەحەزرت
مدان بەساحیر هەم بەكەهانەت
گاہی بەشاعر نامش مەبەردەن
گاہی بە مەجنون حەساب مەكەردەن
ئەشرافی قورەیش یەكسەر جە حەجەر
ئەججتیماع كەردەن چون جەمعی لەشكەر
واتشان: تاكە ی جەبر و تەحەمۆل
داخی محەمەد مەبەربەن وەگل
ئابرووی عیزەت خودایان گشت بەرد
ئەمۆلمان گشت جە گور بەر ئاوەرد
عاقلان یەك یەك كەردەن دێوانە
شێوانان شادیی بەزمی بتخانە
باتل كەردەن دین قەبیلە ی قورەیش
یەكجار وە ئەتراف بەتال كەردەن عەیش
تەفرەقەش وستەن نەبەینی خویشان
زیندەگی عالەم كەردەن پەربیشان
نە ی گفت و گوین ئەو قەومی نامەرد
ناگاہ پیغمەر تەشریفش ئاوەرد
یەقین نەسبەت بەحەقق بەعقیدە ی ساف
حەجەر و ئەسوەد تەمام كەرد تەواف

ویەرد جە مابەین ئەوان وە بی دەنگ
ئامان وەجواب قەومی دل جە سەنگ
حەرفی نامەربووت، ئەهلی بی ئەدەب
واتشان رووی شای ئەعلا نەسەب
حەزرت وات ئە ی قەوم تاكە ی قیل و قال
قەسەم وە مەعبوود زاتی بی زەوال
نەفسی محەمەد جە یەك سیفەتش
دایم هاچە یەد قەبزی قوودرەتش
جە قەومی ناھال رەنجم ئاوەردەن
هەرگیز وە خیلاف ئەمرم نەكەردەن
ساكە ئید شەفت قەومی كینە كیش
ساكین بین جە دەرد، سەروستەن وە پیش
كەمالی قورەیش فیرقە ی زیبا و زشت
ئەهلی نحووسات بەدترەین گشت
دمای تەوازوع گفت و گو كەردەن
ئادابی دنیاوە جا ئاوەردەن
وات: یا محەمەد تونە جاھیلی
بەل خەیلی بوزورگ دانا و كامیلی
خولاسە حەزرت كەردش رەوانە
تاكە تەشریف بەرد وە دەولەتخانە
دیسان قورەیشی گومرای كینە باز
بەزمی عەداوەت جە نو كەردەن ساز
یەكسەر ئەججتیماع بەردەن ئەو حەجەر
بكەران قەتلی پاکی پیغمەبەر
دیسان محەمەد چیش كەردەن پیمان
ئیمە نەداریم خەبەر جە ویمان
جە ناگاہ حەزرت باز هەم تەشریف بەرد
عەزمی زیارەت كەعبە تولا كەرد

موشربک جه غهزه ز یه کسه ر ماته م بین
چون خونه خواره نه دهروش جه م بین
واتشان دهره قق نیمه چیش کهردی
نابرووی قوره یش یه کسه ر گشت بهردی
نه کهردی نه ندیش جه وجوودتان
چهند جار دشمنان دای وه مه عبودمان
هه زره ت وات: بهل کهرده نم پیستان
جه روی قیامت دوزه خه ن جیشان
کافری ناگاه، چون سه ننگ هه لمه ت بهرد
بی نه ندیش هه لمه ت وه هه زره ت تاوهرد
نه ته رسا جه قه هر، خودای بانی سه ر
گرتش گریبان جامه ی پیغه مبه ر
سیدیقی نه کبه ر ناخیز کهرد وه جه خت
خه لاس کهرد هه زره ت نه چنگی به دبه خت
وات نه ی شه خس مه واچو خودای لامه کان
خالیقی مه خلوق کوللی ئینس و جان
خودای من و نه و ئیوه خوداتان
قه تلش واجیبه ن مه گه ر جه لاتان
هه م ئیبنی عه بباس کهرده ن روایه ت
زولمی زالمان یاوا به غایه ت
قه بیله ی قوره یش هه م شین نه وه هه به ر
یه کسه ر کهرده ن قه تلئ پیغه مه ر
به لات و عه ززا، سو گه ند وهردشان
سه نادید یه کسه ر ثقرار کهردشان
هه ر وه قت محه مه د بوینان وه چه م
هوننشس بریزان په ی نه زمی عالهم
فاتمه زهه را شنه فستش دهره حال
په له په ل خیزا وه خاتر مه لال

عه رز کهرد قوره یش گومرای که م هونه ر
په ری قه تلئ تو گشت به سته ن که مه ر
هه زره ت به ته و فیق واده ی خوداوه ند
تاوش ته له ب کهرد دهرده م و زوو سه ند
ته شریفی خه یرش هه م وه مه سجید بهرد
کافران دیسان جه نه وان و یهرد
مه جموعه ن هه ریه ک ته مام خاس و عام
به موعجیزه پاک شای خه یره لئه نام
خوشک بین یه کایه ک نه جاگه ی ویشان
قووه و هه ره که ت هیه چ نه مه ند پیشان
هه زره ت مشتی خاک هوپ گرت نه زه مین
شانا به و گروه ی گومرای موشرکین
جه عه جزئ دهره ون نیگاه کهرد وه زشت
رووتان هه ر زشت بو نه ی قه ومی نازشت
نه و خاکه نه و رو شاناوه هه ر که س
بادی نه دامه ت یانه ش کهرد دهریه س
نه ر سه د به عزی حه رف خارجه عه قلش
چون جه عه بدوللا بن عومه ر نه قلش
یه ک رو هه م هه زره ت شای خه یره لئه نام
جه فه زای که عبه گرتبه بی مه قام
ناگاه عه تبه بن موعیت یاوا
چه نی نه و هه زره ت ده س کهرد وه داوا
گروه ی موشرکین به ری جه گشت دین
دوشی مویاره ک هه زره ت گرت به قین
جامه ی مویاره ک مه لایک بافش
وستش وه گه رده ن بلووری سافش
نه وه ند پیچشدا هه زره ت خه سته کهرد
تاکه رای نه فه س هه لقس به سته کهرد

سیدیقی ئەكبهەر حەقق رازیبی بۆ لیش ناگاہ وه تاجیل چەو دەم یاوا پیش وهچەند مەرارهت مەرە کە و نەبەرد تا حەزرت جە دەس مەلعوون رەها کەرد ویش کەوت تۆردامی ماجەرایی کوففار گەردبەن نەدەورش قەومی بەدکەردار پەهی پەهی مەدان لیش هەرکام پەهی ویشان ئەوێند مەحاسین شەریف کیشاشان جەو مەهلەکەهی سەخت تا گیان بەر بەرد مەدام جەو دەم دا موداع حاسل کەرد ديسان هەم حەزرت شای خەیر ولبەشەر وه عەزیمی مەسجید نی یەت ئاوەردش فەریزەهی ئەو وەقت ئەدا مەکەردش گەروی قورەیشی چون خۆنەخوارە مەکەردەن پەری حەزرت ئیشارە تازە مەشیمی وشتری نەوجاە حازر کەوتەبی نە ئەو گوزەرگاہ واتشان کەهی بۆ ئەهی مەشیمەهی نەو بکەرروش نەکۆل پەشتی پالووی ئەو عەتبەهی بەدبەخت، فەوریی ئاخیز کەرد مەشیمەهی قەبیح خوت ئالوودە کەرد قەهەری خوداوەند ناوەرو ئەو نەزەر چەسپناش نە پشت پاکی پیغەمەر حەزرت جەو دەم دا سوجده مەبەردش هەر جە سوجدهدا تەووەقوف کەردش تاکە فەاتمەهی زەهرا یاوا پیش تاهیر کەرد لیباس پەشتی بابوی ویش حەزرت رەنجیا لیشان چەو ئانە جە دمایی تاعەت پەکتای یەگانە

هەر ئەوێندە دۆعا بکەرۆ لیشان خوداوەند بەو تەور نمانا پيششان واتش: یا عەلیم ئاگات جە حەلیم رای ئینتیقام گیر، مەزولووم جەزالم قەبیلەهی قورەیش زۆرش ئاوەردەن زولمشان جە حەدد حیساب و بەردەن فەنادەر فیرقەهی ئەهللی بەدیعه ئەوێل عەتبەهی ئیبنی رەبیعه سانی ئەبو جەهل گومرای بن هیشام موسەلەت بی یەن پەهی ئەهللی ئیسلام سالیس عەقەبەهی ئیبنی موعیت چووارەم ئەبو لەهەب ساریقە تلبەیت ئویەهی بن خەلەف ئومەیبیە بن خەلەف وه شادی جامی مەهی ئەگیران وه کەف هەر شش وه لەعنەت حەقق گرفتاریان وه مەودای شمشیر لەتار لەتار بان جە دەعوای بەدەری رۆزی رەستاخیز هەر شش بێن و دەم توعمەهی تیغی تیز

نصل در بیان هجرت به حبشه و واقعاتی که در آن زمان رخ داده است

جە بانئەسحاب یارانئ تاهیر غەریب و دلتنەنگ ئەهللی موهاجیر قورەیش مونتەزیر گشت نە جەو یاشان کەردشان تەدبیر هەم پەهی ئاماشان دوو نەفەر عاقل دانای پەر هونەر هەم مەردی مەیدان هەم زبان ئاوەر چەند هەدی یەهی عەجیب بی مەزد و مننەت پەری نەجاشیی ئەرکانی دەولەت

یه کی ئیبنی عاس ئەهلی به دیعه
 ئەو یهک عهبدو لالا ئیبنی ره بیعه
 عهبدو لالا عه مرو مهردانی سه رکهش
 غه رهز تا یوان ئولکه ی هه بهش
 وه موقه ریبان په ناه بهردشان
 په ی ئامای یاران ئیزهار کهردشان
 ئومه رای دهولهت گشت بین به که فیل
 هه دیه و توحه فیات گرد دریا ته حویل
 قاسیدان سوجه پای تهخت بهردشان
 نه جاشیی جه کار حالی کهردشان
 چهند که سیوه هه ن هیجره تشان کهردن
 په نا به جه ناب عالی ئاوهردن
 ناگاه گشت یه کی وینه ی دپوانه
 په شت کهردن نه رووی خودای بتخانه
 خارج جه ئایین جه گشت ئەندازه
 وه دینی جه دید ئایینی تازه!
 ئاوهردن جه ی دهم تازه وه رووی کار
 هیچ کهس نه شته فته ن نه رووی روزگار
 نه ته رزی ئایین نه نام ئاورانه ن
 نه دینی قه دیم پیغه مه رانه ن
 جه ئە تراف قه وم گوریزان کهردن
 جه دینی ئە جداد ویشان و یهردن
 تو هه م بوزور گگان وه چه م بداره
 ئەوان وه ئیمه جه نو بسپاره
 موعاوه ددهت بان باز جه نو ئیشان
 بشان وه مه کان ماواو جای ویشان
 موقه ره بان هه م مه کهردشان ته حقیق
 واتشان عه ززا بدهر و ته و فقیق

مه بو موهاجیر یه کسه ر به دهوان
 ئەلئان مه سپروم به دهستی ئەوان!
 دهردم نه جاشیی شاهی خهیر ئەندیش
 غه را نه جه رگه ی مه حره مانی ویش
 وات: قهومی به من په نا ئاوهردن
 من جای مه لجه جای ئومید کهردن
 چون مه بو سرهوا بهر که رۆم وه بهر
 بدهوشان به دهست قهومی کینه وهر
 نه جاشیی خه شمی فه راهه م ئاوهرد
 جه معی موهاجیر یه کسه ر ته له ب کهرد
 ئەرکانی دهولهت جه نه زار جه دوو
 یه کسه ر جه دیوان حازیره لحو زوور
 فه وری کیانا ئینجیل ئاوهردن
 ره ه بانانی دوور گه شت حازر کهردن
 موسو ئمانان وات: چیش بدهیم جواب
 ئاخو جه و دهم دا خه یرهن یا سه واب
 جه ناگاه جه عفر حه قق رازی بو لیش
 بنی ئەبی تالیب پانییا وه پیش
 نه جاشی په رسا چه یاران خه بهر
 قه ولی قاسیدان عه بدولالی عومه ر
 مه و اچان ئیوه بهد ئامان پیستان
 بی زارهن جه دین ئە جدادی ویتان
 دینی تازه تان کهردن ئیختیار
 مه ش غولین دایم به له یل و نه هار
 ئەو دینه چیش هه ن فایده ش کامه ن
 کئ واتهن ئاخو سا چیشش نامه ن
 نه دینی مووسا عه له یه یسه لام
 نه دینی عیسا دایر بو نه عام

تا بزانو فهزلی ئەو دینه چیشهن
مه‌علووم کهن به من دلّ وه ئەندیشهن
جه‌عفر ئید شنهفت ئاما به گوفتار
عه‌رز که‌ردش واتش: ئەری شه‌ه‌ریار
ئیمه‌ی جه‌ی وه‌رتەر گشت خاتر شادبین
مه‌شغوولتی ئایین ئابا و ئەجداد بین
کاسیب بیم وه بت په‌رستی ویمان
حه‌قق پیغه‌مه‌ری کیاست په‌ریمان
جه‌ ئەسل و نه‌سه‌ب به سیدق و یه‌قین
به لوتف و که‌ره‌م به ته‌رز و ته‌م‌کین
به حه‌یاو به‌حیلیم به‌موع‌جیزه‌ی پاک
به له‌فزی شیرین ئایه‌ی شه‌ره‌فناک
ئیمه‌ش ده‌عه‌وت که‌رد به‌حه‌قق په‌ره‌ستی
بیداربین جه‌ خاو نادانی و مه‌ستی
ته‌رکی کوفر و شیرک و کوففار که‌ردمان
سوجه‌ به‌خودای واحید به‌ردمان
غه‌یر جه‌ ئەو مه‌عبون هه‌ر مه‌بو‌بی یه‌ن
مه‌عبوودی هه‌نی که‌س به‌حه‌قق نی یه‌ن
سه‌ر مه‌ش‌قش ئیده‌ن په‌یمان پیغه‌مه‌ر
ئه‌مر به‌ مه‌عرووف نه‌هی به‌ مونکه‌ر
تاعه‌ت حه‌قق ویش قه‌رار دان جه‌ سه‌ر
کیانان به‌واو په‌ری پیغه‌مه‌ر
سه‌لات و سه‌وم حه‌جج و زه‌کاته‌ن
جه‌ ئایه‌ی که‌لام خودا ویش واته‌ن
قه‌ولی پیغه‌مه‌ر جه‌ لامان حه‌ققه‌ن
حه‌قق بیناو دانا فه‌ردی موته‌لقه‌ن
جه‌و بۆن ته‌رکی دین ئەجداد که‌ردمان
سوجه‌ به‌خودای واحید به‌ردمان

چون داری بیده‌ن بت بی سه‌مه‌ره‌ن
مه‌مه‌د شافع یه‌ومی مه‌حشه‌ره‌ن
قه‌وم هه‌م راشان چه‌ند ئەزیه‌ت پیمان
تا گوریز که‌رده‌م جه‌ ماوا‌ی ویمان
ئیمه‌ به‌فتوا‌ی پیغه‌مه‌به‌ر جه‌ نو
گشت ویمان وسته‌ن وه‌سای په‌نا‌ی تو
تا زولمی قوره‌یش نه‌یاوو پیمان
شاغیل بین په‌ی تو به‌دو‌عای ویمان
نه‌جاشیی په‌رسا هه‌چ هه‌ن جه‌لاتان
جه‌و ئایه‌ی شه‌ریف که‌لا موللاتان
جه‌عفر وات: به‌ل ئەی شاه‌ی دانا
سووره‌ی (کساف، ها، عه‌ین، ساد) وانا
بی شک تاسیرش سه‌نگ مه‌که‌رد
به‌ئاو دلّ ده‌رون‌دا مه‌که‌رد به‌که‌واو
نه‌جاشیی وه‌جۆش ئەوه‌ند که‌رد گرین
سککه‌ی سفیدش ته‌ریبی وه ئەس‌رین
موقه‌ره‌بان‌ش یه‌کیه‌ک گرد حه‌زین
گشت سه‌یل ئەس‌رینان ریزنان زه‌مین
واتش: ئەی که‌لام جه‌ خاس ده‌لیله‌ن
ناسخی ته‌ورات نه‌سخی ئینجیله‌ن
مه‌علووم بو‌جه‌لای گشت سوخه‌ن دانان
هه‌ر سی ئەی که‌لام نه‌ یه‌ک جاه‌ ئامان
جه‌و دما واتش: من ئەی جه‌ماعه‌ت
په‌ری رووی دنیا هه‌رگیز یه‌ک ساعه‌ت
مه‌ده‌ون وه‌ده‌س قوره‌یش مه‌غروور
ئه‌گه‌ر پی‌م بدات به‌های یه‌ک کلوور
وات: جه‌ مولکی من به‌فه‌راغه‌تی بال
نیشن ساتی تاکه‌ هه‌زار سال

بهرات و نه‌عام، مده‌روون پیتان
 تهرخانی مه‌عاف ساکن پهی ویتان
 نیبنی ره‌بیعه چهن ی عه‌مر و عاس
 نا ئومید به‌رشین هم به نائی‌خلاس
 ههر که‌سی نه‌زیهت به نی‌وه ده‌رو
 بی جا مه‌که‌ر و سه‌ر وه‌سه‌نگ ده‌رو
 ده‌ستی زولمی که‌س نه‌می‌اوو پیتان
 مه‌شغول بین به نه‌مر مه‌عبودی ویتان
 تاکه بزانی‌ن جه بازیی چه‌پگه‌رد
 چه‌رخ‌ی رۆزگار چیش ماوه‌رو نه‌رد

نصل در بیان مسلمان شدن حضرت حمزه و چگونگی ان

چون یه‌ک رۆ چه‌زهرت شای خه‌یروئه‌نام
 عه‌لیه‌ی وه ئالیه‌ی سه‌له‌وات وه‌سه‌لام
 چه‌بی‌بی چه‌زهرت ده‌هنده‌ی داوهر
 ته‌مام شادیی دوشمنان پهی که‌ر
 شاه‌سوار ههر‌دش مه‌کانی ته‌یی که‌رد
 ریشه‌ی موشیکان جه خاک به‌ر ناوهر‌د
 سالاری مه‌حشهر رووی دارلقه‌رار
 نه‌مینی دیوان مسته‌فای موختار
 جه‌ده‌ستی موشریک نه‌و قاتش تال بی
 مایل وه سه‌حراء بی‌زار جه‌مال بی
 ته‌شریف به‌رد جه به‌ین خه‌وف و ره‌جاوه
 به‌مه‌حزرون په‌شت دا وه‌کووی سه‌فاوه
 ناگاه نه‌بو جه‌هل عه‌لیه‌له‌عنه
 په‌یدا بی جه‌وده‌م به‌تی‌ر و ته‌عنه
 چه‌ند بیجا وات چه‌ند جه‌ساره‌ت که‌رد
 چه‌ند گرده‌ی بابوی له عینی ویش وه‌رد

خه‌یلی نه‌و سه‌گ زی چون سه‌گ که‌فالی‌ش
 چه‌زهرت خجل مه‌ند جه بی‌که‌سیی ویش!
 چون به‌د گوفتاری دوربی جه‌زاتش
 موتله‌قه‌ن نه‌که‌رد هیچ مه‌کفاتش
 غه‌ره‌ز نه‌بو جه‌هل گمرای به‌د نه‌توار
 دیشان که‌ چه‌زهرت ناما به‌گوفتار
 چون ره‌سمی چه‌زهرت ههر سیر پوشی بی
 جه‌واب نه‌بله‌هان هم خاموشی بی
 له عین گیل‌اوه چون سه‌گ جه‌داوا
 تاکه به‌ مه‌جلیس قوره‌بش هم یاوا
 جه‌و ده‌م یه‌ک عه‌وره‌ت چون ماهی تابان
 مه‌شه‌وور به‌که‌نیز عه‌بدو‌للا جه‌زعان
 گفت وگووی بو جه‌هل گومرای بی وه‌فا
 یه‌کایه‌ک شنه‌فت جه بالای سه‌فا
 جه‌و دما چه‌مزه شی‌ری سه‌نگین سام
 عه‌مووی موکه‌رره‌م شای خه‌یروئه‌نام
 جه‌شکارگای ویش موراجه‌عت که‌رد
 ته‌شریف وه ته‌واف که‌عبه‌توللا به‌رد
 سیلاحی رووی جه‌نگ پوشایی به‌داو
 کووی خارا مه‌بی جه‌سامش وه‌ئاو
 که‌نیز شی‌ی وه‌لامش وه‌دلی ناکامی
 واتش: نه‌ی نه‌میر نامداری نامیی
 په‌ری محمه‌د جه‌رگم مه‌دۆ جو‌ش
 غوسسه‌ی دنیا‌م گشت بی یه‌ن فه‌رامۆش
 ئارۆ نه‌بو جه‌هل کاری پیش که‌رده‌ن
 یانی های جه‌ده‌د حی‌ساب و یه‌رده‌ن
 دل ریزه‌ ریز ده‌روون خاش‌خاش‌م
 به‌خودا حه‌یف سه‌د حه‌یف پهی به‌نی هاشم

جه دهورانی دوون پهنده بی غیزهت بان
 زیر دهسته مهردوم نهونا وهسهت بان
 همزه ئید شنهفت سیابی جهقار
 روو کهرد وه مهجلیس تایفه‌ی کوففار
 دهست بهرد نهو کهمان دوو حاجه سه‌نگین
 داش وه فهوق فهرق نهبو جههلی له‌عین
 نه‌که‌ردش نه‌ندیش جهوقیلانی مه‌ست
 وه‌یه‌ک زه‌رب فه‌رقش یه‌ه‌ه‌فت جاشکه‌ست
 واتش: تو بی جا غه‌له‌ت که‌رده‌نی
 نامی برارای به‌نده به‌رده‌نی
 من هه‌نی ته‌سدیق دینی نهو داروون
 هه‌نی خودای نهو وه‌چه‌م مه‌داروون
 نه‌گه‌ر تو مه‌ردی من هام نه‌به‌ر ده‌م
 به‌و ته‌ور که‌رده‌ن پیت ئیسته پیت که‌روم
 چه‌و دما جه‌زه‌ت جه‌مزه‌ی نامه‌وه‌ر
 هه‌م شیبی وه خزمه‌ت شای خه‌یر و لبه‌شه‌ر
 وات: یا محه‌مه‌د نارو ماموی تو
 حه‌ققی تو‌ش سه‌نده‌ن جه‌عه‌دووی به‌دخو
 جه‌زه‌ت واتش: من بی‌که‌س مه‌ویاروون
 نه‌پدر، نه‌عم، نه‌ئی‌خوان داروون
 به‌غیر جه‌مه‌عبوود ره‌ببه‌له‌عالمین
 من که‌سم نی یه‌ن نه‌رووی سه‌رزه‌مین
 جه‌مزه‌ وات: به‌تو من عه‌هدم به‌سته‌ن
 فه‌رقی نه‌بو جه‌هلم په‌ی تو‌م شکه‌سته‌ن
 بزانه‌ت به‌ت‌ه‌حقیق سه‌رم هانه‌ریت
 جه‌شاه، تا گه‌داه، چیتوی واچان پیت
 هه‌رتا که‌زینده‌م په‌ش‌ته‌بانی تو‌م
 جه‌زه‌ت وات: نه‌ی عم نه‌وه‌ند مه‌ده‌ر لاف
 جه‌مه‌ککه‌ی شه‌ریف هه‌ر تاوه‌ کوی قاف

موش‌ریکان یه‌کسه‌ر گشت قه‌تل و عام که‌ی
 جه‌به‌ش و قوره‌یش یه‌هوود وه‌شام که‌ی
 مادامه‌ن نه‌لئان به‌خودای نه‌که‌به‌ر
 تو‌هه‌ر نه‌و سووار من نه‌و پیاده‌م
 نه‌تو عه‌م نه‌من براده‌ر زاده‌م
 جه‌مزه‌ قه‌ولی نه‌و به‌دل که‌رد قه‌بوول
 ئیمان‌ش تاو‌رد به‌خودا و ره‌سوول
 جه‌زه‌ت به‌شادی فه‌رح یاوا پیتش
 بین به‌هام خه‌یال چه‌نی ماموی ویش
 سه‌حابان به‌زه‌وق ته‌کبیر وانا‌شان
 قه‌بیله‌ی قوره‌یش یه‌کسه‌ر زانا‌شان
 وات: محه‌مه‌د قه‌وی بی دینش
 نه‌و باغه‌ن جه‌مزه‌ بیی به‌په‌رچینش
 نه‌و گولنه‌ن، جه‌مزه‌ نه‌ده‌ورش خاره‌ن
 دینش مه‌خف‌ووزن ویش به‌رقه‌راره‌ن
 جه‌جه‌مزه‌ خه‌یلئ ستایش که‌رده‌ن
 نامی جه‌زه‌ت هیچ وه‌به‌د نه‌وه‌رده‌ن

فصل در بیان ایمان آوردن عمر بن خطاب

چون یه‌کرو جه‌زه‌ت قه‌ده‌م رهنج که‌رد
 ته‌شریف وه‌یانه‌ی جه‌مزه‌ی عه‌موش به‌رد
 باز هه‌م چه‌ند نه‌فه‌ر سه‌حابه‌ی کی‌رام
 جه‌م به‌سته‌ن نه‌ده‌ور شای خه‌یره‌له‌نام
 جه‌و ده‌م موش‌ریکان تایفه‌ی کوففار
 یه‌کسه‌ر جه‌غه‌ره‌ز پیچ وه‌رده‌ن چون مار
 ناگاه نه‌بو جه‌هل، له‌عینی دل‌پیش
 روو که‌رد نه‌جه‌رگه‌ی قه‌ومی به‌د نه‌ندیش

وات: کی بۆ جه کهس په روا نه دارۆ
 قه تل موحه مه د بکه رپ ئارۆ
 من دووسه د ئوشتتر یه ک رهنگ مده و پیش
 چهنی دووسه د توپ، د بیای بی نه ندیش
 سی سه د هم نوقره نه بیزی زه لال
 دو سه د مشقات زه ته لای تازه قال
 به گشت مده و پیش من جه مائی ویم
 فه رقی محه مه د باوهر و په ریم!
 جه ناگاه عومه ر، سیری بن خه تتاب
 جه سه ففی مه جلیس ئاما وه جواب
 یا نه بولخه کهم مه بۆ هه ر من بام
 قه تللی محه مه د ئاسانه جه لام
 به لام تو هه رچی ته عه هود که ردی
 نه گه ر نادم پای خه یلیخ نامه ردی
 فه وری نه بو جه هلی له عین ئاخیز که رد
 عومه ر هم وه توئی که عبه توللا به رد
 سه وگه ند وهد به لات مه ناتى نه عزم
 هه رچی قه راردان بی زیاد و کهم!
 بدۆش به عومه ر په ی قه تللی حه زره ت
 موعه ززه ز نه بۆ گومرای کهم نه سره ت
 عومه ر شمشیرش به ست نه رووی که مه ر
 جه که عبه ی شه ریف ته شریف به رد وه به ر
 شییی په ی کوئی شه فا وه عه زمه داوا
 سه عد بنی وه ققاس ناگاه پیش یاوا
 واتش: یا عومه ر دل وه نه ندیشهن
 یه نه و کومه شییی خیالت چیشهن!
 وات: مه شوون قه تللی محه مه د که رده ن که روون
 فه رقس په ری قه وم قوره ییش ماوه روون

سه عد وات: یه قین تو جه و خواری ته ری
 نادان و نه فام هه رزه کار ته ری
 قه تللی محه مه د باوهری نه دل
 مورادت هه رگیز نه بو حاسل
 خه یالی فاسید عه قلی مه حاله ن
 به حسی بی مه عنا فیکری به تاله ن
 محه مه د حه بیب په روه ردگارهن
 دینش تیغی تیژ نه هلی کوففاره ن
 تایفه ی هاشم سیلسیله ی مه ناف
 مه که رات وهرزق توعمه ی تیغی ساف
 و جوودت چه شنی دیوانه ی به دخو
 قه تللی محه مه د ده ست بدۆ په ی تو
 عومه ر شمشیرش کیشا جه خیلاف
 وات قه سه م به سه قف سه مای بی ته ناف
 مه بۆ جه وه ردا قه تللی تو که روون
 نه وسا محه مه د وه ده ست باوهر روون
 سه عد هم ده رلا ده س به ردا وه شمشیر
 دوو نه ژدیهای جه نگ زننده و دلیر
 پیچیان هه ر دوو وینه ی پیچی مار
 مداشان وه هم وه حه ریه ی ناخار
 ئاخیر سه عد دیش عومه ر غالیبهن
 په ی قه سدی قه تللیش تالیبهن
 وات: یا عومه ر نامان وه یادت
 سه عید به نی زه ید یانی داماوت
 چهنی زه وچه ی ویش نه و هامشیره ی تو
 موسولمان بی یه ن وه نه ت مه علووم بۆ
 جارئ تو بشو قه تللی نه وان که ر
 نه وسا بشو په ی قه تللی پیغمه ر

بهو حيله سه‌عد هم ویش ره‌ها که‌رد
 وه هه‌زار حال گیان جه ده‌ستش بهر به‌رد
 عومهر ده‌ست کیشا جه مه‌عه‌که‌ی نه‌و
 شیبی په‌ی لای سه‌عید وه‌ده‌وانی ده‌و
 یاوا وه‌قاپی قه‌سری دامادش
 خه‌یلی چه‌نیشان به‌د بی نیهادش
 دیش سه‌دای قورئان نه‌تۆی نه‌نده‌روون
 چون نه‌غمه‌ی داود مه‌بۆ وه‌ بیروون
 زوودته‌ر چون جه‌ناب نه‌بی ئیراده‌ت
 هه‌ر ده‌روچاره که‌رده بی عاده‌ت
 به‌ک سووره‌ت سح‌ف که‌لامی مه‌جید
 ماوه‌ردش په‌ری ئامینه و سه‌عید
 چه‌و دما جه‌ناب په‌ره‌ۆش و دانا
 سووره‌تی (تاها) پی‌شان مه‌وانا
 جه‌ ناگاه عومهر ده‌قل‌باش که‌رد
 هه‌ر سی په‌یاپه‌ی کیشا ئاهی سه‌رد
 جه‌ناب فراوان خه‌وفش نه‌دل به‌رد
 ویش هم جه‌ گو‌شه‌ی مه‌نزل په‌نهان که‌رد
 عومهر ته‌ش‌ریفش وه‌ نه‌نده‌روون به‌رد
 چه‌نی ئامینه گ‌فت و شنو که‌رد
 په‌رسا مه‌زموونی عه‌جیب مه‌وه‌نده‌ن
 به‌کیتان مه‌واند به‌کئ مه‌سه‌نده‌ن
 سه‌ریح و اچه‌ن پی‌م دل وه‌ نه‌ندیش‌ه‌ن
 که‌لامی کئ بی مه‌زموونش چی‌شه‌ن
 مه‌عناش چه‌ته‌وره‌ن مه‌تنی نه‌و کامه‌ن
 شی‌فای کام مه‌ره‌ز ده‌وای کام زامه‌ن
 سه‌عید وات: غه‌ره‌ز به‌قین یا عومه‌ر
 ئیمه‌ جه‌ی مه‌زموون نه‌داریم خه‌به‌ر

نه‌ دۆست نه‌ دۆژمن نه‌ ئاشنایان
 که‌سی وه‌ ره‌نگی نامان وه‌لامان
 غه‌ره‌ز نه‌ مه‌زموون نه‌ مه‌کتوب خوانیم
 نه‌ ته‌ورات په‌رست نه‌ ئینجیل زانیم
 عومهر وات: به‌ل من حالی به‌م جه‌کار
 بیزارین جه‌ دین تایفه‌ی کوف‌فار
 سو‌جده وه‌ خو‌دای نادیده به‌رده‌ن
 دینی محه‌مه‌د ئیختیار که‌رده‌ن
 ده‌ست به‌رد باهووی سه‌عیدی بن زه‌ید
 داش وه‌ زه‌مین دا چون سه‌یادی سه‌ید
 نیش‌ت، نه‌ رووی سینه‌ش وینه‌ی فیلی مه‌ست
 مه‌دا لیش وه‌ زه‌رب په‌یاپه‌ی په‌یره‌ست!
 ئامینه گ‌رتش که‌مه‌ریه‌ندی نه‌و
 مه‌کیشاش به‌ زور به‌ده‌وانی ده‌و
 به‌لکه شووه‌ه‌رش وه‌چاری ناچار
 خه‌لاس بۆ نه‌چنگ نه‌و به‌لای ناخار
 عومهر وینه‌ی شیر مه‌ستی بی نه‌ندیش
 مش‌تی دانه‌رووی نه‌و هام‌شیره‌ی ویش
 ده‌رده‌م جاری بیی هوون جه‌ روخ‌سارش
 ره‌نگین که‌رد سه‌فحه‌ی گونای گول‌نارش
 ئامینه ده‌س که‌رد وه‌شین و زاری
 وه‌ نه‌فه‌ره‌ین سه‌خت وه‌ بی قه‌راری
 واتش: جه‌و بۆنه تو مه‌ده‌ی لی‌مان
 په‌نامان به‌رده‌ن وه‌ خو‌دای ویمان
 خاترت جه‌م بۆ قورئان مه‌وانین
 تا مه‌حشه‌ر هه‌ردوو هه‌ر موسول‌مانین
 نه‌لئان تو هه‌رچی مه‌که‌ری بی بکه‌ر
 نه‌لبه‌ت خو‌دایی هه‌ن جه‌بالای سه‌ر

حه ققى مه زلوومان خاتر پهر خاران
 يه قين مه ستانو جه سته مكاران
 بي زارين جه دين بت و بتخانه
 په نا بهر بهو حه قق يه كتاي يه گانه
 خودا به حه ققه ت پيغه مبه ر به حه قق
 قيامه ت حه ققه ن راي مه حشه ر به حه قق
 ساتو ئه ي عوممه ر مه رده ن نه راته ن
 چوبى ته خسته بت، په شت و په ناته ن!
 با عبودى يه ت خوداي يه كتايو
 به لكه پيغه مبه ر شه فاعه ت خوات بو!
 عوممه ر مه فتوون بي بهو گوفتاره وه
 فه وريي ئاما نيشت جه كه ناره وه
 حه رفي ئامينه چون پهرى مه رگش
 تاسي ريش ياوا وه پهرى جه رگش
 وات: ئه و سه حيفه ئارو واناتان
 باو ره ش په ي من به عه شقى خواتان
 تاكه بزانون چه ته و رهن چي ششه ن
 مه فه وومش ئه عجاز يا هه ر ئه نديشه ن
 ئامينه خاتوون قه بوول نه كه رد ليش
 عوممه ر هه م خه يلى به ديققه ت وا پيش
 وات: مه يلى خودام نه دل بيى جاگير
 حوبى محه مه د پيم بيى به زه نجير
 سه حيفه باوهر پيم ده ر ئه مانه ت
 مده ونو پي تان وه بي خيانه ت
 ئامينه واتش: يه كه لاموللان
 وه سفى محه مه د ئي بنى عه بدوللان
 بي وزو و دروست ني يه ن په ي به شه ر
 ده ست دو نه كه لام مه جيدي ئه كبه ر

تو خو هه م كافر ده روون تار و ته نگ
 سه رتاپا جنوب گومراي دل جه سه نگ
 بشو غه سل كه ر، به ئاوى تازه
 جه و دما دي سان وزو و بسازه
 ئه وسا بو ته و اف كه لا موللا كه ر
 رمووزاتش گشت باوهر وه نه زه ر
 جه ناب وات: ده خيل ئه ي كاره مه كه ر
 كي قورئانش دان وه ده ستي كافر!
 ئامينه واتش: مه علووم بو وه تو
 ئومي د هه ن عوممه ر موسولمان بيو
 عوممه ر وينه ي شي ر ده رلا د ته شريف به رد
 به ئاوى تاهير ته مام غه سلش كه رد
 لي ببا سي پاكش پو شا به ئه ندام
 مو عاو هت كه رد دي سان به و مه قام
 فه رما: باوهره سه حيفه ي دل گير
 بزاني ن چي ششه ن ئه حكامى ته قري ر
 ئامينه خاتوون سه حيفه ش ئاوهر د
 عوممه ر وه قورئان وپش شه ره فناك كه رد
 ديش نوي سيان جه و سه حيفه ي كه ريم

(بسم الله الرحمن الرحيم)

(طه، ما أنزلنا، عليك القرآن لتشقى الاذكرة...)

عوممه ر چون وناش خه وفش نه دل به رد
 وه زاتي بي چوون يه قين حاسل كه رد
 وات: هه ر كه س گوياي (هذا كلام) ن
 مه عبودى مه خلوق گشت خاس و عامه ن

مه علوومهن نه زه ل هه ر وپشهن
 حوكمى نه وه لىن ناخه رىن پيشهن
 سوجدهى ستايش لايق هه ر به وهن
 روشن به خشى روتار نه فزاي شهون
 نوستاد هه فت تاق به رزى نه فلاكهن
 خوداى گشت نه شيا ئاده مى و خاكهن
 تا حال نه راي به د گوزهر كه رده نم
 دايم سوجدهى بت باتل به رده نم
 محمه د نه مين يا گه ي نه مانهن
 به قين پيغه مبه ر ناخر زه مانهن
 عومهر به خودا ئيماننش ئاوه رد
 هه م به نبوهت هه زرهت باوه ر كه رد
 موقربى به حه قق به دل به زاهير
 وانا كه ليمه ي ته بيبه ي تاهير
 (اشهد ان لا اله الا الله)
 (و اشهد ان محمد رسول الله)
 ته هانى جه ناب نه توى په رده وه
 قاپى قه هقه هه ، زه وقش كه رده وه
 چون ره هاى روساخ شادى نمانا
 وه ئاوازي به رز ته گببىرى وانا
 جه ناب و سه عيد ئامينه و عومهر
 سه له وات وه دببهن ديده ي پيغه مبه ر
 دو عاى هه زرهت بى په رى رو كه ردش
 په ناه وه خوداى لايه زال به ردش
 واتش: يا كه ريم، يه ك جه عومهره ين
 موسلمان ببوه بى مينا و مين
 مه علووم بو وه تو يا ئيبنى خه تتاب
 حه قق دو عايش په ي تو كه ردهن موسته جاب

تاكه نه بو جه هل گمراى بن هيشام
 با هه ر كافر بو تا قامه لقيام!
 عومهر فه رماوا (آمنت بالله)
 يا جه ناب سه دجار (آحمد لله)
 يه خه يلئ وه ختهن فيراقهن جه به ين
 بيا ونه م وه لاي سه يدلكه ونه ين!
 تا چون په روانه ده ورى شوعله ي شه م
 خاكى نه عله ينش بمالوون نه چه م
 جه ناب و سه عيد هه ر دوو چون ره هبه ر
 شين وه ها مقه دهم خاكپاى عومهر
 ئان يه ك سه عات نه گه ر زوو يادير
 ياوان وه قاپى قه سرى هه مزه شير
 به لئ چون ته شريف موسته فاى موختار
 نه و رو جه و مه نزل گرتبه بى قه رار
 ياران جه قاپى ده قق باب كه ردهن
 سه حابان يه كيه ك سه ر به ر ئاوه ردهن
 دين عومهر قه بزه ي دورش هانه ده ست
 مدران موسه لله ح وپنه ي شيرى مه ست
 سه حاب گشت جه خه وف يه كسه ر بين ماتم
 قوفلى قاپيشان جه نو كه رد مه حكه م
 سه حابان خه به ر وه هه زرهت داشان
 چمان گشت قابز ئامان وه لاشان
 واتشان: هانا يا خه يره لبه رشه ر
 (اللهم احفظ من شر العمر)
 مدران موسه لله ح وپنه ي خارسه نگ
 ئيراده ش سولحنه نمز ياخو جه نگ
 هه زرهت فه رماوا: قاپى بكه ن واز
 په نا هه ر به زات داناي بئ نياز

ئەسحاب ھېچ كام جورئەت نەكەردش
 تا ھەمزە تەشریف وە قاپی بەردش
 بئی خەوف جە گەردش گەردوونی ئەفلاك
 دەردەم بابی خەیر مەفتوح كەرد بئی باك
 عومەر بەو ھەیبەت ھەر بەو سامەوہ
 بەو ئەسلیحەى جەنگ نە ئەندامەوہ
 شیی وە ئەندەر وون روو بەرووی ھەزەت
 سوجدە بەرد وە تاق دوو ئەبرووی ھەزەت
 ھەزەت ھەم موخەیر ببی جە حالش
 تەشریفش ئاوەرد وە ئیستقبالش
 دەستی موبارەك بەرد وە جوھد و جەخت
 باھووی عومەر گرت وشارا وە سەخت
 تاسیرش یاوا بە ئیستیخوانش
 شیی نە شەرای مەوت رۆحی رەوانش
 عومەر كەلیمەى شەھادەت وانا
 وات: یا محەمەد ھانا سەد ھانا
 خودا یە كیپوہن تۆ ھەم ئەى رەسوول
 بەندە وە ئومەت ویت بەكەر قەبوول
 من ھەم بەنبووہت تۆ باوہرم كەرد
 بەخودای واحید ئیمانم ئاوەرد
 بە دل تا زیندەم گییانم نەراتەن
 بیناییم دايم نە قەدەمگاتەن
 یارانى ھەزەت ساكە زاناشان
 وە ئاوازی بەرز تەكبیر واناشان
 جە شادیی ئیسلام شای ئیمام عومەر
 سەدشان جە شار مەككە شیی وەبەر
 بوہكەر و عومەر و عوسمان و ھەیدەر
 رازی بو ئیشان ھەقق جە بالای سەر

ھەر چوواری بوزورگ مەولای موکەرەم
 ھەر چوواری رەفییق دیرینی ھەزەت
 ھەر چوواری موکەرەم ئەمینی ھەزەت
 ھەر چواری دلسوز دەولتەتخوازی ھەزەت
 ھەر چوواری موکەرەب بارەگای ھەزەت
 ھەر چوواری فازل جە فەزلی ھەزەت
 ھەر چوواری وەزیر پەى عەدلی ھەزەت
 ھەرچوواری موکەبیر ئەومووری ھەزەت
 ھەر چوواری نازیر مەنزووری ھەزەت
 ھەر چوواری عاشق دیداری ھەزەت
 چواری بورجی دین ھەساری ھەزەت
 ھەر چوواری دايم جانفیدای ھەزەت
 ھەر چوواری سالار ھەر چوواری سەرورە
 كەردشان مەككەم دینی پيغەمەر
 بەیدایى ئیسلام كەردشان وەپا
 سەلەوات دان وەدین دیدەى موستەفا
 ھەر چوواری ئەمیر ھەزەت پادشاھ
 ھەر چوواری كەوكەب ھەزەت وینەى شاھ
 بەئەمرى خودا قەولى پيغەمەر
 راگەى ھیدایەت گرتشان نەوەر
 غەیر جە خولەفای ئەعلای راشدین
 ئەسامى باقى سەحابەى گوزین
 زەید حارس سەعدینی وەققاس
 سەعید بنى زەید پاکی پەر ئەیخلاس
 ھەمزە و بیلال ھەم تەلحە و زوبەیر
 كوشندەى كوففار رەھبانانى دەیر
 بەعد ئیبني عەوف چەنى بنى مەغتوون
 شیرانى بئى باك شەیدای چنگ نەوون

رانندهی ئه سرار رای خهیر و سه لاج
 ئه بو عوبه یدهی شییر بنی جه راح
 ئه بو سه له چون شییری دژژهم
 چه و دما ئه رقه م ئه ولادی ئه رقه م
 تاسیی و نو نه فه ر سه حابه ی کیرام
 وه حیسه اب یاوا رابه ری ئیسه لام
 جه نابی فارووق یانی بن خه تتاب
 عه رز که رد نه خدمه ت شای گه ردوون ریکاب
 واتش: یا ره سوول رۆحم فییدات بۆ
 سه رتا پای جه سه تم سه رگه ردی رات بۆ
 موناسیب نیسه ن، هه نی دینی تو
 جه خه و فی قوره یسه وه یته ور پنهان بۆ
 شای خه تمی په نا قبوول که رد به دل
 غونچه ی ده ماغش شکوفا چون گول
 چون که وه که ب نه ده ور دابه ری قه مه ر
 چه نی سه حابان ته شریف به رد وه به ر
 جه شانیه ی راستش سیدیقی ئه که به ر
 په ی حیفسی و جوود پاکی پیغه مه ر
 ئه میری عادل عوممه ر که وت وه پیش
 ده سی دا وه قه بزه ی مه ودای دره ی ویش
 جه لای شانی چه پ ئیمامی عوسمان
 ئه علای زینووره ین جامیعی قورئان
 جه په س هم ئومید که پاری جه یده ر
 کوشنده ی کوففار شه هه نشای عه نته ر
 ما باقی یاران شییرانی سه فده ر
 گه رته ن په س وه پیش ده ور پیغه مه ر
 ئه میری عادل جه نابی فارووق
 شای ئیبنی خه تاب سالاری سه رته ووق

په ی په ی جه پیشره و خواجه ی کائینات
 هه ر (لا اله الا لله) مه وه وات!
 به و ته مکینی خاس دل په رمییره وه
 په نجیه ی بلووری وه شمشییره وه
 دوورباش مه که رده ن وه ئیسه تیغه ناوه
 وه ئه ندک ئه ندک مه شه سین وه راوه
 چون قوره یسه دیسه ان ها ئاما عوممه ر
 که وته ن ئه و نه وای پاکی پیغه مه ر
 دل وه ش بیسه ن واتهن عوممه ر چه ند مه رده ن
 نیگه گه کون چه ته ور فرسه ت ئاوه رده ن
 گشت وه ئیسه شاره واتهن یا عوممه ر
 کین چه پشتی تو باوه ر ئه و نه زه ر
 واتش: (لا اله الا لله)
 دووه م، محه مه د ره سوولوللا!
 هه رکه س نه جای ویش بکه ر و ئاخیز
 مه بو وه ته عمه ی مه ودای تیغی تیز
 به و ته ور تاکه سین وه که عبه ی شه ریف
 که ردشان ته و اف مه ر ته به ی زه ریف
 دیسه ان هم چه و سه ر به و نه زمی تازه
 به و ته رز و ته مکین هه ر به و ئه ندازه!
 ته شریفی جه زه ت شای خه یه ره لئه نام
 نه توی ته وقی پاک سه حابه ی کیرام
 جه که عبه توللا موراجه عه ت که رد
 قه دووم وه مه نزل موقه ده ده س ئاوه رد
 موشریکان جه داغ عوممه ر بین ماتهم
 یه کسه ر پیچ وه رده ن چون ماری ئه رقه م
 شیویه ئاین وه زعی زه مه انه
 مه غشوش بی بازار بت و بتخانه

گوبه ندهی که لکه شهیتانی مهلعون
 دریا وههم دا جسه رووی دههری دوون
 مافر دوورا دوور چون خوونه خواره
 پهی تههلی سهلام مهکهرد نهزاره
 ههرکس جه ههرجا فرسه تش ماوهرد
 کافر موسولمان تهزیهت مهکهرد
 تاخر تهبوو بهکر سیدیقی تهکبهه
 عهرز یا محهمهد فایدهش نی یه
 قورهیشی کافر گرد بهدخوبی یه
 ههرجا ئیسلامی بوینان وهچهم
 بهکیهک به فرسهت پیش مهدان ستهم
 بابشین هجووم وه حهرهم بهرین
 دینی محهمهد ئاشکرا کهرین
 جواب دا حهرزهت شای خهپروئه نام
 فهرما چون حالهه کهم دهسهن ئیسلام
 ئیمه نهندهکین قوووت نه دارین
 چون کهشتی ی دهریا ههر نادیارین!
 سیدیقی تهکبهه چهند دهلیل تاوهرد
 خهیلتی پهی حهرزهت موباله غهش کهرد
 چهو دما عومهر ئومییدی ئیسلام
 چهنی چهند نهفهه سهحابه ی کیرام
 حوزوور نه داشتهن حهرزهت تهشریف بهرد
 جه بهیتولجهرام مهیلی تاغهت کهرد
 چون تهبوو بهکر سیدیقی تهکبهه
 دهردهم تهشریف بهرد وهبانی مینبهه
 بهئاوازی بهرز خوتبههیی وانا
 حهمدی خوداوهند دانای توانا
 هم بهحس حهرزهت وه مهیان تاوهرد
 بهعد (والسلام)، مهردم دهعهوت کهرد

ناگاه موشریکان مهغلووبه کهردهن
 حهمله وینهی سهگ وه تهسحاب بهردهن
 حهرزهت تهشریف بهرد تنها وه کاخی
 تهسحاب ههر یهک شیی وه سوراغی
 مهند ههر وهتهنها سیدیقی تهکبهه
 کهوت وه چنگ قهومی گومرای کهم هونه
 عهتبه بن تهبی رهبیعهی مهلعوون
 نهعلهین هور مهگرت، وهبی چهند و چون
 تهوهند دا وهفهرق روخسارش وهجهور
 روخساری ماهیش بیی بهسیا ههور
 رووی موبارهکش جاری بی جههوون
 سهرتاپای بالاش بی بهلاله گوون
 غهرهز وهبی هوش تهوشای وریا دل
 جهئیشی کاری زامانی په چل!
 تا تهبوو تهیم ههر بهو زامهوه
 لاشهشان پیچاوه توی جامهوه
 وه گول بهردشان بی هوش وهیانه
 جهم بین نه دهورش خویش و بیگانه
 تاخر تا وهحال هیلاک ههش یاوا
 تهو رو بی هوش بی تاکه خوراوا
 تهبو قهحافه چهنی ئومولجهر
 دهیری بین وینهی دهیری یانی دهیر!
 ههردوو دهس کهردهن وه شین و زاری
 به واوهیلای گهرم وه بی قهراری
 گرووی قهوم و خویش یارانی دهکساز
 تهوهند وه سدیق کهردشان تاواز
 سیدیق تهکبهه تا تاما وهدهنگ
 حالاتش یاوا بهسههدهزار رهنگ

واتش: سه رتا پام ئاغشتهی هوونهن
 دهخیل محهمهده ئهحوالش چوونهن!
 دهست گرتته ودهدم رای ههرفشان بهست
 ههركهس پهی ویش لیوی ههسرهت گهست
 واتهن: ههنی نام محهمهده مه بهر
 تایهفهی قورهیش مهکهرات بی سه
 ئومی خهیر تهعام ئاوهرد بهدهو پیش
 بهلکه هم بهبویه حالاتی ویش
 غهزه ئومی خهیر ههرجی ئیلحاح کهرد
 پهی دهرمان زهپه جهو تهعام نهوهرد
 واتش: محهمهده حالش جه حاله
 بهخودا من پهی زیانم لاله!
 ئاخیز کهر بشۆ لای بنی خهتتاب
 جه ئومی جه میل پهیم باوهر جوواب
 ئومی خهیر لوواشای سۆسهن خالان
 جه ئومی جه میل پهرسا ئهحوالان
 ئومی جه میل وات: نه داروون خه بهر
 با بشوو وه لای سیدیقی ئه کهر
 ئه وه ههردوو حوری دیده و دلّسافه
 تا شین وه یانهی ئه بو قه حافه
 دی یه ن ئه بو به کهر خه لتانی هوونهن
 مه جرووحی ته قدیر چه رخی گهردوونهن
 ئومی جه میل وات: یه خو هامه ردهن
 هه ر قهومی وه یته ور ئه ی کاره که ردهن
 زاتی خه نزیه رن جه ئه زهلّ زاتش
 خودای ئاسمان نه دو نه جاتش
 ئه بو به کهر وات: جه رگم زوخاله ن
 ره سوولی خودا حالش چه حاله!

ئومی خهیر واتش: ئهحوالش خاسه ن
 دايم هه ر نهویر قه سدی قه ساسه ن
 توّ جاری زه پری ته عام ئه کل که ر
 تا به سه لامهت بهلّ هوردارى سه ر
 ئه بو به کهر وات: من شه رتم که رده ن
 نادم نه بوون تا به رووی مه رده ن
 هه تا محهمهده نهوینوون وه چه م
 حه رام بوّ ته عام زیاد تا وه که م
 ئه و رو ته حه مل که رده شان تا شه و
 ئه و هه ر دوو نیک ژهن وه دهوانی ده و
 سیدیقی ئه کهر وه هوشی مه دهوش
 تا و تا و یه که یه ک به رده شان وه دوش!
 لایح یه ک ساعهت نه گرتهن ئارام
 تا وه لای حه زهت عه له به یسه سه لام
 حه زهت دیی وه چه م سوچه ده رده ر حالّ
 که وت نه خاک و پاش چون ریز خرخالّ
 بوّ سا ده ست و پای بلووری حه زهت
 په رسا جه حالات ره نجووری حه زهت
 ریزانه دیده ش ئه سوری (ماء الورد)
 یاران جه گریه ی ئه و گشت گریان که رده
 بو به کهر سیدیق واتش: یا حه بیب
 په ی دهرده داران هه ر توّ نی ته بیب
 ریشه ی ئه رواحم هه ر به توّ به نده ن
 تو دیم من هه نی ئیشم نه مه نده ن
 غهیر نه جه راحهت عه تبه ی فاسیق
 مه لعوونی مه ر دوود گو مرای مونافیق
 من یه کئ ئه وان سه ده هه زار نه فهس
 یه وه من کریان نه کریان وه کهس

دهخیل یا رهسول دهم وه دامان
 ئەمشهو والیدهم چەنی من نامان
 دوعا بکەر پیش بەل موسولمان بۆ
 جە رووی قیامت ئەهلی ئیمان بۆ
 جەو دەم دا حەزرت دەس بەدوعا کەرد
 فەوری ئومی خەیر ئیمان ئاوەرد
 یەک ماہ تەوقوف کەردەن جەو یانە
 مامان وەلاشان خوتیش و بیگانە
 جەناگاہ عومەر شییری نەریاھوو
 (رضی اللہ تعالیٰ عنہ)
 تاما جەلاوہ بی خەبەر جەکار
 سوجدە بەرد وە رووی موستەفا موختار
 عەرز کەرد یا رهسول دەروون پەرخارین
 ئیمە تاکەئە دین پەنھان بدارین
 حەزرت حیکایەت سیدیقی ئەکبەر
 ماجەرایی کوففار گشت کەرد بە عومەر
 فەوری ئاخیز کەرد شییری سەھمناک
 بەرشیی جە مەجلیس چون شییری بی باک
 ئەو لجا تەواف (کعبە اللہ) کەرد
 باز ھەم وە مەجلیس قورەیش تەشریف بەرد
 ئەبو جەھل وات: راسەن ئەئە عومەر
 رای دینی ئیسلام گرتەنی نەوەر
 سوجدە وە خودای نادیدە بەردەن
 شەھادەتت وەشان ئەحمەد ئاوەردەن
 جە دینی قەدیم جەدد و ئابای ویت
 و بەردی سەد حەیف یەچیش تاما پیت
 بەخودای ھیبەل بت و بتخانە
 نەتەرسای ویت کەرد ریسوای زەمانە

عومەر وات: بەل من موسولمانەم
 عەبدی پیتغەمەر ئاخەرزەمانەم
 (اشھد ان لا الہ الا اللہ)
 وە محەمەد ھەم رەسولوللہ
 خوتیشانی کافر، جەلام بیگانەن
 بتخانان گشت چون ئەدەبخانەن
 ئەبو جەھل، غەرەز مە کەلێش بیی گەرم^(۱)
 غەرا وە فیلان قەومانی بی شەرم
 دووسی پەنجاکەس حازرین جەو دەم
 پەئە قەسەدی عومەر نیاشان قەدەم
 عومەر سیلاحش نەبی جەو وەردا
 یەک دەست کەرد ئەسپەر کیشا وەسەردا
 ئەو دەست کەرد وە گورز باھوو بلتد کەرد
 مداش وەفیلان چون حەریەئە نەبەر
 وە ھەرکەس مەدا مشتت سەھمناک
 چون مەوتی بی گیان، مەکەوت نەرووی خاک
 مشت دا وە فەرقی ئەوجەھل وەقار
 فەرقش دوو لەت بیی بە وینەئە خەیار
 ئاخەتەتەئە رہبەئە جەو دەم
 یاوا وینەئە کو پەنجەدان وەھەم
 عەتەش ھۆر گرت چون کوهی خارا
 داش وە زەمین دا چون سەنگی سارا
 مشتت دا وەرووی روخسارش وە زور
 بینایی راستش دەر سەعات بیی کور

(۱) لە نوسخەئە (خ)دا، بەم جورە ھاتووہ

(ئەبو جەھل غەرەز نەکەلەش جوتشا
 سیاہ بیی جەقار جوتشا و خرۆشا)

ئەبۆلەھەبەش تار نا وە تار
 مەخشوووش كەرد بیسات تۆمی بە دكردار
 تا قەومی قورەیش هجووم ئاوەردەن
 خولاسە ئەو رۆ شكست دا پێشان
 بەکیەك روونیان وەیانە ی ویشان
 عومەر وینە ی شیر مەستی بی ئەندیش
 جە هیچ تایفی ئەمە كەرد ئەندیش
 مەگیلا بی باك تەنها وە بی خەم
 مەشیی وە تەراف كەعبە ی موعەززەم
 جەلای سەنادید مەبەردەن نامش
 بەكسەر، مەلەرزان دايم، جە سامش
 دیسان تەشریف بەرد وە (دارالارقم)
 یاوا بە حوزوور ئەنبیای خاتەم
 چگونەگی حال مەعرەكە ی نەبەرد
 ماجەرای موشریك سەراسەر عەرز كەرد
 حەزرت فەرمایا بە ئی یا عومەر
 مەكەر خوداوەند كۆمەك بۆ جەسەر
 ئەگەر نە كوففار بی حەدد شومارەن
 سەحابە ئەندك جە مو دیارەن

فصل در بیان تشریف بردن سرور کائنات به گروه و صفا

حەزرت وە ی گشت دەرد وە ی جهور و جەفا
 دیسان تەشریف بەرد وە مەرۆه و سەفا
 سێ جار نیدا كەرد وە ئاوازی نەرم
 وە قەومی قورەیش تایفە ی بی شەرم
 فەرما: تا سەریح بو اچوون پیتان
 من پێغەمەرم مەعلووم بۆ ئیتان
 بە بی مەعروكە بە بی دادا ران
 ئیمان بە خودا بە من باوەران
 مەعبوود یەكیتوون تەنها و لامەكان
 زاتی بی زەوال جانی وە جان ستان
 خالق هەر ئەوەن ئیمە گشت مەخلووق
 عالەم گشت مەشو تیپ تیپ و جو قجوق
 مەخلووق گشت فانی مەبۆ وە تاقی
 خالق هەر ویشەن مەمانۆ باقی!
 سێ جار نیدا كەرد، نە ئە ی خە لایق
 بەر كەردەن جە دین ئەمەری نالایق
 موشریكان یەكسەر، نیگا مەكەردەن
 پەیاپە ی سوجدە ی بتان مەوەردەن
 ناگە ئەبو جەهل مەلعوونی بەدرەنگ
 بی حەیا و بی شەرم گومرا دل جە سەنگ
 دەست بەرد بەك سەنگی هەوادا بەقار
 دا وە پێشانی موستەفای موختار
 خوون ئالوو كەردش جەبەهە ی مونهوەر
 هوونین بیی روخسار پاکی پێغەمەر
 موشریكان یەکیەك چون خوونەخواری
 شەندەن وە حەزرت شای فریشتە ی خو
 گوریزا جە تاو روونیا وەكو

جه دهستی قوره‌یش قه‌بیلله‌ی بی دین
 وه‌بی ئیختیار کهوت نه‌و رووی زهمین
 چه‌و دهم خه‌دیجه قاش و قه‌وش قه‌شه‌نگ
 په‌ی دووری حه‌زرت خاترش که‌رد ته‌نگ
 په‌رسا جه‌ علیی بانوی نیک نام
 وات: کۆن محمه‌د (علیه‌ السلام)
 واتش: موشریکان گروی غه‌داران
 تارۆ که‌ردشان نه‌و سه‌نگباران
 مه‌علووم ته‌شریفش وه‌یانه‌ نامان
 بزانه‌ چی‌شش هم‌ وه‌سه‌ر ئامان!
 خه‌دیجه‌ نالا وه‌گرینه‌وه
 په‌نجه‌ی مه‌ینه‌تان دا وه‌سینه‌وه!
 به‌عزی ته‌عامات حازر که‌رد وه‌ ده‌و
 ئاخیز که‌رد نه‌جا، وینه‌ی شه‌معی شه‌و
 عه‌لی هم‌ یه‌ک مه‌شک ئاوش گرت نه‌دۆش
 راهی بی نه‌را، به‌نالئه‌و خه‌رۆش
 عه‌لی وات: گه‌ردش وادی په‌ری تۆ
 تاکه‌ من بشۆم په‌ری بالای کۆ!
 بزانی حه‌زرت چی‌ش په‌نه‌ش ئامان
 چه‌ته‌ور نه‌و گاره‌ن جه‌ ئیشی زامان
 مه‌وات: جه‌ کونی، شای نه‌علا سیفات
 باعیسی ئیجاد کوللی مه‌وجوودات
 فیدات بام داخوم جه‌کۆ خه‌فته‌نی
 په‌نای کام سه‌نگ بیکه‌س که‌فته‌نی
 خه‌دیجه‌ گه‌یرا، به‌شین وه‌ زاله
 به‌ واوه‌یلائی گه‌رم به‌ ئاهوناله
 په‌ی په‌ی چون سه‌یاد پاریز مه‌به‌ردش
 وه‌ ئاوازی به‌رد، نی‌دا مه‌که‌ردش

مه‌وات: یا نه‌حمه‌د شای خه‌رولبه‌شه‌ر
 خه‌دیجه‌ جه‌ من ویت په‌نه‌ان مه‌که‌ر
 قه‌زات له‌ گیانم جه‌کیت تۆر که‌رده‌ن
 ته‌شریفی خه‌یرت به‌ نه‌و کۆ به‌رده‌ن
 مه‌جرووح و مه‌ده‌هۆش کامین خاره‌نی
 زه‌رده‌ زامی سه‌خت کام کوففاره‌نی!
 خه‌دیجه‌ کویرا، جه‌ ده‌شت و ده‌ردا
 عه‌لی جه‌ سه‌رکوه‌ مدا وه‌ سه‌ردا
 ناگاه‌ جویره‌ئیل ته‌شریفش ئاوه‌رد
 ده‌روونی حه‌زرت جه‌ غه‌م خالی که‌رد
 جویره‌ئیلش دیی شوکری حه‌قق که‌ردش
 سوجه‌ی به‌نده‌گیی خوداوه‌ند به‌ردش
 فه‌رما یا نه‌مین دیت قه‌ومی به‌دکار
 چی‌ش که‌رده‌ن به‌ من جه‌ رووی روزگار
 ته‌کزیبم که‌رده‌ن هه‌ریه‌ک وه‌ رهنگی
 داشان وه‌ جه‌سته‌م هه‌ریه‌ک وه‌ سه‌نگی
 به‌وه‌من ئامان وه‌ هی‌چکه‌س نامان
 به‌رگم گولگولنه‌ن جه‌ زوخی زامان
 فراوان خه‌یلی نه‌وقاتم تالنه‌ن!
 ده‌روونم ته‌نگه‌ن حاله‌م به‌دحاله‌ن
 جویره‌ئیل واتش: یا خه‌یره‌لبه‌شه‌ر
 توجه‌ موقه‌دده‌ر دل نه‌و دل مه‌ده‌ر
 ده‌ستی حه‌زرتش گرت وه‌ ده‌سته‌وه
 هی‌چ نه‌بی وه‌ته‌نگ خاس و گه‌سته‌وه
 ئاخیز که‌رد ده‌رلاد دیسان هم‌ جه‌نۆ
 ته‌شریفی حه‌زرت به‌رد وه‌بالای کۆ
 جه‌ژیر بالی ویش ته‌ختی به‌ر ئاوه‌رد
 جه‌ دور و یاقووت ئالای لاجیوه‌رد

فهووری پیغمبهر نیشانا وهتخت
عهرزکهرده نهخدمهت نهوشای بلندتخت
وات: یا محمهده رهسولی نهکره
نهر مهترتهبهی ویت مهوینی وهچهم
نهوسا مهزانی چونهن مهقامت
جهلای نامی حهقق نویسانت نامت
نهر درهختی بهرز دیارهن جه دوور
نیدا بکه رلیش مهیو به زهروور
حهزرت تهلب کهرد دهر دهم نهر درهخت
ریشهش بهر تاما جه رووی خاری سهخت
تاما وه حوزوور، جه سهر تاوهپا
سی جار سوجهده بهرد وه شای نهنبیا
حهزرت فهرماوا: بشوو وهجای ویت
وهش تامای وهخهیر زهحمهتم دا پیت
دهرلاد نهر درهخت تهشریف بهردهوه
ریشهش جه زهمین مهحکهم کهردهوه
ناگاه یهک مهلهک نیسماعیل نامی
پهر و بال قهشهنگ شیرین کهلامی
سهلام کهرد وات: یا شهمعی داوهر
یا سالاری سهف زهمزهمی مهحشر
وات: یا محمهده حهقق نهرمش کهردهن
موتیعی تو بوون تا بهرووی مهردهن
من مهلایکهی رووی تاسممانم
فهرمانفهرمای گشت ستاره گانم
نهرگهر مهفهرمای ستاران جهنو
بریزوون وه فهرق دوشمنان تو
یهکسهر خاس و عام بیان وه قهقنهش
چون نههلی دوزهخ کهس نهبو وهکهس

ناگاه ههم یوتهر تاما جهلاوه
سوجهدهی ههزرت بهرد مدرا وهپاوه
وات: یا محمهده خهیلی خهمینم
من مهلایکهی رووی سهر زهمینم
حهقق نهرمش کهردهن موتیعی تو بام
غولامی پایهی رهفیعی تو بام
نهر مهدهی روخسههت زهمین شهق دهروو
دوشمنان تو گشت سهرنگوون کهروو!
جهنو ههم یهک مهلایکهی پاک
تاما سهلام کهرد شای تاج لهولاک
وات: یا محمهده من مامووری تو
وه نهری مهعبوود خزمهتکاری تو
نهرگهر مهیلتهن وه یهک شاخی ههرده
دوشمنانت گشت بکهروون وه گهرده
دیسان پهیدا ببی فریشهی دهریا
تاما سهلام کهرد وهشای نهنبیا
وات: یا محمهده فیدای نامی تو
بهفهرموودهی حهقق غولامی تو
نهر نیزن داری عهلهم وهپاکهم
تایفهی کوففار غهرقی دهریا کهم
حهزرت دا جواب ماموورانی حهقق
واتش: خوداوهند مهوجود و موتلهق
منش پهی عهزاب مهبعووس نهکهردهن
بهلکه بهرحمهت من نافهریدهن
جههالهتهن قین جههر نالایق
تهرهحوم وهشهن چهنی خهلایق
بازه وهقهوم غهدداری مهلعوون
بکوشین وههم تاچون مهبو چون

ئەوان نادانەن مەكەر مەناشان
من به دانائی مەشوون نه راشان
بەلكەم نەباوو مەتەب وە غایەت
حەقق باوەروشان نەرای هیدایەت!
جویرەئیل عەرز کەرد واتش: یا رەسوول
خەدیجەى کویرا پەشیوون مەلوول
مەلا یەكەى عەرش گشت جەگریه ی ئەو
گریانەن یەكسەر وە دەوانی دەو
نییدا بکەر لیش تا بەیۆ وەلامت
دیدەش روش بو وە تووتییای پات
وە خاتر جەمی موژدە بدەر پیش
خودا وەكەرەم سەلام کەردەن لیش
بەشارتش دان قەسری جە بەهەشت
شیرینتەر جە قەسر قسووری هەر هەشت
خشتی جە سیمەن خشتی هەم جەزەر
سازان بە جەوهر ئاوی تلای تەر
نە خەم نە خەیاڵ نە جای زەحمەتەن
نە پەژارەى کوس نە کـدوورەتەن
جە دما حەزرت شای خەقی پەنا
(علیه السلام روحنان خداه)
خەدیجە کویرا تەلب کەرد وەپیش
نشانش جەلای دەستی راستی ویش
دیش هوون چون چەشمەى حەیات جوشانەن
جە رووی موبارەك حەزرت رەوانەن
خەدیجە پەى پەى وەتوی جامەى ویش
هوونش پاک مەكەرد دیسان مەمالیش!
عەرز کەرد فیدات بام قیبلەى دنیا و دین
بازە با ئەو هوون بشوو وە زەمین

فەرما خوفم هەن جەکینه کیشان
نەوا حەقق غەزەب بگیرو لیشان
عەلى هەم یاوا تا وەلای حەزرت
چەم مالا وەخاک پاکى پای حەزرت
تاریکە غرووب ناما جە سەردا
هەر سی راهیى بین بەو دەشت و دەردا
کەمکەم تا تەشریف وە بەتخا بەردەن
هەم موراجەعەت وە مەنزل کەردەن
حەزرت جەو مەوزووع دەردەم نەشانان
ئیسـتە ئەو جاگە خزرش مەوانان
ناگە موشریکان زانانشان خەبەر
یەكسەر گرتشان دەوری پیغەمەر
دیسان دەس کەردەن سوۆهەرزە بازی
بە بەدگوفتاریى بە سەنگ ئەندازی
هەر یەك نەجایی چون خون خوارە
وە سەنگى سەنگین چون ئاتەش پارە
جە کووچە و گوزەر، پەى پەى مەكەندەن
وە رووی موبارەك حەزرت مەشەندەن
چون تەرزەى بەهار مەریزا جەسەر
خەدیجە کویرا ویش کەرد وە ئەسپەر
دایم پەى حەزرت ویش فیدا مەكەرد
وە قەومی قورەیش هەر نیدا مەكەرد
مەوات: ئەى عەشرەت قەومی بی حەیا
وەسەن جەسارەت جە رووی موستەفا
ئەهلى گومراهان، گرووی بەد نیهاد
جە یاگەى وینان زەنانى ئازاد
بى گونا و تەقسیر جە روزگاران
یە پەى چیش مەكەن من سەنگباران!

چوون قهومی قوره‌یش کوورهدلّ وه‌جوش
سه‌دای خه‌دیجه شنه‌فته‌ن وه گوش
جه به‌دکرداریی نه‌وشه‌و ده‌ست کیشان
نادم بین یه‌کسه‌ر جه فی‌علی ویشان
جه‌و دما‌ه‌زرت (علیه السلام)
هم‌چه‌نی هه‌ره‌م خه‌دیجه‌ی نیک نام
گاه بی‌ده‌نگ گاه‌گاه مه‌نالان تاوتاو
تا سویحی ساده‌ق هیچ نه‌که‌رده‌ن خاو
سه‌حه‌ر وه‌تو‌فییق تاکی ته‌نیای فه‌رد
ته‌شیریفی خه‌یرش هم‌وه مه‌سجید به‌رد
قانون و تاعت وه‌جا ئاوه‌رده‌ش
شوکرانه‌ی بی‌ه‌دد خوداوه‌ند که‌رده‌ش

فصل در بیان اوراق مشرکان به اعجاز قران

به‌ل چوون وه‌لیدی په‌لیدی ناخار
ئیبنی موغ‌ه‌یره مه‌ردوودی به‌دکار
عه‌مووی مه‌که‌رمی نه‌بو‌جه‌هل بی
موشکیلاتی سه‌خت جه‌لاش سه‌هل بی
خه‌تیب و شاعر نه‌شعار مه‌به‌رده‌ن
ته‌سحیحی که‌لام جه‌لاش مه‌که‌رده‌ن
جه‌هه‌ر ئومووری نه‌مرش مانع بی
هه‌رفش چوون حیججه‌دایم قاتع بی
تا قهومی قوره‌یش گشت جه‌م بی جه‌لاش
گشت گوشاد که‌رده‌ن زویان وه‌سه‌ناش
واتش: یا وه‌لید ده‌لیلاتمان
تالّ بی یه‌ن ته‌مام گشت نه‌وقاتمان
دیسان محه‌مه‌د که‌لامی جه‌نوّ
وانای نه‌و که‌لام که‌رده‌نش وه‌خوّ

سی‌هره‌ن یا نه‌فسوون نه‌شعاری ویشه‌ن
چونکه‌دایم فه‌نن ساحیری پی‌شهن
واتش: نه‌ی سوئال وینه‌ی رویای شه‌و
مه‌نده‌ن تا رویه‌ت وه‌گفت و گۆی نه‌و
جه‌و دما‌وه‌لید وه‌لی گومراهان
تاشییی وه‌حوزوور شای نه‌نبیاهان
وات: یا محه‌مه‌د وه‌بی به‌هانه
فه‌رموو، شیعی‌ری ویت په‌ی من بووانه
هه‌زرت چوون بولبول گولباخچه‌ی جنان
به‌و نوتقی شیرین مو‌عجیزه‌ی به‌یان
وات: (بسم الله الرحمن الرحيم)
خودا، به‌حه‌ققه‌ن غه‌فوورهن که‌ریم
وه‌لید جه‌گوفتار ساتی بیی خاموش
چوون له‌فزی ره‌حمان شنه‌فتش وه‌گوش
وات: نامی شه‌خس مه‌شه‌ووری عامه‌ن
مه‌به‌ری ماواش مولکی یه‌مامه‌ن
چوون موسه‌یله‌مه‌ی که‌زازه‌ی گومراه
نامش ره‌حمان بی جه‌گشت به‌زمگاه
هه‌زرت وات: ره‌حمان خودا که‌ریمه‌ن
نامش ره‌حمانه‌ن چونکه‌ره‌حیمه‌ن
چه‌و دما‌سووره‌ی سو‌جده‌په‌ریش وه‌ند
وه‌لید جه‌هه‌ییته‌ده‌رده‌م هه‌یران مه‌ند
تا‌که‌ه وه‌ئایه‌ی مو‌ونه‌ووهر یاوا
وه‌لید مه‌له‌رزان چوون توولی ساوا
وه‌لید راس مدرا موو جه‌نه‌ندامش
وه‌عه‌به‌س به‌رشییی خه‌یالی خامش
نزدیک بی پوس‌تتش جه‌به‌ده‌ن ره‌قق بۆ
سه‌رتا پا نه‌عزاش ته‌مام شه‌قشه‌ق بۆ

بئ دهنگ ئاخيز كهرد شيبى وه يانهى وئيش
 نه شيبى وه مه جليس قه ومى كينه كئيش
 قه ومى قوره يش گرد هجووم كه ردشان
 وه لاي ئه بو جه هل هانا به ردشان
 گردين واتشان: (يا ابا الحكم)
 سيلسيلهى قوره يش جيابى جه ههم
 عه موت وه لامان ته شريف ناوهردهن
 دىنى محهمه د ئيختيار كه ردهن
 دهردهم ئه وه له عين چهنى چند پليد
 پهى ته كه للومش وه يانهى وه ليد
 واتش: ئهى عه موئينه چه حالهن
 قه تلت واجيبهن مالت هه لاله ن
 دىنى محهمه د ئيختيار كه ردى
 وئيت وه ده سستى وئيت وه دوزه خ به ردى
 وه ليد دا جواب، سه وگه ند مه دهر پئيم
 من ههر هام وه كئيش جه دد و ئاباى وئيم
 لاكين كه لامى سه عه بم شنه فته ن
 ئارؤ دندانم گشت جه دهم كه فته ن
 چون من كه لامم بى حيساب دى يهن
 مه علووم ئهى كه لام زيبه شهر نى يهن
 ئه بو جه هل وات: مهر شيعر وه نه زمهن
 واتش: نه نه زمهن نه به زموره زمهن
 ئه بو جه هل وات: چون ساحيب ره تبه ن
 كه لامى وهى ته ور ئه گهر ههن خوتبه ن
 وه ليد وات: نه خه ير من گوشم دهردهن
 جه عه قلى به شهر گوزه ر نه كه ردهن
 خوتبهى كه لامى موتته سيل دوورهن
 ئه وه خو كه لامى ئه علالى مه نشوورهن

به عزى به به عزى ته شيبه نه دارؤ
 ئايات وه ئايات نوورليش مه وارو
 ئه بو جه هل وات: جه عه لامه ته ن
 سيحر وه جادووه ن يا كه هانه ته ن
 واتش: نه سيحرهن نه جادوو ئه فسوون
 نه كه هانه ته ن نه عيلم نه فنوون
 ئه بو جه هل وات: ئاخر ساچيشه ن
 من جهى كه لامه دهر وونم ريشه ن
 واتش: سه بركه ر تا فيكرى كه روون
 بهل ريشهى مه تله ب جه بيخ باوهر وون
 دووباره وه ليد پهى جه ننگ و داوا
 خاك و پاى هه زره ت موقه ده س ياوا
 عه رز كه رد نه خزمه ت شاي بلند پايه
 واتش: بوانه جه نو يه ك ئايه!
 هه زره ت يه ك ئايه جارىي كه رد دهردهم
 سه رسام بيبى وه ليد ناپاكي دووهم
 وه ليد وات: ئيد ههم هه لاهه تيوهن
 عه جه ب دلره بايى ته راوه تيوهن
 جوملهى عاقلان جه مه تنش ماته ن!
 به شهر نه به سسته ن زبروح نه واتهن
 دهردهم ئاخيز كهرد شيبى وه يانهى وئيش
 ههم ئه بو جه هل، جه نو په رسا ليش
 واتش: عه مو تو كامين فيكرت كه رد
 چهنى محهمه د نه ز چيشته كه رد
 ئاگاش جه ئه نزار نيهانى و غه يبه ن
 غه ير جه موعجيزه وه ره سم سه روه ر بى
 مه به ران جه گشته سيحرى ساحيرى
 دماى قيل و قال مه شوورته كه ردهن
 هه زره ت وه ساحير مه حسووب مه كه ردهن

به عزی مهواتهن: ساحیب کهمالهن
 حاکیمی سادق حالزانی حالهن
 جه شیرین له فزی گفت و که لامش
 به عزی وه جادوو مه بهران نامش
 به عزی مهواتهن بدیهه تنها فهدرد
 دوشمنهن چند هه فسهدهزار مهرد
 ساچون موشریکان سوپای سهنگی سام
 دیسان سه حابهی شای خه یروئه نام
 نان فهئان دایم هه زیاد مه یو
 یه کیهک گشت وه دین هه زرهت شاد مه یو
 ئیتیفاق که ردهن جه به بینی ویشان
 یهک نه فهدر عالم جه به دئه ندیشان
 به عیلم، به شیعر، نیزهنگ سازی
 یا به فه ساحهت نوکته پهردازی
 بکیانان وهلامی خه قولور سه لین
 بهل هه نهوع بو زه عیف کهر و دین
 شایده جه مه قام مه سئهله و ده عوت
 جه ئه مری ته بلیغ حوکمی ریسالهت
 نادم که ردهشان خه قولئه نبیا
 سیلسیلهی ئه سحاب جه هم بان جیا
 ناخیزه ئیختیار قورعهی به دیعه
 کهوت ئه وه عه تبه ئیبینی ره بیعه
 یهکی بیی جه ئه هل عوله مای قورهیش
 فه سیح تهر جه گشت فوسه های قورهیش
 ناخیز کهرد نه جا وه بی چند و چون
 به هه زار ته زویر ده بده بهی فنوون
 چه و دم دا هه زرهت شای خه یروئه نام
 ته شریف به رده بی وه بهیتو لسه رام

عوتبهی گومرا بیچارهی عاقل
 رهنگ سیای کوفر وه کین نه دل
 وه خه یالی فه نن، سوخن پهروازی
 واتش: محمهده مدهروون بازی
 شوعلهی خاموشی بی تاسیر جه کو
 نووری ئافتاب جیهانگیر جه کو
 غه رزی عه تبه سهده خه یال نه سهه
 تاشی وه خزمهت شای خه یرو لبه شهه
 وات: ئهی محمهده خه یالت چیشهن
 جه خه یالی تو عالهم دلریشهن
 تو ئه مری عه زیم گرتنه نی جه دهس
 مه یسهه ر ئه یو هه ر کهس په ری کهس
 روه سای قورهیش گشت ساحیب نه سهه
 کهردی وه سه دژان تایفه ی عه رهه
 توخمی جودایی جه مابهین شانای
 ئیلا هانی قهوم به باتل وانای
 مه شغولی دایم بیداری تانهوم
 به ته کفیری جه دد بوزرگانی قهوم
 ئابرووی مه جلیس سه نادید بهردی
 ئیمه یه کایهک گشت ته نزیح کهردی
 ئه ر تو مه قسوودت وه سه لته نهت یو
 هه و او ته که بور شان و عیززت یو
 ئانه وه په پیمان وه میساق مه یو
 وه جه مهووری جهم ئیتیفاق مه یو
 ئه مری حکومهت جوملهی خاس و عام
 مسپارین وه تو سهه راسهه ته مام
 یاخو ئه ر مه یلت سه فا و له زه تهن
 باعیش غروور هه و او شه هه وتهن

هەر جه‌میله‌یی ویت مه‌که‌ر په‌سه‌ند
 ماوه‌رین په‌ریت وه‌بی چون و چه‌ند
 نه‌گه‌ر خو سه‌به‌ب هه‌ر فق‌ر و فاقه‌ن
 مه‌نزوورت مه‌عاش نه‌هلی عه‌لاته‌ن
 هه‌ر نه‌وه‌نده ده‌لته‌ت گشت بده‌ین به‌تۆ
 جه‌ مه‌که‌کی شه‌ریف نه‌زیرت نه‌بۆ
 یاخوای ده‌عوای نه‌شه‌ی ئازاره‌ن
 جه‌و بۆنه‌ ئه‌روات نه‌ته‌ن بی‌زاره‌ن
 نه‌موالی ویمان سه‌رف مه‌که‌ین نه‌ریت
 ده‌وا به‌ده‌و په‌یت دا‌یم نه‌خه‌و بای
 تا (یوم المات) سه‌لامه‌ت ره‌وبای
 چه‌یفه‌ی قه‌وم به‌ تو گشت براو خویش بۆ
 وه‌ی ده‌عوای به‌کسه‌ر جه‌ تو دل‌ریش بۆ!
 بۆ ده‌س کوتاکه‌ جه‌ی نه‌مر سه‌رده
 چه‌ی کاره‌ که‌رده قه‌دیم نه‌که‌رده
 تو‌کاری بکه‌ر جه‌ی وه‌ر کربابۆ
 ته‌عامی بوهر جه‌ی وه‌ر وریا بۆ
 هه‌نی مه‌که‌یشه‌ پا جه‌ نه‌ندازه
 به‌تال‌ که‌ر نه‌فسوون ئایینی تازه
 ئاخ‌ر عه‌تبه‌ی بی رای بی نه‌ندیش
 ته‌مام که‌رد نه‌فسوون ژاژ خوانی ویش
 جه‌و دما چه‌زه‌ت شای نه‌علا سیفات
 (سیدالکونین) خووجه‌ی کائینات
 فه‌رما تو چه‌دیس ویت ها ته‌مام که‌رد
 ده‌لیلی دنیات گشت وه‌هه‌م ئاوه‌رد
 من هه‌ریه‌ک چه‌رفه‌ن هه‌ر ئید مه‌زانوون
 گوش ده‌ر تا نه‌لئان په‌ریت بوانوون
 فه‌رمو: (بسم الله الرحمن الرحيم)
 حمیم تنزیل من الرحمن الرحیم

(و انا قرأت) تا ئایه‌ی سو‌جوود
 سو‌جده به‌رد وه‌شای (واجب الوجود)
 عه‌تبه‌ی به‌دبه‌خت هه‌ر سه‌ماع مه‌که‌رد
 نه‌رواش جه‌ بده‌نس نه‌لوه‌داع مه‌که‌رد
 په‌ی په‌ی ده‌ست مه‌دا وه‌ په‌شته‌ی ده‌س دا
 چون نیشی ده‌رمان زه‌خمی به‌ره‌س دا
 شای فریشه‌ته‌ خو‌جه‌ننه‌تولماوا
 عه‌تبه‌ش جه‌نو روخسه‌ت فه‌رماوا
 عوزور خواهی که‌رد جه‌ خه‌یر ولبه‌شه‌ر
 تا، یاوا نه‌ولای قه‌ومی که‌م هونه‌ر
 به‌کسه‌ر، په‌رساشان محمه‌د چونه‌ن
 که‌لامش سی‌هره‌ن یا هه‌ر نه‌فسوونه‌ن!
 وات: وه‌لا چه‌رفیم شنه‌فته‌ن وه‌ گوش
 مه‌جز تو‌ی نه‌عزام گشت ئامان وه‌جوش
 (باللان) نه‌سی‌هره‌ن که‌ که‌هانه‌ته‌ن
 گشت به‌حسی عه‌زاب رووی قیامه‌ته‌ن
 نه‌ی قه‌وم قوره‌یش قه‌بیله‌ی که‌م هوش
 ده‌خیل په‌ندی من مه‌که‌ن فه‌راموش
 محمه‌د پاکه‌ن شانش عه‌زیمه‌ن
 لوتفش بی چه‌دده‌ن عه‌تاش عه‌میمه‌ن
 فه‌رزه‌ن بۆ سه‌ده‌ده‌ن دا‌یم ریکابیش
 دل‌ئازار مه‌که‌ن ئال و نه‌سحابیش
 نه‌بۆ زه‌ره‌ هه‌رگه‌یی زه‌والش
 بلندن پایه‌ی به‌ختی ئیق‌بالش
 نه‌ر جه‌مشیدی جه‌م دارا و نه‌سکه‌نده‌ر
 سوپای سام و توور چه‌نی چه‌فت له‌شکه‌ر
 به‌یان وه‌ مه‌یدان بجوشان په‌ریش
 نه‌گه‌ر محمه‌د ته‌نها ویش بو ویش

شکست ماوه‌ران جه ره‌زمگای نهو
په‌نا ماوه‌ران وه خاک‌پای نهو
نه‌ی قه‌ومی قوره‌بش هاواتم پیتان
هه‌نی ئیختیار گشت ها به‌ویتان
قوره‌بش وات: که نه‌ی عه‌تبه‌ی فه‌قیر
تویج گرفتار بیت به‌دامی ته‌زویر
نه به‌نگت کی‌شان نه‌که‌یفت وه‌رده‌ن
یه‌قین محه‌مه‌د سیح‌رش لیت که‌رده‌ن

فصل در بیان اتفاق و مشورت کردن از طایفه‌ی قریش

سا وه‌ختی نه‌سحاب چه‌نی پی‌غمه‌ر
مه‌سروو بین ته‌مام به‌حه‌مزه و عوم‌ر
زه‌مزه‌مه‌ی ته‌کبیر سه‌حابه‌ی گوزین
مه‌شیی په‌ی سه‌مای چه‌رخ‌ی چووازه‌مین
ئیس‌سلام رو به‌ رو هه‌ر زیاد مه‌به‌رد
ویرانان وه دین گشت تاباد مه‌که‌رد
ساجون موش‌ریکان دور جه عه‌قاید
دیشان ئیس‌سلام گشت هانه ته‌زاید
تایره‌ی حه‌سه‌د به‌رزی جه‌لاشان
په‌رییی جه غه‌ره‌ز گشت مودده‌عاشان
دیسان هه‌م جه‌نو مشوورته که‌رده‌ن
په‌ی قه‌تلی حه‌زرته گشت سوگه‌ند وه‌رده‌ن
یه‌کسه‌ر وه هه‌یه‌ات که‌جموعه‌ی غالیب
تا شین عه‌رز که‌رده‌ن وه نه‌بو تالیب
واته‌ن: نه‌ی سه‌ردار سوپای هه‌زاره
محه‌مه‌د وه‌ده‌س ئیمه‌ بسپاره
چون موخاله‌فته‌ت وه به‌رزی نه‌و کو‌ه
وسته‌ن نه‌مابه‌ین دینی ئیمه‌ و توه

یا که محه‌مه‌د پی‌مان بسپاره
یا جه‌ی دم‌ای ویت وه‌چه‌م مه‌داره
بدیه نه‌ی گومه‌ یه‌چه‌ند قوولنه‌ن
حازر به‌ر هه‌نی قه‌تل و قتوولنه‌ن
یه‌قین تا زبان برازاده‌ی تو
جه سه‌ببی مه‌عبوود داده ئیمه‌ی تو
نه‌گیلو وه شهرت ئیخلاس مه‌ندی خاس
نمه‌بو جه‌ده‌س ئیمه‌ نه‌و خه‌لاس
یا بی به‌هانه محه‌مه‌د به‌ده‌ر
یاخو په‌ری جه‌نگ ویت تاماده که‌ر
نه‌ی چه‌ند که‌لیمه‌ خشوونه‌ت نامیز
واتشان ده‌رده‌م که‌ردشان تاخیز
جه یانه‌ی تالیب گشت به‌رشین وه‌به‌ر
په‌ی قه‌تلی حه‌زرته به‌ستشان که‌مه‌ر
تا نه‌بو تالیب حه‌زرته ته‌له‌ب که‌رد
واتش: نه‌ی فرزند فه‌ردی بی‌هامفه‌رد
واقیعه‌ی قوره‌بش گشت وه موفه‌سه‌ل
به‌یان که‌رد په‌ریش بی‌سه‌هو و خه‌له‌ل
زبان کوتا که‌ر جه‌کینه‌ کی‌شان
جه ته‌عن و جه له‌عن مه‌عبوودی ئیشان
مه‌تل‌ب هه‌ر تونی نه‌ی نووری دیدم
خه‌وفم هه‌ر جه تون نه‌ی به‌رگوزیده‌م
نه‌ک حه‌وادیس رو رو ناغافل
داغش تا مه‌حش‌ه‌ر بمانو نه‌دل
مه‌بادا ناگاه فرسه‌ت باوه‌ران
یانه‌ی من وه مه‌رگ تو ویران که‌ران
حه‌زرته وه خه‌یال سه‌ودای پاک‌ی ویش
وه‌نازکی دل شسه‌ره‌فناکی ویش

نهك ئەبو تاليب فـهـرـبـب وەردەبو
 دەست جە حيمايەت کوتاه کەردەبو
 فەرماوا ئەي عەم حەرفی و اچوون پیت
 تا خاس حالتي بای مەعلووم ببولیت
 من هەرچیم واتەن یا هەرچیم کەردەن
 فەرموودەي خودام بەجاه ئاوەردەن
 وەئلا کەردارم کەردەي و یم نی یەن
 گشت هەر بە فەرمان ئیلاهی بی یەن!
 ئەر تۆ خەوفت هەن جە تیر و بیگانه
 یا خو هەر تەشەر ئەقوام بەردەنی
 تەرکی حیمایەت ئیمە کەردەنی!
 مانیع ئەبوون هەرگیز جەي کارە
 جانبداریی من مەترووک بەدارە
 ئەو جانبداریم مەکەي چون جارەن
 بەک شەرت یەک زبان بەکدل چون یاران
 عەیبی نەدار و نوورەن عەلی نوور
 با ئاشکار بۆ نزدیک تاوە دوور
 وەرنە حیمایەت فەردی لامەکان
 دەهەندە مەدو سوپای ئاسمان
 پەي من کافي یەن بەیۆ جەسەردا
 دايم حـاـزـرەـن هـاـجـەـ نـەـزەـردا
 ئید وات و خیزا دەردەم تەشریف بەرد
 ئەبو تاليب نادم مەجلیس ماتل کەرد
 هەم ئەبو تاليب نادم بیی وە دل
 خەیلی جەي حەدیس ریققەت کەرد حاسل
 باز بە دەلالەت مەعزەرت وانا
 جە سەدری مەجلیس حەزەرت نەشانا
 وات: فرزەند بە خودا تۆم مەنزوورەنی
 بە هەر موهیمی کە ماموورەنی!

سابت قەدەم بەر هەنی جەي کارە
 تەبلیغی دینت، مەحکەم بەدارە
 تا من زیندەبام خەوف مەکەر جە کەس
 دشمن ئەبو کەس جە تۆ دەسرس
 مەشغوول بەر دايم چەنی ئەمری ویت
 تا (یوم الممات) سەرم هانە ریت!
 حەزەرت ئیتمینان جە ئەو حاسل کەرد
 پەنا بەرد بە زات تاکی تەنیای فەرد
 دەست کەرد وە تەبلیغ حوکمی ریسالەت
 کوففار هەم وەدینی ئیسلام کەرد دەعوەت
 موشریکان دیسان پەری پیغەمەر
 ئەبو تاليب ویش کەردەن وە ئەسپەر
 کوتايش نی یەن جە ریعایەتش
 دايم مەشغوولەن جە حیمایەتش
 ئەهلی کوفر و قین گرووی شەقاوەت
 سازان هەم جەنۆ بینای عەداوەت
 تا جەرووی ئەفلاک بەنۆ نەجم
 دوشمەن بان چەنی گشت بەنی هاشم
 پارە پارە کەن مەرکەب و راکیب
 خوسووس نەبیرەي عەبدولموتەلیب
 سەوگەند وە هویەل ئەعزەم وەردشان
 پەي قەتلی حەزەرت ئیقرار کەردشان
 عەهد نامە نويساشان یەکسەر
 پەری عەداوەت قەومی پیغەمەر
 چل کەس سەنادید رووہسای قورەیش
 جادارانى دەور کەدخودای قورەیش
 موهری وەسیقە قاتع کەردشان
 دەرسات وەکەعبە تەشریف بەردشان

تا ئەبوتالیب زانای ئەی خەبەر
 بەنی هاشم تەلەب کەرد یەکسەر
 جە سەقفی کونبەد بارەگای حەرەم
 پەیی روزگارەن کەردشان مەحکەم
 بەنی مۆتەلیب دەر دەم گشت یاوا
 گشت سەر وەیاگە پای حەزەرت ساوا
 تا جە مەعینەتشان فەراھەم ئاوەرد
 حەزەرت با سەحاب وە توی شەعب بەرد
 بەنی مۆتەلیب هاشمی یەکسەر
 جە موسولمانان جە گرووی کافر
 سیوای ئەبولەھەب ناما چە نیشان
 گشت بە ذبیتفاق تاییفەیی ویشان
 گشت پەری حەزەرت وەجان فشاری
 کە مەر بەستشان پەیی خزمەتکاری
 جە و تەرەف موشریک قەبیلەیی غەددار
 قەومی تیرەدل، کینەجۆی ئەشرار
 قەراردان یەکسەر کە دخوداشان هەم
 یەک دەفەعە چەنی نەبیرەیی هاشم
 نە موواسەلەت نە موناکەھەت
 نە موبایەعەت نە موخافەزەت
 نە کەرەن هەنی تا (یوم المحشر)
 بکویشان پەری قەتلی پیغەمەر
 جە نو دەس کەردەن وە هەرزه بازی
 وە تەعن وە جیدال وە تیر ئەندازی
 ئەبو تالیب خەوف نەدل ئاوەردش
 قاپی ئەو شەعب ئیستیوار کەردش
 ئەر ئەسحابەیی مەشییی وە بیروون
 ئازارش مەدان وەبی چەند و چوون

عەرسەیی سەر زەمین تەنگ کەردەن لیشان
 رای کووچە و بازار یەکسەر بریشان
 زومرەیی ئەھلی بەیت سەحابەیی کیرام
 مەحبوسە و مەخمون سەحەر تا وەشام
 تال بی زیندەگییی ئەوقاتشان
 قەتەع بی خرید ماکوولاتشان
 شەمعی شادیشان یەکسەر بیی خامۆش
 بریا جە لاشان پای ئەرزانی فرۆش
 هەر جە ئان جە کەعبەیی موعەزەم
 مامان وە بیروون یاران گشت وەھەم
 سەودا گەرمە نیشت نە راگەیی حەجاج
 هەر کام جینسی ویش مەکەردش هەراج
 غولەزای موشریک ئەبو جەھلی کین
 نەسرین حاریس گومرای سەھەمگین
 عاس بن وابل عەتبەیی بی دین
 هەر چووار نەوجا گرتەبەن کەمەن
 تاکە ئەسحابەیی مەژلومی ناچار
 چینسی مەسەندش وە ئەندەک دینار
 هەر چووار چون سەگ حەملە مەوەرەن
 بەھای ئەو جینسە گران مەکەردەن
 تاکە ئەو ئەسحاب مەسیحانەفەس
 مەحرۆم و مایوس مەگیلا وەپەس
 گشت جە موشریکان پەر هیز مەکەردەن
 تا تەشریف وەتۆی شەعب مەبەردەن
 وەلیدی پەلید گومرای بەد ئەندیش
 چەنی ئەبو جەھل ژاری عەقەرب نیش
 هەردوو جە نەبەرد مەردی ناخار بین
 هەم هەردوو شەیتان ئەھلی بەدکار بین

فیشتهر جه قوره‌یش حه‌سه‌د مه‌به‌رده‌ن
 دایم مه‌زلوومان نازار مه‌که‌رده‌ن
 چون نه‌بوتالیب دانای خوره‌دمه‌ند
 دیش راگه‌ی ئیسلام یه‌کسه‌ر شی‌ی وه‌به‌ند
 شمشیری که‌رد وه‌ حامیل
 لادی جه‌ حه‌زرت نه‌به‌ی غافل
 شه‌و گه‌ردی مه‌که‌رد نه‌ده‌وری یانه‌ش
 وه‌ رۆ سه‌ر منیا وه‌ پی ئاسانش
 ساتیش نه‌که‌رد حه‌زرت فه‌راموش
 دیک‌ی ده‌روونش جه‌ خه‌م مه‌دا جوش
 هه‌ر جه‌نمای شام تاکه‌س نیمه‌شه‌و
 حه‌زرت نه‌جای ویش راحت مه‌که‌رد
 دمای نیمه‌ شه‌و ته‌مه‌نناش مه‌که‌رد
 په‌ی وه‌همی دوشمه‌ن جابه‌جاش مه‌که‌رد
 مه‌به‌ردش وه‌توئ یه‌ک سه‌را په‌رده
 سه‌رای‌ی زی به‌شه‌ر راه‌ پی نه‌به‌رده
 جه‌نوه‌م قاپی ئیستیوار مه‌که‌رد
 ویش چون عه‌سه‌س چی تاکه‌ شه‌فه‌ق زه‌رد
 تا سویحی ساده‌ق نه‌ ده‌وری مه‌نزل
 خدمه‌تش مه‌که‌رد به‌ دیده‌ و به‌ دل
 به‌ رۆ مه‌واتش نه‌ولادانی ویش
 نه‌بیره‌ی فرزه‌ند دامادانی ویش
 نه‌ده‌وری حه‌زرت پاسه‌بانی که‌ن
 چون خواجه‌ی غولام جان نه‌فشانی که‌ن
 غه‌ره‌ز تا سی سال وه‌یتسه‌وه‌ره‌ ویه‌رد
 نه‌بو تالیب رهنج چهنی حه‌زرت به‌رد
 تا نه‌وقاتشان گیلایه‌ تالی
 یه‌کسه‌ر حالشان بی‌ی به‌ به‌دحالی

گشت وه‌ عه‌تش و جوع زور ناوه‌رده‌ن
 بیزاربین جه‌ گیان زینده‌ گیی ویشان
 جه‌ دمای سی‌ سال یارانی یه‌ک دل
 خه‌ریک بین چهنی ماجه‌رای موشکیل
 چه‌و دما هیشام بن عه‌مروی حاریس
 چهنی هاشمی نزدیک بین واریس
 شی‌ی وه‌لای زوبه‌یر به‌نی ئومی مه‌خزوم
 وات: به‌نی هاشم یارانی مه‌زلووم
 سی‌ ساله‌ن مه‌حبوس قه‌ومی قوره‌یشه‌ن
 بی نه‌وا و فه‌قیر بی عه‌یش و نوشه‌ن
 به‌ چه‌ مه‌زه‌به‌ی ره‌وان نه‌ی کاره
 نه‌دینم به‌ چه‌م من نه‌ی کارداره
 فه‌تعی سیله‌ی ره‌حم هیچ که‌س نه‌که‌رده‌ن
 نه‌گه‌ر کریابۆ مه‌گه‌ر به‌مه‌رده‌ن
 ئیمه‌ گشت لیباس ره‌نگین بپوشین
 توعمه‌ی ئاوی سه‌رد په‌ی په‌ی بنوشین
 نه‌تفالی نه‌وان جه‌ به‌د ئیق‌بالی
 شه‌که‌مشان بی یه‌ن وه‌ مه‌شکه‌ی خالی
 گشت وه‌ ده‌ردی جوع گرفتار بی یه‌ن
 به‌خودا یه‌ نه‌نساف مرووه‌ت نی یه‌ن
 نه‌گه‌ر نه‌بو جه‌هل گومر‌ای بنی هیشام
 جه‌ تو نزدیکته‌ر مه‌بی وه‌ ئیسلام
 نه‌و فیرعه‌ونی وه‌قت حه‌قق جه‌ی بیزاره
 قه‌بوول نه‌ که‌رۆ هه‌رگیز نه‌ی کاره
 بادا من و تو هه‌ر وه‌ی قه‌ه‌وامه‌ه
 بشین پاره‌ که‌ین نه‌و له‌عنه‌تنامه‌ه
 زوریه‌یر دا جواب وات: به‌ من و تو
 نه‌ی عوقده‌ موشکیل گوشاد نه‌بو

ئەو كارە وە سەخت مەبۆم ئەو نەزەر
 بشۆ سالیسی هەنی پەیداكەر
 هیشام گەردش كەرد هەر تاكە تاوا
 تا وەلای مەتعم بی عەدوی یاوا
 دیسان جەلای ئەو حیکایەت كەردش
 نەقلی ئەسحابان نەبەین ئاوەردش
 وات: ئیمە دووكەس سەلاسه هەم تۆ
 بشین پارە کەین سەحیفە بەدخۆ
 باسیلە ی رەحم بەجا باوەرین
 خۆیشان مەحبوس سەر ئازاد کەرین
 واتش وە زوبەیر یاخۆ من و تۆ
 خەیلی زەحمەتەن عیلاج ئەبۆ
 بشۆ ویت ئاسا هەم تەقالا دەر
 رەفیقی چووارەم جەنۆ پەیدا کەر
 هیشام شیعی وەلای ئەبوئخەیری نام
 مەتلەب بەیان کەر یەكایەك تەمام
 ئەبوئخەیر وات: عەیبی نەدارۆ
 رەفیقی پەنجەم لازمەن ئارۆ
 هیشام نەپەرسا جەكەس نیک و بەد
 تاكە شیعی وەلای رەبیعی ئەسوود
 ئیزهار كەرد واقع تەدبیری کامل
 رەبیعی واتش: وەبانی دیدە
 ئینە ئەمـریوەن دل پەسەندیدە
 تا سەحەر یاران بوینوون وەچەم
 ساتی پە ی تەدییر بنیشین وەهەم
 خاترت جم بۆ دل ماوەر وە تەنگ
 پارە مەبوخەتتی سەحیفە بەدەرەنگ
 ئەو شەو خۆشەویی تاكە سوب سەحەر
 خرووس وانا (الله اکبر)

هیشام بیداریبی دل جە خاوی خەم
 هەر چوواری موشفیق یاونا وەهەم
 دەرەنگەن وەهەم مشوورەت کەردەن
 قەدەم وە مەجلیس موشریکان بەردەن
 دیسان ئاموشوی چەشمە ی زەمزەمەن
 جە کەعبە ی شەریف جەرگشان جەمەن
 ئەو جەار تەواف حەرەم کەردشان
 چەو دما سوجدە هویەل بەردشان
 جە ناگاہ زوربەیر واتش: ئە ی مەعشەر
 ئە ی قەومی قورەیش قەومی کینەوەر
 وە کام دین رهوان ئیمە وەبی خەم
 بوپارین دنیا وە نازو نیعمەم
 بە رەفاهی یەت شەو وە رۆ بەرین
 هەر سوب تا ئیوار ئیسراحت کەرین
 جامە ی رەنگاو رەنگ ئەلوان بیۆشین
 بادە ی خوشک وار عەشرەت بنۆشین
 مەتعووماتی خاس شیرین لەب چەش کەین
 دل جە هەوای زەوق ئاهەنگ دلۆش کەین
 بەنی ئەعمام گشت جە بەنی هاشم
 گشت وە دەرد و جوع هانە تەلاتم
 ئەولادی عەبدولموتەلیب تەمام
 گشت بین وە سەرژان واتە ی خاس و عام
 وەللا من ئەورو ویم کەرد ئاوارە
 تا ئەو سەحیفە نەکەم سەد پارە
 ساکین ئەبوون من جە ی زەمانە
 قەسەم هەر وە بورج بەرزی بتخانە
 ناگاہ ئەبو جەهلی سلەک کەم فام
 بەر ئاوەرد ئاواز جە بەیتەلخەرام

واتش به هییشام: ناخر هه ی که ززاب
 یانه ی نه وان گشت هه ر تو که رد خراب
 جه لایی چه نی گورگ گوشت مه و یاری
 چه ولا چه نی میتش مه که ریبی زاری
 چکو یاراته ن تو وه ی قسه واره
 سه حیفه ی قوره یش بکه ری پاره
 ره بیعه روو که رد وه به یتله کم
 وات: تو عه یبی ویت بداره و چه م
 که ززابی وه رووی مه رد م ماوه ری
 جه که زبابان گشت تو که زباب ته ری
 وه قتی کیتابه ت نه و مه کتوب بی یه ن
 که س جه مه زمونش باخه به نه بیه ن!
 نه بو لئه یری وات: به خودا سه وگه ند
 قه ولیس ره بیعه سه حیحه ن په سه ند
 نه و مه زمون جه رووی مه کتوب مه ستوره ن
 جه قه ولی نه قرار ئیمه گشت دووره ن
 مه تعه م وات: قیسسه باران سه ریحه ن
 قه ولی ره بیعه ی و هییشام سه حیحه ن
 به عزی هم که رده ن جانیب داریشان
 نه نساف دان حه رف راسی گفتارشان
 نه بو جه هل وات: نه ی سته مکاران
 دینی محمه د مه نزور مه داران
 قه بیله ی قوره یش مه خشووش بیی وه هم
 بین به دوو ده سته بی زیاد و کم
 ناشووبی عه زیم واقیع بیی لیشان
 موعجیزه ی حه زره ت فمانا پیشان
 جه و دما حه زره ت موسته فای مورسه ل
 حه بیبی حه زره ت دانای له م یه زل

واتش: نه ی عه مو نه مشه و جو بره نیل
 ته شریفش ناوهر د جه لای شای جه لیل
 جه و سه حیفه ی به د خه به ر ناوهر ده ن
 حه قق ساسه و مورش حه واله که رده ن!
 سیوای ئیسمی محمه د خاته م پیغه مبه ر
 باقی مه زمونش ته مام گشتس وه رده ن
 توغرای سه حیفه ش ریزه ریزه که رده ن
 چون نه بو تالیب دانانی ساحیب هوش
 فه رمووده ی حه زره ت شنه فتش وه گوش
 ده رده م جه شادیی شکوفا چون گول
 ناخیز که رد چه نی یارانی یه ک دل
 تا قایی حه سار مه قتعوع که رده شان
 ده رسات وه لای قه وم ته شریف به رده شان
 قوره یش جه و ده م دا جه رگشان جه م بیی
 به عزی خوش داغ به عزی ماته م بی
 چون نه بو تالیب ناگاه دین وه چه م
 خالی که رده ن دل جه په ژاره و خه م
 به رده شان وه تووی قه سری عه نه به نام
 که رده شان ته عزییم وه سه د ئیحه ترام
 واتشان: نه لبه ت نه دارو ده سپه س
 یه قین محمه د حه دو مان وه ده س
 قوره یش چون سایه که وت نه خاکپاش
 سه ر و مال گیان مه که رده ن فیداش
 واتشان: سه لاح به ینی ئیمه و ویت
 وه جاه باوه ری سه ری منیه ین نه ریت
 نه بو تالیب وات: چی شنه رزه اتان
 من په ی مه تله بی ئامام وه لاتان
 مه تله ب نه ر زیئا نه گه ر هم زشته ن
 سه لاح من وه هم ئیوه ی گشته ن

ٺهٻو جههل وات: هه رچيت مه رامهن
 ٺهٻو تاليب وات: ٺه و عه هده نامه
 ٺه و فيتنه ٺه شرار غه رده ز خيتامه
 ٺيست هه عالم به و ته ور مه علومهن
 به خه تي خاتهم و يتان مه رقومهن
 بهل محهمه ٺيزهارش كه رده ن
 باقى ساس و مور خه تتي ٺه و و رده ن
 غه ير جه ٺيسمي زات خودا و پيغهمهر
 نه مه بو هه ني حه رفش ٺه و نه زه ر
 نه مه نده ن تييدا حه رفي زياده
 به قين سافته رهن جه له وحى ساده
 سه حيفه ي قاتيع با وهران و به ر
 كه شفش كه ن ته مام بي كه ينه و كه ده ر
 ٺه گهر محهمه د سادي قولقه ولهن
 په ي ٺازاري ٺه و هه ني چه هه ولهن
 ٺه گهر سه حيفه خه تش هاپيوه
 محهمه د مه ده ونه وه ده ستي ٺيوه
 وه كه يفي و يتان كه تلش كه ن ٺارو
 دوور جه ٺه و كا زيب نيگاه نه دارو
 ٺهٻو جههل وات: ٺه نساف داي به و يت
 ٺه ٺان ٺه و كاغه ز نيشان بده و پيت
 فه وري كيانات مه كتووب ٺاوه رده ن
 به كايه ك ديسان ته ماشاشان كه رده ن
 ديسان خالي يه ن جه گشت ده نك و باس
 گشت جه لاشان قه ولي حه زره ت بيبي راس
 سيواي نامي حه قق ٺه رز گشت و رده ن
 سه حيفه ش ته مام ريژه ريژه كه رده ن
 قه بيله ي قوره يش مه جموعى كوففار
 جه شه رمنده گيي سه ر وستهن به وار

باو جوود هه زار موعجيزه وه ي رهنك
 مه ديشان وه چه م قه ومي دل جه سه نك
 رو جه رو فيشته ر هه ر گومرا بين
 به د زات و بي شه رم بي حه يابين!
 ٺاخه ٺه و خه سه مه زكوور نامانه
 شكسته ن ٺه و شه رت عه هد و په يمانه
 چه و دم وه مه تعهم كه رده ن ٺيشاره
 مه تعهم سه حيفه ش كه رد پاره پاره
 بهل ٺه و كاتب كوڙه ي مه كتوويه
 ٺه و گومراي به د ٺه سل غه رده ز ٺوسلوويه
 مه نسووري ٺين ٺه كه ره مش نام بي
 دايم جه ته حرير مه شه وري عام بي!
 جه موعجيزه ي پاك موسته فاي مورسه ل
 شهل بيبي نا ٺومي د جه هه ر چوار پهل
 جه و دما گرد شيقاق و نيفاق
 به كسه ر، موشريكان گشت به ٺيتيفاق
 وه ٺهٻو تاليب په نا ٺاوه رده ن
 فراوان ٺيزهار مه عزه رت كه رده ن
 جه ٺيعجازي خاس شاي خه يرولبه شه ر
 مه حسووران ته مام ٺاوه رده ن و به ر
 ٺيسلام و كوففار چون قه وم و خو يشان
 به ك يه ك گشت لووان وه يانه ي و يشان
 نه و شه و جه مه ككه زه مزه مه ي شادي
 خييزا جه ياران چون رووي ٺازادبي

فصل در بیان موشرکان قریش و استهزا درباره مسلمانان

ساچون موسه نیف رهوزه تولئه حباب
وهیته وره نه قلش که ردهن جه کیتاب
پهنج نه فهر موشریک غه لیزی به دخو
مه لعوونی کافر گومرای کینه جو!
حه زرت یا عه سری یا سه حهر گاهی
ته نها ته شریفش مه بهرد وه جای
هر پهنج مه گرتن سه ره رای هه زرت
مه که ردهن دایم نیستی هزای هه زرت
عاس بنی و ابل نه بیرهی غاسب
سانی نه سوهد بی نیبنولوته لیب
سالیسهن نه سوهد نه ولادی یه غووس
جه سیلسیله ی بهد قهومی ده قیانووس
چوواره مین حاریس بن قه یسی قیره
په نجه مین وه لید نیبنی موغه یره
بهک رۆ جویره نیل وه حوکمی داوهر
ثاما وه خزمهت شای خه یرو لبه شه
جه فهزای که عبه نیشتهن وه دلشاد
لوتنی خودا وه ند مه که روون وه یاد
ناگاه نهو خه مسه فاسیق ویه ردهن
چند جه رووی هه زرت جه سارهت که ردهن
جویره نیل هه ریهک وه یهک نه عزاشان
نیشاره تش که رد وه سه ر تا پاشان
که ففی پای عاس دوو دیده ی نه سوهد
فه رقی نهو نه سوهد بنی یه غووس بهد
ساقی وه لید به تنی حاریس هه م
که رد وه نیشانه ی تیررای عه ده م

بهل نه وهل عاس گومرای بهد نه ندیش
سوواریبی چه نی فرزه ندانی ویش
جه مه که که خه یلی ده ورش وه رده وه
ئاخر جه مانی پا ئاوه رده وه
خار شی وه که ففی په نجه ی پاشا وه ده
روی روشن جه لاش بی بهند شه و
هانا که رد ماری دا وه پامه وه
مه تللیا چه نی ئیش و زامه وه
هه رچند ته فه حوس که ردهن په ری مار
نه مار نه عه قربه هیچ نه بی دیار
نه وه ند ئاماس که رد جه ئیشی خه ته ر
بی بی به موازی لاشه ی یهک به قهر
مه وات په یاپه ی وه هه ناسه ی سه رد
خودای محمه د منش قه تل که رد
هه ر شه و تا سه حهر مه نالا جه ده رد
تا رۆح وه مالک دوزه خ ته سلیم که رد
سانیهن نه سوهد نیبنی موته لیب
جه گوشه ی مه که که یهک رۆ موزته ریب
جه سایه ی درخت ئاره زووش خاوبی
ناغافل هه ردوو دیده ش لیلا و بی
جویره نیل وه زور بالی سه خته وه
فه رقی نهو مه دا بهو دره خته وه
مه نالا مه وات وه سه د داغ و ده رد
خودای محمه د قه تلی منش که رد
تا نه جه ل په ریش نه رواش بی نازل
وه ناری دوزه خ ده رده م بی بی واصل
نه ویچ په ی دوزه خ نه جه ل هه م تل دا
شیی وه شو ن عاس نیبنی و ابل دا

سییه م بنی یه غوس گومرای کهم هونه ر
 جه مککه شریف یه کرو شیی وه بهر
 شهراره ی سه بوون جه ناگاه دالیش
 دهردهم بیزار بی جه زینده گیی ویش
 خهسته بیی جه گیان چون پیکانی تیر
 پوستی نه دماش سیاه بیی چون قیر
 خه یلی جه وادی بیهوش مه ند خجل
 موعاوه ددهت که رد جه نو په ی مه نزل
 نه هلی بهیت ویش نه شناسان کهس
 قاپیه وان نه وان قفلی قاپی بهس
 هانا مه که ردش وینه ی لالی له نگ
 په ی په ی جه غه رزه ز سر مه دا وه سه نگ
 مه وات: نه یه هوود نه هم مه جووسم
 به خودا من نه سوهد ئیبنی یه غووسم
 بی به سه سه رت پیش راگه ی نه نده روون
 مه واتهن، (هذا رجل مجنون)
 خولاسه ی که لام تا ناخر که دهم
 روچی خه بیسش شیی وه جه هننه م
 چاره مین حاریس گومرای ئیبنی که یس
 غه لیزی نه شرار تایه فه ی نه وه یس
 یه ک ماهی شور ته ناول که ردش
 فه ورپی جه عه تش کاری بی دهردهش
 هرچی نوشا ئاو ته سکین نه دا پیش
 به تنش فه راغ بی چون به تنی گاو میس!
 مه نالا جه دهرده مه واتش وه یته ور
 خودای محمه مد منش کوشت وه ی جه ور
 نه وه ند نوشا ئاو په یا په ی جه وه دم
 به تنش چون سه راو ته وقییا وه هم

ساتی وه سه د له ون فه ریاد مه که ردش
 نه وه هم تا مه نزل وه دوزه خ به ردش
 په نجهمین وه لید پلیدی مردار
 ئیبنی موعه ییره له عینی به دکار
 یه ک رو وه خیال عه زه م نیازی
 راش که هوت یه ک په یکان سازی
 په یکان چون خارشی وه دامانش
 ساقش که رد وه زام تا ئیستیخوانش
 به عزی نه عه ورهت نه و جاه دیاربین
 جه و زه خمی په یکان گشت خه به ردار بین
 جه رووی ته که بور هیچ نه که رد نه ندیش
 بهر ناوهرده په یکان جه دامانی ویش
 تا یاوا مه نزل وه کام و ناکام
 ساقش مه جروح بیی چه نی ئیش زام
 وه فه ریادی به رز مه نالا جه دهرده
 خودای محمه مد منش که تل که رد
 ناگاه قابز که بزی روچش که رد
 نه وه هم وه کوورده ی دوزه خ ته شریف به رد
 هه ر په نج نه بله رنه گ بی زیاد و که م
 وه ناری دوزه خ واسل بین په ی سوم

فصل در بیان فوت ابو طالب

چون نه بو طالب شای عالی نه سه ب
 سه رداری سه ره رز تایفه ی عه ره ب
 ناگاه دهرده ی سه خت بیی به دووچارش
 بریا پای تا قهت سه بر و قه راره ش
 کیشیا په یاپه ی هه ناسانی سه رد
 به نی هاشمی یه کسه ر ته له ب که رد

واتش: وهسيه تم ئيدن جه ياران
جهو دمما پهندم نيگاه بداران
نهوئل پهي حورمهت كه عبه ي موعه ززم
قه درش جه لاتان هه رگيز نه بو كه م
ساني سيله ي رحم مه كه ن فه راموش
هه رفم چون هه لقه بگيردي نه گوش
سييه م نه مانه ت ئيوه محمه د
هه رگيز جه لاتان قووه تش به بو ره د
كو تايي مه كه ن جه ريعا يه تش
غافلي مه كه ن جه حيمايه تش
لازمه ت دايم نهو به رگـوزيده
نه عله ينش بنين وه باني ديده
(مادام الحيات) جانب داريش كون
چون خواجه ي غولام خزمه ت كارش كون
نه ميني قوره يش پاكي بي عه بيه ن
صديق عه ره ب نه سراري غه بيه ن
ماموره ن به نه مري خوداي لامه كان
زاتي بي زه وال جان دهري جان ستان
غه ني قه وم موحتاجي شامي شه و مه بان
يه كسه ر گشت گه داي قايي نهو مه بان
به خودا دنياي دوون جه قاف تا به قاف
نه شرافي ئافاق زه عيفي نه تراف
مه بو سه رانسهر گشت وه به نده ي نهو
عه بد ي دور نه گوش وه زه ر سه نده ي نهو
جه هه رده مه زار عالهم پاكته رهن
جه پيغمه ران شه ره فناكته رهن
نه خبارش جه تيري خه دنه گ راسته رهن
دينش جه نه ديان وه رين خاسته رهن

خه وف بكه ن جه تير دوعاي محمه د
حازره ن دايم خوداي محمه د
بلنده ن روتبه ي فه زلي محمه د
نه بو هه رگيز عه زلي محمه د
نه رفه عه ن هيممه ت نه علاي محمه د
شيرينه ن كاكول شه هلاي محمه د
مه رقوومه ن جه عه رش ئيسمي محمه د
له تيفه ن جه نوور جيسمي محمه د
جه كه ونه ين شه هه نشاهه ن محمه د
نووري خورشيد و ماهه ن محمه د
دلئازار نه بو ليتان محمه د
با خاتر شاد بو پييتان محمه د
هه ر وه تيفلي شير ئامينش وارده ن
من محمه دم ئيمتihan كه رده ن
سه رتاپا جه نوور به ري جه عه بيه ن
دوردانه ي جه وه هه ر خه زانه ي غه بيه ن
نه ر نه بو ش كو مكه ك دياربي جه كه س
وه سه ن پهي نهو يه د فه رد فه رباد ره س
پهي چيش چون شه ريف گشت ئينس و جانه ن
كو مكه كش سوپاي هه فت ئاسمانه ن
به خودا محمه د شاي نه علا نه سه ب
فه خره ن پهي ميلله ت و قوره يش و عه ره ب
قه ومي بي كه مال بي رحم و هونه ر
نه فعالي و يشان ماوه ران نه زه ر
هه ركسه س وه پولاد بازيي كه رد په نجه
يه قين هه ر ساعيد و يش مه بو ره نجه
قه دري محمه د ني يه ن جه لاشان
پاوه ندي قه هersh مه شو نه پاشان

ئەى بەنى ھاشىم گوشدار و بى گوش
 دەخيل وەسىيەتم مە كەن فەراموش
 سەھلەن شىفای دەرجەى شەفتىنش
 زەرەى گەردى خاك و پاى نەعلينش
 ئەعمای سەد سائە باوەروش نە چەم
 رۆشن چەم مەبۆ تاكە رووى عەدەم
 كوتاهى مەكەن نە جان نسايش
 چە پەشتى كومهك خزمەت گوزايش
 ئىد وات، وە ناگاہ جەو دەم داغش كەرد
 رەنگش بىيى بە رەنگ زەعفەرانى زەرد
 رۆسای قورەيش سىلسىلەى غالىب
 شىن وە ئەندەر وون لای ئەبو تالىب
 يەكسەر كەردشان كە فارەت بارىي
 بەعزى بەخوش كەيف بەعزى بە زارىي
 گردين واتشان: يا ئەبو تالىب
 ئەجەل ھا رۆحت دانش نە قالب
 بكيـــــــــــــــــانە وەلای برادەر زادەت
 بەعزى جە ميوە جەنتە توماوا
 شىيرىن و مى خوش ياوا نەياوا!
 تەعام و شەراب لەزىز و دولبەر
 ماچون حازرەن جە بەھەشت يەكسەر
 بكيانۆ پەى عەم بوزور گەوارش
 بەل ببۆ شىفای دەرد و ئازارش
 چون ئەبو تالىب فەورىي فرىب وەرد
 شەخسى وە حەزەرەت ئىرسال كەرد
 وات: واچە عەمووت خەيلى بەدحالەن
 پىرە زەعيفەن شكستە بالەن
 بەعزى جەو ميوەى باغى بەھەشتە
 خوانى ھەم تەعام نوورى حەقق رشتە

بكيانۆ پەرىم بەدحالەن حالەم
 وەچنگى ئەجەل ويرانەن مالەم
 بەل بەبۆ شىفای ئازارى سەختم
 كوتا بۆ نالەى وەخت و بى وەختم
 قاسىد راھىيى بى سفارشات بەرد
 يەكسەر بە حوزوور عەرزش كەرد
 شای خەتمى پەنا نەدا جەوايش
 ھەر ئىد مەزانا راگەى سەوايش
 سىديقى ئەكبەر شای شىيرىن خىتاب
 جە سەففى مەجلىس ئاما وە جەواب
 واتش: شەراب و تەعام وە بەھەشت
 سەفا و لەزىز گولزار و گولگەشت
 خوداوەند قادىر بى ھەمتان فەردەن
 وە گرووى كافر گشت حەرام كەردەن
 قاسىد گىلاوہ وە چار و ناچار
 تەقرىر كەرد پەرى تايفەى كوففار
 باز ئەبو تالىب ھەم بە ئەو مەزموون
 فەرىفتە كەردەن وىنەى رەھنموون
 قاسىد ھەم وەلای حەزەرەت كيانا
 پەى ميوەى بەھەشت خەيلى كەرد ھانا
 حەزەرەت فەرما حەقق كان كۆى كەرەم
 ئەكلى ماكولات گولباغچەى ئىرەم
 حەرام كەردەن گشت وە ئەھلى كوففار
 نەسىبى ئەوان دووكەل مەبۆ و نار
 حەزەرەت پەى عەمووش كىشا ناھى سەرد
 وە شۆنى قاسىد دەردەم تەشرىف بەرد
 دىش ئەبو تالىب خەيلى ماتەمەن
 قەومى قورەيش گشت جەرگشان جەمەن

حەزرەت فەرماوا: قەومی کینەوەر
 یەکسەر جە ی سەرا گشت بشن وەبەر
 تا من وە عەموم لادی وە یەک دەم
 گەردن ئازادیی بوازین جە هەم
 یەکسەر واتشان: دل وە ئەندیشەن
 هەرچەند بە تۆ قەوم بە ئیمە ییج خویشەن
 ئەبو تالیب رای فەوتش هانە پیش
 جایز نی یەن کەس غایب ببو لیش
 جە و دما حەزرەت جۆش مەدا ئەندۆش
 تەشریف بەرد وەلای بالینی مامۆش
 فەرما ئە ی عەممو: هۆشی ویت جەم کەر
 خوداوەند جەزای خەیرت دۆ جەسەر
 سیلە ی رەحمییەت وەجا ئاوەردی
 من وە تفوولی حیمایەت کەردی
 کەردی تەرکی زەوق نۆش و عەیش پە ی من
 و بەردی جە قەوم جە قورەیش پە ی من
 ئیستە شەرم مە کەر جە بەرو بیمە
 من خاتر شاد کەر وە یەک کە لیمە
 ئەبو تالیب وات: هوشم سەرسامەن
 بواچە پیتم ئەو کە لیمە کامەن!
 حەزرەت کە لیمە ی تەییبە ی شەهادەت
 ئاوەرد، وە زبانی سافی سەعادەت
 ئەبو تالیب وات: جە ی سەر وەقتەدا
 جە ی غەرغەرە ی مەرگ دەردی سەختەدا
 راستش هەر ئیدەن مە کروهەن جە لام
 داخل بوون ئارۆ بەدینی ئیسلام
 یەقین مە زانوو نیک خوای من و تۆ
 جای رەجا و کەرەم پەنای من و تۆ

وەر نە ئیمانم بە خودا ماوەرد
 دینی تازە ی تۆم ئیختیار مە کەرد
 قەبیلە ی قورەیش خۆیش و بیگانە
 مەدەران هەزار سەر کۆنە و تانە
 ماچان جە سیحەت ئیتاعەش نە کەرد
 ها جە خەوفی مەرگ ئیمانن ئاوەرد
 ئەرچی دەر حیکمەت وە کار مە بەردی
 بەندە و ئیسلام دە عوەت مە کەردی
 بە خودا بی ئەمریت هیج ئە کەردم
 فەرموودە ی ئەمرت بە جا ماوەردم
 نەبزی حەیاتش کەوت نە تەلاتم
 روو کەرد وە ئەبنای سیلسیە ی هاشم
 واتش: ئاگەهتان هاجە محەمەد بو
 قبیلە نماتان با محەمەد بو
 جە حیمایەتش دەخیل سات بە سات
 کوتاهی مە کەن تا یەومەلمە مات
 خەیر و بەرە کەت مە وارو لیتان
 وەسیەت هەر ئیدەن ها واتم پیتان
 حەزرەت وات ئە ی عەمم هەم جە نۆ
 خەیلی حەیرانم من جە حالێ تۆ
 ئەوان وە تابع ئیمە مەوانی
 ویت موخالەفەت چە نیم مەنمانی
 ئەبو تالیب وات ئینە چە باسەن
 دینی تۆ حەققەن حەرفی تۆ راسەن
 بەلام من جە خەوف تیر و تانە ی قەوم
 جە ئەهلی قورەیش شورا خانە ی قەوم
 ماچان باوەرش وە هیج کەس نی یەن
 هەر جە خەوفی مەرگ، موسوڵمان بی یەن

وهر نه من ودين په ســــه نديدهی تو
مه کـــه ردم روشن نووری دیدهی تو
نیسته جه حالت نه روا سوپه ردهن
مه کرووهن جه لام ئیمان ناوهردهن
حه زرهت ته شریفش ناخیز که رد ودهو
دهر لاد مایوس بیی جه ئیمانی نهو
جه و دهم هم قورهیش مشوورهت که ردهن
وه نه بو تالیب گشت هجووم به ردهن
عه تبه وه شیبه سف نشین سف
نه بو جه هلی سه گ ئومه ییه بن خه لاف
نه بو سو فیان هم نه بوله هه ب
باقی سه نادید قورهیشی عه رهب
نه دهوری بالین تالیب جه م وده ردهن
جه بانی هه زرهت یه کسه ر عه رز که ردهن
واتشان، به ندهی نه بو تالیب بین
ئیمه گشت نه بنای توخمی غالیب بین
یه کسه ر دلشادین به سه رداری تو
به عه تا و که رهم خه نده و یاری تو
روئه سایی قورهیش مه ردانی سه روه ر
که س جه حوکمی تو به رنه شی یه ن وه به ر
به لام مه ترسین جهی ناته وانای
دووربای کوچ کهی جهی دنیا ی فانی
محهمه د جهی وهر سا هه رچی که ردهن
جه بونهی تو وه کارش ویه ردهن
نیسته نهو نزاع هه نی دمای تو
تا رووی قیامهت باقی مه مانو
نه گهر تو وه دل سه لاه مه زانی
یا به ئاشکار یا به نیه هانی

نارو محهمه د ته له ب که ر یه ک دهم
بادا جه یه کتر ببین خاترجه م
قه راری بدهر جه مابه ینمان
لپل نه بو مینای جامی زه ینمان
نه نهو بگیرو و نه ئیمه عه تهو
نه ئیمه به رین نای دینی نهو
نه ئیمه وه بت کیش نهو هم دینی ویش
بسازین وه هم وینهی قه وم و خویش
غه رزی به نده گان، بهو بکه ر قبوول
بادانه یاوو به قه تل و قتوول
چون نه بو تالیب شنه فت نهی خه به ر
ته له ب که رد هه زرهت شای خه یرو لبه شه ر
وات: نهی فرزند ره نگبافی قورهیش
سه نادیدی قه وم نه شرافی قورهیش
یه کسه ر گشت جه نو ئیلتیماس داران
ناخر هم لوتفت وه چه م مه داران
سلح و سه لاحت بکه ر چه نیشان
نه وان ویشان بتخانهی ویشان
تو هم مه شغوول به ر چه نی نه مری ویت
جهی دما که سی ده خلش نه بو لیت
شای خه قی په نا فه رماوا نهی عه م؛
نهی خه ستهی بیچاره رون په ر جه غه م
منیچ هم جه تو ئیلتیماس دارون
نه رحامی خویشان و چه م مه دارون
نه بو تالیب وات: دل وه نه ندیشنه
ئیلتیماس تو جه قه ومان چیشنه
فه رما مه تله بم هه ر یه ک حه رف بی یه ن
جه یه ک که لیمه زیاده تر نی یه ن

ئەو يەك كەلىمە بواچان وە دَل
 پەريشان مەوداي خار مەبو وە گول
 فەرمانفەرماي ئەهل عەرەب گشت مەبان
 دايم نە عەجەم زۆر بەمشت مەبان
 ئەبو جەهل وات: تۆ ئەي محەمەد
 سىوا جە حرووف ئەببەز و ئەسوود
 بواچە چيشەن ئەو حەرفى ئەعزەم
 پانسەد كەلىمە جارى كەين وە دەم
 حەزرت كەلىمەي شەهادەت وانا
 وات: خودا بە حەقق زبندەن و دانا
 منيچ پيغەمەر ئاخىر زەمانەم
 رەسوولى خوداي هەفت ئاسمانەم
 قەومان مەعزەرت پەريم ناوهران
 بەخودا و بە من ئيمان باوهران
 مەبوون بە زامن رەهنماي راتان
 فەردا جە مەحشەر شەفاعەت خواتان
 قورەيش فەرموودەي شاي خەيرولبەشەر
 شەفتەن وە گوش ديويان جە سەر
 يەكسەر واتشان كە ئەي محەمەد
 تۆ جە حەددى ویت پاكەردەنى رەدد
 گرد كوشتەن هەزار خوای نازەنين
 گشت زيبا و زەريوش خالّ ملي شيرين
 دەريدەين جە دەس پەي يەك خوداي تو
 بەخودا ئەي كار عەجايب مە بو
 كەسى جە هەزار مەعبوود و يەردەن
 سوچدەي يەك مەعبوود ناديدە بەردەن
 ئيد واتەن ناگاه ئاخيز كەردشان
 شين وەبتخانە وەلاي خوداشان

سوچدەي خاك و پای هوبەل بەردشان
 گفت و گوئی حەزرت نزار كەردشان
 شەيتان شيبى قەلبش وە ئەفسوون سازى
 واتش: محەمەد نەدوتان بازى
 ئەبو تاليب وات: ئاخىر ئەي فەرزەند
 حەرفى تۆ راگەي سولخش كەرد نەبەند
 وەقتى مەعرە كە و عەداوەت نەبى
 وادەي ئيمان و شەهادەت نەبى!
 حەزرت وات ئەي عەمم تۆ ئينكار مەكەر
 ئيمان بەخوداي لايەزال باوەر
 تاكە نەكيشى ئاهى نەدامەت
 شەفاعەت خوات بام جە رووى قيامەت
 ئەبو تاليب وات: كارى يەن ئيشم
 غەير جە تەعنەي قەوم نى يەن ئەنديشم
 مەواچان جە دین ئاباي ویش و بەرد
 هەم جە خەوفى مەرگ ئيمان ئاوەرد
 وەرنە بە خودا ئيمان ماوەردم
 دل وە دیدەي تۆ روشن مەكەردم
 جە تەعنەي قورەيش ئاينى ئيسلام
 ئيمان ئاوەردەن مەكردووھەن جەلام
 ئيد وات: ناگاه تەبديل بيبى حالش
 جە دين و دنيا ويران بيبى مالش
 حەزرت وە دلگير قەدەم رەنجە كەرد
 تەشریف وە مەنزل قەسرى بەيزا بەرد
 چون ئەبو تاليب وەھەناسەي سەرد
 جە دمای حەزرت فەورى فەوتش كەرد
 چەو دما عەلى سالارى سەفەدر
 دەرلا ئەو خەبەر دا بە پيغەمەر

وات: ئەو ئاخىر شەپرى زالى عەموى تۆ
گومراي دل جە سەنگ پىرى رەنجەرۆ
وہلگ حەياتش بادی فەنا بەرد
تۆ بە سەلامەت کوچى ئاخىر کەرد
حەزرەت چون شەنەفت خەیلی بیى مەحزوون
ریزانە دیدەش ئەسەرى لالە گوون!
پەى عەمۆى خاس گران بی دەردش
زیاد جە عادەت تەئەسسەف وەردش
فەرمایا عەلى توجانشینش
بشۆ خاس بکەر غەسل و تەکفینش
جەنابى ئەمیر کەر پارى حەیدەر
عەرز کەرد نە خدمەت شای خەیرولبەشەر
وات: ئەبو تالیب بە کوفەر مەردەن
کەى غەسل و کەفن کافران کەردەن
حەزرەت وات: دەخالت نەبو وە دینش
بکەر تەدارەک غەسل و تەکفینش
مەپەرسە خەبەر چە پاک و ناپاک
بەرەش و حورمەت سوپارەش وەخاک
هیچ خەدییس مەکەر هەر تا مەتاوی
تا هەر وەقت وەلای ئییمە مەیاوی
شای مەردان جە نو شیبی وە سەرینش
کەردش تەدارەک غەسل و تەکفینش
ویش و عەقیل و تەیار وە جە عەفەر
کەوتەن نە جەلبى جە نازەى پەدر
حەزرەت تەشریف بەرد چەنى جە نازەش
تا سەرای تاریک هەوارگەى تازەش
فەرمایا ئەى عەم چەند نیکی کەردى
سەیلەى رەحمیەت بە جا ئاوەردى

راگەى رەحمى تۆ هەر سەفا و سەیرەن
نافەرىن (جزاك الله خير) را
قەبیلەى قورەیش جەم بی جەماجەم
مەدفوون کەردشان نەتۆى خاکی خەم
حەزرەت بەو فیراق بەو ئەندوھى کول
تەشریف بەردەوہ دیسان وە مەنزل
پەى ئەبو تالیب ئیستىغفارش کەرد
پەنا وە قاپى بەرزى خالیق بەرد
تاکە نازل بیى (هذه الایه)
سەترەن پەى موشریک راگەى هیدایە

(و ماکان للنبی و اللذین امنوا ان یستغفر و اللمشرکین ولوکانوا لولی...)

بە قەولی جەمھوور عولەمایان گشت
شناسندەى زات ئەھلى زببا و زشت
چون ئەبو تالیب جە سالی دوھەم
فەوت کەرد جە بەعسەت رەسوولی خاتم
جەو دما حەزرەت شای فریشتە خو
کۆبى گشت جەلاش خەم وە بەرزبى کو
دیسان هەر ئەو سال خەدیجەى کوبرا
(رضى الله تعالى عنها)
جە ناگاہ مەرەز ئەجەل یاوہ پیش
بیزار بیى جەگیان زیندەگانی ویش
تەمامى عومرەش جە وەیشوومە و دەرد
چون وەلگى پایز تەمام خەزان کەرد
حەزرەت تەشریف بەرد وەلای بالینش
گۆش دا بە سەدای سەختى نالینش
وات: ئەى خەدیجە جە ناوہشیبى تۆ
بوی حوزنى مەلال کەراھەت مەیۆ!

به لّام خوداوهند بى هامتاي فهدردن
 جه بههشت چهنى من كهردم كهردن
 تو وه عايشه پاكي ميههردبان
 ساليهسن مهريه مكنابهى عومران
 چهارم كهلسووم چون پرشهى نهجم
 پهنجهم تاسيه بنتى موزاحيم
 نارو جورهئيل خه بهردا بهوئيم
 هه پهنج جه بههشت عه تا كريان پيم
 خهديجه واتش: سه دجار موبارهك
 جارى كوچى من بكهه ته دارهك
 جه ودهم خهديجه حالش بهدحال بى
 عومرى شهريفش شهست و پهنج سابي
 تاكه جه ناگاه بادهى ته جهل وهرد
 روحش پهى رهوزهى ريزوان ته شريف بهرد
 هه زهت ته دارهك كوچى ههردم كهرد
 كيشا پهياپهى هه ناسانى سهرد
 مه كهردش زارى وه بى مودارا
 نه سرين جه ديدهى شابازش وارا
 نه عشى شهريفهى ههردم بهردشان
 هه جه توئى جه يحوون مه دفوون كهردشان
 هه زهت شيبى وه توئى كهبرى په نوورش
 دوعا كهرد پهى روچ پاكي مه غفوورش
 نمازى مهيت جه نازهى سه رجهم
 به عزي هم ئوسول فهرز نه بى جه ودهم
 جه ودهم هه زهت دايم مه جزوون بى
 خاتر په ريشان ديده په ههون بى
 پهى وه دوو موشفيق غه م ليش بى غالب
 يهكى خهديجه يهكى ته بو تاليب

هه تتا جه مه نزل نه علاى مونه ووه
 پهى هيج ئوموورى نه شيبى وه بهر
 نياشان چونكه هه زهت بهد حاله
 وه (عام الحزن) نامى وه و ساله
 بهل هه نه وسات ته بو تاليب مهرد
 موشريك پهى هه زهت تهمام رور تاوهرد
 دهستى عه داوهت دراز كهردن ليش
 بى هه يان قسهى سهرد مه واتهن پيش
 يهك سهگى سياه كياستهن وه دهو
 خاكش شهند وه رووى هومايونى وه
 تا ته بو له هه ب، شنهفت تهى خه بهر
 دوو ديدهش جه قين شيبى نه كه للهى سهر
 وه قه ومى قورهيش خه يلى دا دشنام
 تاما وه خزمهت شاي خه يروئه نام
 وات: تهى محمهده نوورى ديدهى من
 فرزه ندى عه زيز بهر گوزيدهى من
 تو جه نه مرى وئيت سابيت قهدهم بهر
 گوش وه ههرفى بهد ناپاكان مهدهر
 مه وچه ته بو تاليب نه مه ندهن
 جه و بوئه قورهيش زورشان سه ندهن
 قه سهم وه هويهل داراي زه مانه
 خوداي خودا يان تاقى بتخانه
 ههر تاكه زيندهى رووى سهر زه مينم
 تو نه مامى باغ من هه په رچينم
 هه نى نه نديشهت هيج نه بو جه كهس
 نه بو دوشمهن به تو ده سترپرس
 زاهيرهن يهكى جه نه هلى كوففار
 غه ليز و بهدزات مه لعوونى مردارد

دوورا دوور که ردهن سه بی پیغه مه
 تا ئه بوله هه ب شنهفت ئه ی خه بهر
 لوا ئه مه لعوون که ردش کو شه مال
 یه ک بازوش شکه ست به وینه ی خرخال
 ئه و هم وه قوره ی ش ده ردهم هانا بهرد
 زیاد جه ئه نداز داد و بی داد که رد!
 قه ومان واتشان: ئه ی ئه بوله هه ب
 ئه ی مه ولا زاده ی تایفه ی عه ره ب
 مه ر سو جده خودای یه کتا به رده نی
 دینه محمه د قبوول که رده نی
 ئه بوله هه ب وات: تانه مه دهن لیم
 من هه ر وه دین جه د و ئابای ویم
 عه بدولموته لیب کام دینش بی یه ن
 من جه دینه ئه و بازگه شتم نی یه ن
 لاکین جه کومه ک برزاده ی ویم
 دریغ نه داروون تا رۆح مه نده ن پیم
 هه ر که س چه نی ئه و جه نگش ئیراده ن
 چمان جه ماده ر هه رگیز نه زاده ن!
 ئه و مه شغوولی کار ئومووری ویشه ن
 ئیوه به و شه خسه ده خلتان چیشه ن
 یه کسه ر واتشان: تو نیکت که رده ن
 هم سیله ی ره حمت به جا ئاوه رده ن
 جه زره ت مه شغوول بی به ده عوه ت جه نو
 زره بیم نه که رد جه قهومی به دخو
 موشریکان نه بی یارای به دیشان
 وه ساتی سه دجار جه زره ت مه دیشان
 جه ئه بو تالیب پاریز مه به رده ن
 تاکه ئه بو جه هل، بن هیشامی قیت
 چه نی عه تبه بن ئه بی موقیت

ئه و دوو شه ی تانه عه له یه یله عه نه
 داشان ئه بوله هه ب، چه ند تیر و ته عه نه
 واتهن: محمه د برزاده ی تو ن
 بی رسن عه بدولموته لیب جه کو ن!
 چون ئه بوله هه ب شنهفت ئه ی خه بهر
 تاشیی وه حوزوور پاکی پیغه مه
 وات: یا محمه د سوئالی داروون
 لوتفی جه وابت وه چه م مه داروون
 عه بدولموته لیب مه نزلش کامه ن
 ئیسته ئه رواحش جه کام مه قامه ن
 فه رما: ئه ی سوئال فایده ش چیشه ن
 ئه و ماواش جه لای قه ومانی ویشه ن
 ئه بوله هه ب، هم وه لای قه ووم یاوا
 واتش: محمه د وه بته ور فه رماوا
 ئه بو جه هیل وات: ئینه مه عناشه ن
 یانی های دوزه خ ئه به دی جاشه ن
 باز ئه بوله هه ب دیسان نادم که رد
 جه نو هم سوئال وه لای جه زره ت بهرد
 وات: یا محمه د بو راست واچه تو
 عه بدولموته لیب وه دوزه خ مه شو!
 جه زره ت وات: به ئی کارش ویه رده ن
 هه رکه س تابیه عه ت دینه ئه و که رده ن
 سه د هه زار به لا گشت نه راشانه ن
 سه عیده ی دوزه خ دايم جاشانه ن!
 ئه بوله هه ب جه قین خه شمش خرؤشا
 مه غزش نه که لله ی کاپوولش جوؤشا
 وات: وه لاله نی به ینی من و تو
 تا رووی قیامه ت عه داوه ت مه بو

جه موعاونهت حهزرت كيشا دست
 هم چهنی قورهيش ئيتيفاقش بهست
 دايم وينهى گيچ دؤريا مهجوشا
 جه ئهيزا و ئهزار حهزرت مهكوشا
 غهزهز ههر ئهوند جهسارهت كهردن
 ئهموالى ئهسحاب وه ئيحجاف بهردن
 حهزرت جه ئهنديش عهدوى بئ شمار
 بهر شىي جه مهككهى شهريف وه ناچار

فصل در بيان رفتن حضرت به طائف

شای خهتمى پهنا سهيدولئهبرار
 شهفيعى ئومه م موستهفای موختار
 جه شهري ئهشرار قهومی دلّ جه سهنگ
 حهزرت فراوان دل ئاورد وه تهنگ
 جه مهككهى شهريف كوچى خهیر كهردش
 زهيد بنى حاريس چهنى وئيش بهردش
 ئه و رؤ تهشريف بهرد تاكه خؤر ئاوا
 تا وه قهبيلهى بنى بهكـر ياوا
 وانا حهمدى زات تاكى تهنیای فـهرد
 پهى رای موستهقيم مهردوم دهعوت كهرد
 چون تهوفيقى حهقق نهبيشان رهفريق
 هيچ كام به حهزرت نهكردن تهسدیق
 باديهى بيئدى جه نؤ كهردش تهى
 تاكه تهشريف بهرد وهقهبيلهى حهیی
 ئههالى ئه و قهوم ههر سويع تا به شام
 پهكیهك دهعوت كهرد به دینی ئيسلام
 به قهولى حهزرت ئهوهلّ حازم بين
 جه و دما ديسان پهكسهـر نادم بين

حهزرت وه مایوس جهوان هم ويهرد
 روو بهقهبيلهى ئههلی تاييف كهرد
 قهبيلهى شهفريق عهـرهـب عهشایر
 مهشيبی وهلاشان شهيتان وهزاهير
 خولاسه حهزرت شای گهردن بيگهرد
 دهر و جهو مهكان تهوهقوفش كهرد
 روئسای شهفريق ئهشرافی ئهقوام
 پهكیهك دهعوت كهرد وهدينى ئيسلام
 هيچ كام به خودا ئيمانـش ناوهرد
 هيچ كهس وه حهزرت باوهـرـش نهكهرد
 چون بی دهوله تان خهقق نهدان پيشان
 نهويهردن جهدين زهـعـيفى وئيشان
 بهلئى سئى نهفـهـر ههر سئى برادر
 ههر سئى سهناديد قهومی بهد گه وههر
 شهيتان بهردهبى عهقلّ و فامشان
 مهشهوور بی جهلای عالم نامشان
 عهبد باليل و حهبيب وه مهسعود
 گومراى بهدكهلام له عینى مهردوود
 ههرسئى گاه حاکم گاهى وهزير بين
 فرزندى عهـمـروى ئيبنى عومهير بين
 حهزرت تهشريف بهرد بهك رو وهلاشان
 نوور ئهفشانى كهرد نه باره گاشان!
 فانا، ههزار موعجيزات پيشان
 بهدينى ئيسلام تهكليف كهرد ليشان
 پهكيشان واتش: ئهـرتـوـرهـبهـر باى
 بهخودا قهسهـم تۆ ئهـر پيغهمهـر باى
 من قاپى كهـعـبهـم سهيرقهـت كهـرده بؤ
 سوجهدى مهـنـقوشات مانيم بهردهبؤ

سانی وات: مه‌گه‌ر خاسته‌ر جه تو
 نه‌که‌وته‌ن جه ده‌س خودا‌وه‌ند جه تو
 بنیونه فه‌رقش تاجی سه‌روه‌ری
 بکیانوش نارو په‌ی پیغمه‌ری
 سالیس هم و اتش هه‌رگیز چهنی تو
 نمه‌که‌روون من زه‌ره گف‌ت و گو!
 نه‌ی پیغمه‌ری به بی تو وه‌هم
 نه‌لبه‌ت ماوه‌ری من نه ته‌که‌لوم
 هه‌رسی بی نه‌ده‌ب هه‌رسی بی حه‌یا
 هه‌ر سی رووسیا هه‌رسی نه‌شقییا
 ده‌ستی روو نیان وه‌سینه‌ی هه‌زرت
 نه‌و سینه‌ی له‌تیف بی کینه‌ی هه‌زرت
 فه‌رما ده‌عه‌تم قبول نه‌که‌رده‌ن
 سو‌جده وه‌ خودای واحید نه‌به‌رده‌ن
 باری نیلتی‌ماس نی‌ده‌ن جه‌لاتان
 بار هه‌ر مه‌حزی بوئیوه خوداتان
 مه‌نزوروش نی‌د بی شای خه‌یرولبه‌شه‌ر
 مه‌بادا قوره‌یش بشنه‌وان خه‌به‌ر
 قه‌ومی کینه‌جو تایفه‌ی کوففار
 دلیر ته‌ر به‌یان جه‌ نی‌زاو نه‌زار
 نه‌و سی به‌دبه‌خته به‌د مه‌زه‌پانه
 گال دان وه‌ زومره‌ی خویش و بیگانه
 هه‌ر یه‌ک به‌سه‌نگی نه‌و سته‌م کاران
 هه‌زرت که‌ردشان وه‌سه‌نگه‌ باران!
 یه‌کسه‌ر به‌جاری گشت هه‌جووم به‌رده‌ن
 ساقی ته‌شریفش خوون ئالوود که‌رده‌ن
 چهنده‌جا فه‌رقی زه‌ید شکسته‌ن وه‌هم
 نه‌زله‌ق مه‌به‌رده‌ن چون ماری نه‌رقم

فه‌ریاد مه‌که‌رده‌ن ساحرای مه‌جنون
 بشو په‌ری ویت توونا به‌ر وه‌توون!
 فیتنه و شه‌راره‌ت جه‌ نی‌مه‌ لاده‌ر
 ساده له‌وحیمان گشت گومراه مه‌که‌ر
 خولاسه هه‌زرت وه‌ دل شکسته
 زه‌لیل و زکار هم خوار و خه‌سته
 مه‌حزون و مایووس زامدار و زایف
 به‌رشیی جه‌ توردام قه‌بیله‌ی تایف
 روو که‌رد وه‌ باغی ته‌مام ئاباد بی
 جه‌ مولکی مه‌که‌که‌ قه‌دیم ئی‌جاد بی
 زاهیره‌ن نه‌و باغ ئالای بی عه‌یبه
 مه‌شه‌وور بی به‌ باغ عه‌تبه و شه‌یبه
 هه‌زرت به‌و حاله‌ت به‌و جوهد و جه‌ختی
 ته‌شریفی خه‌یر به‌رد وه‌سای دره‌ختی
 کوئی خه‌م جه‌ خاتر شه‌ریفش جه‌م به‌ست
 لیوی په‌ره‌ گول به‌ مرواری گه‌ست
 ده‌ستی مویاره‌ک به‌ دوعا به‌رز که‌رد
 نالا جه‌ قاپی تاکی ته‌نیای فه‌رد
 واتش: یاریبی دل په‌ر جه‌ه‌وونم
 مه‌علوومه‌ن جه‌لات زه‌عیف ده‌روونم
 خواری مه‌زه‌لله‌ت وه‌یلی توونا و توون
 جه‌ باره‌گای تو مه‌رفووز مه‌داروون
 من جه‌ کافران نه‌داروون زاله
 موهیم یه‌که‌یه‌کی که‌رده‌ن حه‌واله
 ئومیدم نی یه‌ن غه‌یر جه‌ تو یه‌ک که‌س
 په‌نا هه‌ر به‌ توون فه‌رد فه‌ریاد ره‌س
 یا خودای که‌ریم که‌ره‌م بی شومار
 من ته‌نها یه‌کی نه‌وان سه‌د هه‌زار

ئەر تۆنەكەرى موشكىل گوشاييم
 نەبۆ جەى بەند ھەرگىز رەھاييم
 ئەگەر تۆ رازىت بەندە بەى حالە
 بكيششون دايم ئەى ئاھو نالە
 منيچ بە زاتت رەزايەت داروون
 تا يەومەلمەمات وەتال مەياروون

(لا حول ولا قوة الا بالله العلي العظيم)

عەتبە و شيبە ھەردوو نە باغ بين
 خەيلى خاتر شاد دلوش دەماغ بين
 جە يەك مەوزووع مورتەفيع بى خەم
 ھەردوو بە دلشاد نيشتەبين و ھەم
 جە ئەھلى تاييف نەزان كارشان
 جەبى ئەدەبى كەچ رەفتارشان
 نيسبەت بە ھەزرت يەكسەر گوش دەردەن
 موشاھيدەى حال ئەوسەعات كەردەن
 رەحمى قەرابت ئاودەردەن نە دل
 نامووسى مەردى كەردشان حاصل
 يەك تەبەق ئەنگور ئالام عەقيق خام
 داشان بە عەوداس نەسرانى غولام
 بە رۆش بە نەزەر كيمايى ئەسەر
 نيانە خدمەت شاي خەيرولبەشەر
 ھەزرت وەر جە گشت (بسم الله) كەردش
 دەستى موبارەك پەى ئەنگور بەردش
 عەدداس كەردش سەير شەرمى شونى ئەو
 ديا وە شيبە ھەممايونى ئەو
 وات: ئەى كەلىمەى پاكى موقەددەس
 من جەى مەملەكەت نەشنەفتم جە كەس

ھەزرت فەرما: تۆ جە كام ديارى
 مە كانت جە كۆن چە دىنى دارى
 جواب دا كە من خەلقى نەينەوايم
 غولامى مەردم وىلى گەداييم!
 مەخلووق ماواى نەينەوا زەمىنم
 غەريب و غەمبار نەسرانى دىنم
 ھەزرت فەرما تۆ عىزەت قەرىنى
 جە قەرىبەى يونس ئىبنى مەتىنى
 عەداس وات: ئەى شەخس تۆ خودا پەرسىي
 ئاخىر تۆ چەتەور يونس مشناسىي
 ھەزرت وات: چەنى ئەو برادەرم
 ئەو پيغەمەرەن من پيغەمەرەم
 عەدداس چون شنەفت جە ئىنشاي ھەزرت
 پەياپەى بۆسا خاك و پاى ھەزرت
 عەتبە و شيبە نيگاشان مەكەرد
 واتشان: غولام بە فەساد ئاودەرد
 عەدداس جە ھەزرت ھىمەت خواھى كەرد
 ديسان روو بەلایى خواجەكان ئاودەرد
 واتشان ئەو شەخس چيشەن تەمەنناش
 ئارو تۆ بەوتەور بۆساي دەست و پاش
 جوابدەى كارى بە من خەبەردا
 ھەرفش نە جەرگم يەكسەر ئەسەردا
 غەير جە ئەنبياھ بەگشت سىر وانان
 ھەنى زى بەشەر ئەو سىر نەزانان
 واتشان: ئانە تۆش فرىفتە كەرد
 ريشەى جەرگى تۆش جە بيخ بەر ئاودەرد
 عەدداس وات: حاشا ھەرفتەن سەردەن
 خودا جەو خاستەر خەلقەت نەكەردەن

جهو دما حه زرهت شای خه یرو لبه شه هر
 دیسان چه نی زهید راگهش گرت نه و هر
 که مکهم تا غرووب نازان بی داخل
 به تنی نه خلشان که رد به شه و مه نزل
 جه به تنی نه فله چون مه نزل گاه بی
 تا مه ککه ی شهریف نیم و فرسه خ رابی
 حه زرهت چه نیس زهید نمای شامش که رد
 سوجه ی ذاتی پاک شای بی زه و آل به رد
 عه شره ی قه راءت جه قورثان و انا
 سارا و کesh و کو دس که رد وهانا
 جننی نه سیبین تومزه هفت نه فهر
 گوش دان به ناواز سه دای پیغهمهر
 جنیپان ههر هفت ویشان که رد به مهوت
 ههر تاکه حه زرهت فاریغ بی جه سهوت
 ویشان زاهیر که رد به وینه ی به شه هر
 تاشین وه خدمت پاک ی پیغهمهر
 به کیهک به خودا ئیمان ناوهردهن
 باوهر به حه زرهت ریسالهت که ردهن
 شای خه تمی په نا فهرمان داپیشان
 وه قتی شین وه تن لای قهوم و خویشان
 قهوما سیلله نه به عهین ده عوهت که ن
 بادا زینده گی بی مشه ققهت که ن
 جهو دما فه وری ههر نه و هفت نه فهر
 مازوون بین نه و شه و جه لای پیغهمهر
 شین وه نه سیبین وه ماوای ویشان
 ئیزهار که ردشان کرد قهوم و خویشان
 غهره ز ههرچی جنن ئیستیماعش که رد
 به خودا و ره سوول ئیماننش ناوهردهن

جه دمای سی ماه جه نه سیبین بی
 ههرچی نه جیننه نه و سهر زه مین بی
 گردشین وه پاپوس شای خه یره لئه نام
 جهو دما حه زرهت عه لی هیسه لام
 ته شریف وه شه عب جه یحوون به رده بی
 ویرانان به نوور ناوا کسه رده بی
 جه یحوون جایی بی بی غایهت زهریف
 واقع بی قه دیم جه مه ککه ی شهریف
 قه سری جه پارچه ی دوری مه کنوون بی
 خه دیجه ی کورا نه و جا مه دفوون بی
 حه زرهت ته شریفش نه و شه و جه گولگهشت
 جه یحوون که رده بی وه رهوزه ی به ههشت
 جیننی نه سیبین نه هلی جان فاش
 نه و شه و فایز بین گشت وه خاک پاش
 حه زرهت جه لاشان تاکه شه فقه زهرده
 موشاهه ده ی جند عه جایات که رد
 باقی ته فسیلش مه جه ووله ن چون خواب
 سه بتهن جه کیتاب رهوزه تولئه حباب
 فایدهش نی یه ن خود بهس ره وایهت
 با بشین وه سهر نه سلی حیکایهت
 جه به تنی نه و شه و پیغهمهر
 چه نی جنیپان ههر هفت نه فهر
 وبارا به زیکر حه یی لایه مهوت
 مه سمووع بی جه لای نه هلی مه له کووت
 سه حهر سه بعه جن بوسان دهست و پاش
 دهرسات وینه ی جن غایب بین جه لاش
 سه لات فه جرش هم به جا ناوهردهن
 ئیراده ی مه نزل مه ککه ی شهریف که رد

زهید بنی حاریس ئاما ئه و جواب
 عهرز کهرد نه خدمت شای مهلهک ریکاب
 ئیمه جه ئیزا ئهزدادی کوففار
 بهرشین جه مهککه وه چار و ناچار
 ئیسته بی جهوار بهکی جه ئهوان
 مهسلهت نی یه بشین بهدهوان
 ههزرت عهززی زهید قبول کهرد به دل
 جه کوهی ههرا گرتشان مهنزل
 شهخسی کیانا تا وهلای مهتعهم
 وات: مهبو ئه و من کهرو خاترجهم
 ئیمه بگیرو نه جهواری ویش
 ئیشاللا مهدام خهیر مهیۆ نه ریش
 مهتعهم ئیلتیماس ئیجابته کهردش
 قاسید ههم جواب سهفارش بهردش
 قاسید وات: قدووم ئهرزانی کهرو
 وه بهندهخانه تهشریف باوهرو
 سهحر زوو مهتعهم ویش موسهلهح کهرد
 سوار بی وه ئهسپ چون مهردانی مهرد
 چهنی فرزندان گرووی قهوم و خویش
 ههزرت باوهرو وه جهواری ویش
 شین وه ئیستیقبال شای خهیرلئه نام
 غهزهز تا یاوان وه بهیتولحه رام
 سا چون ئهبو جههل شنهفت ئهی خه بهر
 سهرسام جه مهنزل ویش شیی وه بهر
 جه بهیتولحه رام یاوا وه مهتعهم
 بهعد تهوازع وات: یا ئیبنی عم
 دینی ئهحمدهت ئیختیار کهردهن
 سوجدهت به خودای نادیده بهردهن

واتش: نهوهللا تهعنه مهدهر لیم
 ئادم ئاوهردهن به جهواری ویم
 وات: هه کهس تو کهردی دهوای زامانش
 ئیمه یچ هادامان یه کهسهر ئامانش
 ههزرت تهشرینش به مهککه ئاوهرد
 ههجهرلئه سهوهده ئهوهل تهواف کهرد
 جه کهعبه توللا دوو رکعت نماز
 کهرد پهی ریزایهت کهریمی کار ساز
 نه پهرسا جه کهس نه کهس پهرسا لیش
 تهشریف بهرد وه قهسری هه مایونی ویش
 سهحر ههم تهشریف بهلای مهتعهم بهرد
 جه ئه و ئیلتیماس ره دی جهوار کهرد
 مهتعهم عهرزش کهرد دل وه ئه ندیشهن
 ره دی جه وارم سه بهب که چیشهن
 فه رما نه مه بوم زیاد جه یه ک رو
 جهواری کوففار موشریک چون تو
 مهتعهم مولته میس ههزرت قبول کهرد
 ههزرت ههم تهشریف وه ئه ندهروون بهرد
 ههفته دوو ههفته نیشته بهخاتر شاد
 خهرمانی خه مان جه و دهم داد وه باد
 تا یهک عورته پهر حهیا و هه لیم
 مشهور به خهوله کناچهی کهکیم
 دايم نه خدمت خواجهی کاینات
 گوستاخی مه کهرد به عه جایات!
 جه و دهم دا خهوله شوخی نازهنین
 ئاما وه خزمهت فهخر لعاله مین
 واتش: یا حه بیب سهرم بو فدیت
 مازوونم من ژن بوازوون په ریت!

شای خەمی پەنا شای گەردوون بێگەرد
 وە حەرفی خەولە تەبەسوومی وەرد
 فەرما زەن جە کۆ ماوەری پەریم
 نەسلی ئەو جە کەین نامش واپە پیم
 وات: بە کرت مەبۆ پیت کەروون تەحقیق
 عایشە دوختەر بووبە کەری سیدیق
 ئەر بەبۆت مەبۆ هاسوودە و یمان
 ئەو زووتەر بەتۆ ئاوەردەن ئیمان
 فەرما بە تەو فقیق دەهەندە داور
 بشۆ هەردووشان خواستگاری کەر
 خەولە بە فرمان ئەمەری پێغەمەر
 روو کەرد وەیانە ی سیدیقی ئەکبەر
 شیی بەلای عایشە ی ئەعلا
 (رضی اللہ تعالیٰ عنہا)
 خەولە عەرزش کەرد یا ئومی رەمان
 تا سەر بۆ کەرەم خودای ئاسمان
 خواجە ی کائینات منش کیانان
 تۆش بە جای ئومی تەو وەقە وانان
 مەیلش عایشە ئەر سەد منالەن
 نەزەر کەردەن لیش پە ی ئەو حەلالەن
 ئومی رەمان وات: سەبەر بکەر تۆ
 تاکە ئەبوو بە کەر تە شریف باوەرۆ
 سیدیقی ئەکبەر دارای زەمانە
 جە و دەم تە شریفش ئاوەرد وەیانە
 خەولە عەرزش کەرد مە تەب سەرانسەر
 وات: عەرز بکەر هەم بە پێغەمەر
 عایشە جارێ هیلای منالەن
 تەحریری تاریخ عومرش شەش سالیان

من دايم رۆحم هانه خـاک و پاش
 مە تەبە ی هەنی عەرز بکەر جە لاش
 من بە برادەر قـەرار ش دادەن
 عایشە بە ئەو برادەر زادەن
 ئە ی عەقیدە مە کرووہ یاخو جایزەن
 ئەرسەد کە ئە هلی پەبوەند فایزەن
 خەولە هەم دەرسات سفارشات بەرد
 مە تلویبات یە کیکە عەرزی حەزەت کەرد
 فەرما هەم بشو ئیتمینان کەر لیش
 واپە ئەبووبە کەر هیچ نەبۆش ئەندیش
 نەک خۆ برای شیر یەک رایا وەرین
 جە دینی ئیسلام گشت برادەرین
 جایزەن نیکاح عەقەدی ئەو دوختەر
 جویرە ئیل حوکمش ئاوەردەن جە سەر
 وە گەر هەم ماچۆ منالەن هالا
 لازمەن عومرش بشو وەبالا
 خوداوەند جە سەر ویش دان روخسەتش
 مە و قووفەن ویسالت تابلوو غەتش
 خەولە فەرما ییش پاک ی پێغەمەر
 یاونا بە سەمەع سیدیقی ئەکبەر
 وات: بشۆ عەرز کەر بە مەحرەمانە
 تە شریف باوەر و بە بەندە خانە
 شای شەفاعەت خواہ سالاری مەحشەر
 تە شریف بەرد بەلای سیدیقی ئەکبەر
 عەقەدی عایشە سیدین مە کەردەن
 پە ی موبارەکی شیرینی وەردەن
 عەرۆسی ئەو شای شێوہ ی شیرینە
 جە دەم ای سی سال کۆچی مە دینە

بادا مهوقوف به و ئه مر ئه و جاري
 تاكه روو بكهين هم وهلاي كاري
 ديسان هم خهوله جه ئه و مهوعووده
 به ئه مري هه زهت شيبى وهلاي سووده
 واتش: من موژدهى خهيرم ئاوهردهن
 هه قق به شانى كه رامهت كه ردهن
 موسته فا موختار مهيلي تو دارو
 وه شاديبى عومرى چه نيت بو بارو
 وات: پهر موبارهك چون ئه و عازمه ن
 به لام مهسله حهت پدهر لازمه ن
 خهوله ديسان شيبى وهلاي زه معه ي پير
 فهرمووده ي هه زهت به بيان كه رد ته قير
 زه معه كيانا سووده شان ئاوهرد
 خهيلي ده لالهت فرزند و يش كه رد
 واتش: محمه د كه فوى كه ريمه ن
 بوزورگه وارهن شان عه زمينه ن
 ئه گهر مه يلت هه ن تا بدهوت به ئه و
 تو په روانه وار ئه و چون شه معى شه و
 سووده روخسه تدا زه معه قبوول كه رد
 كيانا هه زهت ته شريفش ئاوهرد
 به موبارهكى عه قدهش جاري كه رد
 سووده شان به قه سر ئالاي هه زهت به رد
 مهلايه كه ي عه رش ئه و شه و جه شاديبى
 و اناشان مه قام موبارهك باديبى

فصل در بيان ذكر عروج حضرت دريبت المقدس تا مسجد الاتقى

شهوى شهريفتهر جه لهيله تولقه در
 جه فريشتهى خهير شاي ئه سحابلبه در
 هه زهت جه سه راي ئه مه هانى پاك
 فارغ بى جه زيكر فهردى ته ني اي تاك
 خاتر هه زين بى جه گومراهيبى قه وم
 مه شغوول بى جه و ده م به ئه سبابى نه وم
 شيبى نه جامه ي خه و چون سه ولى ساوا
 ناگاه وينه ي به رق جويره ئيل ياوا
 وات: يا محمه د حوكم ئاوهردهن
 پادشاي شاهان تو ته له ب كه ردهن
 فه لهك ئينتيزار پاپوسى پاتهن
 مهلايهك يه كسه ر چه مه راي راته ن!
 (قم بسم الله الرحمن الرحيم)
 روژشن كه ر ئه فلاك تا عه رشى عه زميم
 زه مين وه پابوس پات پهر نوور بو
 سه نكي هه ردان گشت وه سورمه ي توور بو
 جويره ئيل جه نو وه ئه دهب ده س به رد
 سينه ي موبارهك هه زهت هم شه قق كه رد
 ميكا ئيل دل و دهروونش كه مه كم
 شستشان ته مام به ئاوى زه مزه م
 مه ملووه كه ردشان يه كسه ر وه حيكمه ت
 جه ئه سلى ئيمان ئه مري نبوه ت!
 خولاسه ئه و شه و شاي خه يرولبه شه ر
 جه حوجره ي شه ريف به ردشان وه به ر
 به چند شادى و زه وق به مه يل و وه فا
 تا ته شريف به ردهن وه مه رووه و سه فا

هه زرهه نىگا كهرد بوراقى چون بهرق
نوورين تهر جه نوور شوعلهى شه مسى شه رق
رووانتهر به رهفت چون بهرقى نه نجه م
ئاده مى سوورته شوخى تاووس دهم
زين جه زير چه سه رزين حوللهى نوور
ئالاي مورسه سسه ع نم دادهى كافوور
كه فه ل پووش جه لاي جه واهير كارى
سینه به نده مه فتوول تافتهى مروارى
ريكاب جه نه لماس به نده ريكاب گه وههر
زه برته نگ تلای دوو قالى نه حمه ر
ليجام دانه به يد بي عه يبي ئالا
كارخانهى لاره يب ئوستادى بالآ
پال چون زولف حور سم چون قورسى خوه ر
ساق چون سيمى ساق نال وينهى قه مه ر
دووبال وينهى بال به بداخى شاهى
به يه ك دهم ته يي كه رد جه مه ه تا ماهى
بوراق جه وه دهم دا مه كه ردش خرووش
تا جویره ئيل گرت ريكابش وه دوش
ميكائيل عه نان مه حكهم گرت وه كه فف
جه م بيبي نه ده ورش مه لايه ك سه فسفه
جویره ئيل واتش: يا خه يرولبه شه ر
فه رمه وه سوواره به نه مرى داوهر
سالارى مه حشه ر شاي له ولاك خيتاب
پاي سوواره كش نياوه ريكاب
سووارى بي وه زين بهرق ئاساي بوراق
وه عه زمى كه ردش گه ردوونى هه فت تاق
به نه مرى قادر حه يي ره بيانى
راهيى بيى چهنى گروى روحنانى

ههر چووار موقره ب چهنى پيغه ممه ر
مه واتهن به خبه خ نه لاهو نه كبه ر
جه ناگاه دوو زهرف چون دورى خوشاب
به كى پر شير و به كى په ر شه راب
ياونان به سه مع شاي خه يرولبه شه ر
جهى زرووفانه به كى قبوول كه ر
هه زرهه دهرسات دهس په ي زهرفى شير به رد
(بسم الله) وات، شير ته ناول كه رد
جویره ئيل عه رز كه رد يا خه يرولئه نام
نه رتو ش شه رابت بنوشا نه وجام
زومرهى ئوممه تت باده خوار مه بي
دماي تو يه كسه ر گوناهاكار مه بي
(القصة) خه يلئ سه حرا ته يي كه رده ن
جه باديهى به ر بيدي و به رده ن
به كى جه يومن به نالهى خه ته ر
وات: يا محمه د ته وه قوف بكه ر
ساتئ من جه تو سوئالى داروون
جه واب لوتفت وه چه م مه داروون
هه زرهه هيج نه كه رد زه ره مو دارا
نه دا جوابش ويه رد جه وه سارا
هه م جه لاي يه سار به كى داخه به ر
وات: يا محمه د ته وه قوف بكه ر
سوئالى داروون بده ر جه وابه م
سه حراء گيل بي يهن جه ئيزتيرابه م
هه زرهه ئيلتقيقات زه ره نه كه رد په يش
پادا نه بوراق ويه رد بي نه نديش
ديسان يه ك عه ورته شوخى شيرين ناز
وه بانگى بي شه رم بولند كه ر ئاواز

وات: یا محمه مد نه سرین مه واروون ساتی تامول کهر نیازی داروون هه زرهت هم به نهو نه کهر د نیلتیفات و یهرد وینهی بهرق هه وری سه ماوات غه رهز جهو مه کان و یهرد ته عجیل جه و دما په رساش نهو جه جویره نیل فه رمما یا نه خی نهو هه رسنه فه کئی بین چه کارهن پیتم بدهر خه بهر به لئی نه وه ل کسه س راعی یه هوود بی له عینی به دزات گومرای مه ردوود بی به تو که ره دبی چون رووی خیاتیش نه گهر جه ودهم مدای جه وایش نومه تت یه کسه ره هرام مه وهردهن به دینی یه هوود عه مه ل مه که ره دن نهو شه خسی دووهم هم نه سارابی وه بورجی به ختتش نه وبار وارا بی نه ره جه ودهم مدای جوابش به دل مورادش یه کسه ره گشت مه بیی حاصل زومره ی نومه تت یه کایه ک جه تو نه سارا مه بین گشت جه دمای تو سالیسهن سوئال به حسی نهو عه ورهت نهو بالا عه ره شیرین خال و خهت تانه دنیای دوون په ره مه لاله بی زهوق و زینه تش گشت جه هالهت بی نه گهر تو مه دای بهو ته ور جوابش نومه تت مه شیی گشت به ربکابش نامی قیامهت هیچ نه به ره دن یه کسه ره دنیای دوون قبول مه که ره دن

غهره ز چند مه ساف راگه ته بی که ره دن تا ته شریفی خهیر وه جای به ره دن جویره نیل عه رز کهر د یا خهیره لبه شه ره جهی مه کانی خاس لادی پیا ده بهر نینه مه دینه ی ناخر جای ویتنه ته ییبه ی شهریف هیه جره تگای ویتنه هه زرهت چون شنه فت پا تا وهرده وه دوو رکعهت نماز نه دا که ره ده وه ته شریفش دیسان سوار بیی وه زین ته بی که ره دن راهان سارا و سه ره زمین یاوان به جای شه ریف و دلگیر سه نگش سورمه بی گیش گشت عه بی ره جویره نیل جه نو تاما وه گوفتار عه رز کهر د نه خزمهت شای بوراق سوار وات: یه کوی توورهن خودا عه لیمهن یاگه ی موناجات مووسای که لیمهن! نهو کو مه شه ورهن به به یته ولحیکم نه وهن جای مه لوود عیسا بنی مریم هه زرهت پیاده بی جه بوراق دهر سات جه دهر گای بی چون که ره دش مواجات ره سمی عیبادهت هم به جا تا وهرد ته شریف هم وه زین په شتی بوراق به رد زه مین مننه تبار زه مان هم خوش حال بوراق و په رتاو جویره نیل وه بال جه لوتفی بیچوون فه ردی فه ریادرس یاوان به قاپی به یته ولوقه ددهس به یته ولوقه ددهس زیارهت که ره دش سو جده ی زاتی پاک بی زهوال به ره دش

لاز هم سوار بیی پا دا نه بوراق
راهی بی چون بهرق ته بیی که ردش نفاق
جه هیچ مه نزلتی نه که رد مه واسا
یاوا به قاپی مه سجیدولئه قسا
دیسسا جه بوراق پا تا وهرده وه
سوجهی زاتی پاک واحید بهرده وه
جه معی نه نبیاء مه لایهک ته مام
که ردهن ئیستیقبال شای خه یرو لئه نام
جویره ئیل جله وگرت وه ده سته وه
بوراق جه قاپی مه سجید به سته وه
ه زرهت ته شریفش وه نه ندره وون به رد
عه زه م سوجه گای نمای حاجت که رد
سه فیری میعراج ره وندهی فه لهک
بیی به پیشه وای نه نبیاء و مه لهک
به لام نه و قاپی بوراق پی به سته
ده ستکاری دیوان هه رگیز نه شکسته
سفتدتهر جه رنگ ته خته ته ختی عاج
مه شهوور بی نامش وه بابو لمیعراج
چه ودهم چند هه زار فریشتانی خه یر
هم پیری ته واف هم پی سه فا و سه یر
ثامن به خزمهت شای خه یرو لئه نام
به کیهک جه حوزوور که ردشان سه لام
واتهن: یاره سوول نه وهل و تاخر
یا محمه مد یا شه فیعی مه حشه ر
تا ه زرهت په رسا جه روحه لئه مین
واتش: یا نه خی برای دنیاء و دین
مه عنی نهی سه نا و ته حییهت چی شهن
پهنه م وچه راست دل وه نه ندیشهن

جویره ئیل عهرز که رد یا خه یره لئه نام
مه عنای ته حییهت ئیده ن جه که لام
بینای نه وه لین گشت نه شیاء تونی
هم خه تمی خاتمه نه نییاء تونی
به شافعی تو مه هر مه بو دفع
ه شری قیامهت به تو مه بو دفع
قوم یا محمه مد دیره ن دیارهن
ئیسته پی ئامایت حه قق ئینتیزارهن
خیزا جه مه سجید وه بی مدارا
دهستی ه زرهت گرت به ردش وه سارا
دیش نه رده بان ئالای ش ه ره فناک
دوو پاش جه زه مین فه رقص جه نه فلاک
یهک لاش زمرود، شیرینی دولبه ر
یهک لاش هم مه رجان یا قووتی نه حمه ر
پایش یه کایهک جه دوری مه کنوون
سازان وه یهک دم پادشای بیچوون
فه وج فه وج فریشتان له تیف ئالا
مه بیان وه پابین مشان وه بالآ
ه زرهت ته شریفش چهنی جویره ئیل
هم به و نه رده بان و یه رد به ته عجلیل
به ته و فیقی زات، حه بی بی به دل
یاوا به ئیوان گه رده وون نه وه ل
قه ولی و اچیوان جویره ئیل وه بال
ه زرهتش هورگرت وه بی قیل و قال
بی غوسسه و خه یال وه بی وه سواسه
به رد وه ئاسمان وه یهک هه ناسه
جویره ئیل ده رسات خواجه بیدار که رد
دهنگی ده ققلب جه که یوان و یه رد

دهردهم قاپیه وان په رسا: تو کینی!
مه گهر جه مه خلوق رووی سهرزه مینی
جه واپ دا: که من روحه لئه مینم
مامووری مورسه لئه مری زه مینم
دیسان: وات: ئانه کین چینی تو!
وات: محمه د شای فرشته خو
واتش: مه گهر حه قق ئه و ته له ب که رده ن
وات: به ل ئیحزار پای په شت په رده ن
واتش: مه رحه با وهش ئامای سه دجار
سه له وات دا به رووی ره سوولی موختار
قاپی ئاسمان دهرسات که رده وه
سوجه دی نووری پاک حه زره ت به رده وه
ته شریف به رد وه بان ئاسمان ساف
چه رخی چه پی واز به رزی بی ته ناف
حه زره ت دیی شه خسی ته مام موپاره ک
ویش په ی ئیستیقبال که رده ن ته داره ک
جویره ئیل جه نو وات به پیغه مه ر
ئانه ئاده مان شای ئه بولبه شه ر
ئاخر باباته ن سه لام بکه ر لیش
موژده ی ریساله ت هم ویت بده ر پیش
حه زره ت که رد سه لام شای ئه بولبه شه ر
ئاده م سه نده وه سه لام جه و سه روه ر
واتش: مه رحه با فرزه ندی سالح
قه زات وه فرزه ند سه د هه زار تالح
وهش ئامای سه روه ر گشتین سه روه ران
ئهی خه تمی جومله ی گشت پیغه مه ران
حه زره ت دیش دهری جه لای راستی ئه و
بوی عه ترش مه یو وینه ی شه ووبی شه و

دهری جه لای چه پ ئه و هم دیاره ن
بووی عه فوونه تش چون بووی مرداره ن
ئاده م جه وده م دا نامی حه قق مه به رد
گاهی مه گره و اگاهی خه نده ش که رد
حه زره ت په رسا که رد جه روحه لئه مین
فه رماکه ئهی په یک ره به له عالهمین
ئاده م په په ی چیش جه رگش بریانه ن
گاه گاه نه خه ندان گاه نه گریانه ن
ئه و دهری بو نخوش چینی ئه و بووی به د
ره مزی ئه و چیشهن دانای خوره دمه ند
جویره ئیل عه رز که رد واتش: یا خاته م
ئه و دهری بو خوش لای راستی ئاده م
هه ر جه رووی ئه زه ل نوور پیدا وه شته ن
قه ریب وه ریزوان ره وزه ی به هه شته ن
ئه رواحی پاکمان ئه ولادی ئاده م
سه عاده ت مه ندان موپاره ک قه دده م
یه کسه ر به واردا مه که ران گوزه ر
مه شان وه به هه شت وه بی دهر دیسه ر
جه وپونه ئاده م راهیبی و خه ندانه ن
خه نده ش جه شادیی ئه و فرزه ندانه ن
ئه و دهری به د بو لای یه ساری ئه و
راگه ی دوزه خه ن چون زولماتی شه و
ئه رواحی خه بیس ئه شقییای به دخو
ئه و جاگه یه گسه ر به دوزه خه مه شو
ئاده م په ی ئه وان خاترمه حزوونه ن
جه رگش چون بریان دهر وون په ره وونه ن
زومره ی قودسییان موکه رهم یه کسه ر
ئامان وه پیشواز شای خه یرولبه شه ر

ماہ خور چہنی بہر جہسی بہ ہرام
بوساشان ریکاب شای خہیرو لئہ نام
عہ تارد رہ قہم ویش کہرد فہراموش
حہلقہی غولامیش دہرسات کہرد نہ گوش
سہبعہ سہیبارہ سورہیا و زوحہل
بین بہ پایہ ندادز موستہ فای مورسہل
شیعری یہمانی چون شو عہرای تہردہست
جہ کیتابچہی مہدح ئینشای نہعتش بہست
غہرہز جہ سہد تاق گہردوون دنیا
کوسی ریسالہت تہ حمہدی ژنیا
جہو دما بہ حوکمی پادشای جہلیل
حہزرت شبی وہ پشت بالی جوہرہئیل
چون تہیری تیژبال یا بہرقی رووی تہم
بہردش وہ پای تامہ تہ فلاکی حہوتہم
بہ عد ئیستیفتاح گفت و گوئی مہلک
مہفتووح بی قاپی سہرہستہی فہلک
گشت پابوس پای حہزرت کہردشان
جہ شادیی سوجدہی شوکر بہردشان
حہزرت دوو جوان جہو دہم دین بہ چہم
ہہردوو مہدرہخشان وینہی شوعلہی شہم
دیسان ہہم پہرسا جہ روحہلئہمین
وات: تہی دوو نہفہر شہرہیقی پاکدین
نامشان چیشہن تہسلشان جہ کون؟
رازی نیہانی کہشفش ہہر بہ تون!
جوہرہئیل عہرز کہرد بہ بئ زیاد و کہم
واتش: یہکیشان عیسای بنی مرہم
بوزورگی مورسہل یاگہی ئومیدہن
جہ ئولولعہ زمان یہکیشان ئیدہن

تہو یہک خواجہی عہرش نامش ہہم نربان
یہحیا پتغہ مہر ئیبنی زہکہری یان
چون پتغہ مہرہن سہلام کہر لیشان
حوکمی ریسالہت ئیزہار کہرد پیشان
شای شہفاعت خواہ سالاری مہحشرہ
شبی کہردش سہلام تہو دوو پتغہ مہر
جہ دمای جہواب سہلام و سہفا
کہردہن تہوازوع چہنی موستہفا
جوہرہئیل عہرز کہرد یا خہیرو لئہ شہر
ئینتیی زاری تون دہہندہی داوہر
حہزرت سوار بیی جوہرہئیل وہ بال
بوراق راہیی لی وینہی بادی شہمال
بہ تہوفیقی زات دارای موعلہ ززم
یاوان وہ پای گہردوونی سہہم
وہہر تہور سابق جہ بابان ویہرد
گفت و گو چہنی دہربانان گشت کہرد
موژدہی تامای خہیر حہزرت دیاوہ
قوفلی قاپی چہرخ ہہر ہفت کریاوہ
جہ سہفای سہہم شای خہیرو لئہ نام
یوسف دی وہ چہم عہلہ یہیسسہلام
بہ حوکمی فہرمان رہببولعالمین
یاوان بہسہر دیا دیش جہنابی ئیدریس
مہشغولہن داہم بہ تہمیری تہدریس
جہ چہرخی پہنجہم شای تہعلا سیفات
ہہم چہنی ہاروون کہردش موناجات
مہہیمزدا مہرکب بہرق ئاسای بوراق
نہکہرد مدارا تا چہرخی شہش تاق
حہزرت نیگاہ کہرد بہو دیدہ مہخمور
دیش مووسا گوستاخ کہلیمی کوئی توور

دمای گفت و گو و گشت سه فا و سه لام
 ته عجیل که رد چه زرت شای خه یروئنه نام
 سه ماوات ته بی که رد هه رشش وه بی خه م
 تا یاوا به تا قی گه رد وونی هه فته م
 جه و دما مووسا جه ده رگای باری
 ده مده م نه نالا مه که ردش زاری
 مه لایه کان وات: دل وه نه ندیشه ن
 یا مووسا سه به بی زاری تو پیشه ن
 واتش: جـوانی تازه ی په نه یاوا
 زه مین تاکه عه رش به و مه یو تاوا
 نامی ئومه تش گشت نه ده فته رهن
 یه قین جـه ئومه ت من زیاده رهن
 نه غلب گشت ره زوی ریزوان جاشانه ن
 جه ناتی ته جری مه نزلگاشانه ن
 به لام نه و زاری چه سه سه د نه بی
 زاهیر جه نه قه ل قهومی ویش مه بی
 چه زرت جه گه رد وون نه فلاکی چه فته م
 چونکه ئیبراهیم خه لیل دیی وه چه م!
 هه م به ئیشاره نه خی جویره ئیل
 چه زرت که رد سه لام به تاو و ته عجیل
 ئیبراهیم واتش: مه رحه با سه دجار
 فرزند ی صالح سه یده لئه برار
 چه زرت گوزره که رد جه به یته لمه عموور
 سو جده گای مه لیک سه رتاپا جه نوور
 جویره ئیل یه کیه ک ره هنموون که ردش
 ته شریف به سه درو لمونته ها به ردش
 سه دره یه ک درخت جای جویره ئیل بی
 وه لگی نه و درخت چون گوش ی فیل بی

نه شجارش وینه ی شاخی سه بهر بی
 جه تووبای به هه شت نه و بلندته ر بی
 جه بیخش چوار جوی تاب ره وان
 شه وان تا به رو دایرین ده وان
 دووشان په نهان بین دوو جوشان زاهیر
 زه لالی شیرین بی عه بیی تاهیر
 ئیستیفسارش که رد جه روحه لئه مین
 په ی نه و چوار نه هر ئالای بی قه رین
 جویره ئیل عه رز که رد یا ره سولوللا
 وات: نه و چوار جـو به نه مـریلا
 نه و رو نه هانی مه شان وه به هه شت
 په ی چه وزی چه یات په ی سه فا و گولگه شت
 نه و دوو زاهیره که سیر و قه لیل
 یه کی فورانه ن یه کی شان هه م نیل
 دونیاشان مه علووم بو وه تو
 عه رزم هه ر ئیده ن جه ساره ت مه بو
 چه زرت جه سه دره هه م که ردش خروج
 روونیا به شاد راگه ی عووروج
 نه و جا جویره ئیل وه بی چوون و چه ند
 چه زرت راهی که رد ویش هه م به جامه ند
 چه زرت نیگاه که رد په ری جویره ئیل
 فه رما یا نه خی په یکی شای جه لیل
 په ی چیش ریفاقه ت به سه ر نه به ردی
 ئاخیر چه نی من ته خه لف که ردی
 جویره ئیل عه رز که رد یا خه یروئنه به شه ر
 وه یتسه ور قه رار دان ده هنده ی داوهر
 ئیمه گشت یه کسه ر فه رمان به ردارین
 هه ر یه ک مه قامی مه علوومی دارین

حه ره كهی قووهی بآلم نه مه ندهن
 ته وانا تا قهت حال م نه مه ندهن
 ته و جو هوی عه رزی من نه بی مو كه ره ر
 ئه ر زه ره نه و جاه یا بنیو نه و هر
 شو عاعی نووری ته جه ل لای ئه قدهس
 سه رتا پام ته مام مه بۆ وه قه قنهس
 وه رنه من رۆحم نه قه ده م گاته ن
 جه هیچ خه وف نه كه ی خودا ه ام پاته ن
 ره سوول ئیید شنه فت جه رۆحه لئه مین
 روو كه رد ئه و هه وا به خاتر حه زین
 به ته و فیقی زات تا کی ته نیای فه رد
 حه زه رت به ته نها چهن د حیجاب ته ی كه رد
 یاوا به جایئ سه خت و ناهه مو ار
 بو راق خه سه ته بی پا وست جه ره فتار
 ناگاه زاهیر بی ره فیه فی جه غه یب
 سه رتا پا تاهیر نوورینی بی عه یب
 ئاما نی دایی سه ریج چون عه ره ب
 واتش: (لا تخف یا احم مد اركب
 سو رایی حه زه رت هه ی كه رد به ره فیه ف
 مامان راگه ش مه لایه ك سه فسه ف
 بو ساشان ريكاب ئالای په سه نده ش
 گرتشان دامان سه عاده تمه نده ش
 وه یه ك سات جه چهن د حیجابات ویه رد
 راگه ی په نسه د سال لامه كان ته ی كه رد
 حامیلانی عه رش گرووی بیی ته مام
 ئامان وه پی شواز شای خهیره لئه نام
 یه كایه ك بو سمان نه عله ینی پاكش
 كه رده ن زیاره ت حه لقه ی سیواكش

غه ره ز تا یاوان به عه رشی عه زیم
 له رزا جه هه یبه ت فراوان كه رد بی م
 ئاما نی دایی جه شای زو لجه لای
 (تعال لا تخف یا حبیب تعال)
 جه عه رشی عه زیم قه تر دا وه ده و
 تکیا تو ی حه لق هومایونی ئه و
 جه و سه به ب علیم ئه وه ل و ئاخه ر
 جه سینه ی حه زه رت یه كسه ر بیی زاهیر
 هه ر ده م نی دایی جه شای بی ئه ندیش
 ماما، یا ئه حمه د پا بنیه وه پیش!
 حه زه رت به و ته و مار هه ر به و تاجه وه
 كه مكه م تا تك دا وه مه عرا جه وه
 له رزا جه هه یبه ت چون توولی ساوا
 به قاپی قه وسه یین ئه و ئه دنانه یاوا
 ئاما سه دایی زه حمه ت نه بو لیت
 وا نه ته حییه ت پاکی خودای ویت
 ره سوول وه روخسه ت دانای توانا
 (التحیيات لله و انا)
 جه نو فه رما پیش بینای بانی سه ر
 (سلام علیك یا خیرالبشر)
 سه لامی حه زه رت عی زه ت ستانا
 (وعلى عبادالله و انا)
 شاهدی داشان به خودای ئه كبه ر
 هه م به ریساله ت پاکی پیغمه مه ر
 جه و دما حه زه رت مه تله ب بهس بهس
 یه كایه ك عه رز كه رد به زاتی ئه قدهس
 گف و گو ی عه زیم جه ده رگای غه ففار
 شنه فتش جواب لوتفی بی شو مار

جه بابی ئوممەت حەزرەت ھەم عەرز کەرد
 حەقق پەنجار رکعت نماز لێش فەرز کەرد
 بە چەند عاتیفەت عەتای رەببانی
 موخلەح بە لوتف زاتی سووحنانی
 روخسەت تەلەب کەرد جە دانای جەلیل
 موراجەعەت کەرد بەلای جووہرئیل
 روحوئەمین شیی وە ئیستیقبالش
 سەلەوات دا بە رووی جەلای جەمالش
 دەستی حەزرەت گرت وە عەزمی گولگەشت
 بەردش وە سەیران گولباغچە ی بەھەشت
 حوریان ئامان گشت وە پیشوازش
 جان و دل کەردەن وە پایەندازەش
 توحفە ی لەزایز فاخیرە ی بەھەشت
 بەکسەر دیی وەچەم ئەوزاعی ھەر ھەشت
 غەرز سەیرش کەرد ھەرتاکە تاوا
 دوزەخ بە نەزەر شـھـر یفش یاوا
 ئەھلی دوزەخی گرووی بەد بەختان
 تەبەعی شەیتان ئایرین وەختان
 ئەحوالی یەکیەک بە نەزەر ئاوەرد
 پە ی گوناھباران کیشا ئاھی سەرد
 جە وەقتی عەودەت راگە ی خەف پێم
 جە و دەم دا یاوا بە مووسای کەلیم
 تا کەلیم ئەللا عەززی حەزرەت کەرد
 پەرساش پە ی ئوممەت فەرزت چیشت ئاوەرد
 وات: پەنجار رکعت یەک شەو و رۆ
 ئەدای نمای فەرز مەعلووم بۆ جە تۆ
 مووسا وات: موشکیل مەزانە ئاسان
 من خەلقم جە تۆ زووتەرشناسان

بەنی ئیسرائیل ئیستە گشت مەردەن
 من گشتیم یەکسەر ئیمتیحان کەردەن
 ئوممەتانی تۆ چون ئاخـر بەرەن
 جە باقی ئوممەت گشت زەعیف تەرەن
 ھەرگیز نەداران قووہ ی پەنجار فەرز
 تا مەحشەر پێشان گشت مەبووہ قەرز
 بشۆ دەماوہ جە قاپی داوەر
 وە ھەر سوورەت بۆ تەخفیز باوەر
 حەزرەت دووبارە گیللاوہ ئەو پەس
 دیسان پەنا بەرد زاتی ئەقـدەس
 عەرز کەرد قاپی پادشای غەففار
 واتش: ئەوممەتم زەعیفەن بێچار
 نەداران قوودرەت مەعاشی ویشان
 پەنجار فەرز نماز زیادەن پێشان
 حەقق فەرما بیست فەرز تەخفیز شان بۆ
 بێنا بە خاتەر ھومایونی تو!
 حەزرەت سوجدە ی زات شای بێ زەوال بەرد
 ھەم وەلای مووسا موعاوہ دت کەرد
 دیسان پەرسا لێش کەلیمی کوی توور
 واتش: چیشت کەرد جەلای شای غەفوور
 فەرما کەرەمدار چەنیم کەرەم کەرد
 میقداری بیست فەرز تەخفیفم ئاوەرد
 ھەم ئەللا وات زیادەن ھاللا
 دیسان تەشرفیت بشوو وە باللا
 ئەرچەندی پە ی ت مەبوو بە زەحمەت
 بەل ھەم باوەری تەخفیف پە ی ئوممەت
 غەرز تا سی جار شای گەردوون بەیدەق
 تەشریف بەرد وە بان قاپی بەرزی حەقق

شای بوراق سوار به چند دهر و رنج
 ناخر په نجا فه رز یاونا به پنچ!
 مووسا عه رزش کهرد یا خه یرو لبه شه
 دیسان په ی ته خفیف هم ته شریف بهر
 هه رزه ت دا جواب شیرینتر جه قه ند
 هه ر چه خواهش کهم جه لای خود او ه ند
 قه بوول مه کهر و بینایی چاوان
 عه تاش عه میمن لوتفش فراوان
 به لام جه ی فیشته ر خاس نی یه ن ته کلیف
 شه رمن هه مدیسان بشوون په ی ته خفیف
 جه و دما به شاد موراجه عه ت کهرد
 ته شریف به سرای تهوم هانی بهرد
 قاپی فتوحات کریا و دهریاوه
 هیمای هه لقه کیش هه ر مه لریاوه!
 تو ی ته سبابی نهوم په ر ته داره کش
 جه یوانی شه ریف جای مویاره کش
 هیمای عه تری هه لم گه رمیش باقی بی
 گه رمیی روتبه ی به رز وهش دماخی بی
 یا حه قق به حاجه ت نیسمی عه زیمت
 به حه ققی جه لال ذاتی قه دیمت
 به نووری ره سوول ساحیب ته خت و تاج
 ته و شه و به عیززه ت به ردت ته و میعراج
 عه بدی ویت قادر کو ی گونا هباران
 عاسیی رووسیا هه م شه رمه ساران
 به به خشش به فهزل بی پایانی ویت
 به عه فوی عه زیم نمایانی ویت
 نومیدش نی یه ن میقداری یه ک موو
 (بالله) بغه یره ز جه (لاتقطنوا)

فصل در بیان استهزای قریش در باب رفتن معراج

به لئی چون هه زره ت شای خه یرو لبه شه
 شیی نه جامه ی خا و ته و شه و تا سه حه ر
 سه حه ر ته شریفش خیزا په ی تا عه ت
 نه داش کهرد نمای فه رز به جه ماعه ت
 مه زاناش قوره یش قهومی قوره یشهن
 جه نه مری میعراج مه کهن ته کزیشهن
 جه و بو نه مه غمووم مه حزوون و سه رسام
 دهرسات ته شریف بهرد وه به یتولحه رام
 ناگاه ته بوجه هیل له عینی به دزات
 تاما به خزمه ت خواجه ی کائینات
 جه رووی نیستیه زنا کنایه ی غه له ت
 تاما وه جواب په رسا جه هه زره ت
 وات: یا محه مه د کهم یا زیاده
 وه ی زوو که رده نت هیچ نیستیفاده
 حه زره ت وات: به لئی ویه رده و یهرد
 نه مشه و مه سافه ی عور ووجم ته ی کهرد
 واقیعه ی میعراج لواو نامای شه و
 یه کیهک وه ته فسیل به بیان کهرد په ی ته و
 ی} بوجه هل وات: قه زی یه چون نهوم
 چون واتی به من مه واجه به قهوم
 شای بوراق سوار فه رما وانه عم
 مه کهروون ته قریر به بی زیاد و کهم!
 (القصه) حاکم حو کمی به دخواهان
 شیی به لای قوره یش گرووی گومراهان
 واتش ته ی مه حشه ر بی نامووسی نهنگ
 محه مه د دنیاش ناوهرده ن وه تهنگ

مه و اچۆ ئەمشهو و هيهك نيم نه فهس
 شيم كهردم ته و اف به يتو لموقه ددهس
 مه سجيده لئه قسا هه ره هفت ناسمان
 سه دره ي كورسي و له و ح عهرش و لامه كان
 گشتم كهرد ته و اف وه ده و اني ده و
 تامام وه مه نزل هه ره مه نده بي شه و
 چه ني سه ناديد موشريكان به كسه ره
 شين وه لاي بووبه كر سيديقي ئەكبه ره
 واتهن: محمه د ساحيب كاري تو
 وه يتهور فه رماوان ديسان هه م جه نو
 ماچۆ موقه ره ب باره گاي ئەقدهس
 من به رده ن وه سه ره به يتو لموقه ددهس
 به عني وه ي حه رفه تو با وهر داري
 هه ني ئەو سادده ق وه چه م مه داري
 ئەبووبه كـ و ات: ئينه چه داوان؟
 ئەگه ره ئەو واتهن راستش فه رماوان
 په ي چيش جويره ئيل جه ساتي سه دئان
 مه يو وه زه مين مه شو وه ناسمان
 جه پايه ي بولند سه ريري ئالا
 ما وهر و پيغام ئەللا ته عالا
 په ي تايه جو و ريل دايم ره هبه ره ن
 محمه د جه ئەو موقه ره به ته ره ن
 چونكه سيفاتش گشت هه ره حه ميده ن
 ئەر ئەو بو اچۆ قه تران سف ييده ن
 قه و لئش ساديقه ن فه رمو وده ش راسه ن
 مه لايه ك سه روست ئەشه رفه ننا سه م
 ئەبو جه هل و قه وم وه دل په ريشان
 شه رمه نده و خجل شين وه جاي و تيشان

عه قيده ي به عزي جه و ده م ئەو ته سديق
 ئەبووبه كرشان وانا وه سيديقي
 ديسان هه م جه معي جه قه ومي كو ففار
 نامان وه خزمه ت موسته فاي موختار
 چونكه به لئه دبين جه ئەوان چه ند كه س
 په رساشان جه وه زع به يتو لموقه ددهس
 شاي خه تمى په نا شه فيعي موختار
 به كيه ك دا جواب روئه ساي كو ففار
 ياوا وه جايي نه قشيس زه ميرش
 هيج نه مه نده بي حه زره ت جه ويرش
 ساتي ماتى بي كه ردش ته ئەممول
 غوسسه ي بي پايان جه م كه رد نه توي دل
 جويره يل به ئەمري پادشاي ئەقدهس
 هوركه ند به جاي و يش به يتو لموقه ددهس
 جه يانه ي عه قيل نياش ئەو نه زه ر
 روو به رووي حه زره ت شاي حه يرو لبه شه ر
 به قه و لي راوي داناي ساحيب فام
 مورته د بيبي جه و ده م به عزي جه ئيسلام
 سه عييدي نه مه ند جه بنيادشان
 هه ره ئيد بي سه به ب ئير اتيدادشان
 قافلەي قوره يش جه مه ككه هه م شام
 به يه ك ماه مه شين بي سه بر و تارام
 با وهر به ميعراج حه زره ت نه كه رده ن
 (نعوذ بالله) وه كو فر مه رده ن
 به ل چون حه زره ت خه تمولئه نبيا
 به بيان كه رد وه زيح مه سجيده لئه قسا
 موشريكان واتهن بي كه م و كاسه ن
 جه مه ساجيدان قه و لت گشت راسه ن

به لّام قافلّه‌ی قه‌بایل یه‌کسه‌ر
 شین پهری شام نه‌داران نه‌سه‌ر
 نه‌حوالی نه‌وان مه‌علووم که‌ر لی‌مان
 نامای و نامای گشت بواچه پی‌مان
 چه‌زرت فه‌رماوا وه‌بی وه‌سیله
 قافلّه‌ی سه‌نگین فلان قه‌بیلّه
 جه‌ده‌شتی رۆ‌حا هه‌رده وه‌ه‌رده
 مه‌گیلان پهری ناقه‌ی گوم که‌رده
 جه‌مه‌نزل‌گاشان یه‌ک قه‌ده‌ح په‌ر ئاو
 من چون ته‌شنه‌س بیم سی‌ر نوشام تاوتاو
 وه‌ختی مه‌یاوان وه‌ماوای ویشان
 جه‌و ئاوی قه‌ده‌ح بی‌ه‌رسین لی‌شان
 تاکه سیدق و کی‌زب مه‌علووم بۆ وه‌گشت
 وه‌ئه‌هلی ئینکار فی‌رقه‌ی زی‌با و زشت
 فه‌رما په‌ی می‌عراج وه‌ختی و یه‌رده‌م
 ته‌ماشای فلان کاروان که‌رده‌م
 دوو شه‌خس نامشان فلان وه‌فلان
 سوار بین وه‌پشت یه‌ک وشتر جوان
 جه‌بوراقی من وشتر سیل که‌ردش
 چون ته‌یری تی‌ژیالّ وه‌زاق مه‌به‌ردش
 یه‌کی جه‌و دوو که‌س ناگاه که‌وت به‌وار
 یه‌ک ده‌ستش شکیا پی‌چ وه‌ردش چون مار
 بی‌ه‌رسین لی‌شان رازی سه‌ره‌سته
 ده‌ستی کام نه‌شخاس بی یه‌ن شکه‌سته
 رونه‌سای قوره‌یش قه‌بیلّه‌ی نه‌شرار
 دیسان جه‌چه‌زرت کرده‌ن ئی‌ستیفسار
 واته‌ن: وشتران شی‌رین ته‌داره‌ک
 قافلّه‌ی مه‌خسوس مه‌ککه‌ی موباره‌ک

جه‌کوت دی‌ی به‌چه‌م چیش ناما پی‌شان
 یاکه‌ی مه‌یاوان وه‌یاگه‌ی ویشان
 جواب دا چه‌زرت: یاوام به‌ئیشان
 جه‌خاکی نه‌عیم و به‌ردم لی‌شان!
 په‌رساشان لی‌باس نه‌وان جه‌ره‌نگه‌ن
 لی‌باسی شادی‌ی یا ره‌ختی جه‌نگه‌ن
 شای خه‌تمی په‌ناه نیشانه‌ی لی‌باس
 یه‌کیه‌ک به‌یان که‌رد وه‌که‌یف و ئی‌خلاس
 فه‌رما یه‌ک شوتر بوزی شوخ و شه‌نگ
 جه‌نه‌وای قه‌تار وینه‌ی پی‌ش ئاهه‌نگ
 مامان وه‌راوه وه‌شه‌وق و شادی‌ی
 بی‌په‌روا جه‌خه‌م نه‌ی دنیای بادی‌ی
 سو‌یح جه‌نی تلوع خورشیدی نه‌نوه‌ر
 مه‌یاوان به‌جا به‌ئه‌م‌ری داوه‌ر
 چه‌زرت چون بولبول جه‌نه‌قشی زه‌میر
 په‌ی ئه‌هلی کوففار یه‌کیه‌ک که‌رد ته‌قدیر
 نه‌و شه‌و خوشه‌و بی تاکه شه‌فه‌ق زه‌رد
 قوره‌یش به‌جاری جه‌م ئاوه‌ری سکه‌رد
 مدران مونه‌زه‌ر په‌ی تلوعی خور
 تاکه جه‌توفق به‌ر به‌یۆ وه‌به‌ر
 شایه‌د قافلّه‌ی نه‌یاو وه‌رۆ
 ته‌کزی‌ی چه‌زرت بکه‌ران جه‌نۆ!
 جه‌ناگاه یه‌کی ئه‌هلی به‌د نه‌زه‌ر
 وات: هم نه‌فتاب به‌ر ناما وه‌به‌ر
 یه‌کی تر واتش: قافلّه‌ی یی‌چ یاوا
 یه‌کسه‌ر داخل بی‌ی وه‌زه‌ید و ماوا
 رونه‌سای قوره‌یش هه‌لمه‌ت به‌ردشان
 ته‌حقیقی ئی‌خبار چه‌زرت که‌ردشان

کاروانی یه کسه ر سوگه ند وهر دشان
فه رمووده ی هه زهت ئیقرار کهردشان
وه سفی ئه و سه روه ر گشت عه لاماته
ئه و قه ولی ساده ق ئه و میعجیزانه
نه شییی نه دهروون ئه و تاریک دلان
زه ری جه باوه ر ئیمان وه ئه یقان
واتشان: هه کیم شیرین رازیوهن
عه جه ب ساحیری سیحر بازبوهن
گفت و گوئی جه نگش چون ته وازوعه ن
هیچ نی یه ن ئیلا سیحری وازیمه ن
با من وه سه رگه رد ئه برۆی تاقش بام
فیدای گه ردی سه م پای بو اراقش بام
که ریمه ن دايم خولق و مه زاجش
شومه جه به حسی لوای میعراجش
نیمه و ناته مام ها به بیان که رد م
دوری جه ده ریا به یروون ئاوه رد م
به ئی چون وه قه ول عوله مای ئه یام
واقیعه ی میعراج شای خه یره لئه نام
جه بیست هه فته م رووی ماهی ره جه ب
ماهی موباره ک ئه عالی مورره حه ب
جه دوازده سال به عدی نبووه ت
یه کسال و دووماه قه بل جه هیجره ت
واقیع بیی میعراج شای خه یره لئه نام
په نج فه رزه ی نماز په ی ئه هلی ئیسلام
ئه هلی سه نادید ئه شراف قوره یش
روه سای قوره یش ره نگبافی قوره یش
یه ک روعه تبه و شیب وه ئه رقه م
ئه بسووفیان ئه بو جه هل وه جه م

ته قریب به دووسه د بی زیاد و که م
جه سه حرای مه ککه جه م بیی جه ماجه م
چهنده ته دبیری سه خت عه جایب که رده ن
چهنده کینه و غه ره ز نه دل ئاوه رده ن
ئاخر یه ک نه فه ر جه ئه هلی ئه شرار
کیاسته ن وه شوئن شای بوراق سوار
ته شریف باوه رۆ ساتی وه سارا
شهاد به و دیده نش دارا و نه دارا
شای خه قی په نا فه وری ته شریف به رد
ئه هلی قوره یشی یه کسه ر ئاخیز که رد
فه رماوا به من چیشهن کارتان
خودا بیزار بو جه دیدارتان!
واتشان: به تو که ی ئه ی محمه د
یه ک عه رز دارین ئه ر نیکه ن ئه ر به د
توکاری عه زیم گه رته نی نه سه ر
به و کاره قوره یش مه بو ده ربه ده ر
جه ئابادی تو ئامان و یه رده ن
هیچ که س ئه ی کاره مودعا نه که رده ن
ئیمه حاجه تی گشت به تو دارین
گوشه ی میعجیزه ت وه جه م مه دارین
ئه گه ر تو راسییی ئه ی کاره که ردییی
مودعای قه ومان وه جا ئاوه ردی
گشت ئیقرار دارین وه پیغه مه ریت
به شه فاعه ت خوی ئومه ت په روه ریت
هه زه ت فه رماوا: خه یالی خامه ن
مه رامتان چیشهن ئه و کاره کامه ن
واته ن: ئه و دره خت دیاره ن جه دوور
تو ئه ر ته له ب که رد به یو وه حوزوور

ریشه‌ش هه‌رچی ههن هور کنیۆ جه خاک
شاخ و به‌لگش گشت جه بهک نه‌بۆ تاک
به‌پۆ وهی مه‌جلیس بی په‌روا جه‌نۆ
چه‌نیس تۆ وازیح که‌رو گف‌ت و گوۆ
هه‌زرت وات: به‌لی عه‌جیب نادره‌ن
به‌لام حه‌قق وه گشت ئه‌شیا قادره‌ن
ئه‌گه‌ر خوداوه‌ند ئه‌ی کاره‌ که‌روۆ
ئه‌لئان ئه‌و دره‌خت وهی جا باوه‌روۆ
به‌ واعییدی ئه‌و بده‌ن گه‌واهیی
ئیقرارکه‌ن وه‌زات فه‌ردی ئیلاهی!
هه‌زرت فه‌رماوا: بنمانون پیتان
یه‌کسه‌ر نادم بین جه‌ که‌رده‌ی ویتان
موشریکان یه‌کسه‌ر واتشان نه‌عم
گشت یه‌که‌ن ئیقرار به‌ دل هه‌م به‌ ده‌م
جه‌و دما هه‌زرت نه‌دا که‌رو جه‌خت
وه‌ زیانی حال ته‌له‌ب که‌رد دره‌خت
فه‌رما: ئه‌ی دره‌خت سنعه‌ت سازی حه‌قق
ئافه‌ریده‌ی زات بی هه‌متای موتله‌قق
ئه‌گه‌ر تۆ ئیمان به‌ خودا داری
غه‌وغای قیامه‌ت وه‌چه‌م مه‌داری
وه‌ ئیزنی مه‌عبوود ده‌هینده‌ی بی باک
ریشه‌ت گشت یه‌کسه‌ر به‌ر ئاوه‌رد جه‌ خاک
بۆ تاوی مه‌جلیس لادی من وه‌ تۆ
چون یاران یار بکه‌ین گف‌ت و گوۆ
ده‌رسات ئه‌و دره‌خت هیچ نه‌که‌رد درێخ
جه‌ ریشه‌ی ئاما هۆرکنیا جه‌ بیخ
نیشت نه‌ رووی هه‌وا وپنه‌ی که‌بوته‌ر
تاشیی وه‌حوزوور شای خه‌یرولبه‌شه‌ر

مدرا وه‌ پاوه‌ وه‌ له‌ببه‌یک له‌ببیک
واتش: یا ره‌سوول سه‌لام و عه‌له‌یکس
هه‌زرت عه‌له‌یکش ده‌رده‌م سه‌نده‌وه
لاحه‌وله‌ وه‌لاش جه‌نه‌نۆ وه‌نده‌وه
په‌رساس جه‌و دره‌خت ئالای عه‌جیب ته‌رز
شاخ و به‌لگ شیرین شوخی بالا به‌رز
فه‌رم: ئه‌ی دره‌خت کی توش ئیجاد که‌رد
تۆ هه‌م ئیمانته‌ به‌کی ئاوه‌رد؟
وات: مه‌عبوودی من خودای بی باکه‌ن
سنعه‌تسازی ته‌رز هه‌ر هه‌فت ئه‌فلاکه‌ن
یا نه‌بی وه‌لاه هه‌ر که‌سه‌س ناوه‌روۆ
ئیمان به‌ خودا و شه‌هاده‌ت به‌ تۆ
جه‌ رووی قیامه‌ت جه‌هه‌ننه‌م جاشه‌ن
ره‌فیقی شه‌یتان دۆزه‌خ ماواشه‌ن
چون قه‌ومی قوره‌یش گوشدار و بی گوش
ده‌نگی ئه‌و دره‌خت شنه‌فته‌ن وه‌ گوش
جه‌ سیری بیچوون گف‌ت و گوۆ ئه‌ودار
قوره‌یش جه‌ خجله‌ت سه‌روسته‌ن به‌وار
هه‌زرت وات: هه‌نی هه‌ن به‌هانته‌ان
حه‌قق خراب که‌ر و یه‌کسه‌ر پانه‌تان
واتشان: به‌لی بفه‌رمه‌و وه‌دار
دوله‌ت بۆ ته‌مام جه‌ سه‌رتا به‌وار
نیمه‌ش جه‌لای تۆ بمانۆ جه‌ پیش
ئو نیمه‌ش بشو وه‌ جای ئه‌سلی ویش
هه‌زرت هه‌م جه‌ نۆ نیدا که‌رد وه‌دار
واتش: بۆ به‌ عه‌شقی دانای کردگار
هه‌رچی قه‌وم جه‌ تۆ ته‌مه‌ننا دارۆ
باوه‌ر وه‌ ئه‌نجام ئه‌مرشان ئارۆ

درهخت وات: بهلئی! جه ریشه تا سهر
دوولت بۆ تهمام به ئەمەری داوهر
نیمەش فهوری شی وەجای ئەسلی ویش
ئەو نیم جه حوزووور مدار بی ئەندیش
قورەیش عەرز کەردەن هەم دارین ئومید
ئید بشوو وەجای ئەو ئەو بەبو وەجای ئید
هەم ئیشاره کەرد چون بازی تیژ دەو
ئەو لەت ئاماوە ئید شی وەجای ئەو
دیسان هەم قورەیش قەومی بەد کردار
عەرز کەرد نه خدمەت، شای بوراق سوار
بفەرمو ببو دارەکە ی جارار
بشو وە جای ویش پە ی روزگارار
حەزەت وات: ئە ی دار زەحمەتم دا پیت
هەم بشۆ وەجای ئەسلی پۆستی ویت
ئە ی لەت شی وەلای ئەو لەت وەبی غەم
خاستەر نه جارار پەبوەس بی و هەم
واتشان: سیحرش نەک هەر جارپوون
عەجەب ساحیری جادوو کارپوون
بەلئی جه ئەعجاز خواجهی کائینات
هەر ئید کافی یەن پە ی گشت موعجیزات
دیسان هەم یەک رو قورەیشی یە کسەر
جەم بین نه خدمەت شای خەیرولبەشەر
واتشان: ساتۆ ئەر پیغەمەری
ئەر سالاری سەف سەحرای مەحشەری
ئیعجازی بوزورگ بنمانه پیمان
تا کە نادم بین جه کەردە ی ویمان
ئیمە و عەشایر عاریانیس بەر
بە پیغەمەر مە کەرین باوهر!

حەزەت فەرماوا ئیوه و خوداتان
دووباره چیشەن هەم مودعاتان
واتشان: مەتەلب وەبی لام و جیم
قەمەر جه گەردوون بکەری دوو نیم
خاس هەر دوو قیسم زەریف دیابان
هەردوو وە عالەم گشت ئاشکەرابان
تا کە یەک سەعات وە رووی سەماوە
هەردوو وە تەرتیب بشان وەراو
حەزەت وات: بەلئی مەتەلبم زانا
ئەر من وە تەو فقیق دانای توانا
جه رووی ئاسمان شەقق کەردم قەمەر
زاهیر هەردوو شەقق ئاما وە نەزەر
ماوهردی ئیمان بە خودای بی باک
بەو حەدانی یەت فەردی تەنیای تاک
قورەیش: وات نەعەم خەلق نەبو
ئیمان ماوهریم بە خودا و بەتۆ!
شای خەتمی پەناە حەبیبی داوهر
رووی ئەنگوشت کەرد ئیشاره قەمەر
وە ئەمەری خالیس تاکی تەنیای فەرد
مانگ جه ئاسمان دەر سەعات شەقق کەرد
چون سەیفی وە تیغ کەریش بە دوولت
دوو شەقق بیی جه سەر ئەعجازی حەزەت
بەو تەور دوور کەوتەن جه سەمای ئەزەق
تا تۆی هەور کەوت بەین هەردوو شەقق
کوففاری بەدبەخت رووسیای روو زەرد
واتەن: محەمەد عەجیب سیحری کەرد
بەعزی واتشان: جه قەومی بەدخۆ
جه ئەترافی تەر بەل وەیتەور نەبو

تو جاري قورهيش جه عالم جه مهن
 به عزي جه شامهن به عزي جه يه مهن
 مهندهن تا عه ودهت ناماي نهو خویشان
 تا به يانيوه پهرسين ليستان!
 نه شه ققلقه مهر جه گشت جابي يهن
 به قين محمه د خيلاف گونييهن!
 نه هر مهر مه ککه نهی کاره که ردهن
 مه علوم مهر سحرش جادووی نه به ردهن
 جه و دما تو جاري مولکی تورک و تاز
 تاماوه يه کسه ر جه شام و حيجاز
 رونه ساي قورهيش هه لمهت به ردهن
 يه کايه ک جه مانگ گشت په رسالیشان
 واتشان: به لي جه فلان شه و
 قه مهر دوو لهت بي وه دهواني دهو
 قورهيش وات: جادووی محمه د بي يهن
 بغير جه سحر چيوي تهر ني يهن!
 نه هلي کوفر و شيرک دوور جه هيدايهت
 بهد رهفتاریشان ياوا به غايهت
 هه زرهت عاذ بيبي جه به دکاریشان
 جه هامسايه گي هام جه واریشان!

گوتهاري له باره ي شيمان هارودني شهن کهي له خه لکی به دینه

به لي چون هه زرهت پاکی پيغه مهر
 شه فا خواي نومهت رووی دهشتي مه حشه ر
 جه وه قتي هه جع عومره ي موکه رره م
 مه شبي وه لای قه وم حوجاجي هه رهم
 وه هه ر قه بايل په نا مه به ردهش
 مه تله بي ویش ئيزهار مه که ردهش

شايد مائزون بشون وه لاشان
 نه مين بو دايم جه هه واخو اشان
 جه گشت بابه تي جه رۆزگار ان
 جه شهري نه عدا ئي نگاهش بداران
 تا ته بليغي دين هه قق مه حکم که رو
 نه مري ريسالهت وه جاه باوه رۆ
 هه ر چهنه ئيلتيماس مه که رد وه نه نديش
 هيچ کام نهو ته دبیر قبول نه که رد ليش
 واتهن قه ومي ویش گشت به نهو دانان
 نه وان جه ئيمه ویش خاسته ر مه زانان
 نهو ساله و يهر د وه په را گهنده
 تا ياوا به وه قتي سالي ئايه نده
 تا که خودا وه نده، سه هل که رد کارش
 ره و اج دا قوماش مایه ي بازارش
 جه نه هلي يه سريب وه بي چون و چهنه
 شش نه فه ر ياني شش سه عاده تمه نده
 شين وه زيارهت وه که عبه ي شه ريف
 که رده شان ته و اف مه رته به ي زه ريف
 ئيسمي پاکی نهو سه عاتمه ندان
 يه کيه ک به بيان که م چون ده فته ر به ندان
 نه وه ل جار نه سه عه د بني زه راره
 ته نه ها موباديز سوپاي هه زاره
 عه وف بني حاريس بني غه فران بي
 سالي سه ن رافع نه وه ي عه جلان بي
 چهاره م قوته يبه ئيبني عامر بي
 په نچه م عه قه به ئيبني جابري بي
 شه شه م هه م جابر عالي جه ناب بي
 ئيبني عه بدوللا ئيبني ره باب بي

جه عه قیده‌ی پاک ئه‌و ههر شه‌ش نه‌فه‌ر
یاوان وه خدمه‌ت شای خه‌یرولبه‌شه‌ر
خواجه‌ی کائینات تا په‌رسالی‌شان
جه ئه‌سل و نه‌سه‌ب جه ماوا و جی‌شان
عه‌رز که‌رده‌ن، ئی‌مه ئه‌هلی مه‌دینه‌ین
قه‌بیله‌ی خه‌زرج قه‌ومی روژن زه‌ین
حه‌زرت فه‌رماوا ساتی وه‌بی خه‌م
با وا جه‌ی گوشه‌ بنی‌شین وه‌هم
واتشان: به‌لئ ئه‌و ههر شه‌ش نه‌فه‌ر
نی‌شته‌ن نه‌ زه‌مین چه‌نی پی‌غه‌مه‌ر
ئه‌وه‌ل فه‌رماییش جه‌ نبوه‌ت که‌رد
وه ئه‌تباعی دین ئه‌وان ده‌عه‌وت که‌رد
چه‌ند ئایه‌ی قورئان په‌ریشان وانا
تا که‌ جه‌ ههر شش بلندی هانا
واتشان: ئه‌ی شه‌خس، عه‌زه‌موش‌شانه‌ن
به‌ خودا پی‌غه‌مه‌ر ئاخ‌ر زه‌مانه‌ن!
عه‌له‌مای یه‌هوود یه‌ک یه‌ک دان خه‌به‌ر
زه‌وورش که‌رده‌ن خاته‌م پی‌غه‌مه‌ر
مه‌علوم بی لی‌شان پی‌غه‌مه‌ر ویشه‌ن
موهر نی‌شانه‌ی نبوه‌ت پی‌شسه‌ن
وه‌رجه مه‌دینه‌ با سبقه‌ت که‌رین
ئیمان به‌ حه‌زرت ره‌سول باوه‌رین
چونکه‌ دل‌وه‌ش بین ئوم‌ووری جایز
ههر شش به‌ ده‌لته‌ت ئیمان بین فایز
نامی خوداوه‌ند وه‌ حه‌قق به‌ردشان
دینی محه‌مه‌د قبوول که‌ردشان
جه‌ نۆ‌عه‌رز که‌رد یا خه‌یرولبه‌شه‌ر
جه‌ رووی مه‌رحمه‌ت ئی‌مه‌ روخسه‌ت ده‌ر

تا بشین وه‌لای قه‌بیله‌ی وئیمان
جه‌ سایه‌ی تو گشت موتیعه‌ن پیمان
تایفه‌ی خه‌زرج هه‌رچی هه‌ن ته‌مام
به‌ل باوه‌ریشان وه‌ دینی ئی‌سلام
شای خه‌یرولبه‌شه‌ر روخسه‌ت دا پیشان
ته‌ش‌ریف‌شان به‌رد وه‌ ماوای ویشان
تایینی ئی‌سلام ئاشکرا که‌رده‌ن
سوجه‌دی خوداوه‌ند بی‌هه‌متا به‌رده‌ن
ئه‌وسا په‌ی حه‌زرت شای خه‌یرولبه‌نام
مه‌که‌رده‌ن په‌یام ههر سوب تا به‌ شام
(له‌ باره‌ی ئیمان هینانی خه‌لکی مه‌دینه‌وه)
تایفه‌ی خه‌زرج گشت ئیمان ئاوه‌رد
دینی پی‌غه‌مه‌ر وه‌ دل قبوول که‌رد
ده‌ و دوو نه‌فه‌ر خاسسه‌ی شه‌ره‌فناک
ئه‌هلی مه‌دینه‌ مونه‌وه‌ره‌ی پاک
وه‌ عه‌زمی ته‌واف که‌عبه‌ی موعه‌ززه‌م
راهی بین نه‌راه بی‌ زیاد و کهم
یاوان وه‌ پابؤس شای خه‌یره‌لته‌نام
فایز بین ته‌مام وه‌ دینی ئی‌سلام
به‌قه‌وولی حه‌زرت به‌یعه‌ت که‌ردشان
سوجه‌دی زاتی پاک واحید به‌ردشان
جه‌ ئه‌مری فه‌رمان خودا و پی‌غه‌مه‌ر
مادامه‌لحه‌یات به‌رنه‌شان وه‌به‌ر
ئه‌سسامی یاران ئه‌و ده‌ و دوو که‌س
ئه‌و ئه‌رواحی پاک مه‌سیحانه‌فه‌ی
ئیده‌ن به‌یان که‌م دیسان هه‌م جه‌ نۆ
بادا نام‌شان فه‌رامؤش نه‌بو
ئه‌وه‌ل جار ئه‌سه‌د ئی‌بنی عیباده
سانی هه‌م ئه‌سه‌د خودا پی‌ داده

سالیسهن هم عهوف چهاره مین موعاز
 نه ولادی غه فرمان مهردانی داوخواز
 په نجه مین رافع شه شه هم هه مه نزه
 هه فته مین په زید شیری شهر نه سر
 هه شته م عه تبه شیرین عامر
 مهردی رووی مه ساف نایابی نادر
 نۆهه م قوقه یبه باشی سه ربازان
 دههه م جه دیده شای تیر نه اندازان
 یازدههه م شیری چون نه بولهاشم
 دوازدههه م عه ویم چون بهرقی نه نجوم
 یانه یه کایهک گشت به یعت که ردهن
 به خودا و ره سوول ئیمان ناوهردهن
 جه نه مری فرمان خودا و پیغه مه ر
 میسقاله زه ره هیچ نه شان وه بهر
 روخسه ت جه هه زهت ته لب که ردهن
 هم په ی مه دینه ته شریف به ردهن
 تاکه س به ته علیم فرمانی عه زیم
 بوانۆ په ی خهلق که لامی قه دیم
 نه سلی فرمانی دین په ری رۆزگار
 نه حکاماتی شهرع فرمانی ئاسار
 روکنی مه زاهیب نیشان دۆ پیشان
 به ریشان ئایین قه دیمی ویشان
 مه سعه ب جوانی نه و ره سیده بی
 سه حابه ی کرام په سه ندیده بی
 چند جه نا چهنی هه زهت کی شابی
 چند جه یانه ی قه وم جه رگش ئیشابی
 هه ر قه دهر قورئان ئامابی به وار
 حیفزش که رده بی به وینه ی تۆمار

به نه مری هه زهت نه و دل گوزینه
 شیی چهنی نه سار تا وه مه دینه
 جه یانه ی نه سعه دی ئیبنی زه راره
 پا ناوهرده وه نه و به ی نه ت داره
 نه ره دود مه که رد جه یانه ی نه سار
 عاقلانی قه وم مه که ردش بی دار
 ده عوه ت مه که رد خهلق به دینی قه ویم
 وه راگه ی سیرات راسی موسته قیم
 یه کیهک وه هه رفش باوهر مه که ردهن
 ئیمان به خودا و هه زهت ماوهردهن
 تا یهک رو نه سعه دی ئیبنی زه راره
 هم چهنی مه سعه ب دیسان دووباره
 شین په ی مه حلله بن عه بدوللا نه سه هل
 قه ومی به نی نه زفه ر نه کسه ر تا نه قه ل
 نه و دوو تایفه ی شیرینی نه سار
 جه م بین جه ماجه م مهردانی نامدار
 مه سعه ب رووی ختیاب که ردش وه ئیشان
 چند ئایه ی قورئان وانا په ریشان
 نه کسه ر جه و مه جلیس ئیمان ناوهرد
 گشت به نبوه ت هه زهت باوهر که رد
 خه بهر وه لای سه عد بن مه عاز یاوا
 نالا جه غه ره ز هه ر تاکه تاوا
 په ی چی ش نه و ره ئیس قه ومی نه ساری
 دایم هه واخوای نه هلی کوففار بی
 شیری مه دیدان گیر، مهردی ئازما بی
 به دیداغی مه رده ش دایم وه پا بی
 ره نگش جه غه ره ز سیابی چون قیر
 ته لب که رد نه میر شیری بن خوزه بر

فهـرما كه نهـسهـد ئهـبنى زهـراره
 مهـبو جهـى مهـكان ببـو ئاواره
 مهـردى غهـربش بهـو تهـور ئاوهـردهن
 زهـعيفانى قهـوم گشت جهـ راه بهـردهن
 نهـر سهـيلهـى رهـحم نهـبى مـانيع
 نهـرواش جهـ بهـدهن مهـ كهـردهم قـاتيع
 نهـلعان شوـ وهـلاى نهـو بكهـر گوزهـر
 جهـى كوـنه نهـفعال زهـجر مـونعـيش كهـر
 نهـمير هـرهـى وپـش گرت بهـ دهـستهـوه
 جهـ هـرارهـى مهـرگ هـهـواى مهـستهـوه
 رهـوان ببـى نهـراه چـون ئاـتهـشـپـاره
 تا ياوا بهـلاى ئهـبنى زهـراره
 نهـمير جهـ غهـزهـب خـورا وهـ مهـسهـب
 واتش: نهـى غهـرب هـورزهـ بى نهـدهـب
 پهـى چـيش ئاـمانى وهـى ماوا مهـنزل
 دىنى قهـدميت گشت كهـردهن باـتل
 عاقلانى قهـوم گشت خهـفى كهـردى
 نهـهـلى ولايهـت وهـ تهـنگ ئاوهـردى
 مهـسهـب وات: نهـسـير حاـلـزانى مـالى
 تو شهـخسى مهـعقول ساـحـيب كهـمـالى
 ساتى بوـنـيش گـوش دهـر وهـ عهـرم
 وهـ سهـداى نهـغمهـى داوـدى تهـرم
 نهـر عهـرزى بهـندهـت قـبوول كهـرد بهـ دل
 خار جهـلات يهـكـيهـك گشت مهـبو وهـ گول
 وهـ نهـگهـر مهـكـرووه وهـ تهـبعـى توـبى
 هـرفم بى قـانـون ناـپهـسهـند جوـبى
 چـونكه رافـيـعم فهـرمان دريان پـيم
 وهـ هـهـر تهـور ئاـمام مهـشـوم نهـ راى وپـم

واتش: نهـنـسـاف راى وهـبى كـينه و كـين
 مهـسهـب جهـ دمـاى چـهـند نوكتـهـدانى
 تهـمهـيد وهـ تهـقـرير مـوناسـيب خـوانى
 وهـ تهـوـفـيـقى زات دانـاى تهـوانا
 عـوشـرى جهـ كهـلام مهـجـيدى وانا
 كـززهـش دا وهـجـهـرگ سـارا وهـهـرد وهـهـرد
 نهـمير هـم وهـدين مـيلـلهـت ئهـقـرار كهـرد
 ئاخـر جهـ عـجـاز پاكى پـيـغهـمـهـر
 تهـئـسـيرش نهـدل نهـمير كهـرد گـوزهـر
 پهـرسا جهـ مهـسهـب وات: بهـ دىنى تو
 كهـ ئاـدهـم چـهـتهـور مـوسـولمان مهـبو؟
 واتش: غهـسل كهـر پـيـوش جامهـى پاـك
 ئهـقـرار كهـر وهـزات هـبى تهـنـياى تاـك
 كهـلـيمهـى تهـوـحـيد باوهـر وهـ زوبان
 رووكهـر وهـ قـاپى خـوداى ئاـسمـان
 شهـهـادهـت وهـشان پـيـغهـمـهـر باوهـر
 مهـدهـد كـارت بوـدهـندهـى داوهـر
 نهـمير فهـرمـودهـى مـوسـعـب قـبوول كهـرد
 بهـخـودا و رهـسوول ئهـمـانـش ئاوهـرد
 واتش: شهـخسى هـهـن جهـ بهـنى نهـشهـل
 دارو چـهـنـيتـان ئهـراـدهـى جهـدهـل
 نهـگهـر نهـو شهـخـسه ئهـسـلام بوـ ئارو
 كهـس مـوخـالهـفهـت يارا نهـدارو!
 بوـزورگ و رهـئـيس تاـيهـفهـى وپـشهـن
 سهـردارى عهـشهـرت بـيـگـانه و خوـيشهـن
 دهـرسات ئاخـيز كهـرد شـيرى سهـر نهـفـراز
 تهـشـريف بهـرد وهـلاى سهـعدى بن مـوعـاز
 سهـعد پهـرسا لـيش واتش: چـيـشت كهـرد
 چـهـنى نهـو غهـرب تـازه دىنى فهـرد

وات: بهلّ من شميم تاوه لای ئيشان
 چهند زهجر و ميحنهت نمانا پيشان
 لاكين شنه فتم ناشوي مه بۆ
 مه كهران قه تلّ خالو زادهي تو
 ياني هاي ئه سعه د ئيبني زه راره
 قه ومان گشت مه كهن ئه و پاره پاره
 مه نزوورش ئيدي جه هه وا خواشان
 سه عد بن مه عاز بشو وه لاشان
 بشنه وه كه لام مه جيدي جه تو
 به لكه جه و دما ئيمان باوه رۆ
 سه عيد چون شنه فت جه ئه مير هه والّ
 خيزا جه مه نزلّ مه جليس كه رد به تالّ
 واتش به ئه مير تو به ويت نازايي
 خو هيچ نه كه ردی كاری نه سازاي
 غه ره ز ئه و مه جليس شه ره فناك كه ردش
 ئه مير هه م جه نو چه ني و يش به ردش
 ئيبني زه راره جه و دم نيگاه كه رد
 ديش ئيبني موعاز ته شريفش ئاوه رد
 واتش وه موسعه ب ها سه عد ياوا
 ئينشاللا به خه ير بي جه نك و داوا
 هي ماس و جوودش هانه كفر و كيش
 بۆ ئيسلامي يه ت زه ريف مه يو ليش
 به لّ چون سه عد دلّ بي ئه نديشه ن
 بوزورگی ئه وه لّ قه بيله ي و يشه ن
 ئه ر ئه و باوه رو سه ر وه ئيتاعه ت
 هه ني كه س ني يه ن ئه هلي مه ناعه ت
 تا سه عد ياوا چون مه رداني مه رد
 خه يلي چه نيشان گف و گو ي زشت كه رد

مه سعه ب وات: سا سه عد بۆ بنيش ساتي
 خودا حازره ن جه گشت ئه وقاتي
 كه ريمه ن ره حيم كه ليمه ن كه كيم
 كه ليمه ن كه زيم كه ييو و مه ن كه ديم
 زاتي بيّ زه والّ فه ردی بيّ باكه ن
 سنعه تسازي چه رخ هه ر هه فت ئه فلاكه ن
 محه مه د ره سوول ئا فه ريده شه ن
 كه يبي نازار به ر گو زيده شه ن
 هه ر كه سه ي ئه مر ئه و وه جاه ناوه رۆ
 جه دين و دنيا زه ره ر ماوه رۆ
 وه ته و فيقي كه قق ده هه نده ي دانا
 عه شري قورئان په ري ئه و وانا
 سه عد ته سد يقش ته مام كه رد حاصلّ
 مه يلي ئيسلامش جا گير بيّ نه دلّ
 وات: ئيوه چه ته ور ئه هلي خاس و عام
 داخلّ بين ته مام وه ديني ئيسلام
 موسعه ب وات: ئه وه لّ غه سلّ كه ر جه نو
 بپوشه لي باس پاكي ئه شه د بۆ
 سه عد فه رمووده ي ئه و به جا ئاوه رد
 سه ر تا يا لي باس به دهن تاهير كه رد
 كه ليمه ي ته و حيد ئاوه رد وه زوبان
 ئيقرار كه رد به زات بيّ چووني سو بحان
 سه عد دوو ركعه ت نماي فه رزش كه رد
 سو جده به رد وه زات بيّ زه والّي فه رد
 چه و دما وه شاد خيزا بيّ ئه نديش
 موراجه عه ت كه رد وه قبيله ي و يش
 حوكم كه رد يه كسه ر دارا و نه دارا
 زكوور و ئوناس جه م بان نه سارا

مه خلوقی عه زیم بی خه بهر جه راز
 گشت جه مع بین نه ده ور سه عد بنی موعاز
 په ی چیش چون نارو رووی حیجاب بی یه
 په رده ی کوفر و شیرک بی حیساب بی یه!
 فه رما که ئه ی قه وم به ئی عه بدولئه شهه ل
 بشنه وان یه کسه ر نه کسه ر با ئه قه ل
 من سو جده ی خودای بی هامتا به ردم
 دینی محه مه د ئیختیار که ردم
 هه ر که من سو جده ی زات خودای لایه نام
 نه به رو نه شو وه دینی ئیسه سلام
 به مه ودای شم شیر مه بۆ سه دپاره
 ئه رواش جه به دهن مه بۆ ئاواره
 قه بیله یه کسه ر ئیمان ئاوه رده ن
 دینی پیغه ممه ر گشت قبو ل که رده ن
 تایفه ی خه زره ج قه بیله ی ئه وس
 وه دینی ئیسه سلام یه کسه ر بین په یوه س
 ئه هلی مه دینه فتوور مه که رده ن
 فه وه وج گشت مامان ئیمان ماوه رده ن
 ئه غله ب گشت لیباس ئیمان پۆشاشان
 گشت مه ی جامه ی عیشق هه زره ت نۆشاشان
 مه سه عب ئه و ئیخبار بی سه هو و خه له ل
 مه عرووز که رد ته مام گشت وه موفه سه ل
 کیاست ئه و هه زره ت شای ئه علا مه قام
 شه فاخوای ئومه ت کافه ی خاس و عام
 ویش هه م چه نی پیر، خیل خاسی زه ریف
 راهی بی نه رای مه که که ی شه ریف
 یاوان وه پابۆس شای خه یه لئه نه نام
 جه ئه هلی ئه نسار جه فیرقه ی ئیسه سلام

چگۆنه گی حال یه کایه ک عه رز که رد
 هه زره ت په نا هه م به خودای یه کتا به رد
 گشت جه موقه دده ر ته قدیری ویشنه
 بزانه ن ره زا و ئیسه راده ش چی شه نه!

(له باره ی عه قه به ی دووهم و کوچکردنی بۆ مه دینه!)

جه معی جه دۆسان دهوله ته ندی دین
 جه موسولمانان سه عاده ت گوزین
 چه نی چه ند نه فه ر گومرای بی خه به ر
 جه مه دینه پاک گشت به رشین وه به ر
 وه عه زمی ته و اف که عبه ی موعه ززه م
 داخل بین وه به یت باره گای حه رده م
 گشتین ره سمی هه ج وه جا ئاوه رده ن
 ته وافی که عبه ی موعه ززه م که رده ن
 جه و دما به عزئی شین وه لای هه زره ت
 بۆسه دان وه خاکپای هه زره ت
 وه عده شان نیا یه کسه ر به ته خفیف
 جه شه وی دووهمی ئه یامی شه ریف
 حازر بان ته مام جه سه عیبی سانی
 قه رار دان په ی هامراز نیهانی
 غه ره زی ئه و یاران خودا پی داده
 ئه و شه و حازر بین یه کیه ک جه واده
 زاهیره ن گرووه ی شه ریفی ئیسه سلام
 هیچ خه وف نه که رده ن جه عه دووی ئه سنام
 وه هه زار مه ی نه ت یاران یه ک دل
 وه فیرقه فیرقه جه م بیبه ن جه مه نزل
 جه و ته ره ف شای خاته می په ناه
 عه له یه یسه لام روحنا فی داده

چەنى عەموى وئيش يانى ھاي عەبباس
 مەنزل نەزەمىن رەنگىن كەرد ئىجلاس
 عەبباس جەو دەم دا ھەر بت پەرست بى
 بەلام جە كەمال ھەر بالا دەس بى
 چون مەردى بوزورگ ساحىب تەدبىر بى
 لايىق وە تۆمار تاجى سەرىر بى
 ھەزرت عەبباس ھالى كەردە بى
 پەي بەستەي ميساق ئەو ئاوردە بى
 تا عەھدى پەيمان ئەو يارانى يار
 جە بەينى ھەزرت تايەفەي ئەنسا
 ئىستىحكام دەرو وە ھەزار خرووج
 نەلەخشا عەبباس سوخەن ئاغاز كەرد
 دور ئەفشانى كەرد چون فەرزەي فەرد
 فەرماكە ئەي قەوم ئەوھى و خەزرج
 ئەي ئەھلى تەوواف حاجيانى ھەجج
 بەحسى محەمەد برازادەي من
 شەھەنشاي مىللەت گروى ئىنس و جن
 ھەرفى مەواچوون ئىپوھ خوداتان
 ھەرفى من دىشوار نەبۆ جەلاتان!
 عالەم مەزانۆ قەومش ئەفزوونەن
 قوربى محەمەد جە مەككە چوونەن
 ئىدىعان مەنسەب كەعبەوھ وئيشەن
 شەرىفى رەفيع قەومى قورەيشەن
 ئىمە گشت يەكسەر تايەفەي ھاشم
 ئەوھا جەلامان چون ماھى ئەنجوم
 جە شەرى ئەعدا نىگامان كەردەن
 چون بت داپەمەن سوجدەمان بەردەن
 خولقش كەرىمەن شانەن عەزىمەن
 عەزىزى ئەشراف گشتەن ھەلىمەن

جە مەككەي شەرىف عارزىي دارو
 مەيلش ساكىن مەدىنەن ئارو
 خەيالش ئىدەن شاي شىرىن شىپوھ
 دوور گنۆ بە قەوم نەزدىك بە ئىپوھ
 ئەر ئىپوھ تەسدىق ئەو كەردەن بە دل
 ئاوردەن بە ئەو ئىمان كامل
 داعىيەي ھەوا خواھى ھا پىتان
 محەمەد بوونەن وە ماواي وپتان
 مەبۆ ميساقى دروست چەنى ئەو
 چون عەھدى قەدىم پەيمان كەن ئىمشەو
 تاكە جەو سەبەب ئەمشەو جەي مەنزل
 بکەرىن لىتان ئىتمىنان ھاسل
 مەقسوودم ئىدەن ئەو نە گنۇ زەحمەت
 نە كىشو تەنگىي جە مولكى غورىەت
 تايەفەي يەھوود گشت جەلای ئىپوھن
 ھام مولك ھام جەوار ھامسايى ئىپوھن
 چەنى محەمەد جە رۆزگارەن
 يەككەك چون خەنزىر عەداوہت داران
 جە مەكرى ئەوان، كەس ئەمىن نىپەن
 كەي وەپتەوھەر يەھوودش دى يەن
 بىشنەو جە ئەسەد ئىبنى زەرارە
 جە قىسسەي عەبباس جەرگش بىيى پارە
 روو كەرد وە ھەزرت شاي بوراق سوار
 چون تووشى ناتىق ئامانە گوفتار
 واتش: يا رەسوول رۆحم فىدات بۆ
 سەرم وە سەرگەرد خاشاكي پات بۆ
 چون ھەر دەعوەتى سىفەتى دارۆ
 خوازشت خوا زىبا مەبو بو يارۆ

تۆ ئېمەت دەعوەت كەردەن ۋە ھى كارە
 ئەى كار جە مەخلوق خەىلى دشوارە
 كەردىم تەركى دىن جەد ۋ ئابامان
 قەىدى مەزلوومى نرىا ۋە پامان
 جە بەىنى ئېمە ۋ عەرەب عەشایر
 سىلەى رەحم بى بەن بەكەك ۋە زاهىر
 تا ئىشارەى قەتە ۋە ۋىچ ھەم كەردى
 رىشەى موخالیف جە بىخ ئاۋەردى
 ئەى كارە كارى خەىلى زەحمەتەن
 ئەر سەد پەى ئىسلام كۆكۆ رەحمەتەن
 ئېمە ۋە ئىخلاس ئىرادەتمەندى
 ۋە سىدق ۋە بەقەن دانا ۋ پەسەندى
 گىشت بەھزى نەفس قەۋل كەردمان
 سوجدە بە خوداى واحىد بەردمان
 ئە ۋ ۋەقت زورى كەس نەبىمان جەسەر
 ۋ پىمان كەرد فەىدای دىنى پىغەمەر
 ئىۋە ئەى عەبباس گىشت عەموى جەزەت
 قەتەن جەلاتان ئامۆشوى جەزەت
 نە بەىن جە ئەقوام كەس ۋ ئومەتش
 نەكەردەن باۋەر بە نىۋەتش
 ئېمە بەك نەزەر باۋاىن خاك ۋ پاش
 سەر ۋ مالىمان گىشت كەرد بە فەىدائى
 يا رەسۋلەللا چىشەن تەمەنات
 تاكە گىيان ۋ مال بەكەىن بە فەىدات
 شەرت ۋ عەھد بە ۋ چون قەدىم پەىمان
 قەزای تۆ بوزىن ۋە گىيانى ۋ پىمان
 جە بەچە ۋ عەىال ۋ پىمان بوۋەرىن
 جەردەم سەراى تۆ حىماىەت كەرىن

داىم ۋە فاكەىن ۋە عەھدى ۋ پىمان
 جەقق شەرمەندەگىى ناۋەر ۋ پىمان!
 ئەر عەھد ۋ پەىمان بشكەىن جە نۆ
 شەرىك بەن چەنى دوشمەنانى تۆ
 جەلای خوداۋەند ھەم رۋوسىيا بەن
 بەشەر كۋنە قەۋم گىشت ئەشقىابەن
 مەتەب جەى پىمان چى خاستەر چىشەن
 باقى ۋەللاھى ئەلمۋتەعال ۋ پىشەن
 ئىبىنى زەرارە عەرزش كەرد تەمام
 كەۋت نۆبەى جەزەت عەلەبەسەلام
 فەرماۋا ئەۋەل شەرت پەى روزگارەن
 قەىموى قادر پادشای شاھان
 باۋەر بىۋ ۋەتای بى ھەمتەتە
 رەسمى عىبادەت باۋەردى ۋ جە
 ھىچ غەبرى شەرىك نەسازىن پەى ئەۋ
 رۆشەن بەخشى رۋن تارىك ئەفزاى شەۋ
 ۋەىتەۋر فەرماۋان دەھەندەى داۋەر
 ئەمر بە مەعرووف نەھى بە مۋنكەر
 دوۋەم شەرت بەكەن سەخت نەبۋ لىتەن
 جە نەفس ۋ ھەۋا ۋ عوسىيانى ۋ پىتان
 ۋە ھەر تەۋرى ئەۋ مەحفۋز مەدارەن
 مەنىچ ھەم بەۋ تەۋر نىگە بەدارەن
 جەۋ دەم چەند ئابەت جە بەحسى كوففار
 جەزەت جە قورئان ۋانا پەى ئەنساىر
 جە ناگە ئەنساىر (بأمراللہ)
 بەكەك عەرز كەردەن (يا رسول اللہ)
 چەتەۋر بەىعەت كەىن ئېمە چەنى تۆ
 بەرما پىمان دىسان ھەم جە نۆ

فهرما به یعهت کهن وه جاننسابری
به ئه مری نه هی فهرمان بهرداری
ئهرقسمهت منش ئاوهرد وهلاتان
گیلیا دنیا و دین وه حویبی خواتان
ههه تهور په ی مایه ی رهواجی ویتان
په ی مال و ئهزواج ئهولادی ویتان
دلتنان په ی ئهوان ههه تهور ماوهرو
مه بو په ری ی من فیشتههه باوهرو!
به ریوایه تی ماچان ئهوهل کهس
دهستی ههزهتش بوسا و عههدش بهس
ئه بو ئومامه ئیبنی ئهسعهد بی
عه مرش جه ههشتا یا جه نهود بی
وهلی واپیان ئهوهل جه ئه نساار
ئه بولشیهه بی به یعهت دا قههرار
جه وه دما یه کیهک شاهی تا گداشان
دهستی مویارهک ههزهت بوساشان
چه نی سهه ر و مال سهه وگه ند وهردشان
وه که یفی ههزهت به یعهت کهردشان
ئه بوللهه شیم وات: یا خه یرولبه شهه
وه عه رزی به نده لاوی گوش بدهه
جه به ینی ئیمه و تایه فه ی یه هوود
عه هدی میساقه ن مهراقه ن مهردوود
ئه رتقه تعی ئهوان بکه رمی جه نو
خوداوه ند نه سه رهت، زه فهه ر دو وه تو
جه گشت و خه وف و بیم ئاسان به بوریت
دیسان ههه بشیی وه لای قهومی ویت
ئیمه بی ساحیب جه یه سرب زه مین
بازی په ی جه فای دوشمنانی دین

ههزهت جه وه دما خه نده کهرد که مکهم
فهرما (الصدم - دیسان الهتدهم)
یانی ئیتیفاق ههردوو یو مه بو
قهبری من جه لای قهبری تو مه بو
تا جه رووی ئه فلاک بمانو ئه نجوم
(انتم منی و انا منکم!)
خوداوهندی عه لیم که فیله ن زامن
من جه لای ئیوه ئیوه جه لای من
جهه ته رهف ئه نساار گشت سهه وگه ند وهردهن
شهرووتی په میان وه جه اه ئاوهردهن
ههزهت به فهرمان پادشای جه لیل
ههه به ئیشاره ئهخی جویره ئیل
نه قیب دا قههرار په ریشان دوو دهس
نو کهس جه خه زه ج، سی کهس ج ئووهس
یه کایهک چون میری حاج حه ج
ئیده ن ئیسمی پاک نه قیبای خه زه ج
ئه وهل جابریئ شیر به نی مه غروور
نامی نامیان جه نزدیک تا دوور
سانیهه ن رافع مهردی بن خوزهیر
ئه ژدیهای مه ساف شیری شیران گیر
سالیسهه ن سهه عد بنی عیباده
په ی رهزم دوشمهه ن دایم ئاماده
چوواره م سهه عد بن خه شمی به دیع
په نجهه ههه ئه سعه د شیری بن ره بیع
شه شهه م ساعید بی ئه و زی جه ناحه
ههفته مین عه مروی ئیبنی ره واحه
هه شتهه م عه بدوللا بنی حه زم چون شیر
نوههه م مونزیر بی شیر بنی عومهیر

به عدد جه خه زرهج نامی ئه و سئ کهس
مهردانی ئه نساڕ نه قیبای ئه و هس
ئه بوللهه یسه م بئ مهردی پهر ته دبیر
ئه میری بئ باک شییری بن خوزهیر
جه دمای ئه وان دیسان دووباره
جه نابی ئه سععه د بنی زه راره
جه و دما جه زرهت پاکی پیغه ممه
شاهسواری عه رش جه بیبی داوهر
فه رما (ای یوم) که ردس نه قیبی خویشان
وه کیلی من و که فیلی ئیشان
چون حه واری یان جه به چه و نی یا
ویه ردهن په ی گشت په ی رهزای عیسا
هیچ کهس دهروونش زه ره نه بی لیل
واتشان به لئ وه کیل و که فیل
مادام به رهزای خوای پیغه ممه
هه رگیز جه به یعهت بهر نه شین وه بهر
چون ئیمتینانش حاسل بئ لیشان
دهسی موباره ک جه زرهت بو ساشان
قانون و په یمان وه جا ئاوه ردهن
جه و دما مه جلیس هه م به تال که ردهن
به ستنی په یمان نیوان جه زرهت و ئه نساڕ
شه یسانی له عین جه نوکته دامی
شییی وه بان بورج ته به قه ی سانی
نیدا که رد ئه ی قه وم قوره یشی و عه ره ب
ئه ی ئه هلی مه که که غالبی نه سه ب
بزانان حه رفم خیال قش نی یه ن
ئه هلی مه دینه جه دهس به رشی یه ن!
به دینی ئیسلام یه که سه ر بیی په یوه س
چه نی محمه د عه د و میساق به س

په ی جهنگی قوره یش به سته ن ئیتیفاق
گیلان گشت جه که یف زه مزه مه ی مه زاق
جه زرهت فه رماوا: گه دای بی وجود
یانی ئه ی شه یتان له عینی مه ردوود
ئینشاللا دوشمن خودا و پیغه ممه
ده ماری دینت ماوه روو وه بهر
جه و دما عه بیاس ئیبنی عه باده
واتش: یا ره سوول خودا پی داده
ئه ر مده ی روخسه ت په ی ئه هلی کوففار
ئه ئان وه شمشیر وه تیغی ئابداری
هه رچی حازرین (عه له م) وه پا که یین
قه بیله ی قوره یش یه که سه ر فه نا که یین
جه زرهت فه رما: حه قق بئ هامتای فه ردهن
هیما ی و غه زا ئه مرش نه که ردهن
بشو وه مه نزل ساکین بهر په ی ویت
بادا دوشمنان کهس نه زانو پیت
عه بیاس تا یاوا به خابگای ویش
به یان که رد په ری گرووی قه وم وو خویش
جه و ته ره ف قوره یش کینه جو ی کوففار
گشت شین وه مه نزل تایه فه ی ئه نساڕ
قوره یشی واتهن: ئه ی هلی خه زرهج
ئه ی ئه هلی شعور تالیبانی حه ج
وه یته ور مه سموعه ن جه لای خاس و عام
چه نی محمه د سه ردار ی ئیسلام
عه هدتان که رد جه ی سه ر زه مینه
محمه د به یۆن په ری مه دینه
جه و دما هه ردوو به سه د شادیی و عه یش
ئیتیفاق بکه ن په ی جهنگی قوره یش

وهللا، خو ئيمه نه دارين نه ديش
 هه كهسى مهردن پا بنيو وه پيش
 بهلام نهو جه معة گشت بي خه بهر بين
 چون گشت هه قاسيد نهو سه رزمين بين
 سه وگه ند وهردشان نه دارين خه بهر
 نه جه نه سار و نه جه پيغه ممر
 ديسان هم قوره يش قه بيله ي مه هتووك
 تاكه شين وه لاي عه بدوللا ملووك
 جه لاي نهو سوورته واقيعه ي نه سار
 ته دبيري ياران كهردشان ئيزهار
 عه بدوللا واتش: بي ئيعتبارهن
 نه ي كاره كاري خه يلى ديشوارهن
 بي ئيتيلاعي من ته دبيري وه پته ور
 نه بو هه رگيز نه رووي عه سه ي ده ور
 تا قه ومي قوره يشس وه دل په ريشان
 ناگاه بهك شه خس خه بهردا پيشان
 نه هلي مه دينه ته مامي به كسه ر
 كهردشان به يعته چه ني پيغه ممر
 قه ومي كينه جو تا يه فه ي نه شرار
 كيشاشان له شكه ر وه شوئي نه سار
 نه عه دل رادا نه وه قته نه واده
 ياوان وه نه سه عه د ئيبنى عه باده
 تا چه ني مونزر نهو ههردوو په سه ند
 نهو دوو نامدار دوو سه عه داده تمه ند
 قوره يش تا ههردوو وه دهس ئاوهردهن
 ههردوو جه ناگاه گرفتار كهردهن
 خولاسه مونزر جه هه و جه ختش كهرد
 بهر شيبى جه گوريز چون مهردانى مهرد

بهلام موشريكان فيلانى سه رمه ست
 فه وري به ستشان سه عه د پاو و ده ست
 تاكه بهردشان وه مه ككه ي شريف
 كهردشان مه حبووس نه به ندى زهريف
 به عزى جه قوريش يانى چه ند نه فه ر
 عاقلانى قه وم نه هلي كينه وه ر
 واتشان تجار نه ي سه رزمينه
 گشت زينده گيشان ها جه مه دينه
 مه سلحه ته ئيدهن گشت ته مه ناكه بين
 ئارو جه به نده سه عه د ره ها كه بين
 بادا وه سالم بشو وه جاي ويش
 هه ني جه و دما هه رچي مه بو پيش
 تا ئاخه سه عه د ره ها كهردشان
 به خوداي كهريم نهو سوپه رشان
 جه و دما قوره يش نه هلي بي شعور
 گومراي كينه جو جه راي خودا دوور
 وه ئيزاو نه زرار نه هلي نه سحابان
 سهرداراني سه ف عيسمه ت مه تابان
 وه زعي مه عيشه ت ته نگ ببى وه ليشان
 ببزار بين جه گيان شيريني ويشان
 به كيهك وه جه زره ت هانا بهردشان
 نه مه ند پاى مه جال ته وه قوف پيشان
 حوبى جاي وه ته ن مه ككه بريشان
 جه و دما جه زره ت شاي خه يرو لئه نام
 مازوون كهرد نه سحاب زومره ي خاس و عام
 هيج كهس نه مانو چى سه ر زه مينه
 مه بو هيجره ت كه ن گشت په ي مه دينه
 ياران وه مه خفي به كيهك كوچ كهردهن
 ته شريف وه ماواي مه دينه بهردهن

ٺهونَ جِه ٺهسحاب ڪهسي هيڃرہت ڪهرڊ
فهرموودهي ڪهزرت هم به جا ٺاوهرڊ
جهنابي سهعيد ٺيبنی عومهریر بی
به قهولي ٺهبو يهلمه دلگير بی
خولاسهي ڪهلام، گشت هيڃرہت ڪهرڊهن
يهڪ نه شوئی يهڪ گشت ته شريف بهرڊهن
بغهیر جه ڪهزرت سيدیقي ٺهڪبر
هنی ڪهس نه منند (ديار البشر)
تا يهڪ رڙ ڪهزرت شای خهپروئنه نام
رووی خيتابش ڪهرڊ وه ٺههلی ٺيسلام
ٺيمشهو جه خاودا وهيتهور ديم وهچهم
ڪهرڊهنم هيڃرہت جه مهڪڪهي ٺهعزم
شيم وه زهميني گشت نه خلستان بی
جه بهيني دووڪو شههرش عهپان بی
من واتم: داخو يهڪام مهقامهن
گومان بهردم مولڪ و ماواي توهامهن
ٺهز هيڃرہتگاي ٺههلی سهڪينه
زاهير يهسربي ٺههلی مهدينهن
بهٺي مهخسوسهن شای خهٺي پهناه
بغهیر جه سيدیق عهلی مورتهزا
باقي جه ياران ٺهسحابهي سهروه
ڪهس نه مننده بی جهلای پيغهمهر
بی بهچه و عهپال يهڪسهر پهري دين
هيڃرہت ڪهرڊشان وه يهسرب زهمين
ناگاه، جهو دم دا، سيدیقي ٺهڪبر
ڪهرڊش ته دارهڪ جه نوپهي سهفهر
تا شيبی وه خدمت شای خهپرولبه شهر
عهرز ڪهرڊ روخسهتم بدهر پهی سهفهر

ڪهزرت فهرماوا جاري ٺامل ڪهر
بزائين ته قدير دانای دادگهر
چوونهن چهتهورن ٺيرادش چيشه
مانيعی روخسهت وهدهستي وپشه
منيچ پهی سهفهر ٺومپيدهوارم
دايم پهی سهفهر دل بی قهرارم
بهل به ٺيتيفاق ههردوو چهنی هم
بهرشين جه تهور دام قهومي بهينهت ڪهم
سیدیقي ٺهڪبر ڪهرڊش ته دارهڪ
تههيه ٺهي سهفهر راگهي موبارهڪ
فهوري خهريد ڪهرڊ دوو ٺوشتر جهو دم
يهڪی به مهبلهغ چووارسهڊ درهم
يهڪی پهی ڪهزرت يهڪی هم پهی ويش
ههردوو نيگاه داشت بی خهوف و ٺهنديش
خدمهشان مهڪهرڊ، ههر سوب تا ٺيوار
بهٺهڪه جهو سهفهر خاس بهپان وهڪار
جهو تهرف گومرای بهڊ خهپال
بی خهبهر جه ڪار ذاتی بی زهوال
له بارهي چونيتهتي ڪوچی پيغهمهرهوه
يهڪ رڙ ههيهجان مهجمووعی سهنگين
جه (دارالندوه) جهماجهمس، جهم بين
زومرهی سهناديد، خویش و بيتگانه
حازر بين تهمام جه شووراخانه
پهی قهتلی ڪهزرت قهرار ڪهرڊشان
سهوگهند وه هويهل ٺهعزم وهردشان
تا يهڪدهريان قهرار دان پهی دهر
تا ڪهس جه خاريج نهڪهرڙ گوزه
بغهیر جه قورهيش تايفهی وپشان
ڪهسي جه ٺهغيار نهشو دلپشان

واتهن: ئەسحابان يەكسەر بىچ وئەنە
 نېھانى يەككەك شىن وە مەدینە
 محەمەد بىچ ھەم مەشۆ وەلاشان
 دنیا مەگىلو وە ھەسەب خواشان
 ماوەرۆ لەشكەر پەي جەنگى قورەيش
 شەيتان جەو دەم دا سازا تەدبىرى
 دەر ساعەت وئەش كەرد وە شكلى پىرى
 بەلام پىر كام پىر نوورانى كامل
 جە نوورى شىوئەش خور مەببى خجل
 شىبى وەلاى قورەيش قەومى كىنە كئەش
 جە سەففى مەجلىس نىشت وەبى ئەندىش
 پەرساشان كىنى تۆ چىشەن نامت
 ئەسەلت جە كەن جە كۆن مەقامت
 واتش: مەشھورم جەلاى رەھبانان
 وە شەيخى كەبىر نەجووم مەوانان
 شەفتم قورەيش بوزورگەواران
 گشت جە محەمەد ئەندىشە داران
 پەرى مەشھورەت ئەو بوزورگانە
 جەرگەشان جەمەن جە شووراخانە
 منىچ جون ياران خەيلى داغدارم
 پەرى محەمەد دەرۋون پەر خارم
 يەقەن دامەتتان پەرى ئەو تەندەن
 بزائو تەدبىر كەتتان پەسەندەن
 قەوم واتهن: ئەي شەخس مەككەبى نى يەن
 چون جە محەمەد دل ئازار بى يەن
 ھەم وارىد بىن وە مەجلىس ئارۆ
 نەي جا حوزوورش زەرەر نەدارۆ
 نەجدى وە ئەمەن بەرشىبى جەلاشان
 جەو دما بىناى تەدبىر نىاشان

واته: محەمەد ياوان وە جايى
 ئەيوش وەچەم شاھىس تا گەدایى
 مەسلەھەت ئىدەن بکەرەن چارەش
 بگنو بە كەساس مایەى بازارش
 جە نگاه هیشام بن عەمروى لەعین
 تاما بە زوویان بە سەد قار و قین
 واتش: من ئارۆ فیکر تۆم کەرەدەن
 مەحبوسش بکەن تا وەرۋى مەرەدەن
 قاپى يانەى ئەو ھورچنەن وەھەم
 ھەنى ئاسمان نەوینۆ وەچەم
 وەسى روژ جارى نانى وەناچار
 جە سوراخ بام پئەش بوزین بەوار
 كەس نەپەرسۆ لئەش خوتش و بىگانە
 تا ھىلاک بۆ جە عەپسخانە
 شىخ نەجدى وات: تو دنیات دى يەن
 يە تەدبىرى خاس مونسىب نى يەن
 بەنى ھاشمى مەزانان خەبەر
 دەر ساعەت وە زۆر ماوەرەش وەبەر
 مەبان وە دوئەن ھەزار سەلتەن
 مەشۆ بە ئەفلاک ئاھو نالەتان
 ئەبو خەبىرى وات: تەدبىرش ئىدەن
 محەمەد ھوشش لای ماواو زەیدەن
 با يە كەدەفە ئەو بکەن دەرەدەر
 ھەنى وە مەككە نە كەرۆ گوزەر!
 كەكەلەى وەتەن، دەرەى نەدامەت
 ھەر داغ بۆ پەرىش تا رووى قىامەت
 شىخى نەجدى وات: يە بەد رايەوون
 تەدبىرى زەعیف بى سەفایەوون

محهمده به و نوتق شیرین زوبانی
بهو ئایه‌ی که لام فه‌ساحت خوانی
بشو وه‌لای قه‌وم عه‌ره‌ب عه‌شایر
موع‌جیزاتی ویش بکه‌رۆ زاهیر
عه‌شایر مه‌بو عه‌بدی زه‌ر سه‌ندش
قه‌بایل به‌کسه‌ر مه‌بو وه‌ به‌ندش
یه‌کایه‌ک ئیمان گشت ماوه‌ران پیش
دنیا گشت مه‌بو وه‌ ته‌به‌عه‌ی ویش
جه‌و دما یه‌کسه‌ر گشت مه‌یان وه‌ جه‌نگ
په‌ی قه‌تلی قوره‌یش مه‌که‌ران ئاهه‌نگ
من چند واقیعه‌ی وه‌بته‌ره‌م دی یه‌ن
ئه‌ی ته‌دبیر هیچ فایده‌ش نی یه‌ن
ئاخر ئه‌بوجه‌هل گومرایی بن هیشام
له‌عینی به‌دزات مه‌ستی به‌دکه‌لام
وات: من یه‌ک حه‌رف بو‌اچوون پیتان
هه‌نی ته‌دبیرش مه‌نده‌ن به‌ ویتان
هه‌رچی قه‌بیله‌ی قوره‌یش هه‌ن جه‌ی وه‌هه‌م
ئه‌هالی مه‌که‌که‌ بی زیاد و که‌م
هه‌ر یه‌ک شمشیری بدان وه‌ جه‌سته‌ش
نگوون بو‌ حو‌جره‌ی رازی سه‌ره‌سته‌ش
به‌ ته‌ور محهمده بکه‌ین سه‌ده‌ پاره
ئه‌رواش جـــــه‌ به‌ده‌ن به‌بو‌ئاواره!
تاکه‌ قه‌بایل یه‌کسه‌ر جه‌ی کاره
(لابد) گشت ببۆن وه‌ خوونه‌خواره
به‌نی هاشمی گشت خاس و ناخاس
جه‌و دما جه‌ کئ مه‌سانان قه‌ساس
شیخی نه‌جدیی وات: ئه‌مری ئه‌میره‌ن
یه‌ رای مه‌سله‌حه‌ت عه‌ینی ته‌دبیره‌ن

هجووم باوه‌ران ئه‌مشه‌و وه‌قتی شام
سه‌لاح هه‌ر ئیده‌ن باقی (والسلام)
قوره‌یشی یه‌کسه‌ر که‌ردشان قبوول
قه‌رار دان ئه‌و شه‌و په‌ی قه‌تلی ره‌سوول
ئه‌بوله‌هه‌ب وات: جه‌ ده‌س به‌رش یه‌ن
ئه‌مشه‌و قه‌تلی ئه‌و فایده‌ش نی یه‌ن
ئه‌مشه‌و جه‌ی ته‌دبیر نه‌دارۆ خه‌به‌ر
بگیرین ده‌ورش تا نه‌شو وه‌به‌ر
سه‌حه‌ر گشت عالم با‌دا دیار بو
قه‌تلی محهمده با ئاشکار بو
وه‌بته‌ور ئیتیفاق به‌ستشان وه‌هه‌م
قوره‌یش جه‌ یه‌کتر که‌رده‌ن خاتر جه‌م
تاکه‌ خوداوه‌ند شای بینا و به‌سیر
قه‌دیری قادر بی میسل و نه‌زیر
جویره‌ئیل کیاست وه‌لای پیغه‌مه‌ر
واقیعه‌ی قوره‌یش یه‌کسه‌ردا خه‌به‌ر
روح‌لئه‌مین وات: یا خه‌یرولبه‌شه‌ر
یا سالاری سه‌ف زه‌مزه‌مه‌ی مه‌حشه‌ر
وه‌بته‌ور فه‌رماوان زاتی بی زه‌وال
مه‌بو تو ئه‌مشه‌و به‌ر بشیی وه‌ مال
هه‌رتا یه‌ک دوو روژ په‌ی وه‌قعی گومان
نه‌جایی خه‌لوه‌ت ویت بکه‌ی په‌نه‌ان
جه‌و دما لا‌بود جه‌ی سه‌ره‌مه‌ینه
مه‌بو هیج‌ره‌ت که‌ی په‌ری ی مه‌دینه
حه‌زه‌ت جه‌ی خه‌به‌ر ساتی بی سه‌رسام
وانا حه‌مدی زات دانای لایه‌نام
جه‌و ته‌ره‌ف قوره‌یش گرووی زیبا و زشت
یه‌کسه‌ر وه‌ هه‌یئات ئیجتماعی گشت

نه دهوری سه‌رای موس‌ته‌فای ئەمین
 وینه‌ی ئی‌شیکچی گرتشان که‌مین
 هه‌زرته‌ی حال‌ی بی‌جه‌ وه‌هله‌ نه‌به‌رد
 په‌نا به‌رد به‌ زات‌ ته‌نی‌ای تاکی‌ فه‌رد
 مۆ‌ته‌زا‌ عه‌لی‌ ته‌له‌ب‌ که‌رد وه‌ پێش
 حال‌یش‌ که‌رد جه‌ کار‌ قه‌ومی‌ به‌د ئە‌ندیش
 فه‌رما‌ من‌ مه‌شوون‌ تۆ‌ بۆ‌ وه‌جای‌ من
 بپۆ‌شه‌ لی‌باس‌ خه‌رقه‌ و دیبای‌ من
 خه‌وف‌ نه‌که‌ن‌ جه‌ قه‌وم‌ قه‌بیل‌ه‌ی‌ کوف‌فار
 نی‌گات‌ مه‌دارو‌ شای‌ په‌روه‌رد‌گار
 شای‌ مه‌ردان‌ پۆ‌شا‌ به‌رگی‌ پاکی‌ ئە‌و
 خه‌رقه‌ی‌ موباره‌ک‌ شه‌ره‌فناکی‌ ئە‌و
 شی‌ی‌ وه‌بان‌ ته‌خت‌ خواب‌گای‌ هه‌زرت
 ته‌کیه‌ که‌رد چون‌ شیر‌ شه‌و‌ نه‌جای‌ هه‌زرت
 زه‌ره‌ خه‌وف‌ نه‌که‌رد جه‌ی‌ غوسسه‌ و خه‌ته‌ر
 وپێش‌ که‌رد به‌ فیدای‌ پاکی‌ پێ‌غه‌مه‌ر
 تا‌ هه‌زرت‌ ته‌شرف‌ خه‌یر‌ ئاوه‌رد‌ وه‌به‌ر
 دیش‌ سه‌فه‌سه‌ف‌ مدران‌ قه‌ومی‌ کینه‌وه‌ر
 به‌ ته‌وفی‌قی‌ زات‌ دانای‌ ته‌وانا
 سووره‌ی‌ موباره‌ک‌ یاسینش‌ وانا
 (تا‌) (فاغ‌شیناهم‌ فهم‌) به‌ مه‌حزون
 وانا‌ تا‌ یاوا‌ (فلا‌ یب‌صرون‌)
 ده‌ست‌ به‌رد‌ مشت‌ی‌ خاک‌ هۆ‌ر‌ گرت‌ جه‌ زه‌مین
 شان‌ا‌ وه‌ رووی‌ قه‌وم‌ بی‌‌ه‌ی‌ له‌عین
 وه‌ ئە‌مری‌ مه‌عبود‌ قه‌ومی‌ دل‌ جه‌ سه‌نگ
 دیده‌شان‌ پۆ‌شان‌ په‌رده‌ی‌ شه‌وه‌ زه‌نگ
 زه‌ره‌ی‌ ئە‌و‌ خاکه‌ وه‌ هه‌ر‌ که‌سه‌ یاوا
 جه‌ مه‌عه‌ره‌که‌ی‌ به‌در‌ کوشیا‌ جه‌ داوا

ئە‌جه‌ل‌ په‌رتیشان‌ جه‌و‌ ده‌م‌ بی‌ی‌ نازل
 ئە‌رواشان‌ وه‌ نار‌ دوزه‌خ‌ بی‌ واسل
 هه‌زرت‌ په‌ی‌په‌ی‌ مه‌ که‌رد‌ نی‌گاشان
 تا‌ به‌ سه‌لامه‌ت‌ به‌رشیی‌ جه‌لاشان
 هه‌یج‌ که‌سه‌ جه‌ قوره‌یش‌ ئە‌و‌ نه‌دی‌ی‌ به‌ چه‌م
 تا‌که‌ ته‌شرفش‌ ویه‌رد‌ وه‌بی‌‌خه‌م
 ساتی‌ جه‌ دمای‌ ئە‌و‌ واقی‌عاته‌
 ئە‌و‌ جمه‌ووری‌ جه‌م‌ قه‌ومی‌ به‌د‌ زاته‌
 شه‌خس‌ی‌ شی‌ی‌ وه‌لای‌ ئە‌و‌ قه‌ومی‌ کوف‌فار
 وات‌: ئە‌ی‌ سه‌رداران‌، بی‌‌خه‌به‌ر‌ جه‌ کار
 محه‌مه‌د‌ ئاما‌ مدرا‌ جه‌لاتان
 مشت‌ی‌ خاکش‌ شه‌ند‌ وه‌ سه‌رتاپاتان
 جه‌و‌ دما‌ خیزا‌ فه‌وری‌ ته‌شرف‌ به‌رد
 ئە‌ه‌ز‌ هه‌نی‌ رووش‌ وه‌ کام‌ ته‌ره‌ف‌ که‌رد
 موشریکان‌ گشت‌ ده‌ست‌ ناموباره‌ک‌ به‌رد
 به‌کیه‌ک‌ ئیمتیحان‌ فه‌رقی‌ وپشان‌ که‌رد
 دیشان‌ سه‌حیح‌ه‌ن‌ ئە‌و‌ قه‌ول‌ وه‌ گو‌فتار
 جه‌ فه‌رقشان‌ خاک‌ مه‌ریز‌ و به‌وار
 واته‌ن‌: نه‌زاره‌ش‌ وه‌ ئی‌مه‌ که‌رده‌ن
 هه‌م‌ ته‌شرف‌ وه‌ تۆ‌ی‌ ئە‌نده‌روون‌ به‌رده‌ن
 چند‌ نه‌فه‌ر‌ جه‌ ئە‌وان‌ شین‌ وه‌ ئە‌نده‌روون
 هه‌رچی‌ بادا‌ باد‌ تا‌ چوون‌ مه‌بۆ‌‌چوون
 جه‌ حوجره‌ی‌ شه‌ریف‌ ئالای‌ بو‌گولا‌و
 واته‌ن‌: محه‌مه‌د‌ هانه‌ جامه‌ی‌ خا‌و
 شین‌ وه‌ سه‌رینش‌ وه‌ سه‌د‌ قینۆ‌‌قار
 ده‌ست‌ دان‌ وه‌ شمشیر‌ مه‌لعوونی‌ غه‌ددار
 جه‌ ناگاه‌ هه‌یده‌ر‌ که‌راری‌ سه‌فده‌ر
 جه‌ په‌رده‌ی‌ لی‌حاف‌ سه‌ر‌ ئاوه‌رد‌ وه‌به‌ر

حهيران بين موشريک سه لسه لهی غالب
 په رسان جه عهلی بن ئه بی تالیب
 محمه مد جه کون ديارش نی یه
 بو راستش و اچه یه ئه و کوشی یه
 عهلی دا جواب: نه داروون خه بهر
 نه جه ئه سحابان نه جه پیغه ممر
 موشریکان جه قین حمله بهردشان
 چند وهقتی عهلی مه حبوس کهردشان
 تا ئه بوله هه ب زنده ی نه بهرد
 جه قهیدی کوففار عهلی خه لاس کهرد
 عهزه ز هه ر ئه و سات شای خه پره لئه نام
 وه لوتقی بیچوون بهر شیی جه تور دام
 دل وه زیگری زات حه بی داد گهر
 یاوا وه قاپی سیدیقی ئه کبه
 ده قلبابش کهرد نه رمی دا ئاواز
 تا ساحیب ئاما قاپی کهردش واز
 بهرد وه ئه نده روون ده رده م ئه حوالش
 تا سیدیق ئاما وه ئیستیقبالش
 عهرز کهرد فیدات بام خه پره لبه شه
 چه خه پره ن وهیشه و پیم بدهر خه بهر
 حه زره ت واقیعه ی موشریکان یه کسه
 به بیان کهرد پهری سیدیقی ئه کبه
 جویره ئیل ئامان روخسه ت ئاوه رده ن
 ئیمه ش په ی هیجره ت موره خه س که رده ن
 ئه ر نامه حره می هه ن جه ئه نده روون
 مه بو جه ی خه لوه ت بشو به یروون
 ئه بو به کر وات: نامه حره م نی یه
 ئه هلی من به تو هه ر مه حره م بی یه

غهیر حجه عایشه سیدیقی ئه علا
 چه نی هامشیرش یانی ئاما
 باقی نه جه خویش نه جه بیگانه
 دیاری نی یه ن جه بهنده خانه
 حه زره ت ته شریفش وه ئه نده روون بهرد
 ئیزهار ته هیئه ئه ی زادی سه فهر کهرد
 ئه بو به کر وات: دوو ئوشتر داروون
 یه کیشان پیشکش وه تو مسپاروون
 مه بو یه کیشان جه من قبول که ی
 بهل زوودتهر مه ساف وه خهیر بکهین ته ی
 حه زره ت فه ر ماوا بهل وه بی مهنه ت
 قبوله ن ئوشتر به لام به قیمه ت!
 ماچان ئه و ئوشتر به نوسه د دره م
 خه رید که رده بی بی زیاد و که م
 چه و ده م عایشه سیدیقی سه روه ر
 چه نی هامشیرش ئاسحای مونه ووه ر
 ده رده م وه ساعه ت سه عدی مویاره ک
 مه شغوول بین وه کار ته هیئه ئه ی و ته داره ک
 زادی رای سه فهر سفره ته عامات
 حازر که رده شان جه ئان یه ک سات
 به لام هیچ نه بی به پیچاش پیوه
 تا ماشته ی ئاسما ئه و شیرین شیوه
 سفره شان پیچا به و که تانه وه
 سیدیقی ئه کبه ر گرت به شان وه
 که رده شان دوورنیم ئه و ماشته که تان
 نیم په ی کولی ویش نیم په ی سوفره نان
 تا چه نی حه زره ت شای خه پره لبه شه
 هه ر دوو جه یانه ی سیدیق شین وه بهر

پيغهممهر چهنی سيديق نه کبه
راگهی بيابان گرتشان نه وهر
هردوو نابه لهد جه راه نه فتاده
هردوو ههر جه مام هردوو پياده
شه فق ناپه يدا ستاران بيبي نوور
شه و تاريخ جه زاخ زولماتي دهيجوور
راي چول و خه تهر سهختي ناهه موار
سه حراء گشت يه کسهر جه گه زنده ي مار
حه زرهت نه عله ينش جه پا بهر تا وهر
پاي مو ياره کش ته مام بلوق که ورد
په نجاي پاش نيا وه سه ريني خار
تا سه حهر شونش هيچ نه بو ديار
ساقی شه ريفش جه سهر تا به وار
گول گول بي به هوون نيشي مه و داي خار
غهر ز ههر نه و هند زه حمت پيش ياوا
خه سته بيبي جه تن شاي به تحا ماوا
سيديق به و دلهي پهر و جو شه وه
دهرسات هه زره تش گرت وه دوشه وه
راهان ته ي که ردهن نه رووي عهر سه ي دهور
هه تا يا و ناش ده ربي غاري سه وور
به نه مري هه زرهت شاي بوراق سوار
سيد يقی نه کبهر ته شريف بهرد وه غار
دیش سوراخ سوراخ نه نده رووني غار
گشت جای عه قره بهن لانه ي مور و مار
سيد يقی نه کبهر کيشا ناهي سه ورد
قه بای تازه ي ویش پاره پاره که ورد
ههر پار ي نيا وه سوراخ ي وه
ههر سوراخ په ريش بيبي به داخ ي وه

تا هه زرهت ته شريف بهرد وه نه نده روون
حه يران مه ند جه کار گهردووناي گهردوون
سه حهر وه ته و فبيق دهه نده ي داوهر
خورشيد جه مه شريق سهر کيشا وه بهر
روشن بيبي وه نوور خورشيد غاري سه وور
مه نما نا ته ختش چون سه هه ندي هه وور
جه و دهم سوراخي هه ني دي وه چه م
جای هه زار سالهي نه ژديهاي نه رقم
چون ره زاش ئيد بي تاکی ته ني اي فهرد
جامه به ههر سو راخ هيچ به قا نه که ورد
حه زرهت جه غوس سه ي قه ومي نابه کار
سه ر نيا وه يان زانوي ياري غار
که مه ريه ندي خه م نه پشت که رده وه
جه ناگاه وه خه ير خاوش به رده وه
سيد يق ههر به و ته وور به و ده ماخه وه
پاژنه ي پاش ني يا به و سوراخه وه
نه زاناش مارهن که مين گاشه وه
ناگاه نه ژديهاي داش وه پاشه وه
زه هرش نه فشان بيبي سه رتا پاش دا
گيلا چون په رگار وه نه عزاش دا
جه ئيشي نه و نيش ده ردي بي کاري بي
پيچا و پيچش وهر د جه بي قه راري بي
يه ک قه تره نه سرين سيد يقی نه کبهر
جه ناگاه ريزا وه رووي پيغهممهر
تا هه زرهت په رسا نه ي ياري غارم
نه ي مه حره م وه گشت رازي نه سرارم
فغان و زاريت سه به ب جه چيشه ن
پيم و اچه راست دل وه نه ندي شهن

عهرز کهرد جهی سوراخ سه‌نگین سامه‌وه
ماری ناغافل دا وه‌پامه‌وه
وهیت‌هور نی‌شش سه‌ودان نه‌جه‌رگم
یاوان وه‌قه‌یران غه‌ر غه‌ره‌ی مه‌رگم
حه‌زرت یه‌ک زه‌ره‌ نوور نه‌فشانی ویش
ئاوی مـوباره‌ک تۆی ده‌هانی ویش
مالا نه‌جای زام مارانگازی مار
سیدیق ساکین بی‌جه‌ده‌ردی ناخار
کو‌تا بی‌فه‌ریاد ناله‌ی نه‌به‌ردش
شوکرانه‌ی بی‌حه‌دد خوداوه‌ند که‌ردش
تریاک جه‌ده‌هن حه‌زرت دیار بو
مه‌بو‌که‌ی سیدیق ده‌ریه‌ندی مار بو
بدولیش نه‌فغا نه‌ر رۆژی سه‌د چین
ژاری مار مه‌بو‌پیش به‌نه‌نگه‌بین
جه‌و دما حه‌زرت نیدا که‌رد وه‌مار
وات: نه‌ی رووسیا شوومی شه‌رمه‌سار
په‌ی چپیش گه‌زته‌نی پای یار غاری من
ره‌فیقی موشفیق وه‌فاداری من
مار به‌نه‌مری حه‌قق سه‌ر ئاوه‌رد و به‌ر
سه‌لام که‌رد وات یا خه‌یرلبه‌شه‌ر
چه‌ند قه‌رنه‌ن نه‌ی غار نه‌ی جاگه‌مه‌ن
نه‌ی سوراخ‌ی سه‌نگ زه‌ید و ماوامه‌ن
ئاره‌زووم روخ‌سار په‌ر نوری تۆبی
مه‌یلیم شه‌ره‌فیاب حوزووری تۆبی
ئارۆ تو وه‌یت‌هور ته‌ش‌ریف ئاوه‌ردی
غار و خار و خاک موزیه‌ن که‌ردی
منیچ فرستم غه‌نیمه‌ت شومه‌رد
تا عه‌زمی روئیه‌ت دیداری تۆم که‌رد

دیم نه‌بووبه‌کر راگه‌م لیم به‌سته‌ن
به‌خودا خو من پای نه‌وم نه‌گه‌سته‌ن
جه‌رووی ئیراده‌ت پابۆسم که‌رده‌ن
وه‌ر نه‌هر نه‌وسات مه‌یاوا مه‌رده‌ن
نه‌ر وه‌غه‌یز بدام حده‌م وه‌پاشه‌وه
نه‌می‌یاوا که‌سه‌ی وه‌هاناشه‌وه!
قه‌سه‌م به‌و هه‌رکه‌س بی‌خورد و بی‌خا
نه‌عزاش گشت مه‌بیی وه‌به‌ک قه‌تره‌ئاو!
حه‌زرت فه‌رماوا: بشۆ وه‌جای ویت
خوداوه‌ند هه‌رگیز فرسه‌ت نه‌دو پیت
بادا کو‌تا بو‌هه‌نی به‌حسی مار
بزاین حه‌زرت چه‌نی یاری غار
جه‌ده‌سی قوره‌پیش گومرایی به‌د نه‌زه‌ر
به‌چه‌ته‌دبیری به‌ریشان وه‌به‌ر
هه‌ر نه‌و شه‌و نه‌وان که‌ته‌ش‌ریف به‌رده‌ن
ئیراده‌ی مه‌نزل غاری سه‌ور که‌رده‌ن
قه‌بیله‌ی قوره‌پیش وه‌بی‌چون و چه‌ند
گشت رای نه‌ترافات که‌ردشان وه‌به‌ند
سه‌نادید گشت په‌ی ته‌فتیش ته‌حقیق
تاشین وه‌یانه‌ی نه‌بووبه‌کری سیدیق
ئاسمای زوتتاقه‌بین شای مه‌له‌ک نه‌زه‌ر
یه‌کایه‌ک جه‌نه‌و په‌رساشان خه‌به‌ر
واتش: بابۆت دیارش نی‌یه‌ن
چه‌نی محمه‌د یه‌نه‌و کوشی یه‌ن
ئاسمادا جواب نه‌داروون خه‌به‌ر
نه‌جه‌بووبه‌کر نه‌جه‌په‌غهمه‌ر
نه‌بوجه‌هلی سه‌گ گومرایی کینه‌جو
ده‌ست به‌رد داد حه‌ه‌وا مه‌لعوونی به‌دخو

یەك سیلهی سهنگین گرانتهر جه سهنگ
 شهند وه رووی ئاسما مهعسوومهی دلتهنگ
 گوشوارهی گهوههر بریا جه گۆشش
 جهو دما لهعین شیئی نهجامهی قار
 حوكم كهرد قورهپش هم نهحمالی شار
 واتش: محهمهد مهبو وه تهحقین
 چهنی رهفیعش بووبهکری سیددیق
 ههرکسهسی ئهوان پهرتیم باوهرو
 یازنده یا خوقهتلشان کهرو
 من یهکسهده وشتری خاسهه شاهانه
 مهبهخشوم پهنش جه شوتر خانه
 جهوانان جهلهدی قورهپشی و عهرهب
 دهست دا به شمشیر به شادی و تهرهب
 یهکسهه پهی تهماع مهردان و نامهرده
 عهزمی قهتلی ئه و دوو فریشهته کهرد
 گرتشان نهوه سارا و کهش و کو و کهمهه
 مهگیلان وه داو شهوان تاوه رو

کافری لهعین دپوپهر سامی
 شوون پاشناش ئه بوگورز نامی
 دهرسات ئه بوگورز چهنی ویشان بهرد
 شوون پای یاران یهکیهک مهعلوم کهرد
 ساچون ئه بوگورز ئه و شوونه بهردش
 تا پای غاری سهور غهلهت نه کهردش
 چهو دهم خوداوهند تاکی ته نیای فهرده
 جه قاپی ئه و غار داری ئیجاد کهرد
 شاخ و بهلگش گرد یه مین و یه سار
 بیی به حیجاب پهی ئه ندهروونی غار

ئه مر کهرد یهکسهه عه نکه بووتی کوه
 دهربی ئه و غاره ته تدهن دامی نوه
 ته قدیبری حهقق چهند که بووتهه ئاوهرد
 لانه شان سازا گشت به یزشان کهرد
 رای موری نه مهن وه ئه مری بیچوون
 بشو یا بدیو نه توئی غاری سهور
 چهو دهم موشریکان تایه فهی غه ددار
 یه کایهک جه م بین نه قاپی ئه وه ددار
 ئه بو گورز واتش: بکهه نه زاره
 به خودا مه تلوب هانه توئی ئه ی غاره
 قوره پشی واتهن پیش مه رتو دیوانه ی
 نی یه نه جه قاپی زهره شوونی پای
 گوزهرگای موری نی یه نه مه ندهن
 سهه حال جهی وهرتهه عه نکه بووت ته ندهن
 هیمای محهمهد نامان به وجود
 دهربی ئه ی غاره با ساخن مه سدوود
 کهس نه شین وه توئی نه ندهروون راهی
 به یزه ی کوتهه مه دو گه واهیی
 ههرچه ند ئه بوگورز مه ردی به دچاره
 واتش: محهمهد هاجه ئه ی غاره
 قوره پش به ئه وکه ی نه که ردهن باوهر
 ئه گهر محهمهد مه که ردش گوزهر
 دامی عه نکه بووت به یزه ی که بوتهه
 مه شکستهه وه هم قاپی مه بی واز
 خو به شهه نه بیهه بکه روون په رواز
 گفت و گوی قوره پش قهومی به د گه وههه
 سه داشان مه شیئی وه لای پیغه ممهه
 سیددیقی ئه کبهه ره یلی غه م وهردهش
 وه سه وه سه ی عه زیم نه دل ئاوه ردهش

حه زرت وات: راسه ن يه راگه ي ئيمه
 به لام مه ته رسه خودا كه ريمه ن
 غه رز به مه يلان فه ردي فه رباد ره س
 ذاتي بي زه وال په ي بي كه سان كه س
 قه ولي نه بوگورز قبوول نه كه رده ن
 هيچكام وه تو ي غار كه ده م نه وه رده ن
 به عد قيل و قال وه چنه نده مه عره كه
 قه وم هم روونيان يه كسه ر په ي مه كه كه
 چه و دما حه زرت پاكي پيغهممه ر
 دو عاي خه يرش كه رد په ري كه بووته ر
 فه رما عه نكه بووت به سته زبانه ن
 يه قين گشت له شكه ر شاي لامه كانه ن
 نه هي كه رد نوممه ت جه گوشته ي نه وان
 كه س ده سي نازار نه ياونا پيشان
 جه و ده م عه بدوللا بن نه ربوت ياوا
 سه ر و چه م و خاك پای حه زرت ساوا
 ئيخباري قوره يش ناوهر د وه لاشان
 بو سه دا وه كه رد نه عله يني پاشان
 كه ردش و عاده ت نه و مه ردي نامدار
 رو مه شيي وه شار شه و ماما وه غار
 هه ر نه و ميقداري جه يانه ي و يشان
 دايم نان و شير ماوهر په ريشان
 غه رز تا سئ شه و شاي بوراق سوار
 چه ني نه بوويه كر مه نده ن نه تو ي غار
 جه و دما عامر بي به واسيته
 چه ني عه بدوللا ئيبيني رابيته
 به ئوجره ت گرتنه هه ر دووشان به و ته ور
 وشتران به رده ن دره بي غاري سه ور

جه سوحي سيم عه بدوللاي عامر
 به رده ن وه تو ي غار نه و هه ر دوو وشتر
 وه ته و فيقي حه قق ذاتي بي زه وال
 وشتران چوك دان وه بي قيل و قال
 شاي خه تمى په ناه سيديقي سه روه ر
 وه سه بري جه غاري سه ور نامان وه به ر
 ئيپتيداي نه وهل (بسم الله) كه رد
 سوار بي وه پشت ناقه راه نه وهر د
 سيديقي نه كبه ر هم جه شوني نه و
 سوار بي ده رلاد وه ده واني ده و
 عه بدوللاي عامر به و ئيتيفاقه
 هه ر دوو شين وه پشت باني يه ك ناقه
 هه ي كه رده ن ناقه شيرين نه ندازه
 هه ر كامئ په ي ويش مه كه رد جامبازه
 نه كه رده ن مه دار به وه قت و بي وه قت
 راي چوئل ساحل گرتشان وه جه خت
 روو كه رده ن وه رووي مه دينه ناوا
 تا خورشيد وه مه دينه نيمه روژ ياوا
 ياوان وه جايي سه ننگ لاخي سه ننگي
 په يا بين ده رلاد بي سه دا و دهنكي
 سيديقي نه كبه ر وه بي دره نكي
 جايي ته رتيب دا جه سايه ي سه نكي
 حه زرت ته شريفش فه وري به و جا به رد
 جه خه سته گي راه عه زم خاوه ش كه رد
 نه بوويه كسر ديا به و ده شت و دردا
 ديش ها گوله يي ناما جه سه ردا
 واتش: وه چوپان نه ر هه نش به عزى شير
 باوهر په ريمان هيج نه بي دلگير

چوپان یهک قهدهح شیر پهریش تاوهرد
سیدیقی ئەکبەر خانە ئاباد کهرد
ههزهرت جهو دهم دا بیدار بیی جه خاو
دهروونی پاکش مه گریا پهی ئاو
تا ئەبووبه کهر شای سیدق و یهقین
شیر بهرد وه خدمهت (فخرالعالمین)
دههنی موپارهک پهری قهدهح بهرد
نامی خودا بهرد شیر تهناول کهرد
ئه بووبه کهر هم به عزی جهو وهردش
شوگری زاتی پاک بی زهوال کهردش
عهرز کهرد یا رهسوول دیره راه دوورهن
جای مه دار نی یهن ته عجیل زهروورهن
دیسان ههزهرت وه سیدیقی ئەکبەر
سوار بین وه پشت ناقه ی کوپه بکه
عه بدوللا و عامر ههردوو بین سوار
راهی بین وه شون موسته فای موختار
وشتران چون تهیر وه دهو نیشت وه بال
راهان تهی کهردهن وینه ی بای شه مال
جهو ته رهف قورهش ئەعیان و ئەشراف
حوکم کهردشان وه ههر چوار ئەتراف
عه ره بی عهشایر گرووی سه د وینه
مه خلوقی مابهین مه ککه و مه دینه
ههر کهس محمه د چهنی ره فیه قش
بووبه کری سهروه ر یانی سیدی قش
ههرچی سه حابه یی شین چهنی ئەو
قه تلشان بکهن وه دهوانی دهو
ههر یهک سه د وشتتر خه لات به هاشه ن
پیش مه دان ههرچی ئەو ته مه نناشه ن

تا که ئید خه بهر جهو زهید و ماوا
وه لای سو راقه بن مالیک یاو
به لام سو راقه مه ردی ناخار بی
دایم موپارهزی ههزار سووار بی
شه خسی وات: ئارۆ من نه راهی گوزهر
مه کهردم نیگاه سارا و دهشت و دهر
چهند نه فهر وهی رهنگ وه تاو و ته ع جیل
مه شین وه راوه وه بی قال و قیل
جه راگهی ساحیل چند کهس وینه ی باد
ویه ردهن بی باک وه خاتر گو شاد
بهو ته ور ناقه شان ههردوو وه دهو ر بین
ههر محمه مه د وه یارانی ئەو بین
سو راقه واتش: تو خاوت به ردهن
ئه وان بهو راگه گوزهر نه کهردهن
په ی ئید ئەگهر رو ئەگهر هم شهو بو
فه تحی ئەو کاره وه دهستی ئەو بو
ئه وش فریودا ویش هم شیی وه مال
په خش کهرد وه سه ردا لوی چه تفه عه گال
زه ره داوهری وه ته ن به سه ته وه
نیزه دل په یکه ر گرت وه دهسته وه
رهخت و رووی مه ساف یه کسه ر کهرد نه وهر
سیلاحش پو شاجه پا تا وه سه ر
فه رما تا ئە سپش زین کهردهن وه جهخت
سووار بیی ده رلا د دیوی ناشو نهخت
روو کهرد نه ساحیل به وری بی نه زیر
ئه سپش جه عه ره ق سیابی چون قیر
یاوان وه جای بی چون عه له م داران
دیاردا حه زهرت ماباقی یاران

بهائی یهک قانون قهدهیمی روزگار
 ههر مهنده بی پهی تهوان یادگار
 سی دانه خهدهنگ چۆی تیر ماوهردن
 پهری تهفائول مهرقووم مهکهردهن
 نهمر فی رهیبی وه چۆی نهول تیر
 نیهانی رهیبی دووهم چون خهمیر
 سیهم پهی مهرقووم چون لهوحی ساده
 هیچ نه نویستنه کهم یا زیاده
 مهوستهن وه توی تای جوعبهی ته رکش
 پهی نه هلی نیاز وه بی غهل و غهش
 ههرکس نیازی دارو نه دهر وون
 دس مهوهر تیری ماوهرد وه بهیروون
 نه خهدهنگ نه مر ماما وه دهستش
 دهردهم پهی مهقسوود که مهه مه بهستش
 نه سههمی ماما جه ته رکش وه دهر
 سهودای نهو مه تلّه بهر مه کهرد وه بهر
 نه تیر پهی خهت بویناش وه چهه
 تهفائول مه کهرد دیسان جه نهو هم
 سوراقه جهو دهم چون بادی باران
 یاوا وه نزدیک موستهفا و یاران
 ناگاه جه تهقدیر (رب العالمین)
 نهسپش سه رسم دا ویش کهوت وه زهمین
 دهست بهرد نهو ته رکش تیری بهر ئاوهرد
 ته ماشای تهحریر خهتتی خهدهنگ کهرد
 واتش: نه ئارۆ وه بی چهنده و چون
 محهمه د وه دس من مه بو نگوون
 دیش نه هیی ئاما تهقدیر وه تالش
 عاقل جه هه بیهت مه تو قو زالش

ئیعتهبار نه کهرد دیسان بی سوار
 هم نیان نه شون رهسولی نازدار
 سوراقه نهوهند نزدیک بی پیشان
 سه دای قهرائت مهشنه وو لیشان
 سیدیقی نه کبهه دهم وه دؤعاوه
 گاه ههر دوو دهست نه سپی نهو به درو
 شیی وه خاک دا تا عوقدهی زانو
 سوراقه دهردهم وه بی موداره
 تلیا وه زهمین چون کوهی خاراه
 جهو دما خه بلی زه جری نهسپش کهرد
 تاکه دهست و پاش جه خاک بهر ئاوهرد
 دیسان سوراقه سورا بیی وه زین
 نهشونی هه زهت (فخر المرسلین)
 ریکاب دا وه نه سپ توند و ته کواوه
 جهنگ جوی مهساف مهردی نامه وه
 یهک دوو نیزه مند بیاوو پیشان
 ههر چوار نه رواج بستانو لیشان
 هه زهت پهنا بهرد وه زاتی باریی
 سیدیقی نه کبهه دهست کهرد وه زاریی
 عهرز کهرد یا رهسول قومیا لیمان
 سوراقه ی بهدبهخت هایاوا پیمان
 فهرما او زاریت سه بهب جه چیشهن
 سه دای دلتهنگی تو دلتهنگی پیشهه
 عهرز کهرد من پهی ویم نه دوههم جه کون
 گریه و زاریم گشت پهی و جوودی تون
 سوراقه جه نهو هم تهفائول کهرد
 وه عهزمی نیاز تیری بهر ئاوهرد
 دیسان هم نه هی بهر ئاوهرد وه بهر

مه‌کروه بی وه ته‌بع گومرای که‌چ نه‌زهر
عینان گرت وه سه‌بک ته‌کان دا فه‌ره‌س
وه عه‌زمی قییتال مه‌ردی بوله‌وه‌س
حه‌زرت نیگاه که‌رد سوراقه یاوا
نیازش قه‌تلّه‌ن خیالش داوا
واتش: ئه‌ی که‌ریم فه‌ردی ته‌نیای تاک
سوراقه‌ی به‌دبه‌خت مه‌حبوس که‌ر نه‌ خاک
ناگاه سوراقه جه‌و فیتراکه‌دا
ئه‌سپش تا ریکاب شیی وه‌خاک دا
به‌ دّوعای حه‌زرت (فخر المرسلین)
ویش وه فه‌وقی سه‌ر که‌فت نه‌ رووی زه‌مین
سوراقه‌ی قاتل مه‌ند وه‌بی نه‌سرت
هانا که‌رد هاناش یاوا وه حه‌زرت
وات: یا محمه‌د به‌ دوعای توّ بی
تاسیری ئه‌نفاس سیحر گای توّ بی
شه‌رمه‌ند و خجل نادان و حه‌شه‌م
بویه‌ر جه‌ ته‌قسیر بده‌ر نوّ به‌خشه‌م
هه‌ر که‌س جه‌ عه‌قب تالیب وه‌ تو‌بو
ئه‌ر شییری غه‌ران یا دیو یا کوّ بوّ
یه‌قین مه‌به‌روش چه‌نی ویم وه‌ په‌س
هه‌نی که‌س به‌ توّ نه‌بوّش ده‌ست ره‌س
تیری جوعبه‌ی ویم ببه‌ر چه‌نی ویت
هه‌ر چیت لازمه‌ن چه‌ویان مده‌ و پیت
فه‌رما: من موحتاج نیم به‌ مالی که‌س
په‌یم وه‌سه‌ن که‌ره‌م فه‌ردی فه‌ریا دره‌س
غه‌ره‌ز سوراقه‌ فراروان لاله
توزی پای ناقه‌ش وه‌ دیده‌م‌الاه
دیسان حه‌زرت وات: یا دانای داوهر
ئه‌گه‌ر سادیقه‌ن نه‌جاتش بده‌ر

دّوعاش قبول که‌رد پادشای بی‌باک
ئه‌سپی سوراقه به‌ر ناما جه‌ خاک
سوراقه عه‌رز که‌رد سه‌خت نه‌بو‌لیتان
زاد و مه‌تاعیم بووه‌ن په‌ی ویتان
حه‌زرت هه‌نی هیچ قبول نه‌که‌رد لیش
فه‌رما من زاد و مه‌تاعم په‌ی چیش
ئه‌ر که‌سی ناما جه‌ به‌د ئه‌ندیشان
واقیعه‌ی ئیمه‌ مه‌واچه‌ پیتشان
سوراقه عه‌رز که‌رد یه‌ک نامان نامه
مه‌بوّ که‌ره‌م که‌ی توّ وه‌ی غولامه
حه‌زرت ئه‌مرش که‌رد عامری بی‌ ئه‌ندیش
مه‌رقووم که‌رد جه‌ پوست پاره‌ دا وه‌پیش
سوراقه ده‌رده‌م هیمه‌تخواه‌یی که‌رد
وه‌سه‌د شادی و زه‌وق روو وه‌ په‌س ناوهرد
غه‌ره‌ز وه‌راوه‌ به‌ هه‌ر که‌س یاوا
گیلناش وه‌ په‌س بی‌ جه‌نگ و داوا
واتش: من چه‌ند روژ زه‌حمه‌تم وه‌رده‌ن
محمه‌د وه‌ی راگوزهر نه‌که‌رده‌ن
نه‌ محمه‌د ویش نه‌ ئه‌سحابی ئه‌و
نامان نه‌ویه‌رده‌ن نه‌ روژ و نه‌ شه‌و
راوزان راو یه‌کسه‌ر نادیم که‌رد
شین وه‌ دماوه‌ گشت چه‌نی ویش به‌رد
به‌ئتی یه‌خودان ئه‌وه‌ل هی‌دایه‌ت
وه‌یته‌ور مه‌رقوومه‌ن ئه‌سلی ریوایه‌ت
جه‌ دمای غه‌زای (حونه‌ین)ی مه‌شه‌وور
سوراقه ته‌ی که‌رد مه‌نزانی دوور
یاوا وه‌ پابؤس شای خه‌یرولبه‌شه‌ر
ئه‌و نامان نامه‌ش دا وه‌پیتغه‌مه‌ر

دینی ئیسلامش ئەو رو کەرد قبوول
 ئیمانیش ئاوەرد بە خودا و رەسوول
 جەکوۆ بئشەوین شای بوراق سوار
 چەنی بئشەوین شای بوراق سوار
 چەنی ئەو یاران شەرتی وەفادار
 جە هیچ مەکانی نە گرتەن ئارام
 جە شام تا سەحەر سەحەر تا وەشام
 دێسان خەیمەیی ديارەن جە دوور
 درەخشان تەرەن جە شەمعی کافوور
 خەیمەیی عاتیكە بنتی خالە بی
 وە قەومی ئەو زەید یە کسەر و آلەبی
 خەیلی سەخاتەب شیرین رەفتار بی
 زەعیفەیی دەوران رووی روزگار بی
 وە ئومی موعید مەبەردەن نامش
 عالەم مەنۆشا شەرەت نەجامش
 سالاری ئەو هۆز گشت نیک و بەدبی
 زاهیرەن زەوجەیی ئیبنی موعید بی
 حەزەت جەو خەیمە پا ئاوەردەو
 خەیمە گاو خەیمە ئاوا کەردەو
 خەیمەیی عاتیكە ئەعالای نازەنین
 پیابیی بەوار (فخر المرسلین)
 تەبەق تەبەق نوور جە سەردا مەوہشت
 خەیمە پەر نووری چوون رەوزەیی بەهەشت
 یارانی حەزەت جە ناتەوانا
 جە گورسنەگی کەردشان هانا
 واتشان: نان یا خورمائی تەر
 بفروشین پیمان بسانین بە زەر
 ئومی (موعید) هەم روو کەرد وە یاران
 واتش: چون باران ئەمسال نەواران

چونکە قەحستی یەن ئەرزاق نەدارین
 ویمان وە عەسەرت ئەوقات مەویارین
 ئەر تەعام مەبیبی مننەت مەبەردم
 بە خودا زیافەت ئیوہ مەکەردم
 هەنی بە خەرید و بە فرۆش نەبی
 موحتاج بە ئیزهار واتەیی تۆش نەبی
 خواجەیی کائینات دیش پیرەمیشتی
 جە گوشەیی خەیمە پەژارەش بەردەن
 چون خەتاباران تەناب نە گەردەن
 فەرما ئەو مێش بەو تەور ئەسیرەن
 داخۆ شیردارەن یا خۆبی شیرەن
 ئومی موعید وات: ئەو گوسفەندە
 ئەو لنگ لاغەرە گلە وامەندە
 جە زەعیفی حال جەستەش پەر دەردەن
 خەیلپوون گلەیی سەحراش نەکەردەن
 هاو وەختەن ئەرواش بشۆ دەربەدەر
 جە کو شیر دارۆ ئەی خاکش وە سەر
 حەزەت فەرماوا: ئەر روخسەت بەدەر پیم
 بشوو بدوشووش من بە دەستی ویم
 واتش: روخسەتەن بەلام نەدارو
 سئ سألەن نەبی چون مەبوئارۆ
 حەزەت تەشریف بەرد وەلای گوسفەند
 ئیسمی پاکی زات شادی بی زەوال وەند
 دەسی موبارە ک شەریف ویش بەرد
 نەرمی ئیشارە بوستانی مێش کەرد
 وە مەیلانی حەقق یەکتای بی نەزیر
 دەمارش یەکسەر گشت پەر بی جە شیر
 بەو تەور سەنگین بی جە شیر بوستانش
 رای موری نەمەن جە بەینی رانش

وازهن مهعبوود تاکی ته نیای فهرد
 جه ساحیب خه میه زهرف ته لهب کهرد
 یهک قهدهح لهب ریژ بی جه شیر
 جهو شیر ی بۆ خوش نه عالی بۆی عه بییر
 په ی ئومی موعید کیاناش ده رلاد
 فه رما: بنۆشۆ حه قق که ردهن زیاد
 باز هم نهو قهدهح دا نه سحابان وهرد
 نۆشاشان ته مام یه کایهک سیر وهرد
 جه دمای نهوان ویش هم به عزئی وهرد
 چون چه شمه سهراو ههر زیاد مه کهرد
 ههر جه زرووفات خه میه ی نهوان بی
 یه کسه ر په ر جه شیر نوقره ی دووقال بی
 ته شریفی خه یرش وه دلخواهی دل
 سوار بین جه نۆ به رشین جهو مه نزل
 روو که ردهن وه چۆل بیابانه وه
 روو به رووی بهیدی عه ره بستانه وه
 جه دمای حه زهت نه چراگاوه!
 شهوئ ئومی موعید تاما، جه لاوه
 دیش گۆشه ی مه نزل خه میه ی بۆ عه بییر
 زرووفات ته مام لهب ریزه ن جه شیر!
 واتش: نه ی شیره، گشت کئی ناوهردهن
 وه ی ته ور جه م بی یه ن کئی په یدا که ردهن
 ئومی موعید وات: شه خسی موبارهک
 سه رتا پا نوورین شیرین ته دارهک
 ساتی بی میهمان نیشته به وینه ی خویش
 جهو دما دیا په ی نهو به ره ی مییش
 نه ی شیره یه کسه ر وه دهوانی دهو
 حاصل کهرد دهرسات جه بوستانی نهو

ئومی موعید وات: هیچ په نهان مه دهر
 شمه بی جه وه سفش په ی من به بیان کهر
 جهواب دا شه خسی خوشنام و خوشبو
 گول رهنگی گولقامهت گولبه دهن گولبو
 دیده وه سورمه ی نوری حه قق ره شته
 نووری ئیلاهی وه سه ردا وه شته
 نوکته دان سه ر واقیعاتی غه یب
 مه لایهک ده ستوور به ری بی جه گشت عه یب
 ئیبراهیم سوورته نه عالی موقه ددهس
 مووسه ویی موعجیز مه سیحا نه فهس
 خولاسه نه وساف پاکی پیغهمهر
 یه کایهک ته مام عه رز کهرد وه شووههر
 بهو ته وره بوزورگ په ر عه یش و نۆشه ن
 نه گه ر هه ن ساحیب قهومی قوره یشه ن
 سه نادید دایم جه نهو داخداره ن
 روئه سا په ریش گشت ته له بکاره ن
 ئاخ من بی اوام به حوزووری نهو
 په ی په ی بیوسام قوبه ی نووری نهو
 جه قاپی گهردوون ئیدم هه ن نیاز
 به دینی پاکش بیوم سه ر نه فرار
 ئومی موعید وات: جه ی خه میه ناوا
 نهو میشه که دهستی حه زهت پیش یاوا
 به ههژده ساله ن مه دام سویح و شام
 شیر مه دوئیمه چون ئامینه ی جام
 نه سلنه جهو شیره زه ره نه کهرد کهم
 مه ند تا خه لافات فارووقی نه عزم
 جه دمای هیجرهت شای خه یرو لئه نام
 قوره یش یه کسه ر شین وه به یتولحه رام

واتشان: هەر کەس مەردی پەر هونەر
 فەرقي موستهفا سیدیقی ئەکبەر
 باوەرۆ پەي قەوم بە شا و تەرەب
 ئەشرافی قورەیش روئەسای عەرەب
 هەریەک سەد و شتر جە یانەهی ویش
 گەنج و جەواهیەرس هەم بەخشان پیش
 ناگاہ بوریدە بن خەزب نامی
 مەردی ساحیب زۆر شیر پەر سامی
 سەر قەبیلەي قەوم چەند عەشایر بی
 نامش جە مەجلیس مەردان دایر بی
 زاہیر پەي تەماع چەنی حەفتاد کەس
 یەکسەر نەوجوان نەمامی نەو پەس
 دەردەم سوارین پادان نە ریکاب
 راہیی بین چون بەرق بەرقی شیہاب
 رای چۆلی ساحیل گرتشان نەوەر
 دیاردا شۆن پای ناقدی پیغەممەر
 سێ شەو و سێ روژ تەبی کەردەن و جەخت
 نەگرتەن ئارام بە وەخت و بی وەخت
 روژی چوارەهەم هەر بە قەترەي دەو
 یوان بە حەزرت بە ئەسحابی ئەو
 بریدە حەزرت ئەو رو نەشناسا
 بە وینەي سەرسام ساتی تەواسا
 تا حەزرت پەرسا فەرما: تۆ کینی
 شیخی عەشایر کام سەرزەمینی
 عەرز کەرد: بریدە ئیبنی غەزیم
 ئەشرافی قورەیش داشان فەریم
 قەستم پەي قەتل محەمەد کەردەن
 یەقین چەند شەوم وە روژ ئاوەردەن

ئیسستە نا پەیدان نەدارو ئەسەر
 ئەز جە کام راکەردەنش گوزەر
 حەزرت حالی بیی جە ئەحوالی ئەو
 دل وەش کەرد جە نام فەرەح حالی ئەو
 روو کەرد وە سیدیق فەرما ئەي رەفیق
 وە (حسب الخوای) تون کاران وە تەحقیق
 حەقق ئاوا کەرد ئەي زەید و ماوا
 ئومووری ئیمە بە ئەنجام یاوا
 باز جە بریدە هەم پەرسا خەبەر
 جە کام قەبیلە مەردی دلاوەر
 وات: ئومی سەلمەن نامی قەبیلەم
 بەخودا من دلّساف بی مەکر و حیلەم
 حەزرت سەلمەش ئیزهار کەرد بە دلّ
 واتش: بە سەلامەت مەشیی وە مەنزل
 باز حەزرت پەرسا جە کام قەومەنی
 حەیف تۆ بی سەلوات هەم بی سەومەنی
 واتش: من جە تۆ پەیدا بیی وەهەم
 جە ئەسل و نەسەب جە بەنی سەهەم
 فەرما سەهەمی تۆ گشت بەرشیی وەبەر
 هەنی نەمەندەن جای کینە و کەدەر
 بریدە جە سام سەنگینی حەزرت
 جە لوتفی گوشتار شیرینی حەزرت
 خەیلی حەیران مەند واتش: یەکی بی
 وەیتەور خۆش کەلام خوشرەنگ و خوشبو
 عەرز کەرد تۆ کینی ئەي بوزورگەوار
 نامی تۆ چیشەن جە رووی روزگار
 حەزرت فەرماوا مەرفەعوئلام
 محەمەد رەسوول ئیبنی عەبدولام

فیراری قوره‌یش قهومی په‌ر کینه‌م
 ئیسته‌ها عازم مولکی مه‌دینه‌م
 بریده‌ده‌رسات ئی‌مانش تاو‌ورد
 ئیقرار به‌خودا و به‌پیغهممه‌ر که‌رد
 دینی ئیسلامش قبول‌که‌رد به‌دل
 به‌نایه‌ی قورئان ته‌سدیق که‌رد حاصل
 باقی یاران‌ش ئه‌و حه‌فتاد نه‌فه‌ر
 ئیمان تاو‌ورده‌ن گشت به‌پیغهممه‌ر
 ئیقرار به‌خودای واحید که‌ردشان
 سو‌جده‌زاتی پاک مه‌عبود به‌ردشان
 یارانی حه‌زرت ئه‌و شه‌و وه‌شادی
 و یاران وه‌زه‌وق به‌زمی ئازادی
 بو‌وبه‌کر سیدیق سه‌حابه‌ی سه‌روه‌ر
 که‌رده‌ن شوکری زات ده‌هینده‌ی داو‌ور
 سه‌حه‌ر وه‌توفیق بی‌هه‌متای وه‌هاب
 خورشید به‌ر ئاما‌جه‌پرده‌ی ئافتاب
 بریده‌عه‌رز که‌رد یا‌خه‌یره‌لئه‌نام
 یه‌ک عه‌رز داروون وه‌سه‌رگه‌ردت بام
 هه‌نی بی‌عیلم جه‌ی سه‌ر زه‌مینه
 ته‌شریفی خه‌یرت مه‌به‌ر مه‌دینه
 تا ده‌ستاری ویش شی‌ونا جه‌سه‌ر
 که‌ردش وه‌به‌یداغ په‌ری پیغهممه‌ر
 ویش هورگرت عه‌لم ئه‌ژدیه‌های په‌یکه‌ر
 سه‌له‌وات دا به‌رووی موسته‌فای سه‌روه‌ر
 راگه‌ی مه‌دینه‌گرتشان نه‌و‌ور
 بلند بیی سه‌دای ئه‌للاه‌و ئه‌ک‌به‌ر
 که‌ش و کوّ و که‌مه‌ر سارا و به‌س و کاو
 سه‌نگ و دار و خاک خار و بار و تاو

هه‌رکامی په‌ی ویش ماوه‌له‌به‌یک له‌به‌یک
 مه‌وات: یا ره‌سوول سه‌لام عه‌له‌یک
 حه‌زرت ته‌وا‌زوع مه‌که‌رد چه‌نیشان
 وه‌عه‌دی شه‌فاعه‌ت ویش مه‌دا پیشان
 جه‌و دما رووک‌ه‌رد وه‌لای بریده
 فه‌رما ئه‌ی عه‌زیز کار په‌سه‌ندیده
 توّ جه‌دمای من مه‌بی هه‌راسان
 مه‌شیی وه‌شاری هاجه‌خوراسان!
 شاری عه‌جیب ره‌نگ ته‌مام ئاباده‌ن
 ئه‌خی زولقه‌ر نه‌ین بیناش نیه‌اده‌ن
 نام و نیشانش ئه‌ر په‌رسی کامه‌ن
 مه‌علووم بوّ وه‌تو (هورمزان) نامه‌ن
 تو مه‌بی وه‌نوور ئه‌هلی مه‌شریق گشت
 ویران مه‌که‌ی ته‌رح کلیسا و که‌نیش
 فایز په‌ی ئه‌وان بی‌خه‌وف و خه‌ته‌ر
 یه‌قین تو مه‌بی جه‌(یوم‌المحشر)
 به‌لئی دمای چند مه‌عه‌ره‌که‌ی داوا
 فه‌رمووده‌ی حه‌زرت وه‌ئه‌نجام یاوا
 باقی داستان حیکایه‌ت دو‌وره‌ن
 مه‌تله‌ب موخته‌سه‌ر کوّتا زه‌رووره‌ن
 ئاخ‌ر جه‌و دم دا (بأمرالله)
 جه‌راه‌دا سه‌لمه‌ی ئیبنی عه‌بدو‌للا
 یاوا وه‌حوزوور شای خه‌یره‌ولئه‌نام
 فه‌وزن داخل بیی وه‌دینی ئیسلام
 جه‌تجاری شام عه‌وده‌ت که‌رده‌بی
 چه‌ند ده‌ولت چه‌نی ویش ئاورده‌بی
 وات: یا محه‌مه‌د گیانم فیدات بوّ
 سه‌رو مالم گشت سه‌رگه‌ردی رات بوّ

من هم جه ريكاب شای گهر دوون نه فسهر
 عازم تا مولك مه دینهی نه نوهر
 هزهت فه رماوا: جه مه ككن مالت
 هم بشو وه لای به چه و عه یالت
 تاكه نه و موشریك عه دووی بی دینه
 نه زانان تو هم بو پهی مه دینه!
 مه بو تارامت سوچ و شام نه بو
 تاكه هیجره تت ناته مام نه بو
 خواجهی كائینات و سدیقی نه كبر
 جامه ی نه و سفید پوشاشان نه وهر
 بریده کی شا به پداخی شاهی
 مه لایه ك جه م بین جه مه تا ماهی
 هزهت وهی نه سحاب سوپای ره نگینه
 روو نیاوه رووی مولکی مه دینه
 دوو شه نبه ی غوره (ربیع الاول)
 واقع بی نه ی كار بی سه هو و خه لهل
 گه یشتنه به ره وهی پیغهم
 به قه ولی راوی ره وه تولئه حباب
 مه رقومش كه ردهن، وهیته ور جه كیتاب
 نه هلی مه دینه شه فتنه خه بهر
 هزهت جه مه ككه بهرشین وه بهر
 عه زمی سكونهت مه دینه دارو
 مه بو وارید بو سه باح یا تارو
 جه قهومی قوره ییش خه یلی دل سه ردهن
 نه سیح ته شریفش هره كهت كه ردهن
 زكـور و توناس دارا و نه داراه
 په ری نیستیقبال مامان وه سارا
 هه ریك مه شی و هسایه ی سه نگه
 نینتیزار مه بی تاكه دره نگه

تا خاس گهرم مه بی خورمدا لی شان
 باز هه ركام مه شین وه یانه ی ویشان
 غه رهز تا یك رو یك نه فیه یه هوود
 تاما وه به پروون گومرای بی وجود!
 تا شی و به رزی سه یران مه كه ردهش
 سه یادان ئاسا پاریز مه به ردهش
 ناگاه ویش جه دوور هزهت وینه ی خو
 نه پای كو شه رق سه ر ئاوه رد وه بهر
 هزهت وینه ی ماه دوو هه فته ی كامل
 سه حاب چون كه وكه ب چه رخه حه قق مه نزل
 هزهت شاهسوار نه سحابی گشت له شكه ر
 نه ده وری عه له م نه ژدیهای په یكه ر
 وه كه وكه به ی خاس ته شریف ئاوه ردهن
 سارا و هه رد و به رد موززه یه ن كه ردهن
 ده ساعت یه هوود وه بی نیختیار
 هانا كه رد وه قه وم تایه فه ی نه نسا ر
 واتش: نه و سه ردار مه حبووی ئیوه
 به ختی سه عادهت مه تلووی ئیوه
 نه و نه مامی باغ (جنه الماوی)
 موژده بو پیستان نه لئان ها یاوا
 په خشانن جه دور به دری جه مالش
 خاس و عام به یان وه نیستیقبالش
 چون نه هلی ئیسه سلام شه فتنه خه بهر
 به ستشان سیلاح ته مامی یه كسه ر
 شه عشه عه ی شادی به رزی جه یاران
 نمنا هیلالی یه ره وه داران
 ته مامی خاس و عام مه دینه ی نه نوهر
 جوان تا وه پیر گشت به رشیی وه بهر

دیسان ها حه زرهت جه مین ماهی نۆ
 که مکهم ته شریفش یاوا وه پای کۆ
 وهر جه گشت که سی فارووقی نه عزم
 چهنی زینووردهین سهرداری نه کرم
 شین وه لای حه زرهت په یاپه ی ودهو
 بۆساشان ریکاب هومایۆنی نهو
 حه زرهت هم بوسا فرهقی نهو یاران
 شکۆفا چون گۆل نه وهل وه هاران
 نه وهل موهاجیر جه و دما نه نسا
 یاوان وه جوزوور شای بوراق سوار
 خاکپای ناقه نهو بهرگوزیده
 چون سورمه یه کیهک مالان نه دیده
 عه ره ب سوراران گشت وه نه ی بازی
 خوشخوانان نه زم سهوتی حیجازی
 دهف زانان داشمان نه دایره ی دهف
 گشت نه عتی حه زرهت مه وانان سه فسهف
 کووده کان وه چه پ وه چهستی چالاک
 سه دای که فف و دهف مه شیی وه نه فلاک
 نه دهوری به یداغ ئالای پیغهمهر
 بیی به زه لزاله ی رووی دهشتی مه حشه
 مه واتهن: به خبه خ جه ی سه زه مینه
 ئارۆ نووری واران وه رووی مه دینه
 شاکر بین جه شاه شاهی تاگوزامان
 حه زرهت ته شریفش ئاورد وه لامان
 خواجه ی کائینات شای بوراق سوار
 جه رووی مه رحمهت رووکهرد وه نه نسا
 فهرما رای مه ککه مه علوم چهند دوورن
 خودا مه زانو ئیوه مه نزوورن!

من رازیم به سیدق و راست گوفتاریتان
 جه هامسایه گی و هامجه واریتان
 نه هلی مه دینه جه نزاو جه دوور
 گشت جه فهرمووده ی حه زرهت بین مه سروور
 غه ره زمه بۆ به یان به ته حریر
 له نگس و لاب مه بۆ زبان جه ته قریر
 بهل فهرمووده ی ئیبنی عه بیاسه ن
 خواجه ی کائینات (اشراف الناس) ن
 چون دووشه نبه ته وه لود بی یه ن
 مه علوم بۆ وه عام خیلافش نی یه ن
 وه نه مری بیچوون بینای بانی سه ر
 ههر روی دووشه نبه بیی به پیغهمهر
 دووشه نبه نی یا حه قق وه فره قش تاج
 دووشه نبه ته شریف به ردهن وه میعراج
 دووشه نبه به رشیی جه مه ککه به ودهور
 ههر نهو شهو ته شریف بهرد وه غاری سهور
 دمای نهو گشت خه م راگه ی خه زینه
 دووشه نبه وارید بیی به مه دینه
 دووشه نبه ته شریف وه غه زا به ردهن
 ههر دووشه نبه ریحه تش که ردهن
 بهل سا نهو شای شیوه شیرینه
 وارید بیی به موک ماوای مه دینه
 سه لسه له ی نه نسا موبارهک قه دهم
 یه کیهک وه خه لوهت مه واتهن دههم
 شای بوراق سوار نووری حه قق نه دل
 کۆ جه یاگه کی مه گیرو مه نزل
 حه زرهت فهرمان دا وه یته ور قه راره ن
 نه مشه و مه نزلم به نی نه جارن

ئەوان چون نىسبەت خوتىشى ھەمداران
 جە ئىمە ئەرھام وەچەى مەداران
 ناقلە راھىبى كەرد سەبكە چون سەبا
 رووكەرد وە كووچەى مەحلەى (قەبا)
 ئەوجا جاي كەلسووم ئىبن مەدەم بى
 ئەو ئەوہل مەنزل ئەوہل قەدەم بى
 پەى مەجلىس ئاراي ئەو بەر و بىمە
 سەراى ئىبنى سەعد ئىبنى خەشىمە
 قەرار دان بە ھەم ھەر ھەر سوېح تا ئىوار
 جەم بۆ موھاجىر ھەم چەنى ئەنسا
 ناقلە جەو مەنزل چو كەش وەردەو
 خواجەى كائىنات پا ئاوەردەو
 تەشرفى خەىرش وە ئەندەروون بەرد
 تەوازوع چەنى ئەھلى گەشت كەرد
 جە ئەھلى ئەنسا موھاجر يەكسەر
 بولند بىى سەدای (اللہ اكبر)
 حەزرت ھەر وەباد (بیت اللہ) كاو
 دەر ساعەت بىناى مەسجىد نىاو
 بەند تەوہقوف كەرد شای خىرولئەنام
 تاكە ئەو مەسجىد ياوا بە تەمام
 ئەسحابى گەشت نەوجا سوجدە مەبەردەن
 شەوان تا وەر و تاعەت مەكەردەن
 نامش وە مەسجىد (قەبا) نىاشان
 دايم ھەر ئەو بى جاي سوجدە گاشان
 بەو تەور مەسجىد ئەعلای پەى كەردەن
 خودا جە قورئان وەسفى ئەو كەردەن
 جەو دما عەلى بن ئەبى تالىب
 جە دەستى قورەيش تايفەى غالىب

سى روژ جە عەقەب شای بوراق سوار
 بەر شىبى جە مەككە بەچار و ناچار
 وەپای پىئادە سارا و ھەرد و بەرد
 بادىبەى بەىدى عەرەبسان تەى كەرد
 ھەر ئەوہند بەوئىش زۆر ئاوەردە بى
 پای مويارە كەش بلوق كەردەبى
 حەزرت خىئالئش ھەر مورئەزا بى
 ھىماى تەشرفىش ھەر جە (قەبا) بى
 ناگاہ (امير المؤمنين) ياوا
 سەر وە تۆز و خاك پای حەزرت ساوا
 شای خەتمى پەنا عەلى دىبى وەچەم
 يەكسەر دا وەباد كوئى خەرمانى خەم
 دەستى مويارەك مالا وەپای ئەو
 سارىش بىبى جە زام رەنجى راگەى شەو
 بە قەولى ماچان: حەزرت ھەژدە يەوم
 بەند بىبى جە (قەبا) مەحلەى ئەو قەوم
 قەولى تەر بىست يەوم تەوہقوف كەردەن
 ئەوسا تەشرفىش و يەسرىب بەردەن
 بەلام جومعە بى ئەو رۆ تەشرف بەرد
 مەدىنەش وە نوورى وئىش مونەووەر كەرد
 مەخلووقات ئاما گەشت وە پىشوازش
 سەر و مال كەردەن وە پايندازش
 يەككە مەكەردەن عەرزى پىغەمەر:
 وەيانەى ئىمە تەشرفىت باوەر!
 مەھارى ناقلە دەسەس پەس وە پىش
 مەكىشا وە مەورىد ھەر كامى پەى وئىش
 حەزرت فەرماوا: مەكەن عەلاقە
 رەھا دەن جە دەس مەھارى ناقلە

مامووری ئەمرەن عیلمش کامیلەن
 ئەو ھەركۆ مەشۆ تانە مەنزڵەن
 مەھاری ناقدە وەر داشان جە دەس
 كەس یاراش نەبی بگیروش نەفەس
 ناقدە راھیی بی یاوا وە جایی
 جایی بی ساحیب وەبی سەرای
 ئیستە ئەوجاگە مەسجیدەن جەعام
 مەندەن مەمانو تا قام لقیام
 وشتر چۆکش دا نەوجا وە بی غەم
 رووکەرد وە جانیب مەكکە ی موعەززەم
 وە ئەمری بێچوون نەوجا ئاخیز کەرد
 دوو سێ قەدەم تەر دیسان ھەم و بەرد
 باز ھەم بە قودرەت (رب العالمین)
 ناقدە دوو زانو نیافەزەمین
 حەزەرەت فەرماوا: تانە جایی منەن
 ئینشاللا بەقین مەنزڵگای منەن
 کونە کافی بی قامامی ناتەمام
 موڵکی دوو یەتیم سەھل و سۆھیل نام
 حەزەرەت وە قیمەت ستانا لێشان
 بەھای ئەو بێشتەر زەر بەخشا پێشان
 ئەو رو ئیرادە ی نومای جومعە کەرد
 وەیانە ی سالم بن عەوف تەشریف بەرد
 بە تەو فیقی زات دانای تەوانا
 جە رووی موعجیزات یەک خوتبە وانا
 ئەو ەل وات: خودا زاتش بە حەققەن
 بی سۆبە و شەریک فەردی موئلەقەن
 قەدیمەن قادر عەلیمە دانا
 بینا و شەوا گویا و تەوانا

سازان ھەفت تەبەق ئاسمانی ساف
 بەرزی بی ستوون بی چلە و تەناف
 بنازون بە سونوع رەبلعەالمین
 سازان وە تەركیب ھەفت تەبەق زەمین
 ھەشت بەھەشتی پاک ریزوانی گولزار
 ھەفت تەبەقی دوزەخ تاریک فیننار
 قەرار دان بێچوون بی ھەمتای غەففار
 بەھەشت پە ی موئمن دوزەخ پە ی کوففار
 من ھەر بە خودای واحید مەنازوون
 تەو فیق ئەو مەدۆ بە ئەو مەسازوون
 ھیچ نی یەن ئیلا غەیر جە حوکمی ئەو
 شەو مەبۆ وە رۆژ مەبۆ وە شەو
 بی شەریک بی رەنگ بی قەوم و خویش
 چونکە (لا الہ الا اللہ) ویش
 جە ئەو تەمەننای ئەمری زش داروون
 عەتا و لوتف ئەو وە چەم مەداروون
 موقەرەبی حەقق زاتی ئیلاھیی
 بەواحیدی ئەو مەدەون گەواھیی
 پە ی بی کەسانی کەس کەریمەن کارساز
 بەخشندەن بی باک دانای بی نیاز
 خوسووس محەمەد یەکی بەندەشەن
 عەبدی جیرەخۆر ئەرامەندەشەن
 کیاستەن پەری ی راستی موستەقیم
 پە ی ئەمری تەبلیغ جە دینی قەدیم
 حوکمی ریسالەت بنمانوون چە ی دوون
 بساز و مەسجید بتخانان نگوون
 راست بەروو بە سەر من چەنی راسان
 دوشمنم چەنی خودا نەشناسان

چونکه زهمانه‌ی سابیق ویه‌رده‌ن
رای ئه‌نبی‌هاهان ته‌مام گوم که‌رده‌ن
دانش که‌م بی یه‌ن نادانی په‌یدا
سه‌نهم په‌رستی، بی یه‌ن هووه‌یدا
رای شه‌قام مه‌سدوود گوم‌راهان زیاد
ره‌نجی ناسی‌حان گشت دریان وه‌باد
هه‌رک‌ه‌س جه‌ فرمان خودا و پیغه‌مه‌ر
جه‌ رووی نادانی به‌ریش‌وو وه‌ به‌ر
فه‌ردای قیامه‌ت دۆزه‌خ جاش مه‌بو
زیانه‌ی ئاته‌ش ئارامگاش مه‌بو
هه‌رک‌ه‌س وه‌پرای به‌د نه‌که‌رد گوزه‌ر
ئه‌مر به‌ مه‌عرووف نه‌هی ئه‌ز مونکه‌ر
به‌هه‌شتی باقی جاویدان جاشه‌ن
سه‌د حوری نه‌تۆی هه‌ره‌م سه‌راشه‌ن
وه‌سیه‌تم ئی‌ده‌ن دا‌یم په‌ی یاران
لوتف و خـــوداوه‌ند به‌ چه‌م بداران
دیسان وه‌سیه‌تم ئی‌ده‌ن جه‌ هه‌ستی
خاسته‌ر هیچ نی یه‌ن جه‌ حه‌قق په‌رستی
وه‌سیه‌تم ئی‌ده‌ن په‌ی موسولمانان
واجیبه‌ن که‌لام خودا بوانان
پاریز که‌ن وه‌ دلّ جه‌وان تا وه‌ پی‌ر
جه‌ گوناھی به‌د سه‌غیر و که‌بیر
بترسین جه‌ قه‌هر سه‌ختی ئی‌لاهی
تۆیه‌ که‌ن ته‌مام گشت جه‌ مه‌ناهی
مه‌بو ساعیی بان ساعه‌ت به‌ ساعه‌ت
جه‌ غه‌زای کوففار جه‌ حه‌جج جه‌ تا‌عه‌ت!
حه‌قق ئی‌وه‌ش به‌ دین ئی‌سلام سروشته‌ن
ئینشاللا بی شک جاتان به‌هه‌شته‌ن

جه‌ فی‌علی شه‌یتان دا‌یم زه‌ر که‌ن
باوه‌ر به‌خودا و وه‌ پیغه‌مه‌ر که‌ن
شه‌وان تا وه‌ رۆ یادی خودا که‌ن
جه‌ شه‌ریکی نه‌فس ویتان خودا که‌ن
ته‌شریف جه‌ مینبه‌ر وه‌ پایین ئاوه‌رد
نمای جومعه‌شان به‌ جه‌ماعه‌ت وه‌ند
هه‌ر ئه‌وجا نا‌قه‌ چوکش وه‌رده‌بی
په‌ی ویش نه‌وجاوا خاوش به‌رده‌بی
خواجه‌ی کائینات ره‌سوولی نازار
هه‌ر ئه‌وجا ته‌رحی مه‌سجید دا‌قه‌رار
به‌ئی ئه‌وجا‌گه‌ چون ناهه‌موار بی
فراز و نه‌شیب گشت سه‌نگ و خار بی
حه‌ززه‌ت ئه‌مرش که‌رد وه‌ ئه‌هلی ئه‌ن‌سار
فه‌رما حازر کون فعله‌ و هه‌م می‌عمار
ده‌رده‌م په‌یدا بیی می‌عماری ته‌رده‌س
سه‌ددی بنچینه‌ی ته‌ختی مسجید به‌س
به‌و ته‌ور مه‌حکوم که‌رد به‌ کوه‌ و که‌مه‌ر
قایمه‌تر جه‌ سه‌د ساخته‌ی ئه‌سکه‌نده‌ر
تا ئه‌بو ئه‌یووب شی‌خی ئه‌ن‌ساری
ئه‌عیانی می‌لله‌ت دانای دیاری
عه‌رز که‌رد جه‌ حوزوور شای خه‌یرولئه‌نام
واتش: یا ره‌سوول سه‌دجار فیدات بام
وه‌ختی ئه‌سپابت که‌ره‌م بکه‌ر پی‌م
ئه‌مه‌انه‌ت به‌رووش من وه‌یانه‌ی ویم
زاهیر وه‌مه‌نزل یانه‌ی من ده‌سده‌س
ئید نزدیک ته‌ره‌ن جه‌ یانه‌ی گرد که‌س
حه‌ززه‌ت فه‌رماوا: عه‌یبی نه‌دارۆ
ببه‌ وه‌لای ویت ئه‌سپابم ئارۆ

چون ئەبو ئەيووب پانیا وە پيش
 ئەسپابى حەزرت بەرد بە يانەى وپش
 چەو دما حەزرت (واقع الغيوب)
 بە مودەى هەفت روژ ئىستىقامەت كەرد
 سازا چەنى وەقت هەواى گەرم و سەرد
 دايم مەشغوول بى چەنى ميعماران
 سنعەت تەرح مەكەرد جە روزگارن
 جوملەى مەهاجىر سىلسىلەى ئەنسا
 عەمەل مەكەردەن هەر سوپح تا ئىوار
 بەعزى سەنگ ماوەر بەعزى خاك و خشت
 شىويا بازاىر كلىسا و كەنىشت
 حەزرت مەشغوول بى دايم پەى سەواب
 دوعاى خەير مەكەرد پەى ئەهلى ئەسحاب
 پەى پەى پەى پەى دەمدەم سات بە سات
 جە رووى مەرحەمەت هەر ئىدش مەوات
 (اللهم الخبير رب العالمين)
 (فارحم الانتصار و المهاجرين)
 نەقلەن چون يەكورو عەمماى ياسر
 خشتش مەكيشا بە پاو بە سەر
 يەك رەجىزى وانا بەزەليل و زار
 مەعنا بە عەدەم فەعلە و ميعمار
 يەك جە ئەسحاب هېچ كار نەكەردە
 پەى بە مەتاليب دۆعا نەبەردە
 بەو تەورە زاناش عەمما دلەسەردەن
 وە دل دۆعاى بەد پەرى ئەو كەردەن
 دەردەم ئاخىز كەرد جە رووى بى باكىى
 بەخەشم و ستهوه بە غەزەبناكى
 واتش: ئەى عەمما خاموش بەر جە دەنگ
 وەرنە بە عەسا بادام چۆى خەدەنگ

ئەعزای ئەندامت مەكوون بە هەم
 هەنى زبندە گىبى نەوینى بە چەم
 حەزرت ئىد شەفت جە ئەو ئەسحابە
 ئەو ئەلفازى تال ترش و خىتابە
 فەرما وە عەمما هەردوو دیدەى من
 عەزىزە لوجوود بەر گوزیدەى من
 هەرچى مەهاجىر تاكەى وە ئەنسا
 عەمەلە وە فיעلە تاكە وە ميعمار
 سەحابان يەكەك خشت نەزىك مەكەرد
 عەمماى ياسر دوو دوو خشت مەبەرد
 حەزرت هەر سات دەست موبارەك مەبەرد
 خاك جە سەر و رووى عەمما پاك مەكەرد!
 فەرما كە عەمما خەبلى مەسجورەن
 مەفتوونى لازم خەبلى زەرورەن
 جە و دما عەمما عەلەمدارى دىن
 هەر مەند تاكە حەرب مەعەكەى سەفەين
 چون مەعاووبە و مورتەزا عەلى
 دوئمن بىن وەهەم خەفبى تا جەلبى
 جە سەحراى سەفەين يەك حەرب سازان
 تاواشان وەهەم ئەهلى دادخوازان
 چەند سەحابەى پاك جە سانى ئەوسەف
 شەهید بى يەكسەر جە هەردوو تەرەف
 عەمما هەم شەرىت شەهادەت نۆشا
 جامەى مللەى نوور بەهەشتى پۆشا
 بەل هەر ئەو سالا هەر وەى قەوارە
 وەفات كەرد ئەسەد ئىبنى زەرارە
 ئەهلى يەهوودى چون لىژ بى جاشان
 هەردەم وە نەوعى تانە مەداشان

واتهن: محهمهد تهگهر رههبرهن
 نهر جهلای خودا تهو پيغهمهرهن
 مهشیا نهکهرداش قبول نهمری مهوت
 ئیبني زهرا رههگیز بهبو فهوت
 باوجود ناخوون کونه گهمالان
 حالی بیی جه قال قهدیم مهقالان
 داود یا سلیمان مووسا یا هاروون
 جه دهستی تهجهل گشت بیی سه رنگوون
 حهقق ویش فهرماوان عالهم مهبو فهوت
 (وکل نفس ذاتقسه الموت)
 بهل ههر تهو سات خواجهی کائینات
 سالاری مهحشهر شای تهعلا سیفات
 زهید بنی حاریس تهلهب کهرد و پیش
 فهرما تهی رهفییق دوستی مهینهت کیش
 کاری من به تهو مهبو فهراههم
 مهبو بشی بیی پهی مهککهی موکهرهه
 کلفهتی بهنات بهرکهری جهو خاک
 خووسوسهن سووهی موختهره مهی پاک
 ههم تهبو رافع ببهر چهنی ویت
 ناگا بهر قورهیش تازار نهدان پیت
 دیسان قهرار دان عبودولای سهروهه
 ئیبني تهبو بهکر سیدیقی تهکبهه
 تهو شهو وه تهوفییق زاتی ئیلاهیی
 ههرسی وه نیاز مهککه بین راهی
 تهولهجار تهواف کهعبه کهردشان
 جهو دما وهشار تهشریف بهردشان
 عبودولای سهروهه کهرد وهیانهی پدهه
 تهوان شین وه مال تاوای پیغهمهر

بهتانی حهزرت پایهی رهفیعه
 سووهی موختهرهه بنتی رهبیعه
 هوز گرتن تهمام کلفهت و عهیا
 بهرشین جه مهککه به فهرد ئیقبال
 باز ههم جهو تهرف عبودولای سهروهه
 فرزند ی دلبنه سیدیقی تهکبهه
 ههر دوو ههمشیر حورانی پاک دین
 ناسماو عایشه (ام المؤمنین)
 ههم ئومی رمان یاگهی نازشان
 والیدهی بوزورگ جای نیازشان
 جه مهککهی شهریف وه بی مدارا
 بهرشین روو کهردهن تهو شهو وهسارا
 تهمام به تاجیل کهردهن جوهد و جهخت
 نهگرتن نارام به وهقت و بی وهقت
 تهو حوری عهینان گشت نازهنینه
 داخل بین وه خهیر گشتوه مهدینه
 حهزرت چزن شنهفت شوکری حهقق کهردش
 سهنای خوداوهند وهجا تاوهردش
 (الحمدالله) شاد بین وه یهک تر
 فرزند به پدهه زهوجه به شووههه
 تهو سال عبودولای بن تهبی زوبهیر
 موتهولهید بیی جه ناسما به خهیر
 تهسحاب مهسهروهه بین یهکسهه شادیی
 دان وه دهف و نهی موبارهک بادیی
 چون یههوود سهوگهه وه تهورات وهردهن
 واته بین جهی دهر سیحرمان کهردهن
 جه تههلی ئیسلام وهبی داواران
 ههنی زهوجشان وهلهه ناوههه

به لئی وه قایع واقیعهی ئه و حال
 وهیته وور ویه ردهن وه زعی ماه و سال
 تایفه ی یه هوود جه گرووی خه یبه ر
 ناما وه حوزوور شای خه یرولبه شه ر
 یه کیشان عه رز کرد (یا ابوالقاسم)
 من خارج وه کیذب تالیب وهرام
 ئیمه چووار سوئال داریم وه حوزوور
 ئه گهر دای جواب یه کیه ک به و دهستوور
 جه هه رچی که تو که ردهنی حاسل
 قه بوولت مه کهین به دیده و به دل
 هه زهت فه رماوا بو اچن کامه ن
 خه یالی پوخته ن یا خو هه ر خامه ن
 په رساشان نوتفه ی چون نوتفه ی مه رده ن
 جه په شتی مه ردان حه قق ئیجاد که رده ن
 په ی چی ش ئه و فرزند جه پا تاوه سه ر
 مه نما نو شکلش به شیوه ی ماده ر
 هه زهت جواب دا دهرده م و پی ششان
 جوابی شافی حالی بو لی ششان
 ئه ر بی نوتفه ی مه رد غالب جه و ئانه
 فرزند جه بابوش دارو نیشانه
 وه رنه به عه کسی وه بی چون و چه ند
 وه ماده ر مه شو شیوه ی ئه و فرزند
 واتشان: نه عه م به لئی یه راسه ن
 فه رمووده ت سادق بی که م و کاسه ن
 دیسان هم یه هوود په رساشان خه به ر
 رووی خیتاب که رده ن گشت پیغه ممر
 واتشان چی ش بی ئیسرانیل جه پیش
 قه بل جه ته ورات هه رام که رده جه ویش

خواجه ی کائینات دهرده م دا جواب
 فه رما: ئیسرانیل شای عیسمه تمه ئاب
 جه توعمه ی شه راب که م عه لاقه بی
 مه یلش هه ر گوشت و شیر ی ناقه بی
 تاکه ئازاری گه ران یاوا پیش
 بیزار بی ته مام جه زبنده گیی ویش
 جه و دما حه کیم تاکی ته نیای فه رده
 ره فعی که ساله ت ناوه شی ئه و که رده
 هه نی گوشت و شیر و شتر چون یه کسات
 هه رام که رده به ویش (مادام الحیات)
 قه بل جه نزوول نامای ته ورات بی
 ئیسرانیل جه و دهرده ئه هلی نه جات بی
 یه هوود واتشان (ای عه فاک الله)
 سیدق وه سیدق یاره سووله لالا
 باز هم واتشان: خاوی تو چونه ن
 ره وانی رو حه ن یا مه سستی هوونه ن؟
 هه زهت فه رماوا: جیسم دیار بو
 دایم جیسم نه خا و وه دل بیدار بو
 واتشان به لئی مه علومه ن جه عام
 هه ر ئه وه ن مه حب و حه یی لایه نام
 هه زهت فه رماوا خو ی من وه یته رزه ن
 پایه ی مه راتیب ئه نبیای به رزه ن
 دیسان په رساشان هم روحه لئه مین
 چه نه وعی مه یو نه رووی سه رزه مین؟
 هه زهت فه رماوا: نامای جویره نیل
 جه لای من و حه قق هه ر ئه وه ن ده لیل
 مه ده وتان سه وگه ند به خودای جه لیل
 مه ویندی وه چه م ئیوه جویره نیل؟

به هوودی واتهن: نه دارین خه بهر
 هرگیز پهی ئیمه نمی نهونه زه
 بهلئی نهو کهسه مهیۆ وه لای تو
 ماوه و نه حکام شای که ره م بی شو
 ئیمه و نهو دايم دوشمه نه داريم
 جه که دیدهی نهو وه چه م مه داريم
 چون که لامی حه قق پهی تو ماوه رو
 قه تلش واجیبه نه هر که سی که رو
 بهلئی چون به هوود به حسش ته مامه نه
 نه وهی عه بدوللا ئیبنی سه لامه نه
 به کرو تاخیز کرد بی کینه و که ده ر
 تاما وه خزمه ت شای خه یرو لبه شه ر
 حه زره ت نیگاه که رد نه سحاب بی یه نه جه م
 هم ئیبنی سه لام ناگاه دیی وه چه م
 دیش شکلی به هوود هیچ نه مه نده نه پیش
 ناشکرا بوئی دینی ئیسلام مه بو لیش
 بهل جه و دما عه بدوللا سه لام
 تاما وه خزمه ت شای خه یرو لئه نام
 وات: یا محمه د سئ سوئال داروون
 نهو سئ نه شکاله به تو مه سپاروون
 نهو سئ نه شکاله خه یلی که س وانان
 غه یر جه نه نبیا هیچ که س نه زانان
 حه زره ت فه رماوا: یا ئیبنی سه لام
 سوئالت به کیه ک بپرسه ته مام
 عه بدوللا عه رز که رد خه یلی نه ندیشه نه
 نهو هل جار مه دان به نه هلی به هه شت؟
 سییه م سوئالم جه توخمی مه رده نه
 زه نه جه توخمی نهو وه له د ناوه رده نه؟

شیوهی نهو وه له د مه دو موقه دده ر
 به عزی به پده ر به عزی به ماده ر
 جهی سئ سوئاله خاترم ریشه نه
 فه رمو یاره سوول جه وایم چیشه نه؟
 حه زره ت به ته علیم نه خی جویره ئیل
 به کیه ک دا جواب، به شه رتی قه لیل
 فه رما باتین قورب زاهیر به عیده نه
 نهو عه لامه ت قیامه ت ئیده نه
 به ک تاته شیوه نه مه خلوقه نه به دوود
 به نه مری قادر قه دیی مه عبوود
 مه یۆ جه ناگاه چون نه سبابی حه رب
 مه زانو مه خلوق جه شه رق تاوه غه رب
 بهل خوداوه نه د بهو ته ور ره نگش رشت
 جه نهو هل ته عام پهی نه هلی به هه شت
 زیاده جگه ر جه رگی ماهینه نه
 پخته ی کارخانه ی لا موته ناهی یه نه
 یانی نهو ماهی وه روژ و تا شه و
 دنیا و دوون ته مام گشت هانه په شتی نهو!
 جواب سییه م هم نوتفه ی مه رد
 نه ر جه توخمی زه نهو غه له به ش که رد
 وه له د جه شیوهی بابۆ مه دو ره نگ
 یام به نیشه انه یام به داد و ده نگ
 نه ر زه نه غالب بو خودا مه زانو
 وه له د جه شیوهی دایش مه فغانو!
 چون وه یته ور شه نه فت عه بدوللا سه لام
 که وت نه خاک و پای شای خه یرو لئه نام
 فه ورپی جه رووی سیدقی ئیمان ش ناوهر د
 دینی ئیسلامش به دل قبوول که رد

سهحابان سوجدهی شوکر بهردشان
سهنای عهبدوئلا خهیلئ کهردشان
عهبدوئلا عهرز کهرد: یا خهیرولبهشه
تایفه یه هوود قهومی بهد گهوهه
خهیلئ دروغ گو، ئیفتیرا بازه
ناپاکی بهدپۆس بی رای ناسازهن
ئه ئیسلامی من بشنهوان وه گوش
کووردهی غه ره بشان گشت مه یونه جوش
ئیفته را و بوختان مهوینان په ریم
ناساز و غه لهت مه و اچان نه ریم
مه سه له حهت ئیده من په نها بکه
په رسه جه قهوم گومرای کهم هونه
واچه عهبدوئلا مه ره ته بهش کامه
عوله مان عه سره یا خو عه وامه
مه زاجش نه ندیش یا هه ره شه شراره
سالحه من مؤمن یا بهد کرداره
حه زهت ئیلتیماس عهبدوئلا وه دل
قه بوول کهردشان په نهان جه مه ترل
یه هوود ته له ب کهرد یه کسه ره خاس و عام
ئیستیفارش کهرد جه بنی ئیسلام
واته: عهبدوئلا ره نه ناماننه
ئیمه گشت ره عیته ته و پادشامانه
مه زه ی جورعه ی جام باده مان ته وه
مه علومهن مه علوم زاده مان ته وه
خهیلئ په ر علیم بوزور گه وارهن
ئاگاش جه کردار له یل و نه هارهن
بولبولی باغچه ی رهوزه نه عیمه
واریس ته وارت مووسای که لیمه

حه زهت وات: ئه ره ئیمان باوه رو
ته سدیق به خودای لایه زه ل که رو
ئیهو موسولمان مه بین جهی حالته
نادیم جه ئاین جه هل و جه هالهت؟
واتشان: مه گه ره هیچ دور نه فشانی
حاشا دعایا جه موسولمانی
هم ئیبنی سه لام نه هلی شهوورهن
جه نه ی فیلان سه د فرسه خ دوورهن
غه ره ز تا سی جار حه زهت وات پیشان
به رشان جه ئایینی به تالی ویشان؟
واتشان جهی باب ویت تازار مه ده
فایدهش نی یه ن مایه ی ده ردیسه
عهبدوئلا نه وه ل ویش خوره دمهنده
خسوسه ن ته مام ته وراتش وه نده
جه و دما حه زهت شای خه یروئه نام
بو وه بهر یا ئیبنی سه لام
ئاگاه عهبدوئلا سه ره ئاوه رد وه به
وانا ئیسمی پاک (الله اکبر)
چه نی ئه سحابان په یوه سته نه مه فتوول
ئیمان ش ئاوه رد به خودا و ره سوول!
یه هوود واتشان: عهبدوئلا خه رهن
بی عه قل و نادان جه خه ره که مته رهن
ریشمه ندی بیسات باده مان ته وه
جه هال و حه هالزاده مان ته وه
عه رز که رد وه له فزی شیرین
واتش: فیدات بام خه قومورسه لین
نه واتم یه هوود گشت حیلله بازهن
کینه جوی که ززاب ئیفته را سازهن

ئەر کوکو کافوور برتیزوو جه دوود
تۆ باوهر مه کهر ههرگیز وه یه هوود
فایز بی به فهیز روتبهی دنیا و دین
دهردهم شیئی نه ته ووق ئه سحابی گوزین

سالی دووهمی کوچکردن پیغه ممر و یه هوودی به نی قوره یزه

تایفه ی یه هوود جه ده ولت مه ندان
ئه هلی مه دینه جه خود په سه ندان
خیلی به نی نه زیر غه ته فان ئه رجان
به نی قوره یزه چه نی به نی قه یینان
روئه سالی قه وم تایفه ی یه هوود
خودا نه شناسان ئه هلی بی و وجود
یه کسه ره وه هه یه جان ئیجتماعی خاس
به لام وه یه ک شهرت ئیراد و ئیخلاس
دهردهم و حه زرت هجووم به ردشان
گشت وه ریسالته سوئال که ردشان
واته ن: محه مه د دل وه ئه ندیشه ن
تۆ جه نبوه ت، نیشانت چیشه ن
مه خلوقات په چیش مه که ردی ده عوه ت
کاری بکه ره لیت نه بو زحه مه ت!
فه رماوا: به نام پادشای ئه کبه ر
به ته سدیقی قه ول فیدای پیغه ممر
خودا یه کیوه ن بی هه متای بی باک
ئه شیا گشت به حوکم ئه و مه بو خاک
ئه و که سه م که خودا وه سفم جه ته ورات
که رده ن په ی مووسا جه رووی کائینات
وه سفم فه رماوان پادشای جه لیل
جه سوحنی ته ورات زه بوور ئینجیل

شه فاخوای ئومه ت گشت ئینس و جانم
یه قین پیغه ممر ئاخیر زه مانم
عوله مای یه هوود یه کسه ره مه زانان
دایم په ی ئیوه یه کایه ک وانان
وه رجسه ته وه لود من وه ده هری دوون
کیتاب گشت عالم که رده ن ره همنوون
جه مه ککه ی شه ریف نه بوئم ئارام
مه دینه مه بو وه جای هیجره تگام
په ی چیش که خاتم پیغه ممرانه م
هه م فازلته رین گشت سه روه رانه م
سووار وه وشتر کلیم پۆشانم
دایم شییری گهرم وشتر نۆشانم
وه پاره ی نانان قه ناعه ت داروون
به ته نگگی و عه سره ت وه شاد مه ویاروون
نیشانه ی سوخی جه هه ردوو دیدن
کارم به میزان گشت په سه ندیده ن
موه ری نبوه ت نه سه بن جه دۆشم
په رده ی عیوویات مه ردونان پۆشم
جه سایه ی ئه و شای فه رد و ته نیای تاک
جه شاهان ده ور هیچ نه داروون باک
یه هوود عه رز که رده ن فه رمووده ت راسه ن
هه رچیت فه رماوا بی که م و کاسه ن
ئیمه په ی کاری ئامایم وه خزمه ت
مه بو قبوول که ی جه رووی مه رحه مه ت
با نه بو جه به ین جه هل و جه هاله ت
قه رار ده ین وه هه م سولح و سه لاحه ت
تایفه ی یه هوود هه ر په نج شه ش گروه
نه دۆست بین وه تو نه دوشمن وه توه

نه ده رين ئازار هم وه ياران انت
 هم نه بهين كۆمهك په ي ئه غيارانت
 توپچ هم وه ئيمه هيچ نه بۆت كارى
 نه ياوو به كسهس جه تو ئازارى
 تاكه بزانيں ئاخىر كارى تو
 چهنى قه ومى و يت وه كو مه ياوؤ
 چه زهت ئيلتيماس يه هوود قه بوول كه رد
 وه ئيزى مه عبود تاكى ته نيائى فهد
 نه به ئاشكار نه به پنهنجاني
 نه به پا و دهست نه به زباني
 نه په شتى چه زهت نه كۆمهك به كسهس
 به هيچ خه يالى نه كه ران هه وهس
 وه يتهور قه رار دان جه مابه ينى هم
 هه ردوو خود او هند كه ردشان چه كه م!
 ئه نه قسى به يو جه مابه ينيشان
 يا خود فيتنه يى جه تو غيان شان
 هوونشاي وه شاي چه زهت جه لال بو
 جه جاي ئه ولاد ئازار و مال بو
 جه هه ر قه بيله يه ك سولج نامه
 نويسان ره قه م خوشى خه تامه
 هه ريه ك دان وه يه ك كو نه مالوومى
 گومراي دل جه سهنگ به د كار و شوومى
 قه رار دان ئه و سولج خولاسه ي كه لام
 سه لاح بى جه بهين يه هوود و ئيسلام

سائى دووه مى كۆچكردن و ديارى كردنى ئهركى بىلاد

به لى جه قودرهت كسهس به سه ر نه زان
 دنيا خالى بى جه سه داي ئازان
 سه حابان جه وهقت جومعه ي جه ماعت
 به عزى حازر بين ساعت به ساعت
 به عزى به تنها تاعهت مه كه ردهن
 بى وهقت وه مه سجيد ته شريف مه به ردهن
 گشت هه ر موحتاج بين په ي واده ي تاعهت
 بشان وه مه سجيد سه حابه ي كيرام
 يه كسه ر جه حوزوور شاي خه يره لئه نام
 په ي ئيحرزى خه لك مه شوورهت كه ردهن
 هه ريه ك خه يالى نه دل ئاوهردهن
 به عزى واتشان ئه ر مه ردوم كه م بو
 با بدهين نه دهف تا يه كسه ر جه م بو
 چه زهت فه رماوا: ئانه بى سوودهن
 دهف زهدهن به و نه وع شو به هه ي يه هوودهن
 به عزى واتشان به وهنده ي خرووس
 جه واده ي سه لات بدهين وه ناقووس
 چه زهت فه رماوا ديسان وه ياران:
 زاهيره ن ناقووس پيشه ي نه ساران
 به عزى واتشان: هه ر وهقت نماز كه ين
 بادا ئاته شى عه زيم وه پا كه ين
 چه زهت فه رماوا: دل هم مه حبووسه ن
 ئاته ش قاعيده ي ئه هلى مه جووسه ن
 تا ئاخىر ئه مير فاروقى ئه عزم
 به تال ته دبىر ياران گشت وه هم

عهرز کهرد فیدات بام یا رهسوله لالا
 شه خسی مه علووم کهر وه تزی نه لالا
 بشو وه بهرزی بولند وه ناواز
 واپون: (الصلاة) هه ی واده ی نماز
 هه زرت جه ته دبیر یاران فهدرد فهدرد
 هه رقه وئی فارووق نه عزم په سه ند کهرد
 بیلالی هه بهش ته لب کهرد دهر ذات
 فه رما: نه ی ره فیق یاری خو ش سیفات
 به نیزنی مه عبود ده هنده ی داوهر
 تو بشو وه بان بولندی مینبهر
 وه ناوازی بهرز جه روی کائینات
 هه ر بهک روز په نج جار وچه (الصلاة)
 بیلال جه و دما ته شریف مه بهردش
 جه بانی مینبهر نیدا مه کهردش
 مه وات (الصلاة) واده ی نمازه ن
 وه ختی عیباده ت شای بی نه ندازه ن
 به کی موکه رهم جه یارانی یار
 یانی عه بدوللا بن زهیدی نه نسار
 شیی نه جامه ی خه و بهک شه و جه شه وان
 که دیش نه خه ودا شه خسی نه و جه وان
 ناقووسی دارو به لام چه ناقووس
 نالای عه جیب ته رز سیای نه به نوس
 واتش: بی ناقووس وه بی به هانه
 بفروشه به من به هاش بستانه
 واتش: وه ی ناقووس چی شه نه نیازت
 جه کام بابه تن سوز و گوزارت
 عه بدوللا واتش: ره مزش دیارن
 په ری نه سحابان خه یلی وه کارن

هه ر وهقت بدهین لیش بی زیاد و کهم
 یاران په ی سه لات یه کسه ر مه بان جه م
 زومره ی نه سحابان ساعه ت به ساعه ت
 حازر بان جه وهقت جومعه و جه ماعه ت
 نه و شه خسه واتش: من چیوی جه نو
 جه ناقووس خاسته ر بو اچوون وه تو
 به نامی نه کبه ر که ریمی کار ساز
 جه معی که لیمات نازان به ناواز
 ته علیم کهرد په نه ش چون دهر سی ئوستاد
 خاس ره وان کهرد پیش تا نه شوش جه یاد
 ناگاه عه بدوللا جه خاوی شیرین
 بیدار بیی به نه مر بینای بی هته رین
 دیش نه و رویا گشت وه روز ناوهر دش
 نه قشه ن نه روی دل پاک ی بی گهر دش
 کهس جه مه تل به نه کهرد باخه به ر
 تاشیی وه مه جلیس شای خه بره لبه شه ر
 عه رز کهرد واقیعه ی رویای ویش ته مام
 وانا جه حوزوور شای خه بره لئه نام
 جه و ته ر هف بو به کر سیدیقی نه کبه ر
 مه حرهم وه نه سرار رازی پیغه ممر
 واتش: به خودای که عبه ی موعه ززم
 منیچ هم نیم شه و وه یته ور دیم وه چه م
 نه میری عادل فارووقی سالار
 عه رز کهرد نه خدمه ت شای بوراق سوار
 وات: منیچ نیم شه و به و ته ور دیم وه چه م
 رویای عه بدوللا بی زیاد و کهم
 نه میری فازل نه لماسی کانی
 (جامع الاوراق) وه حی ره ببانی

شهمعی شههیدان شاهی رۆشه ن زهین
 کانی هیا و حیلیم، یانی زینوریهین
 وات: به خودا ئهمنیچ ئهمشه و به ناکا و
 رۆیای عهبدوللا یه کسه ر دیم نه خا و
 چوارهمین ئه میر شای دلدل سوار
 شیر ئیبینی عه م موسته فای موختار
 وات: من هم رویای عهبدوللا ته مام
 ئه مشه و دیم وه چه م وه ئایه ی که لام
 قه ولی جوره ئیل ته شریفش ئا وهر د
 چه زره ت جه تازان به و ته ور ئیعلام که رد
 چه و دما چه زره ت مسته فا و یاران
 قه رار دان تازان په ی روزگار ان
 به ئه مری خودا و هند ئی زنی پیغه ممه ر
 بیلال شی ی وه بان بولندی مینبه ر
 هور کی ش سهدای (الله اکبر)
 وانا حه مدی زات دانای دادگه ر
 جه هه ژده فرسنگ سهدای ئه و ویه رد
 کلیسا و که نیشته یه کسه ر خاپوور که رد

له باری گفتم و گۆی مایه نه بوجهیل وه لیدی کوری موغهیره له کانی سه ره مه رگدا

وه لیدی به دبه خت له عینی به دکار
 ئیبینی موغهیره په لید و ناخار
 عومری خه بیسش وه ئاخیر یاوا
 فه ریادش مه که رد سویح تا خور ئاوا
 جه غه رغه رهی مه رگ هه ر جه زعش مه که رد
 په ی په ی مه کی ش سهدای هه ناسانی سه رد
 تا ئه بوجهیل په رسا که ئه ی عه م

په ی چیش تو سه به ب جه چیشهن
 په نه م وچه راست دل وه ئه ندیشهن
 وات: (الله) ئیشم نه توی جه رگ نی یه ن
 خه به ری عه م جه خه وف په ری مه رگ نی یه ن
 لاکین مه ته رسوون چه رخی رۆزگار
 دینی محه مه د که ر و ئاشکار
 زاهیر بو ته مام جه ی سه رزه مینه
 مه که که هه م ببو وینه ی مه دینه
 وه ر ناباکم جه مـردن نی یه ن
 چونکه زاد و مه رگ جه ئه زه ل بی یه ن
 جه داغی ئه ی پی ر دیوانه ی ئه حمه ق
 سه له وات بو په ری ره سوولی به رحه ق
 تا نه بو سیفات که ردش ده لاله ت
 وات: خو فته نه بو بویه ر جه و حالته ت
 من زاهیر هه رگیز جه مه که که ی تاهیر
 دینی محه مه د ه یچ نه بو زاهیر
 ئه جه ل په ی مه رگش ناگاه بیی نازل
 رۆحش وه مالک دوزه خ بیی واسل
 سا چون وه قایع سالی نوخستین
 روودانه هیج رته ت جه رووی سه رزه مین
 یه ک رۆ جه به یروون مه دینه ی ئاوا
 گـورگی وه گله ی یه هوودی بی یاوا
 ناگاه هه لمه ت به رد وه گو سفهن دی به رد
 چۆیان جه شونش خه یلی هانا که رد
 چۆیان وه چو گان خود په سه نده وه
 ده رده م گو سفهن د جه گورگ سه نده وه
 گورگی به ئه مری حه قق ئاما به زوبان
 رووی خیتابش که رد چه و ده م وه چۆیان

واتش: رزقی خاس پهی ویم بهردهبی
خوداوهند بهمن عهتاش کهرده بی
ناخر تو وه زور ستانای جه من
عهجایب زولمی نمانای وه من
چوپان وات: راعی نهکهی فهراموش
کی هرفی گورگش شنفتهن وه گوش
کس نهدیهن وهچهم وه روزگاران
گورگ کهرۆ تهقریر خاستهه جه یاران!
گورگ وات: ئهی چوپان عهجهب تهه ئیدهن
شهخسی ها جهی زهید یاگهی ئومیدهن
جه نهخلستان جه بهینی دوو کو
شیوهی رهسوولیش روشنهن چون رو
ههرچی جه ئیوه چهی وهه ویهردهن
یاخو چهی دما ههرچیتان کهردهن
ئهو مهدهو خه بهر پهکیهک جه کاران
ئاگاه جه کهردهی گوزهشتهی یاران
ئیوه بی باوهه چۆن دل جه سهنگهن
یا مستی شهراو خه ره فیای بهنگهن!
سا ههرکهس ئیمان به ئهو ناوهرو
جه دین و دنیا زههز ماوهرو
چوپان دهر ساعت راگهش گرت نهوهه
یاوان وه حوزوور شای خه بیرولبه شهه
که لیمهی شادهت ئاوهه به زبان
واتش: یا رهسوول ئیمان سهه د ئیمان
من مهردی چوپان بیابان گیلیم
شهه جهنی هه یوان تا به بیان ویلم
غهزه قیسهی گورگ سوئال و جهواب
یاوا به سهمع شای فهلهک ریکاب

به هرفی چوپان ههزهت تهسدیق کههرد
فهرما عهلامهت قیامهت ئاوههرد
بهئی ئههکسهی پا بنیوه وه پیش
بهه شو جه بهیروون ئهو جه یانهی ویش
هیمای وه مهزل عهوهدهت نه کهرده
نام ئههل و بهیت، ههنی نه بهرده
ههرچی عه یالش کهرده بو جهه و دهم
بی ئه ندیش جه مال ئهه زیاد یا کهم
نه علهین جه سهحراء پیش مهدهو خه بهر
به ئهمری قوودرهت دههندهی داوهه
ماچو عه یالهت فالانه کار کههرد
یا فالان ته عام ها بی تو وههرد
ئهی واقیعهانه گشت عهلامه تهت
نیشانهی ئامای رووی قیامه تهن
له بارهی سالی سییه می کوچکرده وه و
گوتهزانه وهی عایشه دایکی ئیمانداران
شای بوراق سوار رهسوولی مورسهه
هه بیبی ههزهت دانای لهه یه زهل
تا یه کشه و شهه وقی نه دل ئاوههردش
مهیلی عایشه سیدیقه کههردش
ئاگاه جویره ئیل چون بوئی مائلوههرد
ئاینه ی روخسه تهش پهی ههزهت ئاوههرد
واتش: یا هه بیب دلدهه و اچوون پیت
پادشای شاهان سهلام کههردن لیت
ئهمرش وهیته وهه بینای بانى سهه
مه بو عایشه ی سیدیقی ئهنوهه
ئهمشه و باوهه به وهه سلش شاد بود
ئهللی عه زاب گشت یه کسهه ئازاد بو

چونکه ئەو مەیلش بە عەیش و نوش بۆ
 باکوورەى دوزەخ ئەمشەو خاموش بۆ
 والیدەى شیرین گشتى موئمینین
 ئید تەیبیبان و ئەو هەم تەیبیبین
 خودا مەزانۆ دیدەش ها نەریت
 مەنکووحەى ویتەن موبارەک بۆ لیت
 جەو دما حەزەت پاکى پیغەمەر
 کیانا وەلای سیدیقى ئەکبەر
 خوداوەند لوتفش ئەرزاتى کەرەدن
 جویرەئیل روخسەتى شادىی ئاوەردەن
 مەبۆ توبە مەیل بە مپەرەبانى
 ئیمشەو عایەشە پەریم بکیانى!
 سیدیقى ئەکبەر شای ئەمیر قومان
 فەورى فەرماندا وە ئومى رەمان
 واتش: عایەشەى سیدیقىەى نازار
 بەرەش وە خزمەت شای بوراق سوار
 چون ئومى رەمان تەدارەک کەردش
 چەنى دوو سۆ ژەن عایشە بەردش
 باوناش وەپای تەختى پیغەمەر
 دەستى عایەشە شای مەلەک مەزەر
 نیاش نە رووى دەست موستەفای ئەمین
 واتش: خوداوەند سەما و سەرزمین
 سایەى تۆ جە فەرق ئەو نە کەرۆ کەم
 ئەو پەروانە بۆ تۆ خاستەر جە شەم
 نەبۆ جەلاتان پەژارە و تەخەف
 خەیر و موقەددەم بین جە هەردوو تەرەف
 ئومى رەمان و ماباقى خویشان
 هەرکام روونیا وە یانەى ویشان

ئاخر هەم ئاسما بنتى عەمەین مەند
 هەر سەلەوات مەدا تە کبیرش مەوهند
 بەلام عایەشە شای شیرین مەهتاب
 مەنمانا وینەى پەرەى ئافتاب
 نیشت جەلای حەزەت وینەى پەرەى گۆل
 دلشاد بین وە هەم چون گۆل و بۆلبول
 جەو سۆ وەقت دا جە نەهار یا شام
 هیچ حازر نەبى جە نان یا تەعام
 غەیر جە بەعزى شیر خوداوەند دادە
 جە یانەى ئەسەد ئیبنى عیباده
 ئاما بۆ پەرى خواجەى کائینات
 جەو دەم هەر شیرى جە لاشان سەوقات
 حەزەت بەعزى ویش تەناول کەردش
 هەم قەدەحى پەرى عایشە بەردش
 جە رووى حەیا و شەرم بانووى دیدە مەست
 رووش نەبى قەدەح بستانۆش جە دەست
 ئاسما واتش: (یا ام المؤمنین)
 هەرچى مەدو پیت (ختم المرسلین)
 هەرگیز روو مەکەر لوتف و عەتای ئەو
 خاچۆل، خا ئاوا، خا، رۆژ و شەو
 غەرەز بە چەند شەرم چەند شکۆى تەمام
 ستانا جە دەست شای خەیرەلئەنام
 جە پەنای ئاسما، قەدەح ئاوەردش
 ئەو هەم بەعزى شیر تەناول کەردش
 فەرما وە ئاسمان شای مەلایەک خۆ
 عایشە شیرش هیچ نەدا وە تۆ
 عەرز کەرد من لوتفت وەچەم مەداروون
 چەندان ئارەزوو وە شیر نەداروون

فهرما تو بوی کزب هم جووع مه یولیت
 ههردوو وه جاری جهم مه که ی پهی ویت
 ناسما عه رزش که رد بهل ته یامی بو
 که سی بو مه یلش وه ته عامی بو
 و اچوون نه داروون ره غبته به و کامه
 مه یلم هیچ نی یهن من به و ته عامه
 یا ره سوولله لاله ی نه وعه باوهن
 تانه وه دروغ یانی حه ساوهن
 فهرما ئه ر درو جه که م که مته ر بو
 زه رهی بی مقدار بی پا و سه ر بو
 درو مه حسوو یهن خولاسه ی که لام
 ئه ندک وه ئه ندک مه نویسان ته مام
 جه و دما حه زهت شای فه له ک ریکاب
 چهنی عایه شه شی نه جامه ی خواب
 قادر جه ی فیشته ر جه سارهت نه که ی
 وه یرو مایه ی دین ویت غارهت نه که ی
 ئه وه ل جه مه یدان ده م باز ی نی یهن
 ئه و جا جای شوخی شانازی نی یهن
 راسهن ته بعهت کان درو مه رجانهن
 به عسهت پیغه ممر ئاخر زه مانهن
 هوشت بو ده خیل نه که ی نادانی
 لا نه ده ی جه رای راستی مه عانی
 تو هه رچی مه زموون ره وز تولئه حباب
 مه رقوم که ر ته مام رای سیدق و سه و اب
 به وه زنی کاوان، کوکو هه م چین چین
 سه له وات دهر وه رووی محه مه د ئه مین
 دایم با هه ر ئه و په شت و په نات بو
 بهل جه رووی مه حشه ر شه فاعهت خوات بو

جه رووی سه رزه مین تا چه رخی ئه خزهر
 سه له وات بو پهی دین پاکی پیغه ممر
 بهل مورادی سال دیسان جه هیجرهت
 چهنه واقیعات دبی وه بی کدوو رته
 حه زهت دیش یه هوود مه دینه تا شام
 روزهی عاشوورا مه گیران ته مام
 حه زهت جه سه به به ئه و روزه داران
 په رسا جه یه هوود ئه هلی مه ی خواران
 واتشان: به لئ فه زلش عه زمهن
 جه زاش له زایز باغچه ی نه عیمهن!
 ئه و روژ که فیعه ون غه رقی دهر یا بی
 مووسا جه قه فهس به وته ور ره ها بی
 جه شوکرانه ی حه قق ئه و مه عه که ی جه نگ
 خه لاس بیی جه ئه و گو مرای دل جه سه نگ
 ئه و روژ که روزه ش گرد به فه راغهت
 په ری ئومه تش هه م بیی به عادهت
 تاکه روزهی فه رز ره مه زان یاوا
 روزهی عاشوورا جه کول بی ئاوا
 ره غبه تش نه مه ند جه لای خاس و عام
 ئه و بیی به سونهت په ی ئه هلی ئیسلام
 به ل مه دینه رای گشت حیجازه بی
 هه م په ر عه فوونهت گهرم و ناساز بی
 خوسووسه ن غه ربب دایم بیمار بی
 ئه نگه بین جه لاش چون زه هری مار بی
 دایم هه م وه با هه ر تاعوون تیش بی
 هه ر که سی خه ریک ناوه شی ویش بی
 ئه هلی موهاجیر دایه ری ئه نسار
 مه نالان جه دهر د هه ر سویح تا ئیوار

بووبه کرى سيديق فارووقى نه عزم
چهنى زينوررهين داراي موکوه رهم
مورتهزا عهلى ماباقي ياران
بيلال و عه مامار شاي وه فاداران
دايم جه سيححت خار و خهسته بين
خراوتهره جه نيشس ماران گهسته بين
پهه مه ککهه شريف ههر خهم مه وه ردهن
وه نه هلى نينکار له عننهت مه که ردهن
مه واتهن: شيبه عه تيهه سه رسهف
تا نه بوجه هل نومه ييه بن خه لهف
ماباقي مو شريك گرووی بهد حالتهت
بيناي زاتشان يه کسه ر وه له عننهت
تا عه جزى نه سحاب جه و زهيد و ماوا
دهستش بولند که ر پهري ي موناجات
لالا نه ده رگاي قازييو لاجات
وات: يا رهبي زه وال فهدى فه ربا رهس
ياکانى که رهم پهه بي که سانس کهس
هه واي مه دينه ته بديل که ر جه کو
ههنى موعته ديل يا سازگار بو
تا که راحت بان ياران پهه ويشان
جه و دما وه يته ور عوسرهت نه کيشان
دوعاش وه هه دهف ئي جابهت ياوا
ته بديل بيى هه واي نه و زهيد و ماوا
شه رارهه هاموون مه دينهه جارار
بيى به هه واي سه رده به رزي کوساران
ههنى نه بوى بهد نه ناخوشى مهند
جه هامن سه رديى زور جه گه رميى سهند
سه حابان نيشتهن راحت پهه ويشان

ههينى وه شاديبى گشت وه پهرد ليشان
جه و دما حه زرهت شه فيعى موختار
بين به موهاجير تايه فهه ئه نسار
عه قد و مه وافات بين هه ر دوو وه بهست
به دل به زوبان به ديده به دهست
چل و حهفت نه فه ر جه موهاجيران
سه حابهه گوزين جه نام ئاوه ران
هه ر دوو کهس شه ريك سا بپر و شاکير
يه کي نه نسار و يه کي موهاجير
جه مالى دنيا جه ميراس جه دين
شه ريكبان تا سه ر وه شه رت و يه قين
بغه ير جه عهلى نه ميرى سه فدهر
براش پهه نه مهند دهيار لبه شه ر
حه زرهت به و گو فتار دلپه سه نده وه
چهم به مه رحه مهت له ب وه خه نده وه
فه رما يا عهلى دل نه و دل مه ده
(أنا اخوك) تا (يوم المحشر)
غه ره ز نهه قانون قاعيدهه پر قه در
هه ر مهند تا که وه قه غه زاي به در
له بارهه سه لماني فارسى يه وه
به ئي ريوايهت راوى گشت راسه ن
خوسوسه ن فه رموودهه ئي بينى عه بياسه ن
سه لمان تيفلى بي تازه ره سيده
تالي و تورشى وه زع دنيا نه ديده
فرزندهه يه ک شه خس عه بووس مهست بي
شه خسى ده لئه مهند ئاته ش په رست بي
سه لمان دايم دوور هه ر دره خشان بي
ئيسمى پده رش نوور ره فشان بي

جاه شهريک قهریهی ئاوه عه‌یان بی
 یهک ساعت قه‌ریب وه ئه‌سفه‌هان بی
 چون شه‌خسی مونعیم ده‌روون بی ئاخ بی
 ساحیب مه‌زره‌عه و بستان و باغ بی
 دايم ویش مه‌شیی به شادیی مه‌زاق
 په‌ی سه‌ره‌رشتی مه‌زره‌عه‌ی ئه‌رزاق
 قه‌رارش دابی وه‌بی چه‌ند و چون
 سه‌لمان جه‌یانه نه‌شو وه به‌یرون
 شه‌وان تا وه‌رۆ نه‌تۆی کاشانه
 خزمه‌ت گوزار بو وه ئاته‌شخانه
 هه‌ر سو‌یح تا ئیوار مه‌سو‌ز و ئایر
 بلیسه‌ش مه‌شو‌باهیر وه باهیر
 وینه‌ی خادم‌ان خزمه‌ت مه‌که‌ردش
 دايم وه‌ئاته‌ش سو‌جده مه‌به‌ردش
 مه‌واتش: خدمه‌ت دین مه‌که‌ردش
 تا یهک رۆ بابۆش فه‌رما: ئه‌ی فرزه‌ند
 نووری دیده‌ی من عه‌زیزی دل‌به‌ند
 ئارۆ وه تاجیل تو‌بشو وه‌به‌ر
 مه‌زره‌عه‌ی خو‌رمان سه‌ره‌رشت که‌ر
 به‌لام ده‌خیللم زوو بکه‌ر ده‌عه‌وت
 بی دیر ئامانه‌ت په‌ی من بو‌زه‌حمه‌ت
 سه‌لمان ئاخیز که‌رد وه‌بی مدارا
 چون وه‌حشی سه‌رسام رووکه‌رد وه سارا
 جه‌ ناگاه راش که‌فت وه کلیسای
 کلیسای قه‌دیم شی‌رین دارایی
 ره‌هبانان به‌عزی ناقووس شه‌نده‌ن
 به‌عزی هه‌ ئینجیل عیسا مه‌وه‌نده‌ن
 سه‌لمان سه‌رسام بیی جه‌ ئاینشان
 جه‌ شغل و تاعه‌ت وه‌زعی دینشان

هه‌یران بیی جه‌ ده‌نگ ئینجیل واناشان
 خولاسه که‌مه‌کم تاشیی وه‌لاشان
 وات: به‌راهیب یه چه‌ دینییوون
 عه‌جه‌ب ده‌ستووور و دل گوزینتیوون
 راهیب وات: به‌لئی یه دینی عیسان
 هه‌ر کی‌شی قه‌دیم ته‌رسای کلیسای
 هه‌رکه‌سی وه‌ی دین ئاشنا مه‌بو
 بی گومان نزدیک نه‌خودا مه‌بو
 سه‌لمان نه‌دل دا وات، پیری مه‌ستی
 ئید خاسه‌ن جه‌ دین ئاته‌شپه‌رستی
 دیسان هه‌م په‌رسا جه‌ راهیب خه‌به‌ر
 واتش: ئه‌ی نیعمه‌ت چکو‌بییه‌ن فیه‌شته‌ر
 راهیب وات: فیه‌شته‌ر ها جه‌ شام
 ته‌رسا مه‌زه‌به‌ن ته‌مام خاس و عام
 سه‌لمان په‌یایه‌ی کی‌شا ئاهی سه‌رد
 دینی مه‌جووسی نه‌دل دا که‌م که‌رد
 خولاسه ئه‌و رۆ تاکه‌ خو‌ر ئاوا
 دیسان وه حوزووور شاباشی یاوا
 دیش خه‌یلی په‌شیو و په‌رگه‌نده‌ حاله‌ن
 جه‌ دووری فرزه‌ند شادیش به‌تاله‌ن
 سه‌لمان دبی وه‌چه‌م دل‌شان بی وه‌شاد
 خه‌رمانی خه‌رمان یه‌کسه‌ر دا وه‌باد
 وات: فرزه‌ند ئارۆ قسه‌مه‌ت کو‌ت به‌رده‌ن
 به‌خودا جه‌ دووریت ئیمانم هه‌رده‌ن
 وات: به‌لئی رام که‌فت وه یه‌ک که‌نیه‌شتی
 دیری عه‌جیبی خوا سروشتی
 ره‌هبان‌شان تاعه‌ت مه‌ که‌رده‌ن
 ئینجیل مه‌وه‌نده‌ن سو‌جده مه‌یه‌رده‌ن

واتش ئەى فرزند نه وتوولى سهرمهس
دينى بابۆى ويت وەر نه دهى جه دهس
بشۆ پيرسه جه ئەهل و ئەعيان
مه جووسى خاسه ن يا باقى ئەديان
سهلمان وات: حاشا بهو تهوره نى يهن
ئەو دينى ميللهت ئارۆ من دى يهن
چهنى مه جووسى تهفاوت داران
سا دين ئەگەر ههن دينى نه ساران
بابۆش ئيد شنهفت غهيز ئاوهرد نه دل
جه دينى سهلمان بهئسش كهرد حاصل
دهردهم وه زنجير قايم بندهوه
پاي سهلمانش كهرد وهپا وندهوه
واتش: تا مهردهن ساكين بهر پهي ويت
يه تيمى ئەحمهق نادانى سهر شيت
بهلئى تا چهنده وقتى پهشت نه خاك بئى
بهو دام سهلمان ههر گرفتار بئى
ئاخر مه جووسى وهبئى مودارا
كيانا وهلاى قهومي نه سارا
قافلهى ئەوان جه خاس و جه عام
دهخيلم ههروهقت مهشان پهريئ شام
وهقتهن ئەر بي وهقت ئەر شهوهن يا رۆ
من سهر حيساب كهن هيچكس نه زانو
جهو دهم قافله ئەهلى نه سارا
پهريئ عهزمى شام روو كهرد نه سارا
يهكى وه سهلمان ياونا په يغام
قافلهى عهزيم هاشيى پهريئ شام
دهر ساعت سهلمان داناي خوردهدمه نند
ويتش جه حه فزخانه رهها كهر جه بهند

دهردهم راهيى بي روو كهرد وه سارا
ياوا بهو قهتار قهومي نه سارا
نه وه رۆژ قهرار نه وه شهو نارام
مه نزل به مه نزل تاكه شارى شام
په رسا رههبانان خاسته رين كامه ن
شيوش چه تهورهن نامش چ نامهن؟
واتشان: بوزورگ گشتين ئاسه فهن
ئاگاش، جه ئەسرار سه داي هاتيفهن
مه نزل ههر نه تۆى كليسا دارۆ
دايم ههر كوۆ كوۆ، نوور ليش مه وارۆ
يهكى وه سهلمان قهدهم و كليسا بهرد
دپش نهوجا، مدران رههبانان سه فسف
تا شيى وه حوزوور، جه نابى ئاسف
دهردهم چون غولام كهفت نه خاك و پاش
جهو دهم گوشاد كهرد، زوبان و سه ناش
ئەو وهقت، ئاسف وات: ئابات يه چيشهن
نيازت كامه ن، مه تله بت چيشهن
وات: من مه يلم ها جه لاي كليسا
موشه رهن بيون، به دينى عيسا
تهيى كهردم راهان، سارا و كesh و كوۆ
تاكه شاد بيوم، به خزمه تي توۆ
بهل وه قهواعيد ئەمري شه ريعهت
فايز بووم به فهيز ئەمري ره فيعهت
(القصه)، ئيلتيماس سهلمان قبوول كهرد
دهر ساعت مه نزل ئەو وهلاى ويتش بهرد
غهرهز تا چهنده وهقت سهلمان جه لاش بئى
ههر سوبح تا ئيوار پاشيلى پاش بئى
تا خاس بهله دبيى جه رهفتارى ئەو

زانا زاهيديدش پهی خودا نی یه
 هرچی نه و کهردهن گشت ته زویر بی یه
 مه و قوفه ی که نیش، کلیسا ته مام
 نه زری ته سه دوق، خهیری نه هلی شام
 گشت جه م کهرده بی نه یه که زه مینه
 کوکو کهرده بی نه یه که خه زینه
 به موسته حه ققان هرگیز یه که دینار
 مه سرفه نم کهرده، جه و هزار هزار
 سه لمان مایوس بیی جه دینی ناسه ف
 جه وه زعی ره فتار تاینی ناسه ف
 وه حو کمی قادر که ریمی کار ساز
 روحش جه قالب به دهن کهرده په رواز
 مه خلوقات یاوا ته ووق ته ووق و چین چین
 بکه ران ناسه ف ته جه یز و ته کفین
 سه لمان وات: لایه ق وه مه دفوون نی یه
 تاهیر بی ئیمان جه دوون بهر شی یه
 هرچی مه و قوفات، هه ن جه مولکی شام
 ماباقی، ئیحسان خهیر و خاس و عام
 نامووسی مه سرفه هیچ کهس نه کهرده ن
 گشت جه م دان په ی ویش تا ئیسته مه رده ن
 واتشان: چه ته ور مه علومهن نه ی کار
 واتش: ده فینه ها کشت ناشکار
 یاران جه ناسه ف به دل په ریشان
 گه نجینه ی ناسه ف، نمنا پیشان
 ته رسایان واتهن: جه دین بهرشی یه
 وه لئا به لازم ته کفینش نی یه ن!
 نه عشی ناسه ف، هورکیشا نه دار
 کهرده شان جاری گردین سه نگه سار

یه که شه خسی عابید زاهید بی ته مام
 نه جای نه و کهرده ن به قایم مه قام
 سه لمان و عابید دهرده م بوسا ده س
 خه یلی عه قیده ش به نه و زاهید به س
 جه لای نه و دوس کهرده وه جان نساری
 به دیده و به دل، خزمه تگوزاری
 چهند وه قته جه لای، عابید سلوک کهرده
 تا یه کسه و عابید کیشا ناهی سهرده
 واتش: ئاخ په ی مه رگ یاوانم واده
 نه جه ل په ی نه ورام مدران ناماده
 سه لمان وات: ئوستاد دانای دیاری
 دمای ویت تو من به کی مه سپاری
 وات: وه لئا هیچ کهس نی یه ن بی وینه
 تالیب بو به حه قق چی سه ر زه مینه
 مه گهر یه که شه خسی سیری ساحیب دل
 به ل ته شریفش ها، جه شار مووسل
 ببهر، وه لای نه و نام و نیشانم
 یه بو ت وه ده ستگیر نووری چه مانم
 خولاسه، عابید، کوچی خه یرش کهرده
 سه لمان دهر ساعه ت دهرده م ته شریف به رده
 یاوا به مووسل کهرده ش ئیستیسفار
 په یدا کهرده نه و پییری دانای روظگار
 وات: فلان زاهید کوچش کهرده جه نو
 منیش کیانان، وه یتسه ور وه لای تو
 پیروات: وه ش نامای وه بانی دیده م
 درتخ نه داروم، نه ی به رگ موزیده م
 چون دوسی موشفیق هامفه ر دانی فهرده
 سه لمان به سوجه ت ویش سه ر نه فراز کهرده

غهرهز تا چهند وهقت وهبئ دهرديسهه
 وبارا، جه لای پيیری پاک نه زهر
 تا پير ههم شهريهت مه مات یاوا پيش
 كهفت نه ته لاتم دهردي كاری ویش
 سهلمان عهرزش كهرد وه نه ندوه زاری
 دمای ویت تو من به کی مه سپاری
 نه هلی مه عرفهت ربازه تی حال بو
 جه و پای نه مری حه قق حال زانی حال بو
 پیر وات: عه قیده م وه هبچ كهس نی یه ن
 نه كه سه بی یه ن، جه دهس به رشی یه ن
 په ی رای هی دایهت، وه زعی دنیا و دین
 په ك زاهیدئ هه ن ها جه نه سه یبئ
 په یدا كهرد نه شو سه پوخته ی پاک خه یال
 راننده ی رمووز، وه زعی ماه و سال
 سهلمان عهرزش كهرد به وه فاداری
 دارم ته وه قوم خزمهت گوزاری
 زاهید قبول كهرد خه زمه تكاری نه و
 بی بی به مونیسش ههر سبوح تا به شه و
 تاكه چهند نه بیام، به نده گیی نه و كهرد
 چهنده و سه سالش ته مام و وه سه ر بهرد
 دیسان نه و زاهید مه یلی حه قق نه دل
 نه چنگی نه جهل خه ریک مه ند خجل
 سهلمان وات: ئوستاد گران نه بو لیت
 حوكمی نه مری حه قق یه قین یاوان پیت
 ته بیرم چی شه ن سه رم بو فدیت
 وه کی مه سپاری من جه دمای ویت
 زاهید وات: نی یه ن كه سه بی به و رهنه
 پوشابو نه و رهنه دیبای قه شه ننه

بسازبو په ی حه قق جه ی زه مانه دا
 لاویز باوهرو وه بتتخانه دا
 به لام ههر ته دبیری تو یه ك سیاقه ن
 هه نی مابقی ته کلیفی شاققه ن
 جه ی دما نیا نه من و نه مانه ن
 واده ی پیغهممه ر تاخر زه مانه ن
 جه مه كه کی شه ریف زه وورش كه رده ن
 جویره نیل نه حكام په ریش نا وهرده ن
 جه نادانی قه وم بی حه یای به د گومان
 هیجرهت مه كرؤ نه و به نه خلسه تان
 به ینی دوو كوسار مه نزلگاش مه بو
 هه نی تا مه حشه ر نه و جا، جاش مه بو
 مه لی حو للیسان نه فزه لولعه ره ب
 ئومیی له قه ب هاشمی نه سه ب
 ههر گیز ته سه دوق نه زیاد نه كه م
 مادامه لیه یات نه نیو نه ده م
 هه دیه، ته ناول مه كه رد جه نه یام
 مه به خشو دايم جه گشت خاس و عام
 چونكه مه یلی دین حه نه فیی پيشه ن
 نه حیا سازی دین ئیبراهیم پيشه ن
 مه دارا مه كه ر جه رؤژ تا وه شه و
 باسه لمان بشو وه خاك پای نه و
 چه م بدهر وه توژ خاك و پاشه وه
 دنیا و قیامهت ها وه لاشه وه
 زاهید نه مری حه قق وه جا نا وهرده ش
 سهلمان ههم وداع جه و نه هل كه ردش
 شیی وه لای شه خسی چوپانی كه ردش
 چهند وهقت ههم نه و جا سال وه سه ر بهردش

تا دان پیش به عزی گاو و گوسفه‌ند
سه‌لمان چه نیشان بهو ته‌ور حخجل مه‌ند
دیش کاروانی دیارهن جه دوور
شییی گرتش دامان، نه‌وان به زه‌روور
وات: نهی میش گاو گشت مه‌ده‌وم پیتان
خیلافش نه‌بۆ به‌کسه‌ر په‌ی ویتان
به‌لام به شه‌رتی وه شادیی و ته‌ره‌ب
من به رین وه مولک دیارگای عه‌ره‌ب
کاروانیی ته‌مام ئیقرار که‌ردشان
وه شه‌رتی زامن سه‌لمان به‌ردشان
تا یاوان جاییی خیللی ره‌شمال دار
ئیسمی نه‌و وه‌لات (وادی القرار)
کاروانی سه‌لمان فرۆشان وه پوول
دشان وه عوسمان یه‌هوودی ده‌مقوول
به نه‌مری قودره‌ت پادشای مه‌عبوود
چهند سال خزمه‌ت که‌رد، سه‌لمان بهو یه‌هوود
جه دمای چهند سال عه‌موزاده‌ی نه‌و
تامما جه یه‌سرب وه ده‌وانی ده‌و
سه‌لمان جه عوسمان خه‌رید که‌رد ده‌رده‌م
به‌رد په‌ی مه‌دینه‌ تاوای موکه‌ره‌م
سه‌لمان نیگاه که‌رد بهو ده‌شت و ده‌ردا
بهو شار بازار کووچه و گوزاردا
جه نه‌و نه‌خلستان به‌رگی هه‌ریردا
بهو مه‌کانی خاس خاکی دلگیردا
پاسه‌ش مه‌زانا، هیچ غه‌ریب نی یه‌ن
مودام چهند روژی جه‌ی وه‌رت‌ه‌ر دی یه‌ن
هه‌مینی مه‌شغوول بیی وه باغه‌بانی
وه خدمه‌تکاری وه‌جان نه‌فشانیی

سه‌لمان جه‌و ده‌م دا وه جه‌د و جه‌ختی
تا شییی وه بالای به‌رزی دره‌ختی
ئیتیفاق نه‌و روژ جه‌و سه‌ره‌مینه
ته‌ش‌ریفی هه‌زه‌ت یاوا مه‌دینه
جه خورمای ره‌تب ده‌س که‌رد به‌ چین
په‌ی به‌چه و عه‌یالی یه‌هوودی بی دین
خواجه‌ی ساحیبش گومرای ناشه‌فت
نیشه‌بی به شاد جه سایه‌ی دره‌خت
جه ناگاه نه‌و شه‌خس ئینی عه‌می نه‌و
په‌یدا بیی جه‌و ده‌م به‌ ده‌وانی ده‌و
واته‌ن: مه‌نمانان خه‌زه‌ج وه نه‌وه‌س
یه‌کسه‌ر جه قه‌با، موران ده‌س وه ده‌س
گشت نه‌ده‌ب وینه‌ی خواجه‌ی غولامان
په‌ی شه‌خسی تازه جه مه‌ککه‌ ئامان
لافی نبوووت مه‌ده‌رو به ویش
موعجیزه‌ی ته‌مام جه نه‌نبیای پیش
سه‌لمان جه بالای نه‌و دره‌ختی به‌رز
شنه‌فت نه‌ی خه‌به‌ر جه یه‌هوودی وه‌ی ته‌رز
نزدیک بی جه گشت دل سه‌ر وه گوزار
جه شادیی ده‌رسات ویش بوژۆ به‌وار
تا که‌ په‌له په‌ل ئامما به‌ زه‌مین
په‌رساش جه یه‌هوود پلیدی بی دین
وات: ئانه تو خودا نامی کی به‌ردی
کین تازه ئامان تو به‌حسش که‌ردی
خواجه‌ جه غه‌زه‌ب سیله‌ دا وه‌لیش
قیامه‌تش دیی، نه‌و به دیدی ویش
واتش: نه‌ی فزوول تا چهند بی عاریی
ساتۆ وه‌ی هه‌رفه‌ چه کاری داریی

بشو کارى ویت بکەر سهه نه نجام
 چه ده خلی داریی چهنی خاس و عام
 سهلمان هم دهس کهرد به فه رمانی باغ
 نهو رو په یا په ی کیشا ناخ و داخ
 نهو شه و خو شه و بی تاکه شه فه ق زهر
 دهر ساعت به عزئی خورما په یدا کهرد
 دهردهم راهیی بی چون بادی سهه با
 یاوا وه مه یدان مه حه للهی قه با
 دیش جه بانی بهرز مه جلیس دیاره ن
 خاسته ر جه مه جلیس شای خه نده کاره ن
 شه خسی جه مابهین سفووفی یاران
 چون قه مه ر نه بهین حه لقه ی ستاران
 بهو ته ور شه ره فناک پر به هه ببه ته ن
 واتش: بی ته شکیک ئانه حه زره ته ن!
 دهستمالی خورما، بهر ئاوهر د وه بهر
 نیاش وه خدمهت نهو شاهی سهروه ر
 عه رز کهرد شنه فتم تو په سه ندیده
 مه ویاری قه دهه م وه بانی دیدهن
 بهنده نهی خورما ته سهه دوق کهرده م
 جه رووی ئی برادهت په ریت ئاوهرده م
 په ری تو خاسه ن غه ری بی ئارو
 ته ناول بکەر نو شی گیانت بو
 حه زره ت بهو خورما نه کهرد نه زاره
 به لام دیار بی کهردش ئی ششاره
 سه حابان وه زهوق خورما وهر دشان
 دهستمالی سهلمان خالی کهردشان
 سهلمان وات: ئینه یه ک نیشانه ی نهو
 مه علوم بی جه لام وینه ی مانگی نهو

روو ئاوهر د وه پهس وه دل خوواهی دل
 ئاما جه یه سرب وه دهوانی دهو
 سهلمان جه عوسمان خه رید دهرده م
 بهرد په ی مه دینه ئاوا ی موکه ره م
 سهلمان نیگاه کهرد بهو دهشت و دهردا
 بهو شار و بازار کووچه و گوزهردا
 جه نهو نه خلستان بهرگی هه ریردا
 بهو مهکانی خاس خاکی دلگیردا
 پاسه ش مه زانا، هیچ غه رب نی یه ن
 مودام چهنه روزی جه ی وهر ته ر دی یه ن
 هه مینی مه شغوول بی وه باغه بانی
 وه خدمه تکاری و ه جان نه فشانی
 سهلمان جهو ده م دا وه جه د و جه ختی
 تا شیی وه بالای به رزی دره ختی
 ئیتیفاق نهو روژ جهو سه رزه مینه
 ته شریفی حه زره ت یاوا مه دینه
 جه خورمای ره تب دهس کهرد به چنین
 په ی به چه و عه یالی یه هوودی بی دین
 خواجه ی ساحیبش گومرای ناشنه فت
 نیشته بی به شاد جه سایه ی درهخت
 جه ناگاه نهو شه خس ئینی عه می نهو
 په یدا بیی جهو ده م به دهوانی دهو
 واتهن: مه نمانان خه زره ج وه نه وهس
 یه کسه ر جه قه با، موران دهس وه دهس
 گشت نه دهب وینه ی خواجه ی غولامان
 په ی شه خسی تازه جه مه ککه ئامان
 لافی نبووهدت مه دهر و به ویش
 موعجیزه ی ته مام جه نه نبیای پیش

سهلمان جه بالای ئه و درهختی بهرز
 شنهفت ئه ی خه بهر جه یه هوودی و هی تهرز
 نزدیک بی جه گشت دل سهر وه گوزار
 جه شادیی دهرسات ویش بوزو بهوار
 تاکه پهله پهل ئامان به زهمین
 پهرساش جه یه هوود پلیدی بی دین
 وات: ئانه تو خودا نامی کی بهردی
 کین تازه ئامان تو به حسش کهردی
 خواجه جه غه زهب سیله دا وه لیش
 قیامه تش دی، ئه و به دیده ی ویش
 واتش: ئه ی فزول تا چهند بی عاریی
 ساتو وه ی حه رفه چه کاری داریی
 بشو کاری ویت بکه سهر ئه نجام
 چه ده خلی داریی چهنی خاس و عام
 سهلمان هم دهس کهرد به فه رمانی باغ
 ئه و رو په یا په ی کیشا ئاخ و داخ
 ئه و شه و خو شه و بی تاکه شه فه ق زهر
 دهر ساعت به عزی خورما پهیدا کهرد
 دهردهم راهیی بی چون بادی سه با
 یاوا وه مهیدان مه حه لله ی قه با
 دیش جه بانی بهرز مه جلیس دیارهن
 خاسته ر جه مه جلیس شای خه نده کارهن
 شه خسی جه مابهین سفوفی یاران
 چون قه مه ر نه بهین حه لقه ی ستاران
 به و ته ور شه ره فناک پر به هه بیه تن
 واتش: بی ته شکیک ئانه حه زره تن!
 دهستمالی خورما، بهر ئاورد وه بهر
 نیاش وه خدمهت ئه و شاهی سهروه

عهرز کهرد شنه فتم تو په سه ندیده
 مه ویاری قه دهم وه بانی دیدهن
 بهنده ئه ی خورما ته سه دوق کهردهم
 جه رووی ئیرادهت په ریت ئاورددهم
 په ری تو خاسه ن غه ربیی ئارو
 ته ناول بکه ر نوشی گیانت بو
 حه زرهت به و خورما نه کهرد نه زاره
 به لام دیار بی کهردش ئیشاره
 سه حابان وه زهوق خورما وهردشان
 دهستمالی سهلمان خالی کهردشان
 سهلمان وات: ئینه یه ک نیشانه ی ئه و
 مه علوم بیی جه لام وینه ی مانگی نه و
 روو ئاورد وه پهس وه دل خواهی دل
 هم شیی وه تو ی باغ په ی قه دهم مه نزل
 سه حه ر بیدار بیی دهر ساعت جه خا و
 شیی په ی مه دینه، وه تاجیل و تا و
 دهستمالی خورما، وه عه زمی سه وقات
 بهردش وه خدمهت، خواجه ی کائینات
 عهرز کهرد من ئه ورو سه ده قم ئاورد
 وه سه لامه تی هیچ مه یلت نه کهرد
 ئارو سه وقاتم ئاوردهن په ریت
 ته ناول بکه ر، سه رم بو فدیت
 حه زرهت دهست بهردش وه ئاره زووی دل
 جه نی سه حابان، کهردش ته ناول
 فه وری که زاناش زاتی سهروه ره
 پاسه مه علومه ن، ئید پیغه مهن
 تا ده فعه ی سییه م، شیی وه حوزو ورش
 شاد بیی به دیدار روخی په ر نوورش

یهک ساحابه یی فهوتش که رده بی
 جهو بونه هه زرهت ته شریف به رده بی
 سه لمان به ئی خلاس دهم به دوعاوه
 روو به رووی هه زرهت، مدرا وه پاوه
 ئاوه ردهش نه دل بی خه ته و غم
 موهری نبوووت، بوینو وه چه
 هه زرهت چون زاناش مورادش چیشنه
 په ی موهری خاتهم دل وه نه ندیشنه
 دوشی موپارهک بولند که رده وه دهو
 موهری نبوووت، نیشان دا به نهو
 سه لمان بوسه دا به موهری خاتهم
 شوکری خوداوه ند که ردهش ده ماده م
 به واحیدی هه قق یه کتا باوهر که رده
 شه هادهت وه شان محمه د ئاوه رده
 هه زرهت فه رماوا: به د ویه ردهن لیت
 به بیان کهر ته مام سه رگوزه شته ی ویت
 جهو دما سه لمان رازی بۆ هه قق لیشن
 که ردهش حیکایهت سه رگوزه شته ی ویش
 به ئه مری خودای بینای بانی سه ر
 شاد بیی به دیدار پاکی پیغه ممه ر
 هه زاران دروود هه زاران سه للام
 زه ما بهر محمه د عه له یه سه سه للام

پیر است

7	پیشه کی - بهراوردی نیتوان زمانی کوردیی و ئاقیستا پشکنین و لیکۆلینه وهی
28	شویننه وار کوردیی ناوچه کان هه ورامان، لیره وه له وی، بۆج!
44	به سه رهاتی ئاقیستا
57	دهنگه بزۆینه کانی نهو ئاقیستایه که له بهر دهست دایه
60	دهنگه بزۆین واتای چی نه دات؟
188	فه رهه نگوک
	به شی به گهم - پیره وی دینی له ناو هه ورامییه کان و جافه کاند (ره وه زه تۆسه فا) - پیره وی دینی له ناو کورده کانی کاکه یی ناوچه کانی هه وراماندا (ئیقرار).
223	گوئزاری هه ورامان
225	میرزا ئۆلقادری پاوه یی
226	رهوزه تۆسه فا
227	میرزا ئۆلقادری پاوه یی
232	هه ندی به رهه می بلاونه کراوه ی میرزا ئۆلقادری پاوه یی
232	۱- به شی نامه نووسین
236	۲- به شی دژمان (دژۆین) فرۆشیی
238	۳- به رهه می پیری میرزا ئۆلقادر و گه رانه وه ی!
241	گوئزاری هه ورامان - محمه دئه مین هه ورامانی
246	رهوزه تۆسه فا
249	فصل در بیان وصف ابتدای اول ذیروح که خلقت است
251	فصل در بیان اوصاف بهشت و دوزخ و جگونیگی را گوید
253	فصل در بیان اوصاف دوزخ ویل صراط و جگونیگی را گوید
254	فصل در بیان سؤال حضرت برّ عزت از ارواح و جواب سؤال الست بریکم
256	فصل در بیان ایجاد دنیا و جگونیگی را گوید
260	فصل در بیان خلقت جان و ذریت اورا گوید
265	فصل در بیان خلقت آدم علیه السلام و جگونیگی را گوید
275	فصل در بیان دور افتادن حضرت آدم و حوا و جزع و فزع از برای دیدن یکدیگر
278	ملاقات نمودن حضرت آدم با حوا در کوه عرفات
280	آمدن جبرئیل نزد حضرت آدم و ساختن بیت المنور و مراجعت آدم

426	فصل در بیان کسانیکه بدولت السلام ایمان آورده شده و جگونگ احوالات
429	خان نه لّماس
429	وینهی چیرۆکه شیعیری نه هلی هه قق
429	خان نه لّماس
431	شهرتی ئیقراره
432	یاری یاوه‌ری گشت ژه ئیقراره
433	هه‌نی هه‌زاره
434	چوارگۆشه ماتهن
440	فصل در بیان سال چهارم از نبوت آنچه در آن سال واقع شده
447	فصل در بیان سال پنجم از نبوت واقع شده و چگونگی در رسالت ان سال»
449	«فصل در بیان مهاجرت دوباره به حبشه و چگونگی ان سال و سزاسانیدن به حضرت»
454	فصل در بیان هجرت به حبشه و واقعاتی که در ان زمان رخ داده است
459	فصل در بیان مسلمان شدن حضرت حمزه و چگونگی ان»
462	فصل در بیان ایمان آوردن عمرین خطاب
482	فصل در بیان تشریف بردن سرور کائنات به مروه و صفا
489	فصل در بیان اغراق مشرکان به اعجاز قران
497	فصل در بیان اتفاق و مشورت کردن از طایفه‌ی قریش
511	فصل در بیان موشرکان قریش و استهزا درباره مسلمانان
514	فصل در بیان فوت ابو طالب
531	فصل در بیان رفتن حضرت به طائف
544	فصل در بیان ذکر عروج حضرت در بیت المقدس تا مسجد الاقصی
562	فصل در بیان استهزای قریش در باب رفتن معراج
573	گوتاری له باره‌ی ئیمان هارودنی شه‌ش که‌سی له‌خه‌لکی مه‌دینه
584	(له باره‌ی عه‌قه‌به‌ی دووهم و کۆچکردنی بۆ مه‌دینه!)
647	سالی دووهمی کۆچکردن پیغه‌مه‌ر و به‌هوودی به‌نی قوره‌یزه
650	سالی دووهمی کۆچکردن و دیاریکردنی نه‌رکی بیلال
653	له باره‌ی گفت و گۆی مامی نه‌بوجه‌هل وه‌لیدی کوری موغه‌یره له کاتی سه‌ره‌مه‌رگدا

282	فصل در بیان فلاحتی آدم و بزریا شیدن حضرت توم علیه السلام
285	فصل در بیان مه‌رض حضرت آدم وفات او جگونگی را گوید
289	فصل در بیان نصب حضرت فخر کائنات و خولاصه موجودات (ص) گوید
291	فصل در بیان حضرت نوح علیه السلام واقعه طوفان و کشتی ساختن او
301	فصل در بیان که‌شدن، آب توفان و که‌شتی نشتن درکوه جود
306	فصل در بیان وفات حضرت نوح علیه السلام
307	فصل در بیان اولادان سام و حام و یافت و تفرق شدن ایشان
309	فصل در بیان اولادان حضرت سام بن نوح علیه السلام
310	فصل در بیان نور آن سرور کائنات
314	فصل در بیان آمدن یهودیان شام از برای قصد قتل عبدالله و چگونگی
317	به قه‌ولی ناقل (روضه الاحباب)
317	فصل در بیان فاطمه دختر پادشاه شام بعلم نجوم بود با وضعیت عبدالله
323	فصل در بیان خواب دیدن عبدالمطلب و رفتن بنزد کاهن بی تعبیر خواب
326	فصل در ذکر علامات که قبل از تولد آن مخعل نشین قافله‌ء انبیا
327	فصل در بیان عللهای پیش از ظهور
328	فصل در بیان میلاد با اسعاد آل شفیع روز میعاد
333	فصل در بیان عجایبات و غرائب بنظر آن وسیده و چگونگی را گوید
337	فصل در بیان گفتگوی آمینه و عبدالمطلب و آنچه روداده است
342	فصل در بیان منجمان
345	فصل در بیان سردادن کسانى بان سرور
357	فصل در بیان مشق صدر آن عالی مقدار بارخالق پروردگار
366	فصل در بیان سال چوارم از ولادت حضرت ص
367	فصل بیان، در رفتن آمینه و بردن فخر کائنات بمدینه
373	فصل در بیان مریضی عبدالمطلب
377	گفتار در بیان وقایع، از سال سیزدهم تا سال بیست
390	فصل در بیان ذکر وقایع سال بیست و پنجم از ولادت آن
400	فصل در بیان سال سی و پنجم از ولادت حضرت و بیان بعض امور
404	فصل در بیان اول وحی حضرت جبرئیل آورده
417	فصل در بیان وحی و نزول جبرئیل
421	فصل در بیان مبعوث شدن حضرت رسالت پناه و آنچه واقع شده و چگونگی
423	فصل در بیان شاهی خسرو پرویز آنچه روداده در آن سال